Универзитетска Библиотека Београд
И. Бр. 76838

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У Г

Бр. 1. Београд, 1 ЈАНУАР 1935 год. Год. 62.

ПОД ПОКРОВИТЕЉСТВОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА II.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

Чланке за лист слати Српском пољопривредном друштву, Немањина 15 — Београд, а тако исто и бројеве листа који се враћају Друштву

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. МИРКО МИЉКОВИЋ
Шуматовачка улица број 130.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Д-р ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32.

1935 година

Ниједна година не пролази лако и глатко ни појединцу, ни заједницама ни народима, пошто и сам живот и прилике у којима живимо претстављају тегобу и борбу. Сваке године дешавају се неке незгоде и неприлике које лакше или теже преживљујемо. Било је још тешких часова и времена које наш народ преживе, али тежег и судбоноснијег времена не беше од овога, које преживљујемо. Ниједну годину не дочекујемо тако тужни и сетни, са толиком озбиљношћу и неизвесношћу, као што дочекасмо 1935., јер је не дочекасмо са *Оним* који је Отаџбину волео изнад свега, *Коме* је добро Народа и јединство Државе било највиши закон и *Који* је најзад за свој Народ и за своју Отаџбину под најтежим мукама далеко од свога Народа и своје Отаџбине испустио своју племениту душу и заклопио своје вазда будне очи. Дочекасмо Ново лето 1935 без Витешког Краља Александра I Ујединитеља, без највишег

Заштитника Српског пољопривредног друштва и свих пољопривредника. Због тога тешког губитка, који треба мушки сносити, остаће у осећањима и свести нашој још дуго времена светла успомена на нашег Краља Ујединитеља, а Његов гроб на Опленцу постаће југословенско Светилиште, у коме ће се млађи нараштаји васпитавати како се за Отаџбину живи и мре, и у коме ће се поколења заклињати над мртвим Краљем и пред светињама части и славе, пред заставама куршумима изрешетаним, да ће чувати јединство Народа и целину Југославије као зеницу свога ока, и да ће за то по примеру Краља Ујединитеља пролити и своју крв ако затреба. *Оно што је Христов гроб за хришћанство, то ће бити Краљев гроб на Опленцу за Југословенство.*

Прошла 1934 год. биће црним словима забележена у нашој народној историји, јер је у њој наш Народ широм целе Југославије претрпео велики губитак смрћу Краља Ујединитеља у времену доста тешком и бурном, када је Блаженопочивши Краљ припремао и своме Народу и целом свету мир и спокојство. Иако смо у тузи, и ми треба да сачувамо присебност, као оно када нека домаћинска кућа изгуби свога старешину, па да као достојни синови настанемо да очувамо своју заједницу, да јој сачувамо и подигнемо углед, и да допринесемо срећивању прилика и мирном даљем напредовању наше народне заједнице.

У прошлој години и пољопривреда имаћаше својих незгода. Прошла зима беше без довољно снега и доста блага, пролеће доста суво, те се ни озими ни јари усеви не развијаху добро. Услед велике суше кукуруз се морао пресејавати у извесним крајевима. Ливаде, пашњаци и сточно пићно биље не напредоваху због суше, те су и њихови приноси, као и приноси житарица били врло слаби, изузимајући кукуруз, који је за време лета добијао довољно кише, па је дао и добре приносе. Колико је било топло и суво пролеће види се по томе, што су усеви и воће дозревали за

Њ. В. КРАЉ ПЕТАР II
ПОКРОВИТЕЉ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

месец дана раније него обично. Тек улето и ујесен беше више кише, те је воће и грожђе могло да једра, а на ливадама и пашњацима зеленила се трава боље него упролеће, те је отаве било доста и боље од сена, а стока је на пашњацима могла пасти до дубоке јесени па и узиму. Од воћних штеточина поново се јавља штитаста ваш, а гусенице губара нанеле су огромне штете воћарству у околини Ваљева, да су воћњаци усред пролећа остали без листа као усред зиме. Ове опасне штеточине, које у овој години треба очекивати још у већој мери, задају велике бриге и пољопривредницима и установама које раде на њиховом сузбијању, јер ни пољопривредници, ни установе, ни Држава не располажу данас са толико материјалних средстава, те ће њихово сузбијање бити отежано, али се морамо борити противу њих.

Криза, која још влада целим светом, па и нашом земљом, најтеже погађа село и пољопривреднике, јер је настала због кризе у пољопривреди, није попустила ни у 1934 год., те иначе тежак положај чини још тежим. Цене пољопривредних производа још су ниске и скоро се нису поправиле од цена у 1933 год., док су цене индустриских производа и осталих производа потребних пољопривредницима релативно веће.

Када све ово узмемо у обзир, морамо признати да нам је 1934 год. била тешка до очајања, па нам се жури да је што пре пребродимо и да више не дочекамо ниједну овако тешку и судбоносну годину. У човековој је природи да жели само оно што му је пријатно и да се нада само ономе што је добро, али у томе жељењу и надању подноси и оно што је нежељено и непријатно.

Наступањем Новога лета, а у духу традиција Српског пољопривредног друштва, „Тежак" упућује своје искрено честитање *своме Покровитељу, Његовом Величанству Краљу Петру II*, са жељама својим, свога Друштва и многих хиљада својих читалаца, за дуг и срећан живот нашега младог *Краља Покровитеља* и

Његовог Дома, а усрдне молитве Свевишњем да нашега Краља окрепи и оснажи својом силом, да би поносно и храбро носио мач и круну Свога Великог Оца, Краља Ујединитеља, на страх и трепет свих непријатеља, а на дику и понос Свога Народа, који је непоколебљиво уз свога Краља.

О Новоме лету „Тежак" шаље своје топле честитке свима својим читаоцима, са жељом, да наступајућа година донесе и више радости и више среће, па и више берићета, али и опомену, да се под тешким ударцима судбине и у тешким приликама не клоне и не малакше, већ да се храбро и усталачки иде напред у изграђивању нашег сопственог благостања и снажења нашег Народа и Државе.

Т. Митровић.

Значај пољопривредних подружина по унапређење пољопривредне производње на нашим сеоским газдинствима.

Питање унапређења пољопривредне производње на нашим сеоским газдинствима претставља једно сложено питање, и од његовог правилног решења зависи опстанак нашег народа и напредак наше земље.

У пракси има више метода и начина којима се државна управа, пољопривредне организације и друге установе служе у раду на унапређењу пољопривредне производње на нашим сеоским газдинствима.

Државна управа у томе циљу ради са пољопривредним школама, спрема пољопривредне стручњаке, који раде на унапређењу пољопривредне производње на селу као пољопривредни референти, управници расадника, пољопривредни учитељи, а који приређују пољопривредне течајеве и предавања са демонстрацијама, али то све није довољно, да се реши и приведе у дело питање унапређења пољопривредне производње

на нашим сеоским газдинствима, већ је потребно, да сваки пољопривредник учествује у раду на унапређењу своје производње, а то може постићи преко слободних економских организација, које имају задатак да раде на подизању просветно-економског нивоа нашег села и сељака.

Једна од таквих установа основана је 1869 год. под називом „Српско пољопривредно друштво у Београду". У то време у маленој и од ондашње турске царевине зависној Кнежевини Србији није било ни министарства пољопривреде нити какве пољопривредне установе.

Српско пољопривредно друштво као прва пољопривредна установа предратне Србије, развијало је и развија свој рад преко својих подружина и омладин. дружина и пољопривредних књижница и читаоница у два правца и то:

1. у васпитно-економском подизању села и сељачке производње: пропагирајући напредније начине рада преко свога листа „Тежака", Пољопривредног календара и других поучних пољопривредних књига, и тиме знатно доприноси сузбијању пијанчења, коцкања и других нечасних и неморалних радњи, које се у последње време јако шире на нашем селу; и

2. у посредничко-набављачком правцу: набавља за своје чланове савремене пољопривредне справе и машине, боље семе пољских усева, пиљних биљака, бољих и племенитих раса домаће стоке и свих осталих пољопривредних потреба за успешну пољопривредну производњу. У томе циљу даје 12-то месечне позајмице својим члановима без интереса, а приређује течајеве изложбе и конгресе пољопривредника.

Српско пољопривредно друштво ценећи велике тешкоће и губитке, које подносе наши пољопривредници при продаји својих производа, проучило је питање унов ч ваља пољопривредних производа, и намерно је да организује извоз и уновчавање пољопривредних производа, а које ће спровести преко својих подру-

жина, ако ове буду показале довољно смисла и добре воље за овај посао.

Ако пратимо рад појединих пољопривредних подружина и објективно га проучимо, уверићемо се да је од великог значаја, јер ћемо код чланова пољопривредних подружина видети добро очуване и однеговане воћњаке, добру стоку, детелишта, модерна ђубришта, стаје, силосе и т. д., а када разговарамо са њима, утврдићемо да претстављају напредни део сеоског становништва своје околине, а то долази отуда, што су читањем пољопривредних књига и листа „Тежака" стекли најпотребнија стручна образовања.

Жеља за оним што је напредније и савршеније, па и незгоде у привредном животу доводе људски опстанак у питање, а да би човек могао постати способан и издржати борбу у недаћама, принуђен је да се удружује у пољопривредна удружења, пољопривредне подружине, преко којих ће моћи да се лакше бори у недаћама, а и да оспособи своју омладину за тешке задатке у животу и савременом раду.

Агр. **Св Радојчић.**

Ратарство.

Неговање стајског ђубрета

Стајско ђубре претставља мешавину измета добивених од домаћих животиња са простирком. Употреба стајског ђубрета у пољопривреди за ђубрење њива позната је одавно, па се стајско ђубре одувек цени као незаменљива и најбоља врста ђубрета. Овако велику вредност стајско ђубре добило је благодарећи његовом дејству и извесним особинама које га одликују од осталих врста ђубрива. Те његове особине и дејства су:

1) што стајско ђубре садржи све храниве материје потребне биљкама;

2) што се са њим уносе у земљиште многобројни корисни микроорганизми (бактерије), без којих не може бити стварања подесне хране за биљке;

3) што стајско ђубре поправља физичке особине земљишта, тешке земље чини растреситијим а лаке везанијим;

4) што храниве материје из стајског ђубрета дејствују дуже време; и

5) што оно претставља најјевтинију врсту ђубрета.

Све напред поменуте особине и дејства стајско ђубре може сачувати и показати само онда ако се правилно негује.

Стајско ђубре од тренутка свога постанка па до употребе подложно је извесним променама, које су скопчане са губицима, како у тежини и запремини, тако и у количини хранивих материја. Ове су промене неизбежне, али ипак не смеју прећи извесне границе, пошто услед великих промена стајско ђубре губи много од своје вредности. Проузроковачи ових промена, па према томе и губитака су многобројни микроорганизми који живе и раде у стајском ђубрету. Да би се ове промене ограничиле а тиме и губици отклонили, неопходно је потребно да се стајско ђубре негује.

За успешно неговање стајског ђубрета потребно је у првом реду ђубриште. Без ђубришта неговање стајског ђубрета није могуће. Ђубришта се у последње време подижу од бетона, различите величине, што зависи од бројног стања стоке на газдинству.

Пре него што се приступи грађењу ђубришта треба најпре изабрати место где ће се подићи ђубриште. Место за ђубриште треба да испуни следеће услове: да је оцедно, да је заштићено од ветрова и сунца, и да се налази у близини стаје. Пошто се изабере место онда се копа јама потребне величине, а затим се приступа грађењу ђубришта.

Величина ђубришта као што смо напред напоменули зависи од бројнога стања стоке. Праксом је утврђено да је за једно одрасло говече потребно 4 квад. метра површине, а за коња $2^1/_2$ квад. метра ђубришта, под условом да дубина ђубришта буде 1 метар. За ситну стоку, овце и свиње величина ђубришта одре-

ђује се на тај начин, што се 10 оваца или свиња сматрају као једно одрасло грло — говече. Према томе, ако се бројно стање стоке на једном газдинству састоји из: 2 краве, 2 вола, 1 коња, 10 оваца и 5 свиња. онда ђубриште треба да буде следеће величине: 6 мет. дужине 4,80 мет. ширине, што износи 28.80 квад. мет. површине са 1 мет. дубине.

Ђубриште се састоји из самога ђубришта и осочне јаме (сл. бр. 2). У ђубриште се стављају чврсти измети са простирком, а осочна јама служи да прими мокраћу, како ону која се цеди из ђубрета, тако и мокраћу која се слива непосредно из стаје. Стога се

Сл. 2. Бетонско ђубриште.

осочна јама подиже непосредно уз ђубриште, а везује нагнутим каналима и за ђубриште и за стају.

Ђубришта се подижу од бетона (смеше песка и цемента) обично четвртастог облика. Бетон се саставља од једног дела цемента и седам делова песка. Песак треба да је чист — без земље и органских материја. Дебљина зидова ђубришта треба да је најмање 20 см. Под ђубришта треба такође израдити од бетона, али тако, да пад буде благо нагнут ка осочној јами, да би се осока могла цедити у осочну јаму. Дубина ђубришта као што смо казали износи 1 мет., али ако је терен подводан дубина се може смањити. У том

случају бетонски зид треба зидати више изнад земље, тако да се добије дубина ђубришта најмање 1 мет. На ужим странама када се граде велика ђубришта, треба оставити улазе за кола, како би се ђубре лакше извлачило из ђубришта.

Осочна јама такође се гради од бетона. Она треба да буде нешто бар дубља од ђубришта, да би се у њу сливала осока. И осочна јама гради се четвртастог облика у размери 2 : 2, 3 : 3, т.ј. 2 мет. ширине и 2 мет. дужине или 3 мет. ширине и 3 мет. дужине. На осочној јами треба поставити пумпу за црпљење осоке. Када се изгради ђубриште и осочна јама, онда унутрашње стране зидова треба малтерисати масним цементним малтером (на 1 део цемента 2 дела ситног просејаног песка).

Овде смо укратко изнели како се подижу ђубришта, а сада ћемо видети како се негује стајско ђубре у ђубришту.

Раније смо напоменули да промене и губици у стајском ђубрету настају услед рада бактерија које живе у ђубрету. Према томе ако се спречи рад бактерија, отклониће се и губици. Разуме се да потпуно спречавање рада бактерија, па према томе и губитака није могуће, а и не жели се, пошто органске материје из стајског ђубрета треба донекле да се разложе, да би се храниви састојци из њих претворили у подесно стање за исхрану биљака. Ограничење сувише јаког рада бактерија може се постићи, ако се спречи слободан приступ ваздуху, пошто бактерије у стајском ђубрету захтевају за свој живот и рад ваздух, односно кисеоник. Да се придолазак ваздуха сведе на најмању меру, треба стајско ђубре при трпању у ђубриште добро набијати и одржавати га у влажном стању. Набијање стајског ђубрета врши се на тај начин, што се стока с времена на време пушта на ђубре да га гази, а одржавање у влажном стању поливањем ђубрета осоком или водом. Оваквим радом сачуваће се стајско ђубре од губитака, па ће и његово дејство бити јаче и боље.

Ing. **Властимир Ђ. Ђорђевић**, проф.

Јесење риљање градине.[1]

Јесење риљање баштенског земљишта не врши се код нас ни како треба нити се оно врши редовно и свуда колико треба. Међутим, да би то земљиште било родније и да би се оно баштенским усевима боље и рентабилније искористило, неопходно је потребно да се сваке јесени дубоко прериља ашовом. Дубоко јесење риљање баштенског земљишта је један од најважнијих послова у градини. Овим риљањем земља се преврне и уситни, а утицајем зимских мразева она се раздроби, накваси довољном влагом и оспособи се за успешну сетву повртарских усева на пролеће. Дејство зимских мразева на изриљану земљу врло је велико. Ту земљу мраз претвара у прашину. Зато при риљању не уситњавати грудве, већ их остављати да се утицајем мраза, влаге и ваздуха испраше и претворе у прашину, па на пролеће прериљану земљу поравнати. Риљати треба сваку баштенску земљу, а нарочито потребно је да се дубоко прериља тешка и тврда земља, која се тим послом и утицајем зимских мразева потпуно припреми за будућу сетву баштенских усева. Исто тако дубоко јесење риљање песковитих и лаких земљишта чини увек градинару велике услуге.

Риљањем се земља најбоље обради и припреми за сетву и расад усева; земља се тим послом проветри и измеша са ваздухом, чиме се утицајем кисеоника растварају разне минералне материје, које корисно служе усевима за њихов пораст и њихову родност.

Дубоко и добро прериљана земља у могућности је да се за време зиме накваси и снабде влагом, коју за време лета ставља својим усевима на расположење за њихов развитак. На таквој земљи олакшано је продирање ваздуха, влаге, сунчаних зракова и топлоте, а олакшано је и хемиско растварање хранивих честица и ђубрета и бољи и бржи рад бактерија, који имају

[1] Одговор на питање Чедомира Вељковића, из Шљивовика, члана Пољ. подружине у Бабушници.

силно дејство у растварању и припремању хранивих материја, потребних биљкама за њихову исхрану. Јесење риљање и зимски мразеви, утичући на повећање приноса, од велике су користи за баштованство. Дубоко и ваљано риљање сматра се да вреди као и полуђубрење тога земљишта, јер се тим радом, као што смо поменули, богати земља хранивим материјама.

При риљању мора се сва земља изриљати и превртнути, а том приликом счистити од свих корова и травуљина. Коров и разне травуљине са кореном заједно покупити и спалити, јер ако од њих и најмањи коренчић остане, развиће се из њега нови коров.

Риљање извршити у сваком случају пре мразева, да би се њихов утицај на изриљану земљу искористио. А за јесење риљање има се довољно времена и тада тај рад доста јевтино стаје.

Јесењим риљањем олакшава се и пролетњи рад у градини, јер се прериљана земља брже и лакше спреми за сетву и расађивање повртарских усева. На тај начин могућно је да се сетва и расађивање тих усева изврше раније, а то је у повртарству важна ствар.

Ник. Ж. Петровић.

Биљне болести и штеточине.

Да ли је бордовска чорба лек против гусенице губара?

При скоро свакој навали неке штеточине покрећу се одмах и питање: да ли је бордовска чорба и против ње лек. То се већ десило толико пута са лисним вашима, са грожђаним мољцем, са буваčем, па се сада понавља и са гусеницом губара. Увек се нађе понеки да тврди како је спасао свој купушњак, свој воћњак, свој виноград итд. од неког штетног инсекта прскајући га бордовском чорбом, па то и другима препоручује.

Крајње је време да се ово питање једном рашчисти. У целом свету бордовска чорба важи само као средство против биљних болести, па и тада не против свих. Она је сигурно најбољи лек против пламењаче на лози, кромпиру, патлиџану,

бостану итд.; она даје добре резултате против пламењаче на шљиви, краставости плодова на јабукама и крушкама, па и против рогача и још неких других ређих болести воћака и поврћа. Напротив, разне штетне бубе, црви, гусенице, њоме се не сузбијају нигде у свету, па неће моћи ни код нас, бар не са обичном чорбом која се у пракси употребљава, т.ј. са чорбом са 1 до 3% плавог камена.

Можемо се запитати откуда долазе ова тврђења о акцији бордовске чорбе против штетних инсеката, о њеној свеопштој моћи, као једног лека који од свега лечи. Сигурно су зато понајвише крива рђава опажања, погрешни закључци, недовољно познавање ствари о којој се говори. У животу се често дешавају чудни случајеви и случајно добре резултате прскања бордовском чорбом ко зна чему треба приписати, ако их је уопште било. Оваква недовољно критички проучена и без икаквих озбиљнијих основа опажања узрок су маси празноверица у народу, као н.пр. да црни лукац лечи маларију, да се лишаји бајањем отклањају, да чини и врачања имају неког дејства итд. итд.

Најзад, могуће је да је у извесним нарочитим приликама, под нарочитим условима и бордовска чорба неком користила и спасла га од штетних инсеката. Један од мојих познаника говорио ми је да је спасао воћњак од гусеница прошлог лета прскајући га бордовском чорбом 4% јачине, са дакле 4 кгр. плавог камена на 100 литара воде. Могуће је, чак је и сигурно да је оволика количина плавог камена рђаво дејствовала на гусенице, јер на крају крајева он је отров и за много веће животиње па и човек се може њиме отровати, ако има доста добре воље да поједе довољну количину. Само, на сваки начин то је била рђава операција, јер 100 литара такве чорбе коштала су најмање 27 динара, а потпун успех могао се постићи и са 150 грама арсеновог зеленила, које би коштало само 7.50 до 10 динара.

Против гусеница губара најбољи је лек чорба од арсенових средстава, и непотребно је уносити у народ само забуну и излагати га излишном трошку. У здравственим задругама, у више од 50 воћњака вршена су прскања током овог пролећа против гусеница и утврђено је да обична бордовска чорба донекле у почетку, изгледа, одбија мало гусенице, али да су касније испрскани воћњаци били исто тако поједени као и неиспрскани. Напротив, воћњаци испрскани једном или два пута, према приликама и потреби, са растворима арсенових средстава били су потпуно сачувани и весело су се зеленили, окружени сасвим поједеним шумама и воћњацима.

Дунавска бановина припрема у току ове године на својој територији једно опште чишћење воћњака, забрана и шума, од јаја штеточине. На овом подухвату само јој се може честитати и сигуран сам да ће сваки иоле свеснији воћар учинити све што може са своје стране да посао успе, јер ако уништимо јаја штеточине, спречићемо и њену навалу. Само, да ли ће и остале бановине поћи истим путем, да ли ће успех бити потпун, све то остаје да се види. И можда ће у многим крајевима бити наново потребно да се воћњаци бране с пролећа од гусеница, а тада треба знати да је најбољи и најјевтинији лек, покрај стресања и убијања гусеница када је то могуће, прскање воћњака арсеновим средствима.

У чланку објављеном у „Тежаку" од 1 новембра т. г. бр. 21, на страни 1020 речено је углавном каква су ова арсенова средства, када и како их треба употребити, и о томе више нећемо говорити. Али неће бити на одмет дотаћи се разних приговора на адресу ових средстава, која се с времена на време чују.

Тако, н.пр. приговара се да су арсенова средства отрови, што је уосталом потпуно тачно. Али колико је мени познато, досада се нико са њима није отровао и једино знам један случај да се неко најео јагода, које су расле испод испрсканог дрвета, истог дана када је прскање извршено, па их чак није хтео ни прати. Ни он није умро, и све се завршило са једним озбиљним чишћењем, каквим су Фашисти почаствовали своје критичаре у почетку ере своје владавине. И у још једном случају један је почео да једе зреле трешње дан раније испрскане, али је одмах престао и последица није било. У овом случају сва кривица пада на власника трешања кога би требало ставити под суд и осудити за унапред смишљени покушај тровања, јер писано је и писано, и законом је забрањено да се прскају воћке и са полузрелим плодовима, а камо ли са зрелим.

Воћке које рано сазревају (трешње, вишње, кајсије, ране шљиве и јабуке, дакле воће које зри у току лета) смеју се прскати арсеновим средствима последњи пут по завршетку цветања; воћке које касно, јесен сазревају, смеју се прскати најдаље још на пет недеља после цветања; лоза се сме прскати само до појаве шарка и никако касније. На тај начин искључена је свака могућност да на зрелим плодовима буде заосталог отрова.

Даље, при употреби арсенових средстава морају се предузети потребне мере опрезности. Оне су обично означене и на омотима судова у којима се средства продају. То су: чувати средства под кључем да не би доспела у руке непо-

званим, неупућеним лицима, а нарочито деци; после справљања и прскања опрати добро руке сапуном а за време рада не јести са упрљаним рукама; опрати добро и све судове који су употребљени што даље од бунара да се прљавштина у њега не слива; очеткати и очистити одело после рада.

Исто тако за време прскања течност не сме да доспе на зелен лукац, салату, спанаћ итд. чији се надземни делови једу, или на плодове биљака који се испод воћака граје, као малине, нарочито јагоде итд. Што се тиче траве која расте испод воћака, према изнесеном стоку не треба пуштати да пасе у испрсканим воћњацима пре но што падне једна киша, а најбоље је траву покосити и оставити за сено. Према другима опасности нема скоро никакве и стока се неће отровати ако пасе траву испод попрсканих воћака. На сваки начин боље је да је човек опрезнији и да за неки дан не дозволи стоци да се попрсканом травом храни.

Ако се ове најобичније мере предострожности предузму, никакве опасности од арсенових средства не може бити, никаковог тровања, сем ако неко намерно не жели да се отрује. Уосталом у свима дућанима може се увек купити, у свима кућама може се увек наћи један много опаснији отров од арсенових средстава, и из дана у дан од њега страдају невина деца, сентименталне девојке, а несрећна лица њиме своје дане прекраћују — то је камена сода — и нико досада није се нашао да дигне свој глас против ње и да је осуди. Напротив, једно од најјевтинијих и најефикаснијих лекова против многобројних штеточина, наша арсенова средства боду очи многима. Шта значи моћ навике и колико је огромна њена снага.

Најзад, када већ говоримо о средствима која служе за сузбијање штеточина, морам рећи да су ми већ више пута понеки напоменули, како би требало изрично рећи које је средство најбоље, па чак и од кога и где га треба купити.

Пошто су овде у питању разна фабричка средства, чудновато да они као одрасли људи не увиђају да би ми тада било необично тешко и пред самим собом, а камо ли тек пред другима, да себе оправдам да нисам нека врста агента фирме која средство продаје, и да немам неког удела у заради. Са већином средстава против штеточина води се сада једна за нас пољопривреднике незгодна трговина. Свака фабрика има своје специјалитете које продаје под најразличнијим именима и о чијем саставу ништа не говори, а обично сви ови препарати са звучним именима су у основи једно исто само мало измењено. Уосталом, о томе сам већ говорио у једном од ранијих бројева „Тежака". Друга би ствар била када би ми имали стандард робу, када би се н.пр. арсенова

средства продавала под својим правим именима као кречни, оловни, бакарни арсенијати и арсенити, као што је то случај са плавим каменом. Увиђајући од колике огромне штете може бити реклама која државна, стручна лица, могу вршити препоручујући поједина фабричка средства, поједине државе, н.пр. Француска, забраниле су свима својим државним стручњацима да уопште у својим списима помињу фабричко име средства под претњом да ће бити отпуштени из службе. Дакле, нама је немогуће да кажемо узмите само ово средство јер је оно најбоље, ако фабрикант не даје његов тачан састав, а још мање да дајемо адресе где се средство може набавити. На крају крајева чему служе наше подружине, задруге, савези ако не да набаве добру, најјевтинију и испробану робу за своје чланове?

Крајње је време да се измени досадашњи начин производње и продаје ових разних средстава, неопходних за нашу пољопривреду, јер су понајчешће њихова скупоћа, немогућност набавке итд. највећи и најчешћи узроци неуспеху сузбијања штеточина.

Д-р П. Вукасовић.

Прва помоћ оболелој радној стоци.

Циљ ових неколико редака јесте, да у првоме реду упутим нашег сељака и одгајивача у указивање прве помоћи оболелој стоци, а да га одвратим од употребе извесних народних лекова, које он примењује код појединих болести.

Болест је један поремећај у животињском организму, који се испољава разним знацима према природи саме болести. Спољне болести, у које убрајамо разне ране, убоје, нагњечења, отоке, уганућа, ишчашености, разна запаљења зглавкова и тетива, даље разне болести и т. д. карактеристичне су по својим знацима, те према томе и упадљиве тако, да се и најобичнији сељак не може двоумити о чему се ради, те је према томе и указивање лекарске помоћи једноставно и не претставља велике тешкоће.

Друкчије је код такозваних унутрашњих болести. Стока не може да говори, те према томе не може показати где је боли. Сопственик додуше види да му је грло болесно, да не једе, утучено је, длака накострешена, без сјаја, дисање је убрзано, жеђ често пута увећана због температуре ит.д. Али где лежи узрок тим променама, да ли у органима за варење, да ли у органима за дисање, да ли у органима за крвоток

или у полним органима, или у органима за лучење мокраће, или је по среди нека од заразних болести, то сопственик не може утврдити, што је сасвим природно, јер му за то недостаје стручна спрема. За сам успех лечења је пак неминовно погребно да се тачно утврди природа болести, јер би иначе лечење могло бити само од штете, а не од користи.

Наш је сељак на жалост навикао, да у сваком случају оболења прибегава пуштању крви. Тај се рђав обичај већ толико одомаћио, да ће требати дуго времена да прође, док се наш сељак опамети и увиди, да овакав начин лечења може имати само рђавих последица. Истина је да и стручњаци прибегавају и то врло често пуштању крви, чак је овај поступак код појединих болести једино могуће средство да се болесник спасе од угинућа, али они то раде на основу науке и стечених искустава, када треба поједини органи да се ослободе велике количине крви, као на пр. код навале крви у плућа, код навале крви у мозак итд. Количина крви, коју у тим случајевима одузимамо болеснику, врло је велика — до 10 литара — што зависи с једне стране од природе саме болести, с друге стране од тежине болесника, јер природно, да грло са већом тежином има и већу количину крви. А колико ли сељак пушта крви болеснику? Може ли то бити од користи? И шта је постигао пуштањем крви код неког грла, које рецимо болује од слабокрвности или малокрвности? Одговор на то није тежак. Примам, да је сопственик имао извесног успеха пуштањем крви код појединих болести, али сам и чврсто убеђен, да би тај известан бољитак у здрављу наступио и без пуштања крви на начин како пуштање крви обавља наш сељак. Треба имати увек на уму, да је сама природа најбољи лекар и да су многе болести излечене без помоћи лекара. Сетите се само на дивљач! Ко њима указује лекарску помоћ?

Код многих болести употребљавају наши „затрављивање" кукуреком и отровним биљкама, које изазивају јака запаљења, док је лечење велебиљем, буником и татулом опште познато код нашег сељака и често примењено. Упитајмо се какве ли су користи од тога?

Још више је за осуду поступак разних надриветеринара, који покушавају да лече болесну стоку малањем разних шара и крстова по животињском телу, зашто се најобичније служе катраном. Ако завирите у штале наших сељака наићи ћете врло често на разне цртеже и шаре на шталским вратима. На питање, чему ово служи, добићете одговор, да је ово добро противу те и те болести.

Још нешто. Не поклањајте веру разним лековима, који се са великом рекламом препоручују путем разних дневних листова, календара, летака итд. као сасвим сигурна средства противу свих болести, па чак и заразних. Од употребе тих лекова ваша стока неће имати никакву корист, а ви ћете имати свакако штету по ваш џеп.

Казали смо већ да је болесно грло утучено и невесело. То је готово прва промена коју уочи сељак, када му се грло разболи и то му даје повода, да болесника поближе прегледа, не би ли могао помоћу свог знања или помоћу стеченог искуства ући у траг узроку тога побољевања. Има старијих и искусних сељака који врло добро знају на шта треба нарочито да се обрати пажња приликом прегледа болесног грла. Они знају на пр. да је кожа код здравих животиња на ногама и врховима ушију више хладна, а по осталом телу равномерно топла, док је код болесних одвише топла, чак и врућа, а по ногама и ушима или сасвим хладна или пак сасвим врућа. Здраво грло има хладну и влажну њушку, болесно суву и топлу.

Положај репа код свиња може да нам послужи као најбољи топломер. Док је код здравог свињчета лепо повијен, опружен је код болесног брава право надоле.

Длака је код здравог грла сјајна и припијена уз тело, код болесног накостешена, тамна и лако опада.

Код преживара преживање је најбољи знак за процену њиховог здравља. Прежива ли грло — здраво је, не постоји ли преживање — грло је болесно, иако још помало једе.

Здрава животиња узима храну са вољом, па чак и халапљиво. Губљење и смањење апетита је према томе један од знакова болести. Ово последње не мора бити сасвим тачно, јер има случајева где болесник, иако на издисају још увек узима по мало хране.

Нарочиту пажњу треба обратити на измете — балегу. На жалост то се тако ретко примењује иако би сопственик баш по балези могао да чита као из отворене књиге, нарочито када се ради о неком оболењу у органима за варење. Сељак врло добро зна како изгледа балега код здраве животиње и није му тешко уочити промене које наступају у балези, када грло болује од неке болести у органима за варење. Свака промена у балези последица је једног оболења у органима за варење, било у стомаку или цревима, било у осталим органима. Налажење читавих зрна зоби, јечма или које друге зрнасте хране у балези, даље несварено сено или слама сведочи о неком поремећају у органима за варење или је пак доказ, да храна није исправна, односно да исхрана није правилна.

Болести у устима, нарочито болести зуба — оштри, шиљасти, кварни — спречавају довољно жвакање те према томе храна прелази цео цревни канал несварена и неискоришћена и излази читава на велику радост живине и врабаца. Упала слузнице у устима, даље тако звана „зазубица" онемогућавају потребну прераду и припрему хране у устима, јер жвакање чврсте и тврде хране проузрокује услед упаљене слузнице велике болове и зато гладна стока, а нарочито она која иначе халапљиво једе, просто прогута још неприпремљену храну, јер организам који осећа глад тражи своје.

Немање довољно киселине у стомачним и цревним сокови ма или сувишак киселине штетно утиче на варење. Још у већој мери глисте, ти вечити непријатељи наших домаћих животиња. Колико се пута чује од сељака: „Не знам шта је моме говечету или коњу. Добро га храним, добија више од осталих, не ради много, али ми из дана у дан све више мршави". Без сумње да је томе повод један од напред означених поремећаја.

Ако овоме додамо још и то, да појединa зрнаста храна има одвише чврсту љуску, тако да је стока не може прегристи и довољно прежвакати, а и та храна није припремљена за исхрану било крупљењем било натапањем, онда није никакво чудо, да од те хране органазам не може имати користи и да је сопственик сам крив, ако му стока мршави и слаби и поред добре исхране, како он то вели.

Да напоменем и проливе. Не мислим оне обичне, које стока добија после прве зелене хране упролеће. То су здрави проливи и грлу само користе. Једно темељито чишћење целог цревног канала после дугомесечне суве хране увек је на месту. Напротив, проливи смрдљиви, слузави, помешани крвљу и деловима слузокоже, увек су веома озбиљни и не треба их олако схватити.

И на мокраћу треба обратити пажњу. Ми сви знамо како изгледа мокраћа од здраве стоке. Она је чиста, боје жуте или бело-рујаве без икаквих примеса. Промена у боји до сасвим загасите или појава крви у мокраћи говори за једно оболење у органима за лучење мокраће или је пак пропратни знак једног општег оболења организма Пазити да није по среди која од зараза.

Оболења органа за дисање испољавају се готово увек кашљањем. Кашаљ сам није болест већ је једна пропратна појава код оболења ваздушног органа. О томе биће доцније говора.

Готово свака озбиљнија болест пропраћена је једном повишицом топлоте — температуре. Температуру меримо као и код човека топломером на тај начин, што у чмару животиње

држимо топломер извесно време, до 5 минута, па онда прочитамо. Топломер није скуп, па би требао сваки одгајивач да га набави. Унутрашња телесна топлота је код разних животиња различита, као што показује следећа таблица:

ЖИВОТИЊА	Било (пулс) у минуту	Дисање у минуту	Температура
Коњи:			
пастув	28—36		
кобила	36—40		
жребад од 6—12 месеци	48—72	10—14	
коњи преко 5 год.			37.5—38.0
смад			37.5—38.5
Магарац	42—52	10—14	37.5—38.5
Мула	42—52	10—14	37.8—39.5
Говеда:			
краве	60—80		
бикови	36—60		
волови	36—60	10—30	
млад. живот. од 2—12 месеци	80—110		38.5—40.0
јунад преко 1 год.			37.5—39.5
Овце:			
преко 1 год.	70—80	12—20	38.5—40.0
јагњад до 1 год.	70—80	12—20	38.5—40.5
Свиње	60—80	8—18	38.0—40.0
прасад			39.0—40.0

Ф. М.

Питања и одговори.

Питање: Имам виноград од домаће лозе, стар око 60 година.

Због старости почео је пропадати; готово пропао је.

Рад сам на истом земљишту да засадим нов виноград на америчкој подлози.

Какве радове треба да извршим, да би нови виноград могао засадити још на пролеће 1935 год.

Молим, да ми се на предње одговори преко листа „Тежака", чији сам сталан претплатник и читалац.

С поштовањем
Живорад Илић
учитељ,
Остружањ, п. Осечина.

Одговор: Стари виноград од домаће лозе, разуме се, морате дати *искрчити*. Приликом крчења које се мора одмах да изврши, пазити: да се све жиле и корење старе лозе, као и сви отпаци од лозе, пањева и др. пажљиво покупе и из земље очисте. Уколико се то не буде могло да учини при самом крчењу, треба да се најпажљивије изврши при риљању. Ово чишћење жила, корења, отпадака од лозе и др. органских делова потребно је да се изврши зато, што ако би извесни од њих остали у земљи, они би доцније трунули, па би гљивица која проузрокује трулење могла прећи на жиле новопосађене лозе и на тај начин би могао да пострада ваш новоподигнути виноград од *трулежнице*, као што су већ пострадали виногради лицима, која чишћење корења нису пажљиво вршила.

Искрчено земљиште треба да се *изригола* и то пре почетка зимских мразева или за време зиме.

Риголањем се постиже: да се земља на великој дубини уситни и издроби, те да се жиле лозе, која ће се ту усадити, могу повољно развијати на све стране, чиме се развија и ојачава цела усађења биљка; да се дубоки слојеви прерађане земље, за време зиме и с пролећа натопе довољним количинама резервне влаге, коју лоза користи лети за време великих суша. Ради тога, уколико је предео топлији, а земља сувља, утолико се дубље мора риголовати. Приликом риговања земља се проветрава и меша са ваздухом, чиме се, утицајем кисеоника, извесне минералне материје чине растворљивијим и подобнијим за исхрану лозе. Затим изриголана земља, утицајем зимских мразева, влаге и топлоте, уситни се, те на њој лоза боље успева а лакше се и обделава. Приликом риголања земља се очисти од отпадака разних жила и корења од лозе или каквог другог растиња, што би могло проузроковати *трулежницу*, а очисти се и од разних корова и штетних травуљина, као што су пиревина, троскот и др. које се иначе из винограда тешко могу да искорене.

Приликом риговања (које треба да се изврши с јесени, пре почетка мразева или зими) не треба разбијати и ситнити грудве, већ их оставити да се под утицајем мраза, влаге

и топлоте распадну у прашину. Исто тако не треба при риголању ни да се поравњује изриголања површина, већ је оставити неравну и гомбасту, да би дејство мраза, влаге и топлоте на њено уситњавање било повољније.

Разуме се, да ће приликом риголана горња, плодна земља да се баца у дубину, дакле тамо где ће се развијати жиле лозине, а доња, неплодна земља мора да дође на површину, те да се обрадом, ђубрењем и утицајем мразева, топлоте, влаге и ваздуха учини плодном и подесном за пораст лозе.

Дубина риголања не би никако требала да је мања од 70 см.

Ако земљиште будете изриголовали пре почетка зимских мразева или за време ране зиме, оно ће се до пролећа натопити довољном влагом и слегнуће се тако, да се на пролеће на *слегнутом* земљишту може да сади лоза на америчкој подлози.

У овом случају изриљано а слегнуто земљиште на пролеће, ако буде требало, преораће се, па потом *поравњати, испарцелисати, одележити редове* односно места где ће лоза да се усади, *ископати јамиће*, у којима ће лоза да се сади, и *усадити лозу*.

Парцелисање врши се просецањем путева, стаза и приступа.

Редови за лозу треба да су прави и њихов правац да је од севера на југ, уколико је могућно да се то изведе, јер су при таквом правцу редова чокоћа највише изложена сунцу.

Размак (отстојање) од чокота до чокота да није мање од 1,20—1,30 м.

Ако је земљиште посно, онда не изоставити, да га још приликом риголања *ђубрите*. На један квадратни метар растурити и земљом покрити 4—5 кгр. добро згорелог стајског ђубрета или мешанца. Ако је пак земљиште доброг састава, онда само при сађењу ђубрити сваку усађену лозу са по 3—4 кгр. добро згорелог стајског ђубрета или мешанца.

Напомињемо вам, да сву пажњу обратите на избор америчке лозе за подлогу. Ради тога морате претходно однети грудву земље (око 1 кгр) узету из изриљаног земљишта подједнако са површног, средњег и најдубљег слоја, среском пољ. референту или најближем управнику ср. расадника да ту земљу испита и према њеној каквоћи и њеној садржини креčњака одреди вам која ће сорта амерички лозе на тој земљи моћи да успева. Исто тако и избор домаћих сората лозе, које би требало у вашем будућем новом винограду да усадите, изаберите по савету вашег среског пољопривредног референта.

Напослетку, препоручујемо вам да набавите коју стручну књигу о виноградарству, па да је проучите. Такву књигу као што је „Практично виноградарство“ од потписаног или Ново виноградарство од М. Стојановића, можете поручити од Српског пољопривредног друштва. Јер у подизању винограда улаже се силан капитал и труд, па је стога потребно да се сви послови око подизања и неге винограда обављују како ваља.

Ник. Ж. Петровић.

Питање: Молим, да ми се у наредном броју „Тежака“ даде упутства како да излечим две ждребице од брадавица на устама и око ноздрва и да ли су исте излечиве.

Једна је ждребица стара 2 године и 9 месеци и била је потпуно чиста до августа месеца ове године. Тада сам приметио мале брадавице испод десне ноздрве и након осам дана једну испод леве ноздрве. Брадавица испод леве ноздрве поцрвенела је и вероватно изазива свраб пошто кобила стално трља уста о јасле. Након 2 дана појавило се око десет комада ситних брадавица, које су се све више ширили и данас је цела горња губица покривена брадавицама.

Друга је ждребица стара 9 месеци. И код ње су се септембра месеца појавиле брадавице на исти начин. Само сам код ње приметио прво две брздавице на прсима и једну на врату, а тек после на устима. Оне на устима брзо су се размножиле док су прве три усамљене.

Пошто овде не могу, да нађем „Тежак“ из 1932 год., где је било речи о брадавицама у броју 17, то Вас молим за накнадно упуство.

Милан Јанчић,
Војвода Степа.

Одговор: Како је већ једном било говора, брадавице се појављују, било на кожи, било на слузокожи код готово свију животиња, нарочито на местима са нежном кожом, као на пр. на очним капцима, на носу, њушки (уснама) са унутарње стране ушију, на мошњици, вимену итд. Могу бити разних облика и величина од сасвим малих, као главице од чиоде па до величине лешника. Њихово растење обично споро напредује.

О узроцима те појаве још нисмо на чисто. Али је једно непобитно, да су прилепчиве природе, па чак и наследне.

Брадавице на носу и уснама не изискују неко нарочито лечење. Обично у току времена саме нестају. Ако баш треба, да подузмемо неко лечење онда је најбоље, да брадавице отсечемо кривим маказама и крварења места превучемо лаписом. Добар успех постижемо ако брадавицу превучемо овлаш

чистом карболном киселином. Само треба пазити, да киселина не дође у додир са здравом кожом јер би у томе случају изазвала јаке опекотине. Да не би дошло до тога, претходно околину брадавице премазати машћу или вазелином.

Ф. М.

Одговор на питања Милорада Никетића, општинског писара село Брњица з. п. Књић, о гајењу сточног боба и соје.

Сточни (коњски) боб може успевати у нашој држави готово свуда, изузев крајева где нема довољно влаге. У грузанском срезу може сигурно успевати. Боб захтева теже и влажније земље, које садрже умерене количине креча. Ако је земљиште нешто посније треба га пођубрити ујесен стајским ђубретом. Земљиште за боб треба орати ујесен, а у пролеће — крајем марта или почетком априла — извршити сетву.

Боб претставља врло добру сточну храну, богату беланчевинама. Боб се може давати домаћим животињама у облику зелене пиће или као зрнаста храна. Боб за зелену пиђу треба сејати гушће или у чистом стању или у смеши са грахорицом. Када се гаји боб ради производње зрна сеје се ређе, на 40 см. ред од реда и 20—25 см. биљка од биљке у реду. Боб за зелену пиђу коси се у почетку или за време цветања. Као зрнаста храна боб се даје у облику прекрупе уз кукурузну или коју другу јарму. Младој и ситној стоци даје се дневно од 100—200 гр. а одраслој (кравама музарама и другој стоци) 300—500 гр. Коњима се може $^1/_3$ оброка овса заменити бобом.

Када се боб гаји за зелену пиђу при повољним условима успевања може дати од 10.000—12 000 кгр. зелене пиће, а када се гаји за производњу зрна 1.500—2.000 кгр. по хектару.

Семе од боба може се набавити код Српског пољопривредног друштва или које друге семенарске радње по цени од 2.50—3 динара кгр. Препоручио бих Вам, да ове године набавите мало семена 10—15 кгр. и да боб гајите за производњу семена, а затим пошто произведете семе да га наредних година гајите за пиђу. За један хектар потребно је при гајењу боба за зелену пиђу 160—180 кгр. семена, а за производњу зрна 60—80 кгр. У случају да боб гајите заједно са грахорицом треба вам око 80 кгр. грахорице и 80 кгр. боба за хектар.

2 И соја може успевати у грузанском срезу. Захтева средња и лакша земљишта као и пасуљ. Земљиште за сој треба поорати ујесен. Код нас засада треба гајити сој поглавито за сточну храну. За људску храну, иако је хранљивија од пасуља, није подесна јер има укус који ми тешко

подносимо, а уз то мора се за кување нарочито припремити. Соји претстоји лепа будућност у индустрији за производњу уља које се може употребити за различите сврхе.

Као сточна храна соја се може употребити у виду зелене пиће, сена и зрна. У сва три облика претставља добру и јаку, богату беланчевинама храну, којом се могу хранити све врсте домаћих животиња а нарочито млада и музна стока. За зелену пићу сеје се густо на 20—25 см. ред од реда и 15—20 см. биљка од биљке у реду, а за производњу зрна на 40 см. ред од реда и 25—30 см. између биљака у реду. Косидбу соје за зелену пићу и сено треба вршити у почетку цветања. Да се добије добро сено соју треба сушити на розгама.

Хранење домаћих животиња сојом врши се на исти начин као и са бобом и у приближно истим количинама.

За сетву једног хектара при гајењу соје за зелену пићу потребно је 100—120 кгр. семена, а за производњу зрна 60—80 кгр.

Са једног хектара може се добити 10.000—12.000 кгр. зелене пиће или 2.500—3.000 кгр. сена, а при гајењу ради производње семена 1.000—1.200 кгр. семена. Семе од соје можете набавити код Српског пољопривредног друштва, а свакако и у Нижој пољопривредној школи у Крагујевцу по цени од 3 динара килограм.

Ing. **Властимир Ђ. Ђорђевић**, проф.

Записници

Управног одбора Српског пољопривредног друштва. 52. седнице, држане 12. децембра 1934. год. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г.г. претседник М. Миљковић, ппрет. седник Др. Т. Митровић и чланови: В. Матић, Д. Спремић, Н. Белобрк, М. Николић, Др. М. Градојевић, С. Ратковић-Б. Ранковић и Н. Петровић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио инспектор г. Бор. Нешић.

I 1028) Прочитан је и усвојен записник 51 седнице Управног одбора.

II 1029) Примљен је знању записник 50 седнице књижевног одбора и усвојени предлози бр. 597 о откупу књига за

друштвену библиотеку, бр. 498 о хонорисању радова и рада уредника Пољопривредног календара за 1935 г. и бр. 499, о бесплатном давању одређеног броја примерака овог календара разним установама, звањима и уредништвима листова на приказ.

III Прочитан је записник 50 седнице финансиског одбора па је одлучено:

1030) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1.000 — динара.

1031) Да се одобре привремена кредитирања у роби по предлогу бр. 701.

1032) Да се по текућем рачуну Подружини у Сопоту одобри сума од 887.— динара колико је издала за потврду обвезница за кредит у 1930 и 1931 години.

1033) Да се г. Јовану Здравковићу друштвеном адвокату исплати 1.300.— динара адвокатске награде по пресудама окр. суда у Смедереву.

1034) Да се прими знању да је извршен редован месечни преглед касе и рачуна друштвених и нађено стање исправно. Тако исто да се прими знању извештај о извршеним наплатама друштвених потраживања од разних лица и установа у току месеца новембра т. г. и стању ових на крају истог месеца као и месечни биланс стања касе који је особено поднет.

1035) Да се друштвеном адвокату г. Здравковићу исплати сума од 6.000.— динара на име таксе за протест меница и тужбе оних подружина, које нису измириле нити регулисале своја дуговања до краја новембра ове године.

IV Прочитан је записник 50 седнице набављачког одбора па је одлучено:

1036) Да се од фирме С. Кунде и Син набави по одређеној цени 500 ком. мањих и већих калемарских, 500 кресаћих ножева, и 500 маказа.

1037) Да се изврши набавка 10.000 комада етикета за експедицију робе.

1038) Да се прими знању извештај о пречишћеним количинама натуралног семена луцерке и црвене детелине и да се означене количине отпадака расходују и униште по правилнику.

V Прочитан је записник 50 седнице програмског одбора па је одлучено:

1039) Да се г. Вуле Вујачић, управник бановинског расадника на Палићу овласти да ликвидира рад досадање Подружине у Суботици, затим исту обнови или оснује нову на Палићу.

1040) Да се подружинама преко Тежака упути распис и скрене им се пажња да благовремено одрже своје редовне годишње скупштине, пошаљу извештаје о раду у овој години и до краја исте измире своја дуговања ради обезбеђења кредита за идућу годину.

VI Прочитан је записник 11 седнице одбора за II Земаљски воћарски конгрес и изложбу у Сарајеву па је одлучено:

1041) Да се рад II Зем. воћарског конгреса и изложбе у Сарајеву штампа у 1.500 примерака и позову штампарије да поднесу понуде.

1042) Да уредник књиге рад конгреса буде г. Др. В. Стојковић, а ако буде потребно да му помогне г. Никола Петровић, који ће израдити одељак о изложби.

1043) Да се по захтеву Савске бановине поступи за одељак који ће обухватити рад на приређивању изложбе.

1044) Да резолуцију, на основу мишљења референата, састави г. Др. В. Стојковић и поднесе је одбору на одобрење и евентуалне измене и допуне.

1045) Да се писање диплома и похвалница за излагаче уступи г. Александру Самуилову по цени од 1 динара по комаду.

VII 1046) Прочитано је писмо г. Ивана Зоричића, начелника Пољопр. одељења Савске бановине којим извештава да је као делегат Друштва присуствовао на годишњој скупштини Главног задружног савеза 2 т. м. у Загребу, па је одлучено да се г. Зоричићу изјави захвалност на извршењу поверене му дужности.

1047) Прочитан је акт Пољопривредне подружине у Власотинцима и писмо г. Ђорђа Вуксића из Братунца о пријему и предаји повеља изабраним редовним члановима и изјави њихове захвалности на избору. Управни одбор прима знању са „живели".

1048) Саслушан је усмен извештај члана Управе г. Др. Градојевића о присуствовању на прослави 70 годишњице г. Мих Аврамовића и примљен на знање за захвалношћу.

Са овим је седница закључена.

53 седнице, држане 20. децембра 1934. год. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г.г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић и чланови: Н. Петровић, Д. Спремић, Н. Белобрк, М. Николић, В. Матић, С. Ратковић и Б. Ранковић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио инспектор г. Бор Нешић.

I Прочитан је и усвојен записник 52 седнице Управног одбора.

II 1049) Прочитан је акт канцеларије Његовог Величанства Краља којим извештава да је Друштву подарено покровитељство Њ. В. Краља Петра II. Одбор је саопштење саслушао и примио знању са узвиком „Живео Краљ и Краљевски Дом"!

III 1050) Примљен је знању записник 51 седнице књижевног одбора и усвојен предлог бр. 507 о накнадном давању бесплатно одређеног броја примерака Пољопривредног календара за 1935 год.

III Прочитан је записник 51 седнице финансиског одбора па је одлучено:

1051) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1.000.— динара.

1052) Да се одобре привремена кредитирања у роби по предлогу бр. 707 и 708.

1053) Да се Подружини у Брестовцу — Књић одобри по њеном текућем рачуну сума од 288 динара наплаћене таксе приликом тражења наплате њеногa дуга, и да се овој Подружини као и Подружини у Ковину опрости и не тражи наплата досуђеног интереса.

1054) Да се Подружине у Ваљ. Каменици и Опарићу ослободе плаћања трошкова за протест њихових меница по што су дуг по истим измириле.

1055) Да се до 1 јануара 1935 г. протестоване менице подружина не предају суду ради тражења наплате, да би им се дала могућност да дотле дуг исплате и трошкове избегну.

1056) Да претседништво накнадно прегледа понуде за штампање „Тежака„ и рада II Земаљског воћарског конгреса и штампање уступи најповољнијем и поузданом понуђачу, а на идућој седници саопшти Управи своју одлуку.

1057) Да се Одбору за подизање спомен цркве у Демир Капији изда на име помоћи 500.— динара.

IV Прочитан је записник 51 седнице набављачког одбора па је одлучено:

1058) Да се по одређеној цени франко Београд набави 50 килограма азбеста.

1059) Да се по понуђеној цени откупи 16 комада Еберхартових плугова „Комет" и 10 дрљача.

1060) Да се фирми у Марсељу по одређеној цени понуди испорука два вагона градиштанског белог пасуља франко Сушак или уз компензацију за рафију.

V Прочитан је записник 51 седнице програмског одбора па је одлучено:

1061) Да се изда 67 динара за пошиљку 10 кгр. раног француског кромпира за семе ради опитног гајења истог у Приморској бановини и да се од Подружине у Чифлуку тражи да пошаље још 20 кгр. за исту сврху.

1061) Да се од Подружине у Брзоходу тражи извештај о узроцима немогућности даљега рада.

Са овим је седница закључена.

54. седнице, држане 26. децембра 1934. год. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г.г. претседник М. Миљковић, и чланови: Н. Белобрк, С. Ратковић, Д. Спремић, Н. Петровић, М. Николић, Др. М. Градојевић, В. Матић и Б. Ранковић.

Претедавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио инспектор Б. Нешић.

I 1064) Прочитан је и усвојен записник 53 седнице Управног одбора.

II 1065) Примљен је знању записник 52 седнице књижевног одбора и усвојени предлози бр. 515 да се Удружењу студената агронома у Загребу за библиотеку уступи по 1 примерак књига друштвеног издања; бр. 516 да се штампање Тежака за прва шест месеци 1935 г. и књиге Рад II Земаљског воћарског конгреса уступи штампарији „Скерлић" као најповољнијем понуђачу; бр. 519 да се уредништву „Народног листа" понуди замена за Тежак; и бр. 520 да се Средишњем одбору за просвећивање народа у Вардарској бановини по одређеној цени понуде књиге друштвеног и осталих издања по списку и да се пошаље ценовник, а прештампавање да се врши по споразуму за свако издање.

III Прочитан је записник 52 седнице финансиског одбора да је одлучено:

1066) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000.— динара.

1067) Да се подружинама у Трновчу и Младеновцу рок за исплату дуга продужи до 1 фебруара, Подружини у Ражњу до 1 марта, а Подружини у Крњеву до 1 априла 1935 год.

1067) Да се протестована меница подружине у Куршумлији не предаје суду ради наплате до 1 фебруара 1935 год.

1069) Да се Друштву за васпитање и заштиту сиротне деце изда на име помоћи 50 динара.

1070) Да се фонду пок Паје Тодоровића из друштвене благајне дотира сума од 5000.— динара

1071) Да се по чл. 12 Правилника о друштвеним службеницима изда на њихово осигурање сума од 3.335.— дин.

1072) Да се Општини београдској као божићна помоћ за сиротињу изда 100 динара.

1073) Да се моли Окружни суд у Јагодини да осуди Драгутина Радосављевића да Подружини у Деспотовцу врати њен капитал од 285 динара.

1074) Да експозе г. књиговође о састављању годишњег рачуна и биланса поново прегледа финансиски одбор и у споразуму са њим предложи све што је потребно за извршење овога посла.

1045) Да се књижари Косте Симоновића по одређеној цени уступи повезивање Тежака, деловодника и записника.

1036) Да се одобре привремена кредитирања у роби по предлозима бр. 729 и 730.

IV Прочитан је записник 52 седнице набављачког одбора па је одлучено:

1077) Да се набави један мањи апарат за гашење пожара за друштвене канцеларије у вредности од 550, а један већи за магацин и трифолин станицу у вредности 950 дин.

1078) Да се фирми Југопол понуди 5—6000 кгр. семена луцерке пломбирино франко лађа или вагон бруто за нето по 21 50 дин килограм.

V Прочитан је записник 52 седнице програмског одбора па је одлучено:

1079) Пољопривредној књижници и читаоници у Рогама не може дати помоћ за плаћање кирије за дом.

1080) Да се Пољопривредној подружини у Свилајнцу, за држање практичних пољопривредних предавања у 10 општина, изда на име помоћи 400 динара.

1081) Да се основној школи у Суботици, ср. ресавски на име помоћи за хигијенску изложбу изда књига у вредности за 120 динара.

1082) Да Подружина у Деспотовцу изврши ликвидацију рада Подружине у Брестову и прими њену имовину по књигама.

1082) Да се Соколској чети у Белом Пољу и Пољопривредној књижници и читаоници у Коњевићима изда по једна колекција књига спремљених за ову сврху.

VI 1084) Прочитана је молба г.г. Милана Трипковића, казанџије из Ваљева и Страхиње Трипковића, казанџије из Крушевца о испитивању прскалице за лозу коју су они конструисали, па је одлучено: да чланови комисије за оцену буду г г. Божа Ранковић, Никола Петровић и Драгутин Спремић, чланови Управе, и Алекса Петровић магационер с тим, да им конструктори плате на име дневнице по 90 динара, а Друштво молиоцима да изда уверење о оцени.

Са овим је седница закључена.

ИЛУСТРОВАНИ ПОЉОПРИВРЕДНИ КАЛЕНДАР
за 1935 годину

Са пољопривредним поукама пробране поучне садржине, изашао је из штампе и цена му је **10** динара.

За распродају при поруџбини на кредит, даје се 20% рабата, повуком 25%, а ко пошаље новац у напред 30%. Ко пошаље новац за 10 примерака, експедиција се врши о трошку друштва.

САРАДЊАМА ОБРАЋАТИ СЕ СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ БЕОГРАД, НЕМАЊИНА 15, ТЕЛЕФОН 20-302.

Цене пољопривредних производа, на дан 28. децембра 1934 г.

Пшеница стара	
Српијанска 79 2% Дунав	121.50—122
Српијан. 79, 2% Сава	120 50—123
„ 77, 3% гл. пр.	97.50—102
„ 77, 3% уз. пр.	97.50—102
Бачка 80 2% нова	133—135
Банат. 80. 2% нова	134—135
Кукуруз	
Баватске утовар станице пром.	51— 54
Банат. пар. Вршац	51— 54
Срем. стари	54— 56
Српијан. пар. Пожаревац в. пр.	52— 56
Лаћа Дунав пром. сушени	72 76
Лаћа Сава	73— 76
Овас	
Српијански пар Београд лаћа	86— 90
Српски пар. Београд	96—100
Македонско-косовски	—
Јечам	
Барањски 68-69 нов.	120—130
Бачки нови 65—66	105—108
Главна пруга	—
Пасуљ	
Срб. 3% 1933 г. пар. Београ.	125—135
Сремски 2% без вр. утов. ст.	120—130
Бачки 2% без вреће утов. ст.	125—130
Бачки и срем. 2% пар. Беог.	—
Стока и сточни производи	
Свиње тешке	7.20—7.50
„ средње	6.50—6.75
Свиње лаке	5.50—6.—
Свиње мршаве	—
Волови I кл.	4—4.50
„ II	3.25 3 50
„ III	2.50—3.—
Краве I кл.	3—4.—
„ II	2.25—2.50
„ III	1.50—2.—
Овце	1 50 2.—
Јагањци	1 50—2.—
Живина жива пилићи	7.50—8.—
Јаја 100 ком.	55—60
Маст	12—13
Сланина	9—9.50
Млеко кравље	2—2.10
Млеко овче	2.50—3
Сир српски	7— 8
Кајмак	18 23
Кашкаваљ	11—20
Разно	
Мекиње са вреће Срем, Бачка	68—72
Мек. обала Београд, са вреће	74—80
Кукољ самлевен, Београд	60—70
Кромпир,	35—40
Црни лук	100 105
Бели лук	500—550
Сено	35—45
Слама	20—28
Хартије од вредности	
2½% Рента ратне штете	337 75—338.75
4% Аграрне обвезнице	41.75—42
7% Инвестициони зајам 1921	71—71.50
Аграрна банка	229—232

Патент-тегле

за конзервисање воћа и поврћа стерилисањем, познате марке „ВАЈСМАН“ приспеле су, у 5 разних велич. и то:

од 1/2 л. Дин. 10.— од 3/4 л. Дин. 11.—
„ 1 „ „ 12.50 „ 1 1/2 „ „ 15.—
„ 2 „ „ 17.—

Резервне гуме за ове тегле 1,25.— могу се добити код

СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА
Београд — Немањина ул. 11-15

НАЈБОЉИ ФРАНЦУСКИ

ТРИЈЕРИ СОРТИРАЧИ

ПОЗНАТЕ МАРКЕ **„MARO“** Бр. 6

чисте, одвајају и класирају све врсте житарица (пшеницу, раж, овас и јечам), нарочито подесни за заједничку употребу и за оснивање сеоских и *општинских тријерских станица*, лаки за руковање, једноставни, награђени на свима утакмицама и изложбама као *најбољи*, могу се добити код:

СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА У БЕОГРАДУ

по изузетно ниској цени од Дин. 7.000 по ком.

Ови тријери потпуно замењују селекторе, покрећу се ручном снагом, а чисте 400—500 кгр. на сат. Сва ближа обавештења даје Друштво на захтев и бесплатно.

Штампарија „Скерлић“ — Мил. К. Цветановића — Београд
Краљице Наталије 12. — Телефон 20-752

...ска Библиотека Београд

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ.

Бр. 2. Београд, 15 ЈАНУАР 1935 год. Год. 62.

ПОД ПОКРОВИТЕЉСТВОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА II.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

Чланке за лист слати Српском пољопривредном друштву, Немањина 15 — Београд, а тако исто и бројеве листа који се враћају Друштву

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. МИРКО МИЉКОВИЋ
Шуматовачка улица број 130.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Д-р ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32.

Пољопривредне подружине

Још пре шездесет и неколико година, када не постојаху земљорадничке задруге нити какве друге пољопривредне организације, већ само Српско пољопривредно друштво, почеле су се оснивати пољопривредне подружине по унутрашњости земље. Оно што беше Српско пољопривредно друштво у Београду за нашу пољопривреду и њено подизање, то бејаху пољопривредне подружине по осталим нашим варошима, варошицама и селима. А и Друштво и његове подружине бејаху у оно време центри напредне пољопривреде, средишта око којих се окупљаше наш најнапреднији пољопривредни елеменат и најбољи домаћини. Потребу за удруживањем у оно доба, односно потребу са оснивањем пољопривредних подружина осетили су наши далековиди народни прваци и истински народни родољуби, који гледаху за много година испред себе и правилно оценише значај подружина у оно доба,

када не беше пољопривредних школа, среских расадника, среских и окружних економа, пољопривредних књига и листова, па чак ни довољно основних школа. Пољопривредне подружине бејаху установе, које претстављаху у неку руку пољопривредне школе, у којима се пољопривредници помоћу курсева обучаваху практичним радовима из ратарства, повртарства, воћарства и сточарства; у којима земљорадници упознаваху и добијаху на кредит без камате савремене и савршеније пољопривредне справе и машине, разно семење, воћне саднице и племениту стоку, класичне пољопривредне књиге, Тежак и Пољопривредни календар, помоћу којих се упознаваху са напредном пољопривредом и савременијим начинима рада у пољопривредној производњи. Пољопривредне подружине приређиваху још тада курсеве из свих пољопривредних грана и пољопривредне изложбе, које имаћаху неописано великог утицаја на давање потстицаја за бољу производњу, а претстављаху као новине велике догађаје и свечане дане и у Београду и у унутрашњости земље. Пољопривредне подружине онога времена бејаху још нешто више. Оне беху установе које позитивно дејствоваху на развијање осећаја дружељубља и смисла за удруживањем и напредовањем, те постадоше праве претече за касније оснивање земљорадничких задруга и осталих установа. Сваки члан подружине сматраше се савременим и напредним, те беше виђен у својој околини. Али те су подружине оснивали и водили људи који од њих нису тражили ни ћара ни шићара, већ који имаћаху пред очима само добро и благостање народа, чија их је заосталост љуто пекла. Тако основане и вођене подружине дугог су века, и врло многе дочекале су старост преко 40 и 50 година. Тако беше раније, до рата, када прилике не беху тако тешке као данас.

И после рата пољопривредне подружине играху врло важну улогу у обнављању и подизању наше ратовима уништене пољопривреде. У времену пољопри-

вредне и привредне кризе подружине доношаху врло великих користи у помагању пољопривредника и у ублажавању кризе, када постаде врло тешко, па и немогуће доћи до бескаматног кредита и до јевтиних а испробаних средстава за пољопривредну производњу. О томе нам сведочи маса примера, извештаја и дописа од подружина, које су без устезања, а и без ласкања, изјављивале: како чланови подружина имају сразмерно боље уређена газдинства него ли други који нису подружински чланови; како се код чланова подружина налази боља стока, добре стаје, уређена ђубришта, јаме или куле за силосовање (кишељење) хране; сачувани воћњаци од штеточина (штитасте ваши и гусеница губара); добро уређени и одабраним сортама засађени воћњаци; увек добро испрскани и сачувани виногради и т.д. Много је њих који признају, да су читајући Тежак и Пољопривредни календар научили масу корисних и напредних ствари, и добили врло много искрених и бесплатних савета, упута и одговора, те су ове друштвене књиге постале неопходне.

Велика прошлост и искуство и Друштва и појединих солидно основаних подружина приказују очигледне користи које наши пољопривредници имају од подружина, а данашње тешке прилике саме их упућују да се оснивањем подружина организују ради успешнијег извођења свих радова у пољопривреди, ради јевтиније производње и добијања средстава за одржавање већ уложеног капитала, и ради лакшег превођења ове кризе, која тешко притиска сваког нашег пољопривредника. Данас је теже него икада да се пољопривредник усамљен и без помоћи једне јаке организације као што је подружина, може борити са свима недаћама и тешкоћама које навољују нарочито на пољопривредника, чије је занимање изложено ведром небу и удару але и вране.

Пошто је у интересу самих пољопривредника да се организују у заједнице ради уноснije производње,

то им искрено саветујемо да оснивају пољопривредне подружине у сваком селу, варошици и у варошима у којима има доста пољопривредника, прикупљајући добре, савесне и поштене домаћине, којима напредак и помоћ других лежи на срцу као њихов сопствени. Подружине треба темељно оснивати, за дуги низ година, за дуги период времена, који је потребан за извођење радова и послова, па да се осети бољитак и напредак код сваког члана. Пољопривредници знају врло добро да се у пољопривреди успеси постижу тек после дужег труда и рада, да се напредак опажа тек после дужег времена, а не тренутно и за једну или две године. Не треба да се заваравају наши пољопривредници, да се подружине оснивају само ради тога да се у једној години дође до кредита, до пара, па да се даље подружина остави да замре, да се дуг не врати, а чланови разиђу, пошто се дуг мора вратити ако не милом, а оно силом власти и закона, који натерују сваког грађанина да одговори својим обавезама на време.

Овом приликом позивамо све подружине да у новој години одрже што пре своје скупштине, на којима ће се посаветовати о раду у овој години, а и да одговоре свима обавезама према Друштву што је могуће пре и што је могуће више, да би Друштво у овој години могло извршити све претстојеће послове, који су многи и обимни, а који у крајној линији користе само подружинама.

Т. Митровић.

Ђубрење ливада вештачким ђубривима.

Наши земљорадници обично не ђубре ливаде, или ако их ђубре, не ђубре их као што треба. Ливадске траве као и сви остали усеви за своје развиће захтевају да у земљишту има увек хранивих материја у довољним количинама. Нема ли хранивих материја — ливаде подбацују у приносима. Но ђубрење ливада

утиче не само на повећавање жетвених приноса, него и на побољшавање каквоће сточне хране, а затим још и на промену трава у травном покривачу, наиме, уместо штетних трава изазива јаче развиће корисних трава.

За ђубрење ливада употребљавају се углавном иста ђубрива као и за ђубрење њива: стајско ђубре, компост (мешанац), осока и вештачка ђубрива. Овде ћемо говорити само о значају и употреби вештачких ђубрива за ђубрење ливада, а о стајском ђубрету, компосту и осоци, као ђубривима за ливаде, говорићемо у једном другом чланку.

Од вештачких ђубрива за ђубрење ливада употребљавају се углавном: кречна, фосфорна, азотна и калијумова ђубрива.

Кречна ђубрива имају изванредан значај за ђубрење ливада, јер се помоћу њих уноси у земљиште не само креч који је потребан травама за живот и развиће, већ се поправљају и особине земљишта. Нарочити значај имају кречна ђубрива за оне ливаде, које се налазе на тешким, влажним, оскудним у кречу — дакле киселим, земљиштима. Помоћу кречних ђубрива оваква се земљишта поправљају, т.ј. постају растреситија и оцедније, а киселост се неутралише. У растресита и оцедна земљишта лакше долази ваздух, те се и разлагање органских материја под утицајем корисних микроорганизама (бактерија) као и распадање минералних материја у јачој мери врши. Последица овога је, да се храниве материје лакше и брже преводе у подесно стање за исхрану трава, те и ливаде дају веће жетвене приносе.

Познавање киселих — оскудних у кречу земљишта, врло је лако и просто. Ако се примети да се земљиште, када је влажно, лепи за обућу или оруђа, или ако на неком земљишту расту киселе траве као мали киселјак — Rumex acetosella, велики киселјак — Rumex acetosa, пољска хризантема — Chrisanthemum segetum, сита — Juncus, и др., а легуминоза нема,

знак је да дотично земљиште оскудева у кречу, те га треба ђубрити.

Од кречних ђубрива за ђубрење ливада долазе у обзир природни кречњак (калцијум карбонат) печени креч и лапор.

Природни кречњак употребљава се за ђубрење пошто се претходно иситни — самеље, а затим равномерно растури и добро задрља. За ђубрење једнога хектара употребљава се од 400—600 кгр. сваке четврте до шесте године.

Печени креч употребљава се за ђубрење ливада у облику гашеног креча (калцијум хидроксида). Гашени креч добија се када се печени креч остави на ваздуху да упија влагу, или се на 100 кгр. печеног креча дода 32 кгр. воде. Упијањем влаге печени креч распада се у ситан прах. Ђубрење печеним кречом врши се на исти начин као и природним кречњаком. За један хектар употребљава се 300—400 кгр. сваке пете или шесте године.

Печени креч у упоређењу са природним кречњаком много јаче дејствује, те га с тога треба употребљавати на претерано тешким, збијеним и влажним земљиштима. За ђубрење лакших земљишта печени креч не треба употребљавати, пошто може штетно утицати, наиме, изазвати велику густину соли у земљишним растворима, што повлачи сагоревање трава, односно њихових жила. За лаке и суве земље много је подеснији природни кречњак и то у мањим количинама, а најповољнији је лапор.

Лапор претставља мешавину глине, песка и кречњака. Садржај креча у лапору различит је и креће се у границама од 10—90%. Уколико садржи више или мање глине, односно песка, разликује се глиновити и песковити лапор. На тешким земљиштима треба употребљавати песковити а на лаким глиновити лапор. У коликим ће се количинама лапор употребљавати за ђубрење, зависи од садржаја креча. Богатије врсте лапора у кречу употребљавају се у мањим, а сиромаш-

није у већим количинама. За ђубрење једног хектара узима се од 2000—4000 кгр. лапора.

Иако лапор претставља врло добро кречно ђубре за ливаде, ипак је његова примена мање више ограничена, пошто га нема свуда, а превлачење са удаљених места врло скупо стаје. Стога лапор за ђубрење долази само тамо у обзир, где га има на лицу места, или у непосредној близини. Наслаге лапора могу се установити по извесним биљкама које расту на земљиштима у којима се на мањој или већој дубини налазе наслаге лапора. Тако, ако се примети да се на неком месту развијају у већим размерама биљке: дуњица — Medicago lupulina; Medicado falcata — кривовија; Ononis spinosa — зечији трн; Tusilago farfara — подбел; врсте Salvia — жалфије; Silene inflata — пуцавац и др.

И фосфорна киселина односно фосфорна ђубрива имају велику важност за ђубрење ливада. Ђубрење ливада са фосфорним ђубривима долази у обзир готово на свима земљиштима, како лаким тако средњим и тешким. Лаке земље обично оскудевају у фосфорној киселини, а у тешким она се налази у неподесном облику, т.ј. нерастворљива је. Изузетак чине само она земљишта која подлежу периодичним поплавама (поред река), где се са муљем доносе сваке године нове количине фосфорне киселине.

За ђубрење ливада од фосфорних ђубрива долазе у обзир: суперфосфат и Томасово фосфорно брашно.

У суперфосфату фосфорна киселина је растворљива у води, услед чега брзо дејствује, стога суперфосфат треба употребљавати за ђубрење ливада у оним случајевима, када је потребно брзо дејство. Што се тиче земљишта, суперфосфат је најподеснији за она зељишта која садрже креча у умереним количинама. На лаким земљиштима као и сувише тешким, влажним и киселим, суперфосфат не треба употребљавати, јер се из првих лако испира, а у другим повећава киселост. За оваке земље много је боље Томасово фосфорно брашно.

Ђубрење ливада суперфосфатом врши се упролеће пред почетак вегетације. Ђубре треба најпре равномерно растурити, а затим добро задрљати. За ђубрење једног хектара употребљава се од 250—300 кгр. суперфосфата.

Томасово фосфорно брашно много је боље ђубре за ливаде од суперфосфата, јер се њиме уноси у земљиште не само фосфорна киселина већ и креч. Ова је околност од врло велике важности за кисела и сиромашна земљишта у кречу. Овоме треба додати још и то, да фосфорна киселина из Томасовог фосфорног брашна, као теже растворљива дејствује дуже време и подлежи испирању у мањој мери, што је од велике важности за ђубрење лаких земљишта.

Томасово фосфорно брашно употребљава се за ђубрење на исти начин као и суперфосфат, с том разликом, што се растура ујесен, да би до пролећа прешла фосфорна киселина у раствор. За један хектар употребљава се 300—600 кгр. Томасовог фосфорног брашна. Ова је количина довољна за 3—5 година.

Калијум је такође од великог значаја за ђубрење ливада, јер утиче на јаче развиће вегетативне масе (стабала и лишћа) трава, те се са ливада добијају и већи приноси. Ђубрење ливада калијумовим ђубривима долази у обзир нарочито на лаким земљама, пошто су оне у овом састојку обично сиромашне, а уз то се из њих калијум врло лако испира. Тешка земљишта обично не оскудевају у калијуму, али се у њима калијум налази у тешко растворљивом стању. На оваквим земљиштима, да би се тешко приступачан калијум ставио на расположење травама, на месту је ђубрење кречом, јер креч када се унесе у земљиште истискује калијум из његових спојева, те овај прелази у раствор и траве га усисавају.

За ђубрење ливада употребљавају се сирове и концентриране калијумове соли. Сирове калијумове соли (кајинит) треба употребљавати за ђубрење оних ливада које се налазе на сувљим земљиштима, јер ове

соли повећавају влажност земљишта. При употреби сирових калијумових соли треба водити рачуна и о садржају креча у земљишту. На бескречним земљиштима као и земљиштима сиромашним у кречу не треба употребљавати сирове калијумове соли, јер ове због садржаја натријума и хлора погоршавају физичке особине земљишта и изазивају испирање креча уколико га има. Стога на оваквим земљиштима треба употребљавати концентриране калијумове соли, које не показују ово штетно дејство.

Сирове калијумове соли употребљавају се од 300—400 кгр. по хектару. Ђубрење се врши ујесен на исти начин као и са напред поменутим ђубривима.

Од концентрираних калијумових соли за ђубрење ливада долази у обзир 40% калијумова со. Употребљава се 200—300 кгр. по хектару и то упролеће пред почетак вегетације, на исти начин као и сирове калијумове соли.

Азотна ђубрива у поређењу са напред поменутим ђубривима у већини случајева имају мањи значај за ђубрење ливада. Мањи значај азотних ђубрива за ливаде не треба разумети тако, као да је азот мање потребан травама, него фосфор, калијум или креч. Напротив, азот је неопходно потребан исто онако као и напред поменута три састојка, те се и о њему мора водити рачуна. Ипак азотна ђубрива ређе се употребљавају за ђубрење ливада. Разлог да се азотна ђубрива употребљавају ређе за ђубрење ливада од осталих ђубрива лежи у томе, што ливадска земљишта обично обилују са великим количинама органских материја (хумуса), чијим се разлагањем азот, који се у њима налази, ставља на расположење травама. Поред тога на ливадама расту траве из фамилије легуминоза, које помоћу бактерија, које живе на њиховим кореним, обогаћавају земљиште азотом на рачун азота из ваздуха. Стога треба настојати да се омогући разлагање органских материја као и развиће трава из фамилије легуминоза, што се постиже обрађивањем и

ђубрењем ливада кречним ђубривима. На земљиштима лаким, оскудним у органским материјама, мора се вршити ђубрење азотним ђубривима.

За ђубрење ливада од азотних ђубрива долазе у обзир само шалитре: чилска и норвешка. Шалитре се растурају упролеће пошто траве потерају. Најпре их треба растурити а затим задрљати. При ђубрењу шалитрама треба водити рачуна да буде лепо време, а земљиште умерено влажно. По кишовитом времену и када је земљиште много влажно шалитре не треба растурати, јер се оне лако растварају и испирају. За ђубрење једног хектара употребљава се од 150—200 кгр. шалитре.

Најзад на овоме месту морамо напоменути још једно ђубре од велике вредности за ђубрење ливада, које сваки пољопривредник може да има, ако иоле води рачуна, а то је пепео од дрва. Пепео садржи поред других минералних састојака, знатне количине креча, калијума и фосфорне киселине — дакле све оно што је потребно травама. Пепео се растура у јесен, пошто се претходно равномерно растури а затим добро задрља. За ђубрење једног хектара може се употребити 600—800 кгр. пепела.

Ing. **Властимир Ђ. Ђорђевић,**
проф.

Ветеринарство.

Прва помоћ оболелој стоци.

Узроци који изазивају побољевања могу бити: механичке или хемиске природе. У ове последње убрајамо у првом реду разне отрове, који већ у најмањим количинама делују убитачно. Даље, високе или ниске температуре, нарочито изненадна расхлађивања било целога тела било појединих спољних или унутарњих органа, због чега наступају разна реуматична и катаралне оболења. Неисправности у исхрани, покварена храна и вода, начин живота, нехигијенске смештајне прилике ит.д. такође утичу на здравствено стање. Велику

улогу играју и разни готовани (паразити), било спољашни, било унутрашњи.

Исход болести може да буде тројак: или болесник оздрави, или непотпуно прездрави или угине.

Од унутрашњих болести наше радне стоке поменућемо само оне које се најчешће појављују и које су нашем сељаку добро познате, а за чије лечење он често пута примењује сасвим погрешне или бескорисне лекове.

Упала уста је својствена свима домаћим животињама. Узроци могу бити различити: механички — удари, ране, нагњечења — оштра бодљикава храна, даље плеснива храна, лизање свеже окреченог зида, мењање зуба код младих животиња, болести зуба, поремећаји у органима за варење и томе слично.

Слузокожа уста је јаче црвена, врућа, отечена и у великој мери осетљива. Због тога болесник слабо узима храну, нарочито зрнасту, и бали. На слузокожи појављују се пликови и чиреви. Језик је обложен.

У већини случајева је довољно да отстранимо узроке и да уста испирамо, било обичном водом којој смо додали мало сирћета, било раствором хипермангана, или 1% раствором стипсе или боракса. Ранице и пликове премажемо јодглицерином (један део јодне тинктуре на 4 дела глицерина). Пазити да није посреди заразна болест шап и устобоља.

Храна за време болести треба да је дијетална. Зелена храна, напсји од мекиња или брашна и слатко сено. Воду давати што чешће.

Зазубица — оток непаца — појављује се код коња, који мењају зубе или као последица неког поремећаја у органима за варење. Сечење зазубица није за препоруку, јер много не помаже, напротив, отвара врата за улаз заразним клицама. Горење усијаним гвожђем за сваку је осуду. Потпуно је довољно, да отечено непце трљамо сољу и да испирамо уста 1% раствором стипсе. Исхрана за време болести треба да је дијетална.

Колика, вијање или трбобоља је израз разних болова у стомаку или цревима. Болест је карактеристична по томе, што изненада наступа и брзо пролази било оздрављењем било угинућем. Све наше животиње пате од количних напада, међу њима највише коњи.

Знаци су веома упадљиви и опште познати, нарочито онима, који су свој кадровски рок служили у једној од јахаћих јединица, где је та болест врло честа.

Коњ је немиран, стално се окреће у лежишту, копа и шара предњим ногама, непрестано окреће главу ка трбуху,

као да би хтео да покаже где га боли. Час легне, час устане, ваља се у лежишту. Код јачих болова баца се немилосрдно на земљу, али не лежи мирно, већ се пребацује час на једну час на другу страну. Често пута заузме леђни положај и истраја у положају дуже времена. Вероватно, да му је тако лакше. Мокри и балега често, али увек врло мало. Од силних болова шкрипи зубима, дисање му је отежано и веома убрзано, облије га хладан зној.

Можда ни једна од болести не тражи тако хитну лекарску интервенцију, као баш ова. Лечење предузето одмах је готово у свим случајевима крунисано успехом. Али опет је проценат угинућа сразмерно велики. Смрт наступа обично услед прснућа црева или стомака или услед завезаности (заплета, увртања) црева.

Узроци: Према узроцима разликују се углавном три врсте колике: 1) колика од затвора или затворна колика; 2) колика назеба или грчевита колика и 3) колика од ваздуха или надим.

1) Затвор наступа услед *претераног хранења*, када коњ при томе ништа не ради већ само стоји у штали и џабе троши храну. Даље услед тешко сварљиве суве хране — сламе, — услед песка који долази у стомак и црева путем хране или воде и услед млитавости црева или стомака.

Знаци; горе наведени. Сем тога болесник мало балега. Балега је тврда, запечена, мала као коза, превучена крвавом слузи и смрдљива.

Лечење: Намашћеном руком испразнимо обазриво из чмара сву балегу, коју руком можемо да достигнемо. Што чешће и што веће количине млаке сапуњаве воде у чмар, масажа бокова и одмерено кретање у *ходу*. Кроз уста дајемо соли, растворене у обичној води помоћу флаше. Коњима 700 грама горке соли на три оброка дневно. И маст или зејтин не може шкодити.

Од хране дајемо свежу траву, репу и доста воде или напитка од мекиња или брашна. После оздрављења држати болесника на танкој храни, да се црева и стомак одморе.

За сваку је осуду лечење колика петролеумом — гасом, — који начин лечења практикују разни сеоски „доктори" као сасвим сигуран, а при томе наносе болеснику тешка запаљења црева и стомака. И уобичајено лечење колике ракијом са бибером треба одбацити, јер и они изазивају запаљења у органима за варење.

2) Грчевиту колику изазиваіу било спољни, било унутрашњи *назеби*. Појење знојавих коња, остављање знојавих коња на промаји непокривене, одвише хладна вода за пиће главни су разлози за ту врсту колике.

Знаци исти као код осталих колика; једино су код те врсте колике болови јаче изражени али зато краткотрајнији. Балега је обично мека — пролив. — Проценат угинућа није велик, после неколико сати наступа видно побољшање.

Лечење: болесника попрскати камфор — шпиритом и добро исењати, нарочито трбушне зидове, па онда трбух добро омотати. У чмар улевамо топлу воду. За стишавање грчева може врло добро да послужи камил теј, кога болеснику дајемо кроз уста. Овај начин лечења биће у већини случајева довољан.

3) *Надим* код коња је прилично опасна болест. Изазвана у првоме реду храном која изазива надуве, даље код коња, који имају ту рђаву навику да гутају ваздух.

Општи знаци као код осталих колика. Задњи део трупа надувен, трбушни зидови напети до крајности. Болесник је веома немиран, не балега, гасови не излазе.

Ток болести је веома брз. Или наступи оздрављење изласком нагомиланих гасова из стомака и црева или угинуће услед угушења, прснућа црева или пречаге.

Лечење. Енергична масажа трбушних зидова, које смо претходно попрскали камфор спиритом, гњечење бокова песницама, издашно полевање задњег трупа хладном водом, умерено кретање. Балегу извадити и применити клистире хладном водом под јаким притиском. Добро је средство кречна вода, коју улијемо болеснику у уста помоћу флаше, (2 кашике негашеног креча растворимо у 1 литру обичне воде, добро промућкамо и процедимо кроз парче платна). Овако зготовљену воду дајемо болеснику на сваки четврт сата до оздрављења. Кречна вода има наиме ту особину, да веже гасове. Тек када лекови не помажу и постоји опасност од угинућа, прибегавамо бушењу нарочитим инструментом — трокаром. Код коња бушимо с десне стране у слепо црево, код говеда и преживара уопште с леве стране у бураг. Код коња је ова операција доста ризична због опасности упале трбушне марамице. Зато тај посао оставити стручноме лицу.

Надим код говеда лечимо на исти начин. За препоруку јесте и следећи начин лечења. Од сламе исплетемо дугачку гужву, чији средњи део утуримо болеснику у уста, а крајеве вежемо за рогове. Онај део, који долази у уста намажемо катраном или сапуном. На тај начин болесника натерамо на јаче жвакање и преживање услед чега гасови излазе на уста. Излазак гасова, било на уста било на чмар први је знак да болест креће на боље.

Ветеринарски мајор,
Мар. Ф. Ферјанчић.

Креčно сумпорна чорба и њена примена у воћарству.

1. Једно добро средство у борби противу штеточина

Наши ентомолози већ су утврдили да се код нас појавила тако звана Сан Хозе ова штитаста ваш[1] (Aspidiotus perniciosus C.), која напада на гране већине воћака: јабука, крушака, шљива ит. д., нарочито на јабуке, па прети и нама опасност од те ваши, која причињава велике штете воћкама. Одрасла ваш је величине главе од чиоде (сл. 3.), с испупчењем у средини, налик на брадавицу, округласта, сивкасте боје. Кора јако нападнутих дрвета од те ваши је пепе-

Сл. 3 — Сан Хозеова штитаста ваш, јако увеличана.

ласто сива и изгледа као да је пепелом посута, а када се усече показује унутра црвенкасту боју. Ако се младо дрво не лечи, оно за две три године пропада, а старија дрвета брзо заостају у порасту, па и она могу страдати од нападнутих инсеката. Те ваши, док су младе, могу се наћи и на плоду, нарочито око чашице, када је дрво њима јаче нападнуто, те се у земљама, у које се увозе јабуке, а где постоји контрола над том ваши, може забранити увоз њоме окужених плодова.

У сузбијању те ваши на јабуци постоје три врсте тешкоћа и то:

1. *Сан-Хозеова штитаста ваш тешко се види.* Инсекат је врло мали и има сличности са бојом коре тако, да данима

[1] Неки је зову Сан Ђозе-ова, неки Сан Жозе-ова штитаста ваш, према начину читања шпанске речи San José.

може бити на грани, а да се не види. Први знаци налажења инсекта на дрвету јесу неколико сувих грана на јабуци.

2. *Сан-Хозеова ваш се множи врло брзо.* Тешкоћа у сузбијању тога инсекта лежи у томе, што се он непрестано и брзо размножава преко лета, почевши од раног пролећа па до позне јесени. Једна женка с пролећа може до позне јесени произвести милионе сличних бића, ако у томе није спречена. То значи, да, ако се лечењем с пролећа остави који инсекат жив, ипак ће до јесени бити више тих инсеката на њему.

3. *Сан Хозеова ваш напада на многе врсте биљака.* И та чињеница отежава борбу противу тог инсекта, јер и кад воћар и очисти свој воћњак од њега, он може наћи из каквог оближњег воћњака или шибља. Стога треба ту ваш сузбијати *заједнички* тако, да се њена појава онемогући у читавом једном воћарском крају.

Али ипак има једно средство, са којима се успешно та ваш може сузбијати, а то је *кречно сумпорна чорба.* Та чорба која се добија кувањем креча и сумпора с водом, игра у Сједињеним Државама значајну улогу у неговању воћака, отприлике ону исту коју игра бардовска чорба у неговању винове лозе у Европи. Она служи у исто време и као средство за уништавање многих инсеката (она је дакле инсектицид) и као средство за уништавање многих биљних болести (она је дакле и фунгицид). Примењује се и преко зиме док се биљка одмара, и преко лета, кад је биљка у пуној вегетацији. Шта више, кречно сумпорна чорба је релативно јевтина и може се комбиновати са многим другим средствима као са арсенијатом олова, никотином, за истовремену одбрану воћака од већег броја болести и штеточина. Једну једину незгоду има та смеша, што је њоме тешко руковати, јер нагриза нарочито нежније делове биљке, па и кожу на човечијем телу.

С обзиром на опасност која претстоји и нашим воћњацима од Сан Хозеове ваши, ми ћемо изнети овде, како се, према америчким упутствима, справља кречно сумпорна чорба и како се она примењује.

2. Справљање кречно сумпорне чорбе.

За справљање кречносумпорне чорбе треба спремити креча, сумпора, воде и један казан (котао) од гвожђа.

Креч. Креч за справљање кречно сумпорне чорбе треба да је првокласан, скоро печен, негашен креч, који садржи најмање 90% чистоће (калцијум оксида — CaO) и што је могуће мање магнезијума. Кад креч садржи више магнезијум оксида образује са сумпором нерастворљива једињења, која

се лако таложе. Треба нарочито за ову сврху претпоставити креч који се поливен водом брзо распада, јер ће се тиме произвести и више топлоте, која ће се искористи при кувању и помоћи бржем кувању кречно сумпорне чорбе.

Негашен креч може се заменити првокласним угашеним кречом, али у том случају овога треба употребити за $^1/_3$ више него негашеног креча. Никад не треба употребити на ваздуху распаднут негашен креч, јер се овај упијањем угљен диоксида из ваздуха делимично претворио у кречњак, то јест у калцијум карбонат ($Ca\ Co_3$).

Сумпор. У трговини се продаје сумпор у три разна облика: у облику већег комаћа, у облику сумпорног цвета и у облику млевеног сумпора — сумпорног брашна. За справљање кречно сумпорне чорбе може се употребити сумпорни цвет, али тако исто и млевени сумпор који је јевтинији, под условом да је 98 до 99% чист.

За кување чорбе треба спремити и један казан (или котао) направљен од *гвожђа*. Тај се казан или може наместити на једну рупу, направљену у земљи, где се ложи ватра, или на три повећа камена тако да буде довољно подигнут од земље, или се може и узидати.

За справљање кречно сумпорне чорбе препоручује се ова сразмера разних састојака из којих се она састоји: креча 22,700 кгр., сумпора (у цвету или спрашеног) 45,400 кгр., воде толико да укупна количина готовог раствора изнесе 227 литара.

Чорба се припрема на овај начин. Измерити најпре потребну количину сумпора по горњој формули и помешати га мрљиво с водом, ситнећи при том грумење тако, да се од њега направи једнолика каша. С друге стране док се спрема ова каша од сумпора, треба загрејати воду, која ће послужити за мешање креча. Може се негашен креч унети у казан кад се вода у њему загрејала. Креч се онда гашењем претвара у калцијум хидроксид [$Ca(OH)_2$], при чему се развија и топлота. Чим се креч угасио (или и у току гашења) у казану, треба полако сипати у њега спремљену кашу од сумпора. Пошто је то учињено, сипати у казан остатак одмерене количине воде према горњој сразмери, (по могућству вруће воде), па и нешто више, колико ће се отприлике кувањем испарити. Може се у казан са нешто воде најпре унети сумпор, са њим направити каша, па после тога унети креч. Кад се креч угаси у казану, долити остатак воде према горњој сразмери.

Тако спремљен креч и сумпор треба живо кувати на ватри и за време кувања смешу живо мешати дрвеном мешаљком — нарочито у почетку кувања — да не би талог

пао на дно казана. Приликом мешања нарочито обратити пажњу да се мешаљком разбије свака громуљица сумпора, која би се у казану направила. Кување се наставља дотле, док се зрнца сумпора потпуно не растворе; при томе пазити да запремина раствора (односно висина течности) остаје у казану увек иста, то јест да се онолико воде дода колико се испаравањем изгуби, те да готова чорба изнесе 227 литара. Искуством се утврдило, да се то постиже после непрекидног

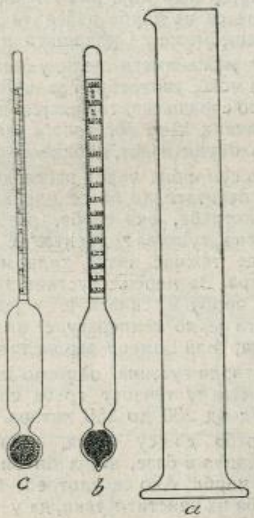

Сл. 4 — Справе за мерење јачине кречн-осумпорне чорбе: *c* справа за мерење специфичне тежине; *б* Бомеов ареометар; *а* цилиндар.

кувања од 50 до 55 минута. Кад кување није довољно или траје сувише дуго, повећава се количина талога у чорби. Да би заштитио очи од сумпорне паре и делића сумпора, радник који кува чорбу треба да метне наочаре. Кречно сумпорна чорба нагриза кожу тако, да при раду са њом треба обратити пажњу. Ако радник, који ради њом, не може навући рукавице, треба бар да намаже руке вазелином.

За време кувања креча са сумпором стварају се између њих различита једињења, од којих су за сврху прскања од нарочите важности калцијум тетра и пента сулфид (CaS_4 и CaS_5)

који су растворљиви, а поред њих има и других нерастворљивих једињења.

Кад је кречно сумпорна чорба довољно искувана, треба да се процеди, и за ту сврху треба употребити сито од бронзаних или гвоздених калаисаних (а нипошто од бакарних) жица тако, да на дужини 2.5 см. има 20 жица; на тај ће се начин одбацити из чорбе сви крупнији делови. Ако се употреби још чешће сито или ако се први пут процеђена чорба поново процеди кроз сито које има 30—50 жица на дужини од 2.5 см. онда ће се из чорбе избацити још више крупних делова. Процеђивање може се извршити и кроз платно.

Крупан талог може имати велику количину несједињеног сумпора, те се може употребити за идући налог. Међутим, ако је чорба добро справљена, тог несједињеног сумпора има у врло малој количини. Ако тог талога ипак има много, па се он употреби за идући налог, добиће се јачи раствор.

Кад се кречно сумпорна чорба расхлади, избистрену течност у њој треба испитати, да би се одредила њена јачина и евентуално пре употребе, ако треба, разблажила. Јачина те чорбе, односно њена густина одређује се помоћу справе за мерење специфичне тежине зване хидрометар, а и помоћу Боме-овог ареометра. За мерење густине треба узети бистру кречно сумпорну чорбу и сипати је у једну стаклену цев (цилиндер), довести је до температуре од 15° Ц., па потом спустити хидрометар или Бомеов аерометар (види сл. 4).

Кад се тако утврди густина, односно јачина кречно сумпорне чорбе, избистрену течност треба преточити у дрвену или гвоздену бурад од 200 до 250 литара.

Та бурад треба да су чиста, да нису кисела нити базична, иначе киселина и базе, којих би било у дугама, могу утицати на састав чорбе. Ако се употребе бурад, у којима је држано сирће, треба их очистити тако, да у овима не буде ни трага од сирћета. Бурад треба да су добро напуњена и затворена; ако се чорба држи у отвореним судовима, треба по површини сипати један слој уља да би се чорба сачувала од утицаја ваздуха. Покаткад се под утицајем ваздуха направе кристали, који се лако растварају у врућој води. За време зиме бурад с чорбом треба да су склоњена, јер ако би била изложена сувише ниској температури преко зиме, течност се у њима може заледити те и бурад услед тога претрпети штете.

Кад се изручи чорба из казана, овај треба испрати врућом водом, чистећи чврсте делове, који су пионули за дуварове, док се нису потпуно расхладили, јер ће се доцније теже моћи уклонити.

3. Примена кречно сумпорне чорбе.

Кречно сумпорна чорба примењује се на воћкама зими и лети. Зимска прскања успешно дејствују на Сан-Хозеову штитастту ваш, на шкољкасту и брашнасту штитасту ваш, на један прегаљ (Eriophyes pyri), који проузрокује коврџање лишћа код крушке (односно ствара пликове, који поцрне и услед којих лист и плод опадају), као и на гљиву која проузрокује коврџавост листа на бресквн. Ова (зимска) прскања се врше ујесен чим лишће опадне. Летња прскања врше се с пролећа пре него што се пупољци отворе. Ова прскања помажу да се Сан Хозеова штитаста ваш, уколико зимским прскањем није била погођена, с пролећа уништи. Ова летња прскања могу се применити и на јабукама за уништавање чађавих краста. Међутим, ту чорбу никада не треба примењивати на лишћу бресака.

Справљањем кречно сумпорне чорбе на напред описан начин добија се јак, концентрисан раствор, који треба разблажити. То се разблаживање врши водом, а према ниже изложеној таблици.

Степени на Бомеовом ареометру	Специфична тежина	На 227 лит. воде додати		
		За летње прскање кречно сумпор. чорбе литара	За зимско прскање кречно сумпор. чорбом литара	
			против Сан Хозеове штитасте ваши	против прегља који коврчи лишће на крушци
36°	1.330	5.67	24.97	21.56
35°	1.318	5.67	26.10	22.70
34°	1.306	6.81	27.24	22.70
33°	1.295	6.81	28.37	23.83
32°	1.283	6.81	29.51	24.97
31°	1.272	6.81	30.64	26.10
30°	1.261	7.94	31.78	27.24
29°	1.250	7.94	32.91	28.37
28°	1.239	7.94	34.05	29.51
27°	1.229	9.08	36.32	30.64
26°	1.218	9.08	38.59	32.91
25°	1.208	9.08	39.72	34.05
24°	1.198	10.13	41.99	36.32
23°	1.188	10.13	44.26	37.45
22°	1.179	10.13	46.53	39.72
21°	1.169	11.35	49.94	41.99
20°	1.160	11.35	52.21	44.26

Тако на пример, ако кречно сумпорна чорба показује на Бомеовом ареометру 32°, онда треба узети за зимско прскање 29,5 лит. концентрисане сумпорне чорбе па помешати с водом тако да се добија 227 литара. За летње прскање раствор треба да је много блажи, то јест треба узети према таблици 6,81 лит. концентрисање чорбе и разблажити је водом тако, да се добије 227 литара разблажене чорбе.

Сл. 5 — Велике прскалице за прскање воћака сумпорно кречном чорбом.

Наше школе, расадници и бановинска добра требало би да покушају лечење воћака кречно сумпорном чорбом, нарочито тамо где се буде утврдила Сан Хозеова штитаста ваш, па да саопште постигнуте резултате читаоцима *Тежака*, како би се доцније то средство могло применити у воћарству у ширим размерама.

Ст.

Воћарство.

Кречење воћака.

Кречење воћака јесен и пролеће обичај је из давних времена. У прво време кречење воћака се вршило у циљу заштите воћака од глодара, нарочито младих воћака. Да би се креч на кори боље лепио и држао, уобичајено је додавање иловаче или кравље балеге. Поред тога балега својим задахом одбија дивљач од глодања. Међутим, та густа маса од глине или кравље балеге има својих мана. Прва је мана што се на глаткој кори младих воћака одржава кратко време,

јер се брзо распада и опада; ово је опадање креча највеће у времену јачих мразева, а то бива обично кад нападају велики снегови, кад дивљач нема друге хране и у нужди напада на кору воћака и наноси велике штете. Друга је мана што кречењем овом густом масом старијих воћака затварамо све отворе на кори у којима се скривају разне штеточине, те их на тај начин заштитимо од непогодних утицаја и природних непријатеља, птица певачица.

Према томе кречењем воћака смешом од креча и иловаче или кравље балеге, или боље рећи мазањем овом кашом не постижу се жељени резултати. Овим што смо рекли не мислимо да укажемо на то да не треба препоручивати кречење воћака. Напротив, кречење воћака треба увек препоручивати и пропагирати, док оно и код нас у воћарству постане обично занимање у неговању воћњака, као што је то обичај у свима воћарским земљама. Али никако то кречење не вршити како се то данас ради код нас, а то је густом кречно-иловачном кашом, већ ретким кречним млеком, које се за кору боље лепи и обоји је бело. Истина ова мера није довољна за заштиту воћака од глодара, али кад се овом кречном млеку дода воћни карболинеум постижемо и тај задатак, јер карболинеум има задах који њиме одбија глодаре.

Кречење воћака нарочито се препоручује ујесен и пролеће у циљу заштите воћака од мразева који наносе воћкама велике штете, јер мраз претставља добар пут преко кога се јављају многи узроци обољевања и страдања воћака. Јак мраз који се постепено диже и опада није толико штетан за воћке, колико је штетно нагло дизање топлоте после мраза. Опасан је онај мраз, који се јавља ноћу после сунчаних дана и који обично долази у половини зиме. У то се време дешава да се топлота на сунцу преко дана диже знатно више нуле, у сенци је јак мраз, а за таквим даном долази јака хладна ноћ. Код такве промене топлоте кора се на воћки са јужне стране загрева јако, а затим топлота нагло опада и мрзне. Таква промена топлоте убиствено дејствује на сваки живи организам, па и на воћку. Тако кора на стаблу воћке са јужне и југоисточне стране промрзне. У почетку се та повреда од мраза тешко примећује, те воћар и не обраћа пажњу, али кад воћка потера, око промрзлог дела кора се подлубури, осуши и отворе се рупе. Често се дешава да се кора не повреди до дрвовине, већ промрзне само спољашњи слој коре и онда мезгра под пропалом кором образује нове ћелије, које подижу и раскидају сасушене делове коре, од чега кора пуца и цепа се у неколико праваца. Слика 6. показује једну шљиву чије је стабло повређено од мраза и ожеготине. Из

тих разлога потребно је кречити воћке ујесен кречним млеком, јер оно штити воћке од мраза.

Пошто се сличне нагле промене у топлоти јављају и у пролеће, нарочито у фебруару и марту, кад сокови код воћака почињу да круже, а ноћу још владају јаки мразеви, онда је неопходно кречење воћака обновити у фебруару. Креч од-

Сл. 6. Шљива са оштећеним стаблом.

бија пролетње сунчане зраке од воћке, оне се мање загревају, доцније развијају пупољке, па доцније и цветају од неокречених воћака, а то је врло важно за она места и оно време где се јављају позни мразеви.

Поред тога креч као база уништава на кори воћака лишајеве и маховину, под којима се инсекти преко зиме скривају; уништава споре и ваши; кад се прскају воћке или

креч чистим млеком са додатком мало плавог камена попрскају се и затварају све рупе и спречава паразитима да тамо нађу повољног склоништа за своје развиће; потпомаже обнављање коре и одржава еластичност њену.

У Чехословачкој се препоручује да се кречном млеку дода 10% карболинеума, а тиме у знатној мери појачавамо његову моћ уништавања штетних инсеката.

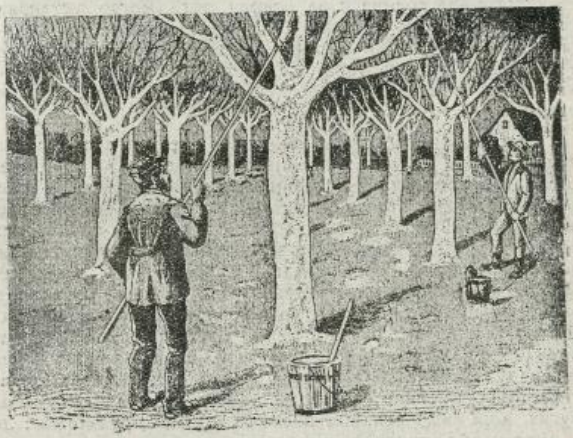

Сл. 7. Кречење воћњака; лево, дебеле гране и стабло четком; десно, високе и танке гране прскањем.

Код старијих воћака са испуцаном кором на стаблу и гранама потребно је кору прво очистити челичном четком и тек после тога вршити кречење четком, а целу круну испрскати помоћу прскалице. Овај рад показује наша слика 7.

Мил. П. Зечевић.

Пољопривредно газдовање.

Инвентарисање у пољопривредном газдинству.

За привредна предузећа има време око Нове године свој посебан значај као време такозваних инвентарисања. Под инвентарисањем разумева се пописивање целокупне имовине једног

предузећа. Посао код инвентарисиња састоји се из пописивања појединих делова имовине и из установљења њихове вредности. У привредним предузећима обавља се у ово време инвентарисање углавном из три разлога: 1) да би се тачно знало колика је имовина предузећа у почетку нове пословне године и какав је њен састав; 2) да би се могла величина сада установљене имовине упоредити са имовином како је била пописана у почетку протекле године и на основу тога могао установити успех послова у тој години и 3) да би се видело у каквом се стању налазе појединн састојци имовине: који састојци нису више употребљиви и морају се расходовати, да ли треба чинити нове набавке и које, да ли се имају извршити какве оправке и др.

Код пољопривредника годишњи преглед и попис целокупне имовине ни издалека није постао обичај у оној мери као код привредника у осталим привредним гранама. Разлог томе није мања потреба за инвентарисањем у пољопривредним газдинствима или мања корисност његова по пољопривредно газдовање, већ мања просвећеност и заосталост већине пољопривредника. Горе наведени разлози због којих се у предузећима осталих привредних грана редовно обавља годишње инвентарисање, важе за пољопривредна газдинства у једнакој ако не у још већој мери. Састојци пољопривредне имовине су разноврснији и више подложни променама, како у погледу грађе тако у погледу вредности њихове, но што су састојци имовине трговаца, занатлија, индустријалаца и других, који имају већином посла са мртвим предметима, док се иметак пољопривредника састоји великим делом из живих бића биљног и животињског света.

Главни разлог због чега се врше у почетку сваке године инвентарисања јесте тај, да се види, с каквим успехом се завршила протекла пословна година. Тај разлог је и за инвентарисања у пољопривредним газдинствима најмеродавнији. Зарада, наиме, уколико није већ потрошена за подмирење личних потреба, повећава имовину, губитак у пословима смањује га. Према томе, ако пољопривредник хоће да установи величину своје зараде у протеклој години, он мора знати две ствари: 1) колико је потрошио у тој години за своје личне потребе, т.ј. он мора знати колика је вредност издржавања његова и његове породице; 2) да ли је и за колико на крају протекле (односно у почетку нове) године чиста имовина већа од чисте имовине која се установила пре једне године. *Чиста имовина* изражена у новцу је износ који преостаје, ако од вредности активе одузмемо вредност пасиве. Под *активом* подразумевамо вредност свих састојака имовине једног предузећа,

под *пасивом* пак збир његових дугова. Ако је чиста имовина на крају године већа од чисте имовине у почетку, постигнут је *прираштај чисте имовине;* ако је, међутим, мања, онда се чиста имовина смањила. Вредност укупне зараде или укупног *дохотка* једног лица у протеклој години установљава се сабирањем вредности прираштаја чисте имовине са вредношћу потрошње за личне потребе у тој години. Кад износи н. пр. вредност потрошње пољопривредникове породице у целој једној години 20.000 динара, а чиста имовина је на крају те године већа за 10.000 динара од чисте имовине у почетку исте године, то је вредност целе зараде или дохотка тог пољопривредника у тој години 30.000 динара.

Ако пословна година почиње са календарском годином 1. јануара, може инвентарисање, пошто се по правилу не може свршити за један дан, почети још у децембру, како би се завршило у последњим данима тога месеца. Може се инвентарисање обављати и тек у месецу јануару, само мора бити имовина пописана тако, да одговара њеном стању на дан 1. јануара, како по саставу тако по вредности. Имовина најбоље се попише у једну посебно за то припремљену, књигу *„књигу инвентара"*, која се састоји из таквих формулара да може књига служити за више година и у којој се називи предмета морају наводити само први пут, док се код наредних инвентарисања заводе само количине (број хектара, килограма, литара, кубних метара и друга мерила) и вредности појединих предмета. У књигу инвентара морају се састојци имовине завести прегледно, распоређени према сродности, обично у следећем реду: земљишта, грађевине, засади и усеви, стока, машине и оруђа, производи, купљена производна средства, готов новац и потраживања. Након што је установљена укупна вредност свих тих састојака или вредност тако зване активе, заводе се и дугови. Затим се установи чиста имовина одузимањем збира дугова или пасиве од активе.

Најважнији и најтежи посао код инвентарисања је свакако *одређивање вредности* појединим састојцима пољопривредне имовине. Међутим, овде се могу о томе дати само начелна упутства, не улазећи у појединости.

Пошто се *земљишта* једног пољопривредног поседа не купују посебице, већ се једна куповна цена плаћа за цео посед, т. ј. за земљишта, грађевине и засаде заједно, то се вредност голих земљишта може установити само на тај начин, што се од процењене вредности целог поседа одузме вредност грађевина и засада (воћака, виноградских чокота, шумског дрвећа и др.). При том мора процена грађевина и засада бити изведена тако, како не би преостала од процењене вредности

целог поседа са земљишта једна очигледно несразмерна вредност. Погрешно би било одредити вредност целе земљишне површине поседа сабирањем вредности за поједине парцеле посебице установљених. Ако се жеље у попису посебице навести поједине парцеле, што је свакако за препоруку, то се вредности појединих парцела могу одредити једино тако, да се вредност целе земљишне површине поседа подели на поједине парцеле према њиховој величини и према условима приносности (каквоћа земљишта, положај, удаљености од куће и др.) њихове. Једанпут установљена вредност земљишта не сме се мењати код наредних инвентарисања сем у случају трајних побољшања или трајних оштећења њихове приносности.

Вредност *грађевина* одређује се на основу грађевинских трошкова за време инвентарисања, т.ј. на основу трошкова који би били потребни кад би се дотичне грађевине подигле за време инвентарисања. Од тако установљене првобитне вредности грађевина мора се одузети већи или мањи износ на име истрошености или застарелости. Колико треба одузети, израчуна се просто на следећи начин. Најпре се процењује приближна укупна трајашност грађевине т.ј. време од подизања до престанка њене употребљивости. Затим се првобитна вредност подели са бројем година укупне трајашности. На тај начин добивени количник је просечни годишњи отпис дотичне грађевине; он се помножи са бројем година старости. Пример: Има да се одреди тренутна вредност једне зграде, старе 50 година. Када би се морала подићи сада, трошкови би износили рецимо 100.000 динара. Ако се њена трајашност цени на 120 година, то износи просечни годишњи отпис 100.000/120 т.ј. 833 динара. Кад се одузме од 100.000 динара износ од 833 пута 50 т.ј. 41.650 динара, остаје 58.350 динара као тренутна вредност те зграде. Код наредних инвентарисања мора се од дотадашње тренутне вредности појединих грађевина свакипут одузети годишњи отпис.

Воћке распоређују се у попису у групе према врсти и родности. Број воћака сваке групе помножи се са средњом вредношћу једне воћке дотичне групе, па се тако добије вредност воћака целе групе. Средњу вредност воћке у појединим групама нека пољопривредник процењује од ока. Слично нека он поступа и код пописа *виноградских чокоћа*.

Код пописа *шумског дрвећа*, већ дораслог за сечу, процени ће се број кубних метара дрва што би се могло добити од дрвећа. Тај број се затим помножи са процењеном вредношћу једног кубног метра. Вредност једног кубног метра одређујемо на основу цене по којој би се могао кубни метар

дрва продати, одбивши од те цене трошкове сече и превоза до места продаје. Треба при томе разликовати кубни метар дрва за гориво и кубни метар дрва за грађу због различите цене. Код шумског дрвећа које још није стигло за сечу, вредност најпростије процењује се на тај начин, што помножимо вредност средњег прираштаја са бројем година старости шуме. Вредност средњег прираштаја одређује се на тај начин што се најпре процењује колико ће кубних метара дрва дотична шума садржати кад ће навршити обрт, т. ј. кад ће постићи старост у којој се дотично дрвеће сече. Тако процењен број кубних метара подели се са бројем година обрта, а количник помножи са вредношћу једног кубног метра. Пример: Има да се одреди вредност 20-годишњег шумског дрвећа, чији је обрт 70 година. Кад то шумско дрвеће наврши обрт, моћи ће се од њега вероватно добити дрва у укупној вредности од 35.000 динара. Вредност средњег прираштаја била би дакле 500 динара. Вредност 20 годишњег дрвећа је према томе 500 пута 20 т. ј. 10.000 динара.

Стоку најпростије је проценити према пијачним ценама. За *машине* и веће *оруђе* вредност се одређује на сличан начин као за грађевине, само се код њих не говори о грађевинским већ о набавним трошковима. И отпис вредности врши се исто тако као код грађевина. За ситно и јевтино оруђе најпростије је ставити у попис увек набавну вредност. Отпис није потребан.

За *залихе* производа (зрневље, сено, слама, семење, репа, кромпир, вино, ракија, гориво, грађа, сушено месо, маст, сир, вуна и др.) најбоље је одредити вредност према пијачним ценама уколико такве постоје. За производе за које цене не постоје, процењује се вредност од ока, упоређујући њихову корисност са корисношћу сличних производа чије су пијачне цене познате. За залихе купљених производних средстава (семена, вештачка гнојива, плави камен, рафија и др.) ставе се у попис набавни трошкови.

При процењивању вредности појединих састојака имовине није најважније тачно одређивање вредности, већ треба најсавесније водити рачуна о томе, да се не стварају повећања или смањења вредности имовине „на хартији", која у ствари не постоје. Таква повећања и смањења имовине „на хартији" постају кад се код инвентарисања на крају једне године процењују поједини предмети на други начин но што су били процењени у почетку године, н. пр. кад се за један предмет једанпут одреди вредност према пијачној цени, а други пут према производним трошковима. Погрешке у тач-

ности, међутим, немају никакав утицај на рачун успеха ако су грешке код првог и код другог инвентарисања исте и једнако велике.

Инвентарисање је додуше прилично тежак посао за оног пољопривредника који га обавља први пут. Други пут, међутим, он је несразмерно лакши и пољопривредник већ осећа његове користи, те се радује што се није плашио почетних напора.

Ing. **Кустерле Михаило,**
професор.

Записник

1. седнице Управног одбора С. п. д. држане 2. јануара 1935. год. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић и чланови: Д. Спремић, Н. Петровић, В. Матић, Н. Белобрк, М. Николић и С. Ратковић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио инспектор г. Бор. Љ. Нешић.

I 1) Прочитан је и усвојен записник 54 седнице Управног одбора за 1934 год.

II 2) Примљен је знању записник 1 седнице књижевног одбора и усвојени предлози бр. 4 о откупу књига за магацин, бр. 5 о претплати на стране часописе и листове и бр. 7 за куповину књиге од Др. Гаћеше, О поштанској штедионици, за друштвену библиотеку.

III Прочитан је записник 1 седнице финансиског одбора па је одлучено:

3) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1.000— динара.

4) Да се Среском начелству у В. Градишту исплати 458 динара, а Среском начелству у Новој Вароши 98.50 динара на име трошкова за експедицију предмета на изложбу у Сарајеву.

5) Да се изврши набавка двеју књига и 4000 ком. значки за инвентаре друштвене библиотеке и прибора и намештаја.

6) Да се одобре привремена кредитирања у роби по предлогу бр. 4.

7) Да се подружинама у Д. Крчину, Течињу, Врању и Трстенику рок за исплату њиховог дуга продужи до 1 фебруара, Подружинама у Козељу и Селевцу до 1 марта, а Подружини у Лозовику и Сопоту до 30 априла тек. године.

8) Да се моли срески пољопр. референт у Трстенику да прегледа рад Подружине у Пољни и поднесе извештај.

9) Да се не могу усвојити изјаве подружина у Трновчу и Варварину, већ да се тражи наплати целога дуга од садањих подружинских чланова Управног и надзорног одбора који су менице потписали.

10) Да се служитељима поштанским и жељезничким на име напојнице изда 200— динара.

11) Да се пољопривредном фонду уведе принос од камате за 1934 г. у 151.354,10 динара, затим ова сума прокњижи по правилима.

12) Да се фонду државних економа, пољопривредних чиновника и службеника обрачуна камата за 1934 г. у 1.082,44 динара и пола ове суме истом фонду дотира ради капиталисања, а пола стави на расположење пољопривредним школама у Краљеву и Букову за награде најбољим ученицима, као и неупотребљену суму од 630.55 динара из 1933 год.

13) Да се од вредности намештаја и прибора отпише 5%.

14) Да се хартије од вредности у билансу обрачунају по садашњој берзанској вредности и да се исте хартије издвоје из пољопривредног фонда пошто њему не припадају и воде засебно по књигама.

15) Да се вредност друштвеног непокретног имања и зграда смањи за ¼ и у будуће иста води у 6.489.000— динара.

16) Да се фонду Удружења извозника за сузбијање биљних штеточина и болести из друштвене готовине дотира сума у 5000 динара и овако у будуће сваке године поступа.

17) Да се Министарству пољопривреде изда сума од 1.212 динара за књиге „Обрађене површине и жетвени принос".

18) Да се сума у 1.777.55 дотира депозиту бивше Подружине у Књажевцу, пошто је иста наплаћена од купона њених обвезница ратне штете.

19) Да се помоћ Министарства пољопривреде за Омладинске пољопривредне дружине у 15.130— динара и даље као таква води.

20) Да се сума у 30.000— динара дата од Министарства пољопривреде на име помоћи за подизање вештачких ливада одобри друштвеном рачуну, пошто је утрошена на намењену сврху.

21) Да се сума у 7.099.35 динара преосталих од I. Земаљског воћарског конгреса у Чачку пренесе на партију II Земаљског воћарског конгреса у Сарајеву и за потребе истог утроше.

22) Да се сума у 12.500— динара дата од Дунавске бановине за набавку тријера и даље као таква води с тим, да се од исте суме у корист Друштва одбије 600 динара колико иста бановина дугује Друштву на име разлике при набавци вештачких ђубрива.

23) Да се остатак помоћи Врбаске бановине за екскурзије у 2.888 динара укњиже као трошкови за екскурзије изведене у 1934 години.

24) Да се помоћ Моравске бановине у 9.000— динара за пољопривредне књижнице и читаонице одобри у корист друштвеног рачуна пошто је иста утрошена на намењену сврху.

25) Да се усвоји предлог књиговодства о покрићу евентуалних губитака у 1934 г. и показивању прихода од промета робе.

26) Да се Радовану Николићу, деловођи општине Поповачке у срезу нишком, даду на кредит до краја овога месеца 20 ком. Пољопривредних календара за тек. год.

27) Да се помоћ дата пољопривредним књижницама и читаоницама и омладинским дружинама књижи на терет помоћи дате на ту сврху од стране Министарства пољопривреде.

28) Да се сума од 2.000— динара дата Подружини у Аранђеловцу за подизање дома укњижи на терет партије 7 друштвеног буџета за 1934.

29) Да се у будуће на свима налозима за исплату ставља на терет које партије буџетске издатак треба да се књижи.

30) Да се обећана помоћ Министарства пољопривреде за 1934 г. у 50.000— динара укњижи кад се новац прими.

31) Да се улог код Уједињене банке не отписује.

IV Прочитан је записник 1 седнице набављачког одбора па је одлучено:

32) Да се по одређеној цени изврши набавка 500 ком. малих џакова за паковање и експедицију робе.

33) Да се куповина семена луцерка у Голобоку обустави.

34) Да се Фабрика плавог камена „Зорка" извести да ће Друштву требати 100—120 000 кгр. плавог камена и да се цене истог прибаве и од осталих фабрика.

35) Да се покуша набавка једнога тријера означене марке за Зетску бановину.

36) Да се понуђено семе сточне репе не набавља пошто му је цена, од 15 и 16 динара по килограму, висока.

V Прочитан је записник 1 седнице програмског одбора па је одлучено:

37) Да се од г. Милана Петровића откупи 1000 кгр. раног француског кромпира за семе и бесплатно разда подружинама за сејање идућег пролећа.

38) Да се Народној књижници и читаоници у Борини бесплатно изда једна колекција књига.

39) Да се Пољопривредној подружини у Ст. Аџбеговцу за читаоницу даду књиге бесплатно и са 50 и 25% попуста.

40) Да се од 140 кгр. семена црвене мухари произведених на имању Средње пољопривредне школе у Ваљеву остави школи потребна количина за сејање, а остало да се преда Подружини у Ваљеву да бесплатно разда својим члановима.

41) Да се моли г. Милош Поповић, претседник Подружине у Чачку, да буде делегат Друштва на скупштини чланова Подружине у Прељини 9 т. м. с тим, да му се на име трошкова призна једна дневница.

VI 42) По питању избора секретара Друштва одлучено је да се избор одложи због недовољног броја пријављених кандидата.

VII 43) По предлогу члана Управе г. Белобрка одлучено је да се Друштво обрати Народној банци за помоћ из фонда Њ. В. Краља за преправку трифолин машине у циљу повећања њеног капацитета.

VIII 44) По предлогу ппретседника г. Др. Т. Митровића одлучено је да се поднесе извештај Народној банци о утрошку помоћи дате Друштву у 1934. години и да се засебно поднесе молба за помоћ у овој години.

Са овим је седница закључена.

Патент-тегле

за конзервисање воћа и поврћа стери лисањем, познате марке „BAJCMAH" пристеле су, у 5 разних велич. и то:

од 1/2 л. Дин. 10.— од 3/4 л. Дин. 11.—
. 1 . . 12.50 . 1 1/2 . . 15.—
. 2 . . 17.—

Резервне гуме за ове тегле 1,25.— могу се добити код

СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА
Београд — Немањина ул. 11-15

НАЈБОЉИ ФРАНЦУСКИ

ТРИЈЕРИ СОРТИРАЧИ

ПОЗНАТЕ МАРКЕ „MARO“ Бр. 6

чисте, одвајају и класирају све врсте житарица (пшеницу, раж, овас и јечам), нарочито подесни за заједничку употребу и за оснивање сеоских и *општинских тријерских станица*, лаки за руковање, једноставни, награђени на свима утакмицама и изложбама као *најбољи*, могу се добити код:

СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА У БЕОГРАДУ

по изузетно ниској цени од Дин. 7.000 по ком.

Ови тријери потпуно замењују селекторе, покрећу се ручном снагом, а чисте 400—500 кгр. на сат. Сва ближа обавештења даје Друштво на захтев и бесплатно.

ИЛУСТРОВАНИ ПОЉОПРИВРЕДНИ КАЛЕНДАР

за 1935 годину

Са пољопривредним поукама пробране поучне садржине, изашао је из штампе и цена му је **10** динара.

За распродају при поруџбини на кредит, даје се 20% рабата, повуком 25%, а ко пошаље новац у напред 30%. Ко пошаље новац за 10 примерака, експедиција се врши о трошку друштва.

СА ПОРУЏБИНАМА ОБРАЋАТИ СЕ СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ БЕОГРАД, НЕМАЊИНА 15, ТЕЛЕФОН 20-302.

Штампарија „Скерлић“ — Мил. К. Цветановића — Београд
Краљице Наталије 12. — Телефон 20-732

Универзитетска Библиотека Београд

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГО

Бр. 3. Београд, 1 ФЕБРУАР 1935 год. Год. 62.

ПОД ПОКРОВИТЕЉСТВОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА II.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

Чланке за лист слати Српском пољопривредном друштву, Немањина 15. — Београд, а тако исто и бројеве листа који се враћају Друштву.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. МИРКО МИЉКОВИЋ
Шуматовачка улица број 130.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Д-р ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32.

Оно што се може.

Ако данас разговарамо са тежаком о напреднијим начинима рада, о употреби бољих справа, о држању боље и племенитије стоке, и уопште о свему оном што би значило унапређивање његова занимања и поправљање његова стања, он ће нам одговорити, ама не може се то, нема се за то средстава, без сврхе је то, и тако даље. Има међутим што-шта у његовом раду и животу што не би изискивало нарочитих, па чак и никаквих средстава, а што се не изводи, док међутим и то би значило нешто за поправку данашњих прилика на селу. На нешто од тога што се може указаћемо овде.

Многи на селу схвата већ каква је важност и колики је значај и потреба стајског ђубрета, па опет о његовом прибирању и ваљаној нези мало се ко стара. Све већим искоришћавањем земљишта оно је у многим, нарочито брдовитијим насељима, толико ослабило, да се без ђубрета не може добити жетва која би бар

семе и рад исплатила. У тим крајевима баш и најмање се поклања пажња прибирању и чувању стајског ђубрета, иако то не би стало никаквих издатака ни нарочитог труда. Ко би се од тежака могао правдати да према броју своје стоке и количини произведеног ђубрета не би могао покрај стаје своје стоке ископати толику рупу да у њу може лепо и редом да сложи ђубре што га од стоке добије. Колико би много значила за сабирање и негу ђубрета и једна тако просто ископана рупа према оном како се данас са ђубретом поступа.

Зими видимо да тежак ђубре само истури из стаје и једва ако се потруди да га баци на једну гомилу. Тако на гомили испира га киша, продувају га ветрови, разгажава и растура стока. Ако је на равном месту, још од њега и остане што за извожење на њиву, али ако је где на коси и неравном месту онда се на њиву извезе само нешто од његових остатака и то мале вредности.

Лети се крупна стока слабо и уводи у стају, већ се везује под какав трем у дворишту, за ограду или какво дрвеће у дворишту. Сваки пут се везује на друго место да се не упрља, те да се и не тимари, и да се остављено ђубре не чисти. И не схвата се колико је то баш потребно, да стока буде увек на истом месту баш због тога ђубрета. Мало је пољопривредника који схватајући ово уреде у дворишту на згодном месту летње јасле да се за ова веже стока кад није на раду или на паши; још мање их је који не зими, већ и лети простру стоци сламу крај ових јасала баш ради добијања ђубрета. То, да се у недостатку сламе за простирку, треба увек постарати па стоци прострти лишћа, шушња, коров и др. трава у зеленом стању, па и обичне суве земље, слабо је у навици нашег света. Ситна стока се држи у пространим оборима и торовима, а ови се праве не само на оцедном, већ често и на стрменом месту да би се ђубре лакше очистило или да би га чак вода падавина спирала. И у зимском др-

жању стоке код многих видимо те исте грешке. Према томе није чудо да се и без других разлога мало и слабог ђубрета произведе.

Тежак се обично жали како не може да произведе доста ђубрета, јер држи мало стоке, јер стоку тешко и слабо храни, јер му стока ради или је на паши па ђубре погуби. Иако ту има нешто и правдања за нашег тежака, утолико је више за осуду што не прибира, не сачува и не негује бар оно што може, оно што добије. Ако је дакле и немогуће неке од невоља у добијању и чувању ђубрета избећи, оно бар и код таквих прилика треба учинити што се може и што ништа не кошта, да га се колико-толико повећа и боље очува. Доста ће бити нека се и само мисли о томе, па ће већ бити боље него данас. Овако пак многи наш тежак не мислећи о томе, а жалећи се на недостатак ђубрета, личи на оног народног шаљивчину који вичe: „Јаој, народе, и гô сам и зима ми је".

М. Ж. Калановић.

Комбиновано гајење поврћа.

Комбиновано гајење поврћа јесте гајење без прекида и једновремено два или више усева на једном простору. Код таквог гајења поврћа увек се један усев јавља као главни, а остали усеви или претходе главном усеву, или су у заједници са главним, или долазе после бербе главног усева, или на крају, као зимски усев.

Главни је задатак овакве примене гајења поврћа правилно и интезивно искоришћавање земљишта, искоришћавање најмањег слободног простора у башти, а да биљке опет постигну своје завршно развиће и донесу плодове. Само такво гајење поврћа може бити уносно. Јер, код обичног гајења поврћа, после сађења или сејања дуго остају леје празне док биљке никну, развију се и заузму потребан простор; поједини делови леја зарасту чак у корову. Тако се у почетку ис-

користи само незнатан део баште. У разно доба развића и стасавања појединих повртарских биљака, тај празан и неискоришћен простор постаје све већи и већи, и тако се сматра да се под обичним условима гајења повртња искоришћава 50% земљишта у башти, а остало остаје неискоришћено.

Та је околност и навела да се траже такве повртарске биљке, које би по својим размерама и времену развића успеле да порасту на слободном простору између других биљака, а да не сметају главним усевима. Постављени задатак олакшан је тиме што се код гајења многих повртарских биљака прво изводи расад на малом простору, а то је добитак у времену и земљишту.

Време извођења расада заузима знатан део времена неопходног за гајења повртња. За разно повртње то време износи од 25 до 50 дана, а то је већи део времена за његов пораст. Ако се узме у обзир да је за тако младе биљке потребан много мањи простор земљишта, но за одрасле биљке, онда се економски добија много. Тај фактат има изузетно важан значај, јер путем спремања расада ми скраћујемо време гајења појединим повртарским биљкама на отвореном месту, нарочито главним усевима, и то скраћивање достиже половину и више времена, а у исто време ослобођавамо велики део земљишта за гајење или предусева или међуусева.

Сем тога, различита дужина времена рашћења појединих група и сората повртња даје могућности да једна другу смењује. Природне особине појединих сората повртарских биљака мењају и услове гајења. Тако, док се неко повртње, као краставац, тиквице, патлиџан и пасуљ сеју или саде кад престане опасност од позних мразева и први јесењи мраз њих убија, дотле друго повртње може се сејати и садити на месец дане раније и ујесен остављати у земљи месец дана дуже, без опасности да пропадне берба.

На крају различито повртње неједнако реагира на измењене услове светлости при гајењу. Тако док пат-

лицан, краставац, грашак и пасуљ код умерене засене јако мењају принос и губе до половине, па чак и до две трећине од нормалног приноса, дотле коренасто и зељасто поврће и салата губе принос само једну четвртину, или петину од нормалног приноса.

Са свима изложеним чињеницама ваља спојити још једну околност, а то је различито развиће коренових жила разног поврћа и његове неједнаке потребе за минералне материје у земљи, која даје могућност примену комбинованог гајења поврћа.

Дакле, све то дозвољава да се сједини гајење неколико повртарских биљака на једној леји у току једног времена пораста, и благодарећи томе да се боље искористи земљиште и сунчана енергија. Највећи је значај комбинованог гајења поврћа и без прекида на земљама плодним, богатим хранивим материјама, нарочито где се примењује наводњавање.

Према том периоду времена рашћења и гајења повртарских биљака, према различитим особинама појединих сората и према навикавању и мирењу на измењене услове живота, делимо повртарске биљке на: *предусеве, главне усеве, међуусеве, поусеве* и *зимске усеве.*

Оне повртарске биљке које нису осетљиве на мразу и слани, чија је вегетација кратка, од 1-3 месеца, и за њихово развиће довољно је време и топлота у месецима фебруару и марту, а евентуално и у априлу сеју се као *предусев.* То су: спанаћ, лук црни и бели за перо, салата главичаста, ротквице, рани грашак чучави, рана шаргарепа, рана келераба.

Оне биљке које имају дугачку вегетацију, од 6-7 месеци и заузимају место у градини преко целог лета, а понеке и до позне јесени, сеју се или саде од маја на највећим површинама, и њима се посвећује највећа пажња, јесу *главни усеви.* То су: црни и бели лук за главице, зимска ротква, цвекла, паприка, патлиџан црвени и плави, купус зимски, пасуљ, грашак, празилук, целер, краставци, паштрнак, першун, шаргарепа, кромпир, тиквице и бостан.

Оне повртарске биљке које имају кратку вегетацију, а уз то су малог пораста, заузимају мали простор за своје гајење и трпе засену, могу да се гаје у заједници са главним усевима, зову се *међуусеви*. То су ротквице, салата главичаста, мирођија, рана келераба и кељ пупчар.

Оне што се сеју после бербе главних усева и до јесени стасавају за бербу, зову се *поусеви*; то су: рани грашак, пасуљ за бораниј у, зимска ротква, обичан кељ, кељ пупчар, бели и црни купус јесењи.

Зимски усеви су оне повртарске биљке које су отпорне на мразу, које могу да се гаје после скидања главних усева и од којих добијамо повр ће или позно ујесен или рано упролеће; то су. спанаћ, боб, грашак, лук црни и бели.

С обзиром на овакву поделу повртарских биљака изнећемо неколико најпогоднијих начина комбинованог гајења, али напомињемо да су те комбинације неисцрпне у градинарству и практичар може увек сам да их ствара.

Крмпир главни усев. Крмпир је најраширеније повр ће у градини. Гаји се на земљишту добро и дубоко обр ђеном са два или три огртања. Прво огртање врши се кад биљке достигну пор ст 20—30 см. Крмпир споро ниче и прође око 20 дана од сађења док никне. За то време од 20 дана док никне и још 5—7 дана док биљке на површини образују надземне делове, празан простор земљишта може се заузети другим повр ћем које брзо стасава. Такво повр ће може да буде ротквица. Сађење и сејање врши се овако: крмпир се сади у редове на леји или равном месту на растојању 60 х 60 см. Сађење се врши у половини априла или почетком маја. Одмах по сађењу крмпира сеје се ротквица; узимају се само ране сорте и брзостасне, округле, беле и розе. После ротквице може да дође краставац.

Уместо ротквице као међуусев може да буде салата главичаста, позни купус, карфиол или кељ. Расад

се производи раније у сандучићима или топлим лејама и после првог огртања расађује се. Кад се скине купус или карфиол, преriља се и пођубри, па се сеје спанаћ као поусев за јесењу бербу.

Шаргарепа главни усев. Шаргарепа ниче кроз 15—20 дана; у прво време расте врло споро. У средини лета шаргарепа заузима свега 1/5—1/4 од земљишта које заузима при потпуном развићу. Код растојања 20 см. међу редовима слободно може да се гаји ротквица. Ротквице завршавају своје развиће кад се шаргарепа тек појављује над површином земље.

Главичаста салата потребује више места и кад се гаји између шаргарепе може да смета њеном порасту

Сл. 8. Комбиновано гајење карфиола, салате и целера главичастог. Прво је био расађен карфиол, између њега пикиран целер, после бербе карфиола расађена салата, а кад се обрала салата, целер се развио. Ово је стање вегетације у почетку јула.

кад почне да се главичи, али лисната салата може да се гаји слободно.

Заједничко гајење црног лука са шаргарепом још боље одговара. Лук у почетку расте врло брзо и у половини лета достиже своје развиће и кад надземни делови почну да вену, у то време шаргарепа почиње јако да се развија. Још је боље кад се између шаргарепе гаји црни лук на перо.

Спанаћ исто тако може да се гаји између шаргарепе. Ниче за 5—6 дана, а бере се лишће док не

смета шаргарепи, и чим се шаргарепа развије, спанаћ се бере чупањем из земље.

Карфиол или купус главни усев. Купус или карфиол расади се по крајевима леје, а у средини леје сеје се ротквица у 3—4 реда или расади салата главичаста у једном реду. После расађивања расада купуса или карфиола одвоји се један део земљишта око расада за заливање, а празан простор попуни се сејањем ротквице или расађивањем салате.

Кад се саде ране сорте карфиола са пажљивим извођењем расада, могу се са једне леје добити две бербе карфиола и две бербе ротквица и салате.

Са истим успехом може се гајити разна сорта келерабе, кад се расади келераба између купуса средином леје у једном реду на растојању 25—30 см. једна од друге. Келераба стиже за један и по месец.

Патлиџан главни усев. Патлиџан се сади концем маја, а као међуусев рани карфиол. Карфиол се може расадити знатно раније, још у почетку маја. У прво време, после сађења, патлиџан се развија споро. Карфиол посађен раније на 15—20 дана, пошто се брзо развија, успева да развије цваст и у то време није му штетно сенчење. У половини јула карфиол се већ обере.

Или се карфиол расади по средини леје на 50—60 см. а патлиџан по крајевима леје на растојању 70—80 см.

Или се уместо карфиола узима као међуусев цвекла или келераба.

Пасуљ главни усев. На земљишту спремљеном за сејање пасуља, сеје се као предусев спанаћ, или салата, или ротквице, или келераба. После скидања пасуља расађује се кељ обичан или пупчар, или бели или позни купус. При берби пасуља не чупају се биљке с кореном, већ се само посеку до земље, а корен се зарива и земљиште пољубри. Између пасуља увек може да дође главичаста салата, или кељ пупчар, или келераба рана, или ротквице.

Празилук главни усев. Као предусев празилуку може да дође рана шаргарепа, а између шаргарепе главичаста салата или ротквице.

Са луком на перо може да се гаји ротквица, а кад се ротквица скине расађује се главичаста салата.

Сл. 9 Исте културе на крају јула. — Обе слике из Vie à la Campagne.

Рана келераба може заједно да се гаји са ротквицама и целером.

Рани чучави грашак може да се сеје као предусев међуусев ротквица, салата или мирођија; поусев кељ После бербе грашка земљиште се рила и пољубри

Милорад П. Зечевић.

О потреби усавршавању технике пољопривредникова рада.

Успех сваког привредног рада и делања у крајњој линији зависан је од две ствари: од *економике* и од *технике* рада.

У појму „економике" обухваћена је рачуница предузећа, која иде за тиме, да издаци буду што мањи и што рационалнији, а примици што већи, тако да од примитака по подмирењу издатака претекне што већи сувишак.

„Техника" рада има задатак да се усавршавају начини рада, како би се уложени материјал и радна снага сложили у квалитетом што бољи, и квантитетно што издашнији производ.

Где се у неком предузећу економичка и техничка страна посла слажу и употпуњују, тамо предузеће напредује. А где тога нема, нема ни напретка. Овај закон важи за све гране људскога рада и делања, и за пољопривреду у особитој мери. У пољопривреди много је теже о томе водити рачуна него у осталим предузећима, и због тога у пољопривреди је потребно посао организовати и изводити много више тачности, опреза и знања.

Да ово разумемо, погледајмо разлику између посла пољопривредниковог и посла н.пр. неког занатлије или индустријалца.

Ако одемо занатлији, н.пр. абацији, да поручимо одело, солидан занатлија узеће нам меру, срачунати колико стоји материја, колико рад и његова режија, па ће онда рећи: „Одело ће да стоји оволико и оволико". Претпостављајући да је и онај што одело поручује поштен човек, занатлија већ оног часа кад је погодба склопљена, знаде колико ће код овог посла зарадити. Калкулација је код њега проста и лака, а никако не може да се деси да ће за одело требати утрошити више материје или више рада него што је досада требало за стотине већ сашивених одела. Скоро никаква непредвиђена околност његову калкулацију не може да поремети.

Ако у дотичном месту има више мајстора абација, сигурно да ће највише муштерија имати онај мајстор који уме да одело тако скроји и сашије, да оно човеку најбоље пристаје и најдуже дура. Зачи. да ће онај мајстор *који свој посао најбоље разуме и најприљежније сврша* имати највише муштерија, дакле и највише рада и зараде.

Слично је и код разних грана индустриске радиности. Како се тамо посао сврша увек у затвореној просторији, од невремена и непогода заштићеној и по претходно смишљеном плану и начину рада, то се техничка страна рада остварује са стопроцентном тачношћу. *У нормалним* временима и приликама остварује се и економичка страна, јер се у великим предузећима врло опрезно рачуна, а опет на тај начин, да се свуда где се може штеди, како би издаци били што мањи, а чист приход што већи. Кад се роба износи на пијацу, или нуди купцу, произвођач јој одређује цену, а разуме се — он се труди да цена буде за њега повољна. Ако послови иду својим правилним путем, зараде су овде обично много веће него у пољопривреди. Али ако се нешто поремети. ту се лако може и много изгубити. Свакако тачно је: да ниједна грана индустриске радиности не би могла опстати без врло тачног вођења рачуна о економичкој и техничкој страни посла.

Погледајмо сад пољопривредника у његовом раду. Његова је радионица широко поље под отвореним небом, из-

ложено свима благодатима и свима недаћама времена. Он то своје поље обрађује, гноји, засејава. Он негује усев. И кад је усев стасао, он збира жетву и спрема је за продају. Али, на пијацама не питају њега колико цени свој производ, већ му се каже: оволико плаћам данас пшеницу, или кукуруз, или шљиву, и т.д. То је без сумње велика неправда, али ипак — тако је бивало и у добра стара времена, тако је данас, и тако ће увек бити докле год пољопривредник не буде друкчије организован него што је данас. Пољопривредни производи теже се на пијаци продају него сви остали, и само онај пољопривредник, који има бољу робу од свију осталих, може у неку руку да буде тврд и да добије бољу цену. — Већ само по овој једној ствари — цени пољопривредних производа — види се да је пољопривредникова рачуница много сложенија од рачуница осталих грана радиности.

Још сложенија од рачунице јесте техничка страна пољопривредниковог рада, јер док н. пр. абаџија тачно знаде колико му материје треба за једно одело, и не прерачунава се ни за једно дугме или копчу, дотле пољопривредник то не зне. Ово долази од природе пољопривредниковог рада, чија суштина лежи у томе: да материјал и снагу потребну за стварање пољопривредних производа не даје само пољопривредник (у виду семена, гноја, обраде земље и неговања усева), него осим њега један велики део материје даје и земља и атмосфера у облику биљске хране и воде, а један велики део радне енаге даје сунце у облику сунчане топлоте и светлости. У пољопривредној производњи природа даје више материје и радне снаге него пољопривредник сам, па зато се најважнији део пољопривредниковог рада и састоји баш у томе: *да он тај рад подешава тако, како би његов усев могао што боље искористити од природе пружену радну снагу и материје, па да из тога произведе што већу и што бољу жетву.* То је велика вештина и наука којој нису још потпуно дорасли ни они најученији пољопривредници, а шта тек да се каже о оним неуким! Они то ни не знају, ни не разумеју. Они раде само по некој бесвесној навици, а не по промишљеној и приликама примереној техници. Они раде лоше иако се често пута више труде него што је потребно, па ипак не производе онолико колико би се под пруженим условима произвести могло. Наше жетве су тако малене да оне не би могле покривати пољопривредникове трошкове и подмиривати његове потребе ни у оном случају кад би цене производа биле веће од досадашњих, а данес оне то баш никако не могу. Код нас се у неповрат губи велики део оне материје и снаге што нам их природа бесплатно поклања. Неискоришћен остаје и губи се и велики део материја и бо-

гатства наше земље, а све ово због тога: *што је техника рада нашег пољопривредника веома заостала.* Он ми изгледа сличан абаџији који не уме да кроји, па за одело исецка више материје него што је потребно, а одело ипак испадне тесно.

Кад овде спомињем реч „техника", нека нико не помисли да ја овде мислим да пољопривредник треба да ради по неким инжињерским плановима и са неким компликованим и скупоценим машинама. Далеко сам од тога. У данашње време машине би нам биле само штетне, и ми их не требамо, пошто имамо изобиље људске снаге и сточне хране којом можемо хранити корисне домаће радне животиње. Кад ја тражим бољу технику рада, ја имам у виду то, да пољопривредник све своје обичне послове свршава свесно, т.ј. да знаде зашто се који посао обавља. Кад то научи он ће онда умети сваки овај посао свршавати у право време и на најцелисходнији начин. А кад дотле дотера, његова ће земља наградити његов труд обилнијим плодовима.

Велики је број тих „ситних" побољшица у пољопривредној техници, од којих је у јакој мери зависан успех, а о којима данас наш пољопривредник не помишља, иако би их он могао извршити без икаквог већег трошка и труда. Овакво је н.пр. питање: када треба земљу орати; када који усев треба сејати; колико семена од сваког усева треба сејати; када и зашто треба усев окопавати или огртати; када треба усев жњети; када и како се усев брани од штеточина и болести, и т.д. и т.д.

По свима овим питањима требало би нашем пољопривреднику дати корисне и практичне поуке. А ко да му их да? Потстрек треба да дају стручни пољопривредни листови и учени пољопривредници, нарочито и они којима је то по њиховом службеном положају и дужност. Али, главни део треба да произиђе из самога пољопривредника. Радећи, он увек треба да размишља о ономе што ради, треба да мотри, бележи и памти. Он треба да врши ситне огите и да из свега свог рада изводи закључке шта му је у раду ваљало а шта није. Јер, поред свих и најбољих упута које пољопривредник добива са стране, ипак је најсигурније и најбоље оно што је он сам на својој земљи и под својим небом нашао да је најбоље.

Овим својим написом хтео сам да потстакнем наше пољопривреднике, како оне школоване, тако и оне нешколоване, да побољшању технике пољопривредног рада унапред истакнутом смислу поклоне своју већу пажњу, знајући да ће Српско Пољопривредно Друштво и Тежак ова настојања најсвесрдније помагати.

К. Поповић.

Прва помоћ оболелој стоци.

Болести органа за дисање су већини случајева једна природна последица назеба. Од обичне кијавице па све до тешких упала плућа и плућне марамице све су те болести врло честе и нису тако безопасне како на први поглед изгледају. Једном малом изливу из носа сопственик не придаје велику важност, јер не зна шта би се све могло сакрити иза тог обичног излива. Готово сви болни поремећаји у органима за дисање отпочињу једним изливом из носа.

Кијавица. Упала носне слузокоже. Напада већим делом млађе коње и то упролеће и ујесен када влада нестално време.

Знаци: Отечена и црвена слузокожа. Излив из носа, у почетку водњикав претвара се доцније у густу масу. Болесник кија и кашље. Реће повишица температуре. Обична акутна кијавица не траје дуго и пролази без икаквог лечења већ после 8 до 14 дана под условом, да смо болесника заштитили од поновног назеба. У тежим случајевима прибегавамо парењу помоћу врућe воде, трења од сена и мало терпентиновог зејтина. Ако немамо при руци кофу можемо се послужити за парење једном обичном зобницом.

Гушоболља — ангина. То је упала гуше и њених суседних делова у вези са отежаним гутањем и дисањем. И ова болест иде најраће на коње.

Узроци: Све врсте назеба, даље дим, отровна храна или пак нека зараза, на пр. ждребећак.

Знаци: Околина гуше отечена, на притисак веома осетљива. Болесник тешко гута нарочито чврсту храну, бали. Када је болест већ узела маха враћа се храна и вода на нос. Постоји даље сув, кратак и болан кашаљ. Дисање је отежано. Код тешких оболења упадљиво је укочено држање главе и врата, јер свако кретање главе проузрокује јаке болове. Потражња за водом увећана је. Температура, у почетку болести нормална пење се доцније до 39.5 степени.

Исход болести је уопште повољан. После 10—14 дана почиње болесник да се опоравља. Непријатни и опасни су заплети (компликације) од стране плућа, када храна услед отежаног гутања узме погрешан правац и улази кроз душник у плућа, где изазива једно по болесника кобно запаљење. Није редак случај да оток узима такав размер да је дисање потпуно онемогућено, услед чега долази до угушења ако није благовремено предузета потребна операција.

Лечење: У првом реду топлота. Врат држати непрестано под топлотом. Зато најбоље могу да послуже Призничеве

облоге, о којима је већ било говора. Облоге мењамо свака три сата. Преко ноћи, када је мењање облога отежано, можемо употребити живину маст или у недостатку ове обичан зејтин, кога намажемо на болно место и преко тога ударимо суве облоге од фланела или вуне. Добре услуге чини и парење три пут дневно и испирање уста са 1% раствором стипсе. Постоји ли опасност од угушења, одмах звати ветеринара, који још може да спасе грло од угинућа оперативним отварањем душника и уметањем једне цеви у душник, кроз коју болесник добија потребан ваздух, док болест гуше не буде излечена у толикој мери, да може да дише кроз нос.

Исхрана треба да је дијеталина. Напоји од мекиња или брашна и зелена трава. Меко, слатко сено дајемо тек када болест крене на боље. Воду дајемо устојану.

Ждребећак (гунтураћ) — јест једна заразна болест, која напада једино коње, магарце, мазге и муле, и то обично у старости од 2—5 година, што не мора да буде правило, јер и старија грла могу боловати од те болести. Болест се испољава једним катаром носне слузокоже и отоком подвилични жлезда. Пренос обично бива загађеном храном и водом, а и кроз ваздух.

Знаци: Велика ватра до 40 степени па и више. Болесник је тром, једва се креће у лежишту, апетит умањен, кашље. Носна слузокожа црвена и отечена, из носа цури густ, гнојав излив. Очне слузнице отечене и црвене са слузаво гнојним изливом. У исто време отичу и подвилични жлезде. Оне су топле и веома осетљиве. Оток прелази доцније и на околно ткиво тако, да је цео подвилични простор на горе до саме гуше испуњен једним великим отоком.

Лечење морамо да подесимо тако, да отечене жлезде што пре сазру. Ово постизавамо најбрже применом „цицваре". Од ланеног брашна или мекиња и вруће воде направимо једну врсту каше, коју умотану у парче платна помоћу једног подгушног јастучета причврстимо на оток. Ове врсте облоге морамо да мењамо што чешће. Не смемо дозволити, да облоге охладне, јер би то само шкодило. Чим длака почне да опада, знак је да је процес сазрео и да треба приступити отварању, ако није међутим сам провалио. Баратање ножем у томе пределу тражи вешту руку због доста јаких крвних судова и осталих осетљивих делова. Зато тај посао поверити стручњаку. Ако су пак жлезде саме провалиле проширити излазну рупу, како би гној имао бољи одлив. Проширење рупе нека сопственик не врши ножем, већ тупо — прстом. — Даље лечење као код гнојних рана. Што чешће испирање раствором креолина или лизола све дотле док још има гноја. Не дозволити да се рана сувише брзо затвори.

Катар носне слузокоже лечимо парењем.

Болест траје 2—3 недеље и завршава обично повољно. У појединим случајевима узима болест рђав ток, када се лимфним или крвним путем преноси гној по целоме телу и ствара опасна гнојења у разним органима. Овај злоћудан облик ждребећака може лечити само ветеринар.

Не пропустити, да се од ждребећака болесно грло одмах одвоји од остале здраве стоке и да се држи одвојено до потпуног оздрављења. То исто важи и за прибор и послугу.

Инфлуенца коња. Наступа изненада без икаквих предзнакова и испољава се високом ватром, општом малаксалошћу, катаром очију, стомака и црева. То су најбитнији знаци. Слузница очију је отечена, стакласта и жуто-црвенкасте боје. Болесник држи очи полузатворено. Слузница уста сува и врућа. У даљем току болести појављују се отоци на ногама, полном уду мужјака и доњем делу трбуха. Балега, у почетку болести сува и запечена, при крају постане мека — пролив.

Болест је заразна, али сразмерно благе природе. Губици су минимални. Траје обично 10 дана.

Лечење: Топло-влажне облоге око грудног коша мењати свака три сата. Храна зелена са доста воде. За препоруку је горка со. Очи и уста испирати хладном водом. Коњушница да је зрачна и умерено хладна.

По престанку болести поштедити болесника 1—2 месеца од сваког рада у циљу опорављања.

Код упале плућа позвати одмах стручњака. До његовог доласка сместити болесника у зрачну и умерено хладну коњушницу и примењивати топло-влажне облоге. Остало је ствар ветеринара.

Сипња. Хронична болест плућа, која се испољава једним непрекидно убрзаним и отежаним дисањем и кашљењем, а при томе не постоји повишица температуре.

Узроци: Претерано напрезање плућа при раду, због чега плућа изгубе своју еластичност, даље, после прележане упале или катара плућа или плућне марамице и хранење прашњивом и плеснивом храном.

Болест је неизлечива. А и поред тога може болесник још дуго да послужи ако га употребљавамо само за лакше радове у ходу и при томе обратимо нарочиту пажњу на исхрану. Најбоља храна за сипљиву стоку јесте трава. Мекиње и репа за сваку су препоруку. Воде само мало. Сем тога побринути се да буде коњушница увек довољно зрачна и да се добро негује кожа болесника свакодневним тимарењем и повременим купањем.

За ту врсту болести постоји нарочито велики број народских лекова, којима се додуше за извесно време може

сипња прикрити, а никако излечити. Да напоменем само велебиље, бунику и татулу.

Запаљење срчанице код говеда, проузроковано неким шиљастим предметом (клинац, парче жице), којег је говече заједно са храном прогутало и који је из бурага, пробивши пречагу и део плућа, ушао у срчану кесу, па чак у срце и изазвао једно неизлечиво запаљење.

Знаци: Још док се предмет налази у бурагу примећују се извесни поремећаји у органима за варење. Говече неједнако једе, криви леђа, непрестано се премешта с једног места на друго, удара ногама о трбух и стење. Још упадљивији су знаци приликом лежања. Пада у очи да болесник лежи увек на десној страни. Када терамо говече низбрдо стењање се јаче изражава јер напуњени бураг притискује на предмет и изазива јаке болове.

Уласком предмета у срчану кесу или срце појављује се повишица температуре и већи изражај болова.

Болест је неизлечива. Најбоље је говече благовремено из нужде заклати док је још месо исправно и прикладно за људску ихрану.

Сунчаница. Смести болесника у хладовину, ослободи га опреме, полевај га хладном водом и дај му клистире од хладне воде. Да би се опоравио, сипај му у уста вино и ракију. Чим се мало опорави дај му да пије хладну воду.

Застој (задржавање) **постељице.** Узроци: Слаби болови, млитавост материце, даље, када се материчин врат после рађања одвише рано затвори, запаљење саме материце, побачај, тешка рађања, ране на материци, нанешене приликом указивања помоћи код телења или ждребљења.

Појављује се најчешће код крава, ређе код кобила. Крава и много не мари ако постељица за неколико дана не испадне, док је код кобиле задржавање постељице дуже од 24 сата по живот опасно.

Застој постељице код крава 4—5 дана не значи још никакву опасност по њезино здравље, док задржавање преко тога рока изискује стручно лечење.

Насилно скидати постељицу нема никаквог смисла нити користи. Довољно је ако свакодневно 2—3 пута пуштамо помоћу једног гуменог црева и левка по 10 литара $^1/_2$ % млаког раствора лизола у материцу. Ово продужити и после уклањање постељице још 2—3 дана.

Бесмислено и опасно је вешати на висећи део постељице какав тежак предмет; наши сељаци се обично служе једним каменом, јер би тежина камена могла веома лако изазвати испад саме материце.

Краву са заосталом постељицом добро хранити, лети добром травом и напојем од мекиња или брашна, зими слатким сеном, репом и напојима.

За уклањање заостале постељице код кобиле позовите ветеринара.

Ветеринарски мајор
Мар. Ф. Ферјанчић.

Воћарство.

Зелено ђубрење воћњака.[1]

Несташица у стајском ђубрету нагнала је пољопривреднике да примењују зелено ђубрење и оно се из године у годину све више шири, како у ратарству тако и у воћарству. *Зелено ђубрење, то је сејање у воћњаку извесних биљака, које се, када одрасту, заору.* Користи заоравања зелених биљака, односно зеленог ђубрења су многоструке:

1. Заоране биљке поправљају и ојачавају земљу слично стајском ђубрету.

2. Легуминозе обогаћавају земљу азотом, што је од врло велике вредности за воћке.

3. Земља се везује и на тај начин се спречава испирање хранивих састојака из ње, а при том се онемогућава киши и бујици да спира плодну земљу, и да ствара бучњаке на стрмијим положајима.

4. Земљи се поправљају физичке особине тако, да земље тврде и тешке постају растресите и лако упијају влагу, а лаке и пропустљиве се унеколико стежу и задржавају влагу.

Заоравањем биљке труле и земља се у хумусу богати. Успех зеленог ђубрења зависи највише од избора биљака који се врше према саставу и другим особинама земљишта и према климатским приликама појединих крајева.

Избор биљака за зелено ђубрење. Зелено ђубрење се у воћарству последњих година много практикује и све се више усавршава, т.ј. све се више ставља на научну основу. Биљке за зелено ђубрење могу се поделити на три групе:

1. Легуминозе;
2. Нелегуминозе;
3. Мешавина првих и других.

1. **Легуминозе** су све оне које имају особину да узимају азот из ваздуха и да га уносе у земљу и на тај начин земљу богате тим хранивим састојком који је воћкама најпотребнији. Од њих се могу узети у обзир ове:

---

[1] Одговор на питање Благоте Лакића, из Расова, среза белопољског.

1. Луцерка
2. Црвена детелина
3. Инкарнатска детелина
4. Грахорица
5. Вучак жути-лупина
6. Маљава грахорица
7. Соја
8. Грашак, пасуљ и др.

Луцерка није погодна за зелено ђубрење зато што њене жиле иду дубоко у земљу и са велике дубине извлаче воду напоље. Дакле, луцерка исушује земљиште, што сушних година може воћкама много да нашкоди. Али онде, где се воћњак може да наводњава, или где за време лета има кише у изобиљу, ту се луцерка може сејати по воћњаку у циљу зеленог ђубрења. Луцерка у овом погледу има и туману што је вишегодишња биљка, и њеним сејањем долази се у опреку са општим правилом о обради земље. Ако разни узроци изискују да се баш луцерка сеје, онда је не треба држати онолико колико она живи (5—7 година), већ је заорати онда када се за то покаже потреба. Луцерка је, дакле, погодна онде где је земља здравија и где има влаге довољно, било у земљи или са друге стране. Луцерка може да успева у воћњацима где је земља сувља. У срезу бјелопољском треба је сејати у пролеће. По хектару довољно је 20—25 кг. семена. Семе у земљи треба да буде на дубини од 2 см.

Црвена детелина. Црвена детелина је такође добра. Она је двогодишња биљка. Сеје се упролеће; те исте године скине се један откос. Идуће године се скине један откос, а други се заоре. Неки воћари, први откос у другој години не скидају да би се јесењим заоравањем увело што више органске масе у земљу. Црвена детелина као двогодишња биљка боља је од луцерке зато, што пољопривредник хтео не хтео, принуђен је да је друге године заоре. Ова детелина ће показати успех на земљи кречној иловачи која има довољно влаге. Семена треба као и код луцерке.

Грахорица. Грахорица је једногодишња биљка. Изискује највише лаке иловаче. Сеје се упролеће било сама са око 200 кг. на хектар или у смеши са ражи од 50 кг.

Вучак жути (лупина). Ово је једна ванредно добра биљка за зелено ђубрење, за земље песковите и шљунковите, а бескречне, са пропустљивом здравицом. У кречним земљама лако закржљави. Испочетка споро расте. Да би брже расла требало би пођубрити фосфорним и минералним ђубретом. Сеје се у марту, а заоравати је треба када прецвета. У топлим крајевима (Јужна Србија и Приморје) може се сејати у јесен. Вучак јако обогаћава земљу азотом. На хектар се сеје

150—200 кг. Може да се меша са 50 кг. ражи. Код јесењег сејања узима се за смешу јесењи овас.

Соја је позната код нас. За зелено ђубрење може да послужи у јаким као и посним земљама. Сеје се у априлу, а заорава се када прецвета. На хектар је потребно око 125 кг. семена.

2, **Нелегуминозе.** Овде долази известан број биљака које не обогаћавају земљу азотом, али ипак земљи поправљају физичке особине. Као најпогоднија међу њима је **раж.** Раж се сеје што раније ујесен, а заорава се када буде у првом цвету. Раж има то преимућство, што може да успева на посним земљама, а може да успева на највећим висинама до којих воћке допиру.

Хељда. Хељда је врло погодна за зелено ђубрење зато, што она врло брзо расте, те може да се посеје после неког дигнутог усева, и зато што добро успева на земљи посној, растреситој, песковитој, шљунковитој и сл. а иде на 1000 метара надморске висине. Влажне и тврде земље не подноси. Хељда се ретко употребљава за зелено ђубрење као једини усев, већ увек у плодосмени. Она треба овако да се употреби: после јечма или ражи земљу разорати, од корова очистити, добро је уготовити и хељду посејати. Хељда се у јесен (у равним положајима) може заорати, а у нагнутим положајима је заорати упролеће када се у исто време и припрема земља за другу сетву. Са хељдом се може мешати нека легуминоза. На хектар се узима око 80 кг.

За зелено ђубрење се могу употребити још и ове: овас, јечам и разне траве. Често се пута виде по воћњацима коровљиве биљке: боце, коприва, аптиковина и др. Њих не треба пустити да се осуше већ их, такође, у доба када их је већина у цвету, заорати.

Мешавина легуминоза и нелегуминоза. Ова мешавина се ретко практикује. Она може да се примени на положајима где нема опасности да ће кише спирати земљу у долине. Најчешће се употребљава грашрица у смеши са овсом, јечмом или ражи. Сејање се врши упролеће, а заоравање у току лета. До јесени се земља или засејава хељдом, кукурузном сачмом или се уопште не засејава. Ови, пак, јесењи усеви могу се ујесен засејати или се оставе преко зиме, па се заоравају упролеће пред сејање пролећних усева.

Кад се биљке сеју а кад заоравају? Код нас је досада било већином уобичајено да се биљке ради зеленог ђубрења сеју упролеће и да ту остану целу ту па и другу годину. Овај начин може да буде штетан у овим случајевима:

1) У земљу може да се унесе азотних материја у већој мери, што ће да изазове дужу вегетацију, теже здрвењавање

многобројних грањчица које од зиме могу да измрзну, као и да утиче неповољно на родност следеће године;

2) Сушних година ће бити јаче испаравање влаге из земље, а нарочито ако је засејана луцерка;

3) Јесењим орањем се одвезује земља, храниве материје се испирају, земљу ће кише и бујице лако сносити у низине. Сејање упролеће и заоравање, било те или следеће године ујесен, може да се практикује само онда, када је земља доста слаба, те се она жели брзо ојачати.

Боље је да се сејање врши у току лета и то у пола лета. Биљка ће почети да расте одмах. Она ту остане све до краја те године, целе зиме, па се доцкан упролеће заоре. Одредити тачно време заоравању доста је тешко за разне крајеве, али се ипак може узети као правило, да се заоравање изврши онда када су биљке у пуном цвету, зато што се у то време у земљу уноси највише органске масе и што је тада на измаку сезона пролећних кишних дана. Једина сметња овом начину, т.ј., сејању у пола лета је та, што оскудица влаге у земљи може да омете клијање семена и развиће на време. Где ове сметње нема, ту је овај начин зеленог ђубрења сасвим на своме месту. Дакле, сејање биљака у току лета добро је из ових разлога:

1) За време док семе клија, док се биљка убокори и почне да расте, прође доба када воћке имају највећу потребу у влази, те им биљке не наносе штету;

2) Од пола лета до јесени, биљке, т.ј., легуминозе не могу да обогате земљу азотом у толикој мери, да би се продужила вегетација код воћака и тиме се створиле извесне неповољности;

3) Земља је биљкама везана баш у доба када падају обилате јесење и пролећне кише, те ће бити сачувана од спирања.

4) Биљке су у исто време и један заштитни усев од суше, што нарочито важи онде где су врућине велике.

Заоравањем биљака земља је унеколико растресена. Пред сејање она се опет преоре, подрља и припреми за сејање. Међувреме од заоравања до сејања око 30 дана, а то је довољно да заоране биљке у земљи иструле.

Плодоред код зеленог ђубрења. Из свега досада изложеног види се, да се код зеленог ђубрења може завести известан плодоред. Познато је да после једне детелине не треба сејати опет детелину. Ово важи више за детелине двогодишње и вишегодишње, као што су црвена детелина и луцерка, док за једногодишње, као граорица, грашак, соја, вучак и др. то мање важи.

Боље је вршити зелено ђубрење у воћарству са једногодишњим лептирицама — легуминозама, него са двогодиш-

њим или вишегодишњим. *Правило треба да буде да једна иста легуминоза не дође две или више узастопних година на једном истом земљишту*, као на пр. грахорица после грахорице. Већ могу да дођу две различите легуминозе једна за другом, на пр. после грахорице да дође сточни грашак или нека друга.

Ево неколико примера како треба уредити плодоред код зеленог ђубрења:

1 — У месецу јулу-августу посејати озиму грахорицу, оставити је да презими и покосити је у мају; половином лета посејати пољски грашак, оставити га до идуће године у мају; половином лета поново посејати грахорицу коју у мају следеће године заорати;

2 — Ујесен августа месеца посејати озиму раж, оставити је да презими и у мају месецу заорати је; после ње, половином лета, посејати грахорицу, оставити је да презими и заорати у мају; половином лета посејати сточни грашак и следеће године га у мају заорати, а после њега исте године посејати озими овас или озими јечам или пак опет озиму раж. Грахорица се може мешати са $^1/_4$ ражи, овса или јечма.

3 — Ујесен посејати раж; идуће године што раније (јули-август) сејати соју или хељду која ће се септембра месеца заорати, па, ако исте брзо иструле у земљи, треба посејати опет једну озиму стрнину итд.;

4 — Упролеће рано посејати вучак жити (лупину), заорати је у јуну, посејати соју, па и њу ујесен заорати.

Овакво сејање више биљака на једном земљишту у току једне године зове се плодоред. Плодоред је врло важан и сваки пољопривредник може да сеје једну после друге онако како му прилике дозвољавају у његовом крају.

Код заоравања биљака треба водити рачуна да се оне претходно покосе или поваљају, да би у земљи лакше и брже трулиле. Заоравати на дубини од 12—15 см.

Зелено ђубрење се може извршити на 2—3 године пре сађења воћака. Ово треба практиковати нарочито на земљама слабим, које захтевају јако основно ђубрење тако, да доцније у доба сађења, уз известан додатак стајског ђубрета, земља буде доста поправљена и ојачана. Пре сађења воћака могу се сејати вишегодишње биљке као луцерка и црвена детелина, или једногодишње као, грахорица, пољски грашак, соја и друге, а могу се исте мешати са нелегуминозама. Ако се из разних разлога нема довољно семена од легуминоза, онда употребити раж, овас, пшеницу, хељду и др.

Откада се воћке посаде, па за све време док не почну да дају јачу хладовину и да сметају засејаним травама, зелено ђубрење се може врло добро искористити. Многи по-

љопривредници, баш у време док су воћке још младе и док хладовином својом не сметају, жуде да земљиште под воћем што боље искористе, па уместо зеленог ђубрења, они сеју разне окопавине и стрнине да би повећали себи принос. Овде где је земља слаба, а где пољопривредници немају довољно стајског ђубрета да је поправе и појачају, ту ће ово сејање бити од велике штете, јер ће земља толико ослабити да никада принос од воћа неће моћи бити толики да задовољава, а потпуно неродне године биће честе.

За то време док се воћке не развију и не склопе се, треба искористити сејањем разних трава ради зеленог ђубрења. Овде пољопривреднику треба да буде јасно то: или му је воћњак главна култура или је он пак споредна. Ако је главна, онда се све ставља у службу њему, а о воћњаку као споредној култури овде није реч.

Доцније, када су воћке порасле и својом хладовином склопиле земљу, могу се разне траве на исти начин сејати и заоравати. Истина, у ово доба је успех зеленог ђубрења много мањи, али му се ни тада не може оспорити корисност.

Као што је напоменуто, зелено ђубрење у воћарству је од врло велике важности, утолико више, што скоро сви наши пољопривредници у воћарским крајевима оскудевају у стајском ђубрету, неко више, неко мање. Зато њему треба поклонити пуну пажњу. Код нас је правилно зелено ђубрење у воћарству било скоро непознато. А уколико се изводило од појединаца било је погрешно, те је воћкама и штету причињавило.

Систематском употребом зеленог ђубрива, уз додатак других, а нарочито минералних ђубрива, продуктивна моћ и снага земље може се подићи на највиши степен.

Милутин Ј. Никетић.

Пољопривредно газдовање.

Књиговодство у сеоском газдинству.

У Тежаку и Пољопривредном календару писато је о овом питању, али по мом мишљењу, досада изнети чланци, доста су опширни и неизводљиви за сељака, који је свршио само основну школу, па кад је из исте изашао предао се пољопривредном раду, и за кратке године изгубио и оно мало основне писмености до које је у школи дошао.

Како је овај посао за село од неопходне потребе, како за веће, тако и за мање поседе из више разлога, нашао сам

за потребно, да упутим овај чланак Српском пољопривредном друштву, с молбом, да се донесе у Тежаку. Јер би пољопривредник са мало писмености могао књиговодство отправљати, те да може извести годишњи приход и расход са мало труда и материјала.

Потребно је напоменути, на првом месту, какве користи добија пољопривредник, који води књиговодство свог газдинства.

Да наведем неколико главних примера:

1. Што би пољопривредника и његове одрасле чланове у породици упутило на веће размишљање о обради земље, на читање пољопривр. књига и листова, које му пружају умне пољопривредни радници, од којих би имао велике користи;

2. Што би одмах после прве године свог рада умео да удеси расход према приходу, и у том случају не би имао дефицита;

3. Што би увидео, на које артикле издаје веће суме новца, а које би се могле редуцирати;

4. Што би увидео, која му грана пољопривреде доноси већу корист, те би је у будуће увећао у свом газдинству.

5. Што би се навикавао на већу штедњу, која је у садашњој пољопривредној кризи потребна;

6. Што би увидео, колико је утрошио радне снаге — надница при појединим радовима за једну годину у свом поседу, и да ли је то рентабилно, па ако није, да се бира други начин рада, на пр. увећавањем сточарства, живинарства, пчеларства и т.д.;

7. Што би овим радом добио већу наклоност за ступање: у задругу, пољопривр. подружину, читаоницу и књижницу и т.д. од којих би у садашњој кризи имао велику корист, и

8. Што би пољопривредник за кратак низ година овим радом постао продуктивнији, и такав стајао на већој економској висини него што данас стоји.

Пошто је унеколико напоменут значај и потреба овог рада, сад да пређем на тај прост начин вођења књига код мањих поседа, са мањом писменошћу поседника.

Пољопривредник треба да има цепну књижицу у коју ће убележавати преко дана свако примање и издавање. Даље, да прошије 10—15 табака просте хартије, ту хартију да шпарта по приложеној таблици, и то му је главна књига (зв. благајница), па увече кад хоће да легне да из цепне књижице пренише мастилом у главну књигу. Ово се продужује сваког дана, па на концу месеца саберу се примање и издавање. Тако за сваки месец и на концу године саберу се по месецима це-

Дан и месец	НАИМЕНОВАЊЕ	ПРИМЉЕНО		ИЗДАТО	
		Дин.	п.	Дин.	п
1 - 1 -	Пренето из пр. год. дуговање	Н. Н.	Н.	Н. Н.	Н.
. .	. у резерв. капиталу .	Н. Н.	Н.	Н. Н.	Н.
. .	. у готовом новцу . .	Н. Н.	Н.	Н. Н.	Н.
. .	у бакалница роба			62	50
. .	у мануфактури			41	—
. .	за продата 2 прасета . . .	180	—		
2. .	у гвожђарници за опр. кола .			120	—
. .	за продату живину (ћурке) .	92	50		
. .	за потков 2 коња			60	—
. .	оправка сапница			36	—
3 .	за продату сточну репу 500 кгр.	90	—		
. .	за куп. 2 кола дрва . .			120	—
. .	за 2 надничара у сечи дрва				
	за прошли месец			20	—
. .	за 630 кгр. млека од млекара	504	—		
4 .	у апотеци за лекове			12	50
. .	за 3 пара опанака			210	—
. .	за фарбање предива			60	—
5 .	нема примања ни издавања .	—	—	—	—
6 .	за празнич. новине			4	—
. .	за 10 кгр. ракије			40	—
. .	у бакалници за робу . . .			119	50
. .	Божић без промене	866	50	905	50

и т. д. и т. д. На концу месецу месеца сабрати приход и расход, као и на концу године.

локупна сума и тада се види колико је за целу годину примио и издао.

Утрошену радну снагу, плаћену надничарима убележити у ову књигу као издатак, а утрошену радну снагу чланова породице као и запрегу убележавати у засебну књижицу. јер приходи ове породичне радне снаге служе за исхрану чељади у породици.

Као што је напоменуто, ово важи за мање поседе, и мању спрему домаћина који кућу води.

За веће пак поседе и писменије пољопривреднике потребно би било више рада и материјала и то:

1. Инвентар у кога ће у почетку године уписати: земљу по парцелама, грађевине, стоку, пољопривр. справе — алате и осталу покретност, као и резервни капитал нпр. људску и

сточну храну, пиће и све што је затекло у почетку године. Ово све проценити и ставити цифром у инвентар.

Инвентар сваке године преписати, па по паду цена смањивати његову вредност, као отпис због употребе; нарочито на мртвом капиталу нпр. грађевинама, пољопривредним справама и др;

2) Цепну књижицу и главну књигу благајницу као што је напоменуто за мање поседе;

3) Књигу „Рада“ у коју се убележава утрошена радна снага у поседу, стављајући и вредност надница;

4) Књигу „Натуралну“ у коју се убележава утрошена храна и остало за 1 годину.

Вођењем књиговодства у мањим и већим поседима, пољопривредник може да води своје примање и издавање на концу године, па ако би се показао већи расход од прихода, као што се то дешава у последњим годинама, услед пада цена, како у ратарству, тако и у сточарству, у том случају поседник треба да процени по пијачној цени сав резервни капитал, који је у протеклој години добио, а који му претиче од исхране — утрошка за чељад и стоку до нове летине, н пр. пшеница, кукуруз, приновљена стока, сточна храна, вино, ракија итд. Ову суму вредности у новцу уписати у књигу благајницу на страни примања ради изравнања, па ако се и тада покаже већи расход од прихода, тада поседник мора у наступајућој години редуцирати — смањити свој расход н.пр. о слави, свадби, литијама, оделу, дувану, шећеру, кафи, цепарац итд. и све оно без чега би се унеколико могло бити.

Наведеним примером, постиће ће се, да се изравња приход са расходом.

Влад. С. Јаковљевић,
пољопривр. из Заблаћа.

Домаћинство.

Неколико напомена о ложењу ватре у штедњаку и пећи.

На селу се праве штедњаци и пећи од цигаља или се купују готови фабрички производи од гвожђа.

Посао око ложења ватре у штедњаку и пећи изгледа лак и незнатан, па ипак има домаћица које не знају наложити ватру ни у штедњаку ни у пећи. За ложење ватре потребно нам је гориво. На селу се као гориво искључиво узимају разне врсте дрва: букова, церова, грабова, тополова и др., а сем тога искористе се и разни отпаци у домаћинству као:

шапурика од кукуруза, тулузина од кукурузовине (пошто се лишће употреби и за исхрану говеда) затим пањеви, чворови, грање, пруће и др.

Гориво за зимско ложење набавља се ујесен. Ово је ут лико корисније, што су путеви у то доба бољи, дрва се лакше преносе из шуме или забрана, а друго исто толико је важно за домаћинство, што се дрва добро исуше под претпоставком, да се сложе испод стрехе, да не кисну.

Наше домаћице лепо кажу: „Сува дрва, брза куварица".

За ложење прве ватре у штедњаку и пећи домаћица припреми: потпалу — ситна сува дрва, мало хартије или сламе, нешто дебља сува дрва и палидрвца.

Да би домаћица без муке и правилно наложила ватру, мора пре свега очистити ложиште (место где се ложи ватра) у штедњаку и пећи, затим пепељару. Ово ради домаћица сваког дана. Међутим, да јој се не дими, потребно је једанпут недељно да очисти сулундаре, а једанпут месечно да се очисти оџак. О димњаку домаћица мора да води рачуна нарочито зими, јер се много ложи.

При прављењу прве ватре, домаћица стави на очишћеном ложишту два већ припремљена дебља парчета дрвета са стране, у средини између њих хартију или суву сламу, преко тога ситна дрва, па одозго преко њих два дебља парчета дрва. Домаћица запали хартију, од ње се запали потпала, а пламен ове запали дебља дрва.

За време док се ствара пламен, домаћица држи отворена врата од штедњака или пећи, да се ватра разгори, како би било што више ваздуха, који је важан услов за горење. Чим се створио већи пламен, врата се затворе; домаћица постепено додаје по комад два дрвета, док се не направи толико жара, да би се могло у штедњак да метне толико дрва, колика је потребна топлота. Сем тога, додавање дрва мора бити брзо, да се пламен не смањи, већ и тако изведено, да је приступ ваздуха слободан са свих страна. У противном, ако домаћица на тек разгорели пламен дода 4—5 комада одједанпут, пламен ће се угасити и ватре нема.

При рђавом горењу ствара се дим и чађ. Узроци су разни: неочишћено ложиште, пуна пепељара пепела, неочишћени сулундари, димњаци, мокра дрва, и неумешност у ложењу. Домаћинство је на штети при оваквом горењу. Много несагорелог угљеника оде са димом, уместо да нам својим сагоревањем да топлоту.

При оваквом горењу домаћица треба одмах да тражи узрок и по могућству што пре да га уклони.

Мокра дрва задају домаћицама много бриге и непријатности као и непотребног посла.

Оваква дрва при горењу се пуше, стварају дим, који је отров за плућа, почађаве зидови од њега, затим због велике количине воде гасе ватру, а када се мало исуше, тек онда огреју, како оно наше домаћице кажу: тињају. Оваква дрва задржавају домаћицу у послу.

Да би се домаћице ове непријатности спасле, ако већ таква дрва морају да употребе, добро је спремити их за 3—4 дана унапред и држати их на промајном месту, да се исуше или у близини штедњака.

Када домаћица има у кухињи и у соби уредно наложену пећ, сав остали посао свршава се на време, а зими се још сачува и здравље породице.

Зато је за препоруку домаћинима да набаве за времена огрев за зиму, а посао је домаћица, да се старају око ложења ватре.

Домаћици је потребно да зна још и ово: пепео из пепељаре увек да носи на сметлиште, ако у пепелу има жара, да га погаси.

На штедњак да не ставља флашу са петролеумом, зато што се он лако пали, па може да са догоди каква несрећа. То исто важи за бензин и кутију са палидрвцима.

Затим нека домаћица никад не преноси жар из штедњака у пећ или обратно, да би лакше наложила пећ или штедњак. Тако се најлакше може да запале предмети у кући и да дође до несреће. Код уредних домаћица ово се неће никад десити, јер оне раније припреме све што им је потребно за ложење пећи.

Наталија Д. Ђуровић.

Питања и одговори.

Радоје Јовановић пита: Ако су четири ортака на једној вршаћој машини А, Б В, и Г., па се појави спор и ортак Б тражи ујам и разортачење, а ортак А истакне приговор, да Б није ортак: већ му син, који је пунолетан, а Суд донесе пресуду, да се ортак Б одбије од захтева и плати трошкове. Да ли заиста тужилац Б нема право, и може ли се ортак Б жалити на пресуду Среског суда?

Одговор: Када је суд, после извиђања и оцени свих доказа донео своју пресуду, да ортак Б нема права, и тужбу му одбио, онда свакако да је суд, доносећи оваку пресуду, имао за то разлога, имајући у виду и законске прописе.

Што се пак тиче, да ли се ортак Б може жалити на оваку пресуду, то је већ друго питање. Како је у питању

пресуда Среског суда, ортаку Б стојало је на вољу изјавити призив у року од 15 дана од дана пријема писмене пресуде. Ако ли ортак Б није изјавио овај правни лек у овом року, пресуда ће остати на снази.

Правни лек — призив — жалба, подноси се истом суду и ствар ће решити виши суд.

У оваким случајевима, увек је боље упитати за савет адвоката, јер је у питању не само одређен један строги рок у коме се правни лек мора изјавити, већ и сама форма правног лека, што нестручњак не може никада знати, како и шта треба написати у једној пресуди.

Драг. Јаковљевић пита: „Постоји ли закон о државини" које све услове треба испуњавати закупац, који је нечију зграду под закуп — кирију — узео, па да за одређено време стекне право; да ли је у дејству тај закон.

Одговор: Посебан закон о државини не постоји. Државина је регулисана прописима Грађанског закона. Овде се мисли прибављање својине путем државине — одржајем.

У конкретном случају, када ви држите под закуп нечију зграду, па плаћали или не плаћали кирију, ирелевантно је, путем државине — одржајем — нећете моћи на тој згради стећи право својине. Да би стекли право својине на неком непокретном добру — ствари — (овде је у питању зграда), треба да су исте ничије, да сте до ствари дошли у државину савесно, да је никоме нисте отели, утајили. Ако су пак ствари туђе, без воље онога чије су, или судске пресуде или одобрења закона, не можете бити савесни држалац нити ће ствар путем одржаја — државине Ваша постати.

Када Ви знате, да зграда није Ваша, држали Ви ту ствар докле год хоћете, до својине те ствари не можете доћи нити пак према власнику овај приговор да истичете, да Ви ту ствар држите толико и толико година, јер сте несавестан држалац.

Питање: Да ли по закону дед ми има право да поседује ½ очеве куће до своје смрти? Да ли то право може и на треће лице пренети и да ли се, ако нема законског права, може из овог поседа искључити?

Одговор: Питање је толико нејасно, како је деоба извршена судским путем избраног суда, и како пресуда гласи. Овде се не види тачно, шта је ваш деда за себе задржао; колико је од свога дела у подизању нове куће унео и под каквим је условима — погодбом — нова кућа зидана. Из ових пружених података види се то, да је деда имао свој део, од чега је нешто продао и уложио за зидање. Према томе деда је сувласник нове куће са вашим оцем на равне

делове и кућу, одн. свој део може уживати лично, а ово право може пренети и на трећа лица, ако то већ није друкчије погођено.

Према напред изложеном ни по каквом законском пропису деда се не може лишити овог свог права — поседа половине куће.

Ако пак земљиште, на коме је кућа сазидана, припада вашем оцу, а при зидању је условљено да деда има само право уживања на половину куће, ни онда се деда, док је жив, не може овог свог права лишити, јер је оптерећена овим ужитком. Тек по смрти деде, кућу би добио ваш отац, чисту и без овога терета.

Ако би деда своје право пренео на трећег под неким теретним уговором — закуп — то се тај уговор има раскинути чим исти протече.

М. Ђ.

Књижевност.

„Пољопривредни Гласник“. Изашао је из штампе 1 и 2 бр. од ове год. са овом садржином:

Na pragu 1935 godine, od Uredništva 1
Александар И. Стебут, ред. проф. Универ., Београд, члан Саветодавног одбора Мин. финансија за „Беље“.

Културни значај Државног добра „Беље“ . . 2
Inž. Branko Cupić, glavni direktor Drž. dobra „Belje“

Iz istorije Državnog dobra „Belje“ 5
Инж. Бранко Чупић, главни директор Држ. добра „Беље“

Опис и организација Државног добра „Беље“ 6
Ing. Antun Bosnić, šef Poljoprivrednog odeljenja:

Biljna proizvodnja na Državnom dobru „Belje“ 10
Александар И. Стебут, ред. проф. Универ., Београд, члан Саветодавног Одбора Мин. финансија за „Беље“:

Станица за оплемењивање биља на Држав. добру „Беље“ 13
Ing. Josip Horvat, poljoprivredni inspektor:

Stočarstvo na Državnom dobru „Belje“ 16
Инж. Славко Јовановић, шеф Шумарског одељења:

Шумарство Држ. добра „Беље“ 20
Dr. Josip Balen, red. prof. Univerziteta, dekan Poljoprivredno-šumarskog fakulteta, Zemun, član Savetodavnog odbora Min. finansija za „Belje“

Pogled na značaj beljskih šuma u našoj privredi 24
Инж. Мирко Марковић, техн. управник фабрике шећера на „Бељу"

Фабрика шећера на Држ. добру „Беље" . . . 26
Ing. Ljubosav Petrović, šef Gradjevinsko tehničkog odeljenja:

Održavanje inventara i investicijska služba na Državnom dobru „Belje" posle rata 28

Записник

2. седнице, држане 10. јануара 1935. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г.г. претседник М. Миљковић, претседник Др. Т. Митровић и чланови Д. Спремић, В. Матић, С. Ратковић, М. Николић, Н. Белобрк и Др. М. Градојевић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио инспектор г. Бор. Љ. Нешић.

I 45) Прочитан је и усвојен записник 1. седнице Управног одбора.

II 46) Примљен је знању записник 2. седнице књижевног одбора и усвојен предлог бр 19 о откупу 50 ком. књига „Пчеларов вођ" од Мите Станковића.

III Прочитан је записник 2. седнице финансијског одбора па је одлучено:

47) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1.000— динара.

48) Да се одобре привремена кредитирања у роби по предлогу бр. 19.

49) Да се Подружини у Каменару рок за исплату њеног дуга продужи до 1 априла а Подружини у Ореовици до 1 марта т. г. и да се Подружини у Ореовици не тражи наплата интереса а трошкове у колико су учињени мора накнадити.

50) Да се тражи извештај о томе шта стоји на сметњи извршењу пресуде по спору Пољопривредне подружине у Мрчајевцима противу Животе Васовића из истог места.

51) Да се у извршењу буџета за 1934 г. учине предложене измене у позицијама и партијама буџетским.

52) Да се курсна разлика на хартијама од вредности за 1934 г. пренесе и укњижи у 1935 г. ради покрића евентуалних губитака на истим хартијама у овој години.

IV Прочитан је записник 2 седнице набављачког одбора па је одлучено:

53) Да се срезу златиборском испоручи један Маротов тријер по означеној цени франко Ужице.

54) Да се бановинама Вардарској и Зетској понуди тражена роба по одређеној цени.

55) Да се обрачун за набавку семена луцерке и црвене детелине у Зајечару прими с тим да се тражени растур не може да одобри а остатак семена да се прими по 10.50 дин. килограм франко жел. станица Београд.

56) Да се прими знању извештај о раду Трифолин машине по коме је 1934 г. очишћено 47.948 кгр. натуралног семена луцерке и 2.779 кгр. семена црвене детелине.

V Прочитан је записник 2. седнице програмског одбора па је одлучено:

57) Да се прими у састав Друштва ново-основана Пољопривредна подружина у Забрђу среза млавског бановине Моравске.

58) Да се после одговора г. Др. П. Вукасовића о ваши на воњкама у срезу колубарском бановине Дринске предузму потребне мере за њено сузбијање.

59) Да се Народној књижници и читаоници у Ламовитој изда бесплатно једна колекција књига.

60) Да се на скупштину Подружине у Чачку 14 т.м. упути г. Власта Ђорђевић проф. Средње пољопр. школе у Ваљеву да одржи предавање.

61) Да инспектор за Подружине изврши преглед рада и стања Подружина у Прељини, Чачку, Мојсињу и Мрчајевцима и као делегат Друштва узгредно присуствује годишњој скупштини Подружине у Чачку.

62) Да се молба Подружине у Чачку, за отварање млекарске школе при Чачанској Млекарској задрузи, спроведе Министарству пољопривреде.

63) Да на годишњу скупштину чланова Подружине у Мионици 13 т.м. као делегат Друштва иде члан Управе г. Вића Матић.

VI Прочитан је извештај одбора за попис и инвентарисање друштвене имовине на крају 1934. г. па је одлучио:

64) Да се растур и мањкови у износу од 5.205.95 дин. одобре и по књигама расходују, да магационер накнади вредност једне тестерице и једних маказа за шишање оваца и да се руковалац магационер стара, да се пажљивим и тачним мерењем и чувањем робе, ови мањкови у будуће сведу на најмању мер.

65) Да руковалац друштвене библиотеке економ г. Ста-

менковић све књиге дате на читање прикупи, у ормане их смести и до краја фебруара извештај поднесе.

66) Да се дотрајали намештај и прибор по приложеном списку расходују по инвентару и остатци у колико је могуће употребе.

67) Да се устроје и у будуће воде књиге потрошног канцеларијског и магацинског материјала.

Са овим је седница закључена.

Цене пољопривредних производа, на дан 26. јануара 1935 г.

Пшеница стара	
Србијанска 79 2% Дунав	121.50—122
Србијан. 79, 2% Сава	120.50—123
„ 77,3% гл. пр.	97.50—102
„ 77, 3% ум. пр.	97.50—102
Бачка 80 2% нова	133—135
Банат 80, 2% нова	131—132
Кукуруз	
Банатске утовар станице пром.	60— 63
Банат. пар. Вршац	60— 63
Срем. нови пром.	64— 66
Србијан. пар. Пожаревац н. пр.	58— 62
Вагон пром. пар. Банат	66— 68
Вагон пром пар Бачка	68— 70
Овас	
Српски пар Београд лађа	86— 90
Јечам	
Барањски 68-69 нов.	120—130
Бачки нови 65—66	105—108
Главна пруга	—
Пасуљ	
Срб. 3%, 1933 г. пар. Београ.	125—135
Сремски 2% без вр. утов. ст.	125—130
Бачки 2% без вреће утов. ст.	125—130
Бачки и срем. 2% пар. Беог.	—
Стока и сточни производи	
Свиње тешке	7.20—7.50
„ средње	6.50—6.75
Свиње лаке	5.50—6.—
Свиње мршаве	3—13
Волови I кл.	4—4.50
„ II	3.25 - 3.22
„ III	2.50 - 3.50
Краве I кл.	3—4.—
„ II	2.25—2.50
„ III	1.50—2.—
Овце	1.50 - 250
Јагањци млади	15 —20.—
Живина жива пилићи	9—9.50—
Јаја 100 ком.	60—75
Маст	12—13
Сланина	9—9.50
Млеко краљче	2 2.10
Млеко овче	2.50—3
Сир српски	7- 8
Кајмак	18- 23
Кашкавал	11—20
Разно	
Мекиње са вређама Срем, Бачка	75—78
Мек. обала Београд, са вреће.	85—88
Кукуљ самлевен, Београд	60—70
Кромпир,	70—80
Црни лук	100—105
Бели лук	600—650
Сено	55—70
Слама	25—30
Хартије од вредности	
2½% Рента ратне штете	384—386
4% Аграрне обвезнице	46.25—47
7% Инвестиционн зајам 1921	75.50—76
Аграрна банка	263—266

Штампарија „Скерлић" — Мил. К. Цветановића — Београд
Краљице Наталије 12. — Телефон 20-732

Универзитетска Библиотека
Београд

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ.

Бр. 4. Београд, 15 ФЕБРУАР 1935 год. Год. 62.

ПОД ПОКРОВИТЕЉСТВОМ
Ђ. В. КРАЉА ПЕТРА II.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

Руковисе слати Друштву, Београд, Немањина 15, а тако исто и бројеве који се праћају.
Претплата на годину 30.— динара, за ђаке и војнике 15 динара.
Телефон канцеларија бр. 20-302, магацин 27-702. Чековни рачун 50.350.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. МИРКО МИЉКОВИЋ
Шуматовачка улица број 130.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Д-р ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32.

13 јануар 1869 год.

Прилично давно бејаше овај дан, али због своје важности и свога значаја треба да остане забележен у Тежаку. Тај дан биће забележен златним словима у нашој пољопривредној историји. Тај датум треба да буде дубоко урезан у срцима свих наших пољопривредника, њега би чак требало да славе сви наши земљорадници, *јер је тога дана ступило у живот Српско пољопривредно друштво, а од тога дана па до данас прохујаше пуних шездесет и пет година. Недавно прошли 13 јануар 1935 год. беше дан шездесетпетогодишњице плодоносног али и тешког живота и рада Српског пољопривредног друштва на унапређењу наше пољопривреде*, који се из скромности, а и због стицаја прилика не прославља званично, јер нам није ни до каквог славља. Али уместо прославе, које се у данашње време често обављају са толиком хуком и буком да доводе до неозбиљности и

шегачења са светлим данима и тренуцима наше најскорије прошлости, нека овом забелешком у Тежаку, који се налази у 62 год. свога излажења, остане бар једно сећање на дан шездесетпетогодишњице Друштва и светао траг захвалности оснивачима: Др. Миловану Спасићу, Чеди Мијатовичу, Др. Јосифу Панчићу, Кости Црногорцу, Чед. А. Поповићу, Фрањи Вшетечком, Алекси Стојковићу, Арси Ристићу, Милану Миловуку и Сергију Станковићу, којих се сећамо са великим поштовањем, и којима овим поменом на дан шездесетпетогодишњице Друштва ужижемо кандило на гробовима који ће и у тами вечито светлити. На дан шездесетпетогодишњице морамо се сетити и осталих умрлих и живих чланова Управе Друштва, који су следовали примеру врсних оснивача и водили користан рад Друштва кроз све бурно време наше ратне и политичке историје. И њима нека је слава и велика хвала што одржаше Друштво кроз толико минулих деценија на корист и благостање нашег Народа и Државе.

Шездесет и пет година живота, релативно је дуг живот и за појединца, а за једно друштво, чији опстанак и живот зависи од људи који га воде и који у њему сарађују са различитим схватањима, различитом вољом и карактерима, то је веома дуг живот. И што се Српско пољопривредно друштво одржало толико дуго у животу, неоспорна је заслуга људи који су га водили и који беху уверења, да Друштво мора постојати ради наших пољопривредника и ради подизања наше пољопривреде; да су интереси Друштва ради испуњења баш ових племенитих задатака изнад интереса сваког оног појединца који у њему сарађује. Та уверења која бејаху идеје водиље уздизаху се до висина светиња и учињше да Српско пољопривредно друштво доживи шездесет и пет година и да остане нетакнуто и изнад свих трзавица, нарочито политичких, и у прошлости и у садашњости.

Немогуће је изнети у овоме кратком чланку рад Срп. пољопривредног друштва на унапређењу пољо-

привреде за шесдесет и пет година. О томе би требало написати прилично дебелу књигу, па да се изнесе све оно што је оно учинило за унапређење наше пољопривреде, за просвећивање наших пољопривредника и за подизање њиховог благостања. Али укратко изнесено, када се објективно и искрено посматра целокупан рад Друштва, мора се признати да беше плодоносан, и да је на унапређење пољопривреде за шесдесет и пет година био од највећег утицаја од свих осталих пољопривредних установа и у предратној Србији и у данашњој Краљевини. Ако свестрано посматрамо нашу пољопривреду, запазићемо и данас њену велику заосталост, која јој не дозвољава да стане у ред напреднијих пољопривреда иностранства. А каква ли тек беше наша пољопривреда пре шесдесет и пет година, лако можемо схватити упоређујући је са њеним садашњим стањем, па према томе и колико је тегобан и користан могао бити рад Друштва, нарочито у оно доба када Срп. пољопривредно друштво бејаше задуго једина пољопривредна установа.

Ступањем у живот Српског пољопривредног друштва пре шесдесет и пет година, отпочиње снабдевање пољопривредника опробаним и савршенијим оруђима, семеном бољих сората свих пољопривредних усева, бољом расом стоке, бољим сортама воћа и грожђа, и осталим материјалом за пољопривредну производњу, и то у виду кредитирања за годину дана без камата. Први стручни лист раширен по нашим селима бејаше Тежак, а прва стручна поучна књига беше Пољопривредни календар. Први и врло обиман рад на развијању наше пољопривредне књижевности јавља се у Друштву, у коме поникоше у сопственом издању многе поучне књиге, и у коме се оне штампаху пуних шесдесет и пет година. Својим Тежаком, Пољопривредним календаром и осталим поучним за народ писаним књигама, Друштво је и у најзабаченијим крајевима наше Отаџбине ширило поуке из свих грана пољопривреде и тиме подизало стручно образовање наших пољопри-

вредника. У многим нашим сељачким домовима Тежак бејаше једини и забавни и стручни лист, нарочито радо читан у зимским месецима и у време мањих пољских радова. Широм целе наше земље наилази се на многе воћњаке, виногради, ливаде, пашњаке и газдинства, који су основани и уређени по саветима и упутствима датим преко Тежака и других пољопривредних књига, преко Друштва, његових подружина и чланона. Оснивањем подружина Друштва навикавани су наши пољопривредници на заједнички друштвени рад, на трпељивост и указивање узајамног поштовања, што за друштвени живот беше од врло великог значаја и што је био предуслов са оснивање задруга.

Угледајући се на све наше претходнике и потсећајући се светлих традиција Српског пољопривредног друштва, о његовој шесдесетпетогодишњици изражавамо жељу, да и ми и наша касније поколења настану да се Друштво очува да би доживело још већу старост и да би до краја извршило своју започету племениту мисију у подизању наше пољопривреде, села и сеоског живота.

Т. Митровић.

Време и пољопривреда.

За успех рада у пољопривреди време је од пресудног значаја. Пољопривредник ово зна, али само у толико, уколико се сумарно осврне и обухвата све временске појаве течајем једне минуле године, за које онда каже: година је била добра или средња, или слаба. Од појединих временских појава пољопривреднику остају у памети још само крајње елементарне непогоде као: град, велика суша и жега, поплава и т. д. — О оним свакидањим — нормалним — временским појавама пољопривредник уопште не води рачуна, као да се оне њега ништа не тичу. А ипак, баш те временске појаве за њега су врло важне. Оне су му главни и најбољи помоћник у његовом раду, разуме се — уколико он

уме да тога помоћника употреби и искористи. Зато је и потребно и корисно да пољопривредник мало боље упозна појмове о времену, и то не само читајући новине, већ да и он сам за свој крај и за своју земљу то мотри и проучава. Ако он то буде чинио, неће се покајати, него ће тиме бити у стању да дубље завири у тајне природе, оне природе, чије најверније чедо је баш пољопривредник сам.

Упознајмо прво које су најобичније временске појаве, и у чему је њихова веза са пољопривредом и пољопривредниковим радом.

Најобичније временске појаве јесу: ведрина и облачност, тишина и ветар, суша и киша (снег, град, магла, роса, иње), топлота и студен. Целокупна њихова појава у једној години назива се именом „година". Дуги низ таквих „година" назива се именом „клима".

Клима — поред земљописног облика и положаја некога краја — даје њему главно обележје, једнако у погледу на људе и животиње, као и у погледу на биљке које расту у дотичном крају. Клима одређује где шта може да живи и расте, и то не само с обзиром на она жива бића, која ми оком видимо, него с обзиром на онај сићушни али огромни свет бактерија и гљивица, који ми слободним оком не видимо.

Све напред побројане климатске појаве могу да буду и корисне и штетне. Да ли ће оне бити корисне или штетне, то зависи од степена јачине којом оне наступају. Оне су најкорисније ако се испољавају у умереном степену. У одвише јакој, или у одвише слабој мери њихово је дејство штетно, или барем некорисно.

Не упуштајући се сад овде у опширно разлагање дејства појединих напред побројаних климатских појава, пољопривредник ипак треба да знаде колики је њихов замашај на свима линијама његовога рада и делања. Погледајмо само биљку. Биљци је за њен живот и растење потребна топлота, светлост, ваздух, вода и храна. Многим биљкама потребна је кроз извесно време и студен, а опет има много биљака које студен никако

не подноси и на њој угину. Одакле и како биљка ове потребе подмирује?

Топлоту и светлост добива биљка од сунца које загрева земљу и ваздух, и осветљава атмосферу и у њој подземне делове биљке.

Ваздух прима биљка дисањем из атмосфере и из земље, већим делом свакако из атмосфере.

Воду прима биљка из земље, а онамо доспева вода из атмосфере у облику воденог талога.

Храну црпи биљка из земље и из ваздуха. Она храна што је биљка црпи из земље, постаје и доспева онамо једним врло сложеним путем и начином, при чему су и опет од пресудног значаја топлота и влага, дакле две климатске појаве.

Напред сам споменуо да је дејство свију климатских појава најкорисније онда, ако оне не поступају у претераној мери. Погледајмо то засада само у овом једном примеру (а о другима биће говора другом приликом).

Без топлоте не може семе да ниче, ни биљка да расте. Али ако је топлота превелика, биљка угине. Многе биљке угину одмах ако доспеју на топлоту смрзавања, али има и много таквих биљака које баш морају један део свога живота да буду изложене студени, јер иначе оне не би могле нормално дозрети. Таква је биљка н.пр. наша озима пшеница. Видимо дакле да се разне биљке према топлоти и студени различно понашају: да једне воле и требају више топлоте, друге мање; и да једне никако не подносе студен, а друге да је чак и требају. Знајући ово пољопривредник може, и мора онда да за свој крај бира онакве усеве којима топлота и студен дотичног краја погодују. И између оних усева које он у своме крају може да гаји, пољопривредник мора за сваки појединн да води рачуна о времену када ће које семе сејати, када ће му усев порасти и стасати. То је читава једна наука коју данас наш пољопривредник изводи онако по навици, и — много пута погрешно, разуме се на своју штету.

О свему томе другом приликом биће подробније расправљано, а не у овоме напису, јер је његова сврха сасвим друга. Ја сам овим написом желео да нашег пољопривредника потстакнем да и он води више рачуна о времену и климатским појавама са којима се сусреће у своме раду. Сматрам да ће он моћи то најбоље учинити *ако* **свакодневно** *у једној бележници прибележи:* какво је време било тога дана; шта је тога дана у газдинству радио; шта је тога дана приметио на својим усевима (ницање, влатање, класање, цвет); шта је тога дана иначе приметио (н.пр. да су се доселиле ластавице, да се је појавила штитаста ваш, рђа на житу и т. д.); како се тога дана посао свршавао (лако или тешко, добро или рђаво); када је био последњи мраз упролеће или први ујесен; да ли је земља била покривена снегом и до кога дана.

Кад би било могуће да пољопривредник своја мотрења и забелешке употпуни још и мерењем топлоте помоћу термометра и мерењем воденог талога помоћу кишомера (омброметра), то би било врло добро, но ако тих справа нема, довољно је да се воде забелешке и по самом личном опажању. После годину дана бележења пољопривредник ће већ увидети шта то значи и колико то вреди, и ја наше пољопривреднике уверавам, да онај који то буде започео, касније тај посао никада неће занемарити.

Да сељаци сами воде забелешке о климатским приликама утолико нам је потребније, што данас, на жалост, има још велики број учених и високоучених агронома који то не чине и који не знају ни то колико воденог талога годишње пада у њиховом месту и колика му је годишња температура, а о каквој корисној примени и употреби познавања тих локалних климатских прилика, разуме се, они не могу ништа говорити. Ја то овде истичем као велики недостатак у њиховом раду. Имамо чак и установа где постоје метеоролошке станице и где се свакодневно бележе климатске појаве, па се онда на крају сваког месеца табаци спакују и

шаљу опсерваторији — на надлежност. Али ја познајем и једно сељачко газдинство — Браће Бањића у Новом Селу код Лешнице, где се већ годинама свакодневно бележе опажања о времену и то не по неком вишем наређењу, него по сопственом уверењу да је то потребно и корисно. Браћа Бањићи можда су данас једини сељаци у Југославији који тако раде, и нека им овим буде изражена моја најлепша похвала.

К. Поповић.

Стручно образовање пољопривредника.

Приходи, које пољопривредници добијају са својих газдинстава, често су тако мали да једва исплаћују производне трошкове. О некаквој чистој добити не може бити ни речи. Затим ниске цене које су још у непрестаном паду, довеле су дотле да земљорадња као занимање постаје нерентабилна.

Пољопривредна криза, која је изазвала општу привредну кризу, нарочито у 80% земљорадничкој земљи каква је наша, не може више да се назове кризом. Криза је пролазна, а она код нас није пролазна већ перманентна, те стога се стање у коме се данас налазимо не може назвати пролазном кризом, већ стањем које ће остати онакво какво је. Сељак који рачуна на то да ће се цене његовим производима побољшати, односно повећати, греши у рачуну, те ако на то буде чекао не може се надати напретку.

Пољопривреда је код нас нерентабилна не толико због ниских цена, колико између осталога највећим делом због малих приноса. Мали приноси су зато, што се земљиште, на коме се гаје културне биљке, у већини случајева нестручњачки искоришћава.

Пољопривредник у свом послу није стручњак, као што је н.пр. један занатлија стручњак у свом занату. Да је ово тачно, ми који смо у сталном контакту са земљорадником, имамо пуно примера. Има много слу-

чајева где н.пр. два суседа са подједнаке површине под апсолутно истим теренским и климатским условима добијају: један 25 метричких центи пшенице по хектару, док други једва 6—7 м. ц. Да ли би то смело да буде да два пољопривредника имају овако огромну разлику жетвених приноса по хектару. Да ли под истим условима живи пољопривредник који добија по 25 м. ц. по хектару са оним који је једва добио 6—7 м. ц.

Наш земљорадник је још далеко од тога да је постигао оне жетвене приносе који се разумним радом могу постићи. Када пољопривреда буде дала свој максимум свакако ће се стање онога који се непосредно пољопривредом бави знатно побошљати. Побољшаће се исто тако и стање оних који од пољопривреде посредно живе.

Ово питање, питање повећања жетвених приноса у пољопривреди је најактуелније код нас. Њему треба поклонити највећу пажњу.

Да пољопривредник постигне велике приносе са поседа, њему је на првом месту потребна стручна спрема. Потребно му је познавање пољопривредног заната до најмањих танчина његових. Са довољном стручном спремом он ће моћи са истим трудом који и данас улаже да чак и удвостручи приносе које је дотада имао. Зар није тачна она народна пословица: „Боље је умети него имати".

Стручна спрема, потребна пољопривреднику, стиче се на првом месту кроз пољопривредне школе. Број пољопривредних школа је врло мали, те је и незнатан број пољопривредника који кроз ове школе пролази. Пољопривредне школе имају пуно својих недостатака, те знање које млади пољопривредници у њима стичу није на потребној висини.

Пољопривредно знање стиче се и кроз пољопривредне књиге и часописе. Али наш земљорадник ретко ове књиге и часописе набавља и чита. Више у села допиру обични дневни листови него пољопривредни. И наша дневна штампа има своју улогу у обавештењу

и просвећивању сељака, али и стручна пољопривредна књига треба да има још већи број читалаца у селу. Зар има неког занатлије који не прима свој стручни часопис. Чак и код сиромашног берберина у најзабаченијем селу видећемо берберско-фризерски гласник, кроз који он прати новине његове струке, док има пуно имућних пољопривредника који никада нису прочитали ниједан пољопривредни лист или књигу. Ми у селу можемо наћи колико хоћемо сановника, рођданика и вечитих календара, али ретко да можемо наћи какву пољопривредну књигу или пољопривредни часопис.

Наш најпознатији и најстарији пољопривредни лист „Тежак", кога издаје Српско пољопривредно друштво у Београду, штампа се у свега десетак хиљада примерака појединих бројеви. Какав ли би изгледао тај лист да има само стотинак хиљада претплатника.

Стручна спрема у пољопривреди стиче се и путовањем кроз напредније крајеве наше домовине или иностранства. Зар нису наши војници за време светског рата из пријатељских и непријатељских земаља донели пуно новина својим кућама. Млађи пољопривредници из пољопривредно заосталих крајева могли би се слати на праксу у напредније крајеве, где би без новчане награде провели 2—3 године, после кога би се времена они вратили својим кућама као оспособљени пољопривредници, тако потребни за напредак пољопривреде.

Предавања, која пољопривредни референти држе у народу, такође су одлично средство за унапређење пољопривреде. Жива реч лакше се схвата од писане. Али и ова предавања не дају увек жељене резултате. Сељак на ова предавања ретко долази. Он не схвата још њихов значај. Научио је наш сељак на политичка зборисања, после којих се иде у кафану, па му ова сувопарна пољопривредна предавања изгледају необична. Зар се може сматрати успелим предавањем предавање које пољопривредни референт држи пред десетак сељака.

Стручна спрема прва је потреба нашег пољопривредника. Само стручно оспособљен земљорадник моћи ће рационално и са успехом да искоришћује своје газдинство, и да преброди тешко стање у које је запао само зато, што није умео да оријентише производњу у оном правцу који данашње време захтева и да добије оне приносе који се могу рационалном обрадом постићи.

М. Н. Лолић.

Гајење бостана (лубеница и диња).[1]

Све баштенске културе, па и бостан (лубенице и диње) припадају тропским и суптропским деловима света: Азије, Африке и Америке, и за своје успешно развиће захтевају велику топлоту, али се гаје и у свима европским земљама, па и код нас, нарочито у условима где се гаји винова лоза.

Главне особине биљака бостана на које треба обратити пажњу при гајењу ове су: семе клија на топлоти 15—17°Ц, задржава клијавост до 33—35°, а на топлоти 40° губи клијавост. Како младе тако и старије биљке бостана необично су осетљиве на хладноћи и већ на 1°Ц. топлоте изнад нуле брзо страдају надземни делови.

Коренов систем лубенице и диње необично је јак и широк; састоји се од главног корена, чији врат достиже дебљину од 1—7 см. и иде вертикално дубоко у земљу; главни корен се грана на побочне коренове којих има 6—12 и иду хоризонтално. Тај основни систем корена разгранат је на огроман број коренових жила и жилица, које обухватају велики простор земљишта; око 10 куб. метара. Тако велики коренов систем даје могућност биљци да се обезбеди довољном количином воде чак и у сушним годинама. Зато су лубеница и диња много издржљивије на суши од кукуруза. Лишће лубенице и диње испарава велику количину воде; није заштићено мањама нити непропустљивом опном, као што је случај код других биљака, и чим се лист откине, он већ за 3—5 минута увене. Зато, да би биљка сачувала свој живот, њој је потребна обилна и непрекидна вода у земљи и она ту воду подмирује њеним моћним кореном.

Вреже лубенице и диње такође су јако развијене као и корен и пузе по земљи. Имају главну врежу која може да

---

[1] Одговор на питање Спасоја А. Богосављевића из Лоћнике, члана Пољопривредне подружине у Житковцу.

буде дугачка до 15 метара. Она се грана на 5—20 споредних врежа, ове опет на трећи део врежа, а понекад, кад су добри услови, и четврти део врежа јавља се тако, да број врежа на једној биљци може да буде од 30—200. Вреже пузе по земљи помоћу бркова, и учвршћују се за земљу помоћу корена који пуштају из колена (чланкова).

Примитивно гајење бостана врши се на земљишту без заливања и тада се највише рискује успех. Да се при оваквом гајењу бостана унеколико осигура успех прибегава се сејање на земљама глинушама, које су натопљене водом у зимско доба од снега и кише или упролеће од излива река.

Код рационалног гајења ово се врши на земљишту које је способно да се залива. Поред тога земља треба да је лака, топла, хранива, положај узвишен и сунчан.

У плодореду бостан најбоље успева на разораним лединама. Ваше детелиште, које је разорано јесенас одлично је за гајење бостана у овој години, ако има других услова и можете слободно две године узастопно гајити бостан без штете за земљиште и успех у бостану, само ако је његово уновчавање осигурано. После бостана може да дође раж, или пшеница, или пасуљ или шећерна репа.

И за у будуће треба да знате да се земљиште за бостан оре ујесен ако је земљиште тешко, а лако земљиште оре се упролеће. Кад се ујесен оре, онда се упролеће обради само култиватором, за којим одмах иде дрљача, па онда сејање бостана; ако се нема култиватор, онда се плитко преоре плугом. Кад се оре упролеће, онда се одмах за оранъем дрља неколико пута у оба правца.

Што се тиче ђубрења, ретко се кад ђубри цела површина земљишта за бостан. Најбоље је да се ђубре мање у оџаке пред сетву и тада се употребљава добро прегорело (старо) ђубре. Како се то ради говорићемо код сетве.

Време сетве. Да би посејано семе могло да клија потребна је топлота од 15—17° и да се после ницања биљке не јавља слана и мраз, јер су младе биљке осетљиве. Зато бостан не треба рано сејати, јер поред свих других незгода семе дуго време не клија и иструли. За наше прилике најбоље је време сетве бостана за већину крајева од 25 априла до 15 маја; за јужне крајеве од 1 до 25 априла, а за северне крајеве од 15 до 30 маја.

За сетву је најбоље кад се има своје семе од одабраних и опробаних сората. Боље је семе двогодишње и трогодишње од једногодишњег. Семе се пред сетву потапа у чисту воду и држи 24 часа. Потапано семе раније никне, па раније цвета и даје плод. На хектар потребно је 2 до $3^1/_2$ кгр. семена лубенице, а $^1/_2$ до 2 кгр. семена од диња.

Сеје се на сачму, у редове и оцаке. Сетва бостана на сачму примењује се само на плавним земљиштима наносима; семе посејано на том наносу у дубини налази влагу, клија, развија се биљка и даје средњи принос, али су плодови слатки. Сејање у редове врши се нарочитом ручном сејалицом. Највише се сеје у оцаке и то на гребен бразде, на леје и на равну површину. Сетва на гребен бразде врши се на тај начин, што сејач иде за плугом и на гребену бразде прави плитку јаму, меће у њу неколико зрна семена и покрије земљом, коју нагрне ногом. Сетва на леје врши се на местима где се примењује заливање. После орања и дрљања земљиште се дели на леје; између леја се праве бразде за заливање; земља при прављењу бразда меће се на леје. Бразде могу бити праве ако је земљиште равно и нема опасности да се спира земљиште, или криве бразде ако је земљиште стрмо и вода га спира. На оваквим лејама праве се јаме, залију водом пуштањем кроз канале, па кад вода усахне сеје се семе у влажну земљу и меће 20—30 зрна и покрије сувом земљом. Сетва на равној површини врши се на тај начин, што се површина земљишта обележи или браздама унакрст или нарочитим маркером по дужини и ширини и на сваком месту где се бразде укрштају праве се јаме дугачке 50 до 75 см. или округле, и у те јаме меће се 10 до 15 зрна на раздаљини 3 до 5 см. Раздаљина оцака 2×2 метра. Дубина сетве семена $3^1/_2$ до 7 см. Кад се примењује ђубрење онда се јаме копају нешто дубље, у јаме се меће старо (прегорело) ђубре, на ђубре ситна земља, распореди семе и покрије.

Нега биљака састоји се у прорећивању, закидању врежа, прашењу, окопавању, огртању и заливању. Прва радња после сетве јесте прорећивање биљака кад никну. Чим биљке никну одмах се врши прорећивање, а заједно са њим и прашење. Ако је бостан посејан у редовима прво се прорећивање врши тако да између биљака остане 18—20 см; код сетве у дугачке јаме да после прорећивања у свакој јами остане 4—6 биљака, а у округлим јамама да остане по 3 биљке. Друго прорећивање врши се после 2—3 недеље од првог и оставља се растојање биљака у оцаку 30—40 см. Треће прорећивање врши се кад биљке почну да пуштају вреже и тада се утврђује растојање и број биљака у јами према потреби. При другом прорећивању може се вршити и пресађивање на оним местима где су биљке угинуле или оштећене. При сваком прорећивању прво се удаљују повређене и слабе биљке, затим све биљке које не одговарају сорти уколико то може да се одреди по лишћу, и на крају оне биљке које много пуштају вреже, јер се у пракси утврдило да такве биљке дају лошије плодове по квалитету и мањи принос. Закидање врхова врши се код лубеница чим се појаве други листићи,

да би се добиле побочне вреже; кад се образују побочне вреже опет се закину врхови над другим листом. Закидање се врши по сувом и сунчаном времену да вреже не би трулиле. Диње се не закидају, јер тешко подносе ову операцију и вреже труле.

Прашење и окопавање врши се према потреби: кад се земља стврдне од кише и кад се појави коров. Колико пута треба прашити и окопавати зависи од прилика, али код примене заливања увек је потребно чешће прашење и окопавање. Прво прашење врши се чим се биљке појаве и док су још младе и осетљиве, особито од корова који засењује. Где то може, добро је да се примени прашач са коњском запрегом, па се после око биљке поправи мотиком. Друго прашење врши се кад биљке добију 3—4 листа ако се залива, а ако се не залива, онда кад биљке добију 5—7 листова, а то је време кад почну да пуштају вреже. Чим биљке пусте вреже и покрију земљу прашење није потребно, али је потребно огртање. У то време врши се распоред врежа; распоређене вреже причврсте се дрвеном ракљом да их ветар не носи и на неколико места прави се плитка јама у коју се намешта колено вреже и покрије земљом (само код лубенице). Овим радом вреже се на тим местима брзо укорене, удвоји се радња исхране и развиће биљака, па се добијају бољи и крупнији плодови.

Огртање се врши кад почну вреже да се јављају; тада се око биљке нагрне земља и она боље расте.

Заливање се врши до цветања и оно се понавља на сваких 5—15 дана, што зависи од исушивања земље. Дају се 3—5 заливања, затим се престане са заливањем за време од 30—40 дана док се заметну плодови. Кад се плодови заметну понови се заливање и оно траје док се плодови формирају. Тада се опет престане са заливањем и остави се да плодови сазревају у сувом земљишту. После сваког заливања, чим вода усахне, прекопа се земља да се разбије образована кора на површини и да се спречи испаравање воде.

Са хектара добија се просечно око 2300 комада лубеница и 4300 комада диња.

Милорад П. Зечевић.

Смрдљевак.

Смрдљевак или пеларгонија или мушкатла, коју наше домаћице врло радо гаје лети у баштама, а зими у собама, има многоструку употребу. Она се у почетку гајила по баштама као украсна биљка и тај је облик гајења остао

код нас и данас, док се она у другим земљама гаји највише за вађење уља. Једно од највише употребљаваних етеричних уља у парфимерији, за израду сапуна, ликера итд., јесте гераниумово уље које се добија из лишћа и младих грана пеларгоније које садржи геранол; највише замењује ружино уље и потискује гајење уљастих ружа. Неке сорте пеларгоније употребљавају се у медицини против дизентерије, желудачних болести и као аборативно средство. Најзад лист, цвет и меснати делови пеларгоније служе за зачин у јелу, а у њеној постојбини сечене гране испечене у пепелу служе за храну у место поврћа.

Сл. 10. — Смрдљевак

Пеларгонија припада фамилији геранијума и као дивља биљка расте у јужној Африци. Данас броји 232 сорте од којих се четири сорте сусрећу у пределима Арабије, Мале Азије и Аустралије, пет у Абисинији, а остале су у Ј. Америци. Максималан број сората 110 налази се у југозападном делу Капске провинције где играју важну улогу у саставу флоре. Американским сортама припадају и сорте које се гаје у баштама код нас као ускрасне биљке.

Гајење пеларгониje у циљу вађења уља највише је раширено у Француској, нарочито у њеним колонијама Рејњону, Алжиру, Тунису и Мадагаскару, и на југу Француске у околини Граса. У Италији је такође развијено гајење пеларгонија где се добија уље врло доброг квалитета. Енглеска гаји у мањим количинама; Немачка само код Лајпцига, а Индија и Америка гаје у великим размерама.

У својој постојбини она је вишегодишња биљка, а у пределима са континенталном климом као једногодишња биљка. Због оваквог стања најважнији је моменат у гајењу пеларгоније чување у зимско доба, јер она код топлоте 2—3° испод нуле измрзне. Она се чува на неколико начина: под стаклом или другим покривачем, али је овај начин скуп; онда се може чувати утрапљена у сувој земљи под шупом или у празној топлој леји. Влаге не сме бити сувише, јер брзо трули, а сушу врло добро издржи. Може се чувати у саксијама које се поређају у хладну стаклару и она презими на топлоти 3—5°Ц. кад се слабо залива. У фебруару или марту пресади се у већу саксију, скрате се стабљике на 2—3 пупољка и залива се. Кад се развију 3—4 листа опет се стабљике скрате на два пупољка и чува до априла на умереној топлоти; у априлу се износи на отворено место. У соби умерене топлоте, при светлости може се чувати целе зиме и зато време непрекидно цвета.

Мил. П. Зечевић.

Рад и његов значај у пољопривредној производњи.

Човек ради свесно и са намером да произроди средства за подмирење својих животних и културних потреба. Тежећи овом циљу његова воља унапред одлучује да савлада све тешкоће које су са радом скопчане. Да би се ово постигло потребно је телесно и умно напрезање. Умни рад састоји се у томе што човек својим разумом обавља посао, проналази средства и путеве који ће му омогућити приноснији рад. За рад у овом смислу има способности само човек, а нека радна животиња или радна машина не постоји. Животиње и машине служе донекле као замена или потпора рада човека; ово пак преношење посла на њих врши човек сам по својој вољи. Стога, кад у даљем излагању будемо говорили о раду треба подразумевати само радиност човекову. Право опстанка условљено је дужношћу рада: „Нема живота без борбе, ни опстанка без рада".

Подела рада. Само некултуран човек подмирује све своје животне потребе непосредним својим радом; уколико се

људско друштво културно развија, утолико се више разне врсте рада преносе на разне особе, један ради за друге. Тако се развијају позиви и занати. Са напретком индустрије развија се упоредно све већа подела рада. Поједини занати деле се у разне гране, и сваком раднику додељује се онај посао за који је најспособнији и који он даље искључиво и стално обавља.

Уколико је посао једноставнији и уколико исти узима сталнији ток, утолико је већа подела рада. Зато је ова подела највише развијена у индустрији, а најмање у пољопривреди. Али у пољопривреди могуће је применити начело поделе рада, у ком се случају појединим особама поверава искључиво вршење извесних послова, на пример: погађање послуге на одређене послове, поделе послова између радника који су већ радили извесне послове и у њима се довољно извежбали као: сетва, жетва, скупљање, везивање, товарење, превлачење и денење жита у камаре: овај исти начин примењује се код машина уопште. Поделе рада код пољопривредних предузетника створиле су разна газдинства: ратарско газдинство, сточарско газдинство, газдинство за одгајивања запатне стоке и продаја ове, газдинство маслареља, газдинство гајења претиле стоке, газдинстао шећерне репе и тд.

Подела рада има својих добрих и лоших страна. Добре су стране, што се радници на једном истом послу толико усаврше, да израђују по количини више а по каквоћи боље производе, што све утиче на обарање цена. Рђаве су стране што радници постају једнострани у послу, што им се један исти рад обично досади и што се на једном послу више заморе, него на разноврсним радовима, услед чега јако трпи интелигенција радника.

Плата радника. Ко обави другом неки посао добија за то извесну награду, коју ми зовемо плата. Исто тако и предузетнику за уложени његов лични рад у предузећу, припада награда. Принос предузећа треба да исплати не само у њега уложене капитале (камату на капитал), већ и да садржи плату за уложени рад.

Плата је принос од рада.

Висина плате управља се према количини извршеног рада, величини цена робе, и према понуди и тражњи. Испод продуктивних трошкова, т.ј. испод потребног минимума за одржање живота радника и његове породице, плата не може трајно да остане. Обратно, не може се задуго одржати ни изнад трошкова производње.

Појам: „потреба за одржање живота" веома је растегљив. Са напретком културе расту и потребе човека. Зато се и повећавају плате радника, а тим интерес на капитал пада.

Подела пољопривредних радника. По врсти послова које обављају, могу се пољопривредни радници поделити на: *предузимаче, чиновнике* и *најамнике.* Овде ћемо говорити о најамницима, који обављају све послове на имању, у кући и окућници.

Један део од ових послова у мањим газдинствима обавља предузетник сам, јер иначе бавећи се искључиво руковањем и надзором газдинства, не би био потпуно запослен.

Најамници. У најамнике спадају *слуге и дневничари.*

Слуге су уговором везани радници. Овај се уговор уноси у служитељску књигу и полиција га потврђује.

Слуге су запослене на таквим радовима који нису строго везани за дневно време и који захтевају нарочиту праксу и вежбање, као чување и нега стоке, рад са запрегом и сви текући радови у кући и окућници. Само тамо, где се дневничари не могу увек набавити, морају се такође држати слуге за извршење и свих осталих послова.

Напослетку, слуге стоје у ближем односу са домаћинством пољопривредника зато што добијају у газдинству стан, потпуну исхрану, постељне ствари и т.д. Изузетак од овога чине ожењене слуге.

У овом напред изложеном разликују се слуге од слободних радника, који нису уговором везани и само готовим новцем плаћени дневничари.

Исплата слугу врши се готовим новцем, месечно или годишње, а поред плате слуге добијају бесплатан стан и храну. Величина плате веома је разнолика, зависи од способности слуге и од послова које он има да обавља.

Трошкови за исхрану слугу износе просечно 50 од сто целокупне њихове плате, и отуда је појмљиво што послуга полаже много на исхрану; свако смањивање у исхрани, ма и у намери доцнијег побољшања прима се са негодовањем. У интересу је самог домаћина да даје просту али снажну храну, јер таква храна повећава телесну снагу, а тиме и радну способност.

Поред плате, бесплатног стана и хране примају слуге често и извесне додатке, као: напојницу, поклоне о празницима, поклоне у оделу и обући и премије.

Дневничари обављају разне послове у газдинству за неку унапред утврђену дневну или недељну награду, надницу. Дневничаре разликујемо као *сталне раднике* и *надничаре.*

Стални се радници држе на већим имањима и са њима се закључује полугодишњи или отказни уговор, по коме се они обавезују да за извесну дневну награду стално раде у газдинству. Награда њихова састоји се обично поред новца још

и у бесплатном стану, извесној количини пшенице за хлеб, огреву, храни за једну козу или једну краву и нешто земље за гајење кромпира или поврћа.

Надничари нису никаквим уговором везани радници. Они се плаћају готовим новцем или делимично новцем а делимично производима из газдинства. Висина надница не може се стално одредити услед њене велике променљивости; уопште узевши јевтиније су оне надница које се исплаћују само готовим новцем, од надница које се исплаћују поред готовог новца још и додатком у производима.

Недостатак домаћих надничара попуњава се радницима са стране, званим *печалбарима*.

Плата у новцу и производима. Плата може бити, као што је раније изложено, само у новцу или у новцу и у производима. Са теориског гледишта сматра се да је најбоље и за послодавце и за раднике, кад се плата одређује искључиво у новцу; међутим за раднике који су за дуже време најмљени, који желе да им се један део плате даје у производима и који се напослетку, тим што су делимично осигурали производе, обавезују на трајан и искрен однос према послодавцу, постаје *делимична исплата у производима* као неопходна нужност. Наравно да се претпоставља да се радницима дају само они производи, који раднику служе за одржавање живота или само они које он може стварно у свом малом газдинству да употреби. Не треба раднику давати више производа него што му је за издржавање породице потребно. Уговорене производе треба давати потпуно и тачно у уговорено време, а пре свега они треба да буду добре каквоће. У том случају може се сматрати да је ово најбољи начин исплате и за раднике, који нису под уговором, јер ће се тиме јаче везати за газдинство и особу домаћина.

Као најбоља и најсавршенија исплата у производима сматра се она, помоћу које се раднику даје прилика да неопходно потребне предмете за живот сам производи, јер се он тиме донекле подиже у ред малих предузетника, сопственика или закупаца. Ове мере иду у прилог насељавању радника по селима.

М. Дуњић.

Питања и одговори.

Питање: У 19 броју Тежака од 1934 пише г. М. Н. Лолић, за повећање бројног стања шљива, да се саде на размаку од 3 м, па да се после 15 година, кад се гране стану укрштати, уклони свака друга воћка, да остане размак 6 метара. Ово каже да је рентабилно, јер се у ранијим годинама иско-

ристи воћњак боље но иначе. Ја би на тај начин садио кајсије, па Вас молим да ми преко Тежака дате савет у погледу истог и обавестите: које године кајсија најпре пророди; кад је у јеку рађања и кад почне опадати?

Унапред вам захваљујем и бележим се с поштовањем

Иво Радановић,
узор ратар
Петровац н/мору.

Одговор: Прошла су времена када је наш пољопривредник могао екстензивно газдовати. Сталним парцелисањем и смањивањем поседа пољопривредник је све више упућен да интензивно газдује, т.ј. да дату површину земљишта до крајње могућих граница искоришћује, примењујући при том савремене методе рада.

У намери да помогнем ситним поседницима нашим, чији је број из дана у дан све већи, ја сам написао чланак „Како да повећамо бројно стање шљива", у коме сам изнео да се шљиве могу садити на 3 метра, јер ће се на тај начин земљиште најбоље искористити.

Ви, међутим, као Приморац, где кајсија боље успева од шљиве, хоћете да примените исти метод код сађења кајсија. То је сасвим могуће, само Вам морам приметити, да кајсија има знатно ширу и већу круну од шљиве, те би размак од 3 метра за њу био сувише мали, јер би се после 7—8 година гране укрстиле, па би били приморани да међуредове вадите сувише рано. Зато Вам саветујем да узмете за размак 4 метра, тада ће вам главни редови после вађења споредних остати на 8 метара уместо 6, колики размак остаје код шљива.

Од сората кајсија препоручујем Вам кечкеметску ружу, али је још боље да се за савет, при избору сорте, обратите вашем среском пољопривредном референту.

Кајсија рано пророди, већ треће године по сађењу. Пошто много рађа, потребно је вршити прорећивање плодова, да јој се гране не поломе и да остали плодови буду крупнији. То се ради тек онда пошто се плодови потпуно очисте од цветних делова, који треба да опадну. Кајсија рађа и живи до триестак година.

Уместо кајсија, ја бих Вам препоручио да међуредове кајсија засадите брескваама, које после 15 година и саме угину, те ће вам после тога времена остати само кајсије на размаку од 8 метара. Ово Вам препоручујем и због тога, што бресква у одабраним сортама има на пијаци увек већу цену од кајсија.

Од сората препоручујем Вам: мајски цвет, најранију америчку сорту, затим J. H. Hale и Амзден рани. Ове су

сорте код нас размножене, те их свакако можете набавити у воћним расадницима.

М. Н. Лолић.

Питање: Стојан Димитријевић пита: Крај мога земљишта зв. „Виногради" дуж границе до имања масе пок. Милоша Младеновића постоји засађен багрем стар 30—40 година. Својим хладом багрем ми чини штету, тако да од тог земљишта немам користи, нити пак могу ма шта да посадим. Како би се маса — одн. стараоци нагнали да багрем поваде, да не би и у будуће трпео штету.

Одговор: Према грађанском закону, свако је савршени господар својих добара и властан је ова добра по својој вољи уживати. Из тога излази, да је Ваш граничар на свом земљишту властан садити шта хоће, па и багрем, те немате законске могућности натерати га да багрем повади. Против таквог комшије стоје Вам ова дејства: гране над Вашом земљом надвете можете поткресати, такође је свако властан жиле туђег дрвета у својој земљи пресећи. Ако вам хлад и даље буде сметао, не остаје ништа друго, да путем тужбе, код редовног и надлежног Среског суда, тражите накнаду штете, коју морате путем вештака доказати у погледу висине.

М. Ђ.

Питање: За мој виноград у месту зв. „Деонице", до које сам досада долазио службеним путем, пут је био с јужне стране између имања: Угрина Миљановића, Радована Милутиновића, Животе и Живојина Станојевића и Масе Лепосаве Лазара Станојевића. Ово масено имање 1928 год. купио је Милан Вељковић и пут преорао, а мени пролаз забранио, те до свог имања колима не могу да пријем.

Одговор: По теорији грађанског права, службеност је бреме на туђем добру, на корист другог. Према таквој дефиницији, службеност је везана за ствар — добро — чије се право сопствености ограничава, нити се променом власника ово право мења, већ са истим бременом — теретом прелази на новог власника, што је овде случај; такође грађански закон набраја пољске службености, у које прво предвиђа на туђој земљи пут држати, било колски или какав други. Према томе, обим службености одређује се по правилу само потребом повласног добра. У Вашем случају службеност пута остаје за земљу везана, без обзира, што Вељковић тврди да је и пут умерен у површину купљеног земљишта.

Из свега наведеног Вама једино остаје, да се обратите тужбом суду и тражите, да суд пресудом утврди ово Ваше право, и Вељковића осуди да Вам остави пут где је и раније био. За доказивање овог права можете се послужити свим доказима којима располажете, било сведоцима или ис-

правама. Можете видети и у катастарским књигама, како је и шта уписано у погледу тога пута, да ли је уписан.

Ако пак противник докаже, да је за путем престала потреба, и да можете до свог имања доћи којим другим путем — општинским и бановинским, суд ће Вас од захтева одбити.

М. Ђурђевић.

Питање: Приметио сам, да код овогодишњих јагњади има метиља у великој мери. Приликом одбијања од мајке јагањци су били стално на паши око реке што то досада нисмо чинили, те се томе нисмо ни надали, јер су овце биле стално у планини.

Пошто смо приметили ја сам одмах дао сваком јагњету по једну капсулу дистола.

Молим Друштво да ме преко Тежака или засебним писмом извести, да ли је то довољно што сам дао по једну капсулу дистола? Да ли треба и да ли се може дати поново, а да не буде штетно?

Живадин Г. Ивковић.
земљорадник из Гор. Беле Реке,
срез зајечарски.

Одговор: Дистол се даје оболелим животињама према њиховој живој телесној тежини. Овце и козе на пр. добијају на сваки килограм њихове телесне тежине по 0.07—0.09 гр. дистола. Овцама и козама до 20 килограма тежине даје се 1 грам, од 20—30 килограма 2 грама, од 30—35 килограма 2.5 грама, од 35—45 килограма 3 грама дистола и по једну дозу оба дана узастопце, или по пола дозе четири дана узастопце, најбоље пре подне пре храњења.

Обично се болесној стоци даје дистол ујесен, док паразити још нису успели да изазову хроничне промене у јетри.

Не терати стоку на влажну и мочварну пашу. Давање соли пре пуштања на испашу не помаже много.

Ф. М.

Питање: М. Димитријевић пита, да ли братаница Славка дели заоставштину са својом тетком, по оцу. Или пак тетка има права на део свог пок. оца Ђорђа, који је по смрти оставио и сина Пејчу, који има живу ћерку Славку.

Одговор: Унука Славка не наслеђује деду Ђорђа, већ оца пок. Пејчу у целокупној његовој имовини, као једини наследник, искључујући своју тетку Персу.

М. Ђурђевић.

Гајење уљаних усева.

Пре неколико дана је у издању Српског пољопривредног друштва, из пера нашег уваженог пољопривредног стручњака, читаоцима „Тежака" добро познатог пољопривредног писца, г. инж. Властимира Ђ. Ђорђевића, проф. Средње пољопривредне школе у Ваљеву, изашла књига „Гајење уљаних усева."

С обзиром на то да семена уљастих биљака: сунцокрета, мака, рицинуса, соје, лана, бундева и др. садрже велике количине уља, које има вишестране употребне вредности: у техници — индустрији, медицини и исхрани народа, почела се у последње време обраћати нарочита пажња гајењу уљаних усева код нас. Предузете су одлучне мере да се смање издаци на увоз семена уљаних биљака из иностранства, и да се произведу потребне количине за домаће потребе па и за извоз.

Врше се огледи са гајењем уљаних усева на многим местима наше земље, на основу којих ће се извршити њихово реонизирање, с погледом на резултате њиховог успевања.

Биљна семена неких уљастих биљака садрже $^1/_3$—$^1/_2$ уља од целокупне тежине њихове.

Самлевено семе неких уљаних усева, богато мастима је врло добра и снажна сточна храна. Лист и стабло у зеленом стању су такође, код појединих поменутих биљака, добра сточна храна.

Наш земљорадник већину уљаних усева познаје. Он их гаји већ одавно, само по мање, у окрајцима градина, по крајевима њива. Са њиховом употребом и гајењем на веће није упознат, те због тога наша народна привреда трпи знатне штете.

Данас, када се жели да изврши преоријентација, бар унеколико, у погледу наше биљне производње у правцу јачег гајења уљаних усева код нас, без сумње је, да ће књига г. проф. Ђорђевића много помоћи у томе правцу.

Писац се нарочито задржао у својој књизи на уљарицама које су код нас већ одомаћене и дају, колико нам се засада чини, добре резултате: сунцокрету, рицинусу, шафраници, ланику, олајној репици и маку.

У тексту, поред савета техничке природе, који су упућени одгајивачима, напоменуто је, да биљна уља имају велику примену у индустрији за производњу: мазива, сапуна, боја, лакова, фирниса, помада и лекова. Проширење уљарске ин-

дустрије код нас, имало би знатно доброг утицаја и на рационалније гајење стоке, јер су отпаци и при производњи уља снажна сточна храна.

Писац је на врло леп и разумљив начин, чисто народним језиком, објаснио порекло појединих уљаних биљака, њихов историски развитак доласка и распростирања по Европи. Уз припомоћ слика описане су њихове ботаничке особине и спољни изглед биљака и семена.

Нарочито је добро обрађено како се биљке сеју, негују, жању, какву земљу захтевају, како се од болести штите и лече; како се употребљавају њихови плодови, лист и стабло, и како се најзад, добивени отпаци при производњи уља употребљавају за исхрану стоке.

Књига је подешена да се њоме могу служити и пољопривредници и ђаци пољопривредних школа.

Стеван Јешић.

Уредба о заштити земљорадника.

Изишла је из штампе 3 свеска „Пољопривредног законодавства" књижнице „Сељачких новости" са овим садржајем:

1. Уредба о заштити земљорадника; 2. Правилник за извршење Уредбе о заштити земљорадника; 3. Правилник о обрасцу уверења о томе, да је неко лице земљорадник; 4. Уредбе о максимирању камата; 5. Предност за купце аграрне земље по факултативном откупу (са највишим и најнижим ценама пшенице од ступања закона о факултативном откупу г. 1924 до 1931 год.) 6. Како се израчунавају отплате. Дугови испод 2.000.— динара. Отплате и примјери обрачуна. Дугови преко 2.000.— динара. Нова главница дуга. Начин обрачунавања по скали. Како се прорачунава ануитет; камате отплата дуга и остатак дуга. Једноставан и лаган начин обрачунавања оброка помоћу таблица; 7. Застарјелост земљорадничке мјенице; 8. Објашњење одељења пореза Министарства финансија. Књижица има де 46 страница, а цијена је Дин. 4.— са поштарином Дин. 1.— више.

Наручује се код управе „Сељачких новости" Загреб, Масарикова улица 28а, те код колпортера и комисионара дневника „Новости" и свакој бољој књижари.

У случају да није некоме нешто јасно гледе, Уредбе, Правилника, мјенице, факултативног откупа или обрачунавања нове главнице, камата или отплата, треба откинути назначену страницу у књижици, написати на њу оно што жели знати, послати на уредништво „Сељачких новости", које ће

му дати одговор и послати дотични број „Сељачких новости" са одговором бесплатно.

Књижица 3/б имаде цијели садржај 3/а, а осим тога Уредбу о заштити новчаних завода, задруга и привредних подузећа, цијена је Дин. 10.— Свеска 3) б изићи ће послије Нове године. Наручбе прима управа „Сељачких новости и сви наведени.—

Дописи.

Пример за похвалу.

У селу Суботици, среза ресавског, већ је дуже година са службом вредни и агилни учитељ г. Мијо Дугоњић.

Г. Дугоњић, чим је дошао у ово, у погледу културе на привредном и просветном пољу, прилично заостало село, одмах се дао на посао. Приступио је оснивању Соколске чете, коју је први основао у срезу ресавском као соколску чету, и у коју је увео све најбоље младиће из овога села, основао разне отсеке при чети, и живо ради на ширењу и јачању ове чете.

Створио је и уредио леп школски музеј, што је новина у нашим крајевима. У њега је ставио лепо уређене многобројне старине, чак и преисторијске, и ручне радове ђачке. Посета тога музеја оставља на сваког посетиоца необично леп утисак, јер је требало доста времена, труда и разумевања, да се тај музеј среди. Овај овако лепо уређен музеј даје настави велику помоћ и потстрек ђацима на још бољи рад.

Иако није био члан пољопривредне подружине у 1934 години, г. Дугоњић је одмах увидео користи и рад Пољопривредне подружине, а нарочито приликом приређивања прве пољопривредне изложбе, којом је се приликом ставио на расположење изложбеном одбору ради уређења изложбе, те је показао јаку вољу и способност око сређивања изложбених предмета, а нарочито му се мора признати уређење оделења ручних радова како грађана села Суботице тако и ђачких, тако да је оставило врло леп утисак на сваког посетиоца изложбе.

Поред овога на сам дан изложбе довео је своје ђаке основне школе, те су резгледали изложбу и он им је том приликом лепо објаснио циљ и важност ове изложбе по унапређење села и сељака.

Видећи велике користи што их пољопривредници постижу путем приређивања изложбе, и он се сам са своје стране заузео, те ће 10 и 11. фебруара т.г. у своме селу при-

редити Хигијенску изложбу, која ће свакако бити прва ове врсте у селима среза ресавског, а за коју су се заинтересовале наше највеће институције здравствене. Без здравога пољопривредника нема пољопривредног напретка.

Исто тако настао је и живо ради и прикупља око себе малишане, а у првом реду све чланове соколске чете ради оснивања једног Дечјег пољопривредног клуба (дружине) са књижницом и читаоницом у своме месту, коју ће у најскоријем времену са потписатим основати.

Велико интересовање показује за рад пољопривредних удружења, а на првом месту пољопривредне подружине, те се и уписа за њеног члана и живо ради на прикупљању чланова. Исто тако увек тражи стручне савете и упуте по пољопривредној струци кад му је нешто непознато, да би само применио нешто добро у свом селу. У своме животу и раду на селу стекао је много искуства и чини компетентна корисна опажања и предлоге за пољопривредну реформу на селу. Може се мирне душе рећи, да је ово село, иако као што је речено, прилично запуштено, како на просветном тако и привредном пољу, кренуло много напред благодарећи њему, те се сваки сељанин његова села интересује за његов рад и сви га радо питају и слушају његове савете.

Рад овога вредногa пионира на привредном, просветном и уопште културном пољу на корист села и сељака треба да се истакне као пример.

Исто тако не би требало да овако вредни сарадници, као што је г. Дугоњић, остану незапажени од стране надлежних.

Мил. М. Жујовић,
пољопривред. референт.

Записници

Управног одбора Срп. пољопр. друштва.

3. седнице, држане 16. јануара 1935. год. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г.г. ппретседник Др. Т. Митровић и чланови: В. Матић, Д. Спремић, Н. Петровић, Н. Белобрк, С. Ратковић, Др. М. Градојевић и М. Николић.

Претседавао ппретседник г. Др. Т. Митровић.

Бележио инспектор г. Бор. Нешић.

I 68) Прочитан је и усвојен записник 2 седнице Управног одбора.

II 69) Примљен је знању записник 3 седнице књижевног одбора и усвојен предлог бр. 29 о смањењу хонорара уредницима Тежака и Пољопривредног календара као и хонорара

за радове у овим издањима, које се има примењивати од 1 фебруара т.г.

III Прочитан је записник 3 седнице финансиског одбора па је одлучено:

70) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000 динара.

71) Да се г. Никодију Стаменковићу, друштвеном економу, одобри да са његове штедне књижице изузме 2000.— динара и исту суму врати у року од три наредна месеца.

72) Да се разлика појављена на хартијама од вредности у 1934 години укњижи како је одлучено у седници Управног одбора од 10 т.м. тач. 52.

IV Прочитан је записник 3 седнице набављачког одбора па је одлучено:

73) Да се усвоје предложене цене приспелим Кундеовим ножевима и маказама.

74) Да се изврши набавка 8 ком. Малиганових ебулиоскопа, 30 кгр. семена горког бадема и 120 ком. капсула дистола за овце.

75) Да се понуде за семе сточне репе под бр. 164 и 174 одбију пошто је цена висока.

76) Да се семе сточне репе које Друштво има, од данас продаје на цак по 15, а на детаљ по 16 динара килограм.

Прочитан је записник 3. седнице програмског одбора па је одлучено:

77) Да се Инспектор за подружине не може упућивати у Краљево због послова у Друштву, пошто заступа секретара, већ да приликом првог путовања у правцу Краљева изврши преглед подружине у њему.

78) Да се Подружини у Старом Аџбеговцу бесплатно изда поучне књиге првенствено од друштвеног издања у вредности од 150.— динара.

VI 79) Саслушан је извештај г. Виће Матића члана Управе о присуствању на годишњој скупштини чланова Подружине у Мионици, којим предлаже да се овој подружини на меницу са потписом њеног претседника и два члана управе изда роба на кредит и тиме њен рад појача. Управни одбор је саслушао извештај и одлучио, да се подружини у Мионици кредит може дати само онако како се даје и осталим подружинама.

Са овим је седница закључена.

4. седнице држане 23. јануара 1935. год. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г.г. претседник М. Миљковић, претседник Др. Т. Митровић и чланови Д. Спремић, С. Ратковић, В. Матић, Н. Петровић, Н. Белобрк, М. Николић и Б. Ранковић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио инспектор г. Бор. Нешић.

I 80) Прочитан је и усвојен записник 3. седнице Управног одбора.

II 81) Примљен је знању записник 4. седнице књижевног одбора.

III Прочитав је записник 4. седнице финансиског одбора па је одлучено:

82) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1.000— динара.

83) Да се одобре привремена кредитирања у роби по предлозима бр. 29 и 32.

84) Да се Пољопривредна подружина у Д. Крчину не може ослободити плаћања адвокатских трошкова пошто је Друштво ту суму из своје касе издало.

85) Да се предлог Подружине у Бегаљици о регулисању њеног дуга не може усвојити.

86) Да се Подружини у Младеновцу рок за исплату њеног дуга продужи до 15-II-тек. год.

87) Да се Подружини у Лозници одобри нов кредит у роби за 1935 г. у износу од 10 000— у коју суму да се урачуна непродата роба из 1934. год.

88) Да се прими знању да је извршен редован месечни преглед касе и рачуна друштвених и нађено стање исправно. Тако исто да се прими знању извештај о извршеним наплатама друштвених потраживања од разних лица и установа у току месеца децембра 1934. г. и стању ових на крају истог месеца, као и биланс стања друштвене касе и имовине на крају 1934. г. који је особено поднет.

89) Да се друштвеном адвокату г. Јовану Здравковићу исплати досуђени хонорар и протестни трошкови за нерегулисане менице дужника у 1.281— динара.

IV Прочитан је записник 4. седнице набављачког одбора па је одлучено:

90) Да се од понуђача за плугове и прашаче траже цене у динарима и франко Београд.

91) Да се од фирме „Каштел" по одређеној цени прими у комисиону продају 2000 капсула дистола за овце и козе.

92) Да се Краљевској банској управи у Новом Саду по одређеној цени понуди разно семе које Друштво има као и помоћ у распродаји и експедицији истог уз накнаду манипулативних трошкова.

93) Да се понуда Бр. 227 за виноградарске и воћарске прскалице одбије пошто је марка напозната а цене високе.

V Прочитан је записник 4. седнице програмског одбора па је одлучено:

94) Да се Љубишкој земљорад. набављачкој задрузи за ново-основану књижницу и читаоницу бесплатно изда једна колекција књига.

95) Да се делегат на конференцију у Н. Сад не упућује.

96) Да се награда за рад у Подружини у Ракарима за 1934. г. изда њеном благајнику г. Богољубу Павловићу у 62.— динара.

97) Да се Подружини у Гор. Милановцу бесплатно изда 100 примерака књига које је дао г. Лапчевић за обављање лутрије приликом држања годишње скупштине њених чланова.

98) Да се одобри Подружини у Ракарима да свој назив промени и отсада се зове Подружина у Гор. Топлици где јој је и досада седиште било.

99) Да се г. Милошу С. Миленковићу из Стрмице исплати 45.— динара трошкова за експедицију воћа на изложбу у Сарајеву.

100) Да се уредан рад подружина у Прељини и Мојсињу истакне а подружине у Прељини и похвали. Подружинама у Чачку и Мрчајевцима да се скрене пажња на умањивање њиховог капитала и Подружини у Мрчајевцима и њене делатности.

101) До се Државној огледној пољопривредној станици у Братислави-Чехословачка бесплатно шаље један примерак књиге о сушници Др. Стојковића.

VI 102) Примљено је знању саопштење Краљевске банске управе у Н. Саду о прегледу рада и стања Трифолин станице, па је одлучено да набављачки одбор и магационер припреме све што је за преглед потребно.

103) Прочитан је извештај Бугарског земљоделског друштва бр. 168 од 15. т. м. о одржаном помену пред моштима друштвеног патрона Св. Краља Милутина, и да Друштво не тражи накнаду трошкова око помена. Извештај је пажљиво саслушан и од стран: чланова Управе једногласно поздрављен са „Живели браћа Бугари" и том приликом је одлучено да се Бугарском друштву понова изјави захвалност и наша готовост за узајамне услуге и заједнички рад за добро,

напредак и бољи живот пољопривредника братских народа Бугарске и Југославије.

Са овим је седница закључена.

5. седнице, држане 30. јануара 1935. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. председник г. Др. Т. Митровић и чланови: Д. Спремић, С. Ратковић. Н. Петровић, М. Николић, Др. М. Градојевић и Б. Ранковић.

Председавао председник г. Др. Т. Митровић.

Бележио инспектор г. Бор. Нешић.

I 104) Прочитан је и усвојен записник 4. седнице Управног одбора.

II 105) Примљен је знању записник 5. седнице књижевног одбора.

III Прочитан је записник 5. седнице финансиског одбора па је одлучено:

106) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1.000.— динара.

107) Да се Подружини у Крњеву „Савановац" рок за исплату њеног дуга продужи до 1. а Подружини у Рибнику до 15. априла тек. год.

180) Да се Милошу Миленковићу насељенику из Струмице исплати 45, а среском начелству у Кос. Митровици 93 динара на име трошкова за пошиљку предмета на изложбу у Сарајеву.

109) Да се часпис Гласник Завода за унапређење спољне трговине може примити само у замену за Тежак.

110) Да се одобре привремена кредитирања у роби по предлозима бр. 43, 44 и 52.

111) Да се Месном одбору удружења ратних инвалида из Београда не може дати помоћ због оскудице у средствима.

112) Да се г. Јовану Здравковићу адвокату исплати сума у 280.— динара досуђене му адвокатске награде и протестних трошкова.

113) Да се по предлогу Подружине у Голобоку не може да поступи, већ да се акт упути друштвеном адвокату ради наплате дуга.

114) Да се до коначног решења свих финансиских питања за текућу годину и доношења буџета за исту, с обзиром на завршни рачун на крају прошле године а у интересу штедње, засада предузму следеће мере:

а) Да се сталним друштвеним службеницима поред досадањег смањења од 25% задржава још по 10% од садањих њихових принадлежности;

б) Да набављачки одбор припреми и наредној седници поднесе податке о могућим приходима од продаје робе.

в) Да финансиски одбор са члановима набављачког одбора г. г. Николом Петровићем и Милошем Николићем припреми и наредној седници поднесе нацрт буџета за текућу годину.

г) Да се на идућој седници донесе одлука о свима мерама потребним за спровођење штедње.

115) Да се за потребе магацина набави 100 кгр. хартије за паковање.

116) Да се Подружини у Почековини одобри кредит за 1935. годину и преостала роба из 1934. год. у вредности 604.— динара у кредит урачуна.

117) Да се изврши набавка потребног броја сијалица пошто се из павиљона искористе сијалице које се не употребљавају. Набавка у будуће да се врши само заменом за прегореле.

IV Прочитан је записник 5. седнице набављачког одбора па је одлучено:

118) Да се г. Кости Живановићу, извознику, пломбирано семе луцерке понуди по 25, а натурално по 16 динара кгр.

119) Да се понуда за набавку сумпорно-кречне мешавине (чорбе) не прима пре испитивања препарата.

120) Да се понуда за сириште прими после хемиске анализе ако иста буде повољна.

121) Да се понуда Р. Полерт за тријер за арпацик достави бановини и уступи по цени коштања.

V Прочитан је записник 5 седнице програмског одбора па је одлучено:

122) Да се прими у састав Друштва ново-основана Пољопривредна подружина у Струмици, Вардарске бановине.

123) Да се секретару Подружине у Пироту г. Драг. Младеновићу исплати 76,— динара награде за рад у 1934 г.

124) Да се од Подружине у Крушевцу тражи елаборат рада годишње скупштине њених чланова и билас за 1934. годину.

125) Да Друштво помогне акцију Удружења пољопривредника као Савеза пољопривредних удружења Дунавске бановине у Новом Саду за решавање важних пољопривредних и еконоских питања.

126) Да Друштво преко Подружине у Краљеву извести г. Мил. Палеташевића, директора пољопривредне школе, да је случајно изостало јаче истицање његовог заслужног и успешног рада у Пољопривредној подружини у Краљеву за време од 1920. до 1930 год. као и приликом приређивања пољопривредне изложбе у Краљеву 1930. године. За остале

замерке и примедбе на рад Друштва изнете у записнику годишње скупштине подружинских чланова на основу изјава г. Палеташевића, Друштво налази да су претеране.

127) Да се Југослов. нац. организацији „Карађорђе" у Срем. Карловцима, због оскудице у средствима, не може дати помоћ.

IV 128) Саслушан је поздравни телеграм са годишње скупштине чланова Подружине у Свилајнцу и поздрављен са „живели".

Са овим је седница закључена.

Цене пољопривредних производа, на дан 10 фебруара 1935 г.

Пшеница стара	
Српјанска 79 2 % Дунав	121.50—122
Српјан. 79, 2½ Сава	120.50—123
„ 77,3% гл. пр.	117—120
„ 77, 3% уз. пр.	115—118
Бачка 80 2½	133—135
Банат. 80 2½	131—132
Кукуруз	
Банатске утовар станице пром.	64— 66
Банат. пар. Вршац	64— 66
Срем. нови пром.	67— 70
Српјан. пар. Пожаревац н. пр.	64— 66
Вагон пром. пар. Банат	68— 70
Вагон пром пар Бачка	70— 72
Овас	
Српски пар Београд лађа	90— 95
Јечам	
Барањски 68-69 нов.	120—130
Бачки нови 65—66	105—108
Главна пруга	—
Пасуљ	
Срб. 3% 1933 г. пар. Београ.	125—135
Сремски 2½ без вр. утов. ст.	125—130
Бачки 2½ без врећа утов. ст.	125—130
Бачки и срем. 2½ пар. Београ.	—
Стока и сточни производи	
Свиње тешке	7—7.50
„ средње	6—6.50
Свиње лаке	5—5.50
Свиње мршаве	
Волови I кл. жива мера	3.70—4.50
„ II „ „	3 - 3.60
„ III „ „	2.25 – 2.75
Краве I кл. „ „	3—3.50
„ II „ „	2.25 2.75
„ III „ „	1.50 – 2.—
Овце живе ваге	1.50—2.—
Јагањци млади	6 —8.—
Живина жива пилићи	9—9 50—
Јаја 100 ком.	50 – 60
Маст	12—13
Сланина	9 9.50
Млеко краве	2—2 50
Млеко овце	3—3.50
Сир српски	7 - 8
Кајмак	18 23
Кашкаваљ	11 –20
Разно	
Мекиње са врећама Срем, Бачка	75 –78
Мек. обала Београд, са вреће.	85—88
Кукољ самлевен, Београд	60—70
Кромпир,	35—50
Црни лук	100 - 105
Бели лук	650 –700
Сено	35—45
Слама	25—30
Хартије од вредности	
2½% Рента ратне штете	388—300
4% Аграрне обвезнице	48.50—50
7% Инвестиционе зајам 1921	76.50 –77
Аграрна банка	264—265

Штампарија „Скерлић" — Мил. К. Цветановића — Београд
Краљице Наталије 16. — Телефон 20-732

Универзитетска Библиотека
Београд

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ.

Бр. 5. Београд, 1 МАРТ 1935 год. Год. 62.

ПОД ПОКРОВИТЕЉСТВОМ
Ђ. В. КРАЉА ПЕТРА II.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

Рукописе слати Друштву, Београд, Немањина 15, а тако исто и бројеве који се враћају.
Претплата на годину 30.— динара, за ђаке и војнике 15 динара.
Телефон канцеларија бр. 20-302, магацин 27-702. Чековни рачун 50.350.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. МИРКО МИЉКОВИЋ
Шуматовачка улица број 130.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Д-р ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32.

ПОЗИВ

За 61 редовни годишњи збор Српског пољопривредног друштва, који ће се, на основу чл. 40—43 друштвених правила, држати у недељу 24. марта 1935. године у друштвеном дому у Београду, Немањина ул. бр. 15, са овим дневним редом:

1) Претседник или његов заменик отвара збор у 9 часова пре подне;

2) Бирају се 3 члана за оверач записника и бројач гласова;

3) Подноси се извештај о раду Друштва за 1934. годину, годишњи рачун о приходу и расходу, извештај о стању друштвене имовине и извештај Надзорног одбора;

4) Подноси се на одобрење буџет прихода и расхода за текућу годину која почиње 1 јануара;

5) Решава се о куповини и продаји непокретног имања;

6) Решава се о подизању зграда и магацина;

7) Решава се о писменим предлозима друштвене управе, подружина и појединих чланова који су поднети Друштву најмање 15 дана пре збора;

8) Бирају се чланови Управног и надзорног одбора;

9) Бирају се почасни и редовни чланови;

Што се од овог дневног реда не сврши на дан Збора, продужиће се идућег дана док се дневни ред не исцрпи.

Право гласа на збору имају само опуномоћени изасланици подружина и редовни чланови који су у исто време чланови ма које друштвене подружине (чл. 11. друштвених правила), што ће при упису у гласачки списак доказати пуномоћијем, односно чланском картом.

Позивају се подружине да по чл. 36. друштвених правила одреде и са пуномоћијем упуте своје делегате, а редовни чланови да на Збор дођу и у раду његовом учествују.

После завршеног рада Збора, на дан 25 марта организоваће се од учесника и чланова поклонствена депутација за одлазак на гроб блаженопочившег Краља Александра I Ујединитеља на Опленцу.

Делегати и чланови који желе да узму учешће у депутацији за одлазак на Опленац, морају своје учешће пријавити Друштву најдаље до 10. марта тек. год.

Бр. 985. Од Српског пољопривредног друштва, 18 фебруара 1935. године, у Београду.

Извештај Управног одбора

Српског пољопривредног друштва о раду у 1934 години, поднесен 61 редовном годишњем збору.

I Стање пољопривреде и његов утицај на рад Друштва.

Прошла 1934 год. остаће црним словима забележена у нашој историји, јер су у њој наш Народ и наша Држава претрпели ненакнадиви губитак трагичном смрћу Краља Александра I Ујединитеља, који је свој Народ и Отаџбину волео изнад свега, коме добро Народа и јединство Државе бејаху највиши закон, и који је најзад за свој Народ и за своју Отаџбину под најтежим мукама, далеко од свога Народа и Државе, у пријатељској нам Француској, испустио своју племениту душу и заклопио своје вазда будне очи. Тај велики губитак задесио нас је у времену доста тешком и бурном, када је Блаженопочивши Краљ Ујединитељ, по цену своје крви, припремао и своме Народу и свом осталом свету мир и спокојство, и сређивање привредних односа између европских држава.

Тешки губитак задесио је и наше Друштво, јер је оно у Краљу Ујединитељу изгубило свога највишег Заштитника, великог Пољопривредника, коме је унапређење пољопривреде, економско подизање наших сељака, села и сеоског живота истински и присно лежало на срцу. Зато чувајмо у свести и осећањима нашим светлу успомену на Краља Ујединитеља, а снажним мишицама, присебношћу, смишљеном привредном делатношћу и конструктивним радом творевину Краљеву, јединствену и недељиву Југославију. У Светилишту на Опленцу нека је мир пепелу Краља Ујединитеља!

Трагична смрт Краља Ујединитеља имаћаше великог одјека на међународне односе, а велика неизвесност у свима европским државама неповољно утицаше и на привредне и трговинске односе, који претрпеше велики застој све до дефинитивног решења сукоба у Женеви. То је осетила и наша трговина пољопривредним производима, и у земљи и у иностранству, те је пољопривреда са иначе ниским ценама својих производа трпела велике губитке.

У прошлој години и пољопривреда имаћаше својих незгода. Зима беше без довољно снега и влаге, пролеће доста суво, те се ни озими ни јари усеви не развијаху добро. Услед велике суше упролеће кукуруз се морао пресејавати у извесним крајевима. Ливаде, пашњаци и сточно пићно биље не напредоваху због суше, те су њихови приноси, као и приноси житарица били врло слаби, изузимајући кукуруз, који

за време лета добијаше довољно кише, па је дао и одличне приносе. Колико је топло и суво било пролеће види се по томе, што су усеви и воће дозревали за месец дана раније него обично. Тек улето и ујесен беше доста кише, те је воће и грожђе могло добро да једра, а на ливадама и пашњацима зеленила се трава боље него ли упролеће, те је отаве било доста и боље од сена, а стока је на пашњацима могла пасти до дубоке јесени, па и узиму. Од воћних штеточина поново се јавља штитаста ваш, а гусенице губара нанесоше огромне штете воћарству, да су воћњаци усред пролећа остали без листа као усред зиме. Ове опасне штеточине, које у овој години треба очекивати још у јачој мери, задају велике бриге и Друштву, и пољопривредницима и Држави, јер ће због слабих материјалних средстава њихово сузбијање бити отежано.

Криза, која још влада целим светом, па и нашом земљом, најтеже погађа село и пољопривреднике, јер је настала због кризе у пољопривреди, није попустила ни у 1934 год., те иначе тежак положај чини још тежим. Цене пољопривредних производа биле су већином у паду и несразмерне према ценама индустриских и монополских производа, те су најнужније потребе пољопривредника и у овој радној години тешко подмиривање. Када се овоме дода и наплата дужне и текуће порезе свих облика и почетак регулисања земљорадничких дугова по Закону о заштити земљорадника, онда је јасно зашто је економско и финансиско стање земљорадника још увек остало врло тешко.

Када све ово узмемо у обзир, морамо признати да је 1934 год. била веома тешка. Под таквим приликама радило је и Друштво и његове подружине. Подружине Друштва, којима је кредит одобрен у роби, због изнесених тешкоћа нису могле одговарати на време својим обавезама према Друштву, те су морале бити често опомињане, а према крајње немарљивим, које нису хтеле ни чути о испуњењу својих обавеза, тражена је и нежељена интервенција власти за наплату дуга.

Како је рад Друштва и посредничко набављачки и хумано-пропагандистички, то је и његово пословање у оваквим економско финансиским приликама извођено са невероватно великим тешкоћама.

II. Програм рада и његово извршење.

Свеколико пословање и рад Друштва кретали су се у духу друштвених правила, пословника и програма рада, прописаног у почетку године и објављеног у бр. 10 Тежака за 1934 год. Да би учешће Управног одбора у пословању Друштва било што активније и до детаља извођено у духу про-

грама по његовим интенцијама и одлукама Збора, он је подељен у специјалне одборе. Сви предмети за рад претходно су проучавани и претресани у седницама ових специјалних одбора, а затим сваке недеље, најмање једанпут, са њиховим мишљењима и предлозима изношени пленуму Управног одбора на коначну одлуку. Специјални одбори били су овако састављени:

1). *књижевни*: г.г. Мирко Миљковић, претседник, Dr. Танасије Митровић, п.претседник и Божа Ранковић, члан Управе.

2). *финансиски*: г.г. Вића Матић, Сава Ратковић и Александар Рашковић чланови Управе.

3). *набављачки*: г.г. Никола Белобрк, Никола Петровић и Милош Николић, чланови Управе.

4. *програмски*: г.г. Тима Владисављевић, Драгутин Спремић и Dr. Михаило Градојевић.

Специјални одбори одржали су у току године по 52, а Управни одбор одржао је 54 седнице.

Програм рада Друштва за ову годину био је обилан, па је и поред опште привредних тешкоћа са малим изузецима у свему изведен.

III. Васпитно-пропагандистички рад.

Тешке финансиске и економске прилике пољопривредника уздржавале су га и одвраћале од свих издатака без којих се може да прође. У те издатке, он је, и ако на своју штету, био принуђен да уброји и чланарину у пољопривредним и задружним организацијама, те се уздржавао од чланства у њима. Тако исто он није могао да предузима никакве озбиљне послове са новијим и савременијим начинима у производњи.

Друштво је број својих подружина у 1934 години повећало за 22, а број подружинских чланова за 617, али је и тај број мали и јако недовољан, према повластицама које подружински чланови уживају, и према утицају Друштва на стручно просвећивање пољопривредника.

1. Књижевни рад.

Тежак и Пољопривредни календар у сопственом издању, били су најгласнији књижевни радови Друштва. Преко њих је међу пољопривреднике пуштена маса поучних чланака, савета и одговора на постављена питања, написаних популарним стилом.

На овим друштвеним издањима сарађивали су наши најбољи стручњаци и познаваоци прилика на терену.

Тежак је штампан у 7.500, а растуран у 7000 примерака и то: 6.367 члановима подружинским, 354 приватним претплатницима и око 300 примерака бесплатно и као замена за друге часописе и листове.

Пољопривредни календар штампан је у 8000 примерака и сав растурен.

Поред ових својих издања Друштво је свој књижевни рад изводило и откупом разних стручних пољопривредних књига и растурањем ових у народ. Тако је у току 1934 године откупљено 2813 примерака књига са поукама из разних пољопривредних грана, у вредности 37.300 динара, а 2.100 примерака књига примљено је у комисиону продају.

За друштвену библиотеку откупљено је и на поклон примљено 23 примерка разних књига наших и страних писаца.

Разним пољопривредним, народним, студентским и ђачким и соколским књижницама и читаоницама, као и приређивачким одборима за пољопривредне изложбе, предавања и курсеве, у току године дато је бесплатно 2.620 примерака разних пољопривредних и др. књига.

У циљу сузбијања разних гусеница, а нарочито гусенице губара, Друштво је оштампало и преко својих организација и друштвених и самоуправних пољопривредних стручњака и установа у народ растурило 10.000 примерака поучних плаката за ову сврху и тиме умногом помогло акцију Министарства пољопривреде и банских управа, коју су ове истовремено повеле за сузбијање ове опасне воћне штеточине.

2. Пољопривредне подружине, књижнице и читаонице и омладинске дружине.

Рад на пропаганди у народу, Друштво је спроводило готово само преко својих организација у народу — преко пољопривредних подружина, пољопривредних књижица и читаоница и омладинских дружина. Преко ових својих установа Друштво је вршило и снабдевање својих и подружинских чланова разним пољопривредним потребама.

Пољопривредне подружине су најактивније друштвене организације у раду и многе од њих су и у погледу васпитно пропагандистичких и у погледу посредничко набављачких послова потпуно филијале Друштва.

Колико је поменутих организација у којим местима и бановинама било у 1934 години, са коликим бројем чланова и кредитом, види се из следећих прегледа:

а) ПРЕГЛЕД ПОДРУЖИНА

Редни број	МЕСТО ПОДРУЖИНЕ	Бр. чланова	Одобрен кредит дин.	Редни број	МЕСТО ПОДРУЖИНЕ	Бр. чланова	Одобрен кредит дин.
1	Александровац—(Жупа)	45		21	Вел. Градиште	42	
2	Александровац—(пож.)	18	40000	22	Владимирци	24	
3	Аранђеловац	136		23	Врачарска—Београд	86	
4	Алексинац	33	10000	24	Врање	32	15000
5	Ариље	23		25	Ваљево	51	
6	Азања	29	10000	26	Варварин	37	15000
7	Божурња—Топола—крај.	21	6500	27	Вел. Плана	34	
8	Бијељина—Босна	38		28	Вел. Дреновa	8	
9	Бољевац	53		29	Гунцати—Књић	18	5000
10	Брестово—В. Поповић	15		30	Губеревац—Гружа	27	5000
11	Бела Паланка	36		31	Гор. Милановац	331	
12	Белановица	52	30000	32	Гостивар	50	
13	Бабушница	55		33	Гуча	27	
14	Богатић	14		34	Голобок—Смед. Паланка	15	
15	Босанска Дубица	32		35	Добродол—Сарајорци II	22	10500
16	Брзоходе—Жабари	21	10400	36	Гроцка I	32	15000
17	Борач—Књић	16		37	Деспотовац	21	10400
18	Брестовац—Књић	15		38	Д. Топлица—Мионица	22	
19	Барајево—Умка	22		39	Доњи Крчин	55	26000
20	Власотинци	279	135000	40	Ђураковац	29	

Редни број	МЕСТО ПОДРУЖИНЕ	Бр. чланова	Одобрен кредит дин.
41	Ђаковица	34	
42	Жагубица	20	
43	Жабаљ—Бачка	18	
44	Житковац	33	
45	Жабари—пожар.	25	
46	Зајечар	55	
47	Зворник	47	
48	Затоња—В. Градиште	16	
49	Звездан—Зајечар	15	
50	Ивањица	27	
51	Јагодина	54	
52	Јагодина (женска подружина)	30	
53	Јабуковац	29	
54	Конак—Банат	22	
55	Крагујевац	63	
56	Куршумлија	40	11000
57	Краљево Село	19	
58	Крушевац	56	
59	Каменица (Ваљев.)	34	5000
60	Ковин	40	14000
61	Кладањ	5	
62	Крњево I	95	50000
63	Краљево	71	
64	Куманово	55	
65	Крњево II „Савановац“	55	30000
66	Козељ—Љиг	33	15000
67	Каменаре—Крушевац	42	19000
68	Кусић—В. Градиште	16	
69	Крупањ	22	
70	Крива Паланка	25	
71	Ковачица—Банат	15	
72	Кавадар	18	
73	Лесковац	47	
74	Лозница	37	
75	Лозовик—Сарајорци	36	15000
76	Лозница—Жагубица	18	
77	Лапово	19	
78	Љубовија	44	
79	Мали Пожаревац-Гроцка	20	7500
80	Мионица	39	

Редни број	МЕСТО ПОДРУЖИНЕ	Бр. чланова	Одобрен кредит дин.	Редни број	МЕСТО ПОДРУЖИНЕ	Бр. чланова	Одобрен кредит дин
81	Макци—В. Градиште	15		101	Прилике—Ивањица	11	
82	Младеновац	80	30000	102	Прокупље	40	
83	Михаиловац—М. Крсна	28	10000	103	Присловице—Пређина	31	10000
84	Мрчајевци—Пређина	15		104	Пријавор	40	
85	Мала Плана—В. Орашје	20	10400	105	Пећ	32	
86	Мојсиње—Пређина	17	3000	106	Прилеп	15	
87	Милутовац—Трстеник	43	21500	107	Ракари—Мионица	32	5000
88	Милошевац—В. Орашје	18	7500	108	Рудник—качерски	28	
89	Медвеђа—Трстеник	15		109	Рибник—Трстеник	109	84000
90	Ниш	40		110	Рошци—Чачак	32	5000
91	Опарић—Рековац	26	13000	111	Ражањ	31	10000
92	Омашница—Трстеник	45		112	Радовање—В. Плана	25	12000
93	Ореовица—Александровац	159	65000	113	Рача—краг.	21	10400
94	Оплањић—Књић	20	5920	114	Рашка	35	
95	Пољна—Трстеник	51	20000	115	Радовашница—Шабац	19	
96	Почековина—Трстеник	58	25000	116	Ст. Аџибеговац—В. Плана	37	18500
97	Пирот	38		117	Сопот	242	
98	Петровац—пож.	115		118	Србобран	17	
99	Пожежена—В. Градиште	22	10000	119	Смедерево	7	
100	Превешт—Рековац	48	23500	120	Сврљиг	91	20000

Редни број	МЕСТО ПОДРУЖИНЕ	Бр. чланова	Одобрен кредит дин.	Редни број	МЕСТО ПОДРУЖИНЕ	Бр. чланова	Одобрен кредит дин.
121	Салаш—Крајина	30		136	Трновче—В. Орашје	31	15500
122	Страгари—Трстеник	43	21500	137	Течић—Рековац	18	8000
123	Сребрница—Босна	23		138	Ћуприја	31	
124	Стари Бечеј	48		139	Ужице	17	
125	Свилајнац	114		140	Уб	21	
126	Селевац—Азања	28	13000	141	Удовице—Смедерево	34	
127	Сента—Бачка	38		142	Церовац—Паланка Смед.	17	8500
128	Соко Бања	29		143	Цариброд	27	
129	Сараорци	29	10400	144	Чачак	167	32000
130	Сански Мост—Босна	5		145	Честин	15	
131	Страгари—Топола	7		146	Чифлук—Печењевци	15	
132	Скопље	21		147	Чуруг—Бачка	21	10000
133	Трстеник	336	165000	148	Чајетина	15	
134	Топола—Опленачка	28		149	Шабац	72	
135	Топоница—Књић	15	7500				
					СВЕГА:	6.368	1.231420

Од овога броја подружина њих 7 немају потребан број чланова за постојање по правилима а то су: Богатић, В. Дренова, Кладањ, Прилике, Смедерево, Сански Мост и Страгари, те су по регистру вођене као непотпуне.

По бановинама било је подружина: Дунавска 59, Моравска 46, Дринска 27, Вардарска 11, Зетска 3 и Врбаска 3.

б) Преглед пољопривредних књижица и читаоница и омладинских дружина.

Ред. бр.	МЕСТО	СРЕЗ	БАНОВИНА
1	Вишеград	вишеградски	Дринска
2	Добрун	„	„
3	Клашник	„	„
4	Рудо	„	„
5	Миоч	„	„
6	Крнуле	Владимирци	„
7	Киселјак	Жепче	„
8	Причевић	ваљевски	„
9	Подлугови	Високо	„
10	Златово	млавски	Моравска
11	Бар	барски	Зетска
12	Ново Село-Фекетић	Бач. Топола	Дунавска
13	Вучковица	гружански	„
14	Глумач	пожешки	Дринска
15	Ласово	бољевачки	Моравска
16	Пударци	грочански	Дунавска
17	Крвавци	ужички	Дринска
18	Рајац	неготински	Моравска
19	Д. Кормињани	гиљански	Вардарска
20	Чечава	тешањски	Врбаска
21	Кусић	рамски	Дунавска
22	В. Лаоле	млавски	Моравска
23	Устиколина	фочански	Зетска
24	Нови Брачин	ражањски	Моравска
25	Кумодраж	врачарски	Дунавска
26	Вел. Хоча	подримски	Вардарска
27	Дићи	качерски	Дунавска
28	Макршани	расински	Моравска
29	Бољковци	качерски	Дунавска
30	Д. Криводол	царибродски	Моравска
31	Дворови—Босна	бијељински	Дринска
32	Пољавница	бос. нови	Врбаска
33	Павлиш—Вршац	вршачки	Дунавска
34	Витково	жупски	Моравска
35	Гор. Вртогош	пчињски	Вардарска

Ред. бр.	МЕСТО	СРЕЗ	БАНОВИНА
36	Шивац	кавадарски	Вардарска
37	Бели Поток	врачарски	Дунавска
38	Пријездић	ваљевски	Дринска
39	Врњци	трстенички	Моравска
40	Фекетић	бач. топола	Дунавска
41	Каменица—Ваљ.	подгорски	Дринска
42	Драгово	левачки	Моравска
43	Лугавчина	подунавски	Дунавска
44	Петровица	ђаковички	Вардарска
45	Смиловци	царибродски	Моравска
46	Д. Топлица	колубарски	Дринска
47	Ручићи	качарски	Дунавска
48	Салаш	крајински	Моравска
49	Вукманово	жички	Моравска
50	Црноклиште	нишавски	„
51	Црквенац	ресавски	„
52	Кленовац	крајински	„
53	Грдиња	царибродски	„
54	Влковија	„	„
56	Кртинска	посавски	Дринска
56	Дубље	трстенички	Моравска
57	Борово	царибродски	„
58	Медвеђа	деспотовачки	„
59	Трњана	царибродски	„
60	Петрлаш	„	„
61	Изатовци	„	„
62	Одоровци	„	„
63	Прача	„	„
64	Стопања	трстенични	„
65	Јагњило	младеновачки	Дунавска
66	В. Крушевица	левачки	Моравска
67	Вар. Лапово	лепенички	Дунавска
68	Гњилан	нишавски	Моравска
69	Поганово	царибродски	„
70	Добровић	слатински	Савска
71	Присјан	нишавски	Моравска
72	Миљевци	слатина подр.	Савска
73	Гор. Видочево	бос. петровац	Врбаска
74	Трбуње	прокупачки	Моравска
75	Сопот	нишавски	Моравска
76	Д. Горевница	љубићски	Дринска

Рел. бр.	МЕСТО	СРЕЗ	БАНОВИНА
77	Превешт	левачки	Моравска
78	Слабиња	Дубица	Савска
79	Габровац	нишки	Моравска
80	Граб	драгачевски	Дринска
81	Царевац	рамски	Дунавска
82	Суково	нишавски	Моравска
83	Здравчићи	пожешки	Дринска
84	Илино	бољевачки	Моравска
85	Кутош	Ст. Бечеј	Дунавска
86	Доња Крушевица	голубачки	Моравска
87	Босански Нови	бос. нови	Врбаска
88	Савино Поље	бело поље	Зетска
89	Осипаоница	подунавски	Дунавска
90	Слатина	левачки	Моравска
91	Неменикуће	космајски	Дунавска
92	Јајинци	врачарски	„
93	Пећарска	бело поље	Зетска
94	Бистрица	„ „	„
95	Штавица	качерски	Дунавска
96	В. Рујишко	бос. крупа	Врбаска
97	Мустафић	звишки	Моравска
98	Урсула	левачки	„
99	Жељуша	царибродски	„
100	Трпиња	вуковарски	Дунавска
101	Хајдуково	суботица	Дунавска
102	Роге	пожешки	Дринска
103	Силаш	вуковарски	Дунавска
104	Доња Невља	царибродски	Моравска
105	Печаница	рамски	Дунавска
106	Купиновац	ресавски	Моравска
107	Ђурђевац	колубарски	Дринска
108	Конак	вршачки	Дунавска
109	Српска Црња	модошки	„
110	Лукавица	царибродски	Моравска
111	Гушевац	сврљишки	„
112	Каменово	млавски	„
113	Доњи Крчин	темнићски	„
114	Карановчић	„	„

Рад пољопривредних књижница и читаоница и омладинских дружина, као што је то случај и код осталих хуманопросветних установа у народу, зависан је од људи који су их, као главни претставници водили или функционери у њима били. Појаве напретка или застоја у раду ових установа јављале су се доласком вредних водећих личности или одласком ових.

Циљ и задатак ових установа је од велике користи за народну сеоску омладину, те рад народне интелигенције, учитеља, свештеника и школованих пољопривредника и др. интелектуалних раденика, на оснивању и организовању ових, велики је дуг који они враћају народу из чије су средине изишли.

3. *Веза са друштвеним организацијама и инспекција.*

Обављањем свих послова и у васпитно-пропагандистичком и у посредничко-набављачком погледу, растурањем Тежака и Пољопривредног календара, плаката и књига, доласком подружинских делегата и делегата пољопр. књижница и читаоница на друштвене приредбе, приређивањем изложаба, конгреса и конференција, упућивањем делегата и претставника Друштва на разне приредбе својих подружина, извођењем екскурзија и излета, и путем преписке, одржавана је непрекидна веза са свима друштвеним установама.

Веза са пољопривредним књижницама и читаоницама и омладинским дружинама била је знатно слабија од везе са пољопривредним подружинама.

Инспекција организација друштвених, иако је од стране Друштва увек сматрана као неопходна потреба и важан рад у пословању, ипак није могла бити изведена код већег броја установа. Ова немогућност дошла је највише због болести секретара пок. Дамњановића, јер је друштвени Инспектор поред своје дужности, морао да отправља и дужност секретара, а затим и због материјалне немогућности.

У току године извршен је преглед рада и стања код пољопривредних подружина у Трстенику, Почековини, Рибнику, Медвеђи, Страгарима, Милутовцу у два маха, Брезовици, В. Дренови, Чифлуку, Вл. Долу—Азањи, Кусићу, Синђелићу код Скопља, Лазаревцу, Ваљеву, Мионици и Бегаљици—Гроцка.

4. *Стечаји за напредније начине рада.*

У почетку 1932 године расписани су стечаји за напредније начине рада из ратарства, сточарства, живинарства, воћарства, виноградарства са подрумарством, повртарства, прераде и продаје воћа и поврћа и пољопривредног рачуноводства. Рок за подношење пријава био је до краја 1932 год., а оцена и издавање награда у 1933 и 1934 год. Због слабог

одзива подружина и др. установа, којима су справе, семе и др. материјал давани на кредит, у погледу исплате њиховог дуговања и због непримања субвенције од Министарства пољопривреде, Друштво је силом прилика било принуђено да како оцену пријављених објеката, тако и издавање награда одложи док не наступе повољније прилике у погледу средстава за извршење овога важног посла.

5. *Предавања и курсеви.*

Један велики део свога пропагандистичког рада Друштво спроводи путем практичних предавања и курсева. Рад у овом правцу спроводи непосредно преко својих подружина, пољопривредних књижница и читаоница и омладинских дружина и њихових чланова.

Где су предавања и курсеви у 1934 години одржани и са колико им су средствима од стране Друштва ови послови помогнути, види се из следећег прегледа:

ПРЕГЛЕД

о одржаним пољопривредним предавањима и курсевима у 1934 години и колико је Друштво издало на име помоћи за обављање и награде курсистима.

Редни број	Која је установа приредила предавање — курс	Где			Какав је курс или предавање обављено	У чему је издата помоћ — награда	Вредност помоћи - награде	
		Место	Срез	Бановина			Д.	п.
1	Пољопривредна подружина	Ракари	колубарски	Дринска	курс из воћарства	у алату и књигама	600	—
2	„	Чачак	тријавски	„	предавање из сточарства са филмом	у новцу	119	—
3	Бановински лозни расадник	Смедерево		Дунавска	предавање из виноградарства и воћарства	у књигама пољопривредним	279	—
4	Пољопривредна подружина	Уб	посавотамнав.	Дринска	предавање из воћарства и виноградарства	„	105	—
5	„	Свилајнац	ресавски	Моравска	предавање из воћарства и виноградарства и курс у расаднику	у алату и књигама пољопривредним	1000	—

Редни број	Која је установа приредила предавање — курс	Где: Место	Где: Срез	Где: Бановина	Какав је курс или предавање обављено	У чему је издата помоћ — награда	Вредност помоћи - награде Д.	п.
6	Пољопривред. подружина	Велико Градиште	рамски	Дунавска	Предавања из воћарства и курс	у алату и пољопр. књигама	1000	—
7	„	Царибород	царибродски	Моравска	„	„	400	—
8	„	Ваљево	ваљевски	Дринска	предавање из воћарства	„	300	—
9	„	Стари Бечеј	старо бечејски	Дунавска	„	разне књиге, Тежак и Пољ. календар за библиотеку	464	—
10	Женска пољопривредна подружина	Јагодина	белички	Моравска	предавање о конзервисању воћа и поврћа	у повцу 340 дин, у теглама 100 дин., у књигама 60 дин.	464	—
11	Генерална дир. држ. железница Покретна пољопривредна школа и изложба	Београд		Дунавска	предадање из свих пољопривредних грана	у књигама пољопривредним	2350	—
12	Пољопривредна подружина	Б. Паланка	белопаланачки	Моравска	предавање из виноградарства и воћарства и курс у расаднику	у алату и књигама пољопривредним	400	—
13	Пољопривредна омладинска подружина	Гушевац	сврљишки	Моравска	награде члановима омладинске дружине	у алату	480	—
14	Пољопривредна подружина	Ваљево	ваљевски	Дринска	предавање из ратарства	у алату	300	—

Редни број	Која је установа приредила предавање — курс	Где			Какав је курс или предавање обављено	У чему је издата помоћ — награда	Вредност помоћи-награде	
		Место	Срез	Бановина			Д.	п.
15	Генерална дир. држ. железница Покретна пољопривредна школа и изложба	Београд		Дунавска	при држању разних предавања	у пољопривредним књигама	800	—
16	Пољопривредна подружина	Свилајнац	ресавски	Моравска	предавање у срезу, награда предавачима	у новцу	400	—
17	Мита Нилолић, инсп. у пенз.	Београд		Дунавска	за испитивање сората јечма у Савраку	у новцу	1000	—
18	Пољопривредна подружина	Пирот	нишавски	Моравска	предавање из виноградарства и подрумарства	у новцу	200	—
19	„	Сопот	космајски	Дунавска	предавање из виноградарства и воћарства и курс у расаднику	„	600	—
20	„	Београд	врачарски	Дунавска	„	„	1000	—
21	„	Чачак	тријавски	Дринска	предавање о уништавању биљних штеточина	„	1261	—
22	Српско пољопривредно друштво	Београд		Дунавска	конзервисање воћа и поврћа	„	200	—

Поред означених помоћи за предавања и курсеве, Друштво је из својих скромних средстава, чинило и друге помоћи у новцу, материјалу и књигама, што се види из наредног прегледа:

ПРЕГЛЕД

О издатим помоћима у књигама, материјалу и новцу у 1934 години пољопривредним и народним књижницама и читаоницама, ђачким и соколским библиотекама и другим установама.

Редни број	КОМЕ	Одакле је			Књижницама и читаоницама	Ђачким и соколским библиотекама	Разне помоћи	Вредност помоћи
		Место	Срез	Бановина				Дин.
1	Народна књиж. и читаоница	Крњевац	опленачки	Дунавска	1 колекц. књ.	—	—	100
2	„ „ „	Гор. Добрић	јадрански	Дринска	„	—	—	100
3	Пољопривредна подружина	Аранђеловац	јасенички	Дунавска	—	—	за пол. дома	2000
4	Пољопр. књиж. и читаоница	Црквенац	ресавски	Моравска	1 колекц. књ.	—	—	100
5	Српска ратарска читаоница	Белобршка	Румунија		„	—	—	150
6	Пољопр. књиж. и читаоница	Корман	моравски	Моравска	„	—	—	100
7	„ „ „ „	Трбуње	прокупачки	Моравска	„	—	—	100
8	Народна књиж. и читаоница	Грејач	моравски	Моравска	„	—	—	100
9	Клуб ђака Срез. пољ. школе	К р и ж е в ц и			—	1 колекц. књ.	—	100
10	Народна књиж. и читаоница	В. Село	пожаревачки	Моравска	1 колекц. књ.	—	—	100
11	Соколској чети	Брњица	крагујевачки	Дунавска	—	1 колекц. књ.	—	30
12	Народна књиж. и читаоница	Гложане	ресавски	Моравска	1 колекц. књ.	—	—	100
13	Пољопр. књиж. и читаоница	Трпиња	Срем		„	—	—	100
14	Соколској чети	Јаша Томић		Дунавска	—	1 колекц. књ.	—	100
15	„ „	Клока	—	—	—	„	—	100
16	Просв. Друштву Југосл. Искра	—	—	—	—	—	1 колекц. књ.	100
17	Пољопр. књиж. и читаоница	Роге	пожешки	Дринска	1 колекц. књ.	—	—	100
18	Народна књиж. и читаоница	Луг	Дервента	„	„	—	—	100
19	„ „ „ „	Рошци	—	—	„	—	—	100
20	Пољопр. књиж. и читаоница	Предграђе Краљице Марије, Београд			„	—	—	100
							За пренос динара:	3.880

Редни број	КОМЕ	Одакле је: Место	Срез	Бановина	Књижницама и читаоницама	Ђачким и соколским библиотекама	Разне помоћи	Вредност помоћи у Дин.
						Пренето динара:		3 880
21	Пољопр. књиж. и читаоница -	Ђурђевац	колубарски	Дринска	1 колекц. књ.	—	—	100
22	Јовану Матићу - - - - -	Ковин	—	Дунавска	—	—	за трошк. на пр.	457
23	Пољопр. књиж. и читаоница -	В. Хоча	Ораховац	—	1 колекц. књ.	—	—	140
24	Удружењу Власотинчана - -	Београд		Дунавска	„	—	—	150
25	Пољопр. књиж. и читаоница -	Печаница	рамски	„	„	—	—	100
26	Народна књиж. и читаоница -	Јежевица	пожешки	Дринска	„	—	—	100
27	Радомиру Вуксановићу - -	Убли	Подгорица	Зетска	„	—	—	50
28	Народној библиотеци - - -	Књажевац		Моравска	„	—	—	100
29	Пољопр. књиж. и читаоница -	Гушевац	сврљишки	„	„	—	—	100
30	Славку Вукадиновићу, друштвеном питомцу на пракси за издржавање - - - - - - - - - -						у новцу	1684
31	Пољопр. књиж. и читаоница -	Роге	пожешки	Дринска	1 колекц. књ.	—	—	167
32	Пољопривредној подружини -	Власотинце		Вардарска	„	—	—	100
33	Соколској чети - - - - -	Бело поље		Зетска	—	1 колекц. књ.	—	100
34	Пољопр. књиж. и читаоници -	Коњевић	љубићски	Дринска	1 колекц. књ.	—	—	100
35	Удружењу четника - - - -	Пећ		Зетска	—	—	у новцу	100
36	Одбору за подиз. дечијег дома	Скопље		Вардарска	—	—	„	100
37	Удружењу ратних инвалида .	Београд		Дунавска	—	—	„	200
38	Друштву за подизање споменика	Вожду Карађорђу, Београд - - -			—	—	„	200
39	Одбору за подизање цркве -	Каменаре	расински	Моравска	—	—	„	100
40	„ „ „ „	Демир Капија		Вардарска	—	—	„	500
41	Друштву за заштиту васп. деце	Београд		Дунавска	—	—	„	50
42	Општини града Београда - -	за сиротињу		—	—	—	„	100
43	Пољопр. књиж. и читаоници -	Каменово	млавски	Моравска	1 колекц. књ.	—	—	100
44	Колу српских сестара - - -	Београд		Дунавска	—	—	у књигама	175
45	Омладинској пољ. дружини -	Јајинце	врачарски	„	орман са књ.	—	—	2000
46	Удружењу студената - - -	Загреб		Савска	1 колекц. књ.	—	—	100
							Свега	11.853

6. *Изложбе.*

Прву пољопривредну изложбу Друштво је приредило 1878 године. Дакле, више од пола столећа оно на овом пољу ради изазивајући код пољопривредника утакмицу и потстицање за увођење новијих и кориснијих начина рада у пољопривредној производњи по свима њеним гранама.

Колико се у овом раду успело, т.ј. колико је савремених справа и алата, бољега семена, разних усева, бољих раса стоке и живине и бољих сората воћака у народ унесено раздавањем награда излагачима и утакмицом, не би се лако могло одговорити. Могло би се рећи само толико да је успех потпуно повољан и резултати задовољавајући. Најбоља потврда за ово је љубав нашега народа према Друштву.

После светскога рата оснивана су специјална пољопривредна друштва, удружења и др. установе за поједине пољопривредне гране, па су и ова пошла попут нашега Друштва и у својим пословањима приређивала и изложбе из грана које претстављају. Приређивање пољопривредних изложаба поред приватних прихватиле су после рата и државне и самоуправне установе са којима је Друштво активно сарађивало.

Уз сарадњу својих подружина и др. приватних и самоуправних установа Друштво је у 1934 години радило и помагало приређивање пољопривредних изложаба по прегледу на следећој страни.

Земаљска изложба воћа, приређена у Сарајеву минуле године, у исто време када је тамо одржан и II Земаљски воћарски конгрес, била је једна од најпотпунијих изложаба воћа, које смо уопште досада у нашој земљи имали. Што се могла приредити тако потпуна и успела изложба има се благодарити повољној родности свих врста воћа у скоро свима воћарским местима, а затим и врло савесном раду држ. и самоуправних (бановинских) пољ. органа на прикупљању, одабирању и слању предмета за изложбу, као и њиховом пажљивом раду на сређивању предмета на самој изложби. Изложбу ову, која је била веома поучна, посетио је врло велики број стручњака из свих бановина, као и више од 20.000 других лица.

Све предмете са земаљске воћарске изложбе у Сарајеву Друштво је пренело у Београд, с намером да и ту приреди исту изложбу. Међутим, баш у том времену извршено је гнусно убиство Краља Александра I Ујединитеља, те услед тога таква се изложба није могла да приреди. Зато је извршен избор најбољих трговачких врста и сората воћа, па је приређена смотра воћа у друштвеном изложбеном павиљону, коју је разгледао знатан број стручњака, аматера, трговаца и љубитеби воћа од оних особа, које нису то могле у Сарајеву учи-

ПРЕГЛЕД

Из кога се види, где су и какве пољопривредне Изложбе одржане у 1934 г. и колика је помоћ од стране Друштва издата за награде излагача.

Редни број	КОЈА ЈЕ УСТАНОВА ПРИРЕДИЛА ИЗЛОЖБУ	Одакле је			Каква је изложба приређена	У чему је издата помоћ	Вредност помоћи
		Место	Срез	Бановина			Дин.
1	Свесловенски Пчеларски Савез . .	Београд			Пчеларска	у 150 тегли	1500
2	Пољопривредна Подружина . . .	В. Градиште	рамски	Дунавска	Општа	у справама, алату сем., књигама	5000
3	Приређивачки Одбор	Рипањ	врачарски	„	„	у књигама	500
4	Основна школа	Суботица	ресавски	Моравска	Хигијенска	„	120
5	Пољопривредна Подружина . . .	Сврљиг	сврљишки	„	Сточарско — Живинарска	у справ., алату семену и књиг.	2000
6	„ „ .	Свилајнац	ресавски	„	Општа	„ „	4000
7	„ „ .	Ђураковац		Зетска	Сточарска	„ „	1000
8	Српско Пољопривредно Друштво уз помоћ Министра Пољопривреде и Банских Управа у Сарајеву, Загребу, Новом Саду, Нишу и Скопљу	—		—	Воћарска	у воћар. алату, медаљама, дипломама и похвалницама	53.081
						Свега	67.201

нити. На тај начин приређивањем изложбе и смотре учињена је пр. год. добра акција у пропаганди за уновчавање нашега воћа извозом у иностранство и за његову већу потрошњу у унутрашњости земље.

О овој изложби изнесени су извесни подаци и у тач. 8 (Конгреса и конференције) овога извештаја.

7. Уношење разних семења.

У циљу побољшања производње и повећања прихода од гајења разних усева, Друштво је у току ове године бесплатно раздало својим подружинама: 2000 килограма селекционисаног семена кукуруза званог „Грчићев златни зубан"; 1500 килограма раног француског кромпира; 1000 килограма белог градиштанског пасуља и 50 кгр. крупног црвеног мухара зв. „јапански мухар".

Од 2000 кгр. семена кукуруза, Друштво је 1000 кгр. бесплатно добило од свога члана добротвора г. Dr. Драгутина Грчића из Шида а другу хиљаду кгр. купило је од њега.

Кромпир за сађење откупљен је од чланова Подружине у Чифлуку код Печењевца, а пасуљ за семе из Пожежене код В. Градишта.

50 кгр. семена мухара такође је Друштву поклонио његов добротвор г. Dr. Драгутин Грчић. Гајење овог црвеног мухара дало је врло добре резултате, и Друштво је предузело мере да се гајење истог што више развије.

Семе кукуруза дато је у 40 друштвених подружина по 50 кгр.; семе пасуља у 50 по 20 кгр., а семе мухара у 7 по 5 кгр. и пољопр. школама у Ваљеву, Шапцу и Краљеву по 5 кгр.

Послато семе кукуруза дало је свуда врло добре резултате. Кромпир је местимично одлично успео, местимично средње. Семе пасуља није дало свуда задовољавајуће резултате. Изгледа да земљиште и остале прилике за ову сорту нису свуда погодне. Поред овога пасуљ није чучавац, већ приткаш, ради чега је његово гајење отежано.

8. Рад на сузбијању биљних штеточина и болести.

Поред штитасте ваши на шљивама и осталих досадањих штеточина и болести на воћкама и др. културним биљкама, у овој години је нарочито велику штету причинила гусеница губара — главоње. Појава ове опасне штеточине била је најпре у главним воћарским крајевима.

Друштво је одмах, после појаве штеточине, са својим подружинама предузело све потребне мере за сузбијање и уништавање исте. У овоме циљу оно је бесплатно и по спу-

штеној цени, преко својих 18 подружина у главним воћарским крајевима раздало 120 килограма уравниве зеленила, пошто је претходно оштампало у виду плаката 10.000 примерака упутстава за борбу противу штеточине.

Пољопривредна подружина у Ракарима, сада у Гор. Топлици, била је најактивнија у раду и прва предочила опасност од штеточине.

Удружење извозника Краљевине Југославије у Београду помогло је ову акцију Друштва са 5000 динара и тиме основало фонд при Друштву, који ће служити за сузбијање и уништавање штеточина и болести на воћкама и коме ће и Удружење и Друштво сваке године давати најмање по 5000 динара.

Осим ове специјалне акције, Друштво је преко својих подружина, државних, самоуправних пољопривредних и др. установа и лица у народ унело велике количине разних препарата и знатан број справа за борбу противу штеточина и болести на воћкама, лози и осталим гајеним биљкама. Бројни подаци о овоме раду могу се видети у IV. одељку овога извештаја.

9. *Конгреси и конференције.*

У овој години приређен је и обављен *II Земаљски воћарски конгрес са земаљском изложбом воћа* у Сарајеву. Конгрес је одржан 30 септембра и 1 октобра, а изложба од 29 септембра до 3 октобра. И Конгрес и изложба су врло добро посећени. Једно је само за жаљење, што тешко економско и финансиско стање у народу није дозволило, да ове важне пољопривредне приредбе и манифестације посети већи број сељака — пољопривредника из воћарских крајева.

Изложба воћа је нарочито успела, како по огромном броју изложених примерака, тако и по квалитету њиховом. Све су бановине биле претстављене, а нарочито Савска и Дринска, које су највећи број изложбених просторија заузеле и све своје воћарске крајеве видно истакле.

Конгрес и изложба приређени су под покровитељством блаженопочившег Краља Александра I. Ујединитеља.

Претседник почасног одбора био је министар пољопривреде г. Dr. Драг. Којић и чланови г.г. банови свих бановина.

Приређивачки одбори били су у Београду и Сарајеву.

Приређивање II Земаљског воћарског конгреса и изложбе помогли су Министарство пољопривреде са 30000, Дринска и Савска бановина са по 20.000, Дунавска са 15.000, Моравска са 5000 и Приморска са 1000 динара. Све бановине са својим пољопривредним одељењима активно су помагале приређивање Конгреса и изложбе.

Нарочиту помоћ Друштву у сваком погледу указала је Дринска бановина. Пажњом и наклоношћу бана господина Вељe Поповића и начелника пољопривредног одељења г. Боре Станисављевића, који су, поред означене новчане помоћи Друштву, и Приређивачком одбору у Сарајеву, ставили на расположење знатна средства и радну снагу, у свом особљу и радницима за уређивање свих изложбених одељења и уложили старање за све што је потребно за обављање Конгреса и изложбе. Друштво им за наклоност и старање дугује велику захвалност, признање и поштовање.

Савска бановина уложила је и доста труда и утрошила доста средстава за уређење свога одељења на изложби, које је било врло добро уређено и привлачило пажњу посетилаца. Пољопривредно одељење Савске бановине показало је највише интересовања и дало доста лепих сугестија за приређивање и уређење изложбе.

Општина Града Сарајева, наклоношћу њеног уваженог претседника г. Мутевелића ставила је у своме дому све потребне просторије за приређивање конгреса и конференције стручњака, као и материјал и радну снагу за декорисање просторија за Конгрес и изложбу.

У данима 28 и 29 септембра пре отварања конгреса, одржана је у Сарајеву конференција воћарских стручњака државних, бановинских и приватних, на којој су расправљана другородна питања из воћарске производње.

Ову конференцију, уз сарадњу Друштва, организовало је Министарство пољопривреде, и његов претставник г. Милутин Никетић, шеф одсека за воћарство и виноградарство претседавао је истој.

Пошто ће се рад II Земаљског воћарског конгреса и конференције стручњака и изложбе оштампати у засебној књизи, то детаљи о њима у овом извештају нису изношени.

Специјалан одбор за II Земаљски воћарски конгрес и изложбу воћа у Сарајеву сачињавали су г.г. Мирко Миљковић, Dr. Танасије Митровић, Dr. Вељa Стојковић, Божа Ранковић, Вића Матић, Никола Петровић и секретар Друштва. Одбор је одржао 11 својих седница на којима су доношене одлуке за обављање конгреса и изложбе.

Конференција свих друштвених секција приређена је 10 марта са овим дневним редом:

1.) Предавање г. Милана Митровића секретара секције за ветеринарство и сточарство са темом „О заједничкој сарадњи агронома и ветеринара на подизању домаћег сточарства."

2.) Избор секретара секција за период 1934—1935 год.

3.) Предлози за избор почасних и редовних чланова.

Поводом предавања г. Митровића развила се дуга и плодна дискусија у којој су узели учешћа већина присутних чланова.

За секретаре секције за сточарство и ветеринарство изабрани су г.г. Драгиша Николић и Милутин Пец.

За почасне чланове предложени су г.г. Милан Јованић агроном из Београда и Бранислав Обрадовић школски надзорник из Чачка.

За редовне чланове Друштва предложено је 64 лица, а Управном одбору остављено је да по нахођењу, од подружина предложена лица, прими и збору предложи.

Поред овога Друштво је преко својих делегата посетило конгрес-конференцију трговаца и произвођача воћа, које је приредио Завод за унапређивање спољне трговине у Београду и Марибору, као и конференцију Задруга за пољопривредни кредит у Београду.

10. *Упућивање младића на праксу и екскурзије.*

На прошлогодишњем — 60 редовном годишњем збору изјављена је жеља да Друштво обрати већу пажњу на упућивање младића на праксу из заосталих у напредније крајеве наше Државе и извођење екскурзија у циљу стручног просвећивања пољопривредника. Желећи да удовољи овом захтеву и налазећи да су ови послови у духу циља и задатка Друштва и његовог програма за рад у овој години, оно је предузело рад у овом правцу и дошло до ових закључака:

1.) Да се за одлазак на праксу нису јавили младићи и старији пољопривредници са општим условима, већ само младићи са свршеном нижом и средњом пољопривредном школом, са жељом да своје знање и квалификације појачају у циљу добијања службе.

2.) Да се за екскурзије јављају и упућују махом лица која су у овима и раније учествовала.

3) Да наш пољопривредник у доба најјачих пољских радова, које је и за праксу и за екскурзије најподесније, не може да жртвује ниједну радну снагу за исте у циљу повећања његове спреме и способности за бољи и напреднији рад. Ово чак ни у случају, кад нека установа и путне трошкове плаћа.

Код оваквог стања ствари Друштво је у овој години упутило на праксу само два младића и то: Славка Вукадиновића из села Вароша у срезу сврљишком, по упуту подружине у Сврљигу, и Јована Милетића из Ковина по упуту подружине у Ковину.

Славко је био на тромесечној млекарској пракси при млекарској задрузи у Крижевцима, а Јован Милетић на шестомесечној виноградарско-воћарској при Задружно винарској школи у Вршцу. Друштво је за ове практиканте поднело путне трошкове за одлазак и повратак, а за Вукадиновића је платило задрузи и издржавање у 400 динара месечно. Школа у Вршцу давала је практиканту Милетићу стан и храну у замену за његов физички рад на школском имању.

Друштво је покушавало у два маха да приреди екскурзије по програму у којима би узели учешћа чланови Друштва и Подружина, али се ни првом ни другом приликом није јавио довољан број учесника. Да у овом погледу не би остало без икаквог успеха, Друштво је користило повластицу за вожњу железницом дату Извозничком удружењу и Заводу за унапређивање спољне трговине ради приређивања конференције извозника и произвођача воћа у Марибору од 13—16 јула, те је овом приликом приредило ескурзију Београд—Марибор—Птуј—Св. Јурај—Београд.

Ма да је Друштво објавило да ће екскурзистима и путне трошкове платити, ипак се од 30 подружина из воћарских крајева позваних да одреде своје чланове, одазвало свега три — Чачак, Гор. Милановац и Крагујевац, и упутиле 6 чланова. Екскурзисти су са претставником Друштва провели на путу од 13—19 јула — 6 дана.

Поред ове екскурзије, Друштво је на предлог своје подружине у Старом Бечеју, помогло и свога делегата упутило на поучну екскурзију чланова ове подружине у околину Старог Бечеја, коју је подружина организовала.

На овом поучном излету узело је учешћа 70 најугледнијих пољопривредника — чланова подружине. Излет је обављен 29 маја од 4 часа ујутру до 19 часова увече. Ишло се колима. Код сваког поља интересантног објекта на салашима и у пољу чланови су застајали и тражили обавештења и објашњења. У току дана прешло се скоро 100 километара са задржавањем на 15 околних салаша. Овај поучан излет, по реферату друштвеног делегата г. Белобрка, потпуно је успео.

11. *Сарадња са сличним и осталим установама.*

Са свима пољопривредним друштвима и удружењима у нашој Краљевини Друштво је одржавало везе и сарађивало са њима на пословима за које је сарадња обострано тражена.

Друштво је непрекидну везу одржавало са Министарством пољопривреде, са пољопривредним одељењима банских управа, са пољопривредним школама, управницима др-

жавних и самоуправних добара и расадника, тражећи њихову помоћ и сарадњу са Друштвом и нудећи своју садању њима на снабдевању пољопривредника и стручном просвећивању њиховом.

Шаљући своје публикације и податке и примајући њихове, Друштво је одржавало везе са сличним установама на страни — Чехословачком пољопривредном академијом наука и Земљоделском једнотом у Прагу, Бугарским пољопривредним друштвом и Међународним пољопривредним институтом у Риму.

Друштво је ове године покушало да изврши оснивање и организацију Савеза свих пољопривредних друштава и удружења, који би до оснивања пољопривредних комора, унеколико вршили функцију ових. Због слабог одзива за сарадњу у овој акцији морало се од ње одустати.

IV Пословно-посреднички рад.

1. *Посредовање у набавкама.*

Један од главних услова за правилан рад Друштва, јесте уредност и исправност његових Подружина, како у погледу на њихове поруџбине, које треба увек благовремено да се врше, тако и на регулисање својих обавеза и на плаћање дугова за узету робу код њега. Само тиме може да се омогући рад без застоја и да се све сезонске потребе на време добију.

На жалост, како ранијих, тако и прошле године, имали смо велики број Подружина које нису одговориле на време својим обавезама, многе чак ни на многобројне опомене од стране Друштва нису одговарале, те је оно морало да предузме крајње мере, па чак и преко суда и адвоката да наплату тражи, јер иначе оно само не би могло да одговори својим обавезама и да оне Подружине, које су у сваком погледу исправне, на време обезбеди са потребном робом, семеном и др. материјалом.

Да би се роба јевтиније добила, препоручивано је Подружинама да своје потребе, нарочито за плави камен, групишу у вагонске пошиљке, али је и ту одзив био слаб, једва је продато 7 вагона на тај начин, док је више од овога дато у малим партијама, често и у тако малим количинама које су ишле далеко испод 100 кграма. Разуме се да овакав рад не може дати жељене резултате, а да је подвоз, нарочито поштарина, далеко већа и скупља, о томе су се сви на сопствени рачун уверили, те је желети да бар у 1935 години, овога не буде.

Постоји још једна тешкоћа, која увелико спречава рад Друштва, а то је укинута повластица на пошти, коју је Друштво већ деценијама, од свога постанка, уживало, а која му је, последњим законом о поштама укинута. Од тога трпи и Друштво и његове организације, јер је разумљиво да те терете оно не може да сноси, њих морају сносити потрошачи — купци, у овом случају чланови Подружине, унеколико и само Друштво, а то је обострана штета. Учињене су многе преставке код надлежних власти да се ова повластица Друштву врати, чињени су покушаји и у парламенту, али без успеха.

Друштвено пословање са робом имало је великих тешкоћа, али је ипак успешно вршено и све потребе на време набављене. Било је застоја у испоруци плавог камена, али ту није кривица до Друштва, већ сама фабрика, једина у целој нашој држави, није била у стању да целу потребу покрије, те се на испоруке често чекало. Признати се мора да један део одговорности пада и на нехат појединих Подружина, јер нису на време пријавиле своје потребе, већ су поруџбине чиниле у последњем часу, управо онда кад им је роба била потребна. Ове поруџбине су често вршене депешом, па чак и телефоном и то, као што је напоменуто, у последњем моменту.

Тражња појединих артикала у Друштву јако варира, често за половину количине од једне сезоне до друге, те је врло тешко тачно предвидети колико чега треба набавити, па да не претекне, али и да буде довољно. Узимамо пример баш за плави камен, од кога је у претходној 1933 години продато 88.852 кгр, док је исте робе, у 1934 години, продато скоро двоструко, т.ј. равно 150.485 кграма. У овако великим варијацијама не може се ни само Друштво лако да снађе и тачно да оцени потребне количине. Обратно од овога случаја, у 1933 години продато је 29.077 кгр. грашка и грахорице, док је у 1934 продато свега 12.106 кгр., дакле испод половине, или код семена мухара, од кога је у 1933 години продато свега 1802 кгр. док је у 1935 продато 11090 кгр. то јест за преко пет пута више. Оваквих примера има код сваког другог артикла, другим речима, тражња се никада у напред не може предвидети ни оценити, поред најбоље воље да се то учини.

Поред напред изнесених незгода, треба поменути општу привредну кризу, која се још увек у истој јачини осећа, затим пад цена пољопривредних производа, који се ни у прошлој години није зауставио, велики диспаритет између цена индустриских и цена пољопривредних производа, ослабљену куповну моћ наших пољопривредника, нерегулисане, управо поремећене кредитне односе, које је собом донео Закон о

раздужењу земљорадника, све је то неповољно утицало и на друштвено пословање.

Ако сада напоменемо разне тешкоће око увоза робе са стране, високу заштитну царину, тешкоће девизних прописа, тешкоће плаћања и обрачуна у клирингу, из који стране куће нерадо пристају, затим познати „прим" т.j. разлику од 28½% која се плаћа на све стране девизе, купљене на нашој берзи и код наших банака, скупни порез и трошарине, онда се тек може добити права слика о тешкоћама са којима се Друштво бори и које нису ни мале ни лаке.

Па ипак, поред свега напред изложеног, Друштво сматра да је са успехом пословало са робом у 1934 години, а то свакако знатно повећан промет код већине артикала, као што су: семење пиљних биљака, плави камен, много већи број прскалица, и др. једино је број продатих ратарских справа, на првом месту плугова, смањен. Један од главних разлога је већа цена, па тиме и немогућност да се врше индивидуалне набавке ових справа, које се данас могу набавити само за заједничку употребу. Овде је случај тријера-сортирача, вршалица, косачица, жетелица и др. скупљих справа и машина.

Целокупан промет робе, семена алата, књига и др. у 1934 год. показује следећи извод:

ИЗВОД

Разних плугова	62	комада
„ дрљача	42	„
„ копачица	37	„
„ сејалица	7	„
„ круњача за кукуруз	10	„
„ сецкалица за репу и шашу	15	„
„ тријера за жито	10	„
Култиватора	1	„
Гепла за вршалице	2	„
Муљача за грожђе	7	„
Преса „ „	5	„
Разних прскалица за лозу	560	„
„ „ за воћке и башту	28	„
Бамбусових трски	10	„
Француских малигана	14	„
Разних запрашивача за лозу	88	„
„ ножева	1965	„
„ маказа	830	„
Разног воћарског алата	256	„
„ ратарског алата	698	„
Жице за ограду	306	кгр.
Уранија зеленила	401	„

Разних препарата за ратарство	241	кгр.
„ „ „ подрумарство	562	„
Дистола за овце и говеда	505	комада
Сумпора у праху и у пантљикама	1919	кгр.
Рафије за лозу	6294	„
Плавог камена за лозу	150.485	„
Карбокримпа за прскање воћака	2679	„
Дунавског екстракта за прскање воћака	1704	„
Разних вештачких ђубрива	5379	„
Семена пасуља	6307	„
„ траве	3360	„
„ репе угарњаче	574	„
„ „ сточне	4290	„
„ белог багрена и гледича	355	„
„ суданског сирка	2637	„
„ *мухара*	11090	„
„ грашка и грахорице	12106	„
„ црвене детелине	2583	„
„ *луцерке*	46.878	„
„ разних других усева	2646	„
Маниле за везачице	467	„
Разних патент тегла за воће	2683	комада
„ гума за тегле и за калемљење	43	кгр.
Сиришта у течности	86	боца
Разних градуса за алкохол, ширу и млеко	134	комада
„ делова за плугове	119	„
„ „ „ прскалице	1012	„
„ врећа — џакова	3485	„
„ резница француске лозе	12000	„
„ корпица — штајгни за воће	2571	„
„ пољопр. књига, календара и брошура	17068	„

Целокупна вредност ове робе износи Дин 2.744.977.39

И у години 1935 Друштво ће се старати да одговори своме циљу, те да на време и у довољној количини снабде све своје Подружине и чланове, а колико ће у томе успети, зависи баш од самих чланова и Подружина, од њихове тачности и увиђавности према Друштву, и од испуњавања обавеза из прошле и ранијих година. Свима је познато да Друштво има својих обавеза и да те своје обавезе мора на време да изврши, како према домаћим фирмама и фабрикама, тако, још у већој мери, а у интересу одржавања свога угледа, према страним кућама и фабрикама. По себи се разуме да ће оно моћи да буде тачно и уредно само онда ако и његови дужници према њему буду тачни и уредни, а то, досада, на жалост, није увек био случај.

2. *Рад Трифолин станице.*

Овом станицом, која је својина Дунавске бановине, односно Министарства Пољопривреде, рукује Друштво већ три године и за то време је постигло лепе резултате. По утврђеном правилнику, Друштво чисти како своје семе луцерке и црвене детелине, тако и оно које јој на чишћење доносе појединци, произвођачи, трговци и задружне организације, а цена за чишћење (такса коју утврђује Банска управа) иста је за све, без обзира на врсту и количину семена која се декускутира.

У години 1934 очишћено је на Трифолин станици: семена црвене детелине 2779 кгр. а семена луцерке 47.948,5 или укупно 50.727,2 кграма, а за три године, колико Друштво рукује овом станицом, очишћено је и декускутирано свега, које црвене детелине а које луцерке 166,847.₅ кграма.

Кад се узме у обзир да је трговина натуралним семеном за све то време била слободна, и да се највећи део производње извозио у натуралном стању, т.ј. недекускутиран и непломбиран, онда је успех задовољавајући, јер иако није постигнут пун капацитет станице, ипак се почело и са извозом робе-семена под нашим именом и са нашом државном пломбом, те се сада не догађа, као раније, да целу нашу жетву откупе странци, скоро увек по врло ниској цени, извезу је и очисте, па је онда опет у нашу земљу увозе и продају по скупој цени.

Друштво стоји на гледишту да би требало забранити извоз натуралног семена, те продавати иностранству само пломбирану робу, за коју се постиже далеко боља цена и на коју се странци навикавају, јер је купују под нашим именом и са нашом пломбом. Оно је чинило предлоге надлежнима да његово гледиште усвоје, али се до данас није постигло оно што је предлагано.

У години 1934, поред ограничених средстава са којима Друштво располаже и поред тога што у главној сезони није имало довољно новаца за куповину, ипак је успело да извезе 35.000 кгр. луцерке, што је свакако леп успех, јер је у години 1932 извезло само 20.000 кгр. а у 1933 та се позиција већ повећала на 27.800 кгр. да прошле 1934 год. достигне 35.000 кграма.

Како рад са Трифолин машином доста споро иде, због малог капацитета исте (800 до 1000 кгр. дневно), а систем сувим чишћењем не задовољава потпуно стране купце, јер семе изгуби боју, постане тамно, Друштво је предузело кораке да ову станицу што боље унапреди и поправи, а то ће учинити изменом система чишћења (место сувог, радиће се влажним путем) а и сам капацитет ће се повећати на 2500 до 3000 кгр. дневно, тако да ће моћи да задовољи потребе

једног дела Дунавске бановине, као и потребе Моравске, Вардарске, Зетска и Дринске бановине. (Треба напоменути да још једна станица постоји на територији Дунавске бановине, у Вел. Бечкереку)

Поред повећаног капацитета, добиће се и у квалитативном погледу, јер семе чишћено новим начином, т.ј. влажним путем, не губи своју лепу природну жуту боју и сјај, нити постаје оштро, као код досадашњег начина, а то је од великог значаја за страно тржиште. Тек тада ћемо имати један стандард тип нашег семена, кога ћемо моћи брзо и лако да извеземо и да уновчимо.

За последњих неколико година наши пољопривредници се све више баве производњом семена луцерке и црвене детелине, а желети је да се гајење ових корисних биљака што више развије и усаврши, јер ће од тога посла имати користи на првом месту они, па онда и цела наша друштвена заједница.

Позитивна корист ових и осталих Трифолин станица несумњиво је у томе, што се цена натуралном семењу детелина повећала, јер је то семе пре тога од народа много јевтиније откупљивано.

V. Стање рачуна.

Друштво се издржава из сопствене привреде, а како су поједине буџетске партије остварене, види се из приложеног прегледа.

Поред буџетских примања добивено је у току године на име помоћи на разне циљеве и то од:

1) *Министарства пољопривреде*, помоћ за II Земаљски воћарски конгрес дин. . . . . 30.000.—

2) *Краљевских банских* управа помоћ за II Земаљски воћарски конгрес и то:

а) Банске управе Сплит динара . . . 1.000.—
б) Банске управе Загреб „ . . . . 19.850.—
в) Банске управе Сарајево динара . . . 20.000.—

3) *Удружење извозника Београд* помоћ за сузбијање воћних штеточина . . . . . 5.000.—

4) *Од Народне банке*

а) помоћ за извршење програма рада динара 20.000.—
б) за награде на сточарским изложбама динара 4.000.—

Свега динара 99.850.—

Стање друштвених финансија у 1934 години, било је добро — ликвидно, друштвена је имовина у активи.

Код Поштанске штедионице у Београду, друштво има свој чековни рачун под Бројем 50350.

Фондови.

1) Пољопривредни фонд износи динара 3.029.282.69. Овај фонд служи за остварење свих друштвених циљева.

2) Пок. Фрање Вшетечког, индустријалца из Београда, динара 36307, чији се приход има трошити на помагање пољопривредне струке, првенствено на давање потпора питомцима за изучавање пољопривредних грана.

3) Димитрија Грујића, проте из Уровице, среза брзо паланачког динара 15019, чији се приход има трошити само на књижевне пољопривредне радове.

4) Пок. Паје Тодоровића — Ђаковића, бив. претседника Српског пољопривредног друштва, динара 33951, чији се приход има трошити на награде напреднијим земљорадницима, које ће се издавати у пољопривредним потребама, на штампање пољопривредних поука, на слање младића на праксу, курсеве и усавршавање у појединим пољопривредним гранама.

У овај фонд уносиће се за десет година по 5000 динара годишње, док не достигне суму од динара 50000.—

5) Удружења државних економа, пољопривредних чиновника и службеника динара 22190.52, који Друштво може употребљавати као свој обртни капитал, с тим, да му на крају сваке године додаје суму, колико би давала на име камата Државна хипотекарна банка, док овај фонд не достигне суму од динара 40.000. Половина његовог прихода трошиће се на награде најбољим ђацима пољопривредних школа: у Краљеву и Букову, а друга половина ићи ће на повећање фонда, и кад достигне суму од динара 40000, Друштво ће цео његов приход трошити у васпитно-пропагандистичка сврхе, по своме нахођењу.

6) Дрегише Лапчевића динара 10669, који се има трошити на потпомагање пољопривредне књижевности.

7) Удружења извозника воћа, дин. 3.000.— који се има трошити на сузбијање штеточина и болести на воћкама.

8) Друштвених службеника динара 51761, који служи за осигурање друштвеног особља.

Управни одбор старао се да спроведе што већу штедњу по свима буџетским партијама.

Од стране финансиског одбора вршен је свакога месеца преглед стања касе и рачуна, а од стране Надзорног одбора свака три месеца.

Прилажу се рачуни изравнања и прихода и расхода из којих се види:

а) кретање сума прихода и расхода и

б) стање имовине на крају године.

ПРЕГЛЕД ОСТВАРЕНОГ

Редни број	ПРИХОД	Буџетом предвиђено	Стварно примљено	Више примљено	Мање примљено
		Динара			
1	Државна помоћ	150.000 —	— —	— —	150.000 —
2	Улози чланова добротвора и утемељача	2.000 —	2.200 —	200 —	— —
3	Улози чланова подружина	140 000 —	160.430 —	20.430 —	— —
4	Претплата на Тежак	10.000 —	9.100 60	— —	899 40
5	Продаја Пољопривредног календара	6.000 —	1.514 50	— —	4.485 50
6	Штампање огласа у Тежаку	8.000 —	4.200 —	— —	3.800 —
7	Штампање огласа у Пољ. календару	2.000 —	1.728 —	— —	272 —
8	Приход од продаје робе	300.000 —	79 643 86	— —	220.356 14
9	Кирија од друштвених зграда	8.160 —	7 610 —	— —	550 —
10	Камата од улога	10.000 —	10.572 —	572 —	— —
11	Камата од хартија од вредности	21.000 —	26.830 —	5.600 —	— —
12	Приход од Трифолии станице	10.000 —	11.663 25	1.663 25	— —
13	Непредвиђени приходи	40.000 —	24.077 15	— —	16.355 85
	Свега	707.823 —	339.569 36	28.465 25	396.718 89

БУЏЕТА ЗА 1934 ГОДИНУ

Редни број	РАСХОД	Буџетом предвиђено	Стварно издато	Више издато	Мање издато
		Динара			
1	Принадлежности и осигурање особља	220.500 —	209 009 50	— —	11.490 50
2	Канцелариски материјал	6.000 —	9.414 25	3.414 25	— —
3	Трошкови за пошту, телеграф и телефон	10.000 —	12.896 91	2.896 91	— —
4	Набавка књига и листова за библиотеку	3.600 —	2.714 —	— —	886 —
5	Огрев, осветљење и оправке електричне инсталације	22 000 —	18.572 30	— —	3.427 70
6	Вода, чишћење улице и канала и изношење ђубрета	15.500 —	15.437 —	— —	63 —
7	Осигурање зграда и робе	8.652 —	8.651 40	— —	0 60
8	Оправка зграда	5.000 —	32.739 35	27.739 35	— —
9	Отплата тротоара из Немањине улице	12.256 —	12.265 —	9 —	— —
10	Штампање, хонорари и рецензије за Тежак	120.000 —	130.006 35	10.006 35	— —
11	Штампање, хонорари и рецензија за Пољопривредни календар	33.315 —	33.310 95	— —	4 05
12	Штампање, хонорари и рецензија за сва друга књижевна дела	10.000 —	6.580 —	— —	3.420 —
13	Предавања, курсеви и течајеви . . .	30.000 —	14.162 —	— —	15.838 —
14	Приређивање пољопривредних изложаба	45 000 —	43.960 —	— —	1.040 —
15	Оснивање и помагање пољопривредних књижница, читаоница и других установа	10.000 —	11.344 —	1.344 —	— —
16	Награде студентима Пољопривредно-шумарског факултута за Светосавске темате	2.000 —	1.000 —	— —	1.000 —
17	Путни трошкови чланова Управе . .	8.000 —	9 172 75	1.172 75	— —
18	Путни трошкови особља	10.000 —	6.848 —	— —	3.152 —
19	Хонорар за рад у ужим и специјалним одборима и Надзорном одбору . .	61.000 —	42.092 —	— —	18.908 —
20	Трошкови за славу	3.000 —	843 —	— —	2.157 —
21	Пољопривредном фонду улог чланова добротвора и утемељача	2.000 —	2.200 —	200 —	— —
22	Фонду пок. Паје Т. Тодоровића . . .	5 000 —	5.000 —	— —	— —
23	Стечајеви за напредније начине рада .	45.000 —	— —	— —	45.000 —
24	Непредвиђени расходи	20 000 —	6.055 70	— —	13.944 30
	Свега	707 823 —	634.274 46	46.782 61	120 331 15

ПРИХОД

РАЧУН ГУБИТКА И ДОБИТКА НА

1	Приход од привреде			79.643	86		
2	Камата од улога	10.572	—				
3	Камата на капитал пољопривредног фонда од дин. 3.029.282,69 по 5% према чл. 47 Правила друштвених	151.354	10	161.926	10		
4	Камата на хартије од вредности			26.830	—		
5	Приход од огласа у Тежаку и Пољопривредном календару			5.728	—		
6	Приход од продаје Тежака			9.100	60		
7	Приход од продаје Пољопривред. календара			1.514	50		
8	Члански улози			160.430	—		
9	Разни приходи:						
	а) прилог Народне банке за 1934 годину	20.000	—				
	б) од особља наплаћена станарина	5 600	—				
	в) од особља наплаћено за осветљење, воду и ђубре	2.010	—				
	г) Приход од Трифолин станице према чл. 8 правила исте станице 1/3 прихода припада Друштву	11.663	25				
	д) Остали приходи	4 077	15	43.350	40		
10	Резервисана добит из ранијих година, употребљава се за покриће издатака у 1934 год. према решењу Управног одбора Бр. 10051/34			316.708	15	805 231	61
	Свега					805.231	61

ДАН 31 ДЕЦЕМБРА 1934 ГОДИНЕ

РАСХОД

1	Штампање Тежака и хонорари				130.006	35		
2	Штампање Календара и хонорари				33.310	95		
3	Камата на фондове:							
	а) Пољопривредном фонду према чл. 47, Правила 5% за 1934 годину	151.354	10					
	б) Фонду Удружења држав. економа и службеника 5% за 1934 годину	1.082	44		152.436	54		
4	Издаци на пропаганду:							
	а) Издавање разних друштвених књижевних издања	6.580	—					
	б) Помоћ за приређивање пољопривредних изложаба	43.960	—					
	в) Држање предавања, курсеви и течајеви	14.162	—					
	г) Путни трошкови у циљу пропаганде, оснивање и помагање пољопривредних подружина, књижница, читаоница и др. установа	27.364	75					
	д) Награде за Светословски темат	1.000	—					
	ђ) Дотација фонду Паје Тодоровића	5.000	—					
	е) Дотација фонду Удруж. извозника воћа за сузбијање воћ. штеточина	5.000	—					
	ж) Трошкови за славу	843	—					
	з) Плата инспектора и 2 писара	64.280	—					
	и) Набавка књига и листова за библиот.	2.714	—					
	ј) Дневнице књижевног и прогр. одбора	16.860	—					
	к) Пошта, телеграф и телефон	12.896	91					
	л) Разни непредвиђени издаци	6.055	70		206.716	36		
5	Трошкови робног одељења:							
	а) Плата двојице чиновника и једног служитеља	59 684	—					
	б) Дневнице набављачког одбора	8.280	—					
	в) Осигурање робе	7.956	—		75.920	—		
6	Разни трошкови:							
	а) Осветљење, огрев, вода и ђубре	34.009	30					
	б) Осигурање и оправка зграда и отплата тротоара	45.699	75					
	в) Дневнице финансиског одбора	6.240	—					
	г) Осигурање друштвеног особља	7.890	75					
	д) Дневнице и путни трошкови Надзорног одбора	10.712	—					
	ђ) Плата секретара, благајника, књиговође и 4 служитеља	77.154	75					
	е) Канцелариски материјал	9 414	25					
	ж) Разни непредвиђени трошкови	11.641	30		202.762	10		
7	Амортизације 5% од вредности намештаја и прибора				4.079	31	805.231	61
	Свега						805.231	61

ИМОВИНА **РАЧУН ИЗРАВНАЊА НА ДАН**

1	*Готовина*						
	у каси	121.913	32				
	код Поштанске штедионице	15.934	23	137.847	55		
2	*Хартије од вредности*			253.466	—		
3	*Вредности друштвених фондова:*						
	а) *Пољопривредног фонда*						
	уложне књижице Држ. хипотек. банке	280.000	—				
	„ „ Београд. уједн. банке	26.599	50	306.599	50		
	б) *Фонд друштвених службеника*			51 761	—		
	в) *Фонд Фрање Вшшечког*			36.307	—		
	г) *Фонд Паје Тодоровића*			33.951	—		
	д) *Фонд проше Димитрија Грујића*			15 016	—		
	ђ) *Фонд Драгише Лапчевића*			10.669	—		
4	*Непокретност:*						
	Плац са зградом у Немањиној улици по попису од 1926 год.	8.452.000	—				
	смањује се вредност за	2.163.000	—	6.289.000	—		
5	*Намештај и прибор*			77.507	07		
6	*Роба:*						
	у справама, алату, семену и др.	1.316.920	35				
	у разним пољоприв. књигама	513.208	30	1.830.128	65		
7	*Дужници:*						
	Потраживања од пољоприв. подружина			742.776	65		
8	*Комисиона роба:*						
	у справама, алату и др.	143.920	—				
	у разним пољопривредним књигама	157.033	50	300.953	50		
9	*Оставе*			3.874	—		
10	*Привремени рачуни:*						
	Покретна пољопривредна имовина за справе, алат и књиге	21.164	—				
	Станка Станковића	33.112	—				
	Општина београдска, депозит за електричну струју	2 000	—				
	Банска Управа Скопље за луцерку	217.250	—				
	Остали дужници по отвор. рач.	116.916	80	390.442	80		
						10.480.299	72
	Свега					10.480.299	72

31 ДЕЦЕМБРА 1934 ГОДИНЕ

ДУГ

1	*Главница*				6.784.919	27		
2	*Друштвени фондови:*							
	а) *Пољопривредни фонд* по попису од 31.XII 1933	3.027.082	69					
	улог чланова добротвора и утемељача по чл. 45. Правила	2.200	—		3.029 282	69		
	б) *фонд друштвених службеника*	51 761	—					
	в) *фонд Фрање Ињетечког*	36.307	—					
	г) *фонд Паје Тодоровића*	33.951	—					
	д) *фонд Проте Димитрија Грујића*	15 016	—					
	ђ) *фонд Драгише Лапчевића*	10.669	—					
	е) *фонд Удружења државних економа и службеника*	22.190	52					
	ж) *фонд Удружења извозника воћа*	3.000	—		172.894	52		
3	*Пошиљаоци комисионе робе*				300.953	50		
4	*Остављачи остава*				3.874	—		
5	*Привремени рачуни:*							
	Министарство пољопривреде помоћ омладинским дружинама	14.350	—					
	Дунавска Бановина за набавку тријера	11.900	—					
	Народна Банка из фонда пок. Љубе Срећковића за изложбу стоке	4.000	—					
	Резервисани добитак ранијих година за покриће евент. губитака	18.610	39					
	Пошиљаоци комисионе робе за продану робу	43.033	45					
	Имовина пољопривредних подружина које су ликвидирале	10.420	27					
	Пољопривредна подружина Књажевац за купоне са 13 обвез. 2½% ратне штете	4.011	—					
	Воћарски конгрес и изложба воћа у Сарајеву	41.370	60					
	Разлика на курсу хартија од вредности	35.022	—					
	Помоћ Министарства пољопривреде Пољопривредн. подружини Ђураковац	4.000	—					
	Разне ситне позиције	1.658	03		188.375	74	10.480.299	72
	Свега						10.480.299	72

VI. Лични односи.

1. *Чланови друштва.*

На крају године Друштво је имало чланова:

оснивача	11
добротвора	88
утемељача	533
почасних	142
редовних	1480
подружинских	6386
	8640

Према овоме број чланова у овој години повећао се са 2 добротвора, 1 утемељачем, 2 почасна, 97 редовних и 617 подружинских.

У току године умрли су редовни чланови Милан Дамњановић, секретар Српског пољопривредног друштва из Београда и Јован Младеновић, бивши наставник ратарске школе у Краљеву. Слава им!

2. *Чланови Управног и Надзорног одбора.*

На прошлогодишњем 60 годишњем збору друштвеном у Управни одбор изабрани су: за потпретседника г. Dr. Танасије Митровић и за чланове г.г. Божидар Ђ. Ранковић, Тима Владисављевић, Вића Матић, Милош Николић и Dr. Михаило Градојевић.

Крајем ове године мандат истиче чланству у Управном одбору и из истог иступају претседник г. Мирко Миљковић и чланови г.г.: Александар Рашковић, Никола Петровић, Сава Ратковић, Драгутин Спремић и Никола Белобрк.

Места у Управном одбору чланова који иступају, попуњавају се избором на наредном 61 редовном годишњем збору по чл. 15 друштвених правила.

Из надзорног одбора крајем ове године иступају претседник г. Алекса Љ. Поповић и чланови г.г. Милан Дуњић и Милош Поповић, а остају, пошто су прошле године изабрани, г.г. Милан Ј. Илић и Милутин Ф. Гец.

3. *Особље.*

Друштво је у овој години имало сталних чиновника 7, хонорарних 3, служитеља 2, свега 10 службеника.

Промене у особљу у току године било је утолико, што је секретар Друштва Милан Дамњановић умро 18 септембра. Место секретара није попуњено и због штедње неће се

попуњавати за извесно време. Према овоме Друштво је на крају године имало 6 сталних чиновника, а свега 9 службеника.

Особље друштвено отправљало је своје дужности уредно и марљиво.

* * *

Смрћу секретара пок. Дамњановића, Друштво је изгубило свог најважнијег функционера, одличног, спремног и врло тактичног чиновника и старешину друштвеног особља. Рад пок. Дамњановића у Српском пољопривредном друштву јако је запажен и лепо цењен како од Управног одбора Друштва и чиновника друштвених, тако и од свих оних који су га боље познавали и у раду Друштва или иначе са њим у додир долазили.

Ценећи и уважавајући предан, истрајан и савестан рад пок. Дамњановића и желећи да му име и заслуге за рад остану што дуже у успомени, Управни одбор уписао га је за члана добротвора Друштва са улогом од 1000 динара.

Потпретседник,
Др. Танасије Митровић, с.р.

Претседник,
Марко Миљковић, с.р.

Чланови:

А. Рашковић с.р., Н. Петровић с.р., С. Ратковић с.р., Д. Спремић с.р., Н. Белобрк с.р., Б. Ранковић с.р., Т. Владисављевић с.р., В. Матић, с.р., М. Николић с.р. и Др. М. Градојевић с.р.

Извештај Надзорног одбора

Српског пољопривредног друштва о раду у 1934 години, поднесен 61 редовном годишњем збору.

Према чл. 26 друштвених правила Надзорни се одбор састајао у своје седнице сваког тромесечја ради прегледа не само материјалних књига, већ и целокупне друштвене имовине као и рада Управе и у тим прегледима увек констатовао да је рад у Друштву спровођен сагласно друштвеним правилима и зборским одлукама.

Приходи и издаци предвиђени буџетом за 1934 годину унети су и извршени правилно.

За исту годину буџетом је предвиђено:

	Примање	Издавање
	Дин. 707.000.—	Дин. 707.000.—
У току 1934 г. са превозом готовине из 1933 г.	„ 653.877.51	„ 653.887.51
Мање је примљено	„ 53.122.44; мање издато	„ 53.122.44

Салдо готовине у каси у Дин. 121.913.32, која је сума пренета из дневника касе за 1935 год.

При прегледу Трифолин станице нађено је да је у току 1934 год. пречишћено семена детелине кгр. 49974,5.

По благајни ове станице износе примања у дин. 50.278.—
а издаци „ „ 38.614.80

Салдо у готову нађено је динара 11.663.20

која је сума пренета у приходе дневника касе за 1935 год.

При прегледу целокупног рада друштвене Управе у 1934 г. као и целокупне друштвене имовине, Надзорни је одбор нашао исправно стање, са чега предлаже Збору:

1) Да прими извештај Управног одбора и дâ му разрешницу за рад у 1934. год;

2) Да и Надзорном одбору дâ разрешницу за рад такође у 1934 години.

Претседник Надзорног одбора,
Алекса Љ. Поповић, ср.

Чланови: Милан Дуњић ср., Милош В. Поповић ср., Мил. Јов. Илић ср., Милутин Ф. Гец, ср.

Одужимо се своме највећем просветитељу Св. Сави.

Наш највећи просветитељ и светитељ Сава још није добио свој храм. Величина Светог Саве још није правилно процењена у свима деловима нашег народа. Оно што је учинио Свети Сава за Србе и Словенство, равна се највећим делима свих просветитеља других народа, а многе и превазилази. Његово делање за некадашњу величину српске државе и просвећивање народа с правом се може назвати *дело векова*. Јер, само захваљујући просвећивању народа од Светог Саве, могао је наш народ да остане и кроз пет стотина година здрав, снажан и национално нимало поколебан, што није забележила светска историја ни код којег другог народа. Кроз пуних пет векова робовања наш народ је сачувао своју веру, своје обичаје и своје умотворине, а семе, које је посејао Свети Сава, најзад је проклијало и донело слободу нашем народу.

Млади принц, који је сматрао да његов народ треба и духовно и просветно ојачати, нашао се у Светој

Гори, из које је спреман пошао да користи своме народу. Његова велика дела као свештеника и првог патријарха српског таква су, да се наш народ са поносом и дубоком захвалношћу мора сећати и у најтежим, као и у најсрећнијим часовима.

Па ипак, тај велики просветитељ нашег народа и светац још није добио свој храм. За храм Светог Саве потребно је да сваки православни грађанин приложи своју лепту, јер ће величанственост тога храма тек тада бити заиста величанствена, ако је сваки дао свој дарак и узидао свој прилог приложивши макар и једну једину опеку. Наше село је такође позвано да принесе своју лепту за зидање овога храма. Не тражи се, да се прилажу прилози, који ће осиромашити и који ће се дати са напором, јер то није ни сврха ни тежња прилога. Тражи се једино да се и наше село сети у данима свечаним и срећним бар најмањим прилогом за подизање храма нашег Светитеља и Просветитеља. Има много дана у години када наш сељак може без тешкоћа да одвоји мали дарак за храм Светог Саве и тада га треба потсетити, а како је наш сељак и побожан и поштовалац Светитеља Саве, то верујемо да његов прилог неће изостати. А то потсећање треба да учине пољопр. подружине, јер су оне те, које су у непосредној вези са нашим сељаком и којима ће се сељак најрадије одазвати. Зато, све наше пољопр. подружине нека не забораве да што скорије подизање храма овом нашем великом Светитељу зависи и од њихове воље за потсећање сељака на то, да још није сазидан храм нашем Свецу, нашем великом Просветитељу и првом Патријарху.

Ми смо уверени да наш народ, који је и свој живот умео жртвовати за добро и спас своје Отаџбине, неће ни сад пропустити да у својој слободној Отаџбини својим ма и најмањим прилогом припомогне да се подигне величанствен храм нашем највећем просветитељу Сави, чије ће име остати као сјајан пример док је света и века.

Сеоска основна настава

Данашњи закон за основну наставу, по коме се изводи настава у основним школама, једнообразан је како за школе у варошима, тако и за школе у селима. Школска година почиње 1 септембра, а завршава се од 1 до 15 јуна. Школска година траје јесен, узиму и упролеће, када су дани и сувише хладни, ветровити и влажни, када малишани треба да посећују школу ради стицања знања и образовања, које ће им кроз цео живот требати.

Као што знамо, и сеоске школе посећују деца од 7 година, а међу том децом има ђака којима је удаљена кућа од школе 6—8 километара, па и више, те по рђавом и тешко пролазном путу деца ујутру одлазе, а увече се враћају кућама. Децембар, јануар и фебруар са цичом зимом и мокрим или големим снегом просто су неиздржљиви и за одрасле за свакодневни пут, а камо ли за малишане од 7 год., који често немају ни најмање удобно одело и обућу да заштите ноге од свакодневне мокрине и тело од хладног северца, који просеца њихово нежно тело.

Од прошле године, као члан месног школског одбора и благајник школе, пратећи рад исте и школске издатке, као и постигнуте резултате у времену школске године, увидео сам и долазим до закључка, да данашњи закон, по коме се изводи целокупна основна настава, не одговара приликама нити потребама сеоских школа, настави и просвети на селу.

Потпуно могу да кажем да је у зимско доба настава веома слаба или боље рећи никаква, када се за 3 месеца не преврне ниједан лист буквара и читанчице, јер су дани кратки и рђави, те деца само пробављају у путу, долазећи и враћајући се, а има пуно дана када деца ни књигу у школи нису отворила, а за школу се у зимским месецима много троши за издржавање без икакве користи.

Требало би да се надлежни овим заинтересују

и да увиде потребу, да се закон за сеоску наставу треба да измени утолико, да школска година траје у току пролећа, лета и јесени, јер би у тим данима сеоска деца и са удаљенијих крајева, са поцепаним и слабим оделом, па и боса, могла посећивати школу, да у њој стекну писменост и образовање које ће им ковати судбину живота, пошто писменост и образовање код родитеља не могу добити из разних разлога, те им је обавезна и потребна посета школе.

Исти закон требало би допунити са пољопривредном наставом за сеоске школе, завођењем пољопривредне наставе у зимско доба године за одраслије пољопривреднике, односно свршене ђаке основне школе, било постављањем путних пољопривредних учитеља, стручних за целокупну пољопривреду, који би изводили зимску пољопривредну наставу, поглавито из оне гране која је у дотичном крају као најрентабилнија, било помоћу наставника из данашње службе, стручним за то, који би одржавали разна пољопривредна предавања, и изводили курсеве и течајеве из оне гране за коју је тај крај најблагороднији.

Истим законом би требало у сеоским школама изводити обуку за домаћице, која је веома важна по општи напредак сеоског сталежа. Ista обука је најзгоднија да се изводи у току зимског периода, јер су тада најмањи пољопривредни радови у пољу, те би посета домаћичког течаја била изводљивија, без штете и дангубе у домазлуку.

Како из више разлога овај закон треба изменити и допунити за сеоску наставу и просвету, од које зависи напредак и будућност не само нас, већ и наших потомака, надам се да ће и надлежни исто увидети и учинити своје, да настава буде згоднија, просвета потпунија, од које се једино можемо надати напретку и бољој будућности.

Владан Радојичић,
пољопривредник из Ракара.

Подизање купатила по сеоским домовима.

Услед разноврсних радова и послова, а нешто и из неразумевања, наш пољопривредник мало обраћа пажњу на своје здравље и чистоћу у кући и дворишту. Ових неколико последњих година услед навале штитасте ваши, гусенице губара и разних штеточина и болести на пољопривредне усеве и засаде, сељак је још више запослен него раније година, те му тако остаје још мање слободног времена да хигијенски уреди станове и двориште. Кад гране пролеће, домаћин истера у поље све што је способно за рад, а код куће остане понека старија жена са малом децом, да зготови ручак и ужину однесе на њиву, пази на пилеж и на још нешто од стоке што се буде затекло код куће. Тако се то јури из дана у дан за време сва три годишња доба, само да би сачували наше благородне воћњаке, и изборили са кризом, јер је пољопривредника најтеже погодила услед пада цена пољопривредних производа. Празником се истина не ради у пољу, али посла пуне руке; једва човек да ограби мало времена да се преобуче и умије, а ретко кад и окупа. Отуда се код нас и говори: *„Да сиромах нема шта да једе, а газда нема кад"*. Сматра се да по селима има доста река и потока, па да се сељачки народ приликом бављења у пољу може тамо купати, али народ увиђајући нечистоћу река и потока све се мање у њима купа. Ево шта се мени догодило. Сијем у ливаду да косим траву. Припекла врућина па све нешто пред очима трепти. Јасеница утањила само што није пресушила. Изаберем један леп вир да се мало окупам и расхладим. Али више мене у врбаку чује се неки жагор и прасак пракљаче (задељане летве која се употребљава приликом прања грубљег рубља). Помислим да то девојке беле ланено платно. И док сам се изуо, пристиже све мутнија вода. Одем да видим које то тамо, кад две-три старије жене перу једну велику рпу постеље и разног рубља. Између осталог рекоше ми да је то болесничка постеља, па се ваља да се опере у

текућој води. А поред тога, знајући да неразуман народ баца у реке и потоке лешеве угинулих животиња од заразних болести, уместо да их закопа дубоко у земљу према законским одредбама, човек ни поред воде не може да се окупа.

Знајући све то, отада се више не купам у Јасеници. И тако ми прође цело лето са три четири купања, и то увек у неком заклону, пошто остали укућани полежу. Па ме мрзи да се купам кад немам удобности за то, а уверен сам да је тако и код осталог нашег пољопривредника. Опет могу рећи да нам је улето лако за одржавање чистоће свога тела, али шта мислимо зими кад се скупимо у кућу као пчеле у кошницу. Где ћемо се зими купати кад купатила немамо? То је једна највећа мана нашег пољопривредника, што се ни најмање не стара да подигне купатило и нужник, а прави многе непотребне ствари. Кад се осмотри неки дом код нас у Шумадији, види се поред осталих зграда по једна или две зидане капије, офарбане и са решмом под кровом, које коштају по 500 дин. једна. Није ни замерити за ону до пута, јер лепо изгледа кад путници пролазе, него се намеће питање, какав посао врши она зидана капија која води у воћњак и њиву? Зар није потребније и корисније да је домаћин од ових зиданих капија озидао купатило, нужник или живинарник. Увиђајући потребу подизања купатила на селу, намеравам да са мало новчаних издатака подигнем просто али хигијенско купатило, а које препоручујем и осталим нашим пољопривредницима. Ево кратког описа. Озидати подзиду дугачку 2,50 мет. а широку 1,80 метара, преко подзиде ударити бетонску плочу, која мора да буде по дужини мало коритаста, односно по среди мало угнута, и са једног краја према либели мало виша тако, да са плоче кроз један олучић вода одилази. На бетонску плочу укрстити четири темељчића (гредице) од храстовог или неког другог дрвета које неће да трули. На ћошковима и још где треба ударити дирекс високе 2 мет., на дирекс венчанице и друго што је потребно за таван. Између дирека може се задолмити циглом, или

нутованим даскама, или како је коме јевтиније и лакше. Повисоко оставити место за једно прозорче тако, да се споља не види унутра у купатило. Кров мора да буде кос као што се обично на живинарнику удара, тако да се на таван може метнути канта са поклопцем од поцинкованог лима, и у канту за купање вода усипати. Са доње стране канте треба да има цев као на левку за усипање пића у бурад. Ова цев кроз таван (плафон) за 5 см. да вири унутра у купатилу, јер ће се на њу метнути решетка, слична решетки са баштенске канте, тако подешена, да се помоћу месингане славине може вода по потреби пустати и устављати. До врата, а на уздигнутом крају бетонске плоче удесити малу лиману пећ са чунком изведеним напоље, а на истом крају до пећи удесити чивилук за вешање веша. Ближе решетки на зиду приковати малу дрвену поличицу за чешаљ сапун и друге стварчице. Испод решетке на бетон метнути дрвени капак од изпрекрштаних летвица да не буде ногама хладно од бетона. Овако је купатило просто, али је хигијенско и има преимућство над купатилом од када, парионица и разних корита у томе, што особа у стојећем ставу подиђе под решетку, окрене славину, вода из канте кроз решетку у танким млазевима пада на горњи део тела, спира низ тело сву нечистоћу, и кроз олучић излази напоље. Овако купатило треба да подигне сваки сеоски дом, јер га лако сваки сам може израдити и са мало новчаних издатака. Па кад буде светком и празником, кад се укућани обично преоблаче, у повећем котлу или казанчету згрејати воду, а у купатилу подгрејати пећ, па редом сви укућани да се окупију, јер не вреди облачити чисто рубље на прљаво тело, кад нам стара пословица каже: „*Тешко злашу на кољавом врашу*“. А у таквој кући, где се обавља чешће купање, а у становима влада примеран ред и чистоћа, и врши чешће кречење соба, неће се појављивати разна кожна оболења и друге заразне болести, као што се то обично дешава у зимско доба по сеоским домовима.

Илија Н. Николић.
пољопр. из Винче.

Црвени мухар.

Српско пољопривредно друштво, у циљу пропаганде корисних пиħних биљака, разделило је прошле године појединим установама извесну количину семена од црвеног мухара, које је добило од свога пријатеља и добротвора Dr. Грчића, из Шида, да ове од истог произведу семе и разделе га пољопривредницима, ради даљег гајења. Семе од овог мухара добила је и Средња пољопривредна школа у Ваљеву.

На имању напред поменуте школе посејано је 4 кгр. семена црвеног мухара, на површини од 8 ари. Сетва је извршена 10 маја 1934 год. и то на редове, на растојању од 20 см. Ђубрење земљишта није вршено. За време гајења изведено је само једно дрљање усева. Мухар је на имању ове школе врло добро напредовао (сл. бр. 11), тако да је достигла висину 1.20—1.30 мет. Семе је сазрело 12 септембра, када је извршена и жетва. Према томе, за потпуно сазревање овог мухара било је потребно око 120 дана (четири месеца), што значи, да гајење за зелену пиħу може стиħи раније — за три месеца.

Сл. 11. Црвени мухар

Чињеница, да црвени мухар стасава за употребу као зелена пиħа или за сено, за три месеца, од велике је економске важности, јер се ова биљка може искористити за гајење као међуусев, што значи да се са истог земљишта могу постиħи две жетве у једној јединој години. Код нас се у претежној мери гаје озиме биљке: оз. пшеница, оз. јечам, затим оз. грашак и оз.

грахорица. После жетве ових биљака може се посејати црвени мухар за зелену пиљу или сено.

Црвени мухар за своје успевање захтева умерено топло и умерено влажно поднебље. Земљиште за црвени мухар може да буде теже или лакше, само мора бити нешто влажније. Ђубрење земљишта не мора се вршити, изузев ако је сасвим посно. Поготову ђубрење не треба вршити ако се мухар сеје после ђубрених усева или после грашка и грахорице. Најбоље је ако се овај усев гаји после ових биљака, јер оне, као што је то познато, остављају за собом земљиште довољно растресито, чисто од корова и богато азотом. Орање земљишта треба извршити одмах после жетве претходног усева на дубини до 10 см. После орања њиву треба подрљати, а затим извршити сетву. Сетва се може изводити на редове и омашке. Сетва на редове боља је од сетве омашке, јер обезбеђује боље развиће усева. После сетве, да би се семе покрило земљом, њиву треба подрљати. За сетву једног хектара потребно је 50 кгр. семена.

Неговање усева за време вегетације састоји се само у дрљању. Остали послови не изводе се. Косидба мухара предузима се чим усев почне да цвета, т.ј. када се почиње јављати клас. Позница косидба није за препоруку, јер се добија груба храна. После косидбе, траву треба осушити и справити сено, ако се мухар не тражи за зелену храну. У случају производње семена, покошени мухар треба најпре просушити, везати у снопиће, а затим омлатити.

У прошлој години, као што је напред поменуто, овај је мухар на имању Сред. пољопр. школе у Ваљеву гајен за семе. Стога се не могу дати подаци о висини приноса у зеленој маси или сену. Но свакако приноси у зеленој маси или сену не би били мањи од 12.000 кгр. зелене пиће, односно 3000—4000 кгр. сена по хектару.

Принос у семену био је 1750 кгр. по хектару.

Ing. **Властимир Ђ. Ђорђевић,**
проф.

Производња раног кромпира.[1]

Рани кромпир, под обичним условима, на отвореном месту, може да се производи сађењем разних сората кромпира. Али сађењем раног кромпира, па да његова берба стигне још месец дана раније од бербе раног кромпира, гајеног под обичним условима, може да буде кад се скрати вегетација његова, а то се постиже исклијавањем кртола на вештачкој топлоти и сађењем тако исклијалих кртола.

Клијање кртола врши се у светлим и топлим местима, у топлим лејама и у прозорима собе. Главни је услов при клијању кртола топлота и светлост. Топлота места у коме се овај рад обавља не сме да буде променљива, а тако исто не сме да буде ниска или висока; за исклијавање кртола најподеснија је топлота 8-16° Ц. Светлост је потребна да би клице добили здраве, чврсте, кратке и зелене, а такве се клице добијају само кад се кртоле при исклијавању изложе пуном утицају дневне светлости. Дугачке, беле, криве и крте клице добијају се код недостатка светлости и оне се лако ломе при сађењу и сиромашне су хранивим материјама.

За производњу раног кромпира путем претходног исклијавања узимају се, као што смо рекли, само ране сорте, затим само кртоле средње величине, здраве, одабране и са здравим окцима. Са одабраним кртолама поступа се овако: узимају се плитки сандучићи, или плитке корпе, или дрвене и од прућа исплетене лесе и на ове поређају кртоле једна поред друге, са окренутом круном горе, на чијој страни има више окаца и има већу снагу клијања. Испод кртола у судове не треба ништа метати. Ови судови са кртолама стављају се у светлу и топлу одају на стелаже или клупе један поред другог, да би све кртоле биле подједнако осветљене; или ако је већа количина кртола за исклијавање, онда се сандучићи међу један на други, али тако

[1] Одговор на питање Властимира Раденковића из Крушевца.

да између њих има слободног простора најмање 8-10 см. за прилаз светлости. У овако светлој и топлој одаји могу се кртоле поређати на под, ако се нема сандучића или корпа.

У топлој леји клијање се врши на тај начин, што се још у почетку марта припреми обична топла леја, или се очисти стара леја; дно ове леје се уравна и утаба, па испуни свежим стајским ђубретом или плевом која се претходно загреје трулењем. Дебљина слоја ђубрета 50-60 см. Напуњена леја ђубретом оивичи се оквиром од дасака, покрије и остави 3—4 дана да се загреје сагоревањем ђубрета. На загрејану површину овога ђубрета у леји, без насипања земље, поређају се кртоле једна поред друге, као оно у сандучету ради клијања. Или се кртоле поређају у сандуче, па сандуче смешта у топлу лежу на ђубре. Топлота која се развија од сагоревања ђубрета довољна је за клијање кртола. Висока топлота није потребна, али је потребна светлост и леју треба увек држати откривену, сем случаја ако има опасности од мраза. Ако је време хладно, ноћу се леја покрива асурама.

Сандучићи или корпе са кртолама за клијање могу да се смештају у топлу собу у прозору, а мале количине кромпира могу клијати и на тај начин кад се нанижу на танку жицу или канап и тако нанизане обесе поред прозора на светлост. Светлост која допире кроз прозор и топлота у соби потпомажу брзом и правилном клијању кртоле и клице су добре за сађење.

Под условима у сва три случаја клијање се врши 4—5 недеља и оно се увек за толико времена пред сађење почиње тако, ако се клијање врши у марту, онда се сади у априлу.

Клице кртола за сађење не треба да буду дуже од 1—2 см, а при том да су чврсте и зелене, а да се то постигне треба контролисати клијање, нарочито на лесама и сандучићима, који су поређани један на други, и чим се примети да су клице у доњим сандучићима дуже и беле, треба их премештати на горњу страну да буду више осветљене.

Овако спремљене, клијале кртоле саде се на њиви или у градини у почетку априла, т.ј. кад престане опасност од позних мразева од којих биљке могу да страдају. Земљиште за сађење треба да је лако и добро обрађено. Наклијале кртоле узимају се пажљиво да се клице не поломе и онако целе саде се под садиљку, мотику или за плугом. Сади се само до клице, која остаје на површини, на растојању 50—60 см. ред од реда, а 35 см. у редовима. На овај начин посађени кромпир расте врло брзо и даје плодове после месец дана од сађења.

Да се засади површина од једног ара довољна је једна леја од дужине два метра и нормалне ширине за исклијавање.

Неговање се састоји као код обичног гајења у пражењу, окопавању, огртању и прскању противу пламењаче.

Да би се од овако ране производње кромпира добиле две бербе, поступа се овако: прво вађење кромпира врши се из оних оџака, где су биљке цветале раније. Ашовом се поткопа биљка са свију страна на удаљењу 10—15 см. од центра оџака; сад се биљка пажљиво подигне ашовом, пазећи да се што мање осипа земља. Један радник држи овако подигнуту биљку, а други скупља све крупне кртоле, а мале оставља. Кад се са овим радом заврши, она земља у оџаку која је дошла издизањем биљке преради се и уситни, на тако прерађену земљу сипа се пола канте воде и у ту влажну земљу понова се посади биљка кромпира са оним малим кромпирима, па огрне што више са сувом земљом. Биљка се брзо укорени и кроз месец дана даје другу бербу.

Најзад напомињемо и то, да производња раног кромпира у трапу или подруму, или песку, без светлости и чистог ваздуха, где кртоле наклијају и образују крмпириће, није допуштено, и продаја таквих крмпирића кажњива је, јер су овакви крмпирићи шкодљиви и опасни по здравље, па не треба да се упушта у овакву производњу раног крмпира.

Милорад П. Зечевић.

О новој штитастој ваши.

Пољопривредна подружина у Мионици обратила се Српском пољопривредном друштву с молбом, да се одмах испитају примерци штитасте ваши које шаље и да се извести да ли је у питању нова и опасна сан-ђозевска ваш.

Срећом радило се о једној честој, домаћој врсти штитастих вашију, обично мало опасној и о томе је Подружина одмах обавештена. Сада пак треба похвалити овакав њен рад и камо среће да и све остале Подружине, сви остали воћари схвате једном шта је њихова дужност и корист. Нашем воћарству прети велика, чак врло велика опасност, и ако хоћемо да се од ње сачувамо, морамо се најпре са њом упознати, а затим стално мислити на њу. Против нове штеточине која нам прети, прва и најважнија мера је спречавање да се не унесе у земљу. То је пропуштено да се уради, и сада нам остаје друга мера по важности, а то је да се склоништа заразе, ако их има, што пре открију и униште. А за ово су позвани најпре сами воћари. Не може се све чекати и тражити од власти, и сваки појединац треба што чешће и што пажљивије да прегледа своје воћке и примети ли на њима ма шта сумњиво, да одмах извести преко пољопривредног референта или управника најближег државног расадника. Ако се утврди да је заиста у питању сан-ђозевска ваш, морају се предузети најстрожије, најозбиљније мере да се зараза одмах уништи, јер пропустимо ли да и ово урадимо, дозволимо ли да се штеточина рашири, оснажи, ништа је више неће моћи задржати у даљем надирању и наше воћарство претрпеће најпре наново огромне губитке, а затим остаће му да се за увек бори са једним новим, опасним непријатељем.

О сан-ђозевској штитастој ваши имао сам већ прилике да пишем у Календару Српског пољопривредног друштва за год. 1933 стр. 73.

Опасна је то штеточина, прва на листи светских штеточина воћака. Доскора је није било у Европи, и тек последњих година унели су је Мађари у своју земљу, и са зараженим садницама из својих чувених расадника пренели у околне земље, па и у нашу. Код нас се срећом нова штеточина налази засада поглавито у малом броју расадника у северним крајевима земље, и да би се сачували наши воћарски центри, забрањен је пренос свих воћних садница из крајева северно од Дунава и Драве у друге делове земље. Али пре ове забране хиљаде воћкица из тих крајева послате су на све стране, и стога је прва дужност свих воћара, који су воћкице

одатле наручивали, да их одмах прегледају да на њима нема заразе.

Заразу је у почетку доста тешко открити, али пошто се ваш врло брзо множи, за кратко време и немаран воћар мора приметити да са његовим воћкама није све у реду. Заражене воћке закржљаве, грана за граном се суши и мале воћкице од пролећа до јесени, а за две-три године и најјаче воћке, угину. На зараженим воћкама кора је делом или сасвим прекривена као неком врстом кластавог лишаја или перути, који се лако отире, остављајући кору белу, као брашном посуту. Ако се боље загледа, види се да се ова кластава кора састоји од мноштва ситних округластих љуспица или штитића сиво-пепељасте боје, често пута поређане у два до три слоја, један изнад других. Ако се пажљиво одигне нечим шиљатим једна од ових љуспица, наћи ће се испод ње врло мала ваш, јако пљоснатог тела, боје жуте као лимун. И највеће љуспице не мере више од 2 mm. у пречнику, а животињица испод њих још је мања. Па ипак, иако је овако ситна, причинила је довољно зла да су је назвали кугом воћњака.

Сан Џозевска штитаста ваш је најпре јако отпорна и на пример боље подноси зиму од воћака које напада. Али је и јако плодна, јер свака женка може да роди — она не носи јаја већ рађа живе младунце — чак до 600 младих. Она се брзо развија, брзо израсте, за само неколико недеља, и од пролећа до јесени може имати од два до четири нараштаја. Број нараштаја зависи поглавито од топлоте и сигурно ће их у већини наших крајева бити до три на годину.

Услед велике плодности и већег броја нараштаја у току године, моћ множења штеточине је необично велика, и од једне женке, од пролећа до јесени, намноже се милијарде вашију. Није дакле ни чудо што и најјаче воћке за неку годину угину.

Ваш се врло брзо шири. Нарочито ветар може лако да разнесе младе ларвице пре но што се причврсте рилицом уз кору и добију свој штитић. Оне су врло лаке, као зрнца прашине, а сем тога су пљоснате те их и лаки ветрићи на велике даљине могу пренети. И једно огњиште заразе довољно је да цео крај зарази за кратко време.

За нагло ширење ваши од врло велике је важности да она може да живи и да се множи и на многобројном другом дрвећу и шибљу осим воћака. На око 70 разних биљака, међу које се убрајају и врба, буква, брест, ружа, трн, глог итд. ваш може за увек опстати, а око 70 других, као јела, туја, бреза, купина, лимун, неранџа итд. могу јој бити привремени домаћини, док не нађе погодније. Дакле, ма где ветар нанео ларвице, оне ће наћи гране, да одрасту и штеточина може свуда опстати, чекајући згодну прилику да пређе на своје главне жртве, на разне воћке, и да их уништи. А од воћака наро-

чито страда јабука, па крушка, шљива, а затим све одреда и једино је орах слабо подложан њеним нападима.

Знајући све ово, свесни смо опасности која нам се спрема и први, најважнији лек је да је не пустимо у воћњаке. Зато је и било говора о потреби да се огњишта заразе што пре открију ако их има и да се одмах униште. Од начина на који ће се ово спровести зависи да ли ћемо успети да опасност отклонимо, и у суседним земљама најстрожије се мере предузимају да се зараза одмах у почетку уништи. Јако заражене воћке одмах се секу и на месту спаљују, заједно са лишћем ако је лето. Слабије заражене воћке поткресују се и прскају одмах јаким растворима кречних чорби[1] или екстракта дувана. Све околне воћке прскају се на исти начин. Чим лишће опадне, заражене воћке и околне прскају се јаким растворима воћних карболинеума, за пола јачим но што се обично препоручује. С пролећа, пре кретања пупољака, наново се прскају са три пута водом разблаженом кречном сумпорном чорбом јачине 20° Бомеових.

Заражена места (вртови, воћњаци) док се не очисте морају се држати под сталном и строгом присмотром. Забрањено је из њих ма какве биљке износити, продавати плодове, кроз њих пролазити, да се не би разносиле ларвице штеточине, а у јесен отпало лишће се мора скупити и спалити. Воћке се морају стално прскати, као што је горе речено.

Поступајући овако, Аустријанци су успели да заразу на многим местима сузбију и своје воћке очисте од штеточине. Исто то мислимо и ми урадити, али најважнији део посла, а то је стални надзор воћака, морају вршити сами воћари. И од њих зависи да ли ће се огњишта заразе моћи одмах пронаћи и уништити и наше воћарство сачувати од силног новог намета, који изискује стална одбрана од штеточине.[2]

Dr. П. Вукасовић.

Пчеларство.

Зашто наше пчеларство не напредује?

Данас, када се пропагира пчеларство у свима крајевима наше земље као рентабилна грана привреде, када се и преко соколства пчеларство почиње да шири, и када се иде на то да се и пасивни крајеви помогну и препороде, намеће нам

---

[1] Детаљније о овим чорбама видети у ранијем броју Тежака у опширном чланку који им је посвећен.

[2] Српско пољопр. друштво је и даље на расположењу свима члановима ради брзог обавештења, у свима случајевима који се тичу штитастих вашиjу. Ради уштеде времена, материјал се може и директно достављати писцу овог чланка, на Централни хигијенски Завод у Београду.

се само по себи питање, па шта највише кочи точак напретку рационалног пчеларења.

Одговор је кратак и јасан:

1) многи системи кошница; нико још није коначно утврдио, који је систем најбољи најзгоднији и најкориснији, за поједине наше крајеве; рекламом система доводе се пчелари и почетници до разочарења и неизвесности;

2) жучна полемика преко пчеларских листова, кроз које провејавају с времена на време: грдње, напади, омаловажавања и потцењивања, што худи напретку пчеларства, а што више не треба да буде.

Што се тиче првог питања, која је кошница најбоља, одговарамо: свака кошница са покретним сaћем добра је, ако одговара размери и кубатури према крају где се пчелари.

Сл. 12 — Пчеланик Стевана Вељића у Пироту.

Када би се учинио оглед на једном пчеланику, са разним системима кошница, подједнаке јачине народа и врстом пчела, добили би резултат приближан. Јер ако нема меда у једној кошници, нема га ни у другој, трећој и т. д. Кошница није фабрика да производи мед, но треба да га буде у природи, цвећу, под погодним климатским условима, па ће га тек онда бити у свима кошницама, а пчеле ће се постарати где да га сместе, и ако је кошница мање размере, пчелар ће сам олакшати пчелама вадећи чешће и спремајући им празно сaће, да би га оне опет пуниле. Ако је пак кошница веће димензије, ту ће се саме пчеле трудити да је напуне. Резултат на крају биће приближно исти.

Не поричем, игра улогу и кошница, али најглавнију улогу да се добије више меда, игра разуман и искусан пчелар,

који подиже своје кошнице на ступањ највише тачке броја пчела (јачине друштва) у доба када отпочне главна паша у једном крају.

Имамо пример да су у суседним земљама, пре више деценија примили само два три система кошница за целу државу, и са њима они и данас пчеларе, јер се то показало врло корисно. Са њима су пчелари тамо потпуно задовољни, како они од заната, тако и почетници, јер у одличној години добију и по 100 кгр. меда од кошнице.

Не треба водити ни жучну полемику преко наших пчеларских часописа, јер сетимо се речи великих пчелара и научника: „Да ће питање пчеларства стајати отворено и бити ствар студије све дотле, докле год је пчеле и човека". Нико још није тачно и прецизно утврдио и у детаљима казао последњу реч. Опонирања и жучна полемика ствара разочарења и подељена мишљења код пчелара, а тиме се пчеларство спутава.

Да би се унапредило пчеларство, важно је питање и крајње је време, да се широм целе Југославије уведу системи најбољих кошница, које би одговарале свима условима. А да би се то крупно питање правилно решило, *потребно је сазвати конгрес свих пчелара интелектуалаца и практичара из целе земље, да би они решили да се за неколико година свих досадањих педесет и више система претопе у један, два или највише три система, подешених према климатским приликама и флори медоносног растиња појединих крајева.*

Као што је наша земља подељена на: воћарске, виноградарске и ратарске крајеве, то исто правило важи и за пчеларство и онда би требало установити:

а) тамо где је обилна паша за пчеле, а поднебље блажије, завести кошницу са већом запремином;

б) где је осредња паша и нешто оштрија клима, подесити кошницу за те и такве крајеве; и

в) где је слаба паша и оштре климатске прилике, завести кошницу са малом запремином, која би одговарала месту и околини, јер шта ће нам у тим крајевима колос од кошнице, кад исту не видимо никад пуну, већ она тамо стално кубури.

Знамо, да једно пчелиње друштво броји 40—60.000 пчела, па онда се на томе и зауставити, и то усавршавати, сећајући се речи научника светског гласа, који кажу: „Рационално обделавај и унапређуј све привредне гране, али се никад не удаљуј од природних закона", па ће се тада постићи жељени циљ.

Овај чланак написасмо добронамерно, износећи своја опажања, јер деценијама пчеларим, па је крајње време да конгрес свих пчелара и поседници великих пчелињака од-

реде, које су кошнице за поједине наше крајеве земље најбоље, те кад један пчелар с једног краја пошаље рамове са медом на други крај земље, да могу да се искористе.

Једнобразност кошница допринеће неоцењиве користи унапређењу пчеларства.

Угледајмо се на пчелицу, у којој је оличено братство, љубав, слога и разумевање и гредимо тим путем.

Стеван П. Вељић.

Шљива сарица („жутарка").

У источним крајевима наше Отаџбине од простарих времена гаји се сорта шљиве под горњим именом. Верује се да су је Турци амо донели и размножили. Код нас у литератури ретко је где ова сорта поменута. Приликом обраде своје докторске дисертације, г. Др. Веља Стојковић, 1908 или 9 год. заинтересовао се и захтевао, те му извесна количина ове сорте сувих шљива из Пирота послато ради анализе.

Међутим, с обзиром на вредност ове шљиве како за домаћу потрошњу у свежем и прерађеном стању, тако и на вредност коју има сада, или ће је имати у трговинском погледу, ова сорта шљиве заслужује далеко већу пажњу и разумевање код пољопривредника, пошто се проучи да ли би се она са успехом могла да гаји у појединим воћарским крајевима.

Дрво је облика и пораста слично пожегачи, само је кора испуцанија и гране су у круни ређе и правилно саме од себе распоређене. Плод је боје жуте, са по којом црвеном пегицом, отуда је добила и име „жутарка". Крупноћа је као крупнија зрна џанарике. Месо се од коштице одваја. Коштица је ситна. Плод укуса пријатно накисело сладак. Зри средином августа, за 10—15 дана пре пожегаче. Роди обилно сваке друге године.

Услови за гајење ове сорте шљива јесу: *земљиште* треба да је лакша, пропустљива, песковита иловача, умерене плодности.

Влажност земље умерена. На сувљим теренима плод остаје ситнији. На јако влажним теренима дрвеће страда од лишајева и маховине.

Нагиб земљишта. Захтева равније терене или благе нагибе, заклоњене од јаких ветрова.

Поднебље. У месту где се сада гаји, надморска је висина 300—450 м. где влада умерена континентална клима без великих разлика.

Разножава се најчешће изданцима и из семена, и тада рано породи. Калемљење није практиковано (у колико нам је познато), а свакако да би овим начином род био крупнији.

Штеточине и болести исте су код шљиве сарице као и код пожегаче. Страда од штитасте ваши, од шљивиног црва и гусеница осталих штеточина. Од болести нарочито је подложна пероноспори. Због тога ову шљиву бранити како од штеточина, тако и пероноспоре и осталих болести на исти начин и истим средствима као и остале сорте шљива.

Употреба плода од сарица таква је, да би по реду требала да дође *одмах иза пожегаче*. Подесна је пре свега за сушење. За домаћу употребу суши се на сунцу пошто се попари у врелој води од око 80—90° Ц., где се држи око 5 минута, док се у котарици не види неколико комада са распрснутом покожицом. Потом се ваде из корпе, распростиру на даске на које се претходно простре танак слој сена. У вече се даске уносе под кров (да роса плодове не влажи),

Сл. 13. — Проветравање шљива сарица на лесама после сумпорисања. Лесе спремљене за уметање у сушницу на имању г. Стевана П. Вељића и брата привредника из Пирота.

а ујутру износе поново на сунце. За неколико дана сушење је готово. Веће количине, и за продају, суше се у сушницама, али у њима после сушења шљиве добију мрку боју, те се такве у трговини слабије цене. Због тога их пре сушења треба мало накадити сумпором те да би по сушењу имале лепу златно-жуту боју. После неколико недеља од сушења, преко плодова избије ситан прашак воћног шећера.

Суве шљиве куване са којом кришком свежих дуња и додатком нешто шећера, укусније су од сваког компота и замениле би свако алкохолно пиће.

Сарице се употребљују и за справљање пекмеза са додатком нешто шећера. Пекмез од сарица је жуте боје, врло пријатног укуса, подесан за филовање теста и уз хлеб.

Шљива сарица са својом благом киселином укусна је и у свежем стању. Сушену шљиву кувају мештани за време поста са рибом, а мрсних дана са дебелим овчијским месом (посоли се шећером) и верује се да је то од Турака остало, а и Јевреји их на исти начин троше.

Суве шљиве предмет су и извозне трговине. Извозе се у наше јужне крајеве и Грчку, где је она јако омиљена и за динар два скупље продаје од пожегаче.

За ракију сарица је такође врло употребљива због веће количине шећера.

У чланку „Важност гајења више сората шљива" од г. Никетића (Пољопривредни календар 1935 г.), ова сорта шљиве изостала је и није поменута, ваљда још као неиспитана. С

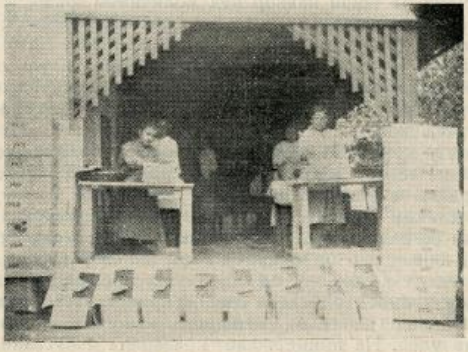

Сл. 14. — Паковање сувих шљива сорте сарице у сандучиће, на имању г. Стевана П. Вељића и брата привредника из Пирота.

тога би требало извршити огледе са гајењем ове сорте у појединим воћним расадницима, па према резултатима гајења који се буду постигли, размножити ову шљиву и по приватним газдинствима, где би она служила како за домаћу употребу (гајења по баштама и окућницама), тако и за извоз у наше јужне крајеве, Грчку, Турску и др. јужне земље.

На обласној пољопривредној изложби 1925 г. у Нишу, суве шљиве сарице и пожегаче сушене на имању г. Стевана П. Вељића и брата, привр. из Пирота (као и за ост. воће), награђене су премијом С. п. друштва.

Михаило П. Видановић,
упр. лоз. расад. у пенз.

Рад и његов значај у пољопривредној производњи.

Плаћање од времена, осјеком, по мери и тантијема.

Слуге и дневничари плаћају се обично од времена које су провели на раду; овакав начин исплате назива се *награда од времена*. Плаћањем од времена подједнако се високо награђује посао неједнаке вредности.

Погодније је и за радника и за послодавца, кад се исплата врши од обављеног посла, т. зв. *осјеком* (ћутуре). Ако се раднику плаћа осјеком, или по *мери*, даје му се могућност да већим трудом постигне и већу награду, а тиме да побољша своје материјално стање. У том случају послодавац не мора да врши надзор над количином рада, и штеди у надзорном персоналу, пошто се посао брже обавља, добија се у времену (нарочито важно при жетви) или, што се по себи разуме, уштеди на радницима. Наравно, да услед журбе радника често трпи каквоћа рада, због чега је рад осјеком и по мери погодан само за оне врсте радова, чија се каквоћа по обустављеном послу може лако контролисати. Писменим уговором, у коме су назначене и казнене одредбе, мора послодавац да се постара, како да се заштити од штете услед рђавог рада, извршеног осјеком.

У великом степену на количину и каквоћу рада утиче и то, ако се радницима, поред одређене извесне награде од времена, даје и део од приноса, т. зв. *тантијема*, јер радник имајући удела у приносу од појединих производа, ако ови надмашују унапред одређени средњи принос, настоји да уложи у рад што више снаге и умешности, како би и он добио што већи удео. На пример: ако краварица за сваки литар више намужена млека изнад 8 литара од једне краве добија по 0,02 златних динара; ако слуга, који негује и храни стоку, одређењу за гојење, за сваки килограм живе тежине која надмаша унапред одређену меру, добија по 0,01 златних динара; ако пољопривредни надзорник добија известан проценат од сувишка чистог прихода преко једне унапред одређене суме и т. д. Слично тантијеми утиче и *премија* (додатак плати) која се раднику даје као нарочита награда за марљиву и одану службу. Кочијаш на крају године добија за пажљиву негу коња 20 златних динара; млекарица за сваких 10 литара помуженог млека 0,01 златних динара и за свако одлучено шестонедељно прасе 1 златан динар и т. д.

Потреба пољопривредних најамника. Потреба у пољопривредним најамницима врло је разнолика и зависи од врсте гајених култура, положаја појединих њива (парцела) једне према другој и свих заједно према окућници, састава земље и понебља, пространства и начина употребе зиратне земље,

степена интензивности газдинства, уређења газдинства, примене сточне и елементарне снаге, развијености техничких пољопривредних завода и способности самих радника.

У којим се границама креће потреба у најамницима, показују нам следећи подаци Папста, који налази да је на 100 ха. зиратне земље потребно:

	надничара;	слугу;	свега на 1 ха	лица
Код екстензивног газдинства са слабом земљом	15	7	22	4,5
Код средње екстензивног газдинства	22	9	31	3
Код интензивног газдинства са средном земљом	30	11	41	2,5
Код веома интензивног газдинства са добром земљом	38	13	51	2

Одреди број потребних најамника на имању твога оца, а потом израчунај потребу у најамницима за 100 ха зиратне земље?

Сваки вишак у радницима увећава расходе у газдинству, а сваки пак недостатак умањава приносе. Зато сваки пољопривредник мора тачно да оцени потребу у најамницима за своје газдинство.

Сопственици већих добара налазе ову потребу у најамницима нарочитим прорачуном, који је за средње и мале поседнике већином заметан посао. Они ће најбоље учинити ако своју потребу у радницима цене по другим газдинствима исте величине и под истим приликама и даље из године у годину испитују, да ли је одмерен стварни однос у радницима или не. Ако се покаже да је сувише радника, треба их умањити, ако их је пак мало, онда њихов број треба повећати. У мањим газдинствима, где се не меже умањити нити увећати број радника, треба настојавати да се у првом случају умноже, а у другом умање послови који захтевају ручни рад и то помоћу измене начина газдовања.

Мере за уштеду у радној снази. Имајући у виду да већи део годишњих расхода у газдинству иде на раднике, пољопривредник мора настати да потребу у радницима сведе на најмање могућу меру, другојаче речено, да у радницима толико уштеди, колико се то буде слагало са задатком газдовања.

При овом треба имати на уму следеће:

1) Само ће онај пољопривредник и лети имати довољно радника, који је у могућности да радницима и за време зиме пружи довољно рада и тиме омогући потребну им зараду и опстанак преко целе године. Треба настати да се газдинство

тако уреди, да лети не потребује више, или бар не знатно више радника него зими. Овакво уређење могуће је постићи само увећањем рада за време зиме или смањивањем рада за време лета или једновремено применом оба начела.

2) За време зиме рад се може увећати наношењем земље, планирањем, дренирањем, риљањем, пољопривредном индустријом, пољопривредним споредним радовима и сечом шуме. Даље, треба одложити до јесени или зиме све оне летње радове, који се не морају обавити у једном извесном времену. С јесени и зими могу се вршити следећи послови: извожење и заоравање ђубрета, вршај белог жита, оправка справа и алата, чишћење и припремање семена за сетву, превожење грађевинског материјала, довлачење материјала за гориво и вештачко гнојиво, поправљање путева, спремање сечке за стоку, пресовање сена, сађење воћа, и шумског дрвећа, тесање греда, прављење метли, корпи и пољопривредних алатки.

3) Лети се могу радови умањити, ако се потреба у радницима упролеће, лето и јесен изједначи. На пример: прелазом с газдовања са стрнинама на такав начин газдовања, у коме се, поред стрних усева гаје још и пиће биљке, кромпир, репа, трговинске биљке (поглавито шећерна репа), кратко и јасно, такви усеви чија сетва и жетва не падају у исто време са сетвом и жетвом стрних усева. Ако се у плодореду шестогодишњег усевног реда, који садржи четири дела стрног усева, један усевни део стрнина замени пићним биљкама, то ће се будућа жетва стрног усева обавити са мање радника него раније, и ти ће радници бити у могућности да у овако мање ограниченом времену обаве и послове око сређивања пићних биљака. На расподелу рада утиче такође гајење раних и позних сорти, као и разно доба сетве. Смањивање рада за време лета може се постићи једино екстензивним начином газдовања, гајењем детелине више година, ливађењем једног дела оранице земље.

4) Уопште се радови, а нарочито летњи, могу смањити ако се *људска радна снага може заменити сточном или моторном (воденом, парном, електричном и т. д. снагом)*. Свуда, где употреба сточне или машинске снаге захтева мање трошкова од људске ручне снаге, треба њој уступити место. На питање, када треба заменити ручни рад стоком или машинама, може се у сваком таквом случају одлучити само помоћу рачуна, упоређујући трошкове, које радови у сваком поједином случају захтевају.

5) Исто тако *погодним уређењем газдинства* (згодним положајем грађевина, једне према другој) и разним поправљањем земље (зиратењем, амелиорацијом), може се у радницима уштедети.

6) Доста утиче на изравнање потребе у радницима и подесан распоред, умешна подела рада и већа примена рада *осјеком*.

Заштита радника. Успех од рада биће свакако утолико већи и сигунији, уколико су повољнији односи између радника и послодавца. Стога треба да буде једна од првих брига пољопривредних послодаваца да, по могућству, створе повољне односе са својим радницима. Те односе треба да одржавају и даље гаје. Средства којима се може утицати на благостање радника су ова:

1) Повећање плата радницима, завођење рада осјеком (од комада), осигурање, тантијема и давање премија.

2) Олакшице радницима при куповини намирница (кафе, шећера, сувог поврћа, уља и масти), набављање сировина за сопствено газдинсло радника (семе, ђубре, снажна сточна храна) од стране послодаваца у већим количинама и уступањем радницима по цени коштања. Помагање радницима да лакше и боље продаду сувишке својих сопствених производа, или откупљивање тих истих производа од њих по пијачној цени. Стварање прилика радницима за штедњу, ако се имање не налази у близини штедионице или задруге (да послодавац прима уштеђевине и каматира их једно извесно време).

3) Осигурање радника оснивањем државних установа за осигурање радника у случајевима болести, изнемоглости, старости, смрти или другим несрећним случајевима.

4) Развијање умног и моралног васпитања радника темељним школским образовањем (продужним школама, зимским пољопривредним течајевима и курсевима и домаћичким течајевима) народним читаоницама, радничким васпитним друштвима, обављање заједничких светковина (бербе, рођендана домаћина), јер најбоље ипак утичу добри примери послодавца.

5) Додељивање радницима подесних и здравих станова и њихово подизање на положај пољопривредних предузетника. Ово су најуспешнија средства за решење питања пољопривредних радника.

Осигурање радника. Као заштитна мера за раднике да у случајевама привремене или сталне неспособности за рад не допадну беде, постоји код нас „Закон о осигурању радника за случај болести, изнемоглости, старости, несреће и смрти".

Ово осигурање, као што је у закону назначено не важи за пољопривредне раднике.

М. Дуњић.

Питања и одговори.

Одговор на питање Љубомира Ћировића из Опланића — Крагујевац.

Зверинац јест једна влажна упала коже на прегибалу кичичног зглавка. Појављује се једино код коња, чешће на задњим ногама.

Узроци могу бити различити. У првоме реду нечистоћа и блато, влага, разне повреде закорачења поводника, даље непрекидан рад по блатном и мочварном земљишту.

Знаци: Кожа на томе месту отиче, постане врела. Коњ осећа болове и због тога рамље. После неколико дана појављују се на оболелој кожи пукотине из којих се цеди жута, слузаста течност, у тежим случајевима и гној. Коњ осећа јаке болове, нога отиче до самог скочног зглавка. Није редак случај да се појави и повишица температуре.

Лечење: Први услов за скоро оздрављење јесте чистоћа. Коња сместимо у суво лежиште са довољно добре и суве простирке. Длаку на болесном месту ошишамо. Свега један пут добро оперемо сапуном и неким млаким раствором, па и обичном млаком водом и одмах после прања болесно место добро осушимо неком крпом или још боље ватом. Честа прања могу само шкодити.

Болесно место посолимо онда једном мешавином од 5 грама таноформа и 50 грама белог пшеничног брашна. Добро је и брашно од пиринча. Преко тога ударимо завој.

Појави ли се дивље месо, њега можемо скинути на тај начин, што неколико пута дневно плавим каменом добро истрљамо — истуширамо — дивље месо или га посолимо иситњеним плавим каменом и завијемо.

М. Ф.

Рад Срп. пољоприв. друштва и подружина

Рекордан успех у пропаганди.

Подружина Српског пољопривредног друштва у Гор. Милановцу Дунавске бановине ових дана је одржала редовну годишњу скупштину својих чланова. На дан скупштине уписало се преко 400 чланова са улогом од по 30 динара, који је одмах уплаћен.

Инж. агроном г. Јевтимир Антоновић, срески пољопривредни референт и г. Павле Срећковић, управник бановинског воћног расадника у Гор. Милановцу, својим неуморним и несебичним пропагандним радом успели су да за данашње

прилике овако огроман број пољопривредника заинтересују да на скупштину дођу и у Подружину ступе.

Износимо овај редак пример успеха у овим тешким економским и финансиским приликама пољопривредника, које чланови ступањем у ову по њих корисну установу треба у неколико да поправе.

Рад Пољопривредне подружине Палић - Суботица, на сузбијању биљних болести и штеточина.

Да би се стало на пут најезди биљних болести и штеточина, те ставила брана заштитница против сан-жозевске ваши, управник бановинског расадника г. Вујачић Вуле одржао је предавање о борби противу биљних болести и штеточина, као и о опасности сан - жозевске ваши и о њеном успешном сузбијању.

Предавање је одржано у духу наредбе Банске управе Дунавске бановине III бр. 63627/34 год., како би се пољопривредници упознали са средствима и начином одбране, за случајно сузбијање сан - жозевске ваши.

На предавању је г. Вујачић упозорио све сопственике и држаоце воћњака у срезу суботичком, са строгим казнама које предвиђа Закон о сузбијању биљних булести и штеточина, нагласивши § 21 којим је предвиђена новчана казна од 100—5000 дин. (уколико дело није кажњиво по одредбама кривичног закона) за све сопственике и држаоце воћњака, који се не буду покоравали наредбама надлежних власти.

Предавање је посетио већи број малих сиромашних воћара, који ча тежак начин могу доћи до првокласних препарата, стога је г. Вујачић - претседник Пољ. подружине у Палићу, донео одлуку, да се у Подружину приме и они сиромашни пољопривредници - воћари, који ће бити помажући чланови, са улогом, од 10 дин. годишње. Помажући чланови неће добивати кредит као редовни, Тежак и Календар, али ће добити карболинеум и остале препарате по истој цени као и редовни чланови.

Претседник Подружине г. Вујачић, донео је ову одлуку на основу измена и допуна подружинских правила чл. 5, како би се могло помоћи надлежним државним властима да се ова прскања изводе што успешније, те како би и сиромашни пољопривредници дошли до јевтиних и сигурних препарата за прскање.

Сваки сиромашни воћар који жели да се упише у помажуће чланове пољопривредне подружине нека се јави у

градској кући пољопривредном референту соба бр. 82. Детаљнија упуства могу се добити у Подружини на Палићу телефон бр. 1.

Ставља се до знања, да ће сви воћари чланови Подружине добијати сигуран и оригинални карболинеум и дувански екстракт.

Оснивање Пољопривред. - књижнице и читаонице и омладинске дружине у селу Суботици среза ресавског.

Пољопривредна Подружина у Свилајинцу, ценећи рад пољопривредних књижчица и читаоница и дечијих омладинских дружина, да су ове од велике користи за пољопривредника, а нарочито дечијих омладинских дружина, преко којих се могу чланови дечијих омладинских дружина оспособити да буду на селу вредни пољопривредници и радници, од којих ће бити велике користи и по унапређење села.

Пољопривредна подружина у споразуму са вредним и агилним члановима подружине, г. г. Петром Петровићем свештеником и учитељем Мијом Дугошићем, сазвала је збор пољопривредника како старијих тако и млађих села Суботице на дан 14 јануара т. г. у основној школи суботичкој, ради оснивања књижнице и читаонице и омладинске дечије дружине. Том приликом секретар подружине г. Жујовић одржао је сакупљеним пољопривредницима предавање из задругарства, а по том о важности оснивања пољопривред. књижница и читаоница и дечијих омладинских дружина, и позвао присутне да се још истога дана приступи оснивању књижнице и читаонице и омладинске дечије дружине.

Петар Петровић, свештеник у Суботици.

Присутни су прихватили овај предлог, и замолили су г. Жујовића, да им прочита правила. Правила су прочитана и од присутних примљена. Пошто су прочитана правила, приступљено је избору управног и надзорног одбора, и за прет-

седника је изабран, г. Петар Петровић свештеник, за вођу Дечје омладинске дружине изабран је г. Мијо Дугоњић, учитељ, за књижничара Василије Првуловић, и за благајника Милан М. Марковић. У чланство је се истога дана уписало око 44 члана, старијих и млађих пољопривредника, а међу њима има највише чланова соколске чете из истога села, који су и раније показивали много воље за рад у пољопривреди, пратећи разне стручне листове и часописе. Како је село Суботица, у погледу културе прилично заостало од осталих села у срезу ресавском, то ће ова установа бити од велике користи по ово село, исто тако и рад ове установе је потпуно осигуран, јер се на челу исте налази вредан и агилан свештеник г. Петровић, који је и раније био добар задругар, а потом и добар пчелар, и показивао је велико интересовање како за задругарство тако и за остале гране у пољопривреди, а исто тако много га интересује и ова новооснована књижница и читаоница, те према томе нема сумње да ће ова установа у своме раду показати лепе резултате.

Књижница и читаоница и омладинска дечија дружина отпочеће одмах рад, тако да ће сваки од њених чланова узети по једну грану са којом ће се бавити. Женске чланице бавиће се гајењем разних раса живине и домаћим ручним радовима.

М. Жујовић.

Годишња скупштина Пољопривредне подружине у Ваљеву.

Годишња скупштина ове Пољопривредне подружине је одржана 3 фебруара т.г. у тако примерном реду, у каквом се ретко скупштине одржавају.

Скупштину је отворио г. ing Властимир Ђорђевић, проф. Сред. пољопривредне школе и пригодним говором поздравио присутне, па их је тада замолио да саслушају извештаје о стању и раду Подружине у прошлој години.

Из извештаја Управног одбора, који је поднесен овој скупштини, видело се да је Подружина почела рад једним правилним путем и јачом акцијом. То је код чланова створило лепо расположење. Нарочито се истиче рад Подружине у просветно пропагандистичком правцу.

У току прошле године одржано је 10 разних популарних предавања у околним селима. Предавања је било из: воћарства, ливадарства, ратарства и ветеринарства.

У селу Рабровици је приређен калемарски курс, који је одржан у месецу септембру 1934 године, при сеоској сокол-

ској чети, у циљу обуке пољопривредних омладинаца—сокола у калемљењу воћака.

Курсом је руководио г. Михаило Јаковљевић, срески пољопривредни референт и секретар подружине. Курс је посећивало 25 младића.

Број чланова подружине је за последњу годину за 40% повећан.

У једном посебном извештају Управа је изнела стање пољопривреде по појединим гранама за 1934 год. са упоређењем од 1921 год. за бившу ваљевску област.

Пошто је управа поднела своје извештаје о стању и раду подружине у прошлој години, изнела је свој програм рада за 1935 годину.

У своме програму за ову годину управа је опет већи део рада упутила у правцу просветно-пропагандистичком, на коме већ толике године предано ради Српско пољопривредно друштво преко својих подружина.

У новом програму рада је предвиђен већи број предавања из пољопривреде.

Предвиђено је приређивање једне опште пољопривредне изложбе и два калемарска течаја. Штампаће се известан број летака о важнијим пословима у пољопривреди и сузбијању штеточина и болести на воћу, које у овој околини сваке године велике штете причињавају.

Рад за подизање подружинског дома наставиће се и у дело привести.

Пошто су чланови врло задовољни радом управе, једногласно је решено да и даље остане иста на челу подружине. За претседника је опет изабран г. проф. Ђорђевић, коме и треба захвалити што је живот подружине тако кренуо на боље.

После се јавило неколико говорника, који су изражавали задовољство што је подружина почела тако интензивно радити. Говорио је г. Петар Марковић, министар у пензији и члан подружине. Он се нарочито захваљује управи на опширно изнесеном извештају о стању пољопривреде у бившој ваљевској области.

Г. Марковић истиче, да стање пољопривредне производње треба пратити, као и све добре и зле појаве, како би се на време могле предузети потребне мере.

Г. Алесандар Јовановић, директор Средње пољ. школе, захваљује управи што је рад у подружини тако оживотварила. Он жали што није још већи број пољопривредника у чланству ове установе.

Моли управу да настане на прикупљању вересије од чланова, како би се и материјално стање ове организације

поправило. Даље г. Јовановић напомиње, да започета акција на подизању подружинског дома не остане само на започетку, већ да се приведе у дело, јер је то једна врло важна потреба.

Пошто су примљени извештаји о стању и раду подружине у прошлој години и одређен буџет и правци рада њенога за ову годину, присутнима су одржана два поучна предавања.

Једно је одржао г. ing. Пуцељ Иван, проф. Средње пољ. школе: „О одгајивању младе стоке"; а друго је одржао г. Јешић Стеван, економ Средње пољопривредне школе: „О најопаснијим штеточинама воћа и њиховом сузбијању".

Г. Пуцељ је нарочиту пажњу у своме предавању обратио на исхрану младих грла као најважнијем делу одгајивања младе стоке.

У предавању г. Јешића је скренута пажња на штеточине шљива и јабука и на начине њиховог сузбијања.

Стеван Јешић.

Приказ.

Naše Zadrugarstvo, napisao Drag. Milečić — Split. 1935 g.— У Сплиту је основана: „Primorska privredna i zadružna biblioteka" која ће од времена на време издавати књиге и брошуре из области: приморске пољопривреде, рибарства, занатства и задругарства.

Као прва свеска приморске привредне задружне библиотеке изашла је брошура *„Naše zadrugarstvo"* у којој су изнети поред идеолошких опажања, крајњи прикази о кретању и развоју задругарства у Југославији, а специјално приморског задругарства, земљорадничког и занатског. — Нарочито се истиче: да је здрава и савршена аграрна и рибарска производња неопходно потребна Приморју којој се не посвећује скоро никаква пажња, и ако се у Далмацији и целоме приморју 80% становништва бави искључиво пољопривредом и од ње живи.

Овај лепи подухват г. Милечића за сваку је похвалу и желимо му успех у овом патриотском подузећу.

Књига је формата велике осмине, три штампана табака. Језик леп и чист. Цена је књизи 6 дин.

Миљковић.

Конкурс

Министарство пољопривреде расписује конкурс за попуњавање 4 чиновничка места са пољопривредно-факултетском спремом и то:

За једног винарског надзорника код Краљ. банске управе Зетске бановине VI положајне групе;

За једног пољопривредног пристава код Енолошке станице у Загребу VIII положајне групе, и

За два чиновничка приправника од VIII положајне групе код Енолошке станице у Букову код Неготина.

У недостатку кандидата са условима из VI и VIII полож. групе поставиће се на упражњена места она лица, која испуњавају услове за чиновничке приправнике од VIII положајне групе, а која имају довољно праксе.

Кандидати морају имати свршени пољопривредни факултет и праксу из виноградарско-воћарске гране као и интересовање за исту грану пољопривреде, о чему подносе доказе.

Кандидати имају поднети молбе прописно таксиране Министарству пољопривреде са свима документима прописаним у §§ *3* и 4 закона о чиновницима до 20-II-1935 године.

Из канцеларије Министарства пољопривреде опште одељење Бр. 74110-I-34 од 18-I-1935 године.

Записници

Управног одбора Срп. пољопр. друштва.

6. седнице, држане 6. фебруара 1935. год. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г.г. претседник М. Миљковић и чланови: Д. Спремић, Н. Петровић, Н. Белобрк, С. Ратковић, М. Николић и Б. Ранковић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио инспектор г. Бор. Љ. Нешић.

I 129) Прочитан је и усвојен записник 5. седнице Управног одбор.

II 130) Примљен је знању записник 5. седнице књижевног одбора и усвојени предлози бр. 62 за штампање огласа Министарства пољопривреде и бр. 63 за куповину једног примерка књиге „За Краља и Југославију“ за друштвену библиотеку.

III Прочитан је записник 6 седнице финансиског одбора па је одлучено:

131) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 100.— динара.

132) Да се одобре привремена кредитирања у роби по предлозима бр. 55, 56, 57 и 61.

133) Да се рок за исплату дуга Подружини у Куршумлији продужи до 10. марта тек. г.

134) Да се од Подружине у Владимирцима тражи наплата целога дуга у 20.281.— динара.

135) Да се Управи Манастира Радовашнице, Културно просветном друштву у Куршумлији и Основној школи у Бошњаку због оскудице у средствима не могу дати тражене помоћи.

136) Да један члан финансиског одбора извиди да ли се од стране општине правилно од Друштва наплаћују трошкови за чишћење улице, пошто исти износе скоро 1200.— динара месечно.

137) Да се Подружини у Течићу рок за исплату њеног дуга у 504.— динара продужи до 1. априла т. г. и по исплати истог да јој се одобри нов кредит.

138) Да се г. Власти Ђорђевићу, проф. из Ваљева исплати рачун путних трошкова и дневнице у 254.— динара за одлазак у Чачак.

139) Да се прими и усвоји предлог буџета Друштва за 1935. г. у износу 480.000.— динара прихода и толико расхода.

140) Да се на основу буџета за тек. г. с обзиром на завршни рачун за 1934. г. а у смислу одлуке Управног одбора од 30-I о. г. у циљу спровођења штедње, предузму следеће мере:

141) Да се место секретара привремено не попуњава, да дужност секретара врши инспектор коме у раду да помаже економ г. Стаменковић поред његове редовне дужности. Распоред послова вршиће в. д. секретара тако, да се послови благовремено отправљају на обе стране.

142) Да се дневнице члановима Управног одбора за рад у специјалним одборима и члановима Надзорног одбора кад раде, смање још за 10% тако да укупно смањење износи 50% и да исте отсада износе 50.— динара.

143) Да се сталним чиновницима друштвеним који су пензионери, плата смањи за 8% тако, да укупно смањење износи 33% од њихове основне плате по правилнику, а осталима и служитељима са 5% тако, да укупно смањење износи 30% од основне плате по правилнику.

144) Да се дневнице члановима Управног и надзорног одбора кад путују ван места смање од 120 на 100, а чиновницима од 100.— на 80 динара. Километража и за чланове Управног и Надзорног одбора и за чиновнике да се смањи од 4 на 3 динара.

145) Да Друштво у будуће ништа не даје на осигурање својих чиновника који су пензионери, да се овима издају њихове уложне књижице на слободно располагање и да се Правилник о друштвеном особљу у овом смислу измени.

146) Да сва смањења личних и других издатака важе од 1. фебруара текуће године.

147) Да се друштвене просторије загревају и осветљавају само по најнужнијој потреби.

148) Да се у будуће све па и најмање набавке свих потреба и материјала било канцелариског било за магацин врше само на основу понуда и предлога специјалних одбора.

149) Да финансиски и набављачки одбор проучи питање кредитирања подружина, које у будуће треба да омогући јачи рад Друштва и притицај средстава, а подружинама олакша плаћање по ратама, па у том смислу поднесу предлоге.

IV Прочитан је записник 6 седнице набављачког одбора, па је одлучено:

150) Да се по предлогу бр. 20 изврши набавка справа, семена и другог материјала за снабдевање подружина, чланова и пољопривредних установа.

151 Да се по одређеној цени прода 10.000 кгр. пломбираног семена луцерке, да се изврши набавка потребне количине натуралног семена и да се изда 5000.— дин. капаре за куповину натуралног семена.

152) Да се усвоји предлог рада робног одељења и повећању прихода од тога.

V Прочитан је записник 6 седнице програмског одбора па је одлучено:

153) Да се „Тежак" не може слати бесплатно Соколској чети у Прилужју.

154) Да члан Управе г. Вића Матић, буде од стране Друштва члан депутације из Чачка за нормални колосек жељезничке пруге Краљево—Чачак.

155) Да се Подружини у Краљеву за извршење њеног програма рада за тек. г. изда на име помоћи 600.— динара.

156) Да се претставка суда општине рошке у срезу пожешком противу рада Пољопривредне књижнице и читаонице у Рогама пошаље среском начелству да ствар извиди и извести.

157) Да се похвали и преко Тежака и једног дневног листа објави рад Подружине у Гор. Милановцу.

VI 158) Прочитани су телеграфски поздрави са годишњих скупштина подружина у Сенти и Ђураковцу и поздрављени са „Живели".

Са овим је седница закључена.

7. седнице, држане 9. фебруара 1935 год. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г.г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић и чланови: Д. Спремић, Н. Белобрк, В. Матић, М. Николић, Н. Петровић и С. Ратковић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио инспектор г. Бор. Нешић.

I 159) Прочитан је и усвојен записник 6. седнице Управног одбора.

II Прочитан је акт Министарства финансија Бр. 4369. од 7. т. м. којим тражи извештај да ли би Друштво продало свој део земљишта и по којој цени по квадратном метру, па је одлучено:

160) Да Друштво цело своје имање у Немањиној улици, без обзира на новопројектовану улицу, на основу овлашћења 58. редовног годишњег збора тач. VI. од 27. марта 1932. г. понуди по 2000.— динара квадратни метар.

161) Да г.г. претседник и ппретседник иду код г. Министра финансија, да собом писмену понуду понесу и изложе положај и потребе Друштва.

162) Да исплата имања, ако до погодбе дође, буде одмах по предаји тапије.

163) Да Друштво не подноси никакве преносне трошкове и таксе, већ да исте купац поднесе.

164) Ако дође до продаје да се моли Министарство за одобрење да се Друштво са имања и из просторија не исељава докле не подигне или не купи потребно имање и локале за смештај и рад.

III 165) Саслушан је извештај члана Управе г. Саве Ратковића, да је се код општине београдске известио, да се чишћење улице плаћа по квадратном метру 0,60 дин. месечно, па је одлучено да се премеравањем проконтролише да ли је наплата према простору правилна или не и према томе поступи.

Са овим је седница закључена.

8. седнице, држане 13. фебруара 1935. год. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. п. претседник Др. Т. Митровић и чланови: Д. Спремић, В. Матић, Н. Белобрк, С. Ратковић, М. Николић, и Б. Ранковић.

Претседавао п. претседник г. Др. Т. Митровић.

Бележио инспектор г. Бор. Нешић.

I 166) Прочитан је и усвојен записник 7. седнице Управног одбора.

II 167) Примљен је знању записник 7. седнице књижевног одбора и усвојени предлози бр. 71 и 74.

III Прочитан је записник 7. седнице финансиског одбора па је одлучено:

168) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1.000 — динара.

169) Да се одобре привремена кредитирања у роби по предлозима бр. 70, 71, 76 и 77.

170) Да се Пољопривредној подружини у Крњеву не може дати никакав попуст пошто је робу узимала само на кредит.

171) Да се од Подружине у Јабуковцу за рачунске књиге, печат и штамбиљ тражи 40 динара.

172) Да се не може платити календар по тражењу фирме А. Рајнварт из Прага (Чехословачка), пошто Друштво исти није примило.

173) Да се подружинама, које су при исплати њиховог текућег рачуна дале више него што су дуговале, врате суме датог вишка.

174) Да се Међународном пољопривредном институту у Риму пошаље члански улог за 1935. год. у 240 динара, а публикације примљене од њега уведу у инвентар друштвене библиотеке.

175) Да се Краљевској банској управи у Сарајеву, односно овлашћеном режисеру исплати сума у 62 динара за експедицију воћарског алата пољопривредном одељењу Моравске бановине.

176) Да се Подружини у Врању рок за исплату дуга по обвезници продужи до 1-IV-т.г.

IV Прочитан је записник 7. седнице набављачког одбора па је одлучено:

177) Да се од бановинског добра „Добричево" по утврђеној цени откупи 3000 кгр. семена пролетње грахорице.

178) Да се не може подносити понуда Дунавској бановини за испоруку кромпира за семе, пошто су услови нејасни.

179) Да се по одређеној цени набави пет дворедних сејалица за кукуруз „Вера".

180) Да се прими знању предлог о акцији за сузбијање биљних штеточина и болести и распоред прскалица и препарата за исту из кредита датог од Народне банке с тим, да програмски одоор изради план за рад и распоред справа и средстава за зимско и пролетње сузбијање биљних штеточина и болести.

181) Да се моли Министарство пољопривреде да средства са којима располаже за зимску и пролетњу акцију за сузбијање штеточина и болести на воћкама што пре пошаље

органима на терен и да се том приликом понуде на откуп справе и препати које Друштво има.

182) Да се понуде за семе лана и конопља одбију пошто су цене високе.

V Прочитан је зависник 7. седнице програмског одбора па је одлучено:

183) Да Друштво покуша справљање калифорнијске сумпорне кречне чорбе у јачој концентрацији и исту разашље својим подружинама и др. установама са упуством за употребу.

184) Да се Пољопривредној књижници и читаоници у Павлишу понуде књиге са попустом.

185) Да се редован члан г. Светислав Пешић, пензионер из Крушевца, овласти да прегледа рад и стање Подружине у Крушевцу, по достави претседника њеног надзорног одбора, па Друштву извештај поднесе.

189) Саслушан је усмени извештај члана Управе г. В. Матића као делегата Друштва о пријему депутације из Чачка и околине код г. Министра саобраћаја, која је молила за проширење пруге Краљево-Чачак у нормалан колосек и исти примљен са захвалношћу.

187) По питању одређивања дана за држање 61 редовног годишњег Збора и дневног реда за исти одлучено је, да се Збор сходно чл. 41 и 42 друштвених правила одржи у недељу 24 марта т.г. са овим дневним редом:

1) Претседник или његов заменик отвара Збор.

2) Избор три оверача записника.

3) Подноси се извештај о раду друштвене Управе, годишњи рачун прихода и расхода, извештај о стању друштвене имовине и извештај надзорног одбора.

4) Подноси се на одобрење буџет прихода и расхода за 1935. год.

5) Решава се о куповини и продаји непокретног имања

6) Решава се о подизању зграда и магацина

7) Решава се о писменим предлозима друштвене управе, подружина и чланова који су поднети Управи најмање 15 дана пре Збора.

8) Бирају се чланови Управног и надзорног одбора

9) Бирају се почасни и редовни чланови.

188) Да се позив за Збор објави у 5 и 6 броју Тежака и преко дневних листова и да се тражи повластица за вожњу на железницама и бродовима за посетиоце.

189) Прочитан је поздравни телеграм са скупштине чланова Подружине у Петровцу и поздрављен са „живели".

190) Прочитана је захвалност г. Милића Лукића, пољопр. из Беушића, срез таковски на избору за редовног члана и обећање за будући јачи рад.

191) Саслушана је напомена п. претседника г. Др. Митровића о шездесет-петогодишњици живота и рада нашег Друштва која се навршила 13 јануара т.г.

Са овим је седница закључена.

9. седнице, држане 20. фебруара 1935 год. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. ппретседник Др. Т. Митровић и чланови: Д. Спремић, С. Ратковић, Н. Петровић, В. Матић, Н. Белобрк, М. Николић и Б. Ранковић.

I 192) Прочитан је и усвојен записник 8. седнице Управног одбора.

II 193) Примљен је знању записник 8 седнице књижевног одбора и усвојен предлог бр. 86.

III Прочитан је записник 8. седнице финансиског одбора па је одлучено:

194) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000.— динара.

195) Да се одобри кредит у роби за тек. годину подружинама: у Пређини 12.000— у Лозници 8.200— динара а у Ковину према броју чланова.

196) Да се предмет о експедицији и мањку воћарског алата послатог по налогу Моравске бановине за награде излагачима на изложби у Сарајеву, достави Краљ. банској управи Дринске бановине да ствар изиди.

197) Да се одобре привремена кредитирање у роби по предлозима бр. 84, 85 и 86.

198) Да се Подружини у Младеновцу пошаље тражена роба на кредит с напоменом да јој се поруџбине у будуће неће слати док дуг из 1934. год. не измири,

IV Прочитан је записник 8. седнице набављачкиг одбора па је одлучено:

199) Да се Краљевској банској управи Дунавске бановине, по њеном тражењу поводом рада Трифолин станице и ревизије њених рачуна за раније године, одговори, да Друштво на изнете услове не може да пристане. А ако Банска управа није задовољна досадањим радом Друштва у руковању Трифолин станицом, Друштво ће бити принуђено да јој исту стави на расположење са молбом да је у одређеном року подигне из друштвених просторија и преда на руковање другоме.

200) Да се Зетској бановини тражено семе понуди под условима као и осталим купцима на веће количине, пошто се претходно прибаве податци о цени натуралне робе.

202) Да се о новом препарату „биљобран" прибави мишљење стручњака, па по том донесе одлука о набавци и употреби.

202) Да се по одређеној цени откупи 300 комада лењих прскалица Верморел.

V Прочитан је записник 8. седнице програмског одбора па је одлучено:

203) Да се г. Миливоју Жујовићу секретару Подружине у Свилајнцу изда динара 226 на име хонорара за рад у Подружини у 1934 г. а г. Илији Ст. Кекићу секретару Подружине у Звездану 60 динара за рад у Подружини у 1933 и 1934. години.

204) Да се Народној књижници и читаоници у Цветкама срез жички пошаље ценовник књига са извештајем да ће јој се књиге дати са попустом али не бесплатно.

205) Да се г. Миливоју М. Жујовићу секретару Подружине у Свилајнцу исплати динара 400·— на име хонорара за држање практичних пољопривредних предавања у 10 општина среза ресавског.

206) Да се одобри Пољопривредној књижници и читаоници у Гњилану, срез нишавски, да се споји са Народном књижницом и читаоницом у истом месту с тим, да и даље остане чланица Друштва.

207) Да се прими на знање обнављање рада Подружине у Суботици, одобри пренос њеног седишта из Суботице на Палић и да се г. Вулу Вујачићу, управнику бановинског расадника на Палићу, изјави захвалност на труду и раду око обнављања Подружине.

VI 208) Усвојен је предлог ппретседника г. Др. Т. Митровића, да се после одржаног 61 редовног годишњег Збора Друштва, 25 марта т.г. од чланова и изасланика подружинских организује поклонствена депутација за одлазак на гроб Блаженопочившег Краља Александра I. Ујединитеља на Опленцу, и да се за ову сврху тражи специјална повластица за вожњу на државним железницама и бродовима.

209) Прочитана су писма г.г. Милана Стаматовића, управника бановинског расадника у Петровцу — млавском и Тихомира Ж. Ћирића из Горње Буковице, срез подгорски, којима се захваљују на избору за редовне чланове и обећавају јачи рад и сарадњу са Друштвом у будуће. По прочитању именовани су поздрављени са „живели".

210) Прочитан је и са захвалношћу примљен поздравни телеграм са редовне годишње скупштене Пољопр. подружине у Сврљигу.

211) Прочитано је писмо Краљ. мађарског делегата Министарства пољопривреде у Београду којим потврђује пријем и захваљује на пошиљци комплета Тежака зе 1934. год.

212) По молби г. Милана Дуњића, одлучено је да му се привремено уступи друштвени стан у дворишту с тим, да на име кирије плаћа 275 — динара месечно.

213) Прочитано је писмо г. Тиме Владисављевића о покрићу његовог дуга од 3000 — динара за дати тријер Јовици Илићу из Јунковца, па је од одлучено, да се на ову суму прими меница са роком од три месеца.

Са овим је седница закључена.

Цене пољопривредних производа, на дан 28 фебруара 1935 г.

Пшеница стара	
Србијанска 79 2% Дунав	121.50—122
Србијан. 79, 2% Сава	120.50—123
„ 77,3% гл. пр.	117—120
„ 77, 3% уз. пр.	115—118
Бачка 80 2%	133—135
Банат. 80. 2%	131—132
Кукуруз	
Банатске утовар станице пром.	64— 66
Банат. пар. Вршац	64— 66
Срем. нови пром.	67— 69
Србијан. пар. Пожаревац н. пр.	65— 68
Вагон пром. пар. Банат	68— 70
Вагон пром пар Бачка	70— 72
Овас	
Српски пар. Београд лађа	95— 98
Јечам	
Барањски 68-69 нов.	120—130
Бачки нови 65—66	105—108
Главна пруга	—
Пасуљ	
Срб. 3% 1933 г. пар. Београ.	125—135
Сремски 2% без вр. утов. ст.	125—130
Бачки 2% без вреће утов. ст.	125—130
Бачки и срем. 2% пар. Беог.	—
Стока и сточни производи	
Свиње тешке	7—7.70
„ средње	6.60—7.20
Свиње лаке	5.60—6.40
Свиње мршаве	
Волови I кл. жива мера	3.50—4.50
„ II „ „	2.50 - 3.25
„ III „ „	2—2.50
Краве I кл. „ „	2.50—3
„ II „ „ „	2—2.50
„ III „ „ „	1.50—2.—
Овце живе ваге	1.50—2.—
Јагањци млади	7—8—
Живина жива пилићи	8.50—9—
Јаја 100 ком.	45—50
Маст	13—14
Сланина	9—10
Млеко краваље	2—2.50
Млеко овче	3—3.50
Сир српски	7—8
Кајмак	18—23
Кашкаваљ	11—20
Разно	
Мекиње са врећама Срем, Бачка	80—85
Мек. обала Београд, са вреће.	90—95
Кукољ самлевен, Београд	65—75
Кромпир,	35—50
Црни лук	130—135
Бели лук	800—900
Сено	40—50
Слама	25—30
Хартије од вредности	
2½% Рента ратне штете	382—384
4% Аграрне обвезнице	47—47.50
7% Инвестициони зајам 1921	76—76.25
Аграрна банка	258—259

Штампарија „Скерлић" — Мил. К. Цветановића — Београд
Краљице Наталије 12. — Телефон 20-732

-ска Библиотека
Београ

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ.

Бр. 6. Београд, 15 МАРТ 1935 год. Год. 62.

ПОД ПОКРОВИТЕЉСТВОМ
Ј. В. КРАЉА ПЕТРА II.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

Рукописе слати Друштву, Београд, Немањина 15, а тако исто и бројеве који се враћају.
Претплата на годину 30.— динара, за ђаке и војнике 15 динара.
Телефон канцеларије бр. 20-302, магацин 27-702. Чековни рачун 50.350.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. МИРКО МИЉКОВИЋ
Шуматовачка улица број 130.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Д-р ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32.

ПОЗИВ

За 61 редовни годишњи збор Српског пољопривредног друштва, који ће се, на основу чл. 40—43 друштвених правила, држати у недељу 24. марта 1935. године у друштвеном дому у Београду, Немањина ул. бр. 15, са овим дневним редом:

1) Претседник или његов заменик отвара збор у 9 часова пре подне;

2) Бирају се 3 члана за оверач записника и бројач гласова;

3) Подноси се извештај о раду Друштва за 1934. годину, годишњи рачун о приходу и расходу, извештај о стању друштвене имовине и извештај Надзорног одбора;

4) Подноси се на одобрење буџет прихода и расхода за текућу годину која почиње 1 јануара;

5) Решава се о куповини и продаји непокретног имања;

6) Решава се о подизању зграда и магацина;

7) Решава се о писменим предлозима друштвене управе, подружина и појединих чланова који су поднесени Друштву најмање 15 дана пре збора;

8) Бирају се чланови Управног и Надзорног одбора;

9) Бирају се почасни и редовни чланови;

Што се од овог дневног реда не сврши на дан Збора, продужиће се идућег дана док се дневни ред не исцрпи.

Право гласа на збору имају само опуномоћени изасланици подружина и редовни чланови који су у исто време чланови ма које друштвене подружине (чл. 11. друштвених правила), што ће при упису у гласачки списак доказати пуномоћијем, односно чланском картом.

Позивају се подружине да по чл. 36. друштвених правила одреде и са пуномоћијем упуте своје делегате, а редовни чланови да на Збор дођу и у раду његовом учествују.

Решењем Господ. Министра саобраћаја Бр. 3583/35 и Дирекције државне речне пловидбе за збор је одобрена повластица за вожњу на државним железницама и бродовима у пола цене. Чланови и изасланици ће на полазној железничкој или паробродској станици купити целу возну карту и жељезничку легитимацију ОБр.К. 13, а купљена цела карта важиће им за повратак бесплатно уз потврду претседништва збора на поменутој легитимацији да су били на збору.

За долазак повластица важи 22, 23 и 24, а за повратак 24, 25 и 26 марта. За повластицу на паробродима није потребна легитимација, већ ће посетиоци добити објаву од Друштва.

Бр. 985. Од Српског пољопривредног друштва, 18 фебруара 1935. године, у Београду.

† Алекса Љ. Поповић.

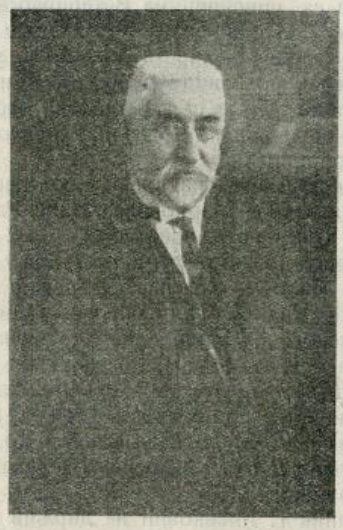

Српско пољопривредно друштво и наша пољопривреда изгубили су још једног врсног члана, још једног ваљаног и вредног раденика великих способности, једну фигуру са великом репутацијом у пољској приведи.

На дан 2 марта у 1 час ујутру испустио је своју племениту душу Алекса Љ. Поповић, начелник Министарства пољопривреде и претседник Надзорног одбора Српског пољопривредног друштва у 79. години живота.

Погреб је био 3. марта у 3 часа по подне. Опелу је био присутан цео Управни одбор Српског пољопривредног друштва и положио венац на одар покојника. Спровод се кренуо из капеле на Новом гробљу, а опело извршено у цркви Св. Николе. Ковчег

са посмртним остацима унели су и изнели су из цркве чланови Управног одбора Српског пољопривредног друштва са чиновницима Ветеринарског оделења Министарства пољопривреде. У спроводу су учествовале многе угледне личности оба пола, угледни грађани, пријатељи, познаници и поштоваоци покојникови, што је доказ да је стекао велике заслуге за његов дугогодишњи рад на државним пословима, нарочито у пољопривреди.

Покојни је Алекса из плејаде ветерана: Вучка С. Богдановића, Јакова Марковића, Виће Радовановића, Душана М. Спасића, А. Секулића и др. који су изграђивали нашу пољопривреду на темељу који су поставили Др. Милован Спасић, Др. Јосиф Панчић, Чеда Мијатовић, Чеда А. Поповић и остали чланови оснивачи Српског пољопривредног друштва и на чијим се темељима и данас зида и доградјује.

По свршеном опелу, пред црквом опростили су се са покојником: претседник Српског пољопривредног друштва г.г. Мирко Миљковић и Др. Љуба Младеновић, начелник Ветеринарског оделења Министарства пољопривреде.

Претседник г. Миљковић на дирљив начин казао је покојнику последње „збогом“ овим речима:

„Ожалошћена породице и поштоваоци покојникови,

Мени је пала у део веома тешка дужност, да се на последњем растанку, пре но што ће трошно тело бити предано матери земљи, опростим у име Српског пољопривредног друштва са његовим дојучерашњим претседником Надзорног одбора, пок. Алексом Љ. Поповићем.

Тежак губитак који је задесио породицу нашег бившег претседника Надзорног одбора његовом смрћу, осетиће и наша пољопривреда, а највише Српско пољопривредно друштво, у коме је покојник све до јуче од пре пола столећа сарађивао.

Покојни Алекса спадао је у ред људи који су целога свога живота служили држави и народу саве-

сно, поштено и предано, са крајњим пожртвовањем и за собом остављали видне резултате. Ветеринарска струка у Србији губи у покојнику једног од својих главних твораца и највећих поборника за њено постојање и одржање као неопходне, не само по трговинским уговорима и конвенцијама са страним државама, већ и по општим потребама народа и државе. Он је био и оснивач и дугогодишњи шеф Ветеринарског одељења Министарства пољопривреде, у коме је својим неуморним радом, истрајношћу и стрпљењем, давао примера свима својим подручним чиновницима.

Покојник је рођен у Рачи крагујевачкој 10-VII-1856 г. Отац му је био свештеник у селу Јарушицама. Гимназију је свршио у Крагујевцу, а после ове Пољопривредну академију у Алтенбургу. Ветерину је завршио у Бечу 1886 г. и промовисан за ветеринара.

По свршеној школи, у државној служби био је на разним дужностима, а доцније је заузимао положај управника Државног сточарског завода у Љубичеву. Од 1896 па све до пензионисања 1924 г, дакле пуних 28 година, био је на положају шефа и начелника Ветеринарског одељења Министарства пољопривреде. У овом времену био је кратко време аташе при Српском посланству у Бечу.

Учествовао је у трговинским преговорима са свима страним државама и пре и после рата, све до свога пензионисања, и оставио је врло видног трага у свом раду на склапању многобројних ветеринарских конвенција, свагда бранећи одлучно, упорно и са пуно разумевања, интересе и нашег извоза стоке и нашег сточарства.

На свима овим положајима које је заузимао у државној служби он је стално био у контакту са Српским пољопривредним друштвом и сарађивао у њему најпре као секретар, затим као дугогодишњи члан Управе, као ппретседник и напослетку као претседник Надзорног одбора. Тај његов рад у Српском пољопривредном друштву, огледа се у књижевном правцу

и уређивању Тежака и Пољопривредног календара, као и у безбројним чланцима публикованим у друштвеним издањима у којима су изнети здрави погледи на унапређење наше пољопривреде, којима се тежило да се наши пољопривредници упуте оним путем, који би их на најбољи начин довео до благостања.

Сви смо ми сведоци покојникових мисли и речи: „Да Српско пољопривредно друштво има да служи на добро и напредак наше пољопривреде, да га треба сматрати као неку светињу, која је изнад данашњег схватања обичног друштва.“ Томе узвишеном задатку Српског пољопривредног друштва, покојник је прилагодио свој рад у њему кроз непуних пет деценија, нарочито када је од својих другова, пријатеља и познаника био почаствован местом председника Управног одбора и претседника Надзорног одбора.

За стечене заслуге у раду за унапређење пољопривреде, Српско пољопривредно друштво изабрало га је за свога почасног члаоа.

Ма да смо сви много изгубили у нашем добром и непрежаљеном Алекси, ипак нека је утеха његовој до срца уцвељеној породици та, што је смрт неумољиви природни процес, коме сви подлежемо, што је покојник имао релативно дуг век, те је много урадио и тиме оставио каснијим поколењима трајан спомен, како треба радити за Отаџбину и за свој Народ.

На данашњи дан, када нашег доброг и непрежаљеног Алексе нема више међу живима, ја се са нарочитим поштовањем клањам његовој сени у име Српског пољопривредног друштва, у име његових многобројних подружина и чланова, и узвикујем у њихово и своје име: Хвала ти од свег срца, наш драги и добри претседниче, на свему ономе што си нам оставио и што си урадио; нека ти је лака земља коју си толико волео и нека ти благи Бог подари рајско насеље.

Слава ти и хвала!“

Мир. Миљковић.

Зашто се сељак не удружује?

Сва занимања у свету организовала су се и створила своја удружења, па чак и варошки чистачи улица, док су 85% сељака-пољопривредника — у Југославији остављени на милост и немилост природи, да се потуцају од немила до недрага, да се моле неком невиђеном бићу и да од њега измољавају милост. Питамо се шта је томе узрок? Одговор је и лак и прост. Слаба просвећеност. Како прочитасмо из статистике, од целокупног сеоског становништва које прође кроз основну школу, тек сваки осми је писмен, а остало не уме ни општински позив да прочита. Већина не уме ни да се потпише. Зашто? Чим дете из основне школе изиђе, сиромах сељак оптерећен радовима, тера га од ране зоре до мрклога мрака за стоком. Оно мало школских књига за време учења поцепано, а родитељи или немају или сами не знају да детету треба набавити понеку књижицу, коју би дете узгред читало, да се упражњава у читању и некако заражује читањем до свога пунолетства, а после ће већ и само сматрати читање књига потребом без које се не може.

Због слабе просвећености и писмености не може код сељака да продре свест о удруживању. Сељак је донекле и веровао сеоској интелигенцији, ишао је за њом, стварао задруге, удружења и томе слично. Али нека је част изузецима, махом се обртало на неке политичке прћије, или се на крају продавало можда неким трговачким радњама, или је Управа проћердала имовину, или благајник и т.д. Онај ко је мало писменији у селу, а при томе безобзиран и лакташ, опет свака част изузецима, увек се истиче да уђе у управу заједнице и улази. Они који су неписменији, а можда поштенији, остају увек у позадини. Кад је на годишњој скупштини, па још ако им каса није у реду, они први нађу олош — опет издвајам изузетке, који им даје повереље и прави ларму, и тако нагнају на пр. задругу у бубањ. И тако када зовеш неког сељака

да се упише у задругу, одговориће ти: „Какву задругу, видиш да су је упропастили! Да могу бити у задрузи не би се од браће делили". Ко би био позван да спасе задругарство? То су сеоски поп и учитељ. Али нажалост и они су ретки да хоће да воде задругарство. Већина воли више да води политику него ли задругарство. Ако неки и уђе, то ради само ради политике, да би нашао више својих присталица. Слушао сам из уста једнога попа кад каже: „Волим задругарство, али сам пусто заражен политиком". И на доста места задругарство страда само због политике. Сељак да је свестан, чим је забрањена политика, иако је увек туђу водио, никад своју, политика треба да му буде удруживање, задругарство, рад и ред, а преко тога од надлежних да тражи право и правду, а не овако што нас сваки на свој начин искоришћује.

Зар не би било лепо да свако село има задруга свију облика, па преко њих продавати све своје производе. Ето на пр. наша најстарија хумана установа Српско пољопривредно друштво, даје сваком члану 500 дин. вредности у пољопривред. справама, алатима и семењу на вересију без камате за 12 месеци; имаш за 30 дин. Календар и 24 броја Тежака, те свете земљорадничке књиге, из које ћеш прочитати савете из свих грана. Што не знаш питај, и добићеш тачан одговор бесплатно, док адвокату даш 100 дин. за мали савет.

Зато бих кликнуо из свег грла: „Напред, браћо, у задругарство и подружине, па преко њих да тражимо своје право!".

Поред осталога напоменуо сам да главну улогу могу у задругарству да воде учитељи и попови, јер су они у непосредној близини са сељачким светом. Треба само омладину заразити читањем, па ће све остало ићи глатко. Али зато треба оснивати пољопривредне

књижнице и читаонице, за које би надлежни требало бесплатно да дају књиге. Истина је да сељак каже да нема кад да чита. Али како има кад да савија цигару штетног дувана и друго, имаће времена и за читање, само како рекох док се зарази читањем. Ја сам претурио педесету, па сиђем с кола у блато за хартију на коју наиђем, дигнем је и прочитам ако је исписана. Моји синови и за ручком чутају понеку књигу или новине. У десној руци држе кашику, а у левој књигу или новине.

Милоје Т. Ђорђевић,
члан Управе Подружнице
у Белановици.

Никотин.

Ово је име онога отрова који свакодневно трује стотине милиона људи, оне који дуван пуше. Љути отров никотин ствара се у биљци дувана. У разним дуванима има га од 0.6% до 5%, т. ј. у 100 килограма дувановог лишћа садржано је 0.6 до 5 килограма никотина, што зависи од сорте дувана, земље, гнојења и краја у коме дуван успева. Што је мање у неком дувану никотина, утолико је он бољи. По човечији организам никотин је много шкодљив. У малој мери он надражује и омамљује нерве, због чега људи и пуше. Кад се човек привикнуо пушењу, не може га тако лако оставити, јер тело је затровано па све даље захтева отрова, ма да код ниједног пушача најзад не изостану шкодљиве последице пушења.

Није сврха овог написа да се у њему расправља о шкодљивости пушења дувана. То је ствар лекара и хигијеничара, а ми овде треба да упознамо пољопривредника с користима које он може имати од никотина.

Никотин је један од најљућих отрова и за све инсекте. Већ растор у коме има 0.01% никотина, т.ј. раствор у коме у 10.000 делова воде има 1 део никотина, убија све мекане инсекте. Раствор од 0.1% ни-

котина, т. ј. 1 део никотина на 1000 литара воде, убија сигурно и штитасту ваш и све друге ваши, разуме се — ако се употреби у право време. Ово је за пољопривредника врло важно, јер зараза штитасте ваши заузела је опет још много веће размере, него што је то у 13 и 24 броју Тежака од прошле године објављено. Једна објава Сарајевске секције Удружења југословенских агронома у Политици од 3 фебруара о. г. доноси управо поразне вести о томе, поразне са више разних тачака гледишта. Ако се дода томе још и то, да нам врло вероватно као неизбежно претстоји и напаст од једног новог, још опаснијег штетника него што је шљивова штитаста ваш, а тај се зове санжозеова ваш, која напада скоро све врсте воћака; као и да навале и осталих многобројних непријатеља наших воћака (крвава ваш, јабуков савијач, шљивова осица, трешњева осица и мн. др.) из године у годину бивају све јаче, и штете све осетљивије, — то су изгледи за унапређење нашег воћарства веома слаби. Стојимо пред тешком задаћом да се ухватимо у коштац с многобројним непријатељима. Или ћемо их победити и уништити, или нећемо имати воћака, па ћемо дакле бити лишени једног важног извора наших прихода. Све више морамо да долазимо до сазнања, да није довољно само једанпут учинити нешто, па веровати да је учињено све, већ да ваља стално, сваке године, или барем за дуги низ година марљиво радити па да спасемо наше воћарство.

Сада одмах, чим настане погодно време на измаку ове зиме, ваља безусловно прскати све воћке, и то оним средствима која су већ опробана и нађена добрима. Ту нема и не сме да буде одлагања, ма да ће нам иностранство однети велике суме за разне скупе препарате инсектицида страног порекла. Разуме се, ту ваља до крајњих граница нашем осиромашеном сељаку пружити материјалну помоћ, јер он нема новаца, и сам никако не може набавити средства за прскање. Сељака треба поучавати да се и самим ручним чиш-

ћењем и требљењем вашију помоћу оштрих четака, крпа и т. д. може веома много учинити, и да је потребно, пре него што се приступи прскању воћке, њу што боље уредити и припремити за прскање, како би се прскање могло извршити са што мањим утрошком материјала. То је што се сада одмах мора да учини, и то је најтеже.

Али, борбу ће ваљати и продужити, а та може да нам буде много лакша. Питање које је најтеже — добава средстава за прскање воћака — може у будућности да нам у знатној мери буде олакшано. Ми не би морали у иностранство да пошаљемо баш ни циглу парицу, јер једно од најефикаснијих средстава за сузбијање штеточина, **а то је никотин,** можемо ми да производимо у нашој земљи у свакој потребној нам количини. Можемо да производимо и више него колико нама треба, па да га још и извозимо у иностранство, јер сигурно је да ни у иностранству воћке нису поштеђене од навале штеточина.

Дуванова биљка код нас врло добро успева. Ми смо и поред свих ограничења што их предузимају наше монополске власти још увек велики произвођачи дувана. Разуме се, а то је и потпуно оправдано, тежња код гајења дувана код нас иде за тим да се произведе што финији дуван, дакле баш такав у коме је садржано најмање никотина. Наша Монополска управа посвећује велику пажњу производњи финих сората дувана, а споредно јој је све остало, па и онај дувански џеџ, т. ј. онај узгредни производ, који ми пољопривредници требамо за сузбијање воћних штеточина. Џеџ што га издаје наша Монополска управа различног је и несталног садржаја никотина, и прегуст, па не баш много подесан за употребу у воћарству. Ово је свакако велика штета, јер се данас не може искористити ни оно мало што имамо, па да се олакшају и смање издаци за инсектициде из иностранства. Ја верујем да се ово не догађа због немара и нехата, или због игнорисања потреба наше пољопривреде са стране

Монополске управе, већ напросто због тога што то лежи у природи самог посла око производње финог дувана, што је главни циљ Монополске управе. И верујем да дотле у погледу тога неће бити боље док се не створе нарочити фабрички уређаји који ће дувански цеђ прерађивати на такве препарате какви су подесни за употребу у пољопривреди.

Не знам ни приближно колику количину никотина *данас* производи наша Монополска управа, али мислим да та количина не би била довољна ни у оном случају ако би се и с највећом пажњом настојало да се пољопривреди пружи одлично средство за сузбијање штеточина. Рачун би нам могли дати дувански стручњаци ако би им ми пољопривредници рекли колико би никотина могла потрошити наша пољопривреда. Могло би се рачунати по прилици овако:

Ако би се 50 милиона воћака прскало једанпут годишње, и од ових 25 милиона два пута, то би број стабала износио 75 милиона. Узимам да су у највећем броју заступљене шљиве. За 1 стабло може се рачунати просечно по 4 литра течности. Код раствора од 0.1% никотина потребно је дакле за сваких 25 стабала $^1/_{10}$ килограма чистог никотина. Са 1 кг. чистог никотина може се дакле попрскати 250 воћака, а за 75 милиона воћака требало би 300.000 килограма чистог никотина. Узмимо да се од данашње производње дувана за пушење може добити 50.000 килограма чистог никотина, то нам недостаје још 250.000 килограма чистог никотина, који би се морао произвести другим путем, а који се код нас и може произвести.

Да то можемо постићи требало би да почнемо гајити дуван који је првенствено намењен производњи никотина, а где је све остало узгредно. Овај посао не би ни уколико смео да шкоди досадашњој нашој производњи дувана, и не би имао са њоме никакве везе, осим те, да се и овај посао изводи у државној или у монополској режији, и под контролом државних органа

Рачун о потребној површини за гајење овог дувано био би по прилици овакав:

Прости варијетети дувана, и у мање подесним положајима, садрже већу количину никотина у лишћу, и дају већи принос лишћа. Ако би се успело да се по хектару добије 1500 кг. лишћа са 3 до 4% никотина, могло би се рачунати са хектарском производњом од 50 кг. чистог никотина. Да се добије количина од 250.000 килограма никотина требало би према овом рачуну посадити $\frac{250.000}{50} = 5000$ хектара дувана, па да будемо потпуно независни од иностранства у погледу увоза инсектицида.

Главна мисао овога написа јесте дакле ова: **да се узме у оцену питање гајења дувана са главним циљем производње никотина.**

Сматрам да је ово питање толико важно да оно заслужује да се о њему изјасне и други стручњаци. У данашњој тешкој борби за опстанак нашег сељака не сме да остане незапажена ниједна мисао која може да донесе помоћ, па била она и теже остварљива од ове што сам је напред изнео.

К. Поповић.

Живинарство.

Извођење пилади природним путем.

Како сада наступа сезона производње пилади, ове тако важне привредне гране, то ће сврха ових редова бити, да се читаоци упознају са начином и условима успешног извођења пилади, да се не би у послу грешило и отуда проистекла штета и разочарење у живинарењу.

Да успех буде сигуран, треба изабрати добра јаја за насад, која треба да су од плодних и здравих родитеља, да је јаје оплођено и да није старо. Добро изабрано јаје даће добро и здраво пиле, а поред тога пиле ће успешно и напредовати.

Јаја за насад треба узимати од најбољих носиља и то из друге године старости, које су за време зиме снеле највећи број јаја. Од мршавих, дебелих, дегенерисаних носиља не узимати нипошто јаја за насад. Боља су јаја за насад од но-

сиља које имају слободно кретање и које су рационално храњене. Не узимати јаја за насад старија од 10 дана. Јаја треба да су правилног облика, једна ужа а друга шира страна, средње крупноће, ни сувише велика ни сувише мала. Боље је узети јаја из свога запата, пошто знамо које су нам најбоље носиље и знамо старост јаја. Ако набављамо јаја са стране онда их набавити из сигурног извора. Прљава и укаљана јаја не употребљавати за насад.

Време откако се јаја метну под квочку па до извођења пилади зовемо време лежења, тј. трајање лежења, које код кокоши износи 20—21 дан, гуске и ћурке 28—30 дана и пловке 26—28 дана.

Број јаја за један насад зависи од величине лежиље, величине јаја и доба године. Када је хладније стављаћемо мањи број јаја под квочку и обратно. Под кокош се меће 11—17 јаја, под ћурку 15—21 јаје, под гуску 9—15 ком. Пловчија јаја насађујемо под кокош око 10 ком. а под ћурку 15—20 ком. Гушчија јаја насађујемо под кокош 5—7 ком., под ћурку 11—17 ком. Кокошијих јаја стављамо под ћурку 15—21 ком.

Ћурке су врло добре лежиље и мајке. Може се ћурка и присилити да лежи на јаја ако се неколико дана затвори и под њу метне полог или које вештачко јаје (од гипса). Када се умирила после неколико дана, те неће да силази са гнезда, значи да можемо подметнути јаја под њу.

Јаја под лежиљом треба да имају чистог ваздуха, влаге и топлоте, јер су ти чиниоци од важности за развитак пилета у јајету. Квочке се ради тога држе у чистим и проветреним просторијама. Квочка својим перјем сама регулише количину ваздуха, која има да допре до јаја. Ваздух има утицаја на развиће зачетка - пилета и на промену хранивих материја у јајету које пиле употребљава за своју исхрану.

Ако има сувише влаге јаја се могу покварити, а ако нема довољно влаге бива сувишно испаравање течности у јајету због чега наступа угинуће пилета. Ради овога треба лежиљу до десетак минута пуштати по росној трави, да се мало овлажи перје, те ће лежиља тиме овлажити и јаја. Када нема росе треба с времена на време прскати водом и оделење где су лежиље, ради одржавања влажности ваздуха.

Топлоту одржава лежиља, која не сме напуштати јаја дуже време већ само до 10 минута, да се сувише не би охладила и у њима угинуо зачетак - пиле.

Да би извођење било сигурније, треба за лежиље направити угодна гнезда. За гнезда се употребљавају сандучићи, корпе, цигле и слично, а унутра се меће слама и направи се угодно гнездо.

Квочка треба да буде сигурна лежиља. Гнезда и оделења да су чиста, да немају гамади, јер од гамади - паразита, квочке мршаве, па могу и да угину. За време лежања квочку не треба узнемиравати. У оделењу не треба да је топлота променљива, да је полумрак и да може с времена на време ући чист ваздух. Првога дана квочку не дирати, а следећих дана дизати је да се нахрани, напије воде и испразни, па је опет, после 10 минута вратити на гнездо. Хранити квочку сваког дана (изјутра и увече) у одређено време.

За време лежења јаја се сваког дана преврћу, а шестог или седмог дана јаја се прегледају, да би се утврдило да ли су оплођена или не, тј. развија ли се зачетак. Преглед се врши помоћу једне кутијице која има отвор у облику јајета. У ту кутију се стави цепна електрична лампа, сијалица или обична лампа, а на отвор се стави јаје и посматра. Ако је јаје оплођено, у њему ће се приметити зачетак у виду паука. Неоплођена јаја одбацују се. Добра страна овог прегледа је, ако имамо више лежиља, можемо једну или две ослободити на тај начин, што испод једне лежиље разделимо јаја под друге испод којих смо прегледом одбацили по који комад. Други преглед врши се тринаестог дана. Одбачена јаја употребљавамо за исхрану пилади.

По извођењу пилад не хранимо одмах већ после 24—48 часова. Као прва храна за пилад је најпријатнији сув хлеб натопљен у млеко и добро исцеђен.

Милорад Кандић,
учитељ пољоприв.

Воћарство.

Да ли треба и кад орезивати круну шљиве?

Орезивање воћака, односно њихове круне, уопште речено, јест једна врло корисна, а за понека стабла још и преко нужна радња. Орезивањем се постижу многе користи од којих наводимо следеће:

а) Орезивањем се уклањају сувишне, непотребне гране из круне и тим се с једне стране густа круна проређује, те је на тај начин омогућен лакши приступ ваздуха, а нарочито сунчане светлости, без чега нема ни доброг пораста унутрашњих грана ни стварања родних окаца, а са овим ни плода. С друге стране овим уклањањем сувишних и непотребних грана, утиче се на јачи пораст осталих здравих грана, јер храна која је узалуд на њих трошена враћа се у остале задржане.

б) Орезивањем се регулише однос између слабих и јачих грана у круни воћке. Наиме, слабе се могу појачати, бујније

успорити и на овај начин за годину две њихов пораст изједначити.

в) Орезивањем се на воћку може утицати да расте онако и у оном правцу и облику какав ми желимо, као и то, да се може гајити и на мањем простору но што она по природи захтева.

г) Орезивањем се може бујна и неродна воћка у већини случајева натерати да рађа, тј. ако је њеној неродности узрок већа бујност.

д) Орезивањем се може доста добро регулисати правилан однос у круни између лисних и родних окаца, односно између родних и неродних гранчица, и на тај начин регулисати да воћка не рађа једне године сувише много, а друге нимало, но да рађа сваке године умерено.

Из овога, као што видимо, само орезивање врло је важно, али иако је ово тачно, ипак морамо знати да све врсте наших воћака не подносе подједнако повољно ово орезивање. Услед овога често пута многи од предузетог орезивања појединих врста воћака не само што нису имали жељене користи, но су чак имали и штетних последица. Ради овога при орезивању морамо знати шта желимо њиме постићи, а што је наглавније, која врста воћа подноси то орезивање. Међу осталим врстама јабучасто воће може поднети најдубље и најопезније орезивање, што код коштичавог није случај. Како шљива спада баш у ово коштичаво воће, самим тим већ је речено да она по својој природи не подноси много орезивање. Да је ово тачно види се по томе, што и сами наши многобројни одгајивачи шљива по свом искуству врло нерадо орезивање шљива предузимају, иако им то понеки саветује. Истина је да они у овоме у извесним случајевима много греше, јер и поред тога што шљива не подноси јаче орезивање, ипак зато има пуно случајева када и поред наведеног треба исту орезивати. Али ако ови случајеви не наступе, треба бити при орезивању шљива врло опрезан и штедљив. Ово је пак могуће само тада, ако је круна шљиве произведена и одгајена онако како сама природа шљиве захтева и са довољним бројем грана и гранчица, као и са правилним распоредом истих. Али како поједини препоручују образовање и одгајивање тако зване *трогране* основне круне, а на њој доцније одгајивање грана другог и трећег степена, које се може постићи само орезивањем, то онда већ видимо да такво образовање круне код шљива није за препоруку, јер се орезивање и поред највеће опрезности не може избећи. Па не само то, што се ово орезивање не може избећи, но овакав начин образовања и одгајивања круне има и других још већих, па и штетних по-

следица. Наиме, код овог начина образовања круне остављају се свега три основне гране. Овако остављене гране обично су преко лета у првој години врло снажне и бујне. Сад ради добијања грана другог степена ове три основне гране у идућој години прекраћују се на дужини од 60 см. да би се из горњих окаца добиле друго-степене 2—3 гране. У трећој години то се врши на исти начин са прологодишњим гранама ради добијања грана трећег степена. Све ово као што видимо теориски речено даје лепу замишљену слику будуће круне. Јер свака овако остављена основна грана у року од 1—3 год. добија три степена својих грана. Али у пракси се скоро са 80% показало да је то погрешно. Зашто? Ево доказа. На прекраћеним основним гранама круне, у првој години, из вршних пупољака избиће нови младари који ће у порасту бити врло бујни и снажни. Услед овога из окаца испод њих потераће слаби ластари који ће се, ако не у току ове, а оно сигурно у току идуће године, потпуно угушити и пропасти, јер ће им вршни ластари остављени за гране другог степена одузимати сву снагу. На тај начин размак између вршних младара и основне њихове гране остаје празан и го. На исти начин и услед тога разлога постају голе и празне гране на којима су образоване доцније гране трећег степена. На овај начин ми ћемо ускоро имати круну шљиве, истина по замисли лепу, али чије су гране од основе првих грана па чак и до трећег степена празне-голе. А да ли је ово у интересу одгајивача, т.ј. да ли оваква круна шљиве може дати онолико и онаквог плода колико у ствари треба да донесе? Свакојако да не може. Па не само ово што рекосмо, већ при оваквом образовању круне, односно при орезивању за образовање исте, примећује се видно да прекраћене гране испод места прекраћивања, односно избијања нових вршних грана, образују задебљање. Управо сваки степен грана образује за себе нову главу круне. На тај начин, место да имамо главну основну круну, т.ј. једну круну, ми у ствари имамо на свакој основној грани толико круне колико на њима има степена грана. А ово и јесте најјачи разлог да делови гране испод сваког степена остају празни и голи.

Да би ово још јаче истакли, да наведемо један сличан пример код чокота лозе. Кад се овај правилно орезује, онда се у њега основна глава правилно образује. Али ако се погрешним орезивањем прошлогодишњи кондири не орежу у основи или што ближе овој, но се оставе са истом дужином, онда ће они из вршног пупољака потерати ластар и на том истом месту образовати ново задебљање, односно главу. У том случају прошлогодишњи део задржаног ластара остаје го, а основна глава чокота почиње да губи свој значај и

почиње да се суши. Услед овога такав чокот тешко је одржавати, а још теже ујесен загрнути, а што је најглавније не доноси доста и доброг грожђа.

Према досада изложеном као што видимо, код оваквог начина образовања круне не може се избећи орезивање, иако то шљива по природи не подноси. Па не само то, но се њиме не постиже образовање добре и ваљане круне. Ради овог, а да би добили што бољу круну, са што више и бољих бочних грана и гранчица, почевши од основе круне па до врха, која ће нам више и боље рађати, а што је најглавније, при чијем образовању и даљој нези нећемо имати потребе стално орезивати, ми морамо образовати круну која више одговара природи саме шљиве. Наиме, само у првом почетку образовања круне место три основне гране пустимо 4—5 па и 6 грана. У другој години ако су све задржане гране здраве и у порасту једнаке, задржимо све и пустимо да слободно расту, а ако су слабе, што у већини случајева може да буде, онда се оне орежу све али не на дужини 50—60 см., но што ближе самој основи, т.ј. на 1 окце, из којих ћемо идуће године добити исти број добрих и снажних леторасте, односно будућих грана. Од овако добивених 5—6 грана, по самој природи шљиве, једна од њих, обично она која је избила из вршног пупољка, а то је средња, узима маха и расте право у вис; то је тако звана продужна грана, а све остале расту нешто косо у страну. И све што би у дотичној години требало предузети, то је, да се заостале гране правилно разведу да свака од њих расте у одређеном правцу, и да у порасту једна другој не сметају. На овај начин већ у другој години како средња тако и остале гране биће окићене побочним гранчицама, које ће без икакве сметње повољно напредовати. Како пак средња продужна грана расте право у вис, она ће стога у порасту бити јача, а отуда ће на њој и пораст побочних грана бити јачи од пораста ових на осталим побочним гранама. На тај начин од побочних грана на средњој грани само по себи добијају се гране другог, а доцније трећег степена, што зависи од бујности њеног стабла. Све остале основне гране круне које расту више укосо, оне су сразмерно у порасту слабије од средње продужне, али су зато од основа до врха са довољно родних гранчица и младара. Као што видимо, при одгајивању круне, ми се више држимо саме природе шљива, а то је баш оно што нам условљава бољи успех, а нарочито што се на тај начин избегава излишно орезивање, а што је наглавније добијамо лепу, снажну и здраву круну, чије су гране како основне тако и све остале обучене—окићене гранама и гранчицама почев од њене основе па до врха.

Али кад се каже да шљиве не подносе орезивање, нарочито јаче, ипак зато не може се рећи и не сме се рећи да исту не треба у извесним случајевима орезивати. Јер често пута, као што је већ напред речено, наступе такви случајеви да хтели не хтели морамо предузети то орезивање. Ти су случајеви кад су гране шљиве услед олује, ветра, снега, града, стоке, услед великог рода ит.д. поломљене или су сувише слабе и болесне. У овим случајевима мора се круна, односно изломљене и сувише слабе гране орезати. Али и при овом нужном орезивању морамо бити пажљиви, како, кад и коју грану треба да орежемо, а нарочито на којој дужини. У овом случају, а ако је већина грана поломљена, најбоље је све гране прекратити што ближе основи, т.ј. до најнижих побочних грана које се налазе на истој. На тај начин имаћемо за кратко време тако рећи нову и снажну круну. Ако је пак оштећена понека грана, њу треба прекратити по могућству само до прве и најјаче њене побочне гране тако, како би ова побочна грана одмах била њено продужење. Иначе ако је она без побочних грана нарочито при врху, такву грану боље је што ближе основи орезати.

Што се пак тиче прорећивања круне, код шљиве нема никакве разлике између ње и јабуке. Њена круна изискује тако рећи сваке године чишћење и прорећивање, а нарочито уклањање сувих као и унутрашњих сувишних сирових грана које се међу собом укрштају и једна другој сметају. Ово у толико пре, ако је круна шљиве сувише густа да у њу тешко допире сунчана светлост. Али и при овом прорећивању треба све оне гране које се желе отстранити такође отсећи у њиховој основи или што ближе ове. Иначе, ако би се секле на већој дужини, из њих би потерале нове гранчице или образовани суварци и тиме ће круна бити идуће године још гушћа или ће имати штетних сувих чворова.

Према свему досада изложеном, шљиву треба орезивати само по указаној потреби, а прорећивање и чишћење круне вршити редовно и кад треба.

Драг. Ј. Спремић.

Белешке.

Народна банка за унапређење воћарства. Ценећи и уважавајући шездесетпетогодишњи рад Српског пољопривредруштва на унапређењу свих пољопривредних грана, а нарочито воћарства, Народна банка помогла је акцију Друштва покренуту за сузбијање воћних штеточина и болести. Помоћ је дата из фонда Њ. В. Краља за унапређење и препороћај народне пољопривреде. Друштво је за ову акцију употребило

и средства фонда који је оно са Удружењем извозника у Београду за исту сврху раније основало. Народна банка дала је помоћ од 100.000 динара.

Справе и препарати за суму од преко 100.000 динара послати су друштвеним подружинама у воћарским крајевима и већ су и примљени. Ови се воћарима дају са 50% попуста од цене коштања.

Помоћ Народне банке и акција Друштва учиниће колико стварне користи воћарству и народу, толико и још више у погледу пропаганде и просвећивања за одбрану воћарства од многобројних штеточина и болести.

* * *

Стална хигијенска изложба у Београду. Југословенско друштво за чување народног здравља у сарадњи са Централним хигијенским заводом отворило је у мају месецу 1934 год. Сталну земаљску хигијенску изложбу, да би на тај начин одговорило једној неопходној потреби за здравствено просвећивање нашег народа. Изложба је отворена од 8 сати ујутру до 6 увече без прекида. За тумачење изложених предмета одређене су стручне сестре које се увек налазе на дужности. Улазна цена за посету у групама износи само један динар од особе, а за појединце по 3 динара. За децу, ђаке и војнике по 1 динар.

Изложба је смештена у просторијама ђачке зубне клинике на Губеревцу, у непосредној близини нове зграде Министарства социјалне политике и народног здравља, улица Милоша Великог бр. 71.

Изложба је врло лепо и поучно уређена. Има врло велики број јако интересантних предмета, те нашим члановима и свима осталим пријатељима народног здравља и чистоће препоручујемо да изложбу посете.

* * *

Скупштина Удружења југословенских пољопривредних стручњака. На дан 24 и 25 марта ове године одржаће се у Београду, у локалима Српског пољопривредног друштва, конституирајућа скупштина Удружења југословенских пољопривредних стручњака.

Ово Удружење, за чије оснивање постоји велико интересовање код многих пољопривредних стручњака, оснива се зато, што највећи број ових досада није био организован. Желећи да својом стручном и практичном спремом и својим искуством помогне рад на унапређењу пољопривреде по свима гранама, Удружење истовремено жели да заштићује права својих чланова и своје професионалне интересе.

Уписнине и пријаве прима секретар-благајник Радојко Томић, управник расадника у Сопоту (код Београда).

* * *

Нове подружине. У току месеца јануара ове године основане су нове пољопривредне подружине у Забрђу, среза млавског и Трбуњу, среза прокупачког бачовине Моравске и у Струмици бановине Вардарске.

Пољопривредне подружине су једине установе које својим члановима дају на кредит без икаквог интереса пољопривредне справе, семе и материјал за обраду свих култура и за одбрану винограда и воћњака од штеточина и болести. Моле се г г. пољопривредни референти, управници државних и бановинских пољопривредних установа, учитељи и свештеници да раде на оснивању пољопривредних подружина. Сваки члан пољопривредне подружине је и читалац Тежака и Пољопривредног календара, чија је садржина испуњена само поучним чланцима и белешкама из разних пољопривредних грана.

Н.

Оснивање пољ. подружине у Трбуњу.

Рад Српског пољопривредног друштва на унапређењу пољопривреде и пољопривредној пропадаганди уопште, иако споро, ипак се непрекидно развија и шири.

Број друштвених подружина и број њихових чланова из дана у дан све више и више расте.

На оснивању ових подружина радили су срески пољопривредни референти, учитељи, свештеници, школовани и напредни пољопривредници и људи из других друштвених слојева, који желе својој околини и народу добра и напретка.

Један од таквих код нас, коме се мора дати пуно признања, јест *Миливоје Голубовић*, учитељ, који је својим неуморним радом и челичном вољом успео да оснује пољопривредну подружину у Трбуну, а уз припомоћ многих угледнијих пољопривредника као што су: Јован Лазић, Миодраг Шелмић и др.

Па како су пољопривредне подружине врло корисне установе за снабдевање пољопривредника разним потребама, како за готов новац тако и на кредит, као и за стручно васпитање и просвећивање пољопривредника, а нарочито његове омладине, зато их у сваком селу треба оснивати, а једна од таквих је подружина у Трбуну, којој желимо успешан и напредан рад.

Р. С.

ИЗ

Из извештаја о раду и стању

Рел. број	МЕСТО ПОДРУЖИНЕ	И М О В И Н А							
		У новцу		Покретна и непокретна имовина		у материјалу		На дугу код чланова	
		Дин.	п.	Дин.	п	Дин.	п.	Дин.	п.
1	Гор. Топлица	954	10	—	—	955	—	—	—
2	Мионица	92	45	—	—	2413	—	375	—
3	Чачак	615	—	316030	—	13200	—	5000	—
4	Прељина	64	80	—	—	—	—	—	—
5	Доњи Крчин	2	20	—	—	707	70	2278	70
6	Власотинце	13024	—	—	—	2122	—	—	—
7	Сопот	2679	43	—	—	7677	50	22528	20
8	Лозница	647	35	—	—	950	—	3412	85
9	Пирот	2269	50	5022	—	4289	—	180	—
10	Крагујевац	43687	63	—	—	14510	—	—	—
11	Сарајорци	1409	82	—	—	—	—	722	—
12	Свилајнац	2726	90	—	—	—	—	—	—
13	Краљево	35617	70	—	—	—	—	2130	—
14	Љубовија	2372	10	—	—	604	—	—	—

ВОД

друштвених Подружина у 1934 год.

СВЕГА		ДУГУЈЕ		Сопствена имовина		РАД НА ПРОПАГАНДИ И ДР.
Дин.	п.	Дин.	п.	Дин.	п.	
1909	10	174	—	1735	10	приредила воћарски курс и снабдевала своје чланове пољоприв. потребама
2880	45	—	—	2880	45	приредила предавања из воћарства и уништавања штеточина и снабдевала своје чл. пољопр. потребама
334845	—	22000	—	312845	—	на селектуру прочистила 72.225 кг. пшенице и добила 2889 кг. уљма снабд. своје члан. пољ. потребама
64	80	—	—	64	80	снабдевала своје чланове разним пољопривредним потребама
2987	90	2911	—	76	90	„ „
15146	—	—	—	15146	—	приредила предавање са демонстрацијама о уништавању штетних животиња и биљака
32855	13	23491	50	9393	63	приредила два воћар. виноградар. течаја, предавања по селима и снабд. своје члан. пољопр. потр.
5010	50	5010	20	—	—	снабдевала своје чланове пољопривредним потребама
11761	45	—	—	11761	45	„ „
58197	68	—	—	58197	68	приредила неколико пољопривр. предавања по општинама и снаб. своје члан. пољоприв. потребама
2131	82	—	—	2131	82	снабдевала своје чланове пољопривредним потребама
2726	90	—	—	2726	90	приредила општу пољ. изложбу, калемар. курс и предавања и снабд. своје члан. пољоприн. потребама
37747	70	—	—	37747	70	одржала предавања са демонстрацијама о уништавању биљ. болести и штеточина.
2976	10	—	—	2976	10	снабдевала своје чланове пољопривредним потребама

Ред. број	МЕСТО ПОДРУЖИНЕ	ИМОВИНА							
		у новцу		Покретна и непокретна имовина		у материјалу		На дугу код чланова	
		Дин.	п.	Дин.	п.	Дин.	п.	Дин.	п.
15	Звездан	1755	80	—	—	—	—	—	—
16	Пећ	100281	75	—	—	94	—	10635	—
17	Лозовик	—	—	—	—	—	—	2513	—
18	Божурња	675	—	—	—	—	—	—	—
19	Азања	—	—	—	—	—	—	4011	50
20	Гор. Милановац	6194	03	47500	—	4554	—	—	—
21	Јагодина	4978	87	—	—	—	—	—	—
22	Крњево—В. Орашје	481	10	—	—	8800	50	—	—
23	Страгари (трст.)	—	—	—	—	—	—	1316	—
24	Губеревац-Гружа	1882	50	—	—	—	—	—	—
25	Ваљево	605	25	20000	—	5740	—	16811	50
26	Сента	26311	31	58866	50	—	—	3004	50
27	Женска Јагодина	465	—	—	—	248	—	—	—
28	Бијељина	4184	25	—	—	—	—	—	—
29	Честин (гружа)	1327	50	—	—	7095	—	747	—
30	Владимирци	—	—	—	—	6781	65	9822	—

СВЕГА		ДУГУЈЕ		Сопствена имовина		РАД НА ПРОПАГАНДИ И ДР.
Дин.	п.	Дин.	п.	Дин.	п.	
1755	80	—	—	1755	80	снабдевала своје чланове пољопривредним потребама
111010	75	—	—	111010	75	основала две сточар. селекц задр., одржала предавања са демострац. и снабд. св. чл. пољопр. потребама
2513	—	2135	—	378	—	снабдевала своје чланове пољопривредним потребама
675	—	—	—	675	—	„ „
4011	50	4011	50	—	—	„ „
58248	03	—	—	58248	03	одржала два воћар. течаја приред. две ескурзије и снабдевала своје чланове пољопривред. потребама
4978	87	—	—	4978	87	одржала предавања из виноградар. и снабдевала своје чланове пољопривредним потребама
9281	10	8800	50	480	60	снабдевала своје чланове пољопривредним потребама.
1316	—	1290	—	26	—	„ „
1882	50	—	—	1882	50	„ „
43156	75	4796	50	38360	25	одрж. у окол. селима 10 популар. пољоприв. предавања и 1 калемар. курс, снабд. св. чл. пољ. потребама
88182	31	—	—	88182	31	снабдевала своје чланове пољопривредним потребама
713	—	—	—	713	—	одржала предав. о конзерв. воћа и поврћа у селу Драгоцвету и снабдевала своје чаанице
4184	25	1665	80	2518	45	снабдевала своје чланове пољопривредним потребама
9169	50	487	—	8682	50	„ „
16603	65	20291	—	—	—	одржала неколико пољоприврел. предавања у народу и снабдевала своје чланове пољоприв. потребама

Рел. број	МЕСТО ПОДРУЖИНЕ	И М О В И Н А							
		у новцу		Покретна и непокретна имовина		у материјалу		На дугу код чланова	
		Дин.	п.	Дин.	п.	Дин.	п.	Дин.	п.
31	Рудник	16328	41	—	—	6150	—	—	—
32	Сребрница	1290	—	1465	—	—	—	600	—
33	Сврљиг	411	92	—	—	—	—	1127	85
34	Цариброд	23	95	5235	—	178	75	—	—
35	Б. Паланка	1609	60	—	—	9634	—	—	—
36	Куманово	906	45	—	—	1107	—	—	—
37	Пожежена	999	60	—	—	—	—	—	—
38	Белановица	1374	68	—	—	237	—	2785	65
39	Ивањица	488	90	—	—	—	—	280	—
40	Мојсиње	335	80	—	—	1216	—	—	—
41	Лесковац	4081	08	—	—	—	—	—	—
42	Младеновац	434	—	—	—	530	50	6987	50
43	В. Градиште	1362	50	—	—	—	—	—	—
44	Рошци	—	—	—	—	—	—	—	—
45	Аранђеловац	7772	60	8685	—	1958	—	—	—
46	Зајечар	3757	80	2500	—	9033	50	—	—

СВЕГА		ДУГУЈЕ		Сопствена имовина		РАД НА ПРОПАГАНДИ И ДР.
Дин.	п.	Дин.	п.	Дин.	п.	
22478	41	—	—	22478	42	снабдевала своје чланове пољопривредним потребама
3355	—	—	—	3355	—	„ „
1539	77	—	—	1539	77	приред. овчар. живинар. изложбу упут. преко Др. на праксу патом. Славка Вукадиновића, снабд. св. чл.
5437	70	80	—	5357	70	одржала курс калемарски и снабдевала чланове
11243	60	—	—	11243	60	„ „
2013	45	—	—	2013	45	снабдевала своје чланове пољопривредним потребама
999	60	380	—	619	60	„ „
4397	33	3808	78	588	55	„ „
768	90	—	—	768	90	„ „
1551	80	—	—	1551	80	„ „
4081	08	—	—	4081	08	„ „
7951	50	7800	—	151	50	„ „
1362	50	—	—	1362	50	одрж. неколико предавања, помагала одрж. шестомес. теч. у Прибоју и одрж. сточ. жив. и пчел. изложбу
—	—	180	—	180	—	снабдевала своје чланове пољопривредним потребама
18415	—	3000	—	15415	—	„ „
15291	30	3570	—	11721	30	„ „

Ред. број	МЕСТО ПОДРУЖИНЕ	И М О В И Н А							
		у новцу		Покретна и непокретна имовина		у материјалу		На дугу код чланова	
		Дин.	п.	Дин.	п.	Дин.	п.	Дин.	п.
47	Крушевац	5030	30	7635	—	—	—	1032	65
48	Борач	4071	90	10400	—	30	—	2857	10
49	Топола (крај.)	3016	80	—	—	—	—	470	—
50	Бос. Дубица	471	—	—	—	—	—	—	—
51	Почековина	404	—	—	—	435	50	436	50
52	Трстеник	78	25	4320	—	—	—	23491	—
53	Ковин	16427	—	—	—	—	—	—	—
54	Ђаковица	80	—	—	—	—	—	—	—
55	Зворник-Босна	1234	60	—	—	500	—	—	—

Књижевност.

Пољопривреда нове Немачке. Ново издање „Пољопривредног Гласника", које је ових дана изишло из штампе, о *пољопривреди као грани народне привреде Немачке,* упознаје нас низом чланака из пера немачких стручњака, о предузетим мерама национално-социјалне владе у циљу стварања материјално обезбеђеног, морално часног и национално снажног немачког сељака. Публикација је богато илустрована и раскошно опремљена.

У II делу, који, као нова опсежна свеска „Пољопривредног Гласника", излази 15 марта о.г. под насловом *„Пољопривредна производња у Немачкој"*, биће објављено двадесетак расправа о истом предмету, који данас интересује цео свет, јер је немачка пољопривредна производња нарочито последњих десетина година премашила пољопривредну

СВЕГА		ДУГУЈЕ		Сопствена имовина		РАД НА ПРОПАГАНДИ И ДР.
Дин.	п.	Дин.	п.	Дин.	п.	
13697	95	—	—	13697	95	снабдевала своје чланове пољопривредним потребама
17359	—	1970	—	15389	—	„ „
3486	80	—	—	3486	80	„ „
471	—	—	—	471	—	одржала предавање о свињској куги
1276	10	468	—	808	10	снабдевала своје чланове пољопривредним потребама
27889	25	23491	—	4398	25	одрж. предавања о борби противу гусеница и снабдевала своје чланове пољопривредним потребама
16427	—	—	—	16427	—	снабдевала своје чланове пољопривредним потребама
—	—	—	—	80	—	није вршила никакве набавке
1734	60	—	—	1734	60	Подружина је приредила сточар. изложбу и на исту издала 7000 дин. на награде излагача. Снабдевала своје чланове пољопривред. пот.

технику свију културних земаља. Ово издање обухватаће 60 страна и биће украшено са преко стотину слика.

Претплата на „Пољопривредни Гласник“ износи годишње 130 дин. за приватне, а 160 дин. за све остале. Уредништво се налази у Новом Саду.

Записник

Управног одбора Срп. пољопр. друштва.

10. седнице, држане 27 фебруара 1935. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић и чланови: Д. Спремић, С. Ратковић, Н. Белобрк, В. Матић, Н. Петровић, Др. М. Градојевић и Б. Ранковић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио инспектор г. Бор. Љ. Нешић.

I 214) Прочитан је и усвојен записник 9. седнице Управног одбора.

II 215) Примљен је знању записник 9. седнице књижевног одбора.

III Прочитан је записник 9 седнице финансиског одбора па је одлучено:

216) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000 — динара.

217) Да се одобре привремена кредитирања у роби по предлозима бр. 90, 91, 92 и 94.

218) Да се Пољопривредној подружини у Честину одобри кредит у 10.500— динара с тим, да пошаље уредну меницу за обезбеђење кредита.

219) Да се Качерској воћарској задрузи у Пољаници могу дати на кредит справе, семе и др. материјал, само у случају да Савез воћарских задруга у Београду претходно за кредит гарантује и потпуно обезбеди износ кредита.

220) Да се по одређеној цени изврши набавка 5000 кгр. пломбираног семена луцерке и 5000 кгр. оригиналног холандског карбокримпа. Семе луцерке да се понуди бановинама по предложеној цени.

221) Да се по утврђеној цени изврши набавка 100 ком. трокара за говеда.

222) Да се воћни карболинеум ресол сада не набавља.

IV Прочитан је записник 9. седнице програмског одбора па је одлучено:

223) Да се прими знању извештај редовног члана г. Светислава Пешића о нађеном стању при прегледу Подружине у Крушевцу, да се г. Пешићу изјави захвалност за уложено старање и рад, да му се на име хонорара изда дин. 100, и да се Подружини препоручи да по примедбама поступи.

224) Да се усвоји предложени распоред справа и препарата из помоћи Народне банке за сузбијање биљних болести и штеточина, који ће се раздати подружинама у воћарским крајевима са 50% попуста у износу од 81.445 динара.

225) Да се Народној ратарској читаоници и књижници у Ст. Градцу код Липљана на Косову изда бесплатно једна колекција књига.

226) Да се Пољопривредној подружини у Божурњи изда 300 динара на име помоћи за подизање дома и да јој се препоручи да пошаље молбу за грађу из државне шуме Рудника.

227) Да се израда-гравирање златних, сребрних и бакарних медаља уступи г. Моши Голдштајну као најповољнијем понуђачу.

V 228) Саслушан је реферат и извештај г. Др. В. Стојковића о резултатима и закључцима до којих се дошло покренутом анкетом о подлогама за калемљење шљива, па је одлучено:

а) Да Друштво извештај г. Др. Стојковића прими као свој и да се исти оштампа у раду II. зем. воћ. конгреса.

б) Да се резултати анкете, односно извештај по задржаном слогу од штампања рада конгреса штампа засебно брошурано у 3000 примерака и бесплатно разда пољопривредницима у свима шљиварским крајевима.

VI 229) По предлогу претседника г. Миљковића, а на основу ранијег споразума одлучено је, да Друштво упише за свог члана добротвора са улогом од 1000— динара покојног Милана Дамњановића див. друштвеног секретара, у знак признања за његов савестан и предан рад.

230) По питању одређивања дана за држање конференције чланова свих друштвених секција одлучено је, да се конференција одржи 9. марта т. г. у 4 сата по подне са овим дневним редом:

а) Предавање г. Мите Ђ. Николића, инспектора Министарства пољопривреде у пензији: О култури и сортама јечма у Санџаку.

б) Избор секретара секција за период 1935—1936. г.

в) Предлози за избор почасних и редовних чланова.

231) По позиву Главног савеза виноградара и воћара у Н. Саду на земаљски конгрес, који ће се одржати у Вршцу 16 и 17-III- т. г., одлучено је да се моли г. Вукашин Тоскић, дир. Задружно винарске школе у Вршцу, да као делегат Друштва присуствује:

232) По позиву Српске краљевске академије на парастос њеним умрлим члановима 1-III- т. г. одлучено је да у име Друштва присуствује члан Управе г. Вића Матић.

233) Прочитано је писмо г. Божидара Ђ. Стевановића члана Подружине у Гор. Милановцу, којим захваљује на избору за редовног члана и исти поздрављен са „живео".

Са овим је седница закључена.

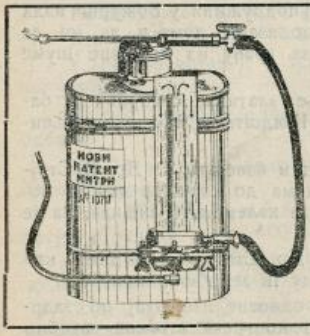

ПРИЗНАТА

ПРСКАЛИЦА „МИТРИ“ ПАТЕНТ № 101717

Испробана пред комисијом Српског пољопривредног друштва и препоручена виноградарима и воћарима под Бр. 10053 а оцењена као најусавршенија од стручњака средње пољопривредне школе у Ваљеву. Испробана на имању Њег. Величанства Краља. Прскалица „Митри“ је наша чисто домаћа израда а израђује се од првокласног домаћег материјала те због тога продаје се са писменом гаранцијом на десет година. Добива се код произвођача

Страхиње Ч. Трипковића у Крушевцу и Милана Ч. Трипковића у Ваљеву.

Цене пољопривредних производа, на дан 15 марта 1935 г.

Пшеница стара

Србијанска 79 2 % Дунав	121.50—122
Србијан. 79, 2% Сава	120.50—123
„ 77,3% гл. пр.	117—120
„ 77, 3% уз. пр.	115—118
Бачка 80 2%	133—135
Банат. 80. 2%	131—132

Кукуруз

Банатске утовар станице пром.	64— 67
Банат. пар. Вршац	64— 67
Срем. нови пром.	68— 71
Србијан. пар. Пожаревац н. пр.	67— 70
Вагон пром. пар. Банат	68— 70
Вагон пром пар Бачка	70— 72

Овас

Српски пар Београд лађа	95—100

Јечам

Барањски 68-69 нов.	120—130
Бачки нови 65—66	105—108
Главна пруга	—

Пасуљ

Срб. 3%, 1933 г. пар. Беогр.	130—135
Сремски 2% без вр. утов. ст.	125—130
Бачки 2% без вр. утов. ст.	132.50-137.50
Бачки и срем. 2% пар. Беог.	„ „

Стока и сточни производи

Свиње тешке	7—7.70
„ средње	6.60—7.20
Свиње лаке	5.60—6.40
Свиње мршаве	—
Волови I кл. жива мера	4—4.70
„ II „ „	3.25 - 3.50
„ III „ „	2.50—3
Краве I кл. „ „	2.50—3
„ II „ „	3—3.50
„ III „ „	1.75—2.—
Овце живе ваге	1.50—2.—
Јагањци млади	7.—8.—
Живина жива пилићи	9—10
Јаја 100 ком.	37—40
Маст	13—14
Сланина	9—10
Млеко кравље	2—2.50
Млеко овче	2.50—3
Сир српски	6—8
Кајмак	18—23
Кашкаваљ	11—20

Хартије од вредности

2½% Рента ратне штете	379—380
4% Аграрне обвезнице	47.75—48
7% Инвестициони зајам 1921	76.50—77
Аграрна банка	259—260

Штампарија „Скерлић“ — Мил. К. Цветановића — Београд
Краљице Наталије 12. — Телефон 20-732

Универзитетска Библиотека Београд

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ.

Бр. 7. Београд, 1 АПРИЛ 1935 год. Год. 62.

ПОД ПОКРОВИТЕЉСТВОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА II.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

Рукописе слати Друштву, Београд, Немањина 15, а тако исто и бројеве који се враћају.
Претплата на годину 30.— динара, за ђаке и војнике 15 динара.
Телефон канцеларије бр. 20-302, магацин 27-702. Чековни рачун 50.350.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. Д-р Т. МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Д-р ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32.

61 редовни годишњи збор Српског пољопривредног друштва

Марта 24 ове године одржан је 61 редовни годишњи збор у присуству многих делегата подружина редовних чланова и изасланика: Господина Министра пољопривреде; Комесара полиције; Главног задружног савеза; Удружења југословенских ветеринара; Удружења југословенских шумара; Друштва за заштиту животиња и растиња. Сви изасланици поздравили су збор и пожелели му успешан и срећан рад.

Од после рата наовамо одржавани су редовни годишњи зборови Друштва у потпуном реду и достојанствено, како то и приличи овој нашој најстаријој пољопривредној установи, њеним светлим традицијама и угледу које наше Друштво неподељено ужива у врло широким народним слојевима и код свих оних који познају шесдестпетогодишњи рад Друштва на

унапређењу наше пољопривреде, на просвећивању села, и на подизању стручне спреме наших пољопривредника. Те заслуге Друштва на овом пољу не може нико порећи, па чак ни они, који би из уобразиље, из само замишљених великих способности и учености, и у другој намери хтели да прикажу рад Друштва. То је било у неколико махова на зборовима Друштва. Али благодарећи здравој свести подружинских делегата и осталих редовчих чланова, који познају рад Друштва на терену, који су на пракси видели свеколике користи од Друштва, правац рада Друштва није се променио, злонамерне примедбе одбијале су се као да нису ни постојале, а спровођење ма какве политике преко Друштва и његових подружина најоштрије је осуђивано. Придржавајући се традиција стечених за шездесет и пет година, Друштво је било поштеђено личних убеђења и спровођења ма којих начела. Оно није хтело да служи ничему и никоме, најмање појединцима. Имало је један одређен пут за све време свога рада, са кога није скретало, на коме није никоме уступило, на коме се ни пред ким није повијало нити коме метанисало ни лево ни десно, већ је увек исправно ишло, слободно гледало свакоме у очи и служило само државним и народним интересима. За време више од шест деценија оно је прекалило своју кичму коју као чврст челични стуб нико досада није могао да савије у личне сврхе. То знају сви наши врсни људи, политичари и неполитичари, те су овакав рад Друштва ценили и поштовали. То је учинило, да се Српско пољопривредно друштво никоме није ни најмање замерило, да је доживело врло дубоку старост и стекло великих заслуга. На све налете, којих је било за време живота и рада, Друштво је мушки лојално одговарало и одбијало их, бранећи увек народне интересе и своју праведну ствар. А у одбрани правде битка се увек добија.

На друштвеним зборовима одувек је било као правило, да се и од чланова подружина и од редовних чланова, чују потребе и жеље наших пољопривред-

ника које су се у њиховом животу и раду појављивале, да се изразе предлози о употпуњавању и усавршавању рада Друштва, и да се добронамерно ставе замерке и примедбе на рад Управе у дотичној години. Неоспорна је чињеница, да без критике рада појединаца и установа нема бољитка и усавршавања. У очекивању добронамерне критике настаје употпуњавање и формирање беспрекорног рада, особина и карактера и појединаца и установа, долази се до усавршавања, када се искрено и поштено признају људске слабости и умесност критике. То произилази из онога основнога начела, да људи нису непогрешиви и савршени, да смо сви оптерећени више или мање манама и недостацима, па да је могуће у раду и погрешити, али у границама дозвољенога и никако у своју личну корист. Ради тога се и свака умесна, добронамерна и несрачуната критика прима срцу и грешке се поправљају.

И на овогодишњем 61 редовном годишњем збору Друштва било је критика рада и предлога подружинских чланова. Чуло се на пр. да би било потребно да се свиње заштите од свињске куге и пољопривредници осигурају од великих губитака које ова зараза проузрокује. Изразила се потреба оснивања пољопривредне коморе, која би требала да штити интересе пољопривредника, а која ће се ускоро и основати према изјави Господина Изасланика Министра пољопридреде, г. Боре Милутиновића. Тражило се да Друштво јевтиније продаје луцерку, плави камен и остали материјал за пољопривредну производњу. Да се воћњаци ослободе плаћања порезе за 15 година, јер прође дуго времена док се дође до прихода од воћа. Подизањем воћњака пољопривредници претварају непродуктивне терене у продуктивне, стварају објекте од којих ће држава касније имати прихода, па би воћњаке требало ослободити порезе за дужи низ година.

Тако исто да би порез на земљиште требало смањити, јер су приноси у данашње време доста мали у вредности. Замерало се даље што је рад Друштва за-

вршен у прошлој години са непокривеним трошковима у 316.000 дин., а заборавља се да су морали да се чине издаци за оправку зграда и магацина који су дотрајали, да се отплати такса за тротоар и други трошкови, а прилике су биле такве да се подружинама морала давати роба скоро без покрића трошкова, само да би чланови добили што јевтиније у доба кризе, а редовна субвенција добивана досада редовно, изостала је у прошлој години. Уосталом, то је све отишло члановима, а нигде не стоји да Друштво мора да зарађује велике суме. Чак се на ранијим зборовима чуло доста примедаба, када је било прихода, да Друштво не треба толико да приходује, да би роба постала јевтинија. У жучној критици која се појавила на овоме збору, предлагало се да Друштво треба да одустане од посредничко набављачког правца рада, а да остане само при пропагандистичком. Али засада то није могуће, док се Друштву не обезбеди сигуран приход за његов опстанак и потребна средства за пропагандистичко просветни рад.

Т. Митровић.

Ратарство.

Кикирики — Arachis hypogaea.

Кикирики је једногодишња биљка, гаји се због зрна које се употребљује за људску храну и за цеђење зејтина. Зејтин од кикирики сматра се као најбољи зејтин после маслиновог зејтина. Уљане погаче су одлична сточна храна, које треба давати стоци уз осталу храну у одмереној количини. Слама од кикирики употребљава се за простирку и као храна за стоку.

Ботаничко обележје. — Лист у кикирики је пераст са два пара лиски. Цвет је жуто црвен са дугачком петељком. Плод је махуна са два до 3 зрна. Зрно је округло, покривено кафено црвенкастом по-

кожицом. Садржи велики проценат зејтина, од 44-50%. Карактеристично је код ове биљке то, што се њени плодови издижу на дугачким петељкама и заривају се у земљу дубоко 5 до 10 см., где и дозревају.

Сорте. — Разликују се две сорте: „ситнозрна" (Виргинија) која се употребљава за људску храну и „крупнозрна" (Каролина), која се употребљава за цеђење зејтина. Још се разликују: „пузавац", већи пробирач у погледу земље и климе, који даје зрно бољег квалитета, и „чучавац" с правом стабљиком, мањи пробирач у погледу земље и климе, али и мање богат у зејтину. У зрну после зејтина има највише беланчевине око 24%. У уљаним погачама има око 47 беланчевина, 25 безазот. екстрак. мат., 7.5 масти, 5·5 целулозе, 4·5% соли и 10% воде. Према томе, уљане погаче су врло стажна сточна храна.

Клима. — Кикирики је тропска биљка, тражи топлу и суву климу. Гаји се у Африци, Америци, Јужној Азији и Јужној Европи, а поглавито у Шпанији и Италији. У мањој мери гаји се и код нас у Јужној Србији, где је клима врло повољна за ову културу. Са успехом се може гајити код нас у долини Вардара, јужно од Скопља.

Земља. — Тражи трошну, растреситу, топлу и кречну земљу. Тешке, влажне и сиромашне у кречу земље нису подесне за гајење кикирики.

Плодоред. — Кикирики долази после окопавина, које остављају земљу чисту од корова. На јаким земљама могу се гајити и 2 године узастопце. У Јужној Србији долазе обично после црног угара или бостана. Врло добар су предусев житарицама.

Припрема земље. — Земљу треба припремити с јесени. По могућству треба с јесени најмање два пута средње дубоко земљу изорати, да би се у току зиме утицајем мразева што боље иситнила. С пролећа се земља ситни култиватором, а по потреби, ако је земља уледињена и спљескана („утепана"), мора се плитко орати и одмах дрљати.

Сетва. — За сетву се узима семе од прошлогодишње жетве, које је држано на сувом и промајном месту и у мањим количинама. Семе држано у великим наслагама и на слабо промајном месту, као и сва уљана семена, брзо губи клијавост. Зрна се ваде из махуне комишањем (љуштењем) или туцањем лаким дрвеним млатилима. Мора се врло пажљиво вадити и пазити да се зрна не повреде и ломе, јер неће никнути. Ољуштена зрна морају бити глатка и масног изгледа.

Сетва се врши с пролећа, пошто се земља добро загреје, т.ј. крајем априла или почетком маја. Сеје се у оџаке на отстојању ред од реда 60 до 80 см., а у реду 50 см. У сваки оџак се стави 3—4 зрна, и покрију плитко земљом 2—3 см.

Нега за време вегетације. — Кикирики ничу у року од 15 дана. Ако се случајно на њиви, пре клијања, створи кора, треба земљу дрљати лаком дрљачом. Чим биљке никну и јасно се оцртавају редови, копају се први пут. Доцније по потреби копају се још 1—2 пута, којом се приликом врши прорећивање. У сваки оџак се остави по 1 струк. После овога врши се огртање. Оно је неопходно, а има за задатак да створи растреситу земљу око оџака, да би биљка могла лакше да зарије плод са дугачком дршком, где ће наћи топло и суво место за дозревање.

У топлим и растреситим земљама на југу, неки избегавају огртање или огрћу врло слабо. Све ове радње врше се до цветања, а кад отпочне цветање избегавају се да се не би повредио плод.

Берба плода. — Берба се врши касно с јесени, у месецу октобру, а у јужнијим местима и доцније, када плод добро сазри и добије боју сламе. На лаким земљама вади се чупањем, а на нешто тежим земљама вади се ископавањем обичном мотиком или специјалном вилом.

Извађене биљке оставе се на земљу да провену и просуше се или се држе неко време на нарочитим

сушиљкама и настрешницама, да провену. После тога се плод опере и сортира по крупноћи и квалитету. Кикирики првокласног квалитета употребљују се за људску храну и цеђење зејтина, а из лошијег квалитета цеди се уље, које се употребљава за прављење сапуна. Кикирики одређени за људску храну, да би добили лепу боју, морају се нарочито белити.

Принос. — Принос по хектару креће се од 8-12 товара плода и 1200—1500 кгр. сламе.

С обзиром на доста високу цену по којој се код нас продају кикирики, ово је рентабилна култура. Желети је да се ова интересантна култура, која је већем делу нашег народа потпуно непозната, што више рашири у Јужној Србији, у којој су теренске и климатске прилике врло повољне за њено успевање и на тај начин њена производња појача и земља одбије од увоза из иностранства.

П. Т. М.

Биљне болести и штеточине.

О начину сузбијања гусенице губара.

Огромна навала гусенице губара у прошлој години нанела је огромне штете нашем воћу, нашим привредницима па и држави, најпре услед врло малог броја воћних прскалица у народу и недостатка средстава за одбрану, а затим и услед тога што нису била позната поуздана и сигурна средства за одбрану, јер су била саветована разна од разних стручњака, па и грешна. Помињала су се разна течна средства као и арсенова средства, па се дешавало да се саветује да се једно исто средство различито употребљује, као за прскање шљива за одбрану од гусенице губара са додатком веће количине препарата, не узев у обзир да је једна иста гусеница на шљиви и јабуци, па можда и дошла са јабуке на шљиву и да је исте отпорности на препарат. Савет који је дао најбоље резултате и користи, а то је, да се прскање изводи са 150 гр. ура-

није, 1 кгр. плавог камена и 1½ кгр. креча на 100 литара воде, али и овде постоји грешка у одмерености креча, јер су разне чистоће и јачине истог.

Како је наше место, па и моје воће, нападнуто гусеницом губара у најјачој мери, то сам за одбрану од исте морао употребити све што се могло. У борби са штеточином у прошлој години имам пуно убеђења и слободно могу сваком рећи да се може воће од исте одбранити, нека су ма колике навале, само треба имати вољу, стрпљивост, истрајност и употребити савестан рад.

Спогледом што је иста гусеница за ову годину захватила већег маха, пределе ширег обима, стога ће требати за сузбијање, ништење и одбрану од исте права метода рада онима, који у прошлој години нису са истим радом упознати, или су грешним саветом радили и остали некоришћени, што је деморалисало не само њих, већ и суседне привреднике.

Чишћење гусенице губара треба изводити безусловно и обавезно начином чишћења воћа од гомилица њихових јаја, али како је гусеница првих дана лака и са њеним паучинастим кончићем прелази ваздухом извесну даљину, то је једина одбрана од исте обично прскање уранија зеленилом, као досада најбољим средством у концентрацији бордовске чорбе, на 100 литара воде „уранije" 150 гр., плавог камена 1 кгр., креча у оној мери колико да се изврши неутрализација тачно справљене бордовске чорбе. Обратити пажњу на чистоћу и јачину креча. Ако је уранија у бордовској чорби подједнако растурена, да се приликом прскања избацује у млазу из прскалице подједнако у све оквашене делове воћке па и врхове, онда се она добро за лист лепи, тако да се тешко спира од росе и кише, и необично добро делује на лист који је отпорнији према болестима.

Ја сам са овом количином извео прскање прво, друго и треће, прскајући истом јачином шљиве, јабуке и све остало воће, и налазим да не треба већа доза, а

има случаја где је у другом и трећем прскању употребљивано 200 гр. раније, 2 кгр. плавог камена са истим начином додавања креча. Одбрана је била добра, није се запазило штете на воћки, нити да је воће затровано, јер је се употребљавало за јело као и обично и није показало никаквих рђавих последица.

При извођењу прскања треба нарочиту пажњу обратити код шљива да се и изнутра добро опрска да се заштити род, јер се запажа да гусеница после прскања, тражећи где није прскано, једе и напада род и петељку рода, нагриза и наноси штету, зато се мора скроз и обилно воћка испрскати. Прскања изводити онолико пута колика је и навала гусенице, јер се дешава да у једном воћњаку није подједнака навала.

Кад одрасту гусенице да их ветар не преноси, веома је корисно рашчешљану вуну умотати око дебла које им одлично омета да се пењу на круну, те онако скупљене под вуном могу да се добро тамане, само треба стална стража са онолико лица колики је воћњак. *Прскајте, чувајте и негујте воће, јер ће вам се исплатити.*

Владан Радојичић, пољопривред.
Ракари—Миоиица

Прскање воћака и биљака арсеновим препаратима у вези са пчеларењем.

Сваке године покреће се питање, да ли арсен шкоди пчелама, и ту долази до сукоба између пчелара и воћара.

У Немачкој су 1925 године велике комплексе шума запрашивали арсеновим препаратима из авијона. Ови радови, били су пропраћени погибијом великог броја пчела. Једно потпуно објашњење ове појаве, могла је дати само хемиска анализа мртвих пчела и меда на арсен, и то једном методом која је у стању да покаже арсен у количини од хиљаду милионитог грама.

Најпре су узете пчеле из крајева где није било ни прскања ни запрашивања са арсеновим средствима и у њима наравно није нађен ни траг од арсена. Код живих пчела, из околине где су вршена запрашивања, нађено је 0,00015 мгр.

арсена, док је код угинулих из истога краја нађено 0,0003—0,0005 мгр. арсена, т.ј. доказан је арсен у пчелињем организму. При даљем испитивању пронађено је да 0,00016 мгр. арсена изазива 100% смртност, а доза од 0,0004 мгр. смртност од 16%. Из ових се опита може извести закључак, да је запрашивање арсеновим средствима ипак опасно по пчеле. Код напред поменутих случајева, оволика погибија пчела дошла је и из других разлога: од запрашивања вршених у време најјаче пчелиње паше и од сувих средстава за запрашивање.

Ово арсеново средство је имало већи проценат арсена, него она која обично употребљавамо за прскања у воћарству.

Из кога разлога су пчеле у своје време узимале употребљени арсенов прах, немогуће је утврдити, и поставља се питање, да ли ће и под којим околностима пчеле узимати отровне течности или арсенов отров са осушених мрља од прскања.

Одговор на ово питање даће најбоље прскања, која се врше у појединим крајевима, са отровним средствима којима се као мамац додаје: шећер или меласа. Шећер или меласа служи само да примами инсекте, поглавито разне врсте муха, те да се при томе отрују арсеном или флуором. Због сличне исхране пчела постоји опасност да се и оне отрују. Проучавањем оваквих прскања дошло се до врло интересантних резултата: отров у шећерном раствору дејствовао је на пчеле гадљиво, т.ј. избегавале су га, а где су и узимале отров, рој који је посматран, претрпео је врло незнатну штету.

Примећено је да су пчеле приликом скупљања велики пробирачи и да за то време немају никаквог интересовања за друге материје сем цветова, па чак и цветови, који су били попрскани, избегавани су. Дошло се дакле до закључка, да је за време цветања немогуће отровати пчеле, пошто ни примамљива отровна средства не делују на њих.

Али вељар се може запитати, да неће прскањем отстранити пчеле са свога воћњака? Може се десити да се пчеле поплаше и ако су ова средства без мириса, само то би био случај када би се прскало у *расцветани* цвет, али за оваква прскања нема никаквог разлога.

Успешна прскања се врше: *пре цветања* и чим воће *пређе цвета*, а у то време, пчеле не налазе никакву храну на воћу, пошто су се прашници сасушили.

Из свега овога долазимо до закључка, да је *запрашивање* веома опасно за пчеле, док прскања немају тако велику опасност, а поготово када се она врше савесно, т.ј. на време, дакле никако у цвету, јер тада не користе ни воћу.

Р. Урошевић.

Ветеринарство.

Хигијена меса.

(У вези са прегледом меса и стоке за клање; трговањем и прометом са стоком; спречавањем сточних зараза и преноса (ових) на људе).

Овим написом циљ ми је да на популаран начин упознам читаоце Тежака, нарочито сточаре на селу — са хигијеном меса и значајем прегледа стоке за клање и месо за народно здравље, трговање и промет са стоком, и спречавање сточних зараза и преноса ових на људе, те да им ово послужи као „упут" за сва потребна знања која су са предњим у вези. А ово је нужно стога, што наша села (као што је то у свим култур. земљама) још немају свога ветеринара или бар спремна стручна лица за преглед стоке за клање и меса и спречавања сточних зараза; немају уређене кланице за стоку и сточна стрвишта, те се услед тога по нашим селима коље стока и за личну и за јавну потрошњу — продају меса — „где ко хоће и како хоће", обично у кућним двориштима и и без икакве стручне контроле, или бар контроле надзорне власти. И онда треба ли се чудити што покадшто прочитамо у новинама како се у селу Х. поболела и умрла маса људи који су јели покварено и заражено месо, и што се сточне заразе код нас у земљи јако шире, од чега наши сточари и земља трпе огромне штете? И ово су само случајеви за које јавност случајно сазна. А колико има оваквих несрећних случајева по селима што јавности није познато, и који се од јавности крију?

Разлог, зашто је потребно да се прегледа стока за клање и месо и месне прерађевине је у томе, што ниједна врста хране није и не може да буде тако опасна за здравље и живот људи као месо и месне прерађевине ако нису здрави. Јер месо и месне прерађевине, ако су од болесне стоке и покварени, не само да су шкодљиви за здравље људи, већ су опасни и за људски живот; а има доста и сточних заразних болести које се приликом клања стоке могу да пренесу и на друге здраве животиње и људе. У вези са предњим у варошима се сва стока, чије је месо намењено за јавну потрошњу (исхрану људи), мора клати у јавним кланицама под надзором власти и ветеринара. И ветеринар је дужан да прегледа сву живу стоку пре клања и месо после клања, као и све месне прерађевине. А санитетски органи мотре на здравље и чистоћу месара и њихових помоћника, као и на исправност и чистоћу судова, алата, локала и радњи у којима се месо држи, прерађује и продаје, да би се на овај начин заштитило здравље људи и домаће стоке и спречило распростирање сточних зараза у земљи.

Историски део.

Први трагови о прегледу животиња које се кољу и меса, намењених за људску исхрану налазе се у законима код старих Египћана. А први писани подаци по томе налазе се код Јевреја и потичу од Мојсија. У то доба код Јевреја дељене су животиње на чисте и нечисте; у чисте убрајана су: говеда, овце, козе, срне, кошуте, биволи, перната живина и поједине птице. А све остале животиње убрајане су у нечисте, нарочито свиње, чему су вероватно били узрок хигијенски — здравствени разлози.

Изгледа да су у Египту најбоље знали да искоришћавају потребне животиње, и ове су клали у ограниченом простору. Код Римљана до 300 год. пре Христа био је обичај да се стока коље на једном месту пред судом и под ведрим небом, „пред очима богова". Онда је сматрано за грех слободно клање животиња. Али, постепено овај је верски обичај избачен и месари су почели клати животиње истина пред судом али у затвореним локалима.

За време конзулства у Риму су постојала два друштва за клање стоке: једно за говеда, а друго за свиње, која су се (друштва) тим пословима бавила.

У Европи у 16, 17, а нарочито 18 веку, кад су се почеле код стоке појављивати куга и друге заразне болести, почеле су поједине државе доносити законе за спречавање сточних зараза и обавезан преглед стоке за клање и меса, међу које спадају и закони о подизању јавних кланица.

Код нас у Србији први је писани податак за преглед стоке и меса, који је имао силу закона, „Уредба о касапницама" од 8 априла 1859 год. А први писани закони били су: „Закон о спречавању сточних зараза и мерама које треба предузимати за њихово угушивање" и „Закон о уређењу санитетске струке и чувању народног здравља" од 30 марта 1881 год.

Клање животиња и употреба њиховог меса.

Код нас у Југославији највише се кољу преживари: говеда, биволи, овце и козе; свиње, и од копитара: коњи, мазге и магарци. У Србији се копитари још не кољу, ма да хигијенски и социјално привредни интереси и хуманост захтевају да се и они кољу и њихово месо за храну људи искоришћава.

Саставни део меса.

Оно што ми општим именом називамо месо (кад се брав закоље и скине кожа) састоји се већим делом из мишића, а

мањим делом из везивног ткива и тетива, масти, жила, живаца и костију.

Мишићи. Под овим именом подразумевамо обично месо. Мишићи (месо) су боје црвене, округласти, већином на оба краја мало зашиљени и продужавајући се образују разноврсне везнице и тетиве којима су за кости повезани. Они (мишићи) имају особину да се грче (скупљају) и опружају, и у разним правцима покрећу, услед чега уз припомоћ костију врше разноврсне покрете тела.

Код сваког закланог брава месо је одмах после клања топло и мекано (млитаво), а после неког времена месо се ужилави и укрути (укочи), па затим расхлади и поново омекша. И ако месо употребимо за кување док се не охлади и неомекша, онда је оно обично тврдо и жилаво. Стога је потребно да се месо после клања остави неко време на миру да укрти, и не треба продавати и готовити говеђе месо пре док не прође 12—24 сата; свињско 8—12 сати, а телеће месо док не прође 4—8 сати после клања.

Везивно ткиво је боје беличасте, влажно и прозрачно, у виду танких кожица и кончића, и служи за спајање мишића међу собом; а и везује мишиће са костима и кожом.

Код мршавих животиња везивно је ткиво чврсто са кожом везано, и кожа се тешко од меса одваја. А код урањених — угојених животиња, везивно је ткиво проткано машћу и кожа се лако од меса одваја — скида.

Под именом масти подразумевамо све масне делове код закланог брава, само што се они према месту на коме су, и чврстини, нарочито називају. На пр: масне делове код преживара и копитара испод коже наслагане називамо лој, а код свиња ове делове зовемо сланина. Масне делове у трбушној шупљини називамо сало, а маст у костима називамо срж.

Највише масти налази се код шарених говеда (швајцарска раса), и код свиња у трбушној шупљини; потом испод коже, у мошној кеси код бикова и на репу код појединих оваца. Вредност (квалитет) масти као и меса зависи од врсте хране којом се животиње хране, од чега зависи и укус масти и меса.

Кости су основа тела. Костима називамо све тврде делове у телу за које су мишићи (месо) причвршћени.

Код младих и мршавих животиња има у сразмери према месу много више костију, него код зрелих и урањених животиња. На пр. код мршавих говеда сразмера је костију према месу као 1:8, а код урањених као 1:14. Скоро два пута има више меса од костију код урањеног брава. Ово треба сточари да имају у виду и кад год им је могуће да продају у-

рањену и угојену стоку, а никако мршаву, јер ово је у њиховом интересу.

У дугачким цевастим костима код здравих и добро урањених животиња налази се доста чврсте сржи. А код болесних и мршавих животиња сржи је у костима мање, и срж је више мекана (љигаво житка).

М. Митровић.

„Миковачка" шљива.

У срезу вишеградском постоји једна шљива, коју зову „миковачка" или „миковица". Историјат ове шљиве према причама појединих старих пољопривредника је следећи:

Око 1867—68 год. Павле Миковица са другови ма крчио је шуму у селу Бјело Брдо, испод садање зграде где је смештена општинска управа бјело-брдске општине. Пољопривредници за време рада случајно су примјетили једну малу воћку, за коју нису знали шта је. Једни су тврдили, да је то трн, док су други тврдили да је то шљива. Павле Миковица ископао је ту воћку, пренео и посадио на своме имању у селу Будимлији. Ускоро је воћка почела да расте, а кроз неколико година од мале воћке постала је велика шљива, која је давала обилан род. Од тога времена почето је са размножавањем ове шљиве изданцима. Шљива се испочетка звала „павловача" а после „миковача", „миковица" по имену њеног проналазача Павла Миковице. Воћне саднице произведене из изданака „миковачке" шљиве биле су цењене више него саднице од шљиве „пожегаче". Још пре 6—7 година саднице су куповане чак и по 25 динара по 1 комаду. Сада већ има у реону бјело-брдске и добрунске општине доста лепих шљивака подигнутих са садницама „миковачке" шљиве.

Код описа ове шљиве ја ћу исту упоређивати са шљивом, која је свима добро позната, са шљивом „пожегачом".

Миковачка шљива расте бујније него „пожегача", круна јој је висока, гране су густо распоређене и иду у вис, нарочито код младих шљива. Лист је нешто ситнији, него код шљиве „пожегаче". Род шљива распоређен је углавном око дебљих грана и сабијен као у гроздовима. Миковачка шљива роди много обилније него „пожегача", и није редак случај да на једном дрвету има 200—300 кгр. рода. Шљиве су ситније и имају нешто мање шећера него шљиве „пожегаче". Род се употребљава искључиво за печење ракије, за сушење не употребљава се. Коштица се не одваја од меса, као код „пожегаче". Против болести и штеточина

„миковача" шљива много је отпорнија. Штитаста ваш и ову шљиву напада, али се она не суши као „пожегача". Миковачка" шљива уступа „пожегачи" у квалитету, али предњачи обилношћу рода и отпорношћу против болести.

Скоро сигурно може се тврдити, да је прва „миковачка" шљива изникла у шуми из коштице, према томе је продукат оплођења, а не вегетативног размножавања. Пошто је прва „миковачка" шљива израсла млада у шуми, то иста претставља природно снажан екземплар. „Миковачка" шљива је још мало проучена, али се већ показала као врло добра кад се траже од воћњака шљива за печење ракије, нарочито у екстензивним приликама.

Никола Скрјабин, инж. агр.

Питања и одговори.

Питање: Засадио сам јабучар на површини од једног хектара, а на отстојању, размаку од дванаест метара. Молим Друштво за одговор у наредном броју Тежака: да ли би било рентабилно ако у овом јабучару усадим, између већ посађених јабука, какве друге воћке и које?

С поштовањем
Радан Шелмић,
члан пољ. подружине
Трбуње — Бланце.

Одговор: Да би сте што боље искористили земљиште, које сада имате под јабучарем, за оно време докле се ваша већ усађена јабукова дрвета не развију и не стигну на род, препоручљиво је да у јабучару, између посађених јабука и у правцу редова, посадите као узрод ниске или полувисоке саднице од других врста и сората воћа, чији је век краћи, а које брже стижу на род. За ову сврху корисно могу да послуже: бресквe, кајсије, шљиве, трешње и др.

У данашњим приликама врло повољно се уновчавају добри плодови бресака и кајсија и ми би вам саветовали да њихове саднице узмете за сађење као узрод у вашем јабучару. Између усађених садница јабука засадите правилно ниска или осредња стабла бресака и кајсија, па ћете на тај начин имати исто толики број дрвета бресака и кајсија, колики број јабука. Бресквe и кајсије брзо рађају, те ћете имати известан приход докле вам јабуке не стигну на род. А када вам јабуке отпочну доносити род и када будете увидели да су бресквe и кајсије на измаку свога живота, да су се са јабуковим дрветима већ почеле додиривати и гране им се укр-

штати, да су почеле бити од штете јабуковим дрветима, а да се њихово даље гајење не рентира, ви ћете их повадити и остаће вам само јабукова стабла.

Бресквe и кајсије одлично успевају на положајима и земљиштима, подесним за винограде. Захтевају песковиту плодницу иловачу, а успевају и на тежим земљама, које нису много влажне.

Сађењем узрода постиже се и боља, узајамна заштита воћака од јаких ветрова и олуја.

Док су вам пак и јабукове и ове друге саднице које ћете као узрод садити још сасвим мале (дакле за неколико првих година) ви би добро урадили ако јабучар будете пажљиво орали и сејали такве *окопавине*, као што су кромпир, репа, пасуљ, и др. На тај начин ви ћете од тих усева имати користи, а обрађиваћете и земљиште у јабучару, што је врло корисно и потребно.

Ник. Ж. Петровић.

Одговор на питање Милутина Здравковића из Краљева Дистол и метиљин су опробана средства противу метиљавости код стоке и дала су досада увек одличне резултате. Успех дабоме зависи од *правилне и благовремене* примене. Нису искључени случајеви угинућа приликом лечења горе наведеним препаратима, али то не треба приписивати дејству самог лека, сем ако није болеснику случајно дата прекомерно велика доза, која онда дејствује отровно.

Треба се у првоме реду строго придржавати упута, који су сваком од тих лекова приложени. Као мерило нека послужи: Дистол се даје: овцама и козама према њиховој телесној тежини 0.07—0.09 грама на један килограм живе тежине или, да се лакше запамти: до 20 килограма живе тежине 1 грам, од 20—30 килограма 2 грама, од 30—36 килограма 2.5 грама, од 35—45 килограма 3 грама, по једну дозу два дана узастопце или пола дозе четири дана узастопце и то пре подне пре хранења. Узмимо на пр. овцу од 25 килограма живе тежине. Она треба да добије први дан 2 грама, други дан опет 2 грама, или први дан 1 грам, други дан 1 грам, трећи дан 1 грам и четврти дан 1 грам.

Најбоље је дистол давати у позну јесен односно почетком зиме, док још нису наступиле хроничне промене у јетри, црној цигерици и када је болесник још у снази, те као такав лакше издржава лечење. Треба увек имати пред очима, да ћемо лечењем постићи потпун успех само тада, ако примењујемо правилне дозе и у доба када се болесник налази у барем још приличној снази. Лечењем оронулих и сасвим малаксалих животиња нећемо имати ни успеха ни користи.

Познато је наиме, да изазива лечење дистолом, због веће количине папратних материја — код говеда готово редовно, код оваца и коза у 50% свих случајева у времену од 1—2 до 3 дана извесно смањење апетита, благ пролив и у неку руку и малаксалост, који поремећаји ишчезавају после тог времена. На бременитост дистол не утиче. Код животиња, које су услед дуготрајне болести сасвим изнемогле, врло често наступа угинуће после давања дистола.

Ф. М.

Белешке.

Наградне утакмице за подизање винограда са стоним сортама грожђа.

Ради унапређења нашег виноградарства појачањем и побољшањем производње стоног грожђа, Задужбина Николе Спасића у Београду, расписује наградну утакмицу за правилно подизање и ваљано уређење винограда од нарочито цењених сората стоног грожђа. За тај смер Задужбина је одредила укупно 120.000 динара, од које суме биће додељено:

I. — *Десет награда за подизање винограда од сорте „афус али“*, и то: једна прва награда од динара 20.000.— једна друга награда од 10.000 динара, — две треће награде по 6.000 динара и шест четвртих награда по 3.000 динара.

II. — *Десет награда за подизање винограда од раних сората званих „јулски мускат“ (чајски бисер) и „златна шасла“ (ђеменка)* распоређених на исти начин као и под I.

За добијање ма које од означених награда могу бити пријављени само виногради који одговарају овим условима.

1. — Да су засађени једино сортом „афус али“ или једино напоменутим раним сортама, и то било само једном од њих или обадвема заједно. —

2. — Да захватају површину од најмање половину хектара. —

3. — Да су за време стручног цењења у роду. —

4. — Да припадају домаћинима сељацима, који их сами обрађују уз припомоћ своје кућне чељади. —

5. — Да се налазе у областима раније Србије и Јужне Србије и на местима одакле се грожђе може износити на тржишта без великих тешкоћа.

С обзиром на тач. под 3, — стручна оцена такмичарских винограда извршиће се и заслужене награде доделити и исплатити у току лета 1938 године, а пријаве такмичара примаће се у току 1935 и 1936 године.

Пријаве послати на адресу:
Задужбина Николе Спасића, Београд, Кнез Михаилова ул. 47.

Привредна изложба Народне одбране.

У циљу што интесивнијег помагања домаће радиности, привредна акција Народне одбране „СВОЈ СВОМЕ" приређује за време ускршњих празника у Београду, од 21 априла до 2 маја т. г.

ИЗЛОЖБУ НАЦИОНАЛНЕ РАДИНОСТИ

Око стотину домаћих творница свих струка већ су пријавиле учешћа са својим производима, тако да ће ова изложба бити једна од највећих која је до данас код нас приређена.

Учесници, излагачи и посетиоци уживају повластицу у вожњи на државним железницама и бродовима у пола цене.

За изложбене просторије стављена је на расположење зграда основне школе Краља Александра I Ујединитеља, у најужем центру Београда у Дечанској улици.

Оснивање Удружења југословенских пољопривредних стручњака.

У нашој пољопривредној земљи, на разним пољопривредним дужностима и на својим имањима, налази се велики број школованих пољопривредника. Тај се број пољопривредних стручњака сваке године увећава са читавом хиљадом свршених ђака пољопр. школа. Али, сви ти млади људи, пуни љубави према струци и пуни идеала, расејани по свима крајевима земље, досада нису били удружени, што је било штетно како за њихове сталешке интересе, тако и за струку којој су се, као синови сељачки, у пуној мери посветили. Зато је иницијатива за оснивање Удружења потекла од стране ових стручњака спонтано из свију области и крајева државе, па су на земаљском воћарском конгресу у Сарајеву, месеца септембра прошле године, образовали акциони одбори, који су свршили претходне радње тако, да је на дан 24. о.м. одржана оснивачка скупштина Удружења, на којој је био присутан велики број чланова из свих крајева земље.

На овај начин ови пољопривредни стручњаци, који желе да сопственим трудом и сопственим скромним материјалним средствима узајамно помогну себи и допринесу, у границама своје моћи, постепеном препороду села и сељака, односно постепеном подизању домова њихових очева и дедова, ставили су себи у задатак, да као чланови Удружења, односно да Удружење као њихова моћна организација послужи следећој сврси:

1) да буде тумач интереса приватне иницијативе у пољопривредној радиности према службеној и свакој другој акцији на унапређењу пољопривреде;

2) да се својим стручним знањем и искуством потпомаже рад на унапређењу пољопривреде по свима гранама и да покреће разне акције којима је сврха унапређење пољопривреде;

3) да се брине о пристојном запослењу својих чланова у државној, самоуправној и приватној служби и пољопривредној радиности обзиром на њихову школску спрему и стручну способност;

4) да уједини све пољопривредне стручњаке ради заштите њихових сталешких интереса.

У редове Удружења већ је ступио велики број стручњака како са највишом школском спремом, тако и са средњом и нижом школском спремом, да заједно и сложно ураде што највише могу за добро и корист своје струке и државе. Као сељачка деца они осећају и најбоље увиђају од колике је потребе њихов појединачан и заједнички рад на унапређивању пољопривреде, те зато сматрају за дужност да у томе послу уложе све своје силе.

Удружење ће у свакој бановини имати своје секције, а секције ће у сваком срезу имати своје подружнице. Тако ће организација бити потпуна, а чланови Удружења у сталном међусобном контакту.

У главну Управу Удружења, са седиштем у Београду, изабрани су:

Претседник, Др. Младен Јосифовић, проф. Универзитета; потпретседници Никола Петровић, Милан Марсић и Санцин Иво.

Чланови Управе: Др. Павле Вукасовић, Бора Нешић, Милорад Зечевић, Радојко Томић, Др. Александар Ђаја, Адам Талан, Гомбоч Фран, Мехмедалија Фасалагић, Петар Крстић, Јосип Зец, Миодраг Поповић, Ловро Радман, Тоша Радојичић и Милан Анастасијевић.

Надзорни одбор: Милан Марковић, Драгутин Спремић, Драгомир Грујић, Стјепан Кодл и Шуштић Јосип.

Лутрија Јадранске страже.

Под Највишом Заштитом Његовог Величанства Краља Петра II *Јадранска стража* — Обласни одбор — Београд. У низу својих патриотских потхвата предузела је акцију око подизања Дома на Јадрану за своје чланство и школски подмладак из целе земље.

Ова акција Јадранске страже од великог је националног значаја, јер ће у том Дому наша омладина јачати своје здравље и снагу, а исто тако упознаваће се са лепотама нашег мора и његовом неоцењивом коришћу за економско и културно развиће наше Државе.

Изградња овог Дома захтева велике материјалне издатке, те Обласни одбор Јадранске страже у Београду приређује Лутрију под називом: *„Лутрија у корист подизања Дома на Јадрану"*.

Како ће Јадранска стража изградњом овог Дома непосредно послужити интересима Отаџбине и Народа, она с правом очекује свесрдну помоћ свих својих чланова, пријатеља и свих родољуба из целе земље, да куповином срећака ове патриотске Лутрије узму и са своје стране учешћа у подизању тог Дома и тиме пруже Јадранској стражи могућност да оствари постављени задатак.

Приређивање ове Лутрије одобрено је решењем г. Министра пољопривреде бр. 6139 од 6. II. 1935 г.

У овој Лутрији предвиђено је 1254 скупоцених згодитака у разним предметима, а такође и боравак на нашем Јадрану и у нашим лековитим бањама.

Његово Величанство Краљ Петар II благоизволео је за ову лутрију поклонити Свој дар — златан сат са монограмом.

Срећке по цени дин. 10 по комаду набављају се код Јадранске страже обласни одбор — Београд Теразије 5/II палата Извозне банке.

План згодитака разашиље се на захтев бесплатно.

Чувајмо Југославију!
Чувајмо наше море!

Јадранска стража
Обласни одбор Београд.

Допис.

Просветно-привредна и национална пропаганда на селу.

На дан 10, 11 и 12 фебруара т. г. а уз одобрење Соколског друштва у Свилајнцу и Соколске Жупе у Крагујевцу, одржана је у селу Суботици овога среза здравствено-про-

светно-привредна изложба коју је приредила Соколска Чета у Суботици.

Заузимањем и својом способношћу г. Миje Дугоњића учитеља и вође сокола, а уз припомоћ вредног претседника Општинске управе г. Животе Петровића и чланова Соколске чете, ова је изложба, иако прва ове врсте, и у селима среза ресавског потпуно успела. И ако још новина да се овакве изложбе приређују по селима, грађани села Суботице схватили су важност ове изложбе, те су у многоме броју узели учешћа, а поред грађанства села Суботице била је и маса грађана из околних села и других срезова.

Изложба је лепо организована, и већ све раније припремљено, тако да је се Соколска чета благовремено обратила појединим установама и тражила материјалну помоћ, ради награђивања излагача на изложби и све тако рећи установе којима је се Соколска чета обратила, изашле су у сусрет Соколској чети и према својим могућностима и материјалним средствима доделиле су помоћ. Тако Соколска чета је добила;

1. Од Савеза Сокола Краљев. Југославије, по изасланику г. Др. Милораду Драгићу, лекару, послављи следеће дарове за такмичаре у напредној деци, у хигијенским зградама двориштима, бунарима модерним стајама за стоку и нужницима; једну комплетну опремицу, за најбоље однеговано дете, 5 часовника-будилника, 2 пегле, 36 четкица за зубе, 20 дечјих сапуна, 20 дечјих пудера, 20 пасти за зубе.

2. Од Жупе Крагујевац; 25 воћарских тестера, 5 воћарских маказа, 8 калемарских ножева, 2 лепо урамљене слике Њ. В. Краља Петра II. послала је по своме делегату г. Марјану Деренчину, кап II класе.

3. Соколско Друштво Свилајнац; послало је своје делегате г. г. Ивка Драшкоција, инж. агронома, старешине друштва сокола у Свилајнцу, Др. Р. Динића, и М. Милосављевића трг.

4. Од Дома народног Здравља у Свилајнцу добила је на послугу слике и мулаже потребне за изложбу, вагу за мерење деце и заступана од лекара Др. Р. Динића.

5. Краљевска Банска Управа у Нишу, послала је као своја изасланика среског начелника г. Игрошанца.

6. Централни хигијенски завод у Београду послао је своје делегате г.г. Др. Милорада Драгића, и Др. Павла Вукасовића, и послао је пројекциони апарат са филмовима и механичара г. Петровића. Исто тако завод је послао и справе ситне и остали материјал за награде и то: 8 пегла, 5 калемарских ножева, 5 маказа за шишање оваца, 4 маказе за резање воћа, 1 маказе за гусеничја гнезда, 2 челичне четке за маховину, 100 комплета књига „Нови живот“, 500 комада

„Здрав Дом", 50 комплета „Здравље", 20 споменице изложбе Београд".

7. Хигијенски завод—Ниш, послао је 500 динара у готову, 50 компл. „Здравља", 10 комплета „Полне болести", 10 компл. „Црне вране", 5 компл. „Прва помоћ", и 2 компл. О кухињи.

8. Југословенско Друштво за чување народног здравља у Београду, дало је следеће: 50 комп. „Јектика", 100 компл. „Здравље", 10 брошура „Циљеви и рад".

9. Српско Пољопривредно Друштво у Београду дало је у разним књигама у вредности од 120 динара да се подели као награда такмичарима пољопривредницима.

10. Пољопривредна Подружина у Свилајнцу, по своме делегату г. Жујовићу Миливоју, пољопривред референту „послала је књиге у вредности од 220 динара да се исто тако раздели такмичарима пољопривредницима и соколима.

Изложба је имала здравствени део: одељење соколства, са соколском штампом, и другим соколским музејем, одељење Црвеног крста, са његовом штампом и другим, одељење сељачке ношње, одељење сељачких и ђачких радова - школски музеј.

На дан 10 XI т. г. у 10 часова пре подне месни свештеник г. Петар Петовић и Божа Радовановић, свештеник из села Медвеђе, у присутности поменутих делегата придошлих соколских чета и њихових управа и народа из свију околних села извршили су водоосвећење.

После водоосвећења седи сељак Михајло Миладиновић поздравио је срдачним говором све делегате и претставнике чете и народ. Ђак IV разреда основне школе Добривоје Пауловић, као соколац, поздравио је све другове соколе, пожеливши им добродошлицу.

Затим је г. Мијо Дугоњић, учитељ и воћа сокола, објаснио присутнима значај и важност данашње свечаности, захваљујући се друштвима и установама које су нашле за сходно да упуте своје делегате као и да пошаљу своје материјалне награде ради деобе такмичарима.

Потом су се ређали са говорима разни делегати појединих друштава. Изложбу је посетила огромна множина народа, из Суботице, Роанде, Медвеђа, Јасенова, Седлара, Тропоња, Купиновца, и соколске чете и претставници дотичних места.

После тога одржана је конференција соколских чета. Конференција је исто тако лепо посећена која је у свему извела свој програм.

Г. Ивко Драшкоци, инж. агр. одржао је врло успело предавање о успешном гајењу кукуруза. Соколске чете и

друштво је било сретно што им је старешина, тај пољопривредни стручњак, који је уложио све своје силе и способности за соколство, пољопривреду и унапређење села Ресаве.

Г. Марјан Деренчин, делегат жупе Крагујевац, свима члановима чете Ресаве необично сипатичан, одржао је предавање са разним тумачењем, упутом о раду соколских чета и уопште о важности соколства.

Интересантно је напоменути да је се народ највише интересовао за школски музеј који је лепо уредио г. Мијо Дугоњић, учитељ у истом месту, и ако је то сасвим педагошка установа; на изложбу је донео један вежбач из села Медвеђа ср. деспотовачког, својом руком израђену виолину, а један дечко из села Купиновца модел вршаће-машине, који и ако у минијатури, ипак може да ради, што је изазвало највећу сензацију.

Другог дана 11-II т. г. извршен је преглед сеоских домова, дворишта, зграда, бунара и нужника. Сељаци чланови прирећивачког одбора и изасланици г.г. Др. Драгић и П. Вукасовић, и учитељ Дугоњић, извршили су преглед одлазећи из куће у кућу. Изасланици су опажали и најмање ситнице, управо апостолски све прегледали, саветовали и бележили. На тај се начин добила јасна слика о културним и здравственим приликама села Суботице. Констатовано је колико је важан и користан овај подухват чете.

Истовремено је ишло скоро непрестано филмско приказивање уз тумачење и предавање, које је народ толико посећивао, да је скоро било немогуће одржавати ред, јер је и мало и велико хитало да види ово приказивање.

Знало је се да филмови много народ интересују али толико огроман интерес није се могао никад очекивати. Филмови нису били забавни већ строго поучни. *Соколство би филмовима постигло огромне резултате.* Пошто је извршен преглед око 150 домова прешло се трећега дана на утакмицу добро одневоване деце. На ову утакмицу су мајке донеле децу из околних и удаљених села, и ако је била велика хладноћа прегледано је преко 100 деце. После прегледа од стране лекара извршена је подела награда такмичарима, те су исте подељене путем образоване комисије од награда намењених деци.

Најбољу награду су добили брат и сестра близнаци из села Роанде. Народ је био одушевљен интересовањем за његов живот и пожртвованошћу изасланика увидео је да нису сва „господа" његови непријатељи као што је мислио, већ да има племенитих учених синова народних који обраћају највећу пажњу селу, а то је највећи Соколски успех изложбе.

Из одушевљења и поштовања према њима народ је решио да одржи један заједнички опроштајни ручак.

Народ је у масама долазио са гостима, као на славу, те је позвао и поменуте изасланике, месне учитеље, и свештенике. У то доба било је заказано и освећење заставе црвенога крста, које је свечано изведено у присуству народа из места и околних села. Освећење је извео г. Петар Петровић, свештеник, застави је кумовао Станимир Бојанић, земљорадник из Суботице, који је заставу предао заставничару Каменку Стевановићу и Добривоју Првуловићу. Затим су одржали говоре свештеник Петар Петровић и учитељ г. Мијо Дугоњић, земљорадници Војин Јанковић, Гора Мишић, Илија Марковић и Живота Петровић, пред. месне општ. управе.

Затим је одржао говор о црвеном крсту, здравственом задругарству, и о соколству Др. Драгић, као и о разнам пољопривредним проблемима села; у вези са приликама у ресави, одржао је предавање др. Вукасовић.

Г. г. Др. Драгић и Вукасовић, били су задовољни успехом изложбе, и обећали и на даље своје сарадњу. У слободном су времену та два лекара проучавали обичаје народне овога краја, што је у народу оставило најлепши утисак.

Изложба је остала и даље отворена, где је г. Дугоњић, учитељ тумачио и објашњавао посетиоцима слике, мулаже и штампу, која је била изложена.

Захваљујући поменутим установама на сусретљивости, коју су показали овој ретској и лепој сеоској изложби и свечаности, село Суботица не памти толики број народа и број изасланика разних установа. Ево доброга пута и начина рада на селу кроз соколство. Без здравог пољопривредника нема напретка пољопривреде и државе.

Када би се овакве изложбе често обављале у селима у разним крајевима наше државе, не само што би просвета већ и привреда пошла бољим путем; и када би сва интелигенција која се налази на селу овако радила за народ као што је се овде остакао г. Дугоњић учитељ у овом селу, осетио би се знатан напредак села у свима правцима.

Кроз соколство се може све урадити, јер се у Соколу налазе одабрани младићи и вредни привредници села којима је потребно дати знања, а они би као свесни Соколи то знање своје вредно искористили.

Слава Витешком Краљу Александру I Ујединитељу!

Мих. М. Жујовић,
пољ. реф.

Некролог.

† Јован Н. Младеновић

На дан 24 новембра 1934. год. испустио је своју племениту душу, Јован Младеновић, стари пољопривредник, редован члан Српског пољопривредног друштва, пређашњи наставник Ратарске школе у Краљеву, бивши управник пореске управе и окружни шумар у пензији. Сахрањен је сутра дан у малом Шиљеговцу, уз велико саучешће његових поштовалаца и пријатеља, нарочито великог броја сељака, који су Јову особито поштовали и ценили, као свога поузданог пољопривредног учитеља и саветника у свима њиховим домаћим пословима, и у животу.

Пок. Јова рођен је 18 јануара 1854 године у селу Црквини, среза расинског и према датуму његове смрти, живео је непуну 81 годину.

Живот и рад овога, по добрим особинама, заиста врло ретког човека, проткан је најбољим поучним примерима за ондашњи и садањи нараштај људи. Свршио је поред основне школе и гимназије, стручну Земљоделско-шумарску школу у Пожаревцу, да би се посветио пољопривреди, коју је целом својом добром душом, неизмерно волео. Он је од онога нашега пољопривреднога нараштаја, који је пустио прву бразду са гвозденим плугом, посејао прво детелиште и посадио прве накалемљене благородне воћке, лозу, и шумско дрвеће. Али пољопривредна струка, тада је била у зачетку и Јова у њој није одмах могао да се запосли. Ступио је у финансиску службу и био у њој извесно време, док се није указала потреба, те је преведен у пољопривреду и постављен за наставника Ратарске школе у Краљеву. Ту као наставник, служио је најпреданије. Поред школских предмета из пољопривреде, учио је своје ђаке, да се међусобно поштују, да се примерно владају, да негују другарство, да се уче чинити добра дела ближњима, а нарочито да истински служе својој нацији и отаџбини. Зато су га сви ђаци особито ценили и поштовали.

За своја убеђења и погледе, он никад ни пред ким није повијао главу. Увек је ишао смело и отворено. Због таквога свога карактера, морао је бити премештен из Ратарске школе из Краљева и постављен у шумарску струку. У тој струци остао је дуже времена у служби и пензионисан је као окружни шумар. После пензионисања бавио се пољопривредом и показивао сељацима напредније начине рада. Био је вредан, радан, пун милосрђа и свакоме чинио добра, колико је мо-

гао, па и више. Као побожан, служио је у томе погледу свуда и на сваком месту, само најбољим примерима. Морал је стално истицао и ценио, а осуђивао непоштење, пороке и народ. Кад би се у друштву, поминало име Јове Младеновића, сви су га особито поштовали. Он никада није могао ни помислити оно што је неправо и нечовечно, а камо ли да би учинио. Тих, миран, одмерен, трезвен, осуђивао је напрасите људе, који су падали у пороке и погрешке. Често је говорио, „Најбоља је бистра водица и мудра главица." Том узречицом, он је од својих другова у шали ословљаван и поздрављан. Он се на то смешкао и чинило му је извесно задовољство.

Ето такав је био пок. Јова Н. Младеновић. Бог да му опрости племениту душу и нека му је вечан помен међу пријатељима пољопривредницима. Бог му милостиви подарио рајско насеље.

Слава му, слава!

Вића П. Матић

Записници

11. седнице, држане 6. марта 1935. год. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г.г. претседник М. Миљковић, претседник Др. Т. Митровић и чланови: В. Матић, Д. Спремић, С. Ратковић, Н. Белобрк, М. Николић, Б. Ранковић и Др. М. Градојевић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио инспектор г. Бор. Нешић.

Пре прелаза на дневни ред, претседник г. М. Миљковић саопштио је тужну вест о смрти претседника Надзорног одбора.

Покојни Алекса и ако је скоро 50 година био на челу ветеринарске струке стално је сарађивао у Српском пољопривредном друштву као дугогодишњи члан Управног одбора, као уредник Тежака и Пољопривредног календара, као потпретседник у Управном одбору и напослетку све до смрти као претседник Надзорног одбора. Покојни Алекса био је и пољопривредник и ветеринар. О раду његовом као пољопривреднику и ветеринару могла би се дебела књига написати. Он је био крупна фигура у овим струкама.

Управни одбор, у знак поштовања, корпоративно је изјавио саучешће ожалошћеној породици, положио венац на

одар покојников и узео учешћа у спроводу. Над мртвим телом покојниковим у име Управног одбора Српског пољопривредног друштва, његовових подружина и свих друштвених и подружинских чланова опростио се претседник Друштва, изневши укратко његове врлине и заслуге. „Слава покојном Алекси".

Управни одбор је са пажњом саслушао говор г. претседника и устајањем одао последњу пошту покојнику прихватајући узвик „Слава му".

I 235) Прочитан је у усвојен записник 10. седнице Управног одбора.

II 236) Примљен је знању записник 10 седнице књижевног одбора и усвојени предлози бр. 109 о откупу књига „Резидба винове лозе" од Б. Ранковића и бр. 110 о хонорисању бр. 5. Тежака за ову годину.

III Прочитан је записник 10 седнице финансиског одбора па је одлучено:

237) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1.000·— динара.

238) Да се због оскудице у средствима не може дати помоћ друштву „Крајишник" у Сарајеву.

239) Да се одобре привремена кредитирања у роби по предлозима бр. 98, 99, 101, 102, 111 и 116,

240) Да се продужи рок за исплату дуга из 1934. год. подружинама: у Чачку до 1. јуна, у Козељу и Михаиловцу до 1. маја, а у Селевцу до 1. априла т. г. На меници Подружине у Аранђеловцу да се дода потребна такса.

241) Да се сви предмети нових кредита подружинама у овој години оставе за решавање у наредној седници, пошто финансиски и набављачки одбор поднесу предлог о начину кредитирања у духу одлуке Управног одбора у 6 седници 6 II тек. год.

242) Да друштвени економ г. Никодије Стаменковић 9 и 10 т. м. извршн преглед рада и стања Подружнице у Ореовици, па да се по његовом извештају у наредној седници донесе одлука о њеном дугу и новом кредиту.

243) Да се Пољопривредној књижници и читаоници и омладинској дружини у Гушевцу изда 500·— динара на име помоћи за подизање дома.

244) Да се подружини у Д. Крчину пошаље тражена роба на подлози меница које је раније дала.

245) Да Подружина у Аранђеловцу пошаље засебну меницу за кредит из помоћи Народне банке.

IV Прочитан је записник 10 седнице набављачког одбора па је одлучено:

246) Да се по утврђеној цени набави 20 ком. прскалица „Илинка“ и 50 ком. ручних запрашивача.

247) Да се на књиге „Гајење уљаних усева“ даје попуст 20% ко узме најмање 20 примерака.

248) Да се понуде за семе, справе и препарате под бр. 1311, 1470, 1016 и 1457 одбију пошто су цене високе, а под бр. 1133 држати у евиденцији и набављати према поруџбинама.

V Прочитан је записник 10 седнице програмског одбора па је одлучено:

249) Да се приме у састав Друштва новооснноване пољопривредне подружине у Трбуњу среза прокупачког и Калудри среза левачког бановине Моравске.

250) Да се хонорар за рад у подружинама у 1934. години исплати г. Милутину Спасићу секретару благајнику Подружине у Власотинцима 558, г. Илији Марјановићу благајнику Подружине у Соко Бањи 35 и г. Живојину Никодијевићу благајнику и магационеру Подружине у Аранђеловцу 227·— свега 866·— динара.

251) Да се члановима пољопривредних књижница и читаоница и омладинских дружана, у селима Купиновцу и и Суботици среза ресавског, не могу сада давати награде у књигама и воћарском алату, већ на крају економске године, т. ј. после резултата њиховог рада.

252) Да се имовина бивше Подружине у Брестову преда на руковање Подружини у Деспотовцу.

253) Да се Подружини у Деспотовцу препоручи да врши припреме за приређивање изложбе идуће јесени, а Друштво ће је у том послу помоћи.

254) Да се из помоћи Народне банке издаду справе и и препарати подружинама по предлогу бр. 50.

255) Да се од Подружине у Аранђеловцу тражи детаљније обавештење о искључењу претседника њеног Управног одбора.

VI Саопштења и предлози.

256) Прочитан је предлог г.г. Ђире Ђирковића и Милорада Зечевића редовних чланова за измену друштвених правила па је одлучено: да Управни одбор овај предлог не може да усвоји, јер се предлажу одредбе које у правилима већ постоје и што се тим изменама хоће да оспори компетенција Збора.

Са овим је седница захључена.

12 седнице, држане 13 марта 1935. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г.г. претседник М. Миљковић, ппретседник г. Др. Т. Митровић и чланови: Д. Спремић, С. Ратковић, Н. Белобрк, Н. Петровић, М. Николић и Б. Ранковић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио инспектор г. Бор. Нешић.

I 257) Прочитан је и усвојен записник 11 седнице Управног одбора.

II 258) Примљен је знању записник 11 седнице књижевног одбора и усвојени предлози под бр. 117, 118 и 119.

III Прочитан је записник 11 седнице финансиског одбора па је одлучено:

259) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1.000 динара.

260) Да се одобре привремена кредитирања у роби по предлогу бр. 117 разним пољопривредним установама.

261) Да се Подружини у Течићу одобри кредит у роби у износу од 10.000 динара с тим, да га може користити према броју чланова и да се у исти урачуна остатак дуга из 1934 г. у 504 дин. Плуг на пробу не може се слати.

262) Да се Подружини у Крушевцу тражена роба пошаље на кредит, а да карбокримп не може добити са 50% попуста, пошто је помоћ Народне банке раније утрошена.

263) Да се мањак воћарског алата, послатог преко изложбеног одбора у Сарајеву, накнади Моравској бановини.

264) Да се у смислу одлуке Управног одбора од 6 т.м. а на основу друштвених и подружинских правила и предлога поднетог од стране финансиског и набављачког одбора, кредитирање друштвених подружина у будуће врши по овим одредбама:

а) Да подружине повлаче на кредит робу на подлози двеју својих меница које ће као и досада потписивати сви чланови управног и надзорног одбора. Једна ће прва меница бити са роком за 1 септембар у износу половине одобреног кредита, а друга са роком за 1 децембар т.г. са износом друге половине кредита. Менице се по овим роковима морају ликвидирати.

б) Да подружине, по могућству, шаљу Друштву унапред 10% од вредности поручене робе на кредит.

в) Да ово важи за подружине које до данас нису поднеле менице и молбе за кредит, а за оне које су поднеле да

им се кредит, ако су ранијим обавезама одговориле, по поднетим меницама одобри са одредбом, да 50% од истог имају исплатити до 1 септембра, а других 50% до 1 децембра т.г. Ово важи и за подружине којима је кредит досада одобрен.

г) Подружине које при поруџбини буду послале 10% вредности поручене робе подноснће менице са роком за 1 септембар са износом од 40%.

д) Да се све подружине старе и нове одмах известе о овој одлуци о кредитирању.

265) Да се Пољопривредној подружини у Зворнику по поднетој меници изда из помоћи Народне банке са 50% попуста справа и препарата за борбу противу штеточина и болести на воћкама у вредности за 3.270.— динара.

266) Да се приме менице Пољопривредне подружине у Ореовици и да јој се дуг за робу коју има у магацину продужи до 1-XII, а за нов кредит и дуг код чланова до 1-IX т.г.

267) Да се прими знању да је извршен редован преглед друштвене касе и нађено стање исправно. Тако исто да се прими као исправан месечни биланс стања касе и имовине који је особено поднет.

IV Прочитан је записник 11 седнице набављачког одбора па је одлучено:

268) Да се изврши набавка 1.200 кгр. дуванског екстракта и вештачких ђубрива: 500 кгр. суперфосфата, 200, калијеве соли и 200 кгр. чилске шалитре.

269) Да се узме потребан број радника за пренос робе из павиљона где ће се Збор друштвени одржати.

270) Да се фирми Мелихар и Дочић узме по један плуг ради показивања.

271) Да се набави 3000 кгр. семена грахорице ако понуђач пристане на цену по којој Друштво тражи.

272) Да се понуда семена купуса одбије.

V Прочитан је записник 11 седнице програмског одбора па је одлучено.

273) Да се Подружини у Ивањици изда 200 а Подружини у Љубовији 250 динара у књигама за награде курсистима на воћарско калемарским курсевима.

274) Да се Друштво придружи мерама за спречавање укидања трошарине на шпиритус, предузетим од стране акционог одбора за конгрес виноградара и воћара у Вршцу.

275) Да Друштво нема могућности да изврши набавку приплодних грла оваца и свиња, која тражи Подружина у

Љубовији, већ да се Подружини препоручи, да се за иста обрати Банској управи, па ако ових има код које од њених установа, да јој иста уступи по сниженој цени.

276) Да се приме у састав Друштва новооснована Пољопривредна подружина у Јунковцу, среза опленачког и Пољопривредна књижница и читаоница у Опорници, среза крагујевачког.

277) Да се члановима пољопривредних књижница и читаоница и омладинских дружина у срезу ресавском преко Подружине у Свилајнцу, бесплатно изда 29 кгр. разног семена у вредности 176 динара.

VI 278) Прочитан је записник 1 седнице конференције чланова свих друштвених секција, па је одлучено, да књижевни одбор са члановима из осталих одбора г. г. Николом Петровићем, Савом Ратковићем и Драгутином Спремићем прегледају поднете предлоге и наредној седници Управног одбора изнесу своје мишљење по њима.

VII Саопштења и предлози

289) Прочитан је предлог Пољопривредне подружине у Гор. Топлици о мерама за сузбијање штеточина и болести на воћкама, за који тражи да се изнесе наредном редовном Збору друштвеном, па је одлучено: да се предлог не може усвојити и износити Збору, пошто се њиме предлажу мере које су предвиђене законом о уништавању биљних болести и штеточина, за чије се извршење старају државне власти и органи као и мере, које Друштво у своме раду непрекидно предузиме.

280) Прочитан је предлог Пољопривредне подружине у Краљеву о измени друштвених и подружинских правила и о набавкама справа и материјала, па је одлучено: да се предлог не може Збору да износи, јер је у Друштву примљен 12 т. м. и као такав се по чл. 42 друштвених правила не може стављати на дневни ред.

281) Прочитано је писмо из Београдске берзе којим позива на састанак са претставницима осталих привредних корпорација и приватних интересената, па је одлучено да састанку присуствују чланови управе г.г. Никола Петровић и Сава Ратковић.

Са овим је седница закључена.

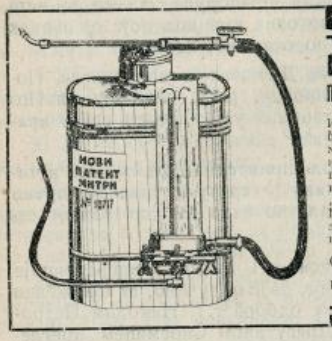

ПРИЗНАТА

ПРСКАЛИЦА „МИТРИ“ ПАТЕНТ № 10.717

Испробана пред комисијом Српског пољопривредног друштва и препоручена виноградарима и воћарима под Бр. 10053 а оцењена као најусавршенија од стручњака средње пољопривредне школе у Ваљеву. Испробана на имању Њег. Величанства Краља. Прскалица „Митри“ је наша чисто домаћа израда а израђује се од првокласног домаћег материјала те због тога продаје се са писменом гаранцијом на десет година. Добива се код произвођача

Страхиње Ч. Трипковића у Крушевцу
и Милана Ч. Трипковића у Ваљеву.

Цене пољопривредних производа, на дан 15 марта 1935 г.

Пшеница стара

Србијанска 79 2 % Дунав	122.50—123
Србијан. 79, 2% Сава	120.50—123
„ 77,3% гл. пр.	113—115
„ 77, 3% уз. пр.	113—115
Бачка 80 2%	131—132
Банат. 80, 2%	131—132

Кукуруз

Банатске утовар станице пром.	63— 66
Банат. пар. Вршац	63— 66
Срем. нови пром.	67— 70
Србијан. пар. Пожаревац н. пр.	65— 70
Вагон пром. пар. Банат	67— 70
Вагон пром пар Бачка	67— 70

Овас

Српски пар Београд лађа	98—102

Јечам

Барањски 68-69 нов.	130—135
Бачки нови 65—66	125—130
Главна пруга	—

Пасуљ

Срб. 3%, 1933 г. пар. Беогр.	130—135
Сремски 2% без вр. утов. ст.	130—135
Бачки 2% без вр. утов. ст.	132.50-137.50
Бачки и срем. 2% пар. Беог.	„ „

Стока и сточни производи

Свиње тешке	7—7.30
„ средње	6.40—7.—
Свиње лаке	5.60—6.40
Свиње мршаве	—
Волови I кл. жива мера	4—4.50
„ II „ „	3.25—3.50
„ III „ „	2.50—3
Краве I кл. „ „	2.50—3
„ II „ „	3—3.50
„ III „ „	1.75—2.—
Овце живе ваге	1.50—2.—
Јагањци млади	7.—8.—
Живина жива пилићи	9—10
Јаја 100 ком.	30—35
Маст	13—14
Сланина	9—10
Млеко кравље	2—2.50
Млеко овче	2.50—3
Сир српски	6—8
Кајмак	18—23
Кашкаваљ	11—20

Хартије од вредности

2½% Рента ратне штете	375—375.50
4% Аграрне обвезнице	47.75—48
7% Инвестициони зајам 1921	77.50—78
Аграрна банка	257—258.50

Штампарија „Скерлић“ — Мил. К. Цветановића — Београд
Краљице Наталије 12. — Телефон 20-732

Универзитетска Библиотека Београд
Кр. Александра ул. бр. 71

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ.

Бр. 8. Београд, 15 АПРИЛ 1935 год. Год. 62.

ПО ПОКРОВИТЕЉСТВОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА II.

ТЕЖАК

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.
ОСНОВАН 1869 ГОД.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. Д-р Т. МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32.

УРЕДНИК
Д-р МЛАДЕН ЈОСИФОВИЋ
Јаворска ул. бр. 7

Садржај:

Бор. Нешић. — Значај каквоће у пољопривредној производњи.

Јов. П. Јовановић. — За добар развој и напредовање пчеларства.

Dr. Вел. Стојковић. — Особине некојих сората кајсија и бресака у погледу оплођавања.

Марјан Ферјанчић. — Деловање соли на животињски организам.

Ник. Ж. Петровић. — Бела или златна шасла.

Јеврем Герасимовић. — Водени ован.

Из пољопривредне литературе.
Из наших подружина.
Питања и одговори.
Извод из записника У. о. Срп. пољ. друштва.

Уредништво: Немањина ул. 15. — Рукописи се не враћају. — Излази двапут месечно. Годишња претплата Дин. 30 а за ђаке и војнике Дин. 15. — Чековни рачун 50.350. — Телефон Српског пољопривредног друштва: канцеларија 20-302, магацин 27-702.

Значај каквоће у пољопривредној производњи.

Укус потрошача наших пољопривредних производа и у земљи и на страни, толико је много израђен и префињен, да се данас тешко могу продати и уновчити производи, који и по спољашњој форми и по стварној каквоћи садржине, не одговарају томе укусу. Од увек су каквоћа и спољашњи изглед били главни услови за брзу продају производа по најповољнијој цени, а од како је завладала криза, то се много јаче испољава.

У колико је један народ просвећенији, у толико је његов укус и појам о каквоћи развијенији и јачи. Он својим производима даје и бољу форму и више пажње обраћа на њихову каквоћу и на захтеве потрошача.

Не би могло да нам се припише у самохвалисање, ако кажемо да улазимо у ред просвећенијих народа, али нам се са правом може пребацити, да на спољашњи изглед и каквоћу својих пољопривредних производа врло мало пажње обраћамо и мало радимо.

Данас и на нашим домаћим и на иностраним тржиштима не побеђују количине пољопривредних производа, већ њихова каквоћа и уједначеност, једнолик и леп спољашни изглед.

Не треба далеко ићи и много причати да би се увидео и доказао значај каквоће и лепог изгледа пољопривредних производа. То нам је скоро сваког дана пред очима. Проћимо само нашу месну пијацу. Разгледајмо све врсте производа изнетих за продају. Посматрајмо који се од њих најпре и по најбољој цени продају, па ћемо увидети велики значај каквоће, лепог спољнег облика и изгледа, укусног паковања, чистог издржавања, разумног гајења и обазривог чувања.

Да наведемо неколико примера наших грешака и небрижљивости у погледу настојања и старања за поправку каквоће наших производа.

Обрада и припремање земље за сетву усева не врши се како треба. Јесење дубоко орање у циљу

заштите од суше, још се ретко примењује. Још доста њива остаје непоугарено после жетве стрнина. Избору и припремању семена за сетву мало се пажње поклања. Замена и обнављање семена ретке су појаве. Сејање се врши примитивно омашке и тамо где сејалица одавно треба да ради. Ваљање и дрљање стрнине мало се врши. Ливаде и пашњаци се готово никако или врло ретко дрљају и ђубривима појачавају. Стајско ђубре се небрижљиво прикупља и неправилно негује и употребљава.

И код гајења стоке имамо пуно грешака. Мало труда и старања улажемо у избор приплодних и мушких и женских грла. Често пута се само пита где има бик, пастув или нераст ради припуста на женска грла, а слабо се распитујемо о пореклу њиховом, о раси, о одликама и подобностима према циљу гајења. Исхрана се неправилно, нерационално врши. Пиће биљке се не гаје у довољној мери. На нарочиту негу и исхрану бремене стоке не обраћа се довољно пажња. Она се често преоптерети напорним радом или јој се даје плесњива и покварена храна и прехлађена вода што је најчешће узрок побачају. На подизање и одгајивање подмлатка такође се мило пажње поклања. Први дани, недеље и месеци најважнији су за гајење подмлатка. У том времену се израђује облик, леп спољашњи изглед и ствара каквоћа садржине. Ако се пропусти ово најважније време за негу подмлатка и допусти се да он закржља, онда је пола труда и трошка узалуд бачено, Поправка његова и накнада изгубљеног много скупље стају од редовне неге, а каквоћа садржине и лепа спољашна форма не постиже се.

Шта да кажем о нашим грешкама у погледу сточних стаја и чистоћи у њима? Ту их и превише имамо. Сточне стаје подигнуте од тврдог и доброг материјала нису тако ретке, али удобне, здраве и практично сграђене врло су ретке. На више места утрошено је много материјала за подизање а удобност и здравственост њихова за стоку врло су слабе. Према бројном стању стоке ми јако мало сточних стаја имамо. Кошаре и вењаци мало оплетени нису ретка склоништа

за стоку и у доба највећих мразева. О чистоћи у стајама не треба ни да говоримо. Ту наш нехат прелази у злочин према стоци. Има стаја које су сграђене пре 5 па и више година а никако нису окречене. Прашина се на гредама и таваницама наслагала у слоју од читавог прста дебљине са великим праменовима паучине. Јасла и судови за храњење и појење ретко или никако опрани цеђом или млаком водом. Ђубре се по неколико дана држи у стајама и слаже у који ћошак или се избацује кроз неки узан отвор уз сам зид стаје као да никакву вредност не претставља. На много места нема никаквог пода (патоса) нити нагиба за отицање воде и мокраће, те се у стаји и испред ње створи пакао од блата измешаног са ђубретом, земљом, водом и мокраћом тако, да домаћин једва прилази да стоку нахрани и напоји, а кад стока из овакве стаје изађе не може јој се ни длака ни раса да одреди и распозна. На удобне стаје за свиње најмање се пажње обраћа.

О чистоћи тела код стоке не води се велика брига. И ако наша народна пословица вели „тимар је пола хране", ипак се стока ретко и необавезно тимари, пере и чисти. Због овога је врло често преко зиме нападну ваши, лишаји и шуга. У стајама неокреченим, пуним прашине, паучине и друге нечистоће, остављена стока мора да страда од паразита и болести. Чистоћа стаја за стоку, чистоћа тела и судова за њену исхрану први су и главни услови за њено здравље. Стоку није лако лечити. Много је лакше и јевтиније чувати је од болести.

Сад да пређемо и поменемо неколико наших грешака и мана у подизању и гајењу воћарства, ове тако важне и готово најрентабилније пољопривредне гране у многим нашим крајевима.

Богом дани природни услови и погодности за подизање воћарства и гајење воћака нису искоришћени до крајних граница у погледу броја воћних дрвета. Још воћарство дуго година у нашој земљи има да се развија и напредује. Ту неће доћи до сувишне производње (хиперпродукције). Тврђења у том погледу неоснована су. Избор врста и сората у воћарству није

сретно извршен.*) Имамо велико шаренило од сората међу којима и врло слабе вредности и ове треба редуцирати, искрчити.

Гледајући у много лепшу будућност воћарства треба у сваком будућем раду при сађењу ма и најмањег броја воћних дрвета обратити већу пажњу да се многе грешке исправе и избегну. Треба садити врсте и сорте које у дотичном крају најбоље успевају и највећу цену на пијаци постижу. Исто тако има се обратити пажња на избор најпогоднијег положаја и земљишта; водити више рачуна о растојању и правилном сађењу; постарати се да се и о берби, кад до ње дође, воће пажљивије бере, по крупноћи сортира, боље пакује и у лепшој форми на пијаце износи. Али, има један од најважнијих проблема у напредном воћарству, који највише утиче на побољшавање квалоће воћа и његових прерађевинама, за који, и ако сви увиђамо његову неодложну потребу, ипак нисмо сигурни да ћемо на његовом решењу до краја истрајати и правилно га решити. Тај проблем то је правилна и марљива нега воћака и одбрана ових од штеточина и болести,

Ми у свима пољопривредним гранама имамо, и ако доста ретких али светлих примера пољопривредника, који, користећи пољопривредну науку и искуства, улажу сав могући труд, да квалоћу својих производа подигну до завидне висине, даду им најлепшу форму и постигну највећу цену, па таквих има и у гајењу и неговању воћака. Али, једна знатна већина сопственика воћњака и воћака не даје воћкама ни најпотребнију негу. Нису ретки случајеви да су воћна дрвета, и ако још у снази, јако запуштена; обрасла маховином и лишајима; са сувим и укрштеним гранама у круни; са старом испуцаном а нескинутом кором, која покрива и од непогоде чува јаја и ларве највећих непријатеља саме

*) Сједињене Америчке државе имале су у 1910 год. 217.115.000 јабукових дрвета а у 1930 год. 116,304.000 дрвета, Одабрано је само 10 најбољих сората и оне препоручене за гајење. И ако је број дрвета смањен округло за половину ипак су повећани и квалитет и количина.

воћке; са коровом и травом по воћњацима и око воћака и са жилама или огољеним или јако засутим бујицама. Кад ствар овако стоји са негом која нас скоро никаквих материјалних жртава не стаје, шта је онда остало са одбраном воћака од штеточина и заштитом од болести?

Наши признати стручњаци за воћарство и за биљне штеточине и болести сложиле су се, а то и ми практичари увиђамо, *да је заштита и одбрана воћака од штеточина и болести најважнији проблем нашега воћарсшва.* Ако државна самоуправна и приватна иницијатива, са удруженим снагама и средствима не покрену и предузму акцију за сузбијање штеточина на воћкама, лепи изгледи будућности воћарства постаће неизвесни и јако несигурни. Каквоћа наших воћарских производа изгубиће много од свога доброга гласа, а народ воћарских крајева, који ову незапамћену кризу просечно лакше подноси, постаће сиромашнији од осталих, а крај пасиван у исхрани.

Случај са родом јабука прошле јесени, који је у главним воћарским крајевима упропаћшен од јабучног мољца и др. гусеница; затим пламењача на шљиви, која је више од пола рода прошле године упропастила јасно потврђују изнето мишљење о проблему нашега воћарства.

У решавању овога проблема постоје двеосетне тешкоће. Прва што извођење послова око одбране воћака од штеточина и заштите од болести стаје доста материјалних жртава, које се данас врло тешко подносе, и друга, што извођење истих треба једновремено да врше сви сопственици, не само појединци већ читава села и воћарске области. Уз државну и самоуправну помоћ моралну и материјалну и са сопственим жртвама, са добром вољом и организацијом, обе ове тешкоће могле би се ако не отклонити, а оно добрим делом ублажити и посао успешно изводити.

На крају морам да нагласим да на основу изјава признатих светских економиста, привреда и трговина

почињу полако да се крепе и опорављају, и да ће после дужег или краћег времена, ипак толико оздравити, да ће се међународни промет производа почети да развија и расте. Народи који озо оздрављење трговине и привреде буду дочекали са поправљеном и изједначеном каквоћом својих пољопривредних производа и са добро организованом купо-продајом и превозним средствима, код њих ће кризе најпре нестати а економски и финансијски ће се најбрже оправити и подићи.

За поправку и побољшање пољопривредне производње т. ј. за поправку каквоће многих наших пољопривредних производа нису потребни нови велики издатци и трошкови. Потребна је само *добра воља, већа пажња, марљивост* и *љубав према послу*, а потребна је још и једна важна чињеница, потребно је *више стручнога знања и више поверења према пољопривредној науци и школи*. Ако пољопривредне школе, којих код нас на жалост има врло мало према броју становништва које се бави пољопривредом, нису доступне за сву нашу сеоску омладину, доступне су пољопривредне Подружине, пољопривредне књижнице и читаонице са омладинским дружинама и задружне организације. Ниједна сеоска кућа не треба да буде ван пољопривредних удружења и задружних организација. Ниједна сеоска кућа не треба да буде без једног стручног и поучног пољопривредног листа и најпотребнијих поучних пољопривредних књига. Ниједан пољопривредник а нарочито сеоски омладинац не треба да пропусти а да не прати савремене и корисне новине из пољопривредне науке бар по главним пољопривредним гранама. *Само просвећен и стручно васпитан пољопривредник може свој економски и социјалан положај да поправи и то својим сопственим знањем и својом сопственом снагом.*

Бор. Нешић.

За добар развој и напредовање пчеларства.

Објавом чланка „Зашто наше пчеларство не напредује?“ од г. Стевана П. Вељића у 5 броју „Тежака“, покренуто је питање о развоју и напредовању пчеларства у нашој земљи. Нека је допуштено и мени да и ја изложим свој поглед на ово питање и изнесем своје мишљење о развоју и унапређивању ове гране наше народне производње.

Пре свега налазим да се у расправљању овога питања пошло од једне нетачне поставке, наиме да пчеларство у нас не напредује. Међутим пчеларство се у нас последњих година јако развија Томе је доказ неоспорна чињеница да у нас из године у годину бива све већи број пчелара, све већи број кошница са пчелама, па и све већа пчеларска производња. Према томе не може бити ни речи о томе зашто наше пчеларство не напредује, већ може бити, и треба да буде, говора само о томе: да ли је пчеларство у нас довољно раширено и унапређено с обзиром на природне услове за његов развој и напредовање у нашој земљи, и на који се начин његов развој може убрзати и увећати?

Никако не стоји у истини да највише кочи точак напредовању рационалнога пчеларства у нас многи системи кошница и жучна полемика у нашим пчеларским листовима. Нити се у нас воде неке жучне пчеларске полемике, већ само објашњавања и расветљавања питања из области пчеларства у којима нема сагласности, да би се до ње дошло; нити у нас има на педесет разних система кошница са покретним саћем, како се то представља; јер у нас нема више од 4—5 система кошница који се међусобно битно разликују.

Расправе у нашим пчеларским листовима о питањима из области пчеларства не доносе никакве штете нашим пчеларима, већ само користи, а она је у томе да они добро схвате и добро разуму свако значајно правило у рационалноме пчеларству, или свако питање из области пчеларства.

Праву штету доноси пчеларима, и јако кочи напредовање пчеларства у нас то, што се износи и про-

пагира: да је свака кошница са покретним сађем добра, ако одговара размери и кубатури (запремини) *према крају где се пчелари,* што је из основа погрешно мишљење и уверење, и не одговара савременој науци о пчелама и пчеларству. Овакво погрешно мишљење и уверење није усамљено. А то долази од несхватања и неразумевања питања о значају кошнице у пчеларству, као и питање према чему се одређује величина или запремина кошнице, а то су најосновнија или најзначајнија питања из области рационалнога пчеларства. Ко не успе да добро схвати и разуме ова питања, тај никад не може добро схватити и разумети ни друга значајна питања из исте области.

Ако би у истини било да се величина и запремина и склоп кошнице за гајење пчела одређују и подешавају *према крају где се пчелари,* а то значи према слабијој или јачој *пчелињој паши,* онда се не би могла поставити никаква норма или утврђена мера за величину или запремину кошнице, пошто би онда разни крајеви са различном пашом захтевали и кошнице са исто толико разлика у њеној величини.

Једнообразност кошница допринеће неоцењиве користи унапређењу пчеларства у нас. То је неоспрна истина, и то је полазна тачка у расправи за решење питања о мерама за ширење и унапређење пчеларства у свакој земљи, па и у нашој. Али да се то добро схвати, и да се може и извести ова једнообразност, потребно је да се расчисте појмови бар о најоснонијим начелима у рационалноме пчеларству. Ако већина пчелара мисле и верују да се величина или запремина кошнице одређује с обзиром на јачину пчелиње паше, и да стога за крајеве са слабијом пашом треба имати и мање кошнице, за крајеве са осредњом пашом кошњице средње величине, а за крајеве са обилном пашом кошнице са највећом запремином, — онда се никад не може доћи до ове потребне једнообразности. Зато је врло потребно указати на то да је овакво мишљење: да се величина кошнице одређује према јачини пчелиње паше, из основа погрешно и потпуно произвољно, управо заблуда у пчеларству, јер није нимало

у складу са позитивним учењима науке о пчелама и пчеларству, која се оснива на резултатима испитивања и проучавања пчеларских стручњака.

Наука о пчелама и пчеларству учи: да се величина кошнице не одређује с обзиром на *пчелињу пашу*, јер је она различна, па се стога никада не би могла ни одредити и утврдити једна нормална мера, већ да се величина кошнице одгређује с обзиром на *моћ нормалне матице*, или на *моћ једнога пчелињега друштва за развиће и ојачање до крајњих могућих граница*, а та моћ једне нормалне матице, или једнога нормалнога пчелињега друштва, свуда је приближно једнака, па се према томе може одредити и нормална величина кошнице. Зна се да нормална матица у доба развијања и јачања пчелињега друштва може да снесе око 2000 јаја дневно, и то у свакоме крају, и да један период њенога ношења траје 21 дан. Према томе да се омогући развој и ојачање пчелињих друштва до крајњих могућих граница потребно је да величина или запремина кошница за гајење пчела у свакоме крају треба да износи око 800—900 кубних десиметра. То је нормална запремина кошнице, која је довољна и за правилно и довољно развиће и ојачање пчелињега друштва или за њено оспособљење за искоришћење пчелиње паше у пуној мери, кад је, где и уколико има, а и за смештај произведенога меда. Толику величину или запремину има америчанска кошница названа *стандард* кошница, којом се пчелари служе у свима крајевима простране Америке без обзира на јачину пчелиње паше, а која је из Америке раширена и по свима осталим земљама, па се она све више шири и код нас.

Али за добро и успешно пчеларење није довољно само да кошница има одређену и утврђену *величину*, већ је потребно још и то, да и *склоп* кошнице омогућава да се могу изводити лако, брзо и сигурно све оне радње око пчела, које су примљене и усвојене као напредне, разумне или рационалне, ради постизавања доброга успеха у пчеларству. То омогућава вишеспратна кошница са оквирима једнога облика и величине у спратовима и покретним дном. Овакав склоп

кошница олакшава рад око пчела, а уз то омогућава да се потпомогне бржи и већи развој и ојачање пчелиних друштва, олакшава прихрањивање пчела, осигурава добро презимљавање пчела, омогућава сигурно спречавање роjења, извођење вештачкога роjења, извођење младих матица, пренос на бољу пашу, и свака, апсолутно свака, друга рационална радња око пчела.

Многи пчелари мисле и верују да у пчеларству све и сва зависи само од добре или погодне кошнице, па кад се има добра кошница да је онда збринута сва брига. Други пчелари мисле и верују да у пчеларству све и сва зависи само од пчелиње паше, јер ако нема паше, онда ништа не помаже ни најбоља кошница, а ако има паше, онда ће пчеле справити довољно меда у свакаквој кошници. Оба ова мишљења су погрешна. Каже се: „Где је цвет, ту је мед". То значи да без цвета, или без добре пчелиње паше, не може бити ни довољне производње меда. То је тачно. Али је исто тако истина и то: да пчеле могу у довољној мери искористити пашу, ако су пчелиња друштва рационалним гајењем у погодним кошницама пре но што паша наступи, оспособљена за искоришћење паше, јер слаба и довољна неразвијена пчелиња друштва за време главне паше не могу дати довољнога приноса у меду ни на најодличнијој паши.

Не може се прихватити ни мишљење да кошнице и начин пчеларења треба подешавати према месним приликама у погледу пчелиње паше, пошто оне нису једнаке у свакоме крају. Ово нетачно мишљење кочи добар развој и напредовање пчеларства у нас. Оно долази поглавито отуда, што се велика већина наших пчелара задовољава у погледу пчелиње паше са оним што је и колико је Бог дао. Али, не може се жети, где се не сеје, па се ни у пчеларству не може имати добра жетва, или добар принос од пчела, ако се од стране пчелара ништа не предузима и не ради на стварању добре пчелиње паше у крајевима где је нема у довољној мери, па да се у томе погледу приближно изједначе сви наши крајеви, т.j. да у свакоме нашем крају буде довољно пчелиње паше.

Погрешно је и штетно ослањати се само на оно што је Бог дао у погледу пчелиње паше, већ се она где је нема довољно, мора *стварати*, да би се могао имати довољан принос од пчела. Нема ниједнога нашега краја у коме се марљивошћу пчелара не би могла за кратко време створити обилна пчелиња паша. На томе се много ради, и постизавају добри резултати у свима земљама, само се у нас још готово ништа у том правцу не предузима. Међутим за добар развој и напредовање пчеларства у нас требало би предузимати и чинити све што треба и што се може и за стварање добре и довољне пчелиње паше у свакоме нашем крају.

Упознавање и проучавање свих врста домаћих и страних медоносних зељастих биљака, дрвета и шибља, њихова производња и ширење у свима нашим крајевима, требало би ва буде први и најглавнији рад у правцу осигурању доброга развоја и напредовања нашега пчеларства.

Има безброј првокласних медоносних биљака, које су у многим и многим нашим крајевима сасвим непознате, а које се лако и брзо могу размножити и раширити тако да се у сваком крају створи и осигура довољна пчелиња паша. Тада би се могла извести и пуна једнообразност кошница, па помоћу једне исте кошнице подједнако успешно пчеларити у свакоме крају, као што бива у Америци и другим напредним земљама.

Јов. П. Јовановић.

Особине некојих сората кајсија и бресака у погледу оплођавања.

Стандардизација воћа (или простије речено подвајање воћа по сортама и класирање плодова по каквоћи у једној истој сорти) која налази све веће и веће примене у воћарској трговини, допринела је и снажно доприноси смањивању великог броја сората воћа, које се гаји за трговачке потребе. Поједине сорте од једне исте врсте воћа, које се, више траже и боље плаћају,

почињу да се шире све више и више и да потискују друге сорте, које се, будући од мање вредности, теже и лошије уновчавају. Услед тога појављује се тежња у свима земљама, које од воћарске привреде траже веће изворе у садашњости него у прошлости, да се подижу нови воћњаци са што мањим бројем сората, па чак и са једном једином сортом. Тим начином омогућава се произвођачу воћару да пружи, и трговцу извознику, да прикупи, на једном мањем простору веће количине воћа од једне исте сорте. Међутим при подизању таквих воћњака потребно је знати, ако се жели да он доноси рода, да ли се сорте, односно сорта, која се хоће да гаји, могу између себе или сама својим властитим поленовим прахом оплодити. Јер ако се оне, (односно она) не могу оплодити између себе (односно својим властитим поленовим прахом) а у близини се не гаје друге сорте, које би их могле оплодити, труд би воћара био узалудан, јер му воћњак не би доносио нимало рода или бар не онолико колико би он очекивао. Отуда се питање оплођавања проучава све више и више у страном свету, у колико стандардизација воћа добија већег значаја у воћарској трговини.

Да би добили поуздане податке о особинама кајсија и бресака, два чешка воћарска стручњака Dr. Nevral и Dr. Blaha спроводе већ од подужег времена огледе о оплођавању код некојих сората од тих врста воћака на државној Воћарској станици у Великим Павловицама. Они су увијањем по неколико грана помоћу нарочитих џакова и пре отварања цветних пупољака искључили посредовање инсеката и преношење поленовог праха са стране. На основу таквих огледа, које су они вршили узастопно четири године дошли су до извесних практичких резултата које су саопштили у Веснику чехословачке пољопривредне академије[1], а које и ми желимо због њихове важности да саопштимо читаоцима Тежака.

На основу тих огледа поменути стручњаци нашли су да су следеће сорте кајсија *самооплодне:*

[1] Vestnik československe akademie žemedelske — Rocnik X, čislo 8—9—1934

Ангомо-а, бредска, бленхајмова, гро де вале, жуиска, либардијева, мала рана, мала жута мелихарова, мардова, бадем (Almond), павио, мурпаркска, ростоцка, улхонова, рана мађарска, позна мађарска, велико-павловска, виленберска, виртенбершка.

Ове се сорте кајсија према томе, могу гајити чак и посебно у воћњацима, то јест воћњаци се само са по једном сортом од њих могу подизати. Поред тога све су ове сорте и међусобно оплодне те се, ако се жели подићи воћњак са неколико њих, то може учинити, без бојазни да ће доћи до неуспеха.

На основу истих огледа поменути стручњаци нашли су да су следеће сорте кајсија *самостерилне,* то јест да се својим властитим поленовим прахом не могу оплодити: ананас, бисије, холубова слатка, ројал, крупна рана.

Поред тога поменути писци помињу да се, према огледима чињеним у Русији, сматрају као самостерилне и ове сорте кајсија: бајрам али, домазан, рана из Монпелија, црни александар, шећерка.

Међутим нема се података о међусобном оплођавању ових сората.

Што се пак тиче бресака, поменути писци нашли су да су ове сорте самооплодне: рана беатрича, ананас, александар (рани), амзден, кумберланд, елберта, краљица Олга, победилац, црвена мадлена, проскавска, нусдорфска перла, тријумф, крупна позна, венус, ппредседник Шорлемер.

Поред ових огледа поменути писци проучавали су у 1929 и 1931 години нормални проценат заметања плодова, који је по свој прилици једна од особина сваке сорте. Они су нашли да је проценат тога заметања код разних сората следећи:

1. *Код кајсија*

Код бленхајмове	50 —58,6%	код мађарске	17,7—23,8%
„ бресквe	42,4—54,8 „	„ мале ране	3,2—15,9 „
„ либордијеве	34,9 „	„ амбросије	8,3—14,4 „
„ бредске	27,2 „	„ бисије-а	3,1—13,5 „
„ ангомоа	29,5 „	„ ананаса	12 „

код ростоцке	24,4	%	код нанцишке	4,6—9	%
„ мардове	24	„	„ бадема	9,5	„
„ улхорнове	18,5—21,5	„	„ гро де вале	2	„
„ холубове	17,2—18,2	„			

2. *Код бресака*

Код кијевске	10, —13,4	%
„ нусдорфске перле	6,9—15,8	„
„ проскавске	3,7—13,3	„
„ позне мадлене	2,5	„
„ крупне позне	2, —16,6	„
„ амздена	7,1	„
„ арканзаса	18,1	„

Као што се из ових таблица види има великих разлика у проценту нормалног завезивања код различних сората и у различним годинама. Горњи подаци служе само као обавештења. При свем том интересантно је да се забележи да је најнижи проценат нормалног завезивања код кајсија нађено код самостерилних сората.

Dr. Вел. Н Стојковић

Деловање соли на животињски организам.

Зачином називамо оне материје, које се додају храни у циљу, да се појача њен укус и олакша њена сварљивост, Међу зачинима најпознатија јесте со.

Да би се видело чему служи со и шта делује, то ћу овде изнети све њене особине и деловање.

За развитак организма потребна су средства, која ће потпомоћи стварање потребних састојака за одржавање и раст појединих органа. Као нарочито важан састојак јесте натријум, који се налази у соли. Овај елеменат у вези са хлором ствара преко потребну со, која се у неким састојцима тела налази у одређеном проценту. Со се тако налази у крви и то увек у тачно одређеном проценту — 0.8%. Овај проценат соли у крви постоји већ у новорођенчета и за целог живота се не мења. Промена у правцу умањена доводи неизбежно до смрти. Крв, у случају кад се телу не даје у довољној количини соли црпи ту потребу из осталих

делова тела, усисава је у себе и тако одржава организам још неко време у животу. Кад нестане и те резерве животиња угине.

На који ми начин дајемо животињама да уносе у свој организам со? Не морамо ми увек давати животињама баш со; може се то постићи и помоћу хране, која у самој себи садржи довољну количину овог састојка. На тај се начин може животиња одржати дуго времена и без директног давања соли, а ипак да се не осети потреба за сољу. Ако посматрамо животиње на паши видећемо, да оне неће бити жељне соли. Због чега? Зато што у зеленој трави има тих састојака који су потребни за одржавање организма. А како бива са животињама, које су на сухој храни? Такве животиње желе и траже соли, како би могле, да надокнаде ту своју потребу, која се не налази у тој сухој храни.

Како животиње показују, да им треба соли? Посматрамо ли животиње нарочито зими, кад им се дуже времена не даје со видећемо, да с времена на време почну лизати зидове, гристи јасла и друге предмете у којима има потребне соли. Овај осећај за сољу наводи коње на разне рђеве навике: да гризу јасла, гутају ваздух, мане, које се доцније даду тешко искоренити.

Да ли се сме животињи оставити на вољу, да узима соли колико хоће? Одговор је на ово да сме, а ево зашто. Животиња има потребу за сољу и она помоћу свог инстинкта за самоодржавање узима увек само ону количину, која је потребна за што бољи рад и одржавање тела. Као и сам човек не воли јела, у којима има много соли тако исто и животиња ужива онда, кад је со у количини која јој је потребна.

Шта све изазива со, кад уђе у тело? Со ушавши у желудац а одавде у читаво тело изазива бољу измену твари. Шта значи бољу измену твари? Под бољом изменом подразумева се боље искоришћавање свих хранљивих делова хране, боље лучење жљезда, живахност у раду органа читавог тела, а то се постизава услед појачане размене између крви и ћелија, нарочито ми-

шића. Једном речи, доводи се до бољег рада читавог тела и тиме до његовог бољег развића.

Со, у количини колико га узимају животиње појачава апетит и жеђ и тиме доводи до бољег варења што нарочито важи за биљождаре, који за одржавање свог тела морају у великим количинама да узимају кабасту храну.

Со изазива појачано лучење пљувачног, желучаног и црвеног сока а за тим појачава још стварање солне киселине у желуцу, дакле изазива само оне радње, које могу да користе, а никако да шкоде телу. Услед могућности бољег искоришћавања хране долази и до бољег лучења млека, а с тим се и економска корист појединих животиња повећава.

Услед своје велике способности да извлачи течности из осталих делова делује со нарочито добро код катара слузница, где имамо много густе слузи. Она — со — њу отапа и тако доводи до бржег оздрављења. Ослободивши тако горње слојеве слузнице од непотребних делова доводи до убрзаног стварања оштећених делова.

Со утиче и на брже лучење мокраће, што постизава својим утицајем на ћелије бубрега. Тако се брже излучују из тела непотребни састојци, тело их се брзо ослобађа, те њихово деловање на ћелије не може да дође до потпуног изражаја. Чим је тело ослобођено од непожељених састојака оно онда може боље да врши своје радње, боље да одговари својим дужност има и на тај начин доведе до стања, које је толико драгоцено, до потпуног здравља.

Према томе со утиче на боље искоришћавање хране, појачава лучење мокраће, раствара слуз: код катара, бронхија, желуца и црева; служи као протуотров код тровања лаписом (сребрни нитрат) побољшава лучење жучи, потпомаже деловање лекова против разних глиста, и делује на природан ток полног нагона.

Како видимо со је састојак, који је преко потребан телу за одржавање његових радњи, и зато га треба давати у количинама које су му потребне.

Као довољне количине код биљождера за један дан узима се: за краве музаре 20—30 грама, млада говеда 10—20 грама, говеда за товљење 40—60 грама, радне волове 30—40 грама, овце и козе 2—4 грама, свиње 3—10 грама, кокошке 1—2 грама.

Као мерило нека послужи: Не давати веће количине соли од 4—6 грама дневно на 100 килограма живе телесне тежине.

Довољно соли, бољи рад организма, већа корист од животиња.

Марјан Ферјанчић

Бела или златна Шасла[1])

Ова одлична асталска сорта, грожђа гаји се у већој или мањој мери по свима виноградским пределима. У већој мери гаји се у Алжиру, Швајцарској и Белгији, а нарочито у виноградским областима југо-западне Француске као што су: Tarn-et Garonne Lote-et Garonne, Haute Garonne, Dordogne, где златна Шасла и квалитетом и квантитетом произведеног грожђа заузима најважније место у виноградарству. Из тих виноградарских места извози се Шасла комплетним возовима. Она се тамо увршћује у најбоље асталске сорте грожђа. Грожђе од златне Шасле може да издржи дуг транспорт а може и на чокоту да се дуго времена одржи, као што може и да се на разне начине очува у свежном ставу па да се продаје када на пијаци нема грожђа.

На *земљиштима* лаким, песковитим, шљунковитим, по мало кречним, на косама сунцу изложеним, Шасла успева најбоље и најбољи плод даје. На таквим земљиштима грожђе се на чокоту може дуго да задржи, а да не трули чак и у кишним годинама. Грожђе је ванредне каквоће на пропустљивим и оцедним местима. Ако је земљиште плодно онда је радност Шалсе већа, али је у том случају квалитет грожђа лошији; гроздови су више зеленкасти уместо да су златножути; зрна на гроздовима збијенија и мекша, лакше се са грозда откидају и неиздржавају како ваља паковање и дуге транспорте. Кад грожђе сазри оно се на чокоту може да задржи за краће време; лакше подлеже трулењу, те се често

---

[1]) Из заљубине Николе Спасића, како се то види из Тежака од 1 априла о. г., број 62., расписане су награде у укупној суми од 120.000 дин., ради награђивања винограда који ће бити засађени са сортама: Афус - Али, Златвом или белом Шаслом и јулским Мускатом (Чабским бисером) чије се грожђе може повољно да уновчава. Тим поводом пружамо читаоцима Тежака потребне податке о овим сортама, почињући са Шаслом.

у таквим случајевима, у место за продају и извоз, мора да употреби за справљање вина или да се брзо прода.

Према овоме, с обзиром на квалитет грожђа, ђубрење винограда засађеном Шалсом ваља вршити само онда када је то потребно и колико је то потребно, само када је лоза слабијег пораста и то увек умерено.

Од подлога америчких за квалитет грожђа Шасле Рипарија Порталис најбоље одговара за слабо кречна а дубока земљишта. Рупестрис ди Лот је и овде препоручива подлога само за сува, посна и шљунковита земљишта, јер у

Сл. 15. Златна шасла

плодним и добрим земљама та подлога проузрокује реуљавост. Добре су подлоге за средње кречна земљишта Рипарија Рупестрис № 3309, а за јако кречна земљишта Рипарија Берландијери № 420 А и Шасла×Берлиндијери № 41 В.

Вијока (калем гранчица) приликом калемљења, ако се пажљиво изабере са родних чокота и родних зрелих ластара и ако се употребе само средња окца (пупољци) од ових изабраних радних зрелих ластара, (резница) утиче у толикој мери да ни једна сорта није уредније родности од златне Шасле.

Резидба ниска на резнике и кондире веома је погодна за Шаслу зато, што су при таквој резидби родност и квали-

тет плода добри а бујност чокота осредња. Ако се гаји на шпалире Шасла даје грожђе чистије златно-жуте боје. Али, да се добије плод што боље каквоће, било да се Шасла гаји по баштама на шпалире, било да се гаји у винограду са ниским обликом чокота, главно је да не буде преоптерећена родом и да се, кад је грожђе зрело или скоро зрело, уклони сувишно лишће, те гроздови изложе сунцу како би зрна добила ону лепу ћилибарску боју.

Према болестима Пероноспори, Блак-Роту и Антракнози Шалса није јако осетљива. Осетљивија је према Оидијуму. Ипак, да се очува плод морају се уредно вршити прскања бордовском чорбом и запрашивања сумпорним прахом. И у најповољнијим годинама за развиће Оидиума два до три запрашивања довољна су да се грожђе очува здраво од Оидијума.

Радност Шасле је уредна и врло добра. Грожђе сазрева рано, крајем јула. Развијање пупољака је код Шасле доцно, а цветање траје доста дуго, дуже но код свију осталих шасли сродних сората по добу зрења грожђа. Периода сазревања грожђа је релативно кратка. Гроздови су средње крупни, ваљкасто-купасти са осредње крупним, округлим, некад збијеним а некад растреситијим провидним зрнима боје златно-жуте. Зрна су чврста са јаком опном, те грожђе не трули и може да се добро пакује и на дугачка одстојања транспортује. Месо је рскаво, сочно и слатко пријатно на укусу. Чокот је бујан док је млад, а доцније слабијег пораста.

За продају као стоно грожђе или за оставу ради употребе или продаје доцније, када на пијацама нема или мало грожђа има, — најбоље је грожђе Шасле произведено у виноградима засађеним на здравим, лаким и пропустљивим земљиштима. За те сврхе зрна на гроздовима не смеју бити збијена, већ растреситија (размакнутија) и да имају чврсту опну а тврдо (рскаво) месо. То грожђе мора бити врло пажљиво убрано. При брању узети сваки грозд за дршку па ову отсећи, пазећи да се руком не додирују зрна, те да се са истих не скида пепељак, којим су посута. Убрани гроздови слажу се један поред другог (а не један преко другог) у широке котарице или на омање лесе, па преносе до места одређеног за паковање. Пре паковања мора се сваки грозд пажљиво очистити од натрулих и нездравих зрна, што се врши нарочитим дугуљастим маказицама, држећи левом руком грозд за дршку и одсецајући маказицама десном руком петељке трулих зрна тако, да се при томе не овлаже и по могућству не додирују друга здрава зрна.

Паковање Шасле за пренос до места продаје мора да је тако извршено да се потпуно очува квалитет грожђа; грожђе треба да се очува потпуно здраво и свеже; оно не

сме бити повређено и нагњечено. Паковање треба да врше за тај посао способни и вешти радници.

За вино грожђе од златне Шасле употребљава се, нарочито у северним виноградарским пределима.

Ник. Ж. Петровић

Водени Ован

— Пумпа која сама собом, без надзора, дању и ноћу, годинама, избацује воду на велике висине, а њен рад не стаје ништа —

Пољопривреда се од вајкада бори за воду и против воде. У борби зе воду најтеже је питање како да се вода избаци на што већу висину. У почетку се човек служио принципом полуге, примењеним код ђермова, после у сложенијем облику чекрка и витла, примењеним на бунарима и на долапима. А кад су физика, техника мало одмакле, почео је употребљавати разне пумпе и елеваторе за воду. Али свака таква направа захтева снагу извесну, човечију, сточну или моторну. Једино аеродинамични елеватори у облику ветрењача не траже никакву платежну снагу, али бесплатна снага ветра нестална је.

Има, међутим, једна неправа која сама собом, без ичијег надзора, дању и ноћу, лети и зими, годинама, избацује воду, а њен рад не кошта ништа, јер она дејствује силом једног природног, физичког закона.

То је водени ован.

Пронашао га је пре близу 200 година француски инжењер Монголфије, а име добила је та направа по угледу на ратног овна, којим су Римљани рушили утврђења.

За примену воденог овна потребно је текућој води дати пад као што је, примера ради, пад воде из јаза кроз букву на кашике воденичног кола. У колико је тај пад већи у то лико и водени ован избацује воду на већу висину. Овај пад не може бити мањи од једног метра, а висина на коју избацујемо воду. не може бити већа но двадесет пута колико износи пад. Уколико је тај однос мањи, утолико направа већи проценат воде избацује; уколико је он већи, утолико више воде иде у растур.

Сама направа састоји се из два дела: из доводне цеви, из самога овна, из одводне цеви кроз који ован потискује воду на висину.

Сам ован јесте крај доводне цеви, на којој се налази: једна шупља крушкаста лопта спојена вентилом са том цеви, и један нарочити вентил на њеном излазном крају. Од крушкасте лопте полази одводна цев која спроводи воду у висину.

Онај крајни вентил удешен је тако да кроз његове рупе пролази вода када он почива на свом доњем лежишту, а када је приљубљен за своје горње лежиште онда су те рупе затворене, те вода више не отиче.

Све ове цеви и сви ови вентили, њихови отвори, промери, тежина прорачунати су према капацитету самога овна, према количине воде којом располажемо у нашем паду.

Кад се пусти вода кроз доводну цев, она допре и до њеног краја где кроз отворе на вентилу пролази и даље одлази каналићем натраг у текућу воду. Али та вода про-

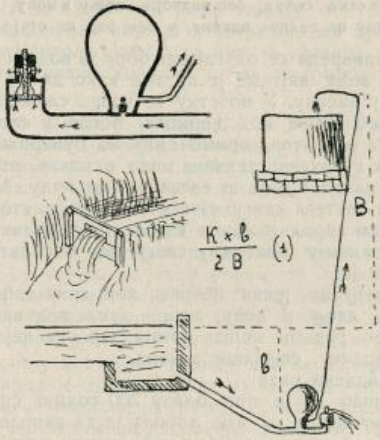

Сл. 16.

тиче све брже, док најзад својом брзином и живом силом не одигне онај последњи вентил и не затвори тако његове рупе, па више не може да пролази. Тада онај вентил лупи у своје горње лежиште као ован главом у зид.

Пошто вода не може да се збије, згусне, тај се ударац преноси на цео крај доводне цеви па и на вентил који спаја шупљу крушткасту лопту са доводном цеви. Услед притиска вентил се одигне и вода појури у ту шупљу лопту. Чим је потекла у њу, престао је притисак на последњи вентил, те он спадне на своје доње лежиште, рупе на њему се откријy и вода опет пролази кроз њих и даље се слободно излива напоље. Чим је пошла тим својим старим путем, престао је притисак на на онај први вентил испод шупље крушкасте лопте, те он спадне и затвори пролаз у лопту. Улазом воде у ту лопту ваздух је у њој био згуснут, те он потискује воду

кроз одводну цев у висину. Али водени млаз опет је постигао извесну брзину и одигао последњи вентил па тиме себи затворио пролаз и излаз напоље, па је притиском одигао лоптин вентил и кроз тај пролаз појурио у лопту. И та се игра понавља стално: одиже се час један час други вентил, вода час отиче слободно напоље, час у шупљу крушкасту лопту, одакле је збијени ваздух потискује у висину кроз одводну цев.

Очигледно је да сву воду из јаза, потока, реке, извора не можемо потиснути на висину, јер један њен део на махове отиче кроз рупе на оном последњем вентилу. Тај део који иде у растур зависи од величине пада, од односа између величине пада и висине на који се вода потискује и, пре свега, од количине воде којом располажемо.

Ако је то извор чија вода тече на луле, тада потурамо судове и гледамо колико ћемо воде за један минут добити.

Ако је то слободна текућа вода, поток или река, од које смо јазом одвели воде ка паду, ни тада није тешко израчунати количину воде којом располажемо. Постоје разне справе за тај посао, али има један прост начин. Заградимо јаз и на врх заграде поставимо даску на којој смо начинили прорез од 10, 20, 50 сантима ширине и 10 до 15 сантима висине. Кроз тај отвор млаз пролази прво час брже час лагање, час дебљи час тањи, док се не устали и брзином и дебљином, висином својом. Тада просто измеримо висину, дебљину тога млаза, па ћемо на сваки 10 сантима ширине отвора имати:

за	1	сантим. висине	11	литара	у минуту
„	2	„ „	31	„	„
„	3	„ „	56	„	„
„	4	„ „	86	„	„

Тако, ако је отвор био 20 сантима широк, а млаз висок 5 сантима, наш водени ток даваће нам 112 литара у минути.

За израчунавање количине воде коју ћемо добити на висини постоји више формула, али је најпростија формула (1). Са K је означена количине воде којом располажемо у једној минути, са h висина пада, а са H висину на коју треба потиснути воду.

Ако располажемо са 100 литара воде у минути, са висином пада од 2 метра, а висина горњег резервоара износи 30 метара, сменом у формули добићемо 3, 3 литра у минути, а то чини на дан, двадесетчетири часа близу 5000 литара.

Да је висина горњег резервоара била само 10 метара, добијали бисмо по 10 литара у минути.

А да је висина остала иста, 30 метара, али да смо удесили пад од 10 метара, имали бисмо у минуту преко 16 литара.

Међутим и један једини литар у минути није мала ствар, јер то чини 1440 литара на дан, а то је довољно за насеље од 5-6 кућа, јер се рачуна да човеку треба 10 литара, коњу 50, говечету 40, овци 5, свињи 10 литара дневно.

Кад бисмо имали 10 литара у минути, тада би било довољно и за натапање, и за заливање, јер би то изнело милиметар и по воде висине на њиви сваког дана.

Као што се види, водени ован не може да се примени само у апсолутној равни, где не можемо да добијемо пад од једног метара. Иначе се може применити и у валовитим крајевима и у брдским пределима. У првима је мањи пад али је мања и висина на коју треба избацити воду. У последњима та висина може бити и неколико стотина метара.

Што важи за воду за овакву употребу (пољопривредну, занатску, индустријску) то важи и за пијаћу воду. Испод чесме искористићемо пад те ћемо из чесме неупотребљену воду избацивати делимично на висину. Ако је вода до чесме доведена цевима извесним падом, искористићемо згодно место на том доводу да поставимо водени ован, па ће тада сувишна вода одлазити у висину.

Ових направа има и за мале количине расположиве воде од неколико литара у минути, и за велике количине од неколико хиљада литара.

Разуме се да сама направа не изгледа тако просто као што је овде шематички нацртана. Постоје на њој још неки делићи који обезбеђују потпуно самосталан рад њен. Услед потискивања воде кроз одводну цев у висину, ваздух у крушкастој лопти постепено одилази с том водом, те постоји једна проста направица која га аутоматски допуњује. За чишћење постоје славине, прекидачи и томе слично. За регулисање капацитета, нарочито за велике висине, постоје опет извесни делови.

Али што је главно, то је да овај водени ован бесплатно избацује воду на потребну висину ако су испуњени сви услови, а они су: текућа вода, пад од најмање једног метра, висина потискивања воде мања од двадесет пута висина пада воденог.

Јеврем Герасимовић

Из пољопривредне литературе.

Пољопривреда нове Немачке.

„Пољопривредни Гласник“ под уредништвом нашег познатог стручњака Др. Е. Поповића испуњава у знатном низу година једну велику празнину у нашој пољопривредној литератури. У прво доба је био циљ часопису да нам прикаже

нашу пољопривреду у свим њеним облицима. Доцније, када је то било испуњено, прешло се по извесном плану на излагање пољопривредних прилика у другим државама, са намером да се наше пољопривредне прилике упореде са њима. У том циљу већ у току неколико година издаје Пољопривредни Гласник посебна издања посвећена пољопривреди разних земаља (Данске, Бугарске и т.д.), од којих се својом обилношћу и исцрпним излагањем одликује нарочито ово последње издање под насловом „Пољопривреда Нове Немачке".

Ово издање посвећено Немачкој пољопривреди садржи око 90 страна великог формата и украшено је одличним сликама, којих је 140 на броју. У 37 чланака од одличних стручњака немачке пољопривреде приказана је апсолутно целокупна пољопривреда данашње Немачке и то од њеног почетка, т.ј. њене реорганизације па до данашњег дана, када је она већ сасвим изграђена. Тај цео рад је изнесен у два дела (2 двосвеске, од 15-II и 15-III 35), од којих сваки за себе чини једну целину. Видимо да је прва свеска посвећена више општим питањима а нарочито приказивању националсоцијалистичког законодавства у погледу побољшања сељачког сталежа, што се нарочито огледа у чланцима: „Значај закона Рајха о наследном сељачком газдинству" и „Пољопривредно тржишно уређење". Значајни су још чланци из немачког задругарства а нарочито из аграрне политике. Важно је нагласити да се налази знатан број чланака о пољопривредном просвећивању у Немачкој, где нарочито треба поменути чланак проф. Др. Конрад Мајер-а: „Немачка пољопривредна наука у настави и испитивању". Свеска се завршава приказом „Изложба Reichsnährstand-а у изградњи".

Други део, који носи назив „Пољопривредна производња Немачке", приказује нам целокупну ту производњу издељену у поједине гране. Тако имамо засебне чланке о биљној производњи, воћарству, сточарству и млекарству данашње Немачке, а исто и о вештачком ђубриву, пољопривредној техници, селекцији биља, сточним заразама и њиховом сузбијању као и о биљним заштитама, о немачком шумарству и рибарству.

Ing. agr. **Јован Белић.**

Из наших подружина.

Непокретно имање подружине у Чачку. Пољопривредна подружина у Чачку, у 1909 години добила је од ондашњег самоуправног округа чачанског у месту зв. „Тајсића чаир", око 7000 квадратних метара првокласног земљишта, које се налазило између саме вароши и чачанског лозног и

воћног расадника. 1934 години подружина је добила и тапију на ово имања, те је оно остало њена дефинитивна својина. На овом имању налазе се две старе зграде подружинске у којима су смештене канцеларије, магацин, тријерска станица и стан за лице које је главни функционер у подружини. Поред ових зграда на овом имању има и четири модела разних сушница за воће и поврће подигнутих 1911 године.

На последњој редовној годишњој скупштини подружинској одржаној 13 I-тг. решено је да се један већи део имања подружинског парцелише у мање и веће плацеве и ови изложе продаји, па да се за добивени новац на осталом делу подигне модерна и пространа зграда за магацин канцеларију, салу за предавања, изложбе и др. потребе. Кад ово буде постигнуто, пољопривредна подружина постаће још већа, стабилнији и јачи центар за стручно просвећивање и снабдевање пољопривредника.

Дом подружине у Аранђеловцу. Пољопривредна подружина у Аранђеловцу, добила је дозволу од Краљ. банске управе у Новом Саду и подигла свој дом у једном крају бановинског расадника среза орашачког. Подружина је дом подигла из сопствених средстава и из помоћи коју је добила од Друштва. Дом има два одељења, канцеларију и магацин. Управник бановинског расадника у Аранђеловцу г. Живојин Никодијевић, који је у исто време и главни функционер у Подружини уложио је сав могући труд и добри вољу да се дом подружински подигне и тиме њен опстанак осигура а рад развије што више у циљу снабдевања и просвећивања њених чланова.

Дом подружине у Божурњи. И ако нова пољопривредна подружина у Божурњи, среза опленачког, ипак су њени претставници увидели да установи није обезбеђен и осигуран опстанак за живот и рад ако што пре не дође до свога дома. Премештали су установу из школе у друге приватне зграде, па су се уверили да им је сопствена зграда неопходно потребна. Да би до исте што пре дошли они су прибавили потребну површину земље, поднели молбу за куповину грађе по спуштеној цени и са разних страна тражили помоћ да још у току ове године свој дом подигну. Друштво је и овој подружини обећало своју скромну помоћ за подизање дома.

Износимо ове примере правилног гледишта за опстанак и рад пољопривредних подружина са жељом да се на исте угледају и остали претставници ових и код иоле повољних прилика предузму сличне мере да и њихове подружине дођу до својих најпотребнијих грађевина.

Питања и одговори.

Питање: На који се начин може отклонути влага из кошница са пчелама?

Милоје Н. Јовановић
чиновник — Краљево

Одговор: Влага у кошницама са пчелама јавља се преко зиме. То је штетна појава, али се она може лако и сигурно отклонити, ако се пчеле гаје у кошницама сграђеним од дасака и са покретним саћем у оквирима или рамовима.

Влага у кошницама са пчелама преко зиме постаје од испаравања. Због дисања пчела преко зиме у кошници се ствара и нагомилава водена пара. Она је лакша од ваздуха, зато се она диже на више изнад зимњега пчелињега клубета, и ту се, у горњем делу кошнице, гомила. У томе делу кошнице ваздух није загрејан, као у простору који захвата пчелиње клубе, већ је хладан. Хладноћа чини да се нагомилана водена пара згусне претвори у ситне водене капљице, које се хватају на дну кошнице, на дуваровима и на саћу, што штетно утиче на стварање и одржавање потребне топлоте у кошници; пчеле су принуђене да због тога троше више хране но иначе, а што неповољно утиче на живот и здравље пчела преко зиме. Осим тога влага у кошници преко зиме чини да и саће плесњиви или буђа, и због тога постаје неупотребљиво.

Због тога разуман и марљив пчелар треба да се стара и да чини све што се може да се отстрани ова штетна влага код пчела преко зиме.

Ако на кошници има само једно лето — отвор, и то при дну кошнице, онда водена пара не може одлазити из кошнице, те се гомила у њој и проузрокује влагу; водена пара не може одилазити из кошнице са једним (доњим) летом због тога што се она, као лакша од ваздуха, налази у горњем, а не у доњем делу кошнице. Према томе водена пара може одлазити преко зиме из кошнице само тако, ако се у горњем делу кошнице налази отвор, кроз који водена пара може одлазити напоље. Онда не може бити ни нагомилавање водене паре, па ни стварање влаге у кошници. Због тога добро сграђена кошница за рационално гајење пчела треба да има *два лета*, доње и горње лето. *Горње лето* треба да се налази *изнад доњег лета* а за 5—6 см. *ниже од сатоноша* на оквирима. На тај начин, помоћу два лета, односно помоћу горњега лета, отстрањује се влага из кошнице.

Кошница треба да има два лета још и због тога, што се онда отстрањује, не само влага преко зиме, већ и запара у кошници преко лета; кад у кошници влада велика запара, онда се испод лета нагомилају пчеле, па висе као грозд.

Пред наступ зиме *доње лето треба затворити*, а *горње оставити отворено и преко зиме*, а кад настане топлије

време и живљи рад пчела, онда треба да су *оба лета отворена*. Онда због ова два отвора бива јаче струјање ваздуха у кошници, или веће проветравање, а тиме се отклања запара.

Кошнице треба да су сграђене још и од што дебљих дасака, најмање од 3 см. дебљине.

Јов. П. Јовановић

Одговор на питање г. Милорада Ж. Танасијевића из с. Тополе о употреби осоке за ђубрење.

Осока по своме саставу преставља азотно — калијево ђубре. Количина азота у осоци износи 0.25% а калијума 0.55%. Оба ова хранљива састојка врло брзо дејствују, те се стога осока по своме дејству убраја у ђубрива која брзо дејствују и употребљава тамо, где је потребна хитна помоћ усевима у погледу азота и калијума.

Са осоком се могу ђубрити сви усеви, али се најчешће употребљава за ђубрење ливада и пашњака. Детелишта и луцериште као и остале легуминозе: пасуљ, грашак, грахорицу и т. д. не треба ђубрити осоком, пошто су ове биљке способне, да своје потребе у азоту, подмире азотом из ваздуха. Поред ливада и пашњака осоком се могу ђубрити још стрнине, градинарски усеви (поврће), кукуруз и т. д.

Ђубрење ливада и пашњака изводи се тако, што се осока по овима равномерно расипа. На овај начин се врши ђубрење и стрнина. Окопавине: кукуруз, кромпир, затим поврће, ђубре се на тај начин, што се сваки струк залива осоком. Пазити при том да се лишће не полива.

При ђубрењу осоку треба разблажити са водом (на 100 кгр. осаке 100 кгр. воде.

Ливаде и пашњаци, као и стрнине ђубре се осоком у пролеће, пред почетак вегетације, а остали усеви за време вегетације.

Ing. **Властимир Ђ. Ђорђевић**
проф.

Извод из записника Управног одбора Српског пољопривредног друштва.

XIII. Седница. — Решено је: да се Подружини у Ваљевској Каменици за пролетњу и летњу борбу противу штеточина и болести на воћкама изда 200 кгр. дуванског екстракта и 6 кгр. уранија зеленила са 50% попуста из помоћи Народне банке;

2) Да се Подружинама у Куманову, Калудри, Страгарима код Трстеника и Почековини одобри тражени кредит;

3) да се Смедеревској задрузи за извоз грожђа не може давати кредит, пошто на кредит код Друштва имају право само његове Подружине;

4) да се набаве 50 ком. Бехерових прашача за кукуруз и 5 прашача Планет Јуниор;

5) да се набави још 5000 кгр. пломбираног и до 2000 кгр. натуралног семена луцерке;

6) да се прими у састав Друштва новоосновања Пољопривредна подружина у Уровици, среза брзопаланачког, бановине Моравске;

7) да се прими знању да је при Пољопривредној књижници и читаоници у Бољковцима основана и Омладинска дружина, да се иста прими у састав и траже подаци о конституисању;

8) да се г. Др. Градојевић, члан Управе, упути да прегледа воћњаке у Гор. Топлици и околини ради утврђивања појаве нове штитасте ваши и препоручи сузбијање исте;

9) по претставци Пољопривредне подружине у Сврљигу о прегледу прскалице г. Жарка Ђорђевића казанџије из Сврљига одлучено је да преглед и оцену изврше г.г. Божа Ранковић, Никола Петровић и Драгутин Спремић чланови Управе и Алекса Петровић магационер.

XIV. седница. — Решено је: 1) да се одобре кредити за ову годину подружинама у Варварину 1650, у Сврљигу 20.000.— у Д. Крчину у Љубовији 20.000.— у Ваљ. Каменици 6.500.— у Лазаревцу 10.000.— у Лозовику 18.000.— у Белановици 6.800.— у Гунцатима 10.000.— и у Чачку 9.000.— динара с тим да се у означене суме урачуна остатак њихових дуговања из 1934 г. и да кредите могу користити према броју њихових чланова по чл. 3 подружинских правила.

2) да се изврши набавка 250 кгр. семена експарзете;

3) да се по одређеној цени франко место предаје изврши испорука воћарских прскалица Дунавској бановини;

4) да се од фирме „Југефа" набави 20 кгр. препарата „Иге грин" у циљу увођења у примену;

5) да се Подружини у Београду изда на име помоћи 200 динара у књигама за награде курсистима на воћарско-калемарском течају;

6) да се из помоћи Народне банке за сузбијање биљних штеточина и болести са 50% попуста изда Подружини у Бијељини — Босна 1 прскалица „Аустрија" са бамбусовом трском, Подружини у Крушевцу 200 кгр. карбокримпа и Подружини у Гор. Топлици 200 кгр. карбокримпа и 50 кгр. сумпора у праху;

7) да се молба Подружине у Пећи за помоћ ради подизања дома достави Министарству пољопривреде са повољним мишљењем;

8) да се од члана добротвора Друштва г. Др. Драгутина Грчића из Шида са захвалношћу прими 1000 кгр. кукуруза на поклон за семе и бесплатно разда подружинама у крајевима где кукуруз успева.

Ценовник

Сезонских потреба, које се могу добити

код Српског пољопривредног друштва у Београду,

Немањина улица број 15

Еберхартови плугови Бр. 5 „Servus“	Динара	950.—
„ „ Бр. 4 „Komet“	„	960.—
„ „ Бр. 3 „Dominus“	„	980.—
Двореде сејалице за кукуруз, лакше 750.— теже	„	800.—
Прашачи и огртачи, систем „Kumulus“, фабрикат „Beher“	„	580.—
„ „ „ PLANET-JUNIOR	„	660.—
„ „ „ домаћи, са дрвеним гредељом	„	100.—
„ „ лаки ручни	„	100.—
Култиватори са 5 и 7 зубаца Дин. 700.— и	„	1200.—
Најбоље штајерске косе за траву	„	20.—
Виле челичне, са брестовом држаљом, на 4 парошка	„	20.—
Трокари за говеда, са раз. канијом, никловани	„	60.—
Маказа за шишање оваца	„	15.—
Алке за бикове: сталне Дин. 15.— само за извођење	„	20.—

Вајсман-ове патент тегле за конзервисање воћа и поврћа:

$^1/_2$, $^3/_4$, 1, $1^1/_2$ и 2 литара по Динара 10, 11, 12,50, 15 и 17 ком.

Гумица за везивање калема килограм	Динира	100.—

Делове и гуме за прскалице Верморел и Плац, по засебном цен.

Семе пролетње грахорице, на мало 3,50	на 100 кгр	Динара	3.—
„ МУХАРА „ „ 2,50	„ 100	„	2.—
„ сточне репе (црвене и жуте 16 —	„ 50	„	15.—
„ енглеске траве „ „ 18.—	„ 50	„	15.—
„ црвене детелине, пломбирано 22.—	„ 100	„	21.—
„ луперке „ „ 23,50	„ 100	„	23.—
„ белог багрена, за пошумљавање		„	15.—
„ гледиша за живу ограду „		„	15.—
Прскалице за лозу, домаће „Илинка“			420.—
„ „ „ „ Ковина, казан с поља			420.—
„ „ „ „ патент „Аустрија“, ориг.			460.—
„ „ „ „ Зубила			480.—
„ „ „ ВЕРМОРЕЛ Бр. 1,		„	480.—
„ „ „ ПЛАЦ Бр. 1		„	600.—
Француски орргинални Ебулиоскопи-Малиган			1350.—
ДИСТОЛ за говеда 6,50 за овце		„	1,50
МАНИЛА за жито, на клубе од око $2^1/_2$ кгр.		„	26,50
Резервне гуме за тегле свих 5 величина		„	1.—
РАФИЈА ПРВОКЛАСНА, на целу балу 12,50	на мало	„	14.—
СУМПОР у праху, на 50 кгр. Дин. 4,50	на мање	„	5.—

Плави камен, гарант. 98-99%, у врећама од по 100 кгр. на 5000 кгр. Дин. 5.75 франко купчева станица, а испод ове количине франко друштвени магацин. Количине испод 100 кгр. 6.— динара кграм.

Подружине и чланови, код куповине за готово имају на свакој куповини, која износи више од 100 — динара, 5% попуста.

Новац слати чек. уплатницом Бр. 50350., а на полеђини исте увек означити зашто се новац шаље. Уплатнице (бланко) могу се добити код сваке поште. Цене су франко друштвени магацин.

Dr. R. W. Pearson

ХЕРСАН ЧАЈ

олакшава муке код **реуматизма и костобоље,** помаже код артериосклерозе и хемороида, **ублажује** боли код менструације, **спречава** гојазност (дебљина) **добро делује** код оболења желуца, јетара и бубрега. ХЕРСАН се **добија у свима апотекама.** — Тражите бесплатну брошуру и узорак код:

РАДИОСАН ● ЗАГРЕБ, Ковачићева улица број 2.

Рег. С. 14.001 — 1935

ПРИЗНАТА

ПРСКАЛИЦА „МИТРИ“ ПАТЕНТ № 10.717

технички је најусавршенија у целом свету јер је саграђена са дуплим казанчетом а упумпану течност не побраћа у унутрашњост прскалице. Митри је наш домаћи изум и производња, а при том јевтина цена. Митри прскалица је испробана пред комисијом Српског пољопривредног друштва и препоручена виноградарима бр. 10053. Тражите и прегледајте прскалицу Митри. Добија се код произвођача

Страхиње Ч. Трипковића у Крушевцу и Милана Ч. Трипковића у Ваљеву.

ЗЕМЉОРАДНИЦИ и КОСЦИ

Ако желите да ваљано и весело косите ваше ливаде наручујте само наше гласовите и надалеко чувене коване косе, варцарке руком рађене из најбољег енглеског челика, изванредно оштре и дуготрајне у сваког форми и величини од 70—100 сантиметара.

ЦЕНА КОСАМА 65 ДИН. ПО КОМАДУ, ФРАНКО СВАКА ПОШТА

Задругама 5 отсто попуста и ко наручи десет коса добије једанаесту на дар. За сваку косу гарантирамо. Имамо и праве цепане талијанске брусове, цена од 10—15—20 и 50 дин. по комаду и према квалитету. Код наручивања молимо тачну адресу. Отпрема брза и тачна.

ПАВАО ЋОСИЋ ГРГИЋ, радионица кованих коса, утемељена 1830 год. — Мркоњић Град — Босна — Врбаска бановина

Цене пољопривредних производа, на дан 15 априла 1935 г.

Пшеница стара	
Српијанска 79 2% Дунав	122.50—123
Српијан. 79, 2% Сава	120.50—123
„ 77,3% гл. пр.	110—112
„ 77, 3% уз. пр.	110—112
Бачка 80 2%	131—132
Банат. 80 2%	131—132
Кукуруз	
Банатске утовар станице пром.	64— 67
Банат. пар. Вршац	64— 67
Срем. паритет инђија	68— 70
Српијан. пар. Пожаревац н. пр.	66— 68
Вагон пром. пар. Банат	69— 72
Вагон пром пар Бачка	69— 72
Овас	
Српски пар Београд лађа	95—100
Јечам	
Барањски 68-69 нов.	130—135
Бачки нови 65—66	125—130
Главна пруга	—
Мекиње обала Београд	85— 90
Кукољ самлевен	60— 70
Сено	35— 40
Слама	20— 30
Пасуљ	
Срб. 3%, 1933 г. пар. Београд.	110—120
Сремски 2% без вр. утов. ст.	112—120
Бачки 2% без вр. утов. ст.	120—125
Бачки и срем. 2% пар. Београд	

Стока и сточни производи	
Свиње тешке	6.75—7.75
„ средње	6.10—6.75
Свиње лаке	5—6.—
Свиње мршаве	—
Волови I кл. жива мера	3—4.25
„ II „ „	3.25—3.50
„ III „ „	2.50—3
Краве I кл. „	2.50—3
„ II „ „	3—3.50
„ III „ „	1.75—2.—
Овце живе ваге	1.50—2.—
Јагањци млади	7.—8.—
Живина жива пилићи	7—12
Јаја 100 ком.	30—35
Маст	13—14
Сланина	9—10
Млеко кравље	2—2.50
Млеко овче	2.50—3
Сир српски	9—10
Кајмак	17—20
Кашкаваљ	11—15
Хартије од вредности	
2½% Рента ратне штете	371—374
4% Аграрне обвезнице	47.50—48
7% Инвестиционе зајам 1921	77—78
Аграрна банка	231—232

Штампарија „Скерлић" — Мил. К. Цветановића — Београд
Краљице Наталије 12. — Телефон 20-732

Универзитетска Библиотека
Београд

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ.

Бр. 9. Београд, 1 МАЈ 1935 год. Год. 62.

ПОД ПОКРОВИТЕЉСТВОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА II.

ТЕЖАК

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.
ОСНОВАН 1869 ГОД.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. Д-р Т. МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32.

УРЕДНИК
Д-р МЛАДЕН ЈОСИФОВИЋ
Јаворска ул. бр. 7

Садржај:

Dr. Павле Вукасовић. — Сузбијајмо црвљивост плодова.

Dr. Млад. Јосифовић. — Да би смо добили здраве плодове.

Dr. Млад. Јосифовић. — Пламењача на шљиви.

Никола Ж. Петровић. — Афус — али (њилибар дренак).

Милорад Кандић. Премештање пчела из кошница вршкара у сандучаре.

М. Митровић. — Преглед живе стоке.

Петар Обрадовић. — Помозите сељака.

Питања и одговори.

Из пољопривредне књижевности.

Белешке.

Читуља.

Извод из записника У. о. Срп. пол. друштва.

Уредништво: Немањина ул. 15. — Рукописи се не враћају. — Излази двапут месечно. Годишња претплата Дин. 30 а за ђаке и војнике Дин. 15. — Чековни рачун 50.350. — Телефон Српског пољопривредног друштва: канцеларија 20-302, магацин 27-702.

Сузбијајмо црвљивост плодова

Црвљивост воћа је општа и врло честа појава у нашим воћњацима, нарочито код јабука и крушака, и нису ретке године када већина плодова отпадне пре но што сазре, а остатак је црвљив и губи сваку трговачку вредност. А лека против црвљивости има и са релативно мало издатака можемо се од ње успешно бранити.

Зашто се плодови црвљају?

Црв у плоду је гусеница малог јабуковог лептирка или јабучног смотавца (сл. 17). Лептирице с пролећа носе јаја на саме плодове или околно грање и лишће, и гусенице када се испиле најпре лутају неко

Сл. 17 — Јабуков лептирак: *а* лептирак, *б* лутка, *в* црвљива јабука,

време, а затим се склањају у чашицу плода, или у друге неравнине на њему, као и између два плода који се додирују, и пошто прогризу покорицу продиру у плод и остају у њему до краја развића, бушећи га и хранећи се њиме. Заражени плодови, нарочито млади, отпадају када гусенице у њима израсту.

Одрасле гусенице напуштају плодове и одлазе под старе коре и у шупљине стабала и грана, као и у друге оближње заклоне, да се учауре, претворе у лутке и лептирке другог нараштаја. Они носе јаја обично средином лета, а гусенице живе у већ израслим

плодовима и пошто су довршиле развиће траже разне заклоне у којима ће провести зиму и идућега пролећа се претворити у лутке и нове лептириће.

Време врло јако утиче на појаве лептирића с пролећа и развиће штеточине у току лета. После хладних зима као и хладних лета лептирићи се касно јављају и обично свега једном на годину, док топлих лета други нараштај у августу може бити јако многобројан и штета је тада несравњено већа. Али понајчешће нараштаји уопште нису јасно одељени и лептирића има у воћњаку од пролећа до јесени, а у црвљивим плодовима налазе се гусенице разних величина. Често ве-

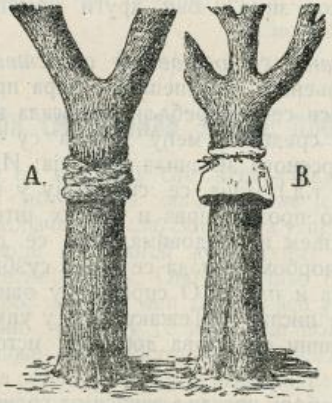

Сл. 18. — Ловни појас од сламног ужета (А) и од дрвене вуне или сламе прекривене хартијом (према Dr. B. Вогрину).

лики број гусеница не довршивши развиће остаје у плодовима до бербе и са њима се односи у разна склоништа, те их тек ту напушта и у склоништима проводи зиму. Оваква места постају тако извор заразе за све околне воћњаке.

Како се сузбија штеточина.

Од разних мера противу црвљивости две дају у пракси задовољавајуће резултате. То су употреба

ловних појасева; и 2° прскања плодова са отровним средствима, да би се гусенице отровале када у њих продиру.

1° *Ловни појаси* (сл. 18) праве се од дрвене вуне, сламе или, најбоље, сламног ужета, којима се обвије стабло воћке испод главних грана и добро привеже (преко вуне и сламе најбоље је ставити непромочиву хартију).

Појасе треба ставити у првој половини јуна, а крајем јула их скинути, уништити заједно са гусеницама и поставити нове. Сламно уже може се попарити врелом водом и наново употребити. Крајем јесени или током зиме и ови други појаси се скидају и спаљују.

2° *Прскања са отровним средствима* су најчешће примењена и најуспешнија мера против штеточине. У пракси се употребљавају засада нарочито разна арсенова средства, међу којима су најјефтинија тако звана арсенова зеленила (уранија; И.Г. зеленило; елофросан и т.д.). Она се справљају у води и тада дејствују само против црва и других штеточина који се хране лишћем и плодовима, или се справљају са бордовском чорбом, и тада се њима сузбијају и разне болести листа и плода. О справљању ових чорби већ је више пута писано у Тежаку, а и у упутствима која се при куповини средстава добивају, исто је детаљно изложено.

Време и број прскања зависи од године. Пошто је нашим воћарима немогуће да сами врше посматрања и одређују прскања, а не постоје никакве станице које би то радиле и њих извештавале, за наше прилике препоручио бих засада два прскања: прво, одмах после цветања, и друго, на пет недеља касније. После тог времена арсенова средства не смеју се више употребљавати да се на зрелим плодовима не би задржао отров.

За време прскања обратити нарочито пажњу на плодове, да они не само буду окупани отровном течношћу, већ да иста доспе и у чашицу плода, кроз коју гусенице понајчешће у плод и продиру. Да би

се то постигло прскања се морају вршити из близине, или са јаким млазом од крупнијих капи код високих воћака.

Пошто су арсенова средства отровна и за човека, предузети све мере да би се избегли непријатни случајеви, те према томе чувати средства под кључем, не јести за време рада, опрати добро руке сапуном и млаком водом после рада а одело ишчеткати, не просипати заосталу чорбу и не прати прскалицу близу бунара.

Препоручује се и скупљање и уништавање отпалих црвљивих плодова. Ако се у воћњаку чува стока, она ће се сама за ово побринути.

Др. П. Вукасовић

Да би смо добили здраве плодове

Данас је на тржишту све већа утакмица; док је куповна моћ потрошача опала дотле је понуда од стране произвођача порасла. Због тога успеће да уновчи своје производе само онај који купцу понуди што бољу, квалитетнију робу. Ово нарочито важи за воће јер по народној изреци: леп плод је већ упола продат. А на иностранo тржиште се и не сме помишљати ако се не располаже воћем беспрекорног изгледа. Према томе, мора се обратити особита пажња на лепоту плода. А ова се лепота може очувати ако се отстране узроци који на спољашност плодова неповољно утичу.

По најчешће плодови могу бити оштећени од стране неких паразитних гљивица. На пример, чађаве красте на јабукама и крушкама њихово је дело Сваки воћар добро познаје оне плодове са већим или мањим удубљеним црним пегама и често са дубоким пукотинама и изобличењима. У колико је плод био нападнут млађи, у толико су последице теже. Сасвим млади заражени плодови бивају потпуно захваћени и по најчешће отпадају. А плодови могу оболети и до саме бербе. Код ове позне заразе последице настају тек у складишту или трапу, где се воће преко зиме чува.

Ова болест, чађаве красте плодова јабука и крушака, сваке године наноси нашем воћарству врло велике штете. Дешава се да ни један плод на воћци не остане поштеђен, а знатан део изгуби много од своје тржне вредности. Овакви плодови врло се рђаво чувају, јер постану плен разних буђи, које их потпуно упропасте. Неке пак сорте су необично јако осетљиве те њихово гајење бива скоро онемогућено. Таква је, на пример, јабука бели зимски калвил, а и жута лепоцветка и зимска златна парменка могу јаче патити.

Паразитна гљиваца која изазива ове чађаве красте презимљује поглавити у лишћу, које је претходне године било оболело. С пролећа, у времену кад јабука и крушка почну листати, из старога лишћа се ослобађају споре-семенчице гљивице, и то за време дуготрајнијих киша, и врше прве заразе. Може бити заражен и сам цвет пре него што се отвори, исто тако зараза захвата и тек заметнуте плодове као и сасвим мало лишће. Ове прве заразе су најопасније јер оне наносе највеће штете и од њих настају нове у току лета. Ако се оне спрече онда се готово онемогућава јача појава болести.

Научна истраживања су показала а пракса потврдила да се плодови јабука и крушака могу спасти од чађавих краста применом превентивних прскања, помоћу којих се спречава зараза. Плодови који се испрскају бивају заштићени од напада паризитне гљивице. Према томе, прскање треба да се обави пре него што се зараза појави. Тада оне имају најпотпуније дејство. Ако је болест већ настала, прскањем се може задржати даље њено ширење, што је такође од осетне користи.

Код осетљивих сората прво прскање имало би се обавити пре него што се цветови отворе. Иначе у великој пракси то прво прскање се врши одмах по завршеном цветању и праћено је другим једно петнаест дана доцније. Са ова два прскања постизава се обично потпуно задовољавајући успех; али ако су у питању сорте које јаче пате, онда се намеће и једно треће а по некад и четврто прскања у току лета. На број прскања утиче и само време. Киша омогућава заразе;

суша их онемогућава и зауставља даље ширење болести. Према томе ако је лето бескишно, онда су прскања апсолутно непотребна,

У сузбијању чађавих краста на плодовима употребљавају се у главном две врсте чорби: бордовска (бакарно-кречна) или калифорнијска (сумпорно-кречна). Количина бакарног сулфата (плавог камена) у бордовској чорби не треба да прелази 1% (1 кгр. на 100 л. воде). А калифорнијска чорба употребљава се у односу 1:60 или 1:80, то јест 1 литар те чорбе на 60 или 80 литара воде. Обе ове чорбе дају добре резултате у погледу заштите од болести, али бордовска чорба има тај недостатак што оставља рђасте ожиљке на кори прсканих плодова, те тиме умањује њихову лепоту. Ови ожиљци су у толико већи у колико је време кишевитије. Због тога се бордовска чорба све више замењује сумпорно-кречном, која је у исто време и знатно јевтинија. Сумпорно-кречна чорба постоји и као фабрички производ, али се с добрим успехом може справити и у самом домаћинству, разуме се, са мало више пажње и труда. Да би омогућило да се ова врста чорбе и у нашој земљи испроба на разним странама, Српско пољопривредно друштво приступило је њеној производњи, те сваки онај воћар који би хтео да је употреби може тражити од друштва потребну количину.

Друштво ће ову чорбу уступати по цени коштања, по цени која не ће премашити 3 дин. по литру, количина која је довољна за 60—80 л. воде.

Како јабуке и крушке много страдају код нас и од црвљивости то би било увек добро помешати са бордовском или калифорнијском чорбом и једну од арсенових соли, на пр. Уранија зеленило, И. Г. зеленило и др. На тај начин једним истим прскањем постигао би се двоструки резултат: плодови би били заштићени и од чађавих краста и од напада црва. Ова комбинована прскања су нарочито од користи кад се изврше одмах по цветању и две недеље доцније.

Према напред изложеном јасно излази да су чађаве красте на плодовима јабука и крушака болест,

која се може потпуно отклонити и да добар и вичан воћар може добити род у пуној његовој лепоти. А здрави и лепи плодови увек добро исплаћују уложена средства и труд.

Др. Млад. Јосифовић

Пламењача на шљиви

Пламењача је најраспрострањенија болест шљиве а јавља се у виду жуто-црвенкастих пега на лишћу. Ове пеге могу бити у врло великом броју и на тај начин смањити у знатној мери користан рад лишћа. А нашим воћарима су познате године кад пламењача упропасти све лишће, те шљиве остану у току августа или септембра огољене као пред зиму. Последице овог дејства пламењаче су: поновно листање а често и цветање крајем лета, а у току зиме многе од овако страдалих шљива измрзавају услед изнурености, те следећег пролећа у опште не дају знаке живота. У сваком случају пламењача и кад не повлачи потпуно пропадање шљива, она увек неповољно утиче на њихову родност и на дозревање плодова. А како се она код нас јавља из године у годину, то поступно слаби нападнуте воћке, које услед исцрпљености могу постати подлежне нападу других разних болести и штеточина, које им прекраћују век.

Најосетљивија је према пламењачи шљива пожегача (мађарка, бистрица), која је наша најраспрострањенија и најважнија сорта. У толико је баш пламењача и штетнија.

Зараза се преноси из године у годину помоћу лишћа које презими у шљиварима. Због тога скупљање и спаљивање лишћа у јесен је за за сваку препоруку. Али овим се ипак болест не може отклонити у знатнијој мери, јер увек остане извесан број лишћа, који је довољан де се болест обнови, Услед тога намеће се непосредна заштита шљива прскањем.

Огледи вршени у нашој земљи показали су да је бордовска чорба (бакарно-кречна) способна да спречи

појаву пламењаче, ако се њоме шљиве испрскају. За ова прскања могу се употребити чорбе са 1% плавог камена, који треба да буде потпуно неутралисан кречом, како би се избегле ожеготине на младом лишћу. А да би се појачала лепљивост чорбе добро је да јој се дода мало оплављеног млека (1 л. млека на 100 л. чорбе).

Најпоштуније резултате даје прво прскање које се има извршити пред крај цветања. Показало се да су прскања у толико мање активна у колико су изведена доцније по цветању. Према томе треба прскати што пре, по могућству не чекајући да круница са цветова потпуно отпадне. У крајњем случају треба се постарати да се ово прво прскање обави одмах по завршеном цветању, одмах по „избријавању" шљива. Ово прво прскање је по најчешће сасвим довољно да сведе болест на безопасну меру. У борби противу пламењаче од највеће је важности да прве кише које буду падале по завршеном цветању не затекну шљиве неиспрскане. Ако пак по цветању настане једна дужа периода кишног времена, онда треба извршити и друго прскање на 10—15 дана после првог.

Јасно је да је прскање одраслих шљивових стабала заметан а и доста скуп посао. Због тога верујем да ће се ретко ко одлучити да ова прскања изводи у старим шљиварима, и ако је, по моме схватању то велика грешка. Али ако се стари шљивари и остављају на милост и немилост опасној болести, то се нипошто не би смело учинити са младим, јер је овима заштита неопходна да би могли достићи развој потребан за добру родност.

Ова прскања под крај или по завршном цветању не само да штите шљиву од пламењаче него имају и заштитно дејство и противу буђавости младих плодова, болести, која у неким годинама изазове опадање највећег дела заметнутог рода. Због тога, због ове њихове двоструке активности, ми их препоручујемо нашим воћарима.

Др. Млад. Јосифовић

Виноградарство

Афус-Али[1] (ћилибар дренак)

Афус-Али је једна од најбољих стоних сората грожђа за повољно уновчавање и извоз у иностранство. Порекло ове сорте је Мала Азија, где се гаји у великој мери, а гаји се и у околини Цариграда. У Француској, где се ова сорта такође гаји позната је под именом Dattier de Beyrouth (Бејрутска урма). Тај назив она носи и у Француској виноградарској литератури и под тим именом донесена је из Француске код нас још 1902 год. и била је засађена у сортиментском винограду Виноградарско-воћарске школе у Букову, па је поменута у штампаном извештају школском поднетом год. 1908 Министарству Народне Привреде. Из школског расадника размножена је нарочито по виноградима у околини Смедерева. Међутим, ширење ове сорте код нас у већој мери почиње тек од пре неколико година. Она је од Турака, под називом Афус-Али, размножена у Бугарској (а и тамо је после филоксерне заразе донета из Француске под именом Dattier de Beyrouth, па се утврдило да је то иста сорта) али је права њена вредност уочена и истакнута на виноградарским изложбама и конгресима, тек после рата, од када је врло много размножена у чистим насадима, нарочито у Северној Бугарској, по виноградарским реонима на обали Дунава (Видин, Белоградчик, Лом, Враца, Берковица, Орехово, Плевна, Г. Ореовица, Рушчук и.т.д.). Грожђе Афус-Али извожено је из Бугарске у великим количинама у иностранство и то грожђе је на иностраним пијацама (Беч, Праг, Братислава) продавано по високој цени. За њега се добијала увек боља цена него ли за нашу Смедеревку. Због тога је и код наших виноградара настало последњих година огромно интересовање за размножа-

---

[1] Афус је титула, која се даје оним муслиманима, који напамет знају цео коран; Али је турско име. Афус-Али је, вероватно, име Турчина који је први из Азије у Бугарску донео ову сорту лозе (Н. Недељчев: Нашитвьек спортни грозда Афусъ-Али и Димјатъ.)

ваље ове сорте. И да би се од ње подигли убрзо чисти насади увожени су из Бугарске зрели калемови а и резнице за калемљење. (Од 1930 год. Бугарска је законом забранила извоз калемова и резница од ове сорте). На тај је начин Афус-Али, под овим именом, почео да се сади у чистим насадима и већем броју и код нас, највише на обали Дунава. Тамо га је и пре тога било и тамо за њега постоје одлични и теренски и климатски услови, а то су виноградарски реони око Смедерева, Гроцке, Ритопека и др. Продаја и извоз грожђа од ове сорте сваке године су све

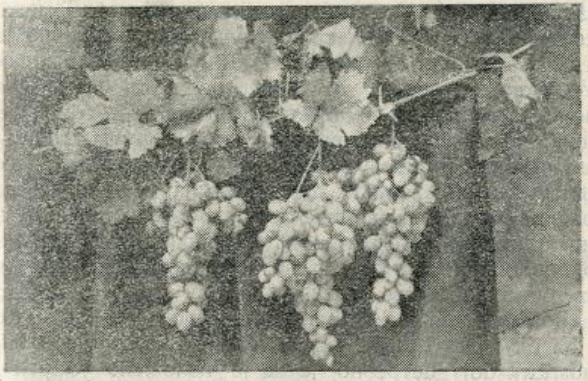

Сл. 19. — Гроздови Афуз али-а.

већи, а отуда је све веће и интересовање за њено размножавање.

Ова сорта лозе гаји се и у Италији, одакле се њено грожђе извози на пијаце Централне Европе.

Грожђе од Афус-Али спада у најбоље, најкрупније, најлуксузније и најлепше грожђе. Оно може да издржи најдуже транспорте а да се очува у здравом и свежем стању. Гроздови и зрна су крупни; један грозд може често пута да достигне тежину већу од

2 кгр.; зрна су тврда, рскава, једра, слатка, пријатног укуса, боје ћилибарске. Због овога, уновчавање, и то врло повољно, оваквог грожђа увек је осигурано како у унутрашњости тако и у иностранству.

Афус-Али је сорта лозе чије грожђе сазри ако 15 септембра и она може да успева по свима виноградарским крајевима код нас. Међутим, најбоље успева и у Бугарској и код нас на виноградарским положајима поред и у близини Дунава, где на подесним дилувијалним земљиштима, за одржање свога обилатог плода, развиће својих огромних гроздова и наједрање својих врло крупних зрна, налази потребне земне и ваздушне влаге. Од дуготрајнијих летњих суша може често да страда и у таквим случајевима потребно је да се залива или наводњава тамо, где је то могућно. „У Јужној Бугарској, тамо, где је влага слаба а за време летњих дана температура висока, ова сорта систематски страда од суше“ (по професору Н. Недељчеву) Према овоме, у таквим пределима треба да се сади у близини великих река или на местима где се може да наводњава (долина Вардара, Валандово, Струмица, Охрид). Г. Недељчев, даље, наводи да би на јужној половини Бугарске требало првенствено бирати северне виноградске положаје за ову сорту, јер њено је грожђе осетљиво према јаким сунчаним припекама. И да би њено грожђе имало једрину, свежину и ћилибарску боју потребно је да је изложено умереној сунчаној топлоти и светлости.

Што се тиче *подлога* ам. лозе, овој родној и бујној сорти најбоље одговарају и бујне подлоге. Према томе за земљишта слабо и средње кречна, где креч не прелази 25%, за подлогу узимати Рупестрис ди Лот. На тој подлози Афус-Али производи лепе растресите гроздове са крупним рскавим зрнима. За земљишта јако кречна, где садржина кречњака прелази 25%, као подлогу употребљавати Шасла × Берландијери № 41. B или Берландијери × Рипарију Телеки № 8 B.

При образовању крље (гице) за Афус-Али се највише препоручује *Гијов* начин резидбе, а да се лоза

гаји на жици. Овим начином резидбе могућно је лако и јевтино загртање чокоћа и лозе која ће служити за кондире и лукове, што је за наше прилике, где зими често пута може лоза да страда од мразева, врло важно. Затим при оваквој резидби и гајењу лозе на жици ластари и гроздови су правилно распоређени, те су боље изложени сунчаним зрацима и већем проветравању. Ако се не врши Гијов начин резидбе и не гаји лоза на жици, већ за њене наслоне употребљавају притке, онда су гроздови збијени једни уз друге, немају довољно светлости и проветравања, а својом крупноћом и тежином често обарају ластаре на земљу, те се пржају и каљају. У таквом случају гроздови и зрна не добијају ону лепоту, чистоћу и боју, која се од лепог стоног грожђа тражи.

Растојање између редова и чокоћа за Афус-Али препоручује се и потребно је да је веће од онога за винске сорте (1,20—1,30 m). И када се и ако се од ове сорте подижу нови садови, онда се на тај размак мора да обрати пажња, како с погледом на њену бујност, обилну родност, крупноћу плода, тако и с обзиром на начин резидбе, гајења лозе и производњу грожђа за извоз. Зато се препоручује да се Афус-Али сади на размаку 1,80 m. ред од реда а 1,50 m. чокот од чокота. При таквом растојању гајење лозе на жици правилно може да се изводи; гроздови могу да се распореде те да имају више светлости и проветравања; огртање, прскање и запрашивање а и сви други радови око лозе могу да се правилније врше.

По професору г. Н. Недељчеву, који је Афус-Али најдетаљније проучио и описао у својој књизи *Нашиш'ъ експортни грозда Афус'ъ-Али и Димjаш'ъ*, ова сорта има два варијетета. Један са растреситијим гроздовима, дугачким зрнима, боје више ћилибарске, који зри мало раније од оног другог; други са збијеним гроздовима, јајастим зрнима зеленије боје. За размножавање бољи је онај први, те од њега обележавати и узимати резнице за калемљење.

Према пероноспори Афус-Али је врло осетљив,

те се од исте мора пажљиво да чува. Према оидијуму је, напротив, доста отпоран.

Грожђе од ове сорте може да се дуго чува у воћним коморама у свежем стању за зимску потрошњу а може да се употреби и за производњу сувог грожђа.

Чокот средње бујности. Гроздови су дугачки, врло велики, рачвасти, растресити или полузбијени и понекад један грозд може да достигне тежину већу од 2 кграма.; дршка грозда дугачка, доста јака, боје зелене; петељка зрна дугачка, танка, јака; зрна често неједнака, крупна и врло крупна, једра, у облику урме, тврда, рскава. Кожмурица — опна — чврста. Боја зрна остаје зелена све до појаве шарка (почетка зрења) а после тога зрна изложена сунцу, кад су потпуно зрела, добију златно-жуту-ћилибарску боју, а зрна која су у засенку задрже зеленкасту боју; месо зрна врло чврсто, врло обилно и врло слатко.

Ник. Ж. Петровић.

Пчеларство

Премештање пчела из кошница вршкара у сандучаре.

Познато је, да се на селу гаје пчеле у плетеним кошницама — вршкарама, од којих се не могу имати оне користи као од пчеларења са сандучарама—кошницама са покретним сатем.

Преимућства једне кошнице сандучаре над вршкаром су велика и састоје се у овоме:

1. У вршкарама сатне је непокретно, залепљено за дуварове кошнице, те се рад и развој пчела у њима не може пратити, нити пак помоћи пчелама када у кошници угине матица или пчеле оболе од неке болести или немају довољно хране и др., што се све ово дешава у једној кошници;

2. Не можемо из вршкаре у свако доба одузимати мед, добијати разне врсте меда, ниги је пак мед из вршкаре тако квалитетан као из сандучара;

3. Не можемо вршкарама додавати вештачко сатне—сатне основе, већ су пчеле принуђене све саме да раде а тиме је умањена корист пчелару од пчеларења.

4. На селу пчелари већином угушују—убијају пчеле да би одузели мед из вршкара; овим се ч..ни и велики грех и

велика је штета убијати пчеле, када то са разумним пчеларењем не мора бити.

Овим сам хтео да предочим пчеларима на селу корисност радње, коју ћу сада описати а коју сам више пута у пракси радио са успехом.

То се ради овако: топле вечери изнесе се пуна кошница вршкара, из које желимо преместити пчеле, пред пчеланик на чисто место, па се полако да се не би пчеле узнемириле преврне тако, да доња стрена (лежиште) дође горе а одозго, на ову кошницу, стави се једна празна вршкара, која треба да је чиста и добро олепљена да пчеле, када пређу у њу, не могу излазити напоље. На саставу пуне и празне вршкаре омота се чаршавом и увеже канапом, да пчеле не могу излазити напоље и сметати при раду. Један радник држи доњу а други горњу кошницу да се не преврну.

Кад су ове кошнице осигуране, да пчеле из њих не могу излазити, онда се једним јачим, оштрим ножем изокренута кошница при дну просече — проврти, да дим из меха може улазити у кошницу и кадити пчеле. Када су пчеле надимљене онда се рукама или двема палицама лупа по доњој кошници. Пчеле узнемирене од дима и лупања прелазе у горњу празну кошницу. Пчеле обично пређу у горњу кошницу за $^1/_2$ до 1 часа, када се ударање по доњој кошници непрекидно обавља. Не смеју се пчеле много димити, јер дим прелази и горе те узнемирава пчеле, које се при врху празне кошнице прикупљају. Када су пчеле прешле у празну кошницу, што се познаје када се прислони ухо при врху кошнице и чује се зујање пчела, онда се одвоже омотани чаршав, скине вршкара са пчелама и остави на место где је била пуна вршкара.

Кошницу, из које су изашле пчеле примакнемо до њеног места, па маказама расечемо поплет са једне стране вршкаре, расклопи се она и сада се узима саће и то прво оно у коме има легла а потом остало.

Ако је пчела заостала у кошници и на сећу збрише се са четкицом пред постављену кошницу. Пчеле радо одлазе на своје бивше место, те се ради тога овај посао и обавља овде. Саће се хитро односи у неку собу где је топло да не би пчелиње легло озебло.

Пре овога посла потребно је да имамо спремљену сандучару, кошницу са покретним оквирима, у коју ћемо сада сместити саће и пчеле. То се врши на овај начин: у оквирима — рамовима стављамо два реда жице, која не треба да буде затегнута, да се може брже и лакше сместити извађено саће из вршкаре.

Прво се узима саће у коме има легла, одмери се шупљина рамова и према томе исече саће и уметне између жице,

која се сада затегне. При овоме се гледа, да се саће правилно скроји, да се одбаце они делови који су неправилно израђени, да се сачува легло и да се по могућности од једног, два или неколико парчића напуни рам (оквир). Не треба овде бити грамзљив на мед и остављати парчиће са медом, већ све уметнути у оквире, ситније парчиће причврстити привремено са рафијом, док то пчеле не улепе. Када је све саће уметнуто у рамове, онда се оно мало попрска миришљавом водом (куваном са калоњером, матичњаком или босиљком). Прскање водом се врши да се пчеле не би лепиле по размазаном сaћу. Рамове стављамо у сандучару, пренесемо је код вршкаре где су пчеле, које су се за ово време прикупиле при врху кошнице, те изгледају као обичан рој. Пчеле сада из вршкаре стресемо у сандучару, онако као што се то поступа са појем, примакнемо оквире, који су били размакнути на крајеве, да би пчеле имале где да падну, четкицом збришемо заостале пчеле у кошницу. Пошто је кошница одигнута од земље, стављамо неку даску од земље до лёта кошнице, да би пчеле, које су случајно попадале по земљи могле доћи у кошницу.

Према величини вршкаре, из које пренашамо саће, обично се напуни 5—8 празних рамова, те је потребно, нарочито ако је јако пчелиње друштво, да се дода још који рам са сaћем, ако се има у резерви или пак само сатне основе.

Ако је у вршкари било старо саће, које је потрнело и има мале ћелице, потребно је преко лета постепено, рам по рам да заменимо са сатним основама, да пчеле израде ново саће.

За два дана после премештања, пчеле ће улепити саће и поправити повређене делове тако, да се на први поглед не може приметити да је то саће из вршкаре.

Да не би при раду било застоја, потребно је, да пчелар има пчеларску капу, рукавице, да увеже и закопча сва места где пчеле могу доћи до тела и убадати.

Овај се посао врши сада, у пролеће, да би пчеле наставиле рад у сандучарама и да би од њих преко лета добили више меда, што је главни циљ свакога пчелара.

Милорад Кандић,
учитељ пољопривреде

Ветеринарство

Преглед живе стоке.

Животиње — стоку — које набављамо — купујемо за клање треба увек пажљиво прегледати и уверити се да ли су здраве. Преглед стоке треба увек вршито дању и кад је

стока потпуно одморна. Нарочито је треба прегледати кад се храни, а преживаре: говеда, биволе, овце и козе још и кад преживају.

Животиње које су из даљине дотеране ваља остатити на миру да се одморе, па их потом прегледати. Јер, код јако заморених животиња и ако су здраве може се десети да храмљу, тешко дишу и неће одмах да једу док се не одморе. При прегледу треба пазити како стоје, или ако леже како леже? Да ли су животиње које прегледамо веселе, или снуждене — жалосне; да ли су добро уранъене или мршаве.

Кад смо се полако приближили животињи треба да осмотримо површину тела — уопште да осмотримо кожу, длаку и спољну топлоту тела, да ли је подједнако подељена? Треба испитати топлоту рогова код говеда; даље: очи, уши нос и носне отворе; месо око зуба и језик. Ваља прегледати папке; све то видети да ли је здраво. Осмотрити да животиње не кашљу и тешко дишу.

По прегледу треба животињама дати да једу и пију да се уверимо да ли радо узимају храну; и да ли уредно мокре и балегају. А преживаре (говеда, овце и козе) после храњења осмотрити да ли преживају; јер ако не преживају знак је да су болесни. Тако исто треба осмотрити животиње и у покрету да се уверимо да не храмљу, а код крава прегледати виме.

Знаци здравља. *Ако говече лежи* па му се човек приближи и зовне га, оно устане, и при устајању подигне се прво на задње па потом на предње ноге. Кад се говече подигне обично се мало протегљи — искриви леђа; љубопитљиво нас посматра, весело је, креће ушима и маше репом, и потом се приликом чисти — балега. Уколико су здраве животиње млађе утолико су веселије и живље; а уколико су старије у толико су тромије.

У стаји (штали) здрава стока тражи одмах да једе и пије; а кад се наједе и напије (ако су преживари) онда лежи и прежива.

Здраве овце и козе држе главу високо, обично стоје, или ако су на паши оне пасу, или леже и преживају; а кад им се приближимо оне бегају.

Здраве свиње су веселе, грокћу и обично им је при покрету „реп заковрчен".

Длака је код здравих животиња светла; кожа чиста, без отока и рана, мека и еластична. Цела површина тела, нарочито доњи делови рогова, уши и доњи делови ногу умерено топли. *Топлота* је тела подједнако подељена.

Носни отвори су чисти; слузокоже у носу ружичасто црвене и влажне. *Код говеда* њушка и носни отвори (ноздрве) су влажни као орошени и умерено хладни.

Дисање је код здравих животиња мирно, и само кад су велике врућине, или кад су животиње јако заморене дисање је код њих убрзано, ма да оне нису болесне.

Полни органи код здравих животиња су чисти, без чирева и без икаквог излива (гној, крв итд.).

Пајци су код здраве стоке чисти и без повреда.

Балега је кашасто житка, загасито зелене боје или смеђа, (према храни коју узима); а мокраћа бистра и бледо жута.

Млеко је код здравих крава и здравог вимена природне боје и укуса.

Телесна је топлота код здраве стоке око 38.5° C; она се мери топломером у чмару (гужње црево).

Знаци болести. *Болесне животиње* стоје са погнутом главом, невеселе су, непажљиве, не једу, или рђаво узимају храну и неуредно балегају и мокре; или леже и не могу да устану. *Очи* су им мутне, сузне, беоњача црвенкаста или жућкаста и очи крмељиве.

Телесна је топлота код болесних животиња неједнака. *Уши* и *ноге* су им час хладне, час вреле. Понеки пут видимо на кожи црвенило, плаветнило, отоке, скрањути, чиреве и красте.

Њушка је код болесних говеда сува, врела и испуцана. Из *носа* им цури гнојава смрдљива бала; *носна слузокожа* је загасито црвене боје, врела, сува. *Језик* је превучен — обложен са слузом и на њему се покадшто виде ситни мехурићи и чирићи, а из уста им се изливају бале.

Болесне животиње имају обично повећану телесну топлоту (код заразних болести може да буде преко 41°C) и отежано дисање, кашљу. *Трбух* им је или јако прикупљен (навише повучен) или надувен. *Балега* им је житка, смрдљива, са крвљу и гнојем помешана, а *мокраћа* им је бледа или крваво обојена; или уопште болесне животиње не могу да балегају и мокре.

На кругни код папака и између папака (код преживара) виде се влажна места — чибуљице и чирићи. Животиње не једу, жеђ је код њих повећана или тешко гутају воду.

Млеко је код болесних млечних крава у малој количини, покадшто љигаво, крваво и непријатног мириса и укуса; по кадшто млека сасвим нестане.

Покрети (кретања) су код болесних животиња несигурни, дрхтајући и једва се држе на ногама, хоће да падну на земљу. *Код тежих болести* животиње леже, тешко дишу, јече, сузе итд.

Неупотребљиво месо. *Уопште за људску исхрану* несме се ни у ком случају употребљавати месо од угинулих или болесних животиња које дуго болују; а нарочито од оних

болести при којима болује цео организам — тело, као: дуго боловање од запаљења грудне покожице и запаљења плућа; каквог гнојења у телу, при којим је болестима повишена телесна топлота преко 38.5°C, итд.

Исто тако несме се употребљавати месо за храну људи од стоке која болује од сточних заразних болести као што су: прострел — бедреница, беснило, сакагија (код коња), говеђа куга, богиње, заразно запаљење плућа, шап и устобоља, шуштавац. *Не сме се продавати* за храну људи ни месо бобичаво; заражено са трихинама — трих зно; *туберкулозно* (кад брав болује од опште, генералне туберкулозе) и месо од јако метиљаве и шугаве стоке у коме има гноја и шкодљивих паразита. *Такође* не сме се пуштати у промет — јавну продају и употребљавати за храну људи ни месо од сувише изнурене, престареле и мршаве стоке, код које је такорећи сама „кожа и кост"; као и месо од незреле стоке испод 8 дана старости. *А нарочито несме се употребљавати за храну људи месо од отрованих па прекланих животиња, као и уопште покварено месо.*

М. Митровић.

Допис са села.

Помозите сељаку.

Побуђен сам да и ако недовољно писмен напишем неколико речи поводом сточне заразе свиња код нас на селу.

Не знам како је на другој страни, али у нас у околини Шапца од пре Божића беснн нека свињска болест, да ли је куга, гроница или нека друга нова болест, ђаво би је знао. Осташе воћњаци празни; где је било крдо свиња сада нема ни једне. Сељаци кукају, завлаче кукурек у уво, дају креолин у напоју, сумпор и др. али бадава ништа не помаже. Заредила ова страшна болест па све из авлије у авлију, из воћа у воће, поби све као нека чума. Неки имућнији сељаци довозили су ветеринара из Шапца те шприцали и код њих су и данас свиње здраве. Али шта ћемо за оне сиромашне сељаке што имају по једну крмачу а нема у кола за подвоз лекара а ни новаца да шприцање плате? У њих страда и оно једино грло.

Друга једна ствар о којој се не води довољно рачуна. Постоји нека наредба од стране општине, да се угинуће код свиња пријављују општини. И шта бива кад се пријави? Срески ветеринар забрани из дотичног села извоз свиња за толико и толико недеља, а у село и не завирује. Из тога села

не може да прода ни онај у кога су свиње здраве. Сељаци то увештили па више ником и не пријављују. Чим угине, они одмах закопају где пре стигну, а оно остало, па било болесно или не, терају на пијац те неком протуре, продаду. Тако се зараза још горе прошири. Многи су сељаци закукали кад су на пијаци купили па после три четири дана оно угинуло.

Гајење свиња је једна велика привредна грана; некима оне су свиње доносиле више користи него цело имање. Једно обично крмче доскоро је на Шабачкој пијаци било по 5—6 стотина динара, а данас је спало на 2—3 стотине. А зашто то? Зато што нико не сме да реши овако велику суму бојећи се да други трећи дан не угине. Пси луталице лутају и дању и ноћу кроз село једући и разносећи ове лабине. Цигани чергари такође разносе ову болест по селу. Несавесни сељаци дају им угинуле свиње, те једу, а ови, кости и оне отпатке бацају по путу или где пре стигну. И тако сељак из дана у дан све више пропада.

Поводом ове свињске заразе по моме простом, сељачком мишљењу требало би: 1) Да сви сељаци, под претњом најстрожије казне, чим примете слабост код свиња, ове пријаве својој општини; а ова одмах о томе извести среског ветеринара. 2) Срески ветеринар дужан је одмах изићи на лице места и установити врсту болести (све ово о државном трошку, јер у селу нема свакога коње и кола да лекара довозе а и новаца да довоз плати). Чим се установи зараза, здраве свиње одмах одвојити и шприцати противу дотичне болести. Болесне свиње ако нису у могућности да се излече одмах побити и у најближем месту закопати их, најмање метар дубине, па одозго покрити грањем и трњем да пси неби откопали. 3) Шприцати свиње како у дворишту где се зараза појавила, тако и у околним дворштима, и то сиромашним о државном трошку а имућним наплатити; ако сами неће да плате наплатити егзекутивним путем, јер због тврдоглавог газде није лепо да десет сиромашних породица остану без свиња. 4) Да се предузму најстрожије мере и побију пси луталице.

Само на овакав начин зауставила би се ова страшна болест што тако рећи сељака удави. Сељаку треба обезбедити његов мал, стоку, па се онда не треба бринути како ће се наплатити пореза. Ја знам колико је се до сада породица у моме селу издржавало од једне крмаче. Опраси се трипут преко године по 8—10 прасади, па сељак стим издржава целу кућу и опет стим плати порезу, а видео сам на доста места како сељак за угинулом крмачом јауче и нариче као мати за дететом.

Обезбеђење сељакове стоке од заразних болести више би донело сељаку, а и држави, користи него да му се незнам колико смањује порез на земљиште.

Зато бих молио све оне који о сељаку воде рачуна и који су му добру ради да се овим питањем позабаве.

19 априла 1935 год.
Вукошић (Подримски)

Петар Обрадовић
из Вукошића п. Владимирци
Шабац

Питања и одговори.

Питање: Имам 23 ара луцериште које сам овог пролећа разорао и посејао кукуруз. Ујесен намеравам да на том земљишту подигнем јабучар. Стога молим за обавештење преко „Тежака", да ли да подигнем чист јабучар или међукултуру. Ако је за препоруку међукултура, онда молим израдити план са сортама племенитих воћака. а ако бих подигао чист јабучар, дати ми упуство које сорте јабука треба да изаберем.

Милан Живановић
земљорадник из Ропочева.

Одговор: Питање је утолико непотпуно, што нису назначени положај парцеле и каквоћа земљишта. Стога се не може дати сасвим одређени одговор. Ипак ћемо претпоставити да је земљиште осредњих особина, да није одвећ тешко и влажно нити сувише пропусно, посно и суво. Даље да положај није много стрмовит нити изложен јаким ветровима.

Пошто се налазите недалеко потрошачког центра и близу главне железничке пруге, то Вам се препоручује да земљиште између јабука, док ове одрасту и круне им се не почињу склапати, искористите за неку међукултуру.

При томе ћете свакако имати више тешкоћа са подешавањем продаје и преноса производа до тржишта, него ли са разраћивањем плана за засађивање и неговање међукултуре. У првом реду морате дакле пречистити питање како ћете плодове из међукултуре под повољним условима моћи пласирати на тржиште. Да је Ваш крај већ познат као произвођач добрих бресака, јагода, кајсија или финих крушака, могли би рачунати да ће Вам купци сами долазити и преузимати производе директно код Вас. Ово код Вас није случај а и нема изгледа да ће у Вашем крају истовремено и многи пољопривредници почети са гајењем неких од напред наведених култура.

Стога ћете морати сами и за свој рачун да решите ово питање пласирања производа од међукултура. Близина тржишта, железничке пруге и доброг аутомобилског пута биће Вам при томе свакако од велике користи.

Питање међукултуре морате дакле решити у првом реду са трговачке стране.

Тек у другом реду долази важно питање избора међукултуре. Најбоље ћете проћи ако изаберете само једну врсту воћа, на пр. бресквe. Овим ће Вам бити умного олакшано неговање а још више продаја производа. Исто тако не смете да претерујете са бројем сората; две, три, највише четири сорте биће довољне, а моћи ћете их лакше и без велике стално муке продати.

Јабуке ћете најбоље садити на 10 м. растојања, а у самим редовима и између редова засадићете бресквe свуда на 5 м. растојања. Саднице јабука да су полувисоке, а бресквe ниске (чучаве).

Од јабуке најбоље ћете узети сорте златна зимска парменка, канадска ренета и боскопска кожарка, од сваке приближно подједнак број садница. Канатска ренета и Боскоп имају слаб цветни прах, али парменка има добар цветни прах и може обе прве сорте оплодити, ако су редови измешани. За оплођавање саме парменке мораћете узети на сваких 10 стабала парменке по једну садницу Јонатана или лепоцветке, које имају добар цветни прах.

Од бресака В м препоручујемо сорте мајски цвет, амсден и Елберта. Можете пробати и Хејлеову или Триумф. Ако случајно не би желели да засадите бресквe, можете узети ниске кајсије од сорте Холубова шећерна и нансијска или мађарска или ниске крушке (бујније сорте калемљена на дуњи) од сората париска грофица, Хардијева, Калуђерка, Дилова и зимска деканткиња. (Само прве две сорте имају добар цветни прах).

Мање има вероватноће да ћете постићи добре резултате са вишњама, трешњама или јагодама као међукултуром.

У сваком пак случају потребно је добро неговање воћака одмах од часа засађивања. Нарочито међукултуре, а у првом реду бресквe или крушке на дуњи не могу повољно напредовати, ако их не би правилно орезивали и дотеривали им круне, или ако би их остављали у корову и без ђубрења. За време суше биће потребно и наводњавање или заливање.

Видите и одговор на слично питање у 7 броју „Тежака“ из 1935 год.

Фр. Лукман, инж. агр.

Питање Љубисављевића Данила из Ланишта код Јагодине.

Питање: Кокошке су ми до 1 марта биле потпуно здраве, али од тада су добиле пролив и стално липсавају. Цигерица

им се надула и жуч им отекао. Ја сам предузимао неке мере да спречим ову болест али узалуд.

Учтиво молим друштво, да ми преко Тежака или у засебном писму одговори како да излечим живину, које мере да предузмем?

Одговор: Судећи по добивеним подацима ради се у томе случају о колери пернате живине. Болест је заразне природе и невероватно опасна. 95% свих случајева завршава угинућем. Пријемчиве за ту болест су: сва домаћа перната живина, а могу се заразити и врапци, даље чавке, голубови ит.д. и сви могу послужити као преносиоци заразе.

Заразне клице, које проузрокују ту болест су слабо отпорне. Суво време уништава их већ у току од 2—3 дана. Кречно млеко у 5% раствору или раствор карбола (2—3%) већ за неколико минути.

Зараза бива кроз уста и остале органе за варење, изметима од болесне живине, загађеном храном или водом.

Болест траје просечно 12—60 часова. У такозваним перакутним случајевима не примећујемо никакве знакове оболења јер угинуће одмах наступа.

Лечење лековима безуспешно је. Помаже у неколико пелцовање. За то се обратити ветеринару.

Мере предустрожности: Приновљену живину држати одвојено на посматрању 1—2 недеље. Ако у близини влада каква болест код перади не пуштати вашу живину ван живинарника и најстрожије забранити приступ у живинарник непознатим лицима. Што чешће вршити денсифекцију живинарника и његове околине, најбоље кречним млеком.

При појави заразе: Поклати болесну живину, одвојити здраву живину на друго место, извршити темељиту десинфекцију зараженог живинарника, лечити оболеле кокошке имун серумом а угинуле кокошке и осталу перад уништити, најбоље спалити. То исто урадити и са изметима.

Ф. М.

Из пољопривредне књижевности.

Рад II земаљског воћарског конгреса, одржаног у Сарајеву 30 септембра и 1 октобра 1934. год. У издању Српског пољопривредног друштва, а у редакцији г. Др. Вељке Стојковића начелника Министарства пољопривреде у пензији, изашла је из штампе књига под овим насловом.

Књига износи 18½ штампаних табака обичне осмине. У њој су изложени сви стручни реферати. како референата на конгресу, тако и референата на конференцији воћарских

стручњака, коју је Министарство пољопривреде организовало. Поред ових реферата, књига садржи и свеколику дискусију која је на конгресу и конференцији вођена и резолуцију израђену на основу реферата и дискусије по њима.

Пошто је уз конгрес приређена и II земаљска изложба воћа, која је најуспелија манифестација сличне врсте у нашој Краљевини, то су унети и податци са изложбе те књига чини једну лепу и прегледну целину.

Како ова књига садржи драгоцене стручне и поучне податке, мишљења и закључке по свима актуелним и најважнијим питањима нашега воћарства, изложеним од стране наших признатих воћарских стручњака, то је она неопходна потреба како за све установе и звања у пољопривредној струци тако и за приватне воћаре и остале пољопривреднике.

Књига се може добити код Српског пољопривредног друштва и поручити било непосредно, било преко пољопривредних подружина, државних и самоуправних пољопривредних установа и среских пољопривредних референата. Цена је књизи 20 а са поштарином 22 динара, Ко узме 5 или преко 5 примерака рачунаће се са 15% попуста.

Шљива пожегача. — Под овим насловом изашла је ових дана из штампе књижица коју је написао и издао госп. Драгутин J. Спремић, управник бановинског расадника среза врачарског у Београду.

Шљива пожегача је у нашој краљевини најраспрострањенија, најбројнија и најприходнија воћка, те она као таква заслужује и највећу пажњу и проучавања за њено што успешније развијање и гајење. Писац је уложио сав могући труд и старање и дао све из своје тридесетпетогодишње праксе и искуства, стечених у раду на терену, да овај његов рад допринесе унапређењу шљиварства.

Књига садржи све што је потребно да пољопривредник воћар зна о значају шљиве пожегаче, о познавању и одабирању њених одлика (вариетеа) са најбољим особинама, о избору положаја и припремању земљишта, о сађењу и подизању шљивака, о разним начинима размножавања, о садницама и сађењу, о гајењу младих и старих шљивових дрвета и о заштити ових од штеточина и болести.

Ради бољег објашњења садржине, књига има 38 слика у тексту, које су већином снимци самога писца прикупљени у току његовог вишегодишњег рада на терену.

Књига је писана лаким и разумљивим стилом те је доступна и за препоруку и најширим слојевима пољопривредника.

Књига се може добити код Српског пољопривредног друштва у Београду Немањина ул. бр 15 по цени од 10 дин.

Бор. Љ. Нешић

Белешке

Раздужење земљорадника у Мађарској.[1] По т. зв. Имредисвом закону о раздужењу земљорадника предвиђа се да ће држава предузети дугове код банака оних земљорадника који имају мање од 10 јутара земље. Сви новчани заводи имају таква потраживања да конвертују (саставе) у један дуг, који ће преузети држава. Сада се ова мера остварује и цео материјал се припрема код централе новчаних завода. Сматра се да ће још у току априла месеца новчаним заводима, као прва рата, бити исплаћена сума од 20 милиона пенга. Ова прва рата ће се првенствено исплатити новчаним заводима, у унутрашњости, који су у много тежем положају.

Тешкоће код увоза наше робе у Аустрију.[2] У последње време се опажа да је увоз извесних наших артикала у Аустрију, за које по уговору имамо могућности увоза у оквиру контигената и за које нема увозне забране, у све већој мери отежан конкуренцијом италијанских и мађарских производа, премда су ови скупљи. Ово је последица тајних преференцијала о извозима премијама, на основу познатих споразума између Аустрије, Мађарске и Италије.

Читуља.

Миша Милорад В. Мирић пољопривредник из Калаљеваца, члан пољопривредне подружине „Пуковник Гавриловић" у Белановици, преминуо је на дан 14 марта ове године и сахрањен уз учешће многобројног народа из целе околине. Опело је извршено у цркви Белановачкој. Чинодејствовали су свештеници г.г. Радосављевић, Ђурић и Јаћимовић. У име Подружине опростио се са покојником свештеник г. Радосављевић претседник подружине изневши у свом говору његове врлине и заслуге у раду на терену. Справоду је присуствовао г. Илија Михаиловић народни посланик са једним делом грађана вароши Аранђеловца.

---

[1] и [2] „Привредни преглед" бр. 14 и 16 од 7 и 21-IV-1935. г.

У покојнику је пољопривредна подружина изгубила једнога свога од најбољих сарадника, а цела околина једнога од најбољих пољопривредника, који је лепим примером многима указао на прави пут у подизању земљорадње и воћарства.

Богољуб Гавриловић — Белановица

Извод из записника Управног одбора Српског пољопривредног друштва

XV. седница. — Решено је: 1) да се одобри кредит у роби за ову годину подружинама: у Трбуњу 15.000—, у Младеновцу 30.000—, у Старом Аџбеговцу 17.000.—, у Зобрњу 4.600.—, у Опланићу 8.000.— и у Губеревцу 3.200 — динара с тим да кредит могу користити према чл. 3 подружинских правила и да се остатци њиховог дуга из 1934 године урачунају у кредит за ову годину.

2) да се Подружини у Рибнику начелно одобрава кредит за текућу годину с тим, да исти важи кад Подружина у свему испуни услове по правилима за коришћење кредита, да висину истог користи према броју чланова и да се у исти урачуна дуг из 1934 године у колико има на лицу непродате робе преостале из прошле године;

3) да се Подружини у Азању одобри кредит за ову годину пошто испуни услове о кредитирању по правилима и одлукама Управе Друштва;

4) да се фабрици уља у Загребу књига „Гајење уљаних биљака" да са 40% попуста ако узме више од 500 примерака;

5) да се набави три калциметра, 50 ручних запрашивача и 55 ком. маказа за воће и лозу;

6) да се од фирме Тепли у Загребу откупи 2.500.— кгр. пломбираног семена луцерке и 2.500—5000 кгр. рафије а од фирме „Нехвил" 50 ком. прскалица „Аустрија" модел 1928 и 1934.

7) по питању набавке плавог камена одлучено је:

а) да се одмах за прве потребе од фирме „Зорка" из Суботице поручи 20.000 кгр.

б) да се одмах траже извештаји од свих подружина у виноградарским крајевима, колико им је плавог камена по-

требно, ради комбинованих пошиљки у циљу смањења подвозних трошкова. Извештаје тражити да поднесу до 20 т.м.

8) да се од фирме Бехер Мелихар приме у комисиону продају 5 ком. дворедних сејалица за кукуруз.

9) да се Подружини у Гор. Топлици, из помоћи Народне банке са 50% попуста, издаду 5 ком. прскалица „Плац".

10) да се усвоји предложени распоред семена кукуруза „Грчићев златан зубан" и да се г. Др. Грчићу члану добротвору изјави захвалност на поклону 1000 кгр. кукуруза за семе, и да се пита по којој цени ће дати Подружини у Чуругу исти кукуруз.

11) по питању избора Уредника „Тежака" одлучено је да Тежак у будуће уређује г. Др. Младен Јосифовић.

12) по питању избора уредника Пољопривредног календара за 1936 г. одлучено је, да уредник буде г. Др. Павле Вукасовић.

XVI. седница Управног одбора С. п. д. државне 11. априла 1935 год. Решено је: 1) Да се одобри кредит у роби за ову годину подружинама у Рашкој 20 000, у Београду 30.000, у Честину 3.700, у Власотинцима 200.000 и у Сарајорцима 15 500 динара с тим да кредит могу користити по чл. 5 правила за подружине и да се остатак њиховог дуговања из 1934. год. у колико га има, урачуна у кредит за ову годину.

2) Да се начелно одобрава кредит у роби за ову годину подружинама у Ђаковици, Удовицама, Кос. Митровици и Славковици с тим да га могу користити пошто испуне све услове за кредитирање подружина по чл. 3 подружинских правила и одлукама Управног одбора. Подружина у Удовицама да прими на себе и дуг из 1933 године.

3) Да се умоли г. Срећко Милинковић управник бановинског расадника ср. крагујевачког, да изврши преглед рада и стања Подружине у Честину и поднесе извештај.

4) Да се прими знању саопштење финансиског одбора да је извршен редован месечни преглед касе и рачуна и нађено стање исправно. Тако исто да се прими знању извештај о извршеним наплатама друштвених потраживања од подружина и др. установа, у току марта т. г. као и месечни биланс стања касе и имовине на крају истог месеца који је особено поднет.

5) Да се молба Пољопривредне подружине у Гор. Топлици узме у обзир при распореду средстава из накнаде помоћи Народне Банке.

6) Да програмски одбор са претседништвом изврши распоред средстава за летњу борбу противу штеточина и

болести на воћкама, а потом да се извести Подружина у Краљеву о количини средстава и справа које може добити.

7) Да финансијски одбор тромесечно подноси извештај о стању рачуна и остварењу буџета упоређујући ово са стањем за исто време прошле године.

8) Да се прими знању да је примљено 2.500 кгр. пломбираног семена луцерке и 4.200 кгр. рафије с тим да се семе луцерке продаје по ранијој цени а рафија на балу 12.50 а на мало 14 дин. 1 килограм.

9) Да се прими знању да је примљено 300 ком. Вермо-релових прскалица с тим да се исте продају на кредит по 480 а за готово и са попустом 450 динара комад.

10) Да се изврши набавка од фирме Зорка 100.000 кгр. плавог камена поред 20.000 раније купљених и да се исти продаје по предложеној цени, која је подружинама саопштена.

11) Да се изврши набавка 5 комада ливадских дрљача, 40 кгр. гуме за калемљење и 6—700 кгр. семена суданске траве по предложеним ценама.

12) Да се на име помоћи бесплатно изда по једна колекција књига народним књижицама и читаоницама у Витановцу срез жички и Брготу срез дубровачки и Соколској чети у Шетки срез ражањски.

13) Да се Пољопривредној подружини у Сврљигу изда на име помоћи у књигама 150 динара за награде курсистима на воћарско-калемарском курсу.

14) Да се г. М. Ђурђевићу препоручи оснивање пољопр. књижице и читаонице у његовом месту.

15) Да делегат Друштва на конгресу о лози и вину у Лозани буде лице које буде упућено од стране Министарства пољопривреде или које друге установе а г. Др. П. Вукасовић, да по могућству спреми и један реферат за конгрес.

16) Да друштво усвоји одлуке донете на конгресу виноградара и воћара у Вршцу и код надлежних поради да се исте остваре.

17) Да се прими у састав Друштва ново-основана Пољопривредна књижница и читаоница и омладинска дружина у с. Суботици, ср. ресавског.

18) Да се програм рада Друштва за 1934 усвоји и за 1935. год. са изостављањем тачака које су важиле само за 1934. г. и у њој извршене и да се по истом за ову годину предузму следећи радови:

По тач. I 1) Да се Пољопривредни календар за 1936 год. уреди тако да садржи што више важних и практичних поука за пољопривреднике. 2) Да се у току године изда један плакат о сточној хигијени и сузбијању сточних болести.

По тач. II. 1) Да се повремено, у друштвеним просторијама држе предавања са дискусијом о важним и актуелним питањима из пољопривреде. 2) Да се организују и држе предавања на Народном универзитету и радиу. 3) Да се организује и одржи што више предавања у унутрашњости и да се у ову сврху користи свако путовање чланова управе и чиновника друштвених. 4) Да се моли отсек за пољопривредну службу при Министарству саобраћаја да помаже рад Друштва на држању предавања у народу.

По тач. 3. 1) Да се предузму припреме за организовање и држање сточарског конгреса. 2) Да се одржи конференција са установама које раде на унапређењу пољопривреде ради споразумног и заједничког рада. 3) Да се организује и приреди једна воћарска недеља.

По тач. IV. 1) Да се настане и тражи могућност да се изврше расписани стечаји за напредније начине рада. 2) Да се распишу стечаји за уређење ђубришта и подизање нужника на селу.

Остали рад Друштва у овој години да се креће такође у духу програма и правила његових.

19) Да се оснује фонд за пропаганду у чију корист у будуће има да се наплаћује и уноси: по 5% од дневница у специјалним одборима; од дневница приликом путовања; од хонорара за радове у Тежаку, пољопривредном календару и др. друштвеним издањима; од исплате књига откупљених ради распродаје и од рецензија; од хонорара за предавања на Народном универзитету и радиу, које Друштво организује; од хонорара за све рукописе, које Друштво откупљује за своја књижевна издања; и 10% од хонорара за преглед и оцену разних пољопривредних справа.

20) Да се организује прскање воћака и лозе противу штеточина и болести у Београду и околини.

21 Претседник г. Др. Т. Митровић извештава да је Друштво од Народне банке добило 50.000— динара на име помоћи за летњу борбу противу штеточина и болести на воћкама. Одбор прима знању са захвалношћу.

22) Члан Управе г. Милош Николић извештава да је ишао у Чифлук за набавку и експедицију раног француског кромпира за семе али да исти није узео пошто није одговарао условима доброг и здравог семена.

Ценовник

Сезонских потреба, које се могу добити

код Српског пољопривредног друштва у Београду,

Немањина улица број 15

Еберхартови плугови	Бр. 5 „Servus"	Динара 950.—
„ „	Бр. 4 „Komet"	„ 900.—
„ „	Бр. 3 „Dominus"	„ 980.—
Двореде сејалице за кукуруз,	акше 750.— теже	„ 800.—
Прашачи и огртачи, систем „Kumulus", фабрикат „Beher"		„ 580.—
„ „ „	PLANET-JUNIOR	„ 660.—
„ „ „	домаћи, са дрвеним гредељом	„ 100.—
„	лаки ручни	„ 100.—
Култиватори са 5 и 7 зубаца	Дин. 700.— и	„ 1200.—
Најбоље штајерске косе за траву		„ 20.—
Виле челичне, са бр стовом држаљом, на 4 парошка		„ 20.—
Трокори за говеда, са раз. канијом, никловани		„ 60.—
Маказа за шишање оваца		„ 15.—
Алке за биковс: сталне	Дин. 15.— само за извођење	„ 20.—

Вајсман-ове патент тегле за конзервисање воћа и поврћа:

$^1/_2$, $^3/_4$, 1, $1^1/_2$ и 2 литара по Динара 10, 11, 12,50, 15 и 17 ком.
Гумица за везивање калема килограм . . . . . Динара 100.—

Делове и гуме за прскалице Верморел и Плац, по засебном цен.

Семе МУХАРА	на мало	2,50	на 100 кгр.	Динара	2.—
„ сточне репе (црвене и жуте	16.—	„ 50	„	„	15.—
„ енглеске траве	„	„ 18.—	„ 50	„	„ 15.—
„ црвене детелине, пломбирано	22.—	„ 100	„	„	21.—
Прскалице за лозу, домаће „Илинка"					420.—
„ „ „	Ковина, казан с поља				420.—
„ „ „	патент „Аустријска", ориг.				460.—
„ „ „	Зубила				480.—
„ „ „	ВЕРМОРЕЛ Бр. 1,			„	480.—
„ „ „	ПЛАЦ Бр. 1			„	600.—
Француски оргинални Ебулиоскопи Малиган					1350.—
ДИСТО I за говеда	6,50 за овце				1,50
МАНИЛА за жито, на клубе од око $2^1/_2$ кгр.					26,50
Резервне гуме за тегле свих 5 величина					1.—
РАФИЈА ПРВОКЛАСНА, на целу балу	12,50 на мало				14.—
СУМПОР у праху, на 50 кгр.	Дин. 4,50 на мање				5.—

Плави камен, гарант. 98-99%, у вредима од по 100 кгр. на 5000 кгр. Дин. 5 75 франко купчева станица, а испод ове количине франко друштвени магацин. Количине испод 100 кгр. 6.— динара кграм.

Подружине и чланови, код куповине за готово имају на свакој куповини, која износи више од 100 — динара, 5% попуста.

Новац слати чек. уплатницом Бр. 50350., а на полеђини исте увек означити зашто се новац шаље. Уплатнице (бланко) могу се добити код сваке поште. Цене су франко друштвени магацин.

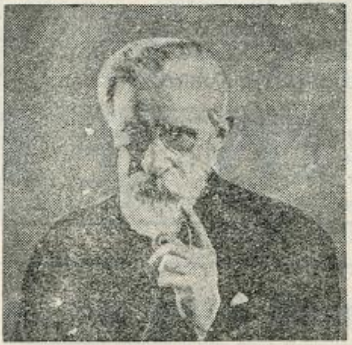

Dr. R. W. Brauss

ХЕРСАН ЧАЈ

олакшава муке код реуматизма и костобоље, помаже код артериосклерозе и хемороида, **ублажује** боли код менструације, **спречава** гојазност (дебљина) **добро делује** код оболења желуца, јетара и бубрега. ХЕРСАН се **добија у свима апотекама.** — Тражите бесплатну брошуру и узорак код:

РАДИОСАН ● ЗАГРЕБ, Ковачићева улица број 2.

Рег. С. 14.001 — 1935

Пажња виноградарима!

Српско Пољопривредно друштво поручило је потребну количину ориг. немачких прскалица ПЛАЦ бр. 1, чија ће цена бити повољнија од прошлогодишње—досадашње, нарочито ако се изврши наручбина ОДМАХ и капара или цео износ пошаље унапред, тако да се прскалице могу још СА ЦАРИНАРНИЦЕ послати, т. ј. да се не донесе у друштвени магацин, јер се онда знатно уштеди на трошковима.

На основу предњег, цена ових прскалица биће ДИНАРА 540.— на станици у Београду, те се позивају Подружине и чланови да своје потребе ОДМАХ а НАЈДАЉЕ ДО 12 МАЈА ове године покрију и потребан број прскалица поруче, јер ће исте, приближно тада стићи.

Цена у друштвеном магацину, после тога датума, биће знатно већа. Новац слати на чек. рачун Српског пољопривредног друштва бр. 50350, уз назнаку колико се комада жели узети.

ЗЕМЉОРАДНИЦИ и КОСЦИ

Ако желите да ваљано и весело косите ваше ливаде наручујте само наше гласовите и надалеко чувене коване косе, варцарке руком рађене из најбољег енглеског челика, изванредно оштре и дуготрајне у свакој форми и величини од 70—100 сантиметара.

ЦЕНА КОСАМА 65 ДИН. ПО КОМАДУ, ФРАНКО СВАКА ПОШТА

Задругама 5 отсто попуста и ко наручи десет коса добије једанаесту на дар. За сваку косу гарантирамо. Имамо и праве цепане талијанске брусове, цена од 10—15—20 и 50 дин. по комаду и према квалитету. Код наручивања молимо тачну адресу. Отпрема брза и тачна.

ПАВАО ЋОСИЋ ГРГИЋ, радионица кованих коса утемељена 1830 год. — Мркоњић Град — Босна — Врбаска бановина

Цене пољопривредних производа, на дан 27 априла 1935 г.

Пшеница стара

Србијанска 79 2% Дунав	121.50—123
Србијан. 79, 2% Сава	120.50—123
„ 77, 3% гл. пр.	110—112
„ 77, 3% уз. пр.	110—112
Бачка 80 2%	134—135
Банат. 80, 2%	133—135

Кукуруз

Банатске утовар станице пром.	64— 67
Банат. пар. Вршац	64— 67
Срем. паритет инђија	68 - 70
Србијан. пар. Пожаревац н. пр.	67 — 68
Вагон пром. пар. Банат	70.50— 72
Вагон пром пар Бачка	71— 72

Овас

Српски пар Београд лађа	95—100

Јечам

Барањски 68-69 нов.	130—135
Бачки нови 65—66	125—130
Главна пруга	—
Мекиње обала Београд	85— 90
Кукољ самлевен	60— 70
Сено	35— 40
Слама	20— 30

Пасуљ

Срб. 3%, 1933 г. пар. Беогр.	110—120
Сремски 2% без вр. утов. ст.	112—120
Бачки 2% без вр. утов. ст.	120—125
Бачки и срем. 2% пар. Беог.	„ „

Стока и сточни производи

Свиње тешке	6.70 —7.75
„ средње	5.60—6.60
Свиње лаке	5—6.—
Свиње мршаве	—
Волови I кл. жива мера	3.20—4
„ II „ „	2.50—3—
„ III „ „	1.50—2.25
Краве I кл. „ „	2—3—
„ II „ „	1.50—2—
„ III „ „	1—1.50
Овце живе ваге	1 50—2.—
Јагањци млади жива вага	3 —4.—
Живина жива пилићи	7—12
Јаја 100 ком.	30—35
Маст	13—14
Сланина	9—10
Млеко кравље	2—2.50
Млеко овче	2.50—3
Сир српски	9—10
Кајмак	17—20
Кашкаваљ	11—15

Хартије од вредности

2½% Рента ратне штете	370—370.50
4% Аграрне обвезнице	47.50—48
7% Инвестициони зајам 1921	78—78.50
Аграрна банка	227.50—228

Штампарија „Скерлић" — Мил. К. Цветановића — Београд
Краљице Наталије 12. — Телефон 20-752

Универзитетска библиотека Београд

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ.

Бр. 10. Београд, 15 МАЈ 1935 год. Год. 62.

ПОД ПОКРОВИТЕЉСТВОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА II.

ТЕЖАК

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.
ОСНОВАН 1869 ГОД.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. Д-р **Т. МИТРОВИЋ**
Стојана Новаковића улица број 32.

УРЕДНИК
Д-р **МЛАДЕН ЈОСИФОВИЋ**
Јаворска ул. бр. 7

Садржај:

Ing. agr. Јован Белић. — Шта треба видети на једној сточарској изложби.
Dr. Павле Вукасовић. — О зецу, највећем штеточини воћака.
Ник. Ж. Петровић. — Чабски бисер.
Dr. Младен Јосифовић. — Пламењача (пероноспора) на виновој лози.
Ing. agr. Живојин Тешић. — Вештичине метле.
Ing. agr. Драг. Милисављевић. — Винска криза и задружно подрумарство.
Арх. М. Мијатовић. — Лечење (изолација) влаге у становима.
Dr. Вел. Стојковић. — Одабирање сората јабука и крушака за гајење.
Засађивање сортиментских воћњака о трошку задужбине Николе Спасића.
Питања и одговори.
Записник скупштине Српског пољопр. друштва.

Уредништво: Немањина ул. 15. — Рукописи се не враћају. — Излази двапут месечно. Годишња претплата Дин. 30 а за ђаке и војнике Дин. 15. — Чековни рачун 50.350. — Телефон Српског пољопривредног друштва: канцеларија 20-502. магацин 27-702.

Шта треба видети на једној изложби стоке?

Одавно се већ у нашој држави приређују разне сточарске изложбе, које заиста имају великог значаја за унапређење, а нарочито за подизање нашега сточарства. Њихов циљ је, поред унапређења нашега сточарства још и тај што се на изложбама види чиме располаже један наш предео или чак и цела земља у томе времену. Баш због тога треба на изложбу обратити нарочиту пажњу и отићи у циљу да се човек нечему поучи, а не само да прође кроз изложбу забаве ради. Зато, ко се мало интересује сточарством тај жели да на једној изложби створи свој суд о истој, да би га осталима могао казати и образложити. То је стварно и велика корист за дотичног, а тада је исти заиста имао користи од разгледане изложбе.

Да би то могли што боље да разумемо, треба то да проучимо на једноме примеру. А за то ће нам најбоље послужити последња изложба и сајам стоке у Новом Саду. На тој изложби је било изложено поред сточарства, у шта убрајамо: говедарство, коњарство, овчарство, козарство, свињарство и живинарство, још и друге гране пољопривредне производње и машина, па је била и ветеринарска изложба.

Ми ћемо у овом случају да посматрамо само сточарство, без живинарства а почећемо са *говедима*, која заслужују и највећу пажњу. Она су била смештена у неколико шатора, а било их је доста и напољу. Одмах треба да запазимо да су напољу била само наша домаћа говеда, звана „подолци" док су остале, стране расе биле све под шаторима. Могли би се одмах запитати да ли је то имало некога смисла и због чега је то баш тако. Свакако да то има свој смисао а објашњење је следеће: наша домаћа говеда, звани подолци, су по својој природи груба и отпорна, те подносе без икакве штете разне временске непогоде. Због тога су и била напољу, док су стране расе, зване племените или културне биле под шаторима, јер су научена на велику негу и пажњу, а и зато што нису још сасвим навикнуте на прилике, које код нас владају,

због чега су и нежнијег здравља него наша домаћа стока.

Ако би погледали на говеда уопште, видели би да их је било неколико стотина, али у погледу раса их је било врло мало. Тако смо одмах видели да је највећи број говеда био од швајцарске расе, зване сименталско говече. Њих је било можда $^3/_4$ од целокупног броја, али се и међу њима видела извесна разлика. Тако смо одмах могли да запазимо да их по боји длаке има два типа; један са затворенијим шарама, а други са блеђим. Даље би видели да има врло мало (само неколико комада) тако званог монтафонског говечета. Изгледа да је оно ту више случајно доспело, или се можда жели да опроба да ли је подесно за ове крајеве; међутим изгледа да би оно боље одговарало у брдовитим крајевима. То су једине две расе страних говеда, које смо могли да видимо под шаторима. Напољу је био, у знатном броју, наше домаће говече. Њих је било доста, али много мање него сименталаца. Они су били сви слични, само се на једнима примећивале извесна нега, док су други били сасвим ненеговани, чупави а испод коже су имали црте (ларве ocstrus bovis) што је доказ да се на њих заиста није обраћала никаква пажња. Разуме се да таква говеда нису могла ни добити награду, иако су можда иначе била одлична. А за то је једино крив њихов газда, који због сопствене немарности није добио награду.

Бацимо ли један општи поглед на изложбу говеда у Новом Саду, одмах ћемо запазити да је она била више-мање огледало говедарства у Војводини, и да ту у ствари постоје само две расе говеда. Да видимо да ли је то добро или није. Можемо одмах казати да јесте, а ево зашто: баш то, да имамо на изложби само две расе говеда, а не једно шаренило од раса, доказује нам да је говедарство у Војводини већ типизирано, а то значи устаљено, то јест да је спрам прилика и потреба које владају данас у Војводини изабрана најподеснија раса говеда, која томе крају најбоље одговара и даје највише прихода. Остале расе,

којих је некад било, напуштене су као расе које за Војводину имају данас мање значаја, т.ј. мање су рентабилне. И заиста, видимо да се у Војводини за рад употребљавају још увек подолци, који су за ту сврху заиста одлични, док се за месо и млеко данас употребљава сименталско говече (или његови мелези).

Што се тиче *коњарства* оно је било мало заступљено, нарочито ако се упореди са говедарством. Међутим, било их је више него на прошлим изложбама, без сумње зато што се знало да ће се откупљивати. Иначе је коњарство било углавном престављено нонијус расом, који је заиста најбољи коњ у Војводини за пољопривреду; њих је било највише, док су остале расе као липицанци, полукрвни енглези и арапи били у незнатном броју од свега неколико комада.

Погледамо ли на *овчарство*, видећемо да је оно било добро заступљено, али не онако како би спрам своје важности требало да буде. Оваца је било доста, али у погледу раса их је било углавном две. Једна је била домаћа, звана цигаја, која је врло много распрострањена у Војводини и која је углавном и испунила целокупну изложбу оваца. Осим ње била је и т.зв. мерино овца, која се употребљава за добијање фине вуне. Њих је било мало, у свега 3—4 обора. Осим њих био је и један обор са т.зв. каракулском овцом, која се употребљава за добијање јагањаца за фино крзно. Али изгледа да је она у Војводини без значаја, и да много веће важности има покушај увођења мерино овце, који изгледа да ће донекле имати успеха. У ствари видимо да је овчарство сведено само на једну расу, т. звану цигаја овцу, која најбоље и одговара дотичним приликама.

Што се тиче *коза*, њих на изложби није ни било. То нам доказује да коза у Војводини готово и нема, т.ј. да су оне неподесне за равне крајеве. Оне обично служе у планинским крајевима као одлична замена за краву, за коју нема довољно хране по планинама.

Остаје нам да видимо како је била заступљена још једна врло важна грана нашега сточарства. *Свињарство*. Оно је после говедарства било заиста нај-

многобројније и најбоље заступљено. Исто су и оне биле смештене под кровом и напољу. Под кровом су биле стране, т.зв. племените расе, док је напољу била смештена наша домаћа свиња.

Пођемо ли опет са страним расама видећемо да их је било углавно 2 расе: јоркширска и беркширска и само један обор т.зв. корнвал расе. По бројности је била заступљена исто јоркширска као и беркширска раса, што значи да су обе подједнако цењене у Војводини. Напољу имамо наше домаће коврџаве свиње зване мангулице. Њих је бројно било највише, и то их је било два соја: бели, бројнији и ласасти, кога је мање и који се нарочито гаји у Срему. Да би имали овде јасну слику важности изложбе, морамо се осврнути на неколико изложба уназад. Тада би видели да је некада на изложби свиња у Новом Саду било и других раса, којих сада апсолутно нема. То нарочито вреди за т.зв. немачку оплемењену свињу, која је пре неколико година била много увожена и јако пропагирана у Војводини. Ње данас на изложби више нема, а и по томе крају је ретка. Шта је томе узрок? — Без сумње природа, која је учинила своје, јер се немачка оплемењена свиња, као најосетљивија свиња и поред велике неге и пажње, није могла да прилагоди приликама које данас у Војводини владају, те је као неподесна раса сасвим пропала. Јер, познато је да је та свиња била најмање отпорна, нарочито против заразних болести. Она је, можемо слободно рећи, била весник свињске куге, јер је од исте прва страдала. Значи да је њено нестајање била само чисто природна селекција, због чега је она пропала, уступивши место много бољим расама свиња за те крајеве. Ово је заиста врло леп пример за доказ да ми морамо тражити расу спрам услова и прилика, које владају у дотичном крају.

Из овога проистиче, да је свињарство у Војводини већ устаљено и прилагођено приликама и потребама. Јер, наша домаћа свиња даје нашем сељаку маст, која му је од свиње и најпотребнија, док енглеске свиње служе углавном за касапницу као месната роба за свежу употребу.

Као закључак нам се намеће да је изложба у Новом Саду, иако названа међународна, ипак представљала углавном покрајинску изложбу, износећи нам пред очи слику целокупног сточарства у Војводини. Изложба нам даје право да можемо рећи да је потпуно успела зато, што и поред неких ситних недостатака видимо јасно да је стока у Војводини уједначена и да најбоље одговара условима и приликама под којима живи. Та уједначеност, или како се друкчије зове „типизација" је оно чему треба свака покрајина да тежи. А када се види да је стока у једном крају уједначена, то значи да тај крај заиста има добро и свесно вођено сточарство. То је код нас најбоље изведено у Војводини и зато би требало на тај леп пример да се угледају и друге наше покрајине.

Ing. agr. Јован Белић

О зецу, највећем штеточини воћака

Постоји у нашој земљи један опасни штеточина кога сви воћари и сувише добро познају — то је зец. Просто је невероватно колико велику штету већ сада он наноси, а из године у годину штета мора све већа бити. Сваке зиме хиљаде и хиљаде воћкица су уништене и за воћарство изгубљене, а пролазећи кроз брдовита воћарска места чуће те ствари које ће вам убити сваку вољу да уопште на воћарству радите.

У Горњим Бањанима причао ми је човек прошле зиме, са сузама у очима (ово није никакво претеривање): „По адио сам диван јабучар, бирао сам све калем по калем. Као босиљак је израстао, али наиђе ова јака зима и снег и оглодаше га зечеви сасвим и упропастише. Кажи ми шта да радим и има ли овоме лека?"

Други пак дигао је сасвим руке од воћњака јер, каже, шта му вреди плаћати и садити када га зец преко зиме уништи. Један врло добар воћар донео ми је читав нарамак воћкица, дивно израслих, од 4 до 5 година, али потпуно оглодане од зечева. Учитељ

из Прањана са омладинцима искалемио је стотине воћкица, а преко зиме зечеви су скоро све уништили. На многим местима страдале су и старије воћке јер услед великог снега зечеви су могли да се попну до грана и да их оглодају и т. д. и т. д.

У расадницима, као на пр. у Г. Милановцу, у Тителу и.т.д. штета је још очигледнија. Читави редови садница су оглодани, уништени, хиљаде воћкица су упропашћене — жалосно их је гледати како се издалека беле, оглодане са свих страна.

И кренете ли кроз брда и воћњаке, на све стране чујете само јадиковања, на све стране само жалбе и питања шта да се ради. Јер без икаквог претеривања, зец под садашњим приликама представља заиста праву опасност за наше воћарство, а нарочито у брдским крајевима, где се покрај шљива покушава да убаци и племенитија сорта јабука. Нико није луд да купује саднице, да их негује, када му за једну ноћ могу бити упропашћене, а једино што му заиста остаје, то је да наново купи и сади. Разумљиво је да под таквим условима не може бити ни говора о успеху, и човек се у чуду пита каквог смисла има сва пропаганда, сва предавања, сви трошкови да се воћарство унапреди, сви кредити, често милионски, на сузбијању штеточина воћака, када се оставља један од њих да без икакве сметње пустоши.

Рећи ће се да против зеца има лека. Препоручују се премазивања воћака кречом, било чистим било помешаним са балегом, са крвљу, мокраћом ит.д., али све је то у пракси од мале вредности и често се већ видело како зец, натеран глађу, шапицама очисти кору од наслага разних прљавштина а затим огули воћку. Једино сигурно средство било би да се око сваког стабла завије шаша (тулузина) или трска, па ако је она добро привезана, ако је ветар током зиме не разнесе, воћкица ће бити сачувана. Само оваква одбрана није увек изводљива. Како ће се завити хиљаде и хиљаде садница у расадницима и шта ће се радити са ниским, чучавим или патуљастим воћкицама? А када снег навеје и зец по њему до грана попне, како ће се оне заштитити?

Један од ловаца, после дуге препирке, рекао ми је: „Е мој драги, брани своје воћке. Када одлазиш од куће не остављаш отворена врата, па тако лепо заградиш и воћњак да зец у њега не уђе. Ником ни на ум не пада, да тражи од полиције да похвата све лопове те да ми немамо више потребе да се уопште чувамо, па не можете ни ви воћари тражити, да се сви зечеви побију зато што не ограђујете као што треба ваше воћњаке."

Смешно резоновање, које би се могло опростити великоварошком детету, али не сељачком сину као што је овај био.

Пре свега, када би се сви лопови разликовали од осталих људи као зечеви од других животиња, сигурно би их власти већ одавно учиниле безопасним. А друго, треба знати каква је то ограда коју зец не може прећи. Она мора бити од јаке жичане мреже (ако је слаба залети се и главом је пробије) довољно висока да је не прескочи и када је снег завеје, а укопана у земљу да испод ње не може да прокопа пролаз. Овакве ограде могу можда да подижу богати власници из плодних равница преко Дунава, али тражити од нашег сељака, који ни кућу не може добрим плотом да огради, да то уради са својим воћњацима по брдима, сасвим је бесмислено, и о томе не треба ни речи трошити. За наше воћарске центре, у Србији и Босни, ситуација је врло јасна. Ствари овако не могу опстати. Услед велике заштите коју ужива, услед врло малог броја ловаца, зец се необично јако и брзо намножио и сада треба бирати: или хоћемо да негујемо зечеве и тада да раскрстимо сасвим са воћарством, или хоћемо да одржимо воћњаке, да их обновимо, да их проширимо, јер од њих читави крајеви живе, јер воћарство постаје једна од најуноснијих грана пољопривреде, и онда нема другог излаза него да уништимо зечеве.

На крају најлепше ћу замолити све оне који су претрпели штете од зечева у току зиме, да ми то јаве са ознаком колико је воћкица и када уништено. Све ће нам то требати, као материјал за наш даљи рад.

Др. П. Вукасовић

Чабски бисер (јулски мускат, csaba gyöngy)

Чабски бисер је сорта стоног грожђа, која је доста размножена по виноградима у Мађарској и њој суседних држава. Она је код нас размножена у већем броју у фрушкогорским виноградима, а у последње време размножава се и по осталим виноградским центрима. Њена је највећа вредност у томе, што стасава за употребу и продају најраније од свију осталих сората грожђа, које се код нас гаје. Као таква ова сорта грожђа може да се износи на пијаце наше и иностране у оно доба када тамо нема другога грожђа. Услед тога може нормално да се уновчава по врло повољној цени. Последњих година, из винограда у околини Новог Сада извозе се у иностранство знатне количине грожђа од чабског бисера и шасле. Повољно уновчавање његовог грожђа и извоз истога утичу много, да се чабски бисер размножава по свима нашим виноградарским крајевима.

По г. А. Телекиу (Progrés Agricole et Vitocole № 20 од 1931 год). Чабски бисер је укрштањем произвео г. Starck из Bekescsaba год. 1904. Чабски бисер је у ствари једна миришљава шасла, чије грожђе сазрева много раније од осталих шасли, а раније и од до сада познатих најранијих сората: Мадлен Анжевина, Мадлен Појал-а и Раног Малингера. У Мађарској он стасава за јело бар на недељу дана пре ових најранијих сората а на две па и три недеље пре шасле. Код нас под нашом климом и на нашим виноградским земљама и положајима, чабски бисер сазрева средином месеца јула, негде мало раније (Далмација, Јужна Србија).

Гроздови чабског бисера су осредње величине, мало дугуљасти; зрна су округла, средње крупноће, боје зелено-жуте, врло слатко, са особито пријатним мирисом. Она имају извесне сличности са миришљавим шаслама. Кожмурица-опна је доста дебела, али пуца ако је у току зрења влажно време. Родност чабског бисера је осредња, али гроздови нису реуљави.

У главноме ова сорта грожђа одликује се својом раном зрелошћу и својим особито пријатним укусом и мирисом.

Садити је првенствено на плоднијим и свежим виноградарским земљиштима а положајима оцедним и изложеним проветравању. Боље подноси дугачку резидбу но кратку.

Што се подлога америчке лозе тиче, чабски бисер успева добро на истим подлогама на којима успева златна шасла, о чему смо изнели податке у Тежаку од 15 априла.

Ник. Ж. Петровић

Пламењача (Пероноспора) на виновој лози

— Виногради, опасност је на прагу —

Наши виногради добро знају шта све пламењача (пероноспора) може проузроковати на виновој лози: сасушено — спржено лишће, гроздови потпуно или већим делом упропашћени; берба уништена или страшно умањена. Године јаке пламењаче остају дуго у непријатној успомени. Због тога се борба противу ове болести води огорчено; улаже се много труда и средстава, јер је сваком јасно да незаштићени виногради могу не дати ни једно зрно зрелог грожђа. Али ова борба није увек успешна; дешава се да и поред прскања лоза страда. Разочарења нису ретка. Откуда то долази? Зашто и испрскани виногради бивају захваћени пламењачом?

И ако располажемо сасвим сигурним средством за спречавање пламењаче ипак увек не успевамо да отклонимо њену појаву. Бакарне чорбе (бордовска—бакарно кречна, бургињонска — бакарносодна и др.) су врло активне противу паразитне гљивице проузроковача ове болести. Али сама прскања не изводимо увек у прави час, те се дешава да лоза остане незаштићена баш онда када за њу постоји највећа опасност. Значи да је *најважније у одбрани лозе од пламењаче избор времена када треба обавити прскање.*

Пламењача се може појавити врло рано с пролећа, готово истовремено са почетком листања. Такав је случај у топлијим виногорјима, као што су у нашој земљи у Далмацији, Херцеговини, Ј. Србији. У хладнијим крајевима пак њена појава долази доцније, тек око цветања. Али и овде она може да изненади кад је пролеће рано и топло и да узме маха и пре отварања цвета. Ова прва појава пламењаче увек представља озбиљну опасност, јер чокот који је захваћен овом

раном заразом бива изложен јачим нападима доцније и на њему цео рад може пропасти. Нарочито је катастофалан напад ако се деси у току цветања или одмах по заметању. Тада апсолутно цела берба бива доведена у питање: млади гроздови у целости поцрне и осуше се. Млади заражени плодови прво препокрију се једном беличастом навлаком, као каквим финим папирјем, па затим губе своје зеленило и потпуно увену. Ову рану појаву пламењаче многи бркају са пепелницом, другом једном болешћу винове лозе, што може довести виноградара у забуну у погледу избора срестава за борбу, јер док се пламењача може сузбити прскањем бакарним—чорбама, дотле се противу пепелнице употребљава сумпор у праху (запрашивање) или сумпорна једињења. Међутим грожње заражено пепелницом може се распознати поред осталог и тиме што захваћене бобице — зрна пуцају, док се бобице заражене пламењачом напротив смежурају, осуше се не пуцајући. Уз то унутрашњост бобице оболелих од перонospоре постаје мрка, док код оних које пате од пепелнице задржи своју отворену боју.

Гљивица која изазива пламењачу може заразити лозу само онда кад се на њој налазе капљице воде: за време или после кише или кад је пала роса. Даље утврђено је да су опасније дуготрајне и тихе кише него кратке и плаховите, и да највећи број зараза настаје кад киша престане, док се кишне капљице још на лози налазе. Значи да су од утицаја само она прскања која се обаве пре кише.

Али како прскања не смемо да распоређујемо према предвиђањима да ли ће киша пасти или не, то се у пракси показало као најбоље и као најсигурније да лозу прскамо у извесно одређено време, водећи у главном бригу да у добу опасности од болести *виноград не сме да дочека кишу неиспрскан.* Периода опасности за лишће траје готово све док не опадне; грожње међутим може бити заражено само до шарка, али шепурина грозда и петељке бивају нападнуте и нешто доцније, што такође повлачи сушење плодова. Ипак највећа опасност за лозу престаје са шарком; ако је дотле заштићена, може се сматрати да је постигнут скоро потпун успех.

Прво прскање треба извршити што пре по појави младих гроздова. Ово прскање је од врло великог значаја, јер спречава прву заразу и штити цветове. Друго се има обавити пред цветање а треће нешто после заметања плодова. Сва ова три прскања имају за главни циљ одбрану грозда, а истовремено бива, разуме се, заштићено и лишће. Ако је време суво, бескишно, ова три прскања су довољна. Али ако кише постану чешће, онда се и број прскања мора повећати.

Тада има као мерило да послужи правило: да *чим лишће остане без оне заштитне скраме коју оставља чорба, треба*

без одлагања обновити прскање. И ако се случајно деси да виноград није испрскан а киша почне падати, прскање се има отпочети пре него што она потпуно престане. Овим прскањем истина изгубиће се више чорбе него обично, али ће виноград бити одбрањен, што је много важније.

Сви они који буду овако поступали постићи ће сигуран успех.

Dr. Младен Јосифовић

„Вештичине метле"

Под именом „вештичине метле" подразумева се једна доста честа болест неког нашег културног и шумског дрвећа, а која се из далека познаје по местимичном жбунастом развоју грана, те јако потсећа на имелу. Изближе посматрана даје утисак неких доста чудноватих метала, те јој је отуд и име дато у народу. Од културних биљака најчешће се ове метле налазе на шљиви, трешњи и вишњи а од шумских на грабу, јови и брези. Пошто су оне прилично честе у воћњацима наших шљиварских крајева, те тамо причињавају и осетне штете, то ћемо изнети укратко за наше пољопривреднике опис болести, њен значај и начин сузбијања.

Изглед ових метала је врло карактеристичан, као што се лепо види на самој слици слика 20. Из пупољка израсте један кривудави танки младар, који се одликује од осталих и знатним задебљањем при својој основи као и великим бројем развијених пупољака. Из његових се пупољака развијају даље сличне гранчице, па се тај развој продужи све док се не образује она густа жбуната метла. Па пошто сва ова маса од кривудавих гранчица лежи на једној једној почетној сличној грани, која је немоћна да их одржи у нормалном усправном положају, то је најчешћи случај видети те метле да у неколико висе. Ове метле раније пролистају, са много ситног клобучавог и нешто округлијег лишћа, чији мирис у многом потсећа на свеже осушено сено (кумарин). И по боји се ово лишће одликује од нормалног, јер је често у младости чак и црвенкасто (нарочито на трешњи) а после прелази у мрко и црно, са повијеним ободом на ниже, те раније опада од нормалног лишћа. Некада се виде и мали цветићи на овим гранчицама у метлама, али они никада не доносе плодове, те су све те гранчице јалове, неплодне.

Зашто се развијају овакве метле на поменутим биљкама? Да ли се не развијају „онако, саме од себе, случајно", како сам имао прилике да чујем од неких пољопривредника, или оне заиста имају некога свога узрочника?

Развој ових метала је последица живота и дејства једне сићушне гљивице (сличне буђима, плеснима), која се развија

у свима гранчицама ових метала. Њено кончасто тело (мицелија) пролази у све гранчице једне метле, па кад доспе у лишће тих гранчица у пролеће образује на његовом наличју у виду буђе органе за своје даље размножавање.

Пошто су ови органи гљивица толико ситни, да се могу видети само помоћу справа за јако увеличавање (микроскоп), то за све наше пољопривреднике она остаје заиста невидљива у своме појединачном облику. Ипак то још не значи

Сл. 20 Једна „вештичина метла" са шљиве.

да се и пољопривредници не могу уверити у постојање ове гљивице. Ако погледамо на наличје лишћа ових метала с пролећа у априлу, мају и јуну месецу, видећемо да је покривено сивкастом прашњавом навлаком. Те навлаке нема на наличју здравога лишћа на обичним гранама.

Да напоменем само да је научни назив за гљивице проузроковаче вештичиних метала *Taphrina*, и то оне на шљиви T. insititiae а на трешњи T. cerasi. Њихово презимљавање и одржавање живота из године у годину је омогућено тиме, што је њихово кончасти тело које се налази у гранчицама способно да живи више година те тамо и презимљује. Преношење с дрвета на дрво се обавља семенчицама (спорама) помоћу ветра, које исто тако изгледа могу да проведу зиму

међу љуспицама пупољака, где у пролеће клијају и нови се кончић увлачи у младар, који потера из пупољка. Тиме је дат основ нове метле.

Штета коју проузрокује ова гљивица односно саме ове метле, састоји у томе, што те иначе јалове метле троше велику количину хране, коју биљка спрема за себе и своје плодове. У накнаду за то ни сама биљка а ни пољопривредници не добијају од метала никакве користи, те се због тога ова гљивица и назива готованка (паразит), јер живи на туђи рачун. Сасвим је разумљиво да ће биљка трпети у толико више у колико је већи број тих метала на њој развијен. На жалост је врло чест случај видети у неким нашим шљиварским крајевима и такве шљиве, које су потпуно затрпане у вештичине метле. Колико то изнурава шљиву није потребно нарочито истицати. Интересантно је напоменути, да су трешње осетљивије од шљива, те се код њих гране више суше, и ако су често нападнуте са мањим бројем метала. Исто тако постоји разлика и код појединих врста и сората шљива.

Али пољопривредници ретко кад обраћају пажњу овој штети, коју подносе саме биљке. Кад би се све свршило на томе и самим метлама на шљивама на пример не би се ни поклањала никаква пажња. Међутим је сасвим природно да изнурене, и ако још неосушене шљиве или поједине њихове гране, не могу доносити онолико и онаквих плодова, какав је то случај са нормалним и здравим шљивама. Треба сваки пољопривредник да је начисто с тим да велики део плодова на тако изнуреној биљци или се не заметне или доцније мора да опадне, јер нема довољно хране и за њихову исхрану, а и оно нешто што и дозри, обично је ситније, киселије и слабије се одржава после брања и прераде. Ово су редовне појаве код оних стабала и грана, која нису исцрпљена толико, да престају са рађањем у опште, што је свакако и ређи случај.

Сам начин *сузбијања* ове болести је толико прост и јевтин да би било заиста велико ругло за сваког пољопривредника, који и даље дозволи да му се ове метле развијају на шљивама и трешњама. Пошто смо већ видели, да узрочник-гљивица живи само у главном у вештичиној метли, то да би се ње ослободили, треба *потпуно отсећи целу метлу и онда је спалити*. Да ли ће се негде отсећи и читаве гране са шљиве или само поједине метле, зависи од тога у каквом се стању налази сама грана и колико метала има на њој. Често је боље отсећи и целу грану, но оставити на њој много засека и рана, кроз које би могле ући и неке друге паразитне гљивице унутра. Због тога ране увек, нарочито ако су веће, премазивати раствором плавог камена и катраном или воћарским воском. Најзгодније време за ово скидање метала је од јесени кад опадне лишће, па до пролећа када крећу

нови изданци. За разумног пољопривредника ово и није никаква нарочита радња, јер он увек у то доба обилази своје воћњаке са потребним прибором у руци и скида са воћака све оно што им је непотребно, па тиме и ове вештичине метле. Са мало више пажње, воље и разумевања код пољопривредника нестаће и овог незваног госта из наших воћњака. Зато још од сада сваки нека уочи те метле, ако их има на својим воћкама, па на јесен одмах на посао.

Инж. agr. **Живојин Тешић**

Винска криза и задружно подрумарство

Живимо у добу велике материјалне кризе. Са свију страна чује се како „привреда стење под тешким бременом кризе". Свакодневно читамо о беди наше пољопривреде. Осећамо сви да је нормални живот наше пољопривреде поремећен. Знамо и то да од ње зависимо сви, па ипак скрштених руку гледамо је како се постепено дави у море кризе. Наше виноградарство је нарочито погођено. Наша винска криза је тим несноснија што су баш њом погођени пасивни крајеви наше државе, крајеви где је виноградарство главно занимање и где друге културе не могу успевати или су бар нерентабилне. Узрок винској кризи у нашој земљи је у главном исти онај који је и у другим земљама, наиме: већа производња од потрошње. Вишак производње не извозимо, јер за њега не налазимо погодно тржиште, једна су нам тржишта из економских или политичких разлога неприступачна, друга су нам некорисна, због велике удаљености а на трећим се туку ценом или квалитетом или ценом и квалитетом друге државе. С друге стране наша винска трговина је веома слабо организована. Наш виноградар је научио да има посредника између себе и потрошача. У великом броју случајева наши виноградари су приморани да уновчавају своје вино преко трговаца, јер посебице производе мале количине вина. Та су вина обично толико разнолика да се у једном подруму и од исте сорте налази онолико типова вина колико бачава. Уз то су нехармонична, неукусна и ако су захваљујући природним условима врло јака у алкохолу, као ретко у којим земљама. Од Словеначке и Далмације па до Крајине и од Срема и Баната па до Грчке и Бугарске, свуда су распрострањена велика виногорја. Наши виноградари умеју да гаје винову лозу али не умеју да искористе плод — рђави су винари. Грожђе прерађују на примитиван начин а немају ни добрих подрума. Вино справљено на овакав начин рђавог је квалитета. Преко зиме се још некако и очува али почиње да се квари чим настану топлији дани, обично добију сирћетну болест — цикнулост.

Зато су мали виноградари приморани да продају своје вино одмах после врења или најдаље до конца зиме, када су му цене најниже. Јасно је да под таквим приликама наше виноградарство не може да се развија већ је доведен у питање његов рентабилитет. Виноградарству је преко потребна помоћ надлежних стручњака. Пут задругарства је најбољи. Као лепи примери служе нам смедеревска, венчачка, јовачка и друге винарске задруге. Зар нису оне успеле да економски препороде своју околину?

Смедеревска винарска Задруга основана је 1909 године а обновљена је одмах после рата. И за непуних 14 година успела је да економски подигне на завидну висину своје задругаре. Њен се капитал данас броји на милионе. Њени задругари продају своје грожђе 50% скупље од незадругара. Смедеревска Задруга није једини пример који нам сведочи како један чисто виноградарски крај може помоћу задругарства да напредује у пркос тешкој винској кризи. Ми имамо још неколико таквих задруга. Таква је она у селу Јовцу. На супрот овом са жаљењем гледамо друге виноградске центре где се слабо ради или се уопште не ради ништа на њиховом унапређењу путем задружног подрумарства. Најжалоснији пример ове врсте даје нам Жупа. Жупа је најчувенији виноградарски крај предратне Србије. На овогодишњој изложби грожђа и воћа у Београду Жупи су дали признање наши најмеродавнији стручњаци додељујући јој прву награду — сребрни пехар. „Жупа је мала шампања" — говорили су претставници домаће и стране штампе када су почетком овогодишње бербе направили излет у Жупу. И заиста сви су били очарани њеном лепотом и богатством у грожђу. Али одушевљење није дуго трајало — управо дотле док нису завирили и у наличје Жупе: примитивну прераду грожђа, примитивне подруме и примитивне справе. Новинари су одлично оценили ситуацију у Жупи и предложили су задругарство као једину и моћну меру за њено унапређење. У неким виноградарским центрима где је криза дошла до јачег изражаја правилније је схваћена важност задружног подрумарства. Јер у кризи се људи боље споразумевају и осећају потребу да се здружени боре за своје — заједничке интересе. То је можда једини позитивни резултат кризе.

Ако пратимо развој нашег задружног подрумарства видећемо да је он у односу према другим виноградским земљама и сувише спор. Поред неколико добрих задруга наилазимо и на такве које су неспособне да се боре са приликама под којима живе, те завршавају изумирањем. Њима често недостаје морална снага, а то је битни услов за стварање и опстанак сваке задруге. Задруга се не ствара само новцем, већ развијањем задружне свести и стварањем задружног духа. У ту сврху неке бановине отвориле су специјалне задружне

школе које имају задатак да спремају стручне задругаре. Дунавска бановина отворила је Задружно — винарску школу у Вршцу. Иницијативом наставника створена је или боље рећи извађена из фијоке вршачка винарска задруга (јер постоји на папиру још од 1928 године). Директор и наставници су такође чланови и старају се за њен просперитет. У Моравској бановини постоји такође једна *сйецијална — задружна* школа у Прокупљу, и то са трогодишњом наставом. Ове школе треба да нам спреме стручне задругаре који ће бити способни да у улози секретара — благајника или књиговође унапреде, путем задругарства, наше виноградарство на ону висину коју је већ постигла Француска, Немачка и Италија. Француско задружно подрумарство је нарочито добро развијено. Међутим оно није старог датума. Задружни винарски покрет почиње да се развија од 1893 године. Највише је задруга створено од 1900—1909 и развијало се са обновом винограда, тако да данас постоји само у централном и западном делу Француске 510 задружних подрума и преко 300 задруга за заједничку дестилацију комине. У Немачкој винарски задружни покрет почиње нешто раније, око 1868 године у једној покрајини која се сматра за колевку виноградарских задруга — долина Ара. Почетком 1929 године било је у тим крајевима око 300 задруга. У Италији има такође приличан број задружних подрума и задруга за прераду комине. Задружно винарство развија се и у другим земљама. Налазимо га у Аустрији, Грчкој, Мађарској, Румунији и Бугарској. Све су то виноградарске земље које производе велике количине вина и чија се винска индустрија налази у тешкој или лакшој кризи. Ради сређнијег решења ове међународне винске кризе одржан је прошле године у Риму III Међународни Вински Конгрес на коме су биле заступане све виноградарске земље. Радови конгреса били су подељени на седам секција. Прва секција била је посвећена винској кризи. Референти су се сложили да је за напредак винарске индустрије потребно:

1) Смањити производне трошкове вина
2) Добити нова тржишта
3) Наћи нову употребу производа винове лозе.

Конгрес сматра да је потребно пре свега претопити мале винаре индивидуалног карактера у права индустријска подузећа на задружној основи, која би могла да примене сва средства која нам рационална и научна техника пружа. На тај би се начин најлакше смањили производни трошкови и добило типизирано вино. Конгрес је даље предложио да се удруже све виноградарске земље и да се удруженим снагама боре противу прохибиције и противу оних држава које су поставиле кинеске зидове на царинским пролазима вина. Напослетку конгрес је ставио у дужност Међународном винском уреду у

Паризу да сакупи потребне податке и документе од заинтересованих држава и да направи конкретан пројект за организацију међународног пољопривредног кредита, који би се могао искоришћавати искључиво за организацију задружног подрумарства.

Инж. агр. **Драгослав Милисављевић.**

Лечење (изолација) влаге у становима

Влага је велико зло за сваку зграду, а још је веће зло за здравље људи, који у њима живе. Верује се да влажни стан узрок многим болестима, јер су влажна испарења веома шкодљива за здравље. У влажним зидовима и подовима (станова) ствара се плесан, која затвори поре и тиме спречи природно проветравање кроз зидове, па се у унутрашњости зграде ваздух брзо поквари. Ова плесан у већој мери, проузрокује трулење и распадање грађе од које су начињени зидови, подови и сви остали делови зграде до којих влага допире. Према томе влага је велики непријатељ и људи и грађе, те је због тога треба свим могућим мерама сузбијати.

Најбоље и најевтиније је ако се зграда обезбеди од влаге приликом зидања. Али ако се то не учини, влага се доцније појављује у зидовима и треба одмах тражити узрок њеном постајању. Па кад се утврди прави узрок постајања влаге, треба предузети мере које би се за такав случај најсигурније примениле и њима спречило продирање влаге.

Има врло много узрока влажења а главни су: подземне воде (водене жице, извори, висок речни ниво и т. д.) и водени талози (киша, снег и др.). У првом случају, подземне воде влаже земљиште око зидова из кога ови упијају влагу, па се она кроз поре пење и шири. Подземне воде осим зидова влаже и подове. Ако је под од дасака, врло брзо иструне и јако заудара на плесан. Ако су узроци влажењу водени талози, киша, снег и др., појава влаге у зидовима бива на више начина.

1. Најчешће киша и снег влаже земљиште око спољних зидова куће, па као и у првом случају влага се порама преноси навише. Ова влажења су јача и видња за време кишних дана или при топљењу снега, а мања су или се сасвим изгубе за време лета.

2. Није ретко ни влажење зидова са стране и то кад кишница која пада скрова (кад је мали испад стреје или нема олука) прска зидове који упију влагу, па се на исти начин преноси и шири као и у ранија два случаја.

3. Кад се подови стално квасе, пере и суши веш или мокра одела и обућа, кувају велике количине јела, а про-

стори у којима се то чини не проветравају се довољно, онда се влага из ових испарава и кад дође у додир са хладним зидовима она се расхлади и понова претвара у воду. У овом случају влага може бити и при самој тавaници, а за ову врсту влажења каже се „зидови се зноје". Уколико су зидови тањи а топлота напољу нижа од унутарње, утолико ће знојење зидова бити јаче.

Све мере за сузбијање (изолацију) влаге подилећемо према узроцима њеног постојања на три врсте и то: 1. Кад продире одоздо 2. Кад продире са стране и 3. Против знојења зидова.

Изолација зидова. — Кад влага продире одоздо навише може се спречити једино једним слојем или боље рећи појасем, који је непробојан за влагу. Такав се слој обично по-

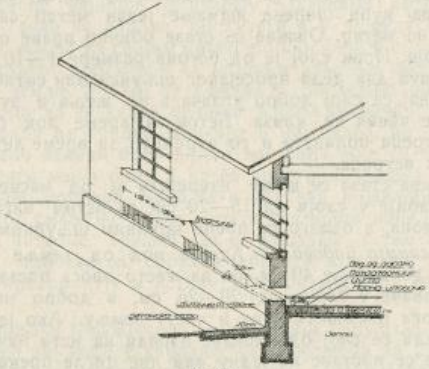

Сл. 21.

ставља у висини пода зграде или још боље 10—15 см. испод овога. Извршује се на различите начине. Добар је начин ако се овај слој изради од тесаника који имају ширину зида, а висину око 25, см. (или три реда цигле). За ову сврху камен треба да је чврст (компактан), а пре употребе да се добро провене на ваздуху, како би испустио мајданску влагу. Тесаници се увлаче у зидове највише дужине до једног метра и залију цементним малтером размере 1:1 (на један део цемента један део песка по запремини). Пошто се ово заврши, прескочи се један метар, па се зид избуши и увуку тесаници на исти начин и залију све док се не дође до почетка. Сад се то исто учини са деловима које смо први пут прескочили.

Добар је изолациони слој и од добро печене цигле која се умаче или премазује врелим асфалтом, па се на исти начин умеће — увлачи у зидове као и тесаници.

Може се израдити доста добар изолациони слој и од здравих и добро печених црепова који се слажу у редове на преклоп и премазују цементним малтером. Све остало је као и код прва два случаја.

Ако влага долази са стране најбоље је израдити слој од цементног малтера дебљине 5—6 см. а висине 50—60 см. Од овога се јевтиније може израдити добра изолација од црепова који се слажу на преклоп и заливају цементним малтером у најмање три слоја. Најјевтинији начин израде ове врсте изолације је од масне иловаче која се поред зида набије у слоју од 20—25 см.

Да се земљиште око зграде не би влажило, а преко овога зидови потребно је израдити стазу поред свих обимних зидова куће ширене најмање један метар са нагибом 2—3 см. на метар. Овакве се стазе обично праве од бетона у два слоја. Први слој је од бетона размере 1—10 (на један део цемента два дела просејаног шљунка или ситног оштрог песка). Овај се слој добро углача а по жељи и зупча ваљком да се човек не клиза. Бетон за време док сасвим не очврсне треба поливати и то нарочито за време летњих дана или јаких ветрова.

Оваква стаза се може извршити и од масне иловаче која се набије у слоју од 15—20 см. са истим нагибом као и код бетона, а одозго се поспе крупним шљунком.

Изолација подова. — Ако је под од земље треба га ископати до дубине 40 см. па на место овога поставити слој масне иловаче у слоју од 20—25 см. и добро набити, па преко овога поставити суву и чисту земљу. Ако је под од дасака онда се слој од иловаче изради на исти начин, а потпатоснице се поставе на једну или две цигле преко којих се постави терисана хартија или се премаже цементним малтером. Простор испод патоса остаје неиспуњен, и њега треба довести у везу са спољним ваздухом помоћу рупа на спољним зидовима. Ове су рупе обичне величине 10 на 10 см. За време влажних дана ове се рупе затварају да не би влажан ваздух могао да влажи под.

Знојење зидова. — Да се зидови не би знојили треба избегавати често квашење подова, сушење и прање веша, одела и др., нарочито у затвореним просторима, а најбољи и најјевтинији начин да се знојење сузбије јесте често и добро ветрење, нарочито за време топлих и сувих дана.

М. Мијатовић
архитект.

Одабирање сората јабука и крушака за гајење

Један напор Француске за поправку воћарске производње

Велики довози америчких јабука и крушака у Европу и њихова лака и добра роња на европским тржиштима изненађују многе европске воћарске земље, и потстичу их у последње време да предузимају хитне и опсежне мере да у производњи воћа, а нарочито у производњи јабука и крушака усвоје америчке методе. Те се мере крећу поглавито у правцу поправке воћарске производње, те да би се домаћа и страна нарочито европска тржишта могла снабдевати воћем у оваквом облику, како би оно што лакше могло привући што већи број потрошача и сузбијати америчку конкуренцију.

Да би се у томе што боље успело живо се ради у разним земљама на одабирању најбољих сората воћа, које у погледу каквоће највише одговарају захтевима потрошача и трговине. Такви су радови предузети и у Француској, која је позната земља са својим многобројним финим сортама воћа свога властитог порекла и са великим извозом свога воћа у иностране земље. У овој су држави у последње време учињени напори да се услед великог извоза америчког воћа понајпре поради на обнови јабучара и крушкара, но с тим да се претерано велики број сората тог воћа, које се тамо гаји сведе на што мањи број, а да се ипак производња тог воћа квалитативно поправи. Како се и код нас појављује тежња и пропагира смањење броја сората тих врста воћа, од интереса је за читаоце Тежака да се упознају с тим напорима Француза, односно са сортама јабука и крушака, које они нарочито препоручују и истичу за производњу у већим размерама.

Управљачи Фравцуског помолошког друштва и Национални савез за воће у сарадњи са Конгресом за стандардизацију воћа и воћарским произвођачима организовали су референдум, то јест гласање преко воћара, те да би сазнали мишљење с једне стране о најбољим *националним* сортама јабука и крушака, то јест о онима, које су већ раширене по целој Француској и с друге стране о најбољим *регионалним* сортама тог воћа, то јест о сортама, које се производе само у одређеним областима Француске и у већим центрима ван тих области.

Избор различитих сората јабука и крушака, који је том приликом извршен није, нити може бити дефинитиван, али он даје довољно упута да производња јабука и крушака буде боље управљена у том смислу да се замени неред у производњи тих врста воћа са редом, са производњом најбољих сората на што је могуће већим површинама. С тако извршеним избором Французи желе да, уз једну ефикасну пропа-

ганду, омогуће својим воћарима да у будуће избор сората не врше „на срећу" него напротив са потпуним познавањем ствари, да обнове старе воћњаке на рационалним основама и да осигурају и за своја домаћа и за страна тржишта уједначену (стандардизовану) робу, која се данас највише тражи и најбоље плаћа.

У избору најбољих сората јабука и крушака које су одабрали и препоручили својим произвођачима за гајење, Французи су водили рачуна о овим особинама: 1) о крупноћи плода, 2) о просечној обојености, 3) о правилном облику плода, 4) о издржљивости плода при преносу, 5) о трајању плода приликом чувања, 7) о издржљивости воћке према паразитима, 8) о плодности и бујности воћке, 9) о тражњи воћа од стране потрошача, 10) о особинама чувања воћа у хладњачи (чиме се може продужити време потрошње). Узимајући све ове особине у обзир, французи су учинили овакав избор сората јабука и крушака:

I Јабуке

1. *Националне сорте.* Сорте јабука које су раширене по целој француској, уврштене у националне (супротно регионалним) и препоручене да се производе у маси у свима случајевима јесу: *краљица ренета, (енглеска пармена), канадска ренета, зимски рамбур, ко-ска (каселска) ренета, жонска* (de Jaune), *манска ренета, сива сентонжска ренета, лепи боскоп, бауманова ренета.*

Сорте: *сиву канадску ренету, лепоцветку жуту, лепу понтоаску. кокс оранж пепин и бизмаркову* сматрају трговци да тешко издрже пренос или су нежне, те су остављене за даља проучавања.

2) *Регионалне сорте.* Међу многобројним сортама из те групе препоручене су следеће као најмногобројније у појединим округзима, *онтарио, енглеска ренета, бела калвилка* (која треба да се гаји само на шпалирама, јер је иначе за гајење воћњака врло осетљива), *краљевска калвилка, ренета шатеније, црвена калвилка, лепа девојка.*

Овим ће се сортама вероватно додати у одређеном времену и неколико америчких сората, које су и у Француској уведене мало свуда ради испитивања, ако се после неколико година буде о њима стекло повољно мишљење.

Мора се овде поменути да америчке јабуке, које се извозе на европска тржишта припадају махом броју сората међу којима преовлађује црвена јабука звана *уајнсеп* (winesap), која се испошиље у сандуцима и бурадима на велике даљине; то су сорте, које подносе дуге преносе и имају привлачну боју и добру квалитету.

И ако неке сорте напред препоручених јабука немају црвену сјајну кожицу, тако привлачну као америчке јабуке, ипак оне имају многе драгоцене особине као деликатан мирис и изврстан укус а уз то још и добро рађају тако, да Французи сматрију да ће оне имати добре пропе нарочито на њиховом унутарњем, а и спољњем тржишту. Они још нарочито истичу да код сортата, које се имају продавати у самој земљи треба да преовлађује лепа спољашњост и добра каквоћа као и да те сорте треба да сазревају у разно време, те да би се и тржиште њима могло снабдевати дуже времена.

II Крушке

Сорте крушака, које су проглашене као националне и препоручене да се могу гајити по целој Француској јесу *жифарова масленка* (масловка), *доктор Жил Гијо, добар хришћанин Вилијам, бечки тријумф, Хардијева масленка, добра Луиза од Авранша, војвоткиња од Ангулема, декаткиња комис, клержова масленка, ђас красанка, есперенова бергамотка.*

Следеће сорте нису препоручене за гајење: *Александар Друјар* (гњили пре него што сазре), резервисана за даља проучавања, *клајов љубимац* (гњили врло брзо), а од регионалних: калуђерка (недостаје јој каквоће), *ђариска грофица* (нема спољњег привлачног изгледа).

И ако још многе сорте јабука и крушака, нису одбачене, ипак напред наведени горњи избор омогућава произвођачима воћарима да се боље и лакше определе у будућој производњи тих врста воћа у смислу било да подижу нове воћњаке од напред поменутих препоручених сорти, било да прекалемљују дрвета од сарата, које имају мало пропе у трговини, односно које су без велике вредности. Сва ће дрвета на тај начин добити у вредности, јер ће давати плод који ће себи наћи лакше и боље пропе на тржишту било домаћем било иностраном.

У Француској се последњих година чине и огромни напори у организовању и спровођењу борбе противу болести и штеточина, те да би се производило воће скоро без мана, као што је и америчко воће. Придајући велику важност воћарству а да би помогло његовом већем развићу и напретку и потстакла приватну иницијативу Француска је пре извесног времена образовала при Министарству пољопривреде и један нарочити *виши воћарски одбор* са задатком да проучава сва питања, која се односе на воћарску производњу те земље, на пропу воћа на унутрашњем и спољњем тржишту, на начин презентирања воћа, на опште и на техничке и економске проблеме, који су у вези са том граном пољопривреде.

Др. Вел. Стојковић

Засађивање сортиментских воћњака о трошку задужбине Николе Спасића

За време тешке привредне кризе коју преживљујемо, наше воћарство је уопште узевши, једина привредна грана која не само што није сустала, већ чак показује и известан напредак. Шта више могло би се рећи, да је управо у току ове кризе наше воћарство, нарочито у Србији и Јужној Србији, добило такав замах и полет, какав се пре тога у нас не памти.

Али баш та скоро општа тежња ка сађењу нових воћњака открила је јаче него икада раније и један наш велики недостатак код без мало свих врста воћа. То је оскудица тачних, искуством и рачунски проверених података о ваљаности оних сората, које би у појединим нашим крајевима могле најбоље напредовати и доносити најпоузданији, најобилнији и најукуснији род. Многе стране сорте познаване су и препоручиване код нас или понајчешће само на основу слика и књишких и ценовничких описа, или тек делимице на основу случајних сазнања појединаца, али без ширега значаја. При том најмање су познаване наше домаће сорте воћа и њихове одлике, те се скоро стално сва срећа очекивала од страних слављених, али за наше прилике ни приближно довољно проучених сората. Зато није никакво чудо, што су многи наши воћари доживели, па и данас још увек доживљују разочарења и штете, које неповољно утичу на радни потхват других и у крајњој линији представљају штете и за целу народну привреду.

Свестан огромнога значаја, који правилан избор сората од појединих врсти воћа има по успех и напредак у воћарској привреди Управни одбор *Задужбине великог народног добротвора Николе Спасића* у Београду сматра, да би и у интересу појединаца и у општем интересу било, ако би допринео да се досадашњем лутању и садашњој неизвесности у том погледу учини што пре крај. Зато је, благодарећи предусретљивости стручних органа Министарства пољопривреде и бановинских управа, одлучио: да се о трошку Задужбине тако важно и основно питање о привредној вредности појединих наших и страних сората у најкраћем времену пречисти на једино могућан начин, т. ј. на основу систематских вишегодишњих огледа. Ради тога је у споразуму са Министарством пољопривреде израђен за ову прву годину план о засађивању сортимеитских *јабучара, крушкара, кајсијара и бресквара*, а за наредну годину остаће да се то учини и за остале врсте воћа, особито за орахе, лешнике, трешње и кестење.

По том плану имају се засадити:

а) Пет сортиментских *јабучара* и то: у Бановинском расаднику Крагујевац—Гружа, у Среском воћном расаднику у Раковцу, на имању Ниже пољопривредне школе у Тетову, на имању Ниже пољопривредне школе у Севојну у срезу Ужичком и на имању Ђуре Николића пољопривредника из Гугља у срезу Пожешком.

б) Четири сортиментска *крушкара* и то: у Бановинском расаднику у Горњем Милановцу, на имању Ниже пољопривредне школе у Битољу, на имању Ниже пољопривредне школе у Прокупљу и на имању Ђуре Николића из Гугља.

в) По три сортиментска *кајсијара и брескара* и то: у Бановинском расаднику у Аранђеловцу, у Бановинском лозном расаднику у Кавадару и на имању Ђуре Николића из Гугља.

У сваком *јабучару* биће засађено укупно по 46 разних, сада најпознатијих сората, међу којима и наша домаћа будимка, тетовка и колачарка; а од сваке сорте узеће се по 5 садница. — *Крушкари* имаће по 59 сората, од којих 7 наших домаћих, такође од сваке сорте по 5 садница. — За *брескваре* предвиђено је 30 страних сората, а у току ове године прибраће се и засадити боље домаће сорте бресака из крајева, који су код нас од вајкада најпознатији својом производњом добрих бресака. Од сваке сорте бресака биће засађено по 15 садница, од којих по 5 на подлози од брескве, бадема и џенарике, како би се на тај начин истовремено пречистило и спорно питање о томе, која је од тих трију подлога боља за гајење бресака. Најзад, за *кајсијаре* утврђено је 19 страних сората, а у току године прибраће се и засадити и наше боље крупније домаће сорте, узимајући при том од сваке сорте по 5 садница.

Да би се од целог овог потхвата извукле све оне користи, које се с правом могу очекивати, даљи развој и приносе заснованих сортиментских воћњака систематски пратиће и проучавати из године у годину како надлежни стручни органи дотичних Бановина и Министарства пољопривреде, тако и стални стручњаци, које ће Управа Задужбине Николе Спасића нарочито ангажовати.

На тај начин може се поуздано рачунати, да ће се за десетак-петнаест година моћи са највећом тачношћу утврдити привредна вредност сваке појединe засађене сорте у односу према другима. А колико ће то олакшати и појачати даљи рад на унапређењу нашег воћарства и тиме омогућити далеко успешније искоришћавање необично повољних природних погодаба за производњу разноврсног воћа у нашој држави показаће скора будућност.

Питања и одговори

Питање. У Црмици прошле године појавила се на виновој лози болест „медљика". Од ове болести лишће и грожђе бива прво премазано неком сјајном лепљивом материјом па потом поцрни. Овако нападнут плод остаје ситан, рђаво дозрева и не представља готово никакву вредност.

Каква је ово болест и шта се противу ње може предузети.

Видо Перазић
монопр. чиновник Струмица

Одговор. Медљику проузрокују извесне ваши које живе на стаблу, ластарима и лишћу винове лозе. Ове ваши имају особину да из свога тела излучују једну слузаву, сладуњаву течност, која се као мед (отуда и име медљика) разлива по разним деловима лозе: по лишћу, плодовима, гици (крљи) и пада и на земљу.

Ова медена течност директно је осетније штетна само кад падне на грожђе стоних сората винове лозе, јер такво грожђе измазано губи од својег лепог спољног изгледа. Али медљика повлачи за собом другу једну штетну појаву. Она представља одличну храну за неке нарочите гљивице мрке боје. У њој се развију те гљивице и образују на површини медљиком наквашених органа једну мрку — чађаву — прљаву скраму, такозвану „чађавицу." Ова чађавица донекле омета правилан рад лишћа а захваћено грожђе се не може уопште употребити за јело. Гроздови покривени чађавицом се не могу искористити као асталско грожђе Унети у кључ могу ометати правилно алкохолно превирање а и вино које се од таквог грожђа добије подлежно је разним болестима. Према томе, с правом се чађавица има сматрати као штетна, чак врло штетна. Када се овом дода још и чињеница да и саме ваши, које производе медљику, сишу сокове и тим изнурују лозу, онда је сасвим јасно да виноградар мора предузети мере за заштиту свога винограда од ових штеточина.

Борба противу чађавице и медљике своди се на сузбијање вашију. Ако ове буду отстрањене са чокота, самим тим биће онемогућена појава и чађавице. А противу вашију се треба борити па ма оне и не производиле медљику, јер оне представљају озбиљног непријатеља за нападнуту биљку. Сузбијање њихово најлакше се спроводи по отпадању лишћа или пре листања. Најбоље одмах по орезивању треба металном четком очистити чокот од старе коре па га затим напкропити било каквим воћним карболинеумом, било сумпорно-кречном (калифорнијском) чорбом. Ова средства се употребљавају у раствору од 7—10% (7 до 10 л. на 100 л. воде). Ако је ова

зимска борба пропуштена, може се покушати сузбијење ваши у току лета прскањем чокота дуванским екстрактом (3 л. овог екстракта на 100 л. воде).*

D-r **Младен Јосифовић**

Одговор на питање Милоша Калуђеровића, Билеће.

Алкохолно врење у шири врше гљивице врења разлажући шећер на алкохол и угљен диоксид и према томе, садржина алкохола у природном вину поред количине шећера зависи у првом реду од тих гљивица а затим од осталих услова под којима оне врше врење.

Гљивице врења у њиховом раду највише спречава алкохол који оне саме производе. Алкохол наиме у мањим количинама не спречава ове гљивице у њиховом раду него им је још од користи, јер алкохол у количинама у којима још није за њих штетан спречава у раду и уништава бактерије и гљивице болести и на тај начин уклања такмаце гљивицама врења. Када међутим ове гљивице произведу више алкохола, алкохол почиње и на њих штетно дејствовати успоравајући понајпре њихово размножавање а уједно утиче све више и на њихову способност да врше превирање шећера, док и врење посве не обустави.

Некоје гљивице могу произвести и могу поднети веће количине алкохола, некоје мање, али оне имају и способност да се могу постепено привикавати на све веће количине алкохола.

У виногорјима где је садржина шећера у шири редовно велика, гљивице врења имају прилике производити веће количине алкохола и на тај начин имају могућности, да се навикну, на велике количине алкохола производе и подносе. Природна вина из таквих виногорја садрже много алкохола.

Гљивице врења могу се и вештачки привикавати да производе и подносе веће количине алкохола, али и природно и вештачко привикавање и селекција гљивица на све веће количине алкохола има своје границе.

Досадашњим истраживањима се утврдило, да гљивице врења ни у ком случају не могу произвести веће количине алкохола од 17. 5 до 18% волумних.

Природна вина дакле могу садржавати највише 17.5 до 18% волумних алкохола, док се практично у природним винима потстизава највиша садржина алкохола од 15.5 до 16% волумних, но у појединачним случајевима нису искључене и веће количине.

У сваком пак случају, ако вино садржи више од 18% волумних алкохола, алкохол је у вино вештачки додаван.

М. Драгаш

Питање. Живадинка Владимира Јанковића из Кијева пита како треба да поступи, да своју бабу Василију нагна, да на делу земље, који она ужива, уредно плаћа државну порезу и општ. прирез?

Одговор. Ко има какво право уживања на каквом добру, земљи, што је овде случај, тај са тог добра има право и на све плодове и приходе. Сем ових права уживалац има и обавезе, то јест, дужан је сносити и све трошкове за одржавање тога земљиште — добра — као и сва редовна бремена и то на првом месту јавне терете, као што су порези и прирези, које плаћа та земља. Уживалац је обавезан да ове терете исплаћује из прихода земље коју ужива. Ако пак ови терети превазилазе приходе које земља плаћа, уживалац је у том случају, за вишак неодговоран. Према наведеном уживалац добра — земље исто мора уживати као добар домаћин. Уживано добро не сме умањити, већ исто има чувати и наследнику предати, онако како га је примио, т. ј. без дуга.

У конкретном случају баба Василија дужна је од прихода са земље измиривати редовне издатке као порезу и прирезу, ако ови нису већи од прихода. Ако ли пак уживалац Василија иде на то, да задужењем уживаног добра исто упропасти, ма да уживано имање даје толико прихода, довољно и за њено издржавање и за ове терете — порез и прирез, то ће те бити принуђени подићи тужбу противу Василије, изнети да она добро — земљу — нерационално искоришћава, не стара се о њој као добар домаћин, нити плаћа терете, као што су порез и прирез. — §§ 377 и 378 грађ. зак. како то закон уживаоца обавезује.

М. Ђурђевић

Питање. Владимир Јанковић, из Кијева пита, колики пут треба да остави за пролаз својих комшија за њихову земљу, да ли може поред остављеног пута посадити живу ограду ударити мећаше, да се пут не би сужовао?

Одговор. Међу прве службености на једном пољском земљишту јесу право на туђој земљи имати пут, за пролаз људски, стоке и кола. Ове службености јесу као неко бреме које уживање нечијег права ограничава и то тако, да је власник, на чијем су имању, дужан ове на корист другога трпети. Ови су терети таки да имају служити на удобност другог неког земљишта и везана су трајно за једно земљиште, што је овде случај.

Браћа Живановић по тапији имају право пута на вашем земљишту и ви сте дужни тај пут да им и оставите. Што се тиче саме ширине, то се из питања не види, да ли су браћа

Живановићи имали само право пролаза — стазу имати, или путању за прогон стоке или пак кола проводити. Ако су се Живановићи тим путем служили за пролаз кола онда сте дужни толику ширину пута оставити, да би кола несметано могла проћи. Поред тог пута можете ставити мећаше, да се у будуће не би сужавао, ограду живу засадити или ма како друкче оградити.

Ништа то не чини, што је при катастарском премеру пут придодат вашој њиви. Живановићи могу у свако доба у парници нагонити вас, да им ширину пута за пролаз оставите. Препоручио бих да ствар сами без суда решите, најбољи је то начин и најјефтинији.

М. Ђурђевић

Питање. Засадио сам воћњак 1923 год. у којем има око 40 комада шљива „неродница" или како код нас зову „Шумњача". Исте су сувише бујне и у порасту надмашују све остале. Цветају али не замећу плод. Молим за одговор шта ћу да радим са истим и да ли постоји могућност да се исте на неки начин натерају на род.

Бошко Марковић
Роћевићи

Одговор. Освештано је правило код подизања шљивара па и појединих стабала, да се избору садница мора поклонити највећа пажња. Ово нарочито да се за сађење узму само оне саднице које потичу тј. које су произведене од здравих снажних и добро рађајућих стабала. Јер морате знати да воћка односно овде шљива преноси све своје особине било добре или лоше на свој подмладак. Отуда излази да какву садницу посадимо такву ћемо и будућу шљиву имати а то је родницу или не родницу. Поред ови постоје и други узроци нерађања шљива као што су: нелика бујност, сувише снажно земљиште на коме су посађене, дубоко посађене у земљу и густо сађење у шљивару. Према овом који је од горњих узрока по среди нерађању ваших шљива то се из постављеног питања не види јасно те према томе не може вам се дати ни сасвим прецизан савет.

Ако је разлог рђав избор садница, једини је пут и начин да се шљиве натерају на род — калемљење. Ради овог потребно је да исте одмах окалемите са калем гранчицама одсеченим само од добрих, здравих и добро рађајућих стабала. На тај начин калем гранчица, као што је већ речено, пренеће на калемљену шљиву све добре особине стабла са кога су узете. Али како ви наводите да су та ваша стабла сувише бујна и у порасту надмашују сва остала, онда у том случају настаје бојазан да ни од самог калемљења нећете постићи

оно што би желели. Зашто? Зато што ће од велике бујности ваших садањих шљива и шљива на њима накалемљена по природи бити много бујна, а доказано је да је велика бујност узрок нерађања. Према овом, као што видите, ни само калемљење не даје јемства да ће оне породити. Из овог излази да ако сте уверени да је неродности узрок рђав избор садница онда је најбоље и најсигурније да ви ваше садање шљиве повадите, искрчите, а на њихова места посадите добре саднице. Само на овај начин успех је сигуран.

Ако је пак неродност ваших шљива последица једног од других наведених узрока, онда покушајте:

а) да сувишну бујност помоћу јачег прорећивања круне преко лета а нарочито у августу сузбијете. Поред овог, т.ј. ако ни то не помогне, онда оголите — откријте и прекријте по неку јачу жилу. На овај начин свакојако ће се сузбити њена велика бујност.

б) ако је узрок нерађања дубоко сађење у том случају одгрните и одбаците један слој земље око стабла, у ширини круне.

в) ако су посађене густо проредите их како би добивале више светлости.

Драг. Ј. Спремић

Пољопривредници!

Читајте Ваш једини стручни лист

„Т е ж а к“

Пажња виноградарима!

Српско Пољопривредно друштво поручило је потребну количину орг. немачких прскалица ПЛАЦ бр. 1, чија ће цена бити повољнија од прошлогодишње—досадашње, нарочито ако се изврши наручбина ОДМАХ и капара или цео износ пошаље унапред, тако да се прскалице могу још СА ЦАРИНАРНИЦЕ послати, т. ј. да се не донесе у друштвени магацин, јер се онда знатно уштеди на трошковима.

На основу предъег, цена ових прскалица биће ДИНАРА 540.— на станици у Београду, те се позивају Подружине и чланови да своје потребе ОДМАХ а НАЈДАЉЕ ДО 25 МАЈА ове године покрију и потребан број прскалица поруче, јер ће исте, тада стићи.

Цена у друштвеном магацину, после тога датума, биће знатно већа. Новац слати на чек. рачун Српског пољопривредног друштва бр. 50350, уз назнаку колико се комада жели узети.

Ценовник

Сезонских потреба, које се могу добити

код Српског пољопривредног друштва у Београду,

Немањина улица број 15

Еберхартови плугови Бр. 5 „Servus"	Динара	950.—
„ „ Бр. 4 „Komet"	„	960.—
„ „ Бр. 3 „Dominus"	„	980.—
Двореде сејалице за кукуруз, лакше 750.— теже	„	800.—
Прашачи и огртачи, систем „Kumulus", фабричкат „Beher"	„	580.—
„ „ „ PLANET-JUNIOR	„	660.—
Огртач домаћи, са дрвеним гредељом	„	100.—
Прашач лаки ручни	„	100.—
Култиватори са 5 и 7 зубаца Дин. 700.— и	„	1200.—
Најбоље штајерске косе за траву	„	20.—
Виле челичне, са брестовом држаљом, на 4 парошка	„	20.—
Трокари за говеда, са раз. канијом, никловани	„	60.—
Маказа за шишање оваца	„	15.—
Алке за бикове: сталне Дин. 15.— само за извођење	„	20.—

Вајсман-ове патент тегле за конзервисање воћа и поврћа:

$^1/_2$, $^3/_4$, 1, $1^1/_2$ и 2 литара по Динара 10, 11, 12,50, 15 и 17 ком.

Гумица за везивање калема килограм . . . . . Динира 100.—

Делове и гуме за прскалице Верморел и Плац, по засебном цен.

Семе МУХАРА	на мало	2,50	на 100	кгр.	Динара	2.—
„ сточне репе (црвене и жуте	16.—	„ 50	„		„	15.—
„ енглеске траве	„ 18.—	„ 50	„		„	15.—
„ црвене детелине, пломбирано	22.—	„ 100	„		„	21.—
Прскалице за лозу, домаће „Илинка"					„	420.—
„ „ „ Ковина, казан с поља					„	420.—
„ „ „ патент „Аустриа", ориг.					„	460.—
„ „ „ Јубила					„	480.—
„ „ „ ВЕРМОРЕЛ Бр. 1,					„	480.—
„ „ „ ПЛАЦ Бр. 1					„	600.—
Француски оргинални Ебулиоскопи-Малиган					„	1350.—
МАНИЛА за жито, на клубе од око $2^1/_2$ кгр.					„	26,50
Резервне гуме за тегле свих 5 величина					„	1.—
РАФИЈА ПРВОКВАСНА, на целу балу 12,50 на мало					„	14.—
СУМПОР у праху, на 50 кгр. Дин. 4,50 на мање					„	5.—

Плави камен, гарант. 98-99%, у врећама од по 100 кгр. на 5000 кгр. Дин. 5.75 франко купчева станица, а испод ове количине франко друштвени магацин. Количине испод 100 кгр. 6.— динара кграм.

Подружине и чланови, код куповине за готово имају на свакој куповини, која износи више од 100 — динара, 5% попуста.

Новац слати чек. уплатницом Бр. 50350., а на полеђини исте увек означити зашто се новац шаље. Уплатнице (бланко) могу се добити код сваке поште. Цене су франко друштвени магацин.

ЗЕМЉОРАДНИЦИ и КОСЦИ

Ако желите да ваљано и весело косите ваше ливаде наручујте само наше гласовите и надалеко чувене коване косе, варцарке руком рађене из најбољег енглеског челика, изванредно оштре и дуготрајне у свакој форми и величини од 70—100 сантиметара.

ЦЕНА КОСАМА **65** ДИН. ПО КОМАДУ, ФРАНКО СВАКА ПОШТА

Задругама 5 отсто попуста и ко наручи десет коса добије једанаесту на дар. За сваку косу гарантирамо. Имамо и праве цепане талијанске брусове, цена од 10—15—20 и 50 дин. по комаду и према квалитету. Код наручивања молимо тачну адресу. Отпрема брза и тачна.

ПАВАО ЂОСИЋ ГРГИЋ, радионица кованих коса утемељена 1830 год. — Мркоњић Град — Босна — Врбаска бановина

Цене пољопривредних производа, на дан 14 маја 1935 г.

Пшеница стара	
Српијанска 79 2% Дунав	121.50—123
Српијан. 79, 2% Сава	120.50—123
„ 77,3% гл. пр.	112—115
„ 77, 3% уз. пр.	112—115
Бачка 80 2%	134—135
Банат. 80 2%	133—135
Кукуруз	
Банатске утовар станице пром.	67— 70
Банат. пар. Вршац	67— 70
Срем. паритет инђија	69— 70
Српијан. пар. Пожаревац н. пр.	67— 68
Вагон пром. пар. Банат	70.50— 72
Вагон пром. пар Бачка	71— 72
Овас	
Српски пар Београд лађа	98—103
Јечам	
Барањски 68-69 нов.	130—135
Бачки нови 65—66	125—130
Главна пруга	—
Мекиње обала Београд	85— 90
Кукољ самлевен	60— 70
Сено	35— 40
Слама	20— 30
Пасуљ	
Срб. 3%, 1933 г. пар. Београ.	110—120
Сремски 2% без вр. утов. ст.	112—120
Бачки 2% без вр. утов. ст.	120—125
Бачки и срем. 2% пар. Беог.	

Стока и сточни производи	
Свиње теш̌ке	6.70—7.75
„ средње	5.60—6.60
Свиње лаке	5—6.—
Свиње мршаве	—
Волови I кл. жива мера	3.25—4.25
„ II	2.50—3—
„ III	1.50—2.25
Краве I кл.	3 —3.50
„ II	2.25—2.75
„ III	1.50—2—
Овце живе ваге	1.50—2.—
Јагањци млади жива вага	3 —4.—
Живина жива пилићи	7—12
Јаја 100 ком.	30—35
Маст	13—14
Сланина	8—10
Млеко кравље	2—2.50
Млеко овче	2.50—3
Сир српски	8—10
Кајмак	17—20
Кашкаваљ	11—15
Хартије од вредности	
2½% Рента ратне штете	370—371.50
4% Аграрне обвезнице	47.50—48
7% Инвестициони зајам 1921	78.25—79—
Аграрна банка	227.50—228

ЗАПИСНИК

61 редовног годишњег збора Српског пољопривредног друштва, држаног 24 марта 1935 г. у друштвеном дому у Београду

Били су присутни:

а) Управни одбор: г. г. претседник г. Мирко Миљковић, ппретседник г. Др. Т. Митровић и чланови: Вића Матић, Сава Ратковић, Никола Белобрк, Никола Петровић, Драгутин Спремић, Др. Михаило Градојевић и Божа Ранковић . . . 9

б) Надзорни одбор: чланови г. г. Милош Поповић, Милан Илић и Милан Дуњић 3

в) Редовних чланова 106

г) Изасланици подружина 102

д) Остали чланови и гости 16

Свега 227

Збору је претседавао претседник г. Мирко Миљковић. Записник је водио в.д. секретара инспектор Бор. Нешић.

I.

Г. Претседник, пошто је констатовао да по чл. 43 правила има довољан број чланова за рад, отвара Збор у 9.10 часова. Поздравља изасланике: г. г. Министра пољопривреде г. Бору Милутиновића, начелника Министарства, Југословенског ветеринарског удружења инспектора г. Јосифа Штрауса, Друштва за заштиту животиња и растиња г. Милана Митровића вет. ппуковника у пензији, Српског пчеларског друштва инж. агр. г. Миленка Милошева, и Главног задружног савеза секретара г. Варгу. Затим поздравља остале присутне редовне чланове, изасланике подружина и госте пожелевши им добродошлицу и срећан данашњи рад.

Ово је први годишњи Збор Српског пољопривредног друштва који држимо после трагичне смрти Витешког Краља Александра I. Ујединитеља, оца Југославије и највишег заштитника Друштва. Крици бола и море суза најбољи су доказ колико је Југославија смрћу свога великог Краља пого-

ћена. Цео наш народ осетио је да се крвљу Краља Александра желела да источи крв нашег народног и државног живота.

Српско пољопривредно друштво, целокупна наша пољопривреда и пољопривредници, смрћу нашег вољеног и Великог Краља изгубили су најзећег поборника унапређења пољопривреде и побољшања живота и рада земљорадника. Никоме као њему није више лежало на срцу благостање земљорадника и његово просвећивање.

Да би очувало вечиту успомену на свога највишег заштитника блаженопочившег Витешког Краља Александра I. Ујединитеља, Друштво је донело две важне одлуке: 1) Да се 9 октобра, на дан трагичне смрти његове, сваке године прирећује помен Њему и свима умрлим члановима Друштва; и 2) Да се уместо венца на Одар распише стечај са наградом од 3 000.— динара за једну, путем селекције одгајену сорту јабуке или шљиве, која ће се звати Краљ Александар I. Ујединитељ.

Моли Збор да ћутањем од једног минута и овом приликом ода пошту блаженопочившем Краљу.

Слава блаженопочившем Краљу Александру I. Ујединитељу! Збор устаје и прихвата узвик: Слава му!

Живео Њ. В. Краљ Петар II Највиши Покровитељ Српског пољопривредног друштва и целокупне пољопривреде. Збор једногласно узвикује: Живео Краљ и Краљевски Дом!

Г. Претседник изјављује захвалност на обилној посети како члановима Друштва и изасланицима пољопривредних подружина тако и свима гостима. За овим у кратким излагањима износи рад Друштва у 1930 години и тешкоће на које се у раду наилазило. Напомиње губитке у смрти друштвеног секретара пок. Милана Дамњановића и претседника надзорног одбора Алексе Поповића који су у животу и раду Друштва оставили најлепше успомене. Збор покојницима одаје последњу пошту са узвиком: Слава им!

Моли присутне да саслушају г. г. изасланике а најпре изасланика Господина Министра пољопривреде.

Г. Бора Милутиновић, начелник Министарства пољопривреде изјављује да је г. Министар спречен другим важним државним пословима и наредио му да га на Збору заступа. Тако исто наредио му је да присутнима испоручи његове поздраве и том приликом изјави да се у Министарству пољопривреде журно ради на пољопривредном законодавству, које ће видно утицати на унапређење пољопривреде и поправку стања пољопривредника. Један од закона који се спремају јесте и закон о задругарству и закон о пољопривредним коморама, који ће у многоме помагати рад Министарства на спровођењу свих мера у циљу побољшања односа у пољопривредној производњи и поправци економског стања пољо-

привредника а на чијем је оснивању и Друштво још пре рата радило и инсистирало. Збор аплаузом поздравља г. Милутиновића и његове изјаве.

Г. Јосиф Штраус, инспектор Министарства пољопривреде, изасланик Југословенског ветеринарског удружења, поздравља Збор у име Југословенских ветеринара са изјавом, да је сарадња ветеринара радо примана од стране Српског пољопривредног друштва и она је користила општим интересима. Збор је такође поздравио изјаву г Штрауса.

Г. Варга, секретар Главног задружног савеза, поздравља Збор у име Савеза и одаје признање досадањем раду Друштва. Напомиње промене у правцу рада сличних друштава у Словеначкој и Хрватској, која су примила задружни карактер, те се у последње време осећа недостатак њиховог раније правца у раду. Каже да је рад Српског пољопривредног друштва био од велике користи у прошлости и да ће исти као такав остати и у будуће са истим принципима по којима је се рад његов досада кретао. Збор је топло поздравио говор г. Варге.

Г. Милан Митровић, ветер. пуков. у пензији, изасланик Друштва за заштиту животиња и растиња, поздравља Збор у име свога Друштва. Излаже челичност циља обеју установа и потребу заједничке сарадње. Заштита животиња и растиња је заштита пољопривреде и пољопривредне производње.

Збор је аплаузом поздравио излагања г. Митровића.

Г. Председник оглашава да је 61 редовни годишњи Збор отворен и предлаже да се пре прелаза на другу тачку дневног реда поздрави наш Највиши Покровитељ Њ. В. Краљ. Збор прима предлог са узвиком Живео Краљ и Краљевски дом. Секретар чита телеграм ове садржине:

Његовом Величанству Краљу Југославије Петру II

Београд

Српско пољопривредно друштво са својим члановима на 61 редовном годишњем Збору, сматрају за своју прву поданичку дужност да поздраве Ваше Величанство, Свога Највишег Покровитеља и да пожеле дуг и срећан живот своме Краљу и целом Краљевском Дому за корист народа и Отаџбине.

Претседник

Српског пољопривредног друштва

Мирко Миљковић.

Затим предлаже да се упути поздравни телеграм Господину Министру пољопривреде. Збор прима предлог са узвиком: Живео г. Министар. Секретар чита телеграм, који гласи:

Господину Др. Драгутину Јанковићу
Министру пољопривреде

Београд

Са свога 61 редовног годишњег Збора Српско пољопривредуо друштво са својим члановима и изасланицима својих подружина из целе наше Краљевине шаљу Вам поздраве и изразе свога поштовања и моле Вас као претставника наше највише пољопривредне установе, да свима пољопривредним установама и свеколикој пољопривреди поклоните највећу пажњу и помоћ.

Претседник
Српског пољопривредног друштва
Мирко Миљковић.

II.

Г. Претседник предлаже да се пређе на другу тачку дневнога реда, избор три члана за оверач записника и бројач гласова. По кандидацији Збор бира г. г. Срећка Милинковића из Крагујевца, Милутина Спасића из Власотинаца и Сретена Костића из Трстеника. Г. Претседник позива изабране да заузму места код претседничког стола.

III.

Г. Претседник саопштава да је на дневном реду извештај о раду Друштва у 1934 год. годишњи рачун о приходу и расходу, извештај о стању друштвене имовине и извештај Надзорног одбора. Пита збор да ли је потребно да се извештај чита. Збор изјављује жељу да се извештај не чита пошто су га учесници благовремено добили и прочитали. По предлогу г. Претседника Збор усваја да се прочита само извештај Надзорног одбора. По позиву г. Претседника секретар чита извештај Надзорног одбора.

Г. Претседник ставља на претрес извештај о раду Друштва у 1934 години са осталим прилозима и извештај Надзорног одбора и моли говорнике да у излагањима буду краћи и да се од предмета не удаљују.

Г. Милинко Лазић, изасланик Подружине у Ваљеву, моли да се оснује фонд за лечење свиња од куге и др. болести. У овај фонд треба да улажу сви пољопривредници па макар се то и уз порез давало само да се свиње спасу од липсавања.

Г. Божидар Савићевић, изасланик Подружине у Гор. Милановцу. Предлаже Збору и моли да се његов предлог усвоји, да се Друштво претвори у пољопривредну комору јер је оно за 60 година свога рада показало да оно може да покреће и решава питања за добро пољопривредника. Сматра да је опорезивање воћњака оптерећено и да је закон о земљарини

овакав какав је штетан за развој воћарства. Моли да се предузму кораци да се изради и усвоји нова, праведнија скала за опорезивање земљишта под воћњацима и осталим културама. Пољопривредник је на ивици пропасти и треба га спасавати од дуговања и експлоатисања.

Г. Станимир Раловић, изасланик Подружине у Гор. Милановцу, налази да је поступак чланова његове Подружине правилан што га већ неколико година одређују за делегата јер он правилно прати рад Друштва. Моли да се предузму кораци да се рад напредних пољопривредника истиче и похваљује. Моли да се код надлежних поради да се што пре оснују пољопривредне коморе. Затим моли Друштво да поради да се пореско оптерећење установљено пре 5—6 година смањи и пољопривредник растерети, према ценама пољопривредних производа и платним моћима пољопривредника.

Најзад моли да се предузму потребни кораци да се справе и препарати за сузбијање штеточина и болести на воћкама добијају по најнижим ценама. Тако исто да се смањи цена семену луцерке и детелине и осталој роби коју Друштво члановима и подружинама даје. Мишљења је да се поради на томе да се зец огласи за штеточину јер огромне штете наноси воћарству.

Г. *Драгомир Арсић*, редован члан из Београда. Налази да је неправилно поступљено што се о целом извештају дискутује. Требало је претресати посебно све делове извештаја. Извештај је вели огледало рада сваке установе па и овог Друштва. Сматра да је губитак у пословању Друштва у 1934 години од 316 000.— динара само за једну годину превелики. Требало је из ранијих година резервисати приходе да се за ову годину не претрпи овакав крах у финансијама Друштва.

Приход од рада Друштва у пословно посредничком правцу за неколико последњих година био је све мањи и мањи и да је у 1934 години дошао до страховито мале цифре од 75.000.— динара.

Критикује нерационалан рад на оправци друштвених зграда. Оправке коштају претерано много. Радило се више од два месеца и два члана Управе примали су дневнице за надзор над оправкама, што је јако поскупљало цео рад. Те дневнице су примала два човека, који ништа позитивно у животу нису дали.

У опште газдовање у Друштву је вршено нерационално и неразмишљено. У Друштву су вели запослени људи који су као активни чиновници дали све што су могли и сада их треба одстранити. Установи треба дати живота. Понавља реч г. Министра пољопривреде изговорене у његовом недавном програмском говору одржаном на радиу.

Г. *Драгомир Грујић*, редован члан из Београда, каже да је пажљиво разгледао извештај и рачуне Друштва за прошлу

годину и констатује да се из истих јасно види да је рад Друштва у наглом опадању. Предлаже да Друштво напусти рад у пословно посредничком правцу и да овај рад са робом преда Главном савезу српских земљорадничких задруга односно Главној набављачкој задрузи.

Рад Друштва на пољопривредној пропаганди такође је слаб и незнатан. До данас је основано свега 114 пољопривредних предавања у целој прошлој години одржано је свега 22. Друштво ништа није радило на оснивању пољопривредне коморе и ако се то питање сваке године на Збору покреће и у том смислу захтеви постављају.

На крају констатује да је се досадањим радом дошло дотле, да је будући рад и опстанак Друштва сведен на то да се испарцелисани плацеви продају. а такав рад не треба дозволити.

Г. *Драгиша Т. Николић* редован члан из Београда, и ако млађи члан Друштва, ја сам вели будно пратио рад Друштва. Оснивачи Друштва желели су да његов рад буде претежно и готово искључиво васпитни. Признаје да је Друштво до великог рата испуњавало жеље оснивача и успешно радило на постизавању свога задатка, а после рата рад Друштва је незнатан и неприметан. Режијски трошкови и лични издатци превелики а рад ништаван. Прилике су се знатно измениле те и Друштво према њима треба да измени свој правац рада. Налази да је набављачки рад штетан и да су средства за њега слаба, те Друштво као посредничко-набављачка установа не треба да егзистира. Васпитни рад и пропаганду да појача или да сваки даљи рад обустави.

Пошто је рад Друштва тако јалов, држава му је укратила материјалну помоћ и ако се овако буде и даље радило, оно је никад неће ни добити. Од после рата па наовамо, пошто се кроз Управу провлаче сви исти људи, рад Друштва не заслужује никакво признање.

Рад Друштва на сарадњи са личним и другим установама и организацијама није био никакав. Друштво се потпуно издвојило од осталих пољопривредних установа и стоји по страна. Ја знам да ће г. потпретседник одговорити да није тако, али то је само бацање прашине у очи. На крају жели да рад ове установе пође другим путем, који ће донети више користи.

Г. Софроније Партонић редован члан из Београда критикује рад Друштва за последњих неколико година, јер је био вели без успеха. Друштво за своје неуспехе неможе да се правда економском кризом, јер је оно поштеђено пореза и др. дажбина. Налази да је Друштво робу примљену на рачун реперација требало да сачува и да је употреби као резерву у време кризе, а оно од те резерве није сачувало ништа. Затим прелази на критику рада у остварењу буџета

и вели да ни 50% од предвиђених прихода није остварено. По истом проценту требало је и издатке чинити. Извештај је потпуно негативан и налази да се овакав рад несме продужити. Изјављује да не рефлектира на чланство у Управном или надзорном одбору нити пак на какво звање у Друштву те је желео да буде непристрасан критичар.

Г. Душан Живановић редован члан и изасланик Подружине у Сарајорцима, каже чули смо критику рада Друштва па је ред да се чује и Управа коју критика напада. Налази да је рад само на васпитном правцу прекран и немогућ. Одакле ће се прибављати и ко ће давати средства за пропаганду. Данас није време да се одмах, у овој кризи пређе само на пропагандистички рад. Лепи савети и поучавања немогу да продру у народ у овој општој оскудици и новчаној кризи.

Критикује рад набавке плавог камена, рафије и осталог материјала јер су вели цене високе и пошиљке се неуредно врше подружинама.

Г. Миливоје Стојићевић редован члан и изасланик Подружине у Ђураковцу, моли Збор да га саслуша обећавајући да ће да буде кратак. Радује се изјави изасланик г. Министра пољопривреде о скором оснивању пољопривредних комора. Треба вели да постоји једна централна пољопривредна комора, која ће да штити све интересе пољопривреде и пољопривредника. Оснивање пољопривредних комора по бановинама није за препоруку јер се нема средстава за њихово издржавање, а свако оптерећење пољопривредника са новим дажбинама апсолутно није могуће.

Слаже се са мишљењем једнога од предговорника да се зец огласи за штеточину. Пречи су вели интереси пољопривреде и пољопривредника од интереса ловаца који само из спортских побуда траже да се зец штити без обзира на огромне штете које он младим воћкама и разним другим културама наноси.

Г. Милорад Зечевић редован члан из Београда, резимира критику предговорника на рад Друштва у васпитном правцу, Осврће се на уређивање Тежака и Пољопривредног календара, који су увек уређивани тако да се сезонске и актуелне ствари штампају. У овој и прошлој години није се држало оригиналних радова, већ су многи сарадници у Пољопривредном календару, своје радове прештампавали из других књига, који су већ раније објављени. Наводи конкретне примере прештампавања чланака у Пољопривредном календару за 1935. год. за које писци нису навели да су и одакле прештампани. Критикује чланак у Пољопривредном календару „О важности гајења више сората шљива" који је по његовом мишљењу из основа погрешан. Кад би друге државе и народи имали нашу пожегачу, они би њено гајење путем селекције усавр-

шили и само њу пропагирали а код нас се то ради наопако. Моли да му о предњим питањима одговори управа.

Г. Владан Радојичић редован члан и изасланик Подружине у Гор. Топлици, не слаже се са предговорницима и примедбама на рад Друштва. У раду Друштва не види грешке и неправилности које се набацују. Мањак у приходима није за осуду, јер је он дошао само отуда што је се Друштво старало да робу да својим члановима и подружанама по што повољнијој цени. Подружине су своје кредите искористиле а до краја године није ни пола дуга враћено Друштву, ето одкуда је мањак. За тим Друштво од државе нема никакву помоћ за рад у васпитном правцу. Друштво је увек било прво у раду на просвећивању пољопривредника и помоћи народу и у поучном и материјалном погледу. Наводи пример најезду гусенице губара у прошлој години у његовом крају, Друштво је било прво које је пољопривреднике упутило како да се противу гусенице боре и материјално их помогло органи Банске управе и Министарства пољопривреде дошли су на терен много доцније од органа и акције Друштва.

Никако се не слаже са укидањем посредничко набављачког правца рада Друштва. Млади људи који сво предлажу и критикују нека дођу на терен и нека раде па нека виде какав би тај рад са сувопарном пропагандом био. Ми за пропаганду имамо среске пољопривредне референта па нека они раде и нека помажу рад Друштва, а Друштво нека и даље продужи свој по народ користаи рад.

Предлаже да извештај прими и продужи рад по одређеном дневном реду.

Г. Јеврем Марковић изасланик Подружине у Трстенику, мишљења је да се не треба заносити и много надати од оснивања пољопривредних комора, јер ће са њима доћи нов чиновнички кадар који ће нас још више оптеретити и ослабити, јер ни садашње дажбине не можемо да подносимо. Друштво нам је врло потребна установа само његов рад треба преуредити.

Г. Милутин Стојановић редован члан из Соколаца, каже да смо највише критике чули од господе из Београда па моли да се чују и они из народа, Досадашња критика а нарочито од критичара из Београда била је скроз необјективна. Не жели да брани управу јер не жели улазак у њу као некоја господа од критичара. Налази да је рад Управе био добар према приликама у којима се радило. Излаже критику о мањку од 316.000 динара и вели да је та сума код нас у народа отишла а није као што критичари из Београда веле мањак због нерационалног газдовања.

Г. Драгомир Аксентијевић изасланик Подружине у Доњем Крчину, приметио је вели да се осећа подела присутних на две групе, на оне који теоришу и на оне који раде. Про-

паганда набавке бољих средстава везана је средствима за набавку. Сува пропаганда без кредита безуспешна је. Ми из народа научили смо на ово и овакво Друштво и желимо да оно продужи свој користан рад.

Г. Др. Т. Митровић, потпретседник, каже, принуђен од стране необјективне критике, тражио је реч да на исту одговори. Критичари су вели унапред настројени тако да су у својим излагањима изгледа хотимично вређали цео Управни одбор а поједине чланове нарочито. Извештај о раду Друштва посматран је од стране појединих предговорника и критичара са необјективним погледима. Ни трунке захвалности и признања за послове који су успешно обављени а превише оштра критика која нема места. Управни одбор је жртвовао много драгоценог времена за успешан рад Друштва и ми смо уверени да би објективна критика била у нашу корист. Заборављају се и не напомињу се II. земаљски воћарски конгрес и изложба воћа у Сарајеву као и други послови на пропаганди курсеви, предавања и изложбе. Ове године је ускраћена Друштву помоћ од државе. Средства са којима се у раду располагало нису ни приближно обилна и према њима се успешнији рад не може тражити. Начин рада Друштва је најбоља залога за све оно што је до сада учињено.

Критикован је рад на оправци зграда. Оправке су морале бити извршене јер су зграде дотрајале и онакве се даље нису могле трпети и гледати. Што се тиче критике рада на набавкама, Дрруштво се од тога пословања не може одрећи. То је једини извор прихода за спровођење пропаганде и само одатле прибављамо средства за сваколику делатност.

Г. Претседник ставља извештај на гласање и пита примали Збор извештај. Збор прима извештај Управног и Надзорног одбора о раду у 1934 години и даје разрешницу по рачунима за исту годину.

Г. Владан Малешевић срески пољопривредни референт и изасланик Подружине у Краљеву, без одобрења узима реч и критикује рад Друштва. Каже да се овде ради без реда и дисциплине. Нетреба вели овако ломити преко колена већ дискусију о извештају продужити за два па и три дана. Тражи да се прекине са досадашњим радом и да се изаберу нови људи и нове снаге.

По овом је извештај од стране Збора примљен и г. претседник објављује примање извештаја и давање разрешнице Управном и Надзорном одбору за рад и рачуне у 1934. години.

IV

Г. Претседник саопштава да је на дневном реду буџет прихода и расхода за текућу 1935 годину примљен у износу од 480.000 динара прихода и толико расхода са овлашћењем

Управе за вирманисање између појединих буџетских партија и позиција.

V

1. Председник саопштава да је на дневном раду решавање о куповини и продаји непокретног имања. За тим обавештава Збор да је Управни одбор, на основу овлашћења 58 редовог годишњег Збора држаног 27-III 1932 г. вршио преговоре са Министарством финансија за продају друштвеног имања Министарству. Никакви дефинитивни закључци нису донесени, те никакав предлог од стране Управе Друштва по овом питању не постоји, па није потребно ни одлуку по њему доносити. Моли Збор да ово обавештење прими на знање и Збор прима.

VI

Г. Председник саопштава да је на дневном реду решавање о подизању зграда и магацина и изјављује: да је ова тачка дневног реда стављена ради евентуалне потребе, ако се са Министарством финансија постигне споразум о продаји имања, па да се од добивеног новца подигну нов друштвени дом и магацини у духу одлуке 58 редовног годишњег Збора. Пошто до овога није дошло моли да Збор и ово обавештење прими знању с тим да није потребно ни по овој тачки донети никакву одлуку што Збор прима.

VII

Г. Председник саопштава да је на дневном реду решавање о писменим предлозима друштвене Управе, подружине и појединих чланова који су поднети Друштву најмање 15 дана пре Збора и изјављује да управни одбор нема никакав свој предлог, а постоји предлог г.г. Ђире Ђирковића и Милорада Зечевића редовних чланова из Београда о измени друштвених правила. Управни одбор се није сложио са предлогом г. г. Ђирковића и Зечевића јер се предлажу измене одредаба које су јасне у правилима, а прелажу се и нове којима се хоће да ограничи компетенција Збора. Позива секретара да прочита предлог који гласи:

„Последњих година на Друштвеним годишњим зборовима приликом избора потребног броја за чланове Управног и надзорног одбора заведена је пракса, да се од стране друштвене управе предложи Збору листа потребног броја чланова за Управни и надзорни одбор и то бирањем акламацијом, а не тајним гласањем, што је противно чл. 15, 25 и 43 друштвених правила и чл. 41 друштвеног Пословника.

Не само, да је напред заведена пракса противна друштвеним правилима и пословнику, него је и штетна по опште добро и напредак Друштва, што се не даје могућност Збору,

да из своје средине предложи и изабере нове чланове за Управни и надзорни одбор, него се намеће Збору листа, махом старих чланова, са којом се сви присутни пуноправни чланови не слажу. Овакав поступак друштвене Управе може се назвати узурпаторским, јер се не даје могућност редовним члановима да искористе своја права.

Да се и на идућем 61 редовном годишњем друштвеном збору, који је заказан за 24 о. м. *неби повредиле јасне одредбе друштвених правила и пословника и основна начела права и дужности редовних чланова и правилних* зборских одлука, и да би се Друштво могло користити сарадњом већег броја редовних чланова, који свесрдно помажу рад Друштва са својим научним и практичним искуством и материјалним помоћима, то у вези чл. 42 тач. 8 друштвених Правила, као редовни чланови предлажемо благовремено Управном одбору следеће:

I) Да се у чл. 15 друштвених Правила прва алинеја измени 5 и 6 реченица ради допуне за правилније тумачење истих реченица и да у будуће гласе:

ад 5. *За чланове Управног одбора могу бити бирани само редовни чланови Друштва.*

ад 6. *Избор се врши само тајним гласањем са листама на којима су уписана имена потребног броја чланова.*

II) Да се у истој алинеји дода 7 реченица, која да гласи:

ад 7. *Избор акламацијом није пуноважно решење збора.*

III) Да се у чл. 25 друштвених Правила — прва алинеја измени и да у будуће иста алинеја садржи три реченице и то:

ад 1. *За чланове Надзорнога одбора могу бити бирани само редовни чланови Друштва.*

ад 2. *Избор се врши само тајним гласањем са листама на којима су уписана имена потребног броја чланова.*

ад 3. *Избор акламацијом није пуноважно решење Збора.*

IV. Пошто садањи Управни и надзорни одбор на ранијим редовним годишњим зборовима нису изабрани правилно у духу јасних прописа друштвених правила, то предлажемо, да цео Управни и надзорни одбор поднесу оставке на своје положаје, како би се на идућем 61 редовном годишњем Збору изабрао цео Управни и надзорни одбор тајним гласањем, како је то прописано друштвеним правилима."

Г. Претседник ставља на гласање предлог г.г. Ћирковића и Зечевића изјављујући мишљење Управе Друштва да се предлог одбије Збор усваја предлог Управе и одбија предлог.

Г. *Ћира Ћирковић* редовни члан из Београда, тражи реч да предлог образложи г. Претседник не даје реч г. Ћиковићу пошто је у поднесеном предлогу мотивација довољна и јасна и не одобрава дискусију по њему пошто је предлог од стране Збора одбијен. Г. Ћирковић прилази претседничком

столу и понова тражи реч за образложење предлога и инсистира на томе да се дискусија по истом отвори. Г. Претседник г, Ћирковићу ни овога пута није дао реч.

Г. Др. Драгомир Ћосић редован члан из Београда моли предлагаче да од свога предлога одустану ако је Управа вољна да се данашњи избор нових чланова Управног и надзорног одбора изврши тајним гласањем. Самим тим биће задовољени предлагачи јер се измене у том смислу траже. После предлога г. Др. Ћосића и изјаве Управе да ће се избор нових чланова вршити тајним гласањем предлагачи су одустали од тражења да предлог усмано образложе, а предлог г. Др. Ћосића је Збор усвојио.

VIII

Г. Претседник извештава да је на дневном реду бирање чланова Управног и Надзорног одбора, даје 10 минута одмора и моли да се по том приступи гласању које ће се вршити по чл. 15 друштвених правила тајним гласањем листићима.

После 10 минута одмора приступљено је гласању а по том пребројавању гласова и од стране изабраних оверача записника и бројача гласова утврђено: да је у гласачке спискове уписано 208 лица од којих су 102 изасланика подружина а 106 редовних чланова, од којих је гласало свега 167 лица, колико је и гласачких листића примљено.

Приликом пребројавања гласова утврђено је да су добили гласова:

а) *За претседника Управног одбора*:

1. Др. Танасије Митровић . . . 105 гласова
2. Др. Драгомир Ћосић . . . 62 гласа
3. Др. Вељa Стојковић . . . . 1 глас

б) *За потпретседника*:

1. Др Младен Јосифовић . . . 107 гласова

в) *За чланове Управног одбора*:

1. Др. Павле Вукасовић . . . 162 гласа
2. Никола Петровић . . . . 104 „
3. Др. Александар Ђаја . . . 104 „
4. Драгутин Спремић . . . . 101 глас
5. Никола Белобрк . . . . . 100 гласова
6. Милутин Никетић . . . . . 59 „
7. Мита Николић . . . . . 59 „
8. Драгомир Грујић . . . . . 58 „
9. Макса Николић . . . . . 57 „
10. Драгиша Николић . . . . 1 глас

г) *За претседника Надзорног одбора*:

1. Мирко Миљковић . . . . . 103 гласа

д) *За чланове Надзорног одбора*:

1.	Сава Ратковић	106 гласова
2.	Милош Поповић	102 гласа
3.	Милорад Палеташевић . . .	58 гласова
4.	Драгомир Тасић	58 „
5.	Виктор Немчанин	57 гласа
6.	Милутин Никетић	2 гласа
7.	Др. Драгомир Ћосић . . .	1 глас
7.	Милан Дуњић	1 глас
9.	Мита Николић	1 глас

Г. Председник после саопштења резултата гласања објављује да су изабрани:

У Управни одбор: за претседника г. Др. Танасије Митровић, за потпретседника г. Др. Младен Јосифовић, а за чланове: г.г. Др. Павле Вукасовић, Никола Петровић, Др. Александар Ђаја, Драгутин Спремић и Никола Белобрк.

У Надзорни одбор: за претседника г. Мирко Миљковић, а за чланове г г. Сава Ратковић и Милош Поповић.

Г.г. инж. Драгомир Грујић, инж. Драгиша Николић, Аранђел Стојиљковић, Владан Малешевић, Грујица Кузмановић, Миленко (презиме нечитко) и Др. П. Вукасовић подносе примедбе на записник које гласе:

„На записник редовне годишње скупштине Српског пољопривредног друштва одржане на дан 24 марта ове године стављамо следеће примедбе:

I. Што се при отварању скупштине није констатовало колики је број чланова са правом гласа и да ли постоји кворум за решавања.

II. Што се по свршеном гласању није констатовало колики је број чланова гласао и колико је гласачких листа предато.

III. Што је Управни одбор Друштва поступио противно јасним одредбама чл. 36. Правила С.п.д. и што је ускраћено право гласа делегатима Пољопривредне подружине у Краљеву са мотивацијом, да се број делегата одређује према прошлогодишњем бројном стању чланова подружине.

IV. Што на крају гласања нису понова прозвати да гласају они који нису чули прозивку те нису гласали на свој ред.

V. Што је скупштинско право узурпирано те се нису донеле никакве одлуке по тачкама 5, 6 и 7 дневног реда.

VI. Што пре прелаза на гласање није извршено верификирање пуномоћија".

IX.

Г. Председник саопштава да је на дневном реду бирање почасних и редовних чланова. Секретар чита предлог који гласи:

ПРЕДЛОГ

којим Управни одбор Српског пољопривредног друштва, предлаже 61. редовном годишњем збору именована лица за избор за почасне и редовне чланове, на основу мишљења I конференције чланова свих секција од 9. марта т.г. и одлуке Управног одбора од 13 и 20 марта о. г.

А. За почасног члана:

1. *Мирко Миљковића* инспектора Министарства пољопривреде у пензији, дугогодишњег претседника Друштва и његовог редовног члана још од 1883 год.

Б. За редовне чланове:

1. Драгомир Аксентијевић учитељ из Д. Крчина
2. Живојин Обрадовић пољопривредник из М. Крушевице.
3. Љубиша Б. Стојанкин трговац из Власотинаца
4. Тодор Ђокић пољопривредник из Прилепа
5. Влајко Петровић „ „ Стојковца
6. Милутин Петровић „ „ Конопнице
7. Сима Пешић „ „ Батуловца
8. Ђорђе Миљковић „ „ Шишаве
9. Милорад Марковић учитељ из Поповића ср. космајски
10. Миливоје С. Милојевић пољопривредник из Бељине
11. Милитин Милојевић „ „ Губеревца срез космајски
12. Љубомир Марјановић „ „ Раниловића
13. Живојин Живковић „ „ Дучине
14. Јован Весковић пољопривредник из Ратине ср. жичког
15. Живота Марјановић „ „ Свилајнца
16. Војислав Стокић „ „ „
17. Јанко Николић школовани економ из Бобове
18. Светозар Росић пољопривредник из Рађевог Села
19. Иван Пуцељ професор Средње пољопр. школе из Ваљева
20. Михаило Јаковљевић, ср. пољоприв. референт из Ваљева
21. Милорад С. Алексић управ. бан. лоз и воћ. расадника из Јагодине.
22. Михаило Обућина пољопривред. из Лозња ср. таковски
23. Чедомир Исаиловић „ „ Грабовице ср. таков.
24. Живојин Савић „ „ Такова „ „
25. Илија Симовић „ „ Липовца „ „
26. Владислав Милојевић „ „ Мајдана „ „
27. Милош Николић „ „ Кошутића „ „
28. Драгомир Браловић „ „ Прањана „ „
29. Станимир Нешовић „ „ Јабланице „ „
30. Драгољуб Павловић „ „ Бершика „ „
31. Војислав Ашковић „ „ Бањана ср. тамнавски
32. Милош П. Туцаковић „ „ Честина ср. гружан

33. Милорад Радовић пољопривред. из Крнуле ср. пос. там.
34. Божидар Марјановић „ „ Мерпелета ср. сврљиш
35. Димитрије Раденковић „ „ Нишевца „ „
36. Светислав Антонијевић „ „ Бурдима „ „
37. Димитрије Ескић „ „ Ковачевца ср. млад.
38. Драга Ђорђевић „ „ Рајковца „ „
39. Владислав Спасојевић „ „ Кораћице „ „
40. Илија Вучковић ср. пољопр. референт Бела Паланка
41. Радојица Јеремић трговац из Ивањице
42. Михаило Стојановић трговац из Лесковца
43. Јосиф Димитријевић пољопр. из Залужња ср. лесковачки
44. Марко Богдановић пољопр. из Мисаче ср. орашачки
45. Витомир Стојановић пољопр. из Орашца ср. орашачки
46. Благоје Ђорђевић „ „ Липовца „ „
47. Обрад Фишековић „ „ Мисаче „ „
48. Сава Марковић „ „ Трнавца ср. зајечарски
49. Живко Илић „ „ Г. Беле Реке
50. Душан М. Стојановић „ „ Николиница ср. соко бањ.
51. Велисав Танасијевић „ „ Заблаћа ср. трнавски
52. Илија Новаковић „ „ Чачка
53. Антон Леухин ср. пољопр. референт из В. Градишта
54. Тихомир Радовановић пољопр. из Прислонице ср. љубић.
55. Миодраг М. Поповић свештеник из Гушевца ср. сврљиш.
56. Богосав Јовић ср. пољ. референт Салаш крајински
57. Ђорђе Наумовић новинар из Пожаревца
58. Душан Симић пољопр. из Д. Рибника ср. трновички
59. Мирко Нетић пољопр. из Богдана ср. трстенички
60. Милан Јевђић пољопр. из Оџака срез трстенички
61. Лазар С. Мутавџић управ. банов. расадника у Трстенику
62. Радисав Аџић пољопривредник из Беца
63. Арсеније Ристивојевић деловођа општине у Рипњу
64. Момпр Степановић пољопр. и благајник Подр. у Рибнику
65. Павле Срећковић упр. банов. воћ. расад у Г. Милановцу
66. Хашим Шерић ветеринарски саветник из Босанске Дубице
67. Исидор Олић пензионер из Босанске Дубице
68. Светомир Радојковић управ. банов. расадника у Ражњу
69. Лазар Радосављевић свештеник из Белановице
70. Ђура Поповић ср. пољопривредни референт у Призрену
71. Радомир Шеловић управ. бановинског рас. у Чајетини
72. Тома Јанковић пољопр. из Ореовице ср. моравски
73. Петер Жугић ср. пољопр. референт у Деспотовцу
74. Михаило Степановић пољоприв. из Кумодража
75. Велибор Ђ. Игњатовић пољопривредник из Пирота.

Г. *Председник* пита Збор прима ли предлог Управе Друштва са именованим лицима за почасне и редовне чланове, *Збор већином гласова прима предлог и предложена*

лица бира за почасне и редовне чланове и исте поздравља са „Живели“.

Г. *Председник* саопштава да је дневни ред исцрпљен, захваљује присутнима на посети и истрајном раду, и обећава да ће нова Управа имати у виду све напомене критике и да ће настојати да се у будуће никакве грешке у раду не дешавају. За овим закључује Збор у 14.20 часова.

Штампарија „Скерлић“ — Мил. К. Цветановића — Београд
Краљице Наталије 12. — Телефон 20-752

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ.

Бр. 11. Београд, 1 ЈУНИ 1935 год. Год. 62.

ПОД ПОКРОВИТЕЉСТВОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА II.

ТЕЖАК

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.
ОСНОВАН 1869 ГОД.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. Д-р Т. МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32.

УРЕДНИК
Д-р МЛАДЕН ЈОСИФОВИЋ
Јаворска ул. бр. 7

Садржај:

Ing. Влад. П. Мартиновић — Гајите што више луцерку.
Ing. Властимир Ђ. Ђорђевић — Косидба ливада.
Ing. Милан Драгаш — Доливање буради.
Ing. agr. Живојин Тешић — Како треба разумети биљне болести.
Ing. agr. Ђорђе Вакањац — Шта пољопривредници треба да знају о земљишту.
Драг. Ј. Сремић — Треба ли калемити кајсију на џанарику или на неку другу подлогу?
Милорад П. Зечевић — Батат — слатки кромпир.
Питања и одговори.
Програм рада Српског пољопривредног друштва.
Из наших подружина.
Читуља.
Из пољопривредне књижевности.

Уредништво: Немањина ул. 15. — Рукописи се не враћају. — Излази двапут месечно. Годишња претплата Дин. 30 а за ђаке и војнике Дин. 15. — Чековни рачун 50.550. — Телефон Српског пољопривредног друштва: канцеларија 20-302, магацин 27-702.

Гајите што више луцерку

Луцерка је најкориснија пићна биљка. Тешко се може и замислити једно напредније пољопривредно газдинство без ње. Заиста, луцерка је леп мираз природе и нема јој такмаца у обилним и вишеструким користима.

Ево углавном те њене одлике:

1.) Служи као изврсна сточна храна и у зеленом и сувом стању особито за млечна грла. Код младе стоке добра је за окоштавање и брже развиће пораста. Код пернате живине повећава носивост јаја, а за пчеле је луцеркин цвет изврсна паша. 2.) Побољшава и ђубри земљиште азотом којега узима из ваздуха и скупља га на своме корену преко нарочитих бактерија у виду задебљања (квржица). Одавно је запажена појава, да после луцерке и уопште махунастих биљака изврсно успевају и напредују други усеви особито житарице. Израчунато је, да само са једног хектара луцериште на дубини орнице остаје коренових жила и жилица луцерке преко 10.000 килограма. У овој количини коренових остатака има око 150 килограма азота, 45 кг. фосфорне киселине, 40 кг. калијума и преко 200 кг. креча као што се види лепа резерва за усев који долази иза луцерке. 3.) Рано успева с пролећа, дуго траје и за све то време не захтева велике издатке и нарочити рад као други усеви. 4.) Са својим дугачким и разгранитим кореном луцерка ствара у земљишту ситне канале и каналиће и припрема за усеве који долазе у трошну и растреситу средину. 5.) Луцерка даје могућност да се запуштени пашњаци и ливаде претварају у зиратна земљишта и да се рентабилитет са једног хектара многоструко повећа. 6.) Омогућава држање већег броја грла стоке и прикупљање стајског ђубрета. 7.) Дозвољава да се две главне пољопривредне гране — ратарство и сточарство што тесније повежу и допуне у корист целокупног пољопривредног газдинства.

Осим ових користи, луцерки се приписује и лековито дејство (отуда и назив лекарица), да помаже

у борби против маларије. Руски лекар Кристо тврди да је запазио, приликом својих истраживања да комарци који преносе маларију, приликом цветања луцерке сишу из цвета ове један састојак звани кумарин, који убија маларију и на тај начин постају безопасни. У овом случају кумарин има исто дејство на комарца као што га има кинин на човека. Нека племена у Туркестану чак употребљавају луцеркино младо лишће за јело као поврће.

Због ових драгоцених одлика данас луцерку налазимо у свим деловима света. Пореклом из Централне Азије убрзо је прешла у Грчку, Шпанију, Италију, Француску и освојила читаву Европу, да би преко Америке, Африке стигла најпосле у Аустралију. Њу налазимо у свим земљама у различитим поднебљима и на разним висинама, безмало свуда где има насеља и где је сточарство колико-толико развијено. Углавном њени су захтеви минимални, земљиште треба да има довољно креча, да буде добро припремљено, да није сувише збијено и влажно и да има пропустљиву здравицу.

Код нас се луцерка гаји у доста малом размеру иако су јој услови у већем делу државе повољни. На срећу опажа се, да постепено распу површине засејане луцерком. Тако за време од 1924—1932 године имамо следеће податке изражене у хектарима:

год.	1924	1930	1933
ха.	60.345	74.075	85 700

Ради прегледности засејане површине и распрострањености луцерке и детелине (црвене и других) у појединим бановинама наше државе, наводим просечно засејану површину под овим усевима за време 1929—1933 године, а према званичним подацима Мин. пољопривреде.

	луцерке	детелина
Вардарска бановина	1.586 ха	558 ха
Врбаска „	2.374 „	8.966 „
Дравска „	6.929 „	29.186 „
Дринска „	6.170 „	3.643 „
Дунавска „	23.828 „	10.774 „

	луцерке	детелина
Зетска бановина	943 „	165 ха
Моравска „	6.630 „	2.441 „
Приморска „	3.561 „	126 „
Савска „	22.824 „	53.052 „
Београд „	629 „	20 „

Из горњих бројки види се, да се у неким бановинама луцерки и детелини уопште поклања и сувише слаба пажња, а нарочито се то примећује у зетској, врбаској и приморској бановини. Мора се признати да и луцерка има свој реон распростирања код нас и да је њен признати реон тамо где се највише и са успехом гаји винова лоза и кукуруз, а то значи првенствено источни део наше краљевине. То се лепо види из горњих података где црвена детелина претежно надмашује луцерку у влажнијем — сверњијем делу наше државе, док у сувљим реонима преовлађује луцерка.

Али није све зло што имамо мали број хектара засејане луцерком, већ и принос исте не одговара ни приближно просечном приносу у другим државама.

Према подацима Мин. пољопривреде просечни принос луцерке код нас износи за период од 1929—1933 г. од 25—40 мет. центи, док нормални просечни принос износи 80—100 мет. центи. Зашто је то тако, то би било засебно питање — гајења, неге, ђубрење и других услова доброг приноса.

Једно такође важно питање код луцерке јесте и питање увоза и извоза семена. Ми смо до скоро давали милионе иностранству за семе детелинско. Често смо и по врло ниској цени извозили неочишћену робу — у натуралном стању семе луцерке и црв. детелине и поново увозили пречишћено то исто семе по скупе паре. У последње време опажа се да је знатно опао увоз семена луцерке, што се најбоље види из података који следују:

год.	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933
кг.	258 990	417.610	148.104	140.180	236.274	15.000	110
дин.	5,556.181	7,240.449	2,222.198	1,625 130	2,855.992	112.510	2.733

Ово се још повољније одржава, ако наведем податке извоза који сваке године расте. Подаци се од-

носе као и горе на године, извезене количине семена луцерке у килограмима и вредност у динара:

год.	1928	1929	1930	1931	1932	1933
кг.	13.849	33.117	13.875	45.948	132.774	257.531
д.	293.800	551.000	119.350	374.348	749.462	1,757.689

Као што се види извоз семена луцерке из године у годину расте, али он би требао с обзиром на наше повољне услове производње семена да је много већи. Иако нису наведени подаци увоза и извоза семена луцерке за 1934 и ову 1935 годину познато ми је да смо у везли прилично велику количину овог семена из Италије и Француске.

Климатске прилике наше државе нису свуда исте. У погледу успевања луцерке важно је да ли је семе набављено из топлијих крајева или из крајева са оштријом климом. Приморје и Јужна Србија имају благу средоземноморску (медитеранску) климу и у овим крајевима успева семе произведено или у тим областима или са сличном климом. Северни, источни и централни део наше краљевине има различиту климу, али углавном то је оштрија клима коју за разлику од прве називамо средњоевропском. За Приморје и Јужну Србију могло би још да успева семе луцерке увежено из Италије Јужне Француске, Шпаније и Грчке, али слабо подноси семе средњоевропског порекла. По спољњем изгледу семе средоземноморског порекла разликоваће од средњоевропског само стручњак који то утврђује по разним механичким и коровским примесама и другим знацима. Главна разлика ипак је унутрашње природе, у самом семену — у његовој моћи прилагођавања (аклиматизацији). Семе из топлијих крајева ако се посеје у брдским или у крајевима где владају пролетњи и јесењи мразеви и где прети велика хладноћа, један део ће промрзнути, а онај други даће биљке слабо отпорне, краткотрајне са минималним приносом. Иако сам нагласио да је луцерка јако распрострањена и ма одолева различитим климама у разним крајевима света, ипак не смемо заборавити, да је у тим местима десетинама и десетинама година корак по корак се

прилагођавала тамошњем поднебљу док није постала оно што је данас. Нама срећом није потребно да увозимо страно и сумњиво семе луцерке када у нашој земљи имамо изврсног семена домаћег порекла, које даје отпорне и снажне биљке, скромне у својим захтевима, а издашне у приносу и квалитету. Зашто би смо одбацивали овај створени дар природе — нашег поднебља и земљишта и увозили туђе страно семе луцерке сумњиве вредности а често и по скупљој цени од нашег домаћег семена. Грех би то био двоструки. С једне стране одузели бисмо лепу зараду пољопривредницима који производе семе луцерке, а с друге страве заменили, би добро најчешће са лошим (за наше климатске прилике) семеном.

Похвалан је подухват Српског пољопривредног друштва, које већ неколико година пропагира сејање луцерке и црвене детелине и откупљује семе. Ову корисну акцију Друштва треба што јаче помоћи.

Потребно би било организовати семенарске задруге у свим житарским крајевима и тамо где се пиљне биљке са успехом и у већој мери гаје. Сваке године просечно дајемо за набавку разног семена око 80 милиона динара. Мали је број тих семена које не бисмо и сами могли у нашој држави да производимо, ако би се организовао посао и схватио како треба. Поред досадашњих шест Станица за пречишћавање семена детелинског (трифолин-станице), које је основало Мин. пољопривреде, требало би основати још неколико где се укаже потреба (н.пр. у Моравској бановини). Посветити пажњу домаћим сортама луцерке и црвене детелине као и другим важнијим пиљним биљкама и путем одабирања и селекције створати наше стандардне типове за најглавније наше пољопривредне климатске реоне. На тај начин подићи углед семену луцерке домаћег порекла, са одговарајућом Југословенском марком; организовати контролу семена детелинског при увозу, извозу и унутрашњем промету. У погледу извоза нашег семена луцерке и црвене детелине као и увоза овога семена Министарство трговине и индустрије

у сагласности са Мин. пољопривреде донело је Правилник, који ступа на снагу 22 јуна т.г. Према овом Правилнику предвиђа се бојење помешаног семена при увозу у нашу државу, како би се на први поглед распознало семе страног порекла од нашег домаћег. Можда би специјално требало бојити страно семе средоземноморског (медитеранског) порекла из Италије, Јужне Француске и др, пошто је оно од најмање вредности за наше прилике, изузевши Приморје и Јужне Србије. Наше домаће семе биће обележено атестом са црвеним потесом ако је пломбирано и чисто од вилине косице, а са плавим потесом преко атеста ако је неочишћено (натурално) семе. Предвиђа се и казна до 50.000 дин, ко поступи противно Правилнику.

У многим државама осим контроле семена детелинског врши се обавезни преглед усева у току вегетације — пораста. То се врши због тога да би се пољопривредници принудили на гајење ове биљке без корова, а нарочито се пази да не буде вилине косице, која је највећи непријатељ луцеришта и детелишта. Наши пољопривредници треба да купују само гарантирано чисто семе луцерке домаћег порекла са пломбом једне Држ. пољопривредне огледне и контролне станице у држави. Само тако знају шта купују и сигурни су да ће имати успеха.

Свакако, да не заборављам да је неопходно обратити велику пажњу на начин сетве, обраду, негу, ђубрење и на све друге моменте који овом приликом долазе у обзир. О сваком таквом питању могло би се посебно писати, што у оквир оваквог једног чланка не може да уђе нити је то мој циљ.

На крају мора се признати, да се овој толико благородној и корисној биљци ни изблиза не поклања пажња. Довољно је само завирити у статистичке податке па да видимо, да је свега 4% засејано код нас под пићним и сточним биљем, а да на луцерку долази тек 1% од целокупне зиратне поршине. У неким државама има читавих покрајина (н пр. у Француској), где

се луцерка гаји на површинама од 25% од зиратног земљишта.

Веће површине засејане луцерком значи напредније сточарство, боље ратарство и рентабилније газдинство.

Ing. Влад. П. Мартиновић

Косидба ливада

Сено у исхрани домаћих животиња уопште, а нарочито преко зиме, претставља основно и најважније храниво, без њега се правилна и рационална исхрана стоке не може замислити. Важност сена за исхрану домаћих животиња лежи у томе, што оно садржи све хранљиве материје потребне домаћим животињама, а затим што упоређено са осталим врстама хране претставља најјфинију храну. Но свако сено по својој квалоћи није добро, и у том погледу постоје велике разлике. Квалоћа сена зависи од многобројних чинилаца као: врста трава на ливадама и услова под којим се оне развијају (поглавито плодности земљишта), доба косидбе, временских прилика за време косидбе ливада, начина справљања сена и најзад од чувања сена од постанка до употребе. Сви ови чиниоци у већој или мањој мери утичу на квалоћу сена, те се стога о њима, ако се жели добити добро сено, мора водити рачуна. У овом чланку говорићемо само о косидби ливада, односно о времену када треба косити ливаде и утицају косидбе на квалоћу сена.

Ливадска трава, као и остале биљке у својим стаблима и лишћу, у различито доба старости садрже различите количине хранљивих и сварљивих материја, па је сасвим разумљиво да ће и сено, добивено од трава покошених у различито доба старости, садржати различите количине хранљивих и сварљивих материја. Многобројним огледима и научним испитивањима утврђено је, да ливадске траве садрже веће количине хранљивих и сварљивих материја у својим стаблима и и лишћу, у млађим стадијумима развића, него кад

престаре. Са старошћу количина хранљивих и сварљивих материја у травама опада. Ово опадање хранљивих и сварљивих материја у стаблима и лишћу трава, долази отуда, што хранљиве материје из ових органа трава, у колико се више приближује сазревање, прелазе у плодове, где служе за образовање семена. Када се има у виду ова појава, онда је потпуно јасно, да косидбу треба извршити пре него што наступи прелажење хранљивих материја из стабала и лишћа у семе. Свако закашњење у овом погледу повлачи за собом губитке у хранљивим и сварљивим материјама, па следствено тиме и у каквоћи сена. Ипак ливаде не треба косити сасвим рано — пошто се у том случају добијају мали приноси. Као најподесније време за косидбу ливада сматра се оно доба вегетације, *када траве почињу да цветају,* а најдаље за време цветања. У ово време покошене траве, разуме се, када су и остали услови који су напред поменути за добијања доброг сена испуњени, дају сено добре каквоће, т.ј. сено са великим садржајем хранљивих материја, нежно и лако сварљиво, те га стока радо једе и добро искоришћује.

Инж. **Властимир Ђ. Ђорђевић**

Доливање буради

Познато је да наши произвођачи вина често иако оберу добро и здраво грожђе ипак добију рђаво вино. Ово долази најчешће отуда, што су веома слабо упућени у радове око неге и чувања вина.

Радови, који се морају изводити у циљу неге и чувања вина јесу:

1) Доливање буради и претакање вина као главни и најважнији и они се ни у ком случају не смеју пропустити, али се баш најчешће ови радови занемарују или не изводе редовно и на време.

2) Вештачко бистрење вина бистрилима и филтрирање које се често врши, али није увек неопходно.

У чувању вина могу се убројити још и ови ра-

дови: сумпорисање, додавање вину угљен диоксида, пастеризирање и т. д.

Како су доливање и претакање редовни и најважнији радови око њега — чувања вина и како је баш сада време њиховом извођењу јер се при повећаној температури рад гљивица и бактерија нарочито развија то ћемо их изближе изложити.

Основно је правило у винарству, да бурад с вином буду увек до врха пуна. Ако бурад нису увек пуна на површини вина у отпражњеном бурету одмах се појаве гљивице винског цвета а ускоро се почну развијати и сирћетне бактерије.

Гљивице винског цвета и сирћетне бактерије за свој развој и разорно деловање траже довољно ваздуха. Овај ваздух оне налазе у отпражњеном бурету. Отпражњена бурад најчешће се остављају код довршеног превирања а и доцније се доливање не врши редовно и на време. Бурад, наиме у којима се врши превирање шире остављају се отпражњена око једне десетине своје запремине бог пенушања за време врења. Овај простор у бурету, док траје врење испуњен је угљен диоксидом који се код врења развија и док траје врење спречава улазак ваздуха у тај простор. Када се врење завр ши смањује се и издвајање угљен-диоксида док и сасвим не престане, те се постепено изгуби из отпражњеног простора бурета а у овај уђе ваздух, ако се одмах по завршетку врења бурад не долију.

Гљивице винског цвета и сирћетне бактерије, кад добију довољно ваздуха отпочну своје разорно деловање. Ове гљивице и бактерије редовни су пратиоци грожђа као и врења гљивице с којима долазе у ширу а затим у вино. Оне могу доста дуго времена издржати и у неповољним приликама да не угину а чим дођу у повољне прилике отпочну свој рад. Повољне прилике у вину лако им се пруже, јер на површини вина налазе све потребне хранљиве материје те им је само био потребан још ваздух и повољна температура.

Разорно дејство гљивица винског цвета и сирћетних бактерија састоји се у разлагању алкохола а затим и других материја у вину. (глицерина, киселина,

букетних материја и т. д.) Гљивице винског цвета разлажу алкохол на крајње производе угљен диоксид и воду, а сирћетне бактерије претварају алкохол у сирћетну киселину и воду, а кад нестане алкохола разлажу даље сирћетну киселину на угљен диоксид и воду. Тим њиховим деловањем вино губи јачину укус и мирис, а брзо може постати сасвим неупотребљиво.

Према § 6 закона о вину и члану 21 правилника бела вина са 1, 4, ружичаста са 1, 5, црна са 1, 6, десертна са 2 грама на литар сирћетне киселине не смеју се стављати у промет. Како се доливањем буради спречава улазак ваздуха, који је неопходан за развој и рад гљивица винског цвета и сирћетних бактерија, у отпражњени простор бурета, то је доливање буради средство, да се спречи развој ових болести у толикој мери да би постале опасне по здравље вина. Доливањем се додуше, не могу уништити гљивице винског цвета и сирћетних бактерија, него се само спречава њихово штетно дејство. Уништавање њихово врши се сумпорисањем и пастеризирањем.

Доливање буради мора се вршити одмах, чим престане главно врење и даље редовно према потреби. Долива се у почетку сваки други или трећи дан затим сваки пети до осми дан у току целе прве године. У другој години доливање се врши једанпут до двапут месечно.

За доливање важи правило: доливати толико пута колико је то потребно да бурад будv увек пуна. Доливати се мора чешће, где је губитак вина већи, а ређе, где је губитак мањи т. ј. сви узроци и услови, који појачавају губитак вина захтевају чешће доливање; тако је губитак већи у топлијим крајевима него у умереним, већи је у дрвеним бачвама него у бетонским и цементним, већи у сувом подруму него у влажном, већи код младих вина него код старих, сразмерно већи у малим него у великим бурадима. Просечно у дрвеним мањим бурадима губитак у првој години износи од 5—7% а доцније од 3—5%, у већим бачвама 2—2,5% а у бетонским 1—1,5%.

За доливања буради увек се мора употребљавати здраво истоврсно вино т. ј. младо вино се доливa истоврсним младим, вином, старо истоврсним старим. Ни у ком случају не сме се доливати старо вино младим вином. Ако се нема довољно истоврсног вина за доливање најбоље је помоћи се преручивањем у одговарајућу мању бурад, јер начини, да се вино дуже сачува у отпражњеном бурету употребљавају се само ако немамо вина за доливања и немамо могућности преручења у одговарајућу мању бурад. Средства којима се у отпражњеној буради отпражњени простор стерилише имају туману, да честим употребљавањем прећу у нежељеним количинама у вино. Ово важи како за често сумпорисање тога простора, тако и за држање овог простора под дејством угљен-диоксида. Не помажу много ни разни врањеви, који садрже разна средства за стерилисање ваздуха да бактерије и гљивице болести не дођу у вино из спољнег ваздуха јер свако па и најздравије вино, како је то напред поменуто, има у себи бактерија и гљивица болести.

Ако се на површини вина образовала навлака од винског цвета онда се доливање мора вршити кроз левак, чија цев допире до испод површине вина тако да се опрезним подизањем површине вина, навлака истера, кроз отвор за врањ, напоље Пошто се бурад долију треба горњи отвор затворити врањем тако, да врањ допире у вино. Врањеви се не смеју омотавати крпом, јер се она непрестано влажи и служи као извор за развијање бактерија, које одатле лако доспевају у вино. За време тихог врења најбоље је затварати бурад бургундским врањем да може излазити угљен-диоксид, који се код тихог врења још увек у мањим количинама ствара, а да се спречи улазак ваздуха.

Алкохол и киселина вина такође чувају вино од ових болести, али има сирћетних бактерија чији рад не може спречити ни садржина изнад 16%, што зависи и од целокупне киселине вина т. ј. ако вино има довољно киселине, онда су обично потребне мање количине алкохола, да се спречи цикнулост вина.

Према томе доливање је најважније средство за спречавање развоја како гљивица винског цвета и сирћетних бактерија тако и многих других грешака и мана вина!

Ing. Милан Драгаш

Како треба разумети биљне болести

Међу многим нашим пољопривредницима је слабо одомаћен израз *„биљна болест"*. За неке је то чак и невероватно, да и биљка може бити уопште болесна, слаба. Слабости (болести) код човека су добро познате, а нарочито кад се јављају у облику „редње" (епидемија). Код животиња, нарочито домаће стоке, још је некако и разумљиво; али код биљака, па ма оне и сасвим се осушиле, никада скоро не кажу да су болесне, већ просто „суше се од јаке суше". Тек од пре неколико година, мења се донекле и схватање у овоме под утицајем школованих пољопривредника и стручњака. Ипак је ово само почетак, на коме се мора истрајно радити.

Али, и ако није одомаћен тај израз „биљна болест" ипак још то не значи, да народ уопште не познаје, бар неке од тих болести. Сигурно је да се не ће наћи такав пољопривредник, па био он млађи или старији, коме не би била позната *„пламењача"* (тоња и др. називи). Сваки ће вам од њих рећи, да је „пламењача" онда, када греје сунце а пада киша.

Ако се пак, распитате мало детаљније код њих о томе, какву штету пламењача наноси и на који начин, обично се од већине чује, да она убија, спаљује и пржи лишће воћака (и винове лозе), исто онако, као кад би то лишће посули врућом водом или га опалили пламеном. Отуда се најчешће каже, да је воћњак „препланuо", или да га је „убила тоња". Дакле, по овоме је схватању сва штета у томе, што је сунце огрејало и тиме загрејало оне кишне капљице на лишћу, од којих онда лишће вене и суши се.

А овакво схватање „пламењаче" у народу није од скора. Пошто је ова најпознатија биљна болест у народу, који уз то под тим именом подразумева у ствари и потпуно разноврсна биљна оболења, најчешће на лишћу воћака, винове лозе, и др., то је схватање пламењаче у ствари схватање народно уопште о биљним болестима. Ово се схватање израђивало, управо преносило с колена на колено, још из најстаријег доба човекова живота. У најстаријим предањима и споменицима има трагова и података, о тадањем схватању биљних болести, па се види, да се она у мало чему разликују од овога истакнутог примера овде. У Св. писму има пуно помена о овоме. Интересантно је и то, да је прва биљна болест, о којој се у

опште зна од давнина, била баш ова „пламењача". Она је и од тих најстаријих времена па све до данас важила у народу, као неки општи претставник биљних болести и за коју се вековима везивало опште народно схватање о њима. То вековно схватање се урезало у народну душу тим јаче и дубље што га је као таквог примила вера (религија), са додатком, да су све те појаве (пламењача, суша и др.) само Божије казне за рђава људска дела на земљи.

Сасвим је разумљиво, да је данас, после толико векова, тешко утицати на промену тога нетачнога схватања. Вековима створено гледиште о нечему, а нарочито ако је то довођено у везу са вером (религијом), — пошто су тада свештеници били скоро једини писмени и учени људи, — не може се изменити за неку годину дана. Треба и овде стварати неку врсту традиције, да се и ново, правилно гледиште и схватање преноси са колена на колено. У вези је то са општим подизањем просвете у народу.

Да видимо сада укратко у колико је оправдано народно гледиште о пламењачи, одн. биљним болестима у опште, и какво оно управо треба да буде?

Право схватање биљних болести, које је засновано на чињеницама и стварностима, које је наука открила, врло је младо, ако се упореди са оним прастарим схватањем у народу. Старо је тек неколико десетина година. Али ни наука није одбацила народно схватање о болестима. Она га је свестрано испитала и поклонила му пуну пажњу. Увидело се најзад, да је потребно баш задржати нешто из овог народног схватања, али га треба само допунити и дати му прави смисао. Схватање народно је, дакле, непотпуно због тога, што оно садржи само услове, под којима се може најлакше појавити једна биљна болест, али су му недостајали и прави узроци, односно проузроковачи саме болести. Наука је тим условима само додала и узрочнике, па је онда створено потпуно исправно гледиште.

Од пре педесетак година је поуздано доказано, да је већина биљних болести последица живота и рада разних готованских гљивица, које се хране на рачун појединих биљака. Иако су те гљивице, дакле узрочници биљних болести, толико ситне, да се појединачно не могу видети голим оком, ипак се негде тако много развијају, да се у тој нагомиланости виде и голим оком. Многе од тих гљивица сусрећемо скоро на сваком кораку. Нема тога пољопривредника, који није видео нпр. разне буђи или плесни на разним плодовима (јабуке, крушке, шљиве), или главницу и гар на житима, и т. д. Све оне сиве буђаве навлаке, она црна прашиница од гари и главнице, све су то делови тих готованских гљивица, које се развијају на тим биљкама. По својој природи су и те гљивице врло ситне биљчице, али не могу да живе саме, без дома-

ћина (биљке хранитељке), које им дају готову храну. Због тога оне и немају онако издвојено стабло, корен и друге органе као праве биљке, већ им је цело тело кончасто (н.пр.: конци код разних буђи). Али се зато и оне размножавају плодовима и семенчицама (спорама), као и остале биљке, те отуда и видимо ону црну прашиницу код гари и главнице или рђе на пшеници. То су њихове семенчице (споре), које клијањем дају опет тело гљивице.

Пошто су, дакле, и гљивице у ствари сићушне биљчице, то су и за њихов живот и развој потребни слични услови, као и код правих биљака. Свима је добро познато да је за клијање и даљи развој неке биљке потребна хранљива средина (земљиште), влага и извесна топлата, па то исто треба и за гљивице. Хранљива средина за гљивице, које изазивају биљне болести, јесте сама биљка домаћин, на којој се гљивица развија, а влагу и топлоту има нарочито у пролеће и лети, када пада киша („влага“) а греје сунце („топлота“).

Према томе пољопривредници имају потпуно право када лети кажу, чим прогреје сунце за време кише, да је то „пламењача“, јер стварно киша са сунцем омогућава клијање и даљи развој оних многобројних семенчица (спора) од гљивице, што изазива пламењачу, а које су ветром ношене пале већ на лишће самих биљака. Чим клија једна таква спора, одмах се клица увлачи у лист, где се после храни као готован и својим даљим животом и радом суше сам лист домаћина биљке. Због тога после лишће и јесте онако опаљено, спржено и сасушено. Отуда пламењача не може да нашкоди једном опрсканом винограду, јер плави камен на лишћу отрује оне клице гљивице, кад исклијају из спора, те не могу ући у лист и осушити га. Тако треба схватити саму „пламењачу“, па и све друге биљне болести.

Ing. agr. Живојин Тешић

Шта пољопривредници треба да знају о земљишту

Земљиште је основ пољопривреде, станиште и извор за опстанак наших ратарских биљака. Оно је полазни извор за принос.

Због тога се данас свуда у свету земљишту посвећује велика пажња па то мора бити и код нас. Оно се мора знати припремати, обрађивати и чувати. Земљиште на око изгледа у целини просто и ми на њему запажамо само надземаљско рашћење биљака. Треба знати да биљке и усеви црпу из његове унутрашњости сокове са хранљивим састојцима, који су пресудни за њихов живот. Ту невидљиву снагу земљишта треба упознати, потпомоћи и искористити. Његове снаге треба подићи из мртвих. Земљиште је за нашег пољопри-

вредника било и остаје почетак и свршетак у опште, по оној народној: „Земља храни, земља и сахрани".

Земљиште као неко тело има своју грађу. Оно се разликује од тврде стене својом мекоћом, трошношћу и растреситошћу. То баш и омогућује да влага продре у унутрашњост његову, да се по потреби задржава или процеђује у дубину. Градња земљишта је таква да су његове честице одвојене међусобним празнинама (порама), кроз које пролази ваздух, потребан за клијање и даље одржавање корења. Земљиште не сме бити суво. Оно мора као неки жедан сунђер да упија извесну количину влаге, ради обезбеђења биљака са њом. За важност влаге за биљне усеве вели нам она пословица: Један лије, други пије, трећи расте" (киша-земљиште-усеви).

Земљиште, неко више неко мање, садржи и извесну количину хранљивих састојака и према количини ових ми кажемо да је оно богато или не. Међутим је занимљиво за наше пољопривреднике да знају разликовати богатство од плодности земљишта. Богатством се сматра целокупан садржај хранљивих састојака, које наука може да пронађе, а плодност представља скуп свих снага земљишта, које утичу да се хранљиви састојци ставе као храна биљкама, усевима. Отуда и сиромашније земљиште може да буде некад плодније од богатијег, ако су му остали услови (снаге) повољнији за стављање својих хранљивих састојака усевима на располагање.

Земљиште надаље садржи извесну количину ситних живих бића (бактерија) која се могу видети само под микроскопом. Израчунато је да их има на милијоне у сваком граму земљишта, и то у површинским слојевима, особито у ораници. Ова ситна бића су врло важна за плодност земљишта, јер она врше труљење сламе, изумрлих биљака, као и превирање и сазревање стајског ђубрета. Доказано је и то. да кад не би било тих за око невидљивих бића, изумрли остаци биљака (лишће, корење, слама и др) и као и лешеви животиња би се толико нагомилали, да не би биломо гуће живети на нашој земљи. Та ситна бића су „гробари" који превирањем и труљењем претварају све те изумреле отпатке у земљишну масу, чије хранљиве састојке опет узимају живе биљке.

Дакле, земљорадник треба да зна, да земљиште има: 1) извесно богатство у хранљивим састојцима и плодност, 2) извесну грађу и 3) унутрашњи живот ситних бића. Од узајамних снага у односу ова три својства његова зависи и плодност земљишта.

На основу грађе, хранљивих материја, боје, места и краја, затим „времена" које влада у том крају (сушно или влажно), изложености (брег, падина, равница) у нашој се држави разликује више врста земљишта. Наша држава се баш у том погледу одликује великом разноврсношћу. Да видимо те врсте наших земљишта.

Црнице су познате свима са своје црне боје, која долази од хумуса (постаје разлагањем биљних остатака у земљишту). Док у Србији имамо познату „*смоницу*", која садржи мало креча и за време суше се стврдне као камен те је врло тешка за обраду, дотле у Војводини имамо плодну црницу „*чернозем*", који је чувен на далеко и даје у ствари житницу нашој земљи. Разлика између ове две врсте црница постоји у томе, што оне у Војводини имају бољу грађу, лакше се обрађују и боље распоређују влагу, садрже више креча и у опште су плодније.

Пепељуше (подзоли) су таква земљишта чија је грађа истакнута некада тиме, да су из горњих слојева испрани не само хранљиви састојци већ и саме глиновите земљишне честице. Због тога су им ти горњи слојеве бело пепељасте боје, те се зову и "бељуше". То бива све услед повећане влажности, која испира креч. Биљно корење овде има да изврши тешку борбу за опстанак. Таква земљишта треба поправити кречом и ђубретом.

Слатине су једна друга крајност у Војводини и Ј. Србији. Оне се образују услед тога што је тамо „време" суво а јавља се повремено и прекомерно влажење земљишта. Има у северном делу наше државе заслањених површина, које су обично под пашњацима, по којима још има нешто траве док је влажно, а чим настане суша све се спржи. Често се код оваквих слатина образује непропустљив слој те се после кише ту задржи вода. Кад се из тих забарака испари вода онда остају соли нагомилане на површини. То бива обично по мањим удољицама. Лоше особине ове врсте земљишта су познате нашим пољопривредницима, јер се оранице за време кише расплине у блато а на суши се стврдне и испуца, те га је тешко обрађивати. Затим, ако садржи још и соде онда су то најгора земљишта по грађи, јер је и сама сода отровна за усеве. И ову врсту земљишта треба поправити, али за то треба много труда и капитала.

Треба још да се осврнемо и на наша *руда и црвена земљишта*. У Србији имамо познату „гајњачу", земљиште руде боје, што долази од гвожђа. У Шумадији где су некад биле храстове и букове шуме образовао се овај тип земљишта, који је ипак задржао затворенију боју услед хумуса, јер то условљава „време" (топлота и влага) тога краја. Напротив у Далмацији, Црној Гори, Херцеговини и др. где је „време" топлије, образује се „*црвеница*" на којој успева винова лоза, маслина, лимун и др. Боја ових земљишта је понекад као крв црвена.

Дакле, из предњег је сасвим јасно, да су све ове врсте (типови) земљишта наше државе различите по пореклу, по својој грађи и плодности. Стога она имају и различиту вредност у погледу обраде и приноса ратарских усева.

Значајно питање, које данас интересује нашег земљорадника, јесте питање *класирања* земљишта. У опште се то

врши на основу особина типа и положаја једног земљишта као и на основу богатства и плодности у хранљивим материјама. Затим се узима још и спољни изглед земљишних слојева, што се постиже нарочитим копањем у дубину или на неком природном обронку. Све нас ово одводи томе, да се утврди врста (тип) земљишта. На основу већ познатих особина ових врста одређује се и његова вредност за производњу. Узимају се у обзир и искази самих земљорадника о приносу са тих земљишта. Каже се да су нека земљишта одлична за кукуруз, друга за жито, трећа за воћке или шуму и тако даље, те се и по томе може вршити њихово класирање. Даље, земљишта још разликујемо на кречуше, пескуше, хумуше, иловаче и лапораче. Најбоље је кад се само класирање врши на основу што већег броја ових начина и на основу што више података за дотично земљиште. Мора се имати у виду и сам крај и положај. Друкчија је вредност земљишта у планинским каменитим крајевима него ли у плодној и дубокој равници. Исто се тако мора имати у виду и разлика у појединим местима и положајима једног истог краја. Тако ће се добити правилна класификација, која са средњим вишегодишње прорачунатим приносом даје основицу за опорезивање земљишта. Ми кажемо обично да је „чернозем" нпр. првокласно земљиште у односу на „пепељуше", које су мање плодне. Али може и пепељуша да спадне у прву класу. О самом начину извођења класирања као и о обради и ђубрењу земљишта, биће више речи други пут.

Ing. agr. Ђорђе Вакањац

Треба ли калемити кајсију на џанарику или на неку другу подлогу?

Кајсија је као воћка врло отпорна према разним болестима. Али она скоро једина пати и пропада од специјалне болести, зване „падавица". Од ове опасне болести на пречац тј. за неколико дана угину извесни делови стабла а још много чешће и цело стабло. И због те изненадне појаве и брзог угинућа болест је и добила назив *„падавица"*. Одгајивачи, практичари и стручњаци непрестано се боре и муче да пронађу узрок овој опакој болести, па према томе и лек противу исте. И како се кајсија у већини размножава калемљењем на подлози џанарике, многи су дошли до убеђења да узрок болести лежи баш у подлози, џанарици. Збиља које год садио и гајио кајсије тај није био поштеђен од ове болести, и морао је по сили околности доћи до убеђења да је збиља кривица до џанарике као подлоге, јер калемљених кајсија на другим подлогама ретко је ко имао. Услед овог

почело се не само помишљати но и пропагирати да се кајсија више не калеми на џанарику, но да се калеми само на изданке шљиве рановаче. Јер неки сматрају да на овој подлози калемљена кајсија не пати од ове болести. На основу свог дугогодишњег опажања и гајења кајсије баш на овим двема подлогама не само што се не могу сложити са оваквим мишљењем но могу позитивно потврдити да ова опака болест, ако не у већој мери а оно приближно подједнако напада и уништава и једне и друге. И према томе може се рећи да до џанарике као подлоге није кривица. Да је ово тачно, поред наведеног, може нам послужити као непобитан доказ тај факат што код пропалог — осушеног стабла кајсије код ове болести једновремено пропада цело стабло т.ј. и корен, а то је онај део џанарике на коме је кајсија накалемљена. На против кад би узрок болести била џанарика осушило би се на стаблу само калемљени део кајсије, а корен и остали део џанарике остао би поштеђен.

Да би ово своје тврђење јаче поткрепио навешћу следећа опажања и искуство. Као управник садашњег бановинског воћног расадника у Топчидеру посадио сам у расаднику у пролеће 1926 год. калемљене кајсије и то: 11 ком. калемљених на џанарици у сортименски воћњак и 34 ком. калемљеник на шљиви рановачи у једном реду поред стазе. Напоменућу да су и једне и друге засађене у једно исто време на подједнаким земљишним и положајним погодбама и доцније подједнако су гајене. У погледу пораста и бујности између једних и других показало се у првим годинама врло мала разлика: кајсије калемљене на џанарици биле су нешто мало бујније. И једне и друге једновремено су продониле и подједнако доносиле род како по квалитету тако и по квантитету. Према томе у овом погледу може се рећи да између једних и других није било битне разлике. Али што је од интереса овде то је да су и једне и друге претрпеле штету од болести падавице. Јер од времена сађења па до данас, а то је за 8 година, од посађених 11 стабала калемљених на џанарици осушило се 6, а од 34 стабла калемљених на шљиви рановачи 18 стабала. Дакле нешто више од половине и у једном и у другом случају.

Овакав јасан пример показује да узрок болести падавице код кајсије не лежи у подлози џанарици, као и то да се болест неће спречити калемљењем кајсије на шљиви рановачи. Узрок болести лежи у нечем другом, а у чему то ће свакако стручњаци моћи утврдити. Ми сматрамо да калемљење кајсије на џанарици треба даље вршити исто онако као и на подлози шљиве рановаче пошто су оне обадве у погледу отпорности према наведеној болести подједнаке.

Драг Ј. Спремић

Батат — слатки кромпир

Батат или слатки кромпир једна је од највише цењених културних биљака данашњице у Америци и Русији, па сматрамо да ће бити корисно и за читаоце „Тежака" да их унеколико упознамо са овом биљком, утолико пре што се и код нас врше озбиљни опити са њом и досадањи резултати били су повољни.

Значај ове културне биљке још није у свој својој обимности оцењен, ма да је велики низ опита вршен у Америци и Русији. У тропским и суптропским пределима гајење батата заузима више од половине свих сушних крајева и он код стотине милиона становника у тим крајевима заузима прво место у исхрани. У тропским деловима Старога и Новога Света велике површине земље засађене су бататом; тамо се не води никаква статистика о томе и то пролази незапажено за економисте, а заједно са тим не зна се довољно ни то да цела насеља на целој тој површини зависе искључиво од приноса батата.

Широке трговине са бататом у тропским пределима нема. А савремени крупан центар трговачког гајења батата то је Америка, у тако званом „памучном појасу". У том се реону батат јавља главном културом пољских усева и тамо има исти значај, који има кромпир у северним крајевима Европе.

У 1929 год. Америка је имала 328.800 хектара под бататом са продукцијом у вредности 80 милиона долара. Поред овога батат се гаји у топлим пределима Азије, Африке и Европе, а трговина са бататом развијена је само у Алжиру, Шпанији и Азији.

Историја батата пуна је нерешених загонетака. У дивљем стању није нађен нигде у свету. Познати амерички ботаничар Аза Грај сматра да је културна одлика батата произашла од дивље сорте Ipomoea fastigiata, која се сусреће у централној Америци и Источној Индији.

Засада има преко 40 сората батата које су познате, описане и уведене у културу. У ужем смислу деле се на Северо Америчке и Антилиских острва сорте, Јужно Америчке Тихог океана, Југоисточне Азије, Африке и Средозомног мора.

Тропска је биљка, осетљива на ниској топлоти. Мраз од 3—4° ц убија целу биљку. Северна граница гајења батата јесте граница гајења соје. Размножава се семеном, резницама и клицама. Време сађења кад прођу мразеви. Сазрева за $4^1/_2$ до 5 месеци. Принос даје један оџак око 5 кгр. а један хектар 25—30.000 кгр.

Употреба батата. У многим земљама батат служи основном људском храном, док у другим земљама где хлеб заузима прво место, он заузима место кромпира у исхрани.

Хемиски састав батата: основни састав скроб са довољно шећера 27—30%; врсте шећера батата су декстроза, левулоза и углавном саҳароза; беланчевине садржи 1,5—2%, а масти 0,6%.

Начини употребе за јело многобројни су. Он служи за храну као куван, печен, пржен, за прављење пиреа, за зачине за слатка јела и као додатак хлебу. Од њега се прави брашно, скроб, патока, шећер, добија шпиритус, прави пиво итд.; најзад у Америци се праве конзерве у плеханим кутијама.

По својој хранљивој вредности заузима прво место, и са њим може да се такмичи мали број тропских биљака. Висока хранљива вредност његова цени се по садржини угљених хидрата, које организам боље усваја од кромпира, јер се налазе у форми шећера и декстрина. Беланчевине у њему имају већу вредност од беланчевина у кромпиру, зато што се налазе у облику албумина, који су лако сварљиви, а код кромпира су беланчевине у облику амида, који се теже варе

Печена кртола батата брашњавих сората слична је печеном кромпиру, али је много слађа. Укус је сличан печеном кестену и унеколико је пријатнији. Печене сорте са воденом конзистенцијом сличне су тикви, али много слађе и укусније. Печен и куван батат може да се једе без масла, соли или какве било поправке, а печен кромпир захтева извесно побољшање.

Брашно од батата додавано хлебу даје му слатки укус и јако побољшава његову каквоћу.

У свежем и прерађеном стању батат је врло добра храна за стоку. Стабљике његове такође имају велику вредност за храну стоке.

Према свему овоме, гајење батата има велику будућност. У целом свету има мало културних биљака које са малим радом могу да дају тако велики принос као батата. По свом хемиском саставу и многострукој употреби он не само што замењује кромпир, већ је хранивљији и укуснији од њега. У јужним крајевима где се гаји памук, и где кромпир даје мали принос због недостатка влаге, батат може са највећим успехом и користима да се гаји.

У неким земљама развија се реформа гајења батата и соје у циљу допуне са беланчевинама и машћу, а са овим и реформа народне исхране у погледу употребе угљених хидрата, масти и беланчевина у исхрани т. ј. пуне хране.

Милорад П. Зечевић

Питања и одговори.

Питање: У околини мојој а и код мене болују свиње од кожне болести свињске шуге, нарочито прасад. Покушавали смо разним начином да их лечимо али без успеха. Ово се дешава нарочито код свиња јоркширске расе.

Молим уредништво за објашњење: како се могу излечити овакве оболеле свиње од шуге и шта се може предузети да више неби наступила ова болест код свиња, која је опасна и за народ.

Милован Станојевић, тежак
из села Лесковца, члан Пољопривредне подружине Губеревачке. Гружа.

Одговор: Свињска шуга јесте једна доста ретка појава. Разболевају се већим делом свиње са густом, коврчљавом длаком, нарочито свиње мађарске расе. Зараза се не ограничава само на одрасле свиње већ прелази и на млађе па чак и на сисанчад. Наравно, да игра врло важну улогу у ширењу заразе слаба исхрана, нехигијенске смештајне прилике, ослабљеност-неотпорност-организма услед разних инфекционих болести и т. д. Познато је даље, да се шуга лакше и брже развија код оних свиња које су биле претходно пелцоване против свињског црвеног ветра.

Знаци: Црвенило коже, појава бубуљица, малих пликова и пустула, првенствено на глави, у околини очију и ушију, доцније на леђима, са стране трупа и с унутарње стране ногу. У даљем току болести појављују се сјајне, сиво—беле красте, кожа одебља, постане наборана. Свраб је необично јак и због непрекидног чешања појављују се разне повреде на кожи, већег или мањем обима. Болесник рапидно мршави и слаби. Ако је болест узела маха угинућа нису искључена.

Код шуге у мањем степену довољно је лечити дезинфекционим мастима, док је код јаке распрострањености и када је велики број грла оболео препоручљиво је купање, па и оних на око здравих свиња.

Само лечење треба поделити на четири дела: 1) Претходно лечење, које се састоји у шишању и омекшавању красте помоћу прања или купања тела, како би доцније примењена лековита средства могла боље и брже дејствовати на шугавце и њихова легла. 2.) Главно лечење, које се састоји у примени лековитих срестава за уништавање паразита и њихових легла. 3.) Нега коже после завршеног главног лечења и 4.) Прописна и темељна дезинфекција лежишта и прибора за тимар.

Специјално за свиње препоручљив је следећи начин лечења: Омекшати красте помоћу сапунице и топле воде. То радити два дана, док красте сасвим не омекшају и отпадну.

После овога утрљати у кожу — првог дана мазати једну половину тела, другог дана другу — смесом од:

Rp.	Liquor Kresol saponat.	40·0
	Sapon kalini	80·0
	Spiritus dilut	200·0
	Aquae font	700·0
	M. D. S. споља	

После два до три дана поновити исту процедуру и то продужити тако дуго док не нестану горе набројани знаци шуге. Чим смо на тај начин успели, да уништимо паразита и њихова легла на кожи и у кожи приступамо прању целога тела млаком водом и сапуницом.

Дезинфекција лежишта се састоји у уклањању и спаљивању простирке и измета, полевању лежишта густим кречним млеком и обичном кречењу унутрашњости зграде. Дрвенарију добро орибати рибаћом четком и врућом водом, којој смо додали мало соде или пепела.

Коже угинулих или закланих свиња изгубе своју моћ заражавања већ после три недеље ако су биле изложене сушењу, у влажном стању тек после 4—6 недеља. Уложене у кречно млеко су већ после 10 дана безопасне.

Шугавац прелази на човека и изазива необично јак свраб и екцематозне појаве на кожи.

У циљу предохране избегавати додир здравих свиња са зараженим. Приновљена грла држати извесно време одвојена од осталих. Појаве ли се горе набројани знаци шуге болесника одмах одвојити и приступити лечењу као и дезинфекцији.

Ф. М.

Програм рада Српског пољопривредног друштва за 1935 годину

У смислу чл. 1, 3 и 4 Правила и чл. 8 Пословника Српског пољопривредног друштва, Управни одбор прописује следећи програм рада за 1935 годину:

I. У васпитно-пропагандистичком правцу

1) Преко својих подружина, редовних чланова, чланова Управе, друштвених чиновника и преко свога органа „Тежака" и других издања, и откупљених књига и брошура, Друштво ће у народ ширити савремена знања за савршеније газдовање у пољопривредној производњи.

2) Друштво ће путем предавања и растурањем летака, плаката и брошура, а и посретством својих чланова интелек-

туалаца радити на подизању стручног образовања пољопривредника, на развијању моралних особина код својих чланова и на развијању међусобне љубави, поверења и исправности.

3) Приређивањем конгреса и конференција за расправљање важнијих пољопривредних питања и закључцима донесеним на њима, Друштво ће настојати да утиче на унапређење пољопривреде и на заштићивању оправданих интереса опште приватне иницијативе за подизање пољопривредне производње.

4) Друштво ће радити на извршењу расписаних стечаја за напредније начине рада, а по потреби расписивати нове стечајеве.

5) Друштво ће своје подружине и државне и бановинске установе и органе помагати, како у инструктивном тако и у материјалном погледу, у раду на приређивању пољопривредних изложаба и сајмова.

6) У циљу ширења пољопривредног и општег знања и код женског земљорадничког подмлатка, Друштво ће помагати акцију својих подружина, државних и бановинских установа и органа у организовању и обављању домаћичких курсева.

7) На захтев друштвених подружина и самоуправних установа, Друштво ће помагати и приређивање и обављање курсева из оних пољопривредних грана, за које се потреба буде указала.

8) Преко својих редовних чланова, чланова Управе, постојећих подружина, друштвених чиновника, државних и самоуправник органа, учитеља, свештеника, школованих пољопривредника и других пријатеља пољске привреде и њеног напретка, Друштво ће радити и на оснивању нових пољопривредних подружина и пољопривредних књижница и читаоница и омладинских дружина.

9) Ради тешње везе у раду између Друштва и напред поменутих установа, Друштво ће ове преко својих изасланика и чиновника чешће обилазити, контролисати њихов рад и давати инструкцију, уносити вољу и љубав према циљу и задатку њиховом, као и ради регулисања материјалних односа.

10) У циљу унапређења квалитативне и квантитативне производње, прераде и уновчавања разних пољопривредних производа, Друштво ће радити да се оснивају оговарајуће подружине, задруге и удружења, а у првом реду за воћарске, повртарске и сточарске производе.

11) Ради пропагирања боље и рационалније исхране стоке, Друштво ће радити на ширењу гајења пићних биљака, подизању вештачких ливада и бољем неговању ових

12) Друштво ће у своме дому одржавати пољопривредну књижницу и читаоницу и ову снабдевати одабраним домаћим и страним делима.

13) Друштво ће допунити збирку модела воћа, основати колекцију разног семена, средстава за уништавање биљних

болести и штеточина, израдити моделе важнијих сората грожђа, затим разне статистичке диаграме и моделе справа који недостају и тако припремити и допуњавати материјал за оснивање пољопривредног музеја.

14) У циљу пропаганде за сузбијање биљних и сточних болести и штеточина, Друштво ће радити преко својих подружина и чланова и помагаће сваку државну, бановинску и приватну иницијативу за приређивање практичких предавања и набавци справа и средстава потребних за ову сврху.

15) У циљу ублажавања пољопривредне кризе, Друштво ће својим моћима и средствима помагати квалитетну производњу пољопривредних артикала и што боље уновчавање ових.

16) Друштво ће предузимати и помагати сваку иницијативу која буде предузимана у циљу подизања животних потреба и хигијенске исхране народа, пропагирајући што већу потрошњу воћа и грожђа у свежем и конзервисаном стању.

17) Ценећи важност сађења оплемењених воћака дуж путева и железничких пруга, Друштво ће са своје стране помагати надлештва и органе који на томе ради.

18) Друштво ће и даље настојати и радити на томе, да пољопривредници добијају што савршеније справе и материјал, ради чега ће претходно вршити испитивање њихове каквоће и ваљаност за наше прилике.

19) Друштво ће се старати да се закључци и одлуке, донесене на њиховим конференцијама, конгресима и т. д. приводе у дело и да се рад ових по могућству публикује.

II. У пословно-пропагандистичком правцу

20) Друштво ће набављати пољопривредне справе и алате, разно семе, вештачка ђубрива и др. материјал и помоћна средства за унапређење пољопривредне производње и ове раздавати народу.

21) Друштво ће радити и помагати да се производња и селекција разног семена ратарских усева, пиљних биљака и приплодне стоке уведе и постави на здрав темељ код нас, не само ради подмирења домаће потребе него и за извоз.

III. У произвођачком правцу

Да би се производња семена луцерке и детелина повећала у народу ради задовољења унутрашњих потреба и ради извоза у иностранство, чиме би се у ово тешко доба кризе поправила рентабилност наше пољопривредне производње, Друштво ће настати:

22) да предавањима, поучним летцима, плакатама и преко Тежака пропагира у народу сејање луцерке и црвене дете-

лине ради производње семена, које би Друштно откупљивало од народа, првенствено од својих подружина и чланова по повољној пијачној цени и које би за потребе произвођача пречишћавало.

23) да преко својих подружина и чланова тако организује откуп семена луцерке и детелине, да произвођачи добију што већу корист,

24) да Трифолин станица, својина Министарства пољопривреде, инсталирана у згради друштвеној, још интензивније ради у овој години, да би се потпуно искористио њен пуни капацитет,

25) да се моле бановине и Министарство пољопривреде да у пропаганди и откупу семена помогну овај користан посао, пошто средства друштвена нису довољна за то.

26) да предузме мере за обезбеђивање новчаних средстава за откуп што већих количина натуралног семена било код бановина, било код других новчаних или извозних устинова.

27) да се Трифолин станица одржава у потпуно исправном стању и њен капацитет појача.

IV. Остали радови Друштва

28) О редовном годишњем Збору Друштво ће по могућству приредити какво популарно предавање или конгрес.

29) Друштво ће радити на прибављању свега што је потребно да се приступи подизању друштвеног дома.

30) Поред изложеног, Друштво ће предузимати и радити и све друго, у овом програму непредвиђене послове, који се не противе друштвеним правилима, а који ће допринети постизавању циља и задатку његовог.

31) Друштво ће сарађивати са Министарством пољопривреде и банским управама, и разним другим пољопривредним и привредним установама и удружењима.

32) у циљу зближења са Бугарским пољопривредним друштвом Друштво ће молити његове претставнике да се на гроб друштвеног патрона Св. Краља Милутина, чије мошти леже у Софијској Саборној цркви, запали по која воштаница на дан 12 новембра сваке године.

33) Друштво ће у будуће сваке године 9. октобра прирећивати парастос блаженопочившем Витешком Краљу Александру I Ујединитељу и свима умрлим оснивачима, добротворима, утемељачима, почасним и редовним члановима.

Из наших подружина

Нове подружине. У току месеца марта и априла, поред раније објављеног оснивања нових подружина у Струмици, Забрђу и Трбуњу, основане су нове пољопривредне подружине и у Калудри среза левачког и Уровици среза брзопаланачког бановине Моравске и у Јунковцу среза лепеничког бановине Дунавске. Новим подружинама желимо срећан и користан рад.

Рад наших подружина. — Има повећи број пољопривредних подружина које су праве филијале Друштва. Њихов рад се не састоји само у снабдевању њихових чланова разним пољопривредним потребама, већ исте служе као стручни васпитни и пропагандистички центри. Где су претставници и функционери подружина школовани и напредни пољопривредници и учитељи код њих чланови поред писаних поука у Тежаку и Пољопривредном календару добијају непосредно поуке и савете из разних пољопривредчих грана. Има подружина које издају разна сезонска упутства и поуке, штампају их или на друге начине умножавају и својим члановима кад треба достављају. Да наведемо неколико примера рада наших подружина у току ове године.

1. *Подружина у Гор. Милановцу* ове године је приликом држања годишње скупштине својих чланова приредила пољопривредну лутрију и популарно предавање. Њени функционери су преко целе године у додиру са пољопривредницима те саветима и поукама помажу њихов рад.

2. *Подружина у Чачку* такође о својим годишњим скупштинама приређује популарна предавања са филмом и без овога. Приређује разна предавања и курсеве преко године као и конференције за расправљање важних питања.

3. *Подружина у Краљеву* приредила је ове године неколико популарних пољопривредних књижница и читаоница и омладинских дружина у срезу и оргрнизовала поучну екскурзију чланова ових установа.

5. *Подружине у Ивањици, Љубовији и Београду*, уз помоћ Друштва, организовале су воћарско калемарске курсеве и награђивале најбоље кирсисте.

6. *Подружина у Крагујевцу* издала је до сада 10 разних упутстава за важније пољопривредне послове из разних грана, умножила их и својим члановима доставила. У току маја т.г. издала је десето упутство које говори о бордовској чорби и њеном справљању за прскање винограда противу перонопоре, са календаром, када винограде треба прскати и запрашивати како противу перонопоре, оидиума и др. болести тако и противу разних штеточина.

Дом подружине у Пећи. Пољопривредна подружина у Пећи, решењем Краљевске банске управе Зетске бановине, добила је од имања сточарске станице потребан простор за подизање свога дома, који ће са сточарском станицом бити за целу Метохију центар пропаганде и стручног васпитања пољопривредника.

Подружина, благодарећи њеним претставницима и функционерима, располаже доста добрим средствима за подизање дома, али су иста ипак недовољна за изградњу по израђеном плану и предрачуну, те се је Подружина за помоћ обратила разним државним и приватним установама.

Нашој подружини у Метохији желимо да што пре дође до своје куће, која ће корисно послужити и будућим нараштајима.

Н.

† Богдан Јанић

управник окруж. лоз. расадника у пензији

7 маја ове год. напрасно од срчане капи преминуо је у својој 56 години наш вредан, агилан и савестан пољопривредни радник-чиновник Богдан Јанић управник лозног расадника у Крагујевцу у пензији, који је пуних 30 година неуморно радио на унапређењу наше заостале пољопривреде и просвећивању пољопривредника.

Када се Министарству пољопривреде учинило да је рад пољопривредних чиновника са нижом школском спремом у народу више непотребан, поред многих вредних и за рад још вољних и способних службеника пензионисан је и покојни Богдан.

И ако је имао пензију са којом је могао са својом породицом скромно и у миру да живи, покојни Богдан се није тиме задовољио, већ је из љубави и навике према пољопривреди отишао на своје пољско имање наслеђено од оца и тамо онако агилно и свесрдно продужио рад, ширећи знање међу пољопривредницима у чијој је средини живео и делао. Радио је и на задругарству те га је на положају претседника кредитне земљорад. задруге, коју је основао, и смрт затекла. Као агилан члан пољопривредне подружине у Крагујевцу чинио јој је велике услуге. Учествовао је и у осталим пољопривредним, просветним и хуманим друштвима ради чега је јако цењен а од својих другова и познаника вољен.

Нестало га је баш онда када је био најпотребнији својој породици, где је тек имао да ради на збрињавању још незбринуле дечице и да међу мештанима одржава пољуљану веру у пољопривреду.

Супрузи и дечици Богдановој желимо утеху а души његовој рајско насеље.

18 маја 1935 год.
Крагујевац

Љ. С. Марковић
економ

Из пољопривредне књижевности.

Књига о Раду II. Земаљског воћарског конгреса који је био одржан 30. септембра и 1 октобра у Сарајеву изашла је ових дана из штампе у издању Српског пољопривредног друштва, а у редакцији Др. Вел. Н. Стојковића.

Тај рад обухвата:

I

Реферате (са дискусијама), који су били поднети Конгресу:

1) *Др. М. Јосифовића*: Неродност воћака као последица разних и патолошких појава.

2) *П. Цезара*: Државни и приватни расадници као средства за унапређење воћарства.

3) *Др. П. Вукасовића*: О најчешћим штеточинама наших воћака последњих година и њиховом сузбијању.

4) *Др. Жељка Ковачевића*: Рад на сузбијању болести и штеточина на воћкама у Славској бановини.

5) *Др. В. Стојковића*: Стандардизација воћа као производ трговачки проблем и средства за њену ширу примену у нашој земљи.

6) *Ђ. Перина* Размишљања о организацији и раду продуктивних задруга.

7) *Др. С. Уњварлића*: Социјално идеолошке основе производ ачких задруга с нарочитим обзиром на воћарске задруге.

8) *Ст. Максимовића*: Шљива као наш извозни артикал у свежем и прерађеном стању; њена прошлост и њена будућност.

9) *М. Никетића*: Трговина сувом шљивом и контрола над њом.

10) Резултати анкете Српског пољопривредног друштва о подлогама за калемљење шљива.

12) *Др. П. Вукасовића*: Једно јевтино средство против штитасте ваши на шљивама.

12) Босанско друштво за електрику — Јајце: Један нов начин бељења ораха.

13) *М. Храсте*: Прирећивање љуштених шљива — принела.

14) *М. Ј. Самуровић*: О овогодишњем извозу нашег свежег воћа.

II

Реферате (са дискусијама) који су били поднети Конференцији воћарских стручњака.

1) *Драг. Саремића*: Значај калемљења шљива и избор подлоге на основи досадашњег искуства.

2) *Стјепан Којдл*: Обнова и подизање нових шљивика (најновија искуства и опажања).

3) *М. Фазлагића*: Гајење одабраних сората ораха у вези са реорганизицијом орашара.

4) *М. Лолића*: Сорте крушака.
5) *Ф. Лукмана*: Реонирање наше воћарске производње.

III

Земаљска изложба воћа у Сарајеву

IV

Резолуција

Ова је књига читава једна мала воћарска енциклопедија, те може врло корисно послужити као приручник при раду свакоме оном који се било теориски било практички бави воћарством и коме је стало до тога да се воћарска производња код нас повећа и побољша.

Може се добити код Српског пољопривредног друштва (Немањина улица бр. 11). Пожурити са поруџбином јер је штампан мали број примерака.

Цена је књизи 20.— динара.

Изашао је из штампе „Пољопривредни Гласник број 10 од ове године са следећом садржином:

Чланци: Сенатор Д-р Ото Френгеш, министар у п. — Значење напретка пољопривреде у Немачкој за наш извоз у ту земљу. — Ing. agr. Драг. Николић: V Сајам и изложба приплодне стоке у Новом Саду. — Ing. R. Lah: Зелена пића у исхрани стоке. — Плодоносан трогодишњи рад једне наше значајне пољопривредне организације. — Оснивање Удружења пољопривредних стручњака у Југославији — Д-р Е. Поповић Пеција: Постанак културног биља. — Мајор у. м. Mayer-Schalburg, управник изложба Reichsnährstand-a: II Изложба Reichsnährstand-a у Хамбургу, 1935. — Белешке: Колико би требало ждребе да нарасте. — Вилина косица и њено сузбијање. — Зелена пића. — Свињска испаша и покретне стаје. — Неплодност земљишта. — Превртање покошене траве и пиће у откосима. — О узроцима губитка апетита код стоке. — Пролив код ждребади и телади. — Очна обољења код живине. — Огулине код стоке. — Овогодишња пољопривредна изложба у Прагу. — Румунски закон о конверзији земљорадничких дугова. — Комасација пољопривредног земљишта у Немачкој. — Огледи с гајењем памука у Мађарској. — Нов штетник бресака у Италији. — Напредак воћарства на Новом Зеланду. — Скакање цене земље у Мађарској. — Књижевност: Југославенски нониус, од М. Steinhausz-a. — Хранљива вредност кромпира, од Д-ра К. Rathsack'a — Пољопривреда у Бугарској, од С. Ботева и Ј. Ковачева. — Утицај гнојења на стање биљака на травницима, од К. Plötze'a

---

Ценовник

Сезонских потреба, које се могу добити

код Српског пољопривредног друштва у Београду,

Немањина улица број 15

Еберхартови плугови Бр. 5 „Servus"	Динара	950.—
„ „ Бр. 4 „Komet"	„	960.—
„ „ Бр. 3 „Dominus"	„	980.—
Двореде сејалице за кукуруз, лакше 750.— теже .	„	800.—
Прашачи и огртачи, систем „Kumulus", фабрикат „Beher"	„	580.—
„ „ „ PLANET-JUNIOR	„	660.—
Огртач домаћи, са дрвеним гредељом	„	100.—
Прашач лаки ручни	„	100.—
Култиватори са 5 и 7 зубаца Дин. 700.— и . .	„	1200.—
Најбоље штајерске косе за траву	„	20.—
Виле челичне, са брестовом држаљом, на 4 парошка	„	20.—
Трокари за говеда, са раз. канијом, никловани . .	„	60.—
Маказа за шишање оваца	„	15.—
Алке за бикове: сталне Дин. 15.— само за извођење	„	20.—

Вајсман-ове патент тегле за конзервисање воћа и поврћа:

$^1/_2$, $^3/_4$, 1, $1^1/_2$ и 2 литара по Динара 10, 11, 12,50, 15 и 17 ком.
Гумица за везивање калема килограм . . . . . Динира 100.—

Делове и гуме за прскалице Верморел и Плац, по засебном цен.

Семе МУХАРА на мало	2,50	на 100 кгр	Динара	2.—
„ сточне репе (црвене и жуте	16.—	„ 50 „	„	15.—
„ енглеске траве „ „	18.—	„ 50 „	„	15.—
„ црвене детелине, пломбирано	22.—	„ 100 „	„	21.—
Прскалице за лозу, домаће „Илинка"			„	420.—
„ „ „ „ Ковина, казан с поља . . .			„	420.—
„ „ „ патент „Аустрија", ориг. . . .			„	460.—
„ „ „ „ Јубила			„	480.—
„ „ „ ВЕРМОРЕЛ Бр. 1, ...			„	480.—
„ „ „ ПЛАЦ Бр. 1			„	570.—
Француски оргинални Ебулиоскопи-Малиган			„	1350.—
МАНИЛА за жито, на клубе од око $2^1/_2$ кгр.			„	26,50
Резервне гуме за тегле свих 5 величина			„	1.—
РАФИЈА ПРВОКЛАСНА, на целу балу 12,50 на мало			„	14.—
СУМПОР у праху, на 50 кгр. Дин. 4,50 на мање . .			„	5.—

Плави камен, гарант. 98-99%, у вредама од по 100 кгр. на 5000 кгр. Дин. 5.75 франко купчева станица, а испод ове количине франко друштвени магацин. Количине испод 100 кгр. 6.— динара кграм.

Подружине и чланови, код куповине за готово имају на свакој куповини, која износи више од 100 — динара, 5% попуста.

Новац слати чек. уплатницом Бр. 50350., а на полеђини исте увек означити зашто се новац шаље. Уплатнице (бланко) могу се добити код сваке поште. Цене су франко друштвени магацин.

ЗЕМЉОРАДНИЦИ и КОСЦИ

Ако желите да ваљано и весело косите ваше ливаде наручујте само наше гласовите и надалеко чувене коване косе, варцарке руком рађене из најбољег енглеског челика, изванредно оштре и дуготрајне у свакој форми и величини од 70—100 сантиметара.

ЦЕНА КОСАМА 65 ДИН. ПО КОМАДУ, ФРАНКО СВАКА ПОШТА

Задругама 5 отсто попуста и ко наручи десет коса добије једанаесту на дар. За сваку косу гарантирамо. Имамо и праве цепане талијанске брусове, цена од 10—15—20 и 50 дин. по комаду и према квалитету. Код наручивања молимо тачну адресу. Отпрема брза и тачна.

ПАВАО ЋОСИЋ ГРГИЋ, радионица кованих коса утемељена 1830 год. — Мркоњић Град — Босна — Врбаска бановина

Цене пољопривредних производа, на дан 28 маја 1935 г.

Пшеница стара	
Српијанска 79 2% Дунав	121.50—123
Српијан. 79, 2% Сава	122—126
„ 77,3% гл. пр.	114—117
„ 77, 3% уз. пр.	113—117
Бачка 80 2%	134—135
Банат. 80, 2%	133—135
Кукуруз	
Банатске утовар станице пром.	67— 70
Банат. пар. Вршац	67— 70
Срем. паритет инђија	69— 70
Српијан. пар. Пожаревац в. пр.	67— 68
Вагон пром. пар. Банат	69— 71
Вагон пром. пар Бачка	69— 71
Овас	
Српски пар Београд лађа	98—103
Јечам	
Варађски 68-69 нов.	130—135
Бачки нови 65—66	125—130
Главна пруга	—
Мекиње обала Београд	90— 95
Кукољ самлевен	60— 70
Сено	45— 50
Слама	25— 35
Пасуљ	
Срб. 3%, 1933 г. пар. Београ.	110—120
Сремски 2% без вр. утов. ст.	112—120
Бачки 2% без вр. утов. ст.	120—125
Бачки и срем. 2% пар. Беог.	

Стока и сточни производи	
Свиње тешке	6.70—7.75
„ средње	5.60—6.60
Свиње лаке	5—6.—
Свиње мршаве	—
Волови I кл. жива мера	3.75—4.50
„ II „	3—3.50
„ III „	2.25—2.75
Краве I кл.	3—3.75
„ II „	2.25—2.75
„ III „	1.50—2—
Овце живе ваге	1.50—2.—
Јагањци млади жива вага	2·50—3
Живина жива пилићи	15—16
Јаја 100 ком.	40—42
Маст	13—14
Сланина	8—10
Млеко кравље	2—2.50
Млеко овче	2.50—3
Сир српски	8—10
Кајмак	17—20
Кашкаваљ	12—20
Хартије од вредности	
2½% Рента ратне штете	370.50—371
4% Аграрне обвезнице	47.50—49
7% Инвестициони зајам 1921	80.50—81—
Аграрна банка	227.50—228.50

Штампарија „Скерлић" — Мил. К. Цветановића — Београд
Краљице Наталије 12. — Телефон 20-732

Универзитетска Библиотека Београд

Бр. 12. Београд, 15 ЈУНИ 1935 год. Год. 62.

ПОД ПОКРОВИТЕЉСТВОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА II.

ТЕЖАК

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.
ОСНОВАН 1869 ГОД.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. Д-р Т. МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32.

УРЕДНИК
Д-р МЛАДЕН ЈОСИФОВИЋ
Јаворска ул. бр. 7

Садржај:

Говор *Dr. Т. Митровића*, претседника Срп. пољопр. друштва и *Благоја Д. Тодоровића*, начелника Мин. пољоприв. и вода у пенз., на гробу Милутина Савића.

Dr. Салих Ујварлић — Потреба читања књига и часописа на селу.

Милорад Зечевић — Летње калемљење очењем.

Вуле Вујачић — Гајење јагода.

Жив. Тешић — Живот у оранице.

С. Лукић — Борба противу мале пипе.

Надежда Буровић — Консервисање трешања, вишања и јагода.

Ј. М. Живановић — Сејалица за кукуруз.

М. Зечевић — Један интересантан процес у Бугарској.

Питања и одговори.

Из пољопривредне књижевности.

Уредништво: Немањина ул. 15. — Рукописи се не враћају. — Излази двапут месечно. Годишња претплата Дин. 30 а за ђаке и војнике Дин. 15. — Чековни рачун 50.360. — Телефон Српског пољопривредног друштва: канцеларија 20-302, магацин 27-202.

† Милутин Савић

Говор претседника Dr. Митровића, одржан на гробу пок. Мил. Савића.

Као претседнику Српског пољопривредног друштва пала ми је у део доста тешка и немила дужност, да се у име Друштва, многих његових подружина и многобројних чланова, опростим са посмртним остацима драгог нам Милутина Савића, начелника Министарства пољопривреде у пензији и некадашњег претседника Друштва, те наше најстарије пољопривредне установе, некадашњег уредника и сарадника Тежака, Пољопривредног календара, Гласника и осталих друштвених публикација и издања, и да му пред одлазак у вечни покој, пре него што његово трошно тело прими црна

рака, изразим последњу захвалност и у име Друштва и своју личну, на свеколиком поштеном и савесном раду у Друштву, и на свему ономе што је учинио за Друштво и за напредак наше пољопривреде. Ту захвалност, коју кроз мене чини Српско пољопривредно друштво, не исказује је само као израз обичне учтивости човеку којега више нема међу живима, већ је чини према пок. Милутину Савићу што је осећа у дубини своје душе, и томе своме осећању даје одушке сада. То наше осећање захвалности према драгом нам покојнику за његов целокупан рад у Друштву и кроз Друштво за сав рад на унапређењу наше пољопривреде, велико је онолико колико је био дуг век покојников, и онолико колико беху замашна и дела његова. Тој великој захвалности према пок. Милутину Савићу Друштво је дало видна израза још за његова живота, изабравши га свога почасног члана 1925 год. и израдивши његову слику масним бојама, што ће у дому Друштва за вечита времена говорити нашим потоњим генерацијама о врсним људима наше скоре прошлости.

Покојни Милутин Савић, по завршеном школовању, које му је дало солидну стручну спрему и отвориле широке видике у унапређењу наше пољопривреде, у подизању села и сеоског живота, враћа се у своју Отаџбину да јој као ретко ко искрено и савесно служи, и бива 1874 год. изабран за редовног члана Српског пољопривредног друштва, што беше давно, пре 61 године, без мало исто онолико колико је старо и наше Друштво. У друштву, за тај велики период времена, пок. Милутин Савић тихо и мирно, без разметања и хвалисања, као што беше скромна и личност његова, ради за напредак Друштва, за добро наших пољопривредника и за добро земље, и ствара дела вечите успомене. Некористољубив и предан рад, што је за данашњицу велика реткост, чини пок. Милутина Савића врло популарним и избацује га на површину, и бива изабран за претседника Друштва 1900 год., затим опет 1901 год., тако да је његово председниковање трајало четири узастопне године, до 1903.

За време свога претседниковања пок. Милутин Савић подиже изложбени павиљон, који постоји и данас као његово дело, у коме су раније приређиване изложбе, обично о слави друштвеној, о Св. Краљу Милутину, из разних пољопривредних грана. Тај павиљон служи и данас за држање изложаба, друштвених зборова, за предавања и курсеве, за конференције и конгресе. Крај претседниковања пок. Милутина Савића обележен је подношењем оставке у знак протеста, што је тадашњи Министар финансија укинуо Друштву повластицу за увоз пољопривредних справа и другог материјала без царине.

После данас већ давно покојних: Живка Шокорца, Косте Таушановића и Павла Тодоровића-Ђаковчића, пок. Милутин Савић прима уредништво друштвеног листа Тежака, у који уноси сву своју родољубивост, марљивост и сву своју стручну спрему, те и ту ради на унапређењу пољопривреде, просвећивању пољопривредника и на подизању њихове стручне спреме. Чланци пок. Милутина Савића одликовали су се лепим и јасним стилом, језгровитошћу, а одаваху солидну стручну спрему, ванредно познавање предмета о коме се писало и веома добро познавање прилика наше земље, нашега села и пољопривреде. Из руку пок. Милутина Савића Тежак прима пок. Вучко Богдановић.

У Српском пољопривредном друштву пок. Милутин Савић развија сву своју делатност и организаторску способност у народу, ради на оснивању пољопривредних подружина, виноградарско воћарских задруга, на приређивању изложаба и у иностранству и у нашој земљи, помоћу којих се и наша Држава и иностранство упознаваху са свима пољопривредним производима, што је за касније развијање и наше унутрашње и спољне трговине било од великог положаја. По предлогу пок. Милутина Савића на 9 редовном годишњем збору Друштва, одржаном 1879 год. припремало се за подизање првог опитног и сортиментног винограда у нашој земљи, који је касније и основан у Виноградарско-воћарској школи у Букову.

И у својој дубокој старости пок. Милутин Савић не престаје да ради и да се интересује Друштвом и његовим радом. Његова ретка конструктивност и невероватна марљивост гоне га да ради и ствара, по његовом предлогу почело се са прикупљањем грађе за пољопривредни речник, и под његовим уредништвом почело се 1925 год. са објављивањем грађе за пољопривредни речник, чија је прва свеска публикована 1927 г.

Све што је поменуто само је бледа слика укратко изнесеног рада драгог нам покојника у Српском пољопривред. друштву. Када би се у подробностима хтео изнети врло плодан и користан живот и рад пок. Милутина Савића у Српском пољопривредном друштву, испала би доста велика књига, можда са троструко више штампаних страна но што беше број година пок. Милутина Савића проведених и проживелих у Друштву.

Опраштајући се са сени врлог нам претседника пок. Милутина Савића, *неимара наше пољопривреде у правом смислу речи,* признајем да је губитак тежак и за породицу, и за Друштво и за све нас, али нека нам свима буде утеха нестајање свега што се рађа и живи, врло дуг век драгог нам покојника, његов врло плодан и користан живот и рад и његова светла и часна прошлост.

Уз нашу велику захвалност нека је лака земља покојнику, и вечан помен и слава!

Говор Благоја Д. Тодоровића, начелника Министарства пољопривреде и вода у пенз., на гробу Милутина Савића

Поштовани Зборе,
Драги мој професоре,

Међу твојим ученицима бивше Пожаревачке Земљоделске—шумарске школе, која је основана 1870 а живела само до 1883 године, а којих има само толико, да се на прсте могу избројати, ја као твој ученик, сматрам за свету дужност, да се стобом на овом вечном земаљском растанку опростим и пожелим ти рајско насеље.

Од наших професора, ти си био срећан, да најдуже поживиш, и сви ми, твоји ученици, дичили смо се, што смо

те за дуги низ година виђали у нашој средини и гутали твоје очинске савете и добивали потстреке да своје дужност отправљамо савесно и у народу будемо пионири за напредније начине рада.

Ја ти се драги професоре у име своје и својих другова, пре свега захваљујем на брижљивом, јасном и популарном предавању из Народне економије, Агрикултурне хемије, Виноградарства, Винарства и Воћарства.

Ти си ударио темељ лозним и воћним расадницима и теби на прво место припада заслуга, што је предратна Србија после сразмерно кратког времена, обиловала дивним обновљеним виноградима и обогаћена красним сортама воћа.

Твој живот испунио си врло плодним и разноврсним радом, који није могућно опсежно приказати у овакој прилици.

Године 1875 покојник је дао Белешке о винодељу крајинском и смедеревском с додатком о познавању сората винове лозе и користи виноградарских задруга и описом филоксере вастатрикс са сликама и Белешке о винодељу крагујевачком и о црном вину.

Године 1879 израдио је упут за подизање расадника и сортименског воћњака у Ваљеву, јер су га ондашњи љубитељи воћарства, видећи, да воћарство у Мачви, Соколу и др. местима у Подрињу знатно опада, молили, да им напише кратка упутства, што је он драговољно и учинио.

Као секретар Министарства народне привреде, израдио је врло корисну књигу „Шљива", у којој су поред гајења и сушења шљива и „Мере за унапређење шљиварства за преглед сувих шљива". Ово његово дело доживело је и друго знатно увећано издање.

Исте године штампао је и књижицу „Међународна ампелографска комисија са сликама из талијанског винодеља.

Године 1903 написао је популарну практичну поуку „Подизање винограда америчком лозом" која је штампана као издање Српског пољопривредног друштва. Затим је издао „Негу вина". Као вишегодишњи уредник *Тежака* дао је многобројне чланке за народно просвећивање, први је истакао заслужне мужеве за пољску привреду а усмено давао многа упутства за бољи савременији рад. У одборским седницама Српског пољопривредног друштва његови предлози били су увек најревносније прихватани, јер је он својом јединственом речитошћу и убедљивошћу могао сваког да привеже за себе. А као вишегодишњи претседник истог друштва, његов ауторитет је био толики, да је друштвену славу и изложбе редовно посећивао поред многобројних гостију и Заштитник Српског пољопривредног друштва *Краљ Петар I Велики Ослободилац*.

Што су пак друштвене изложбе могле бити приређиване у већем и ширем обиму има се захвалити у првом реду њему јер је поред осталога пронашао изворе из којих је сазидан

друштвени павиљон, коме је он и темељ ударио. Овде истичем и то, да је покојник био главни покретач за учествовање Краљевине Србије на многим међународним пољопривредним изложбама које су показивале увек великог успеха и нашој држави доносиле видног угледа.

Покојник је сарађивао не само у Тежаку већ и на многим домаћим и страним листовима и часописима у којима је истицао потребу за рационалније подизање привреде.

Држао је многа предавања пољопривредне садржине, на зборовима друштвеним и конгресима Српских земљорадничких задруга.

Као секретар Министарства привреде и шеф за виноградарство и воћарство, прва му је брига била да оснује у Букову код Неготина лозни расадник и у њему подигне матичњаке америчке лозе подесне за калемљење наше домаће лозе. Тај расадник и данас постоји и у пуној мери обнавља и увећава наше родне винограде. Он је 1890 године основао Винодељско—воћарску школу, угледну и врло корисну школу у Букову код Неготина, у којој је као управитељ провео више година и која се школа толико уздигла, да данас има ранг Средње школе. Као управитељ ове школе организовао борбу противу пероноспоре је у крајинским виноградима и био главни покретач за оснивање виноградарске задруге у Крајини, Бањи и Смедереву.

Барон Бабо, чувени писац виноградарства а исто тако и научник Планшон, који је 1860 године први пронашао у Француским виноградима злогласну филоксеру, били су му велики пријатељи.

Борио се јуначки да филоксера не наиђе и на наше винограде, а кад је она на жалост наишла, подигао је поменути расадник у Букову, да се најуспешнијим начином, калемљењем наше домаће лозе на подлоге америчких лоза, обнове опустошени виногради. А да би обнављање ишло брже, заснивани су доцније по примеру тога расадника и други расадници у нашим виноградским крајевима.

Како је и у питању сузбијања филоксере и обнављања опустошених винограда покојник водио прву реч, ја ћу молити поштовани збор, да по овој ствари мало ближе истакнем његов користан рад.

Појавом филоксере у Француској, биле су забринуте све државе у Европи које су располагале већим комплексима винограда, трудећи се, да се спречи њен улазак у исте. Наравно, да ни Србија није остала скрштених руку. Још 1887 године, ондашњи министар финансија пок. Владимир Јовановић, а поводом тога што се на годину дана раније појавила филоксера у Панчеву, на предлог Друштва за пољску привреду, поставио је 14 јуна 1877 године за чланове „Сталне комисије са испитивање филоксере и срестава противу ње"

и то за претседника д-ра Ј. Панчића, а за чланове; Милутина Савића суплента Земљоделско—шумарске школе, Живка Шокорца и Милана Антића, писаре Министарства финансија. Та је комисија, ударила темељ организацији рада противу филоксере. Наравно да је наш драги покојник као наставник виноградарства и већ познати стручњак играо прву улогу у тој организацији. Он је давао упутства, чинио предлоге а једном приликом 1882 године, полазећи из Београда за Пожаревац, свративши у Смедерево, тамо у једном винограду први пронашао филоксеру.

Колико је био значајан члан комисије „За испитивање филоксере и сретстава противу ње" види се из одлуке Друштва која је предложена Министарству финансија за распоред чланова ради испитивања винограда у појединим виноградским крајевима. Тако:

1) Винограде у околини београдској и линију дунавску од Београда до Смедерева да испитају чланови комисије др. Панчић, Милан Антић и Живко Шокорац и то најпре сваки посебице, а после сви у друштву заједно с г. Милутином Савићем, ако се потреба укаже за укупни комисијски разглед.

2) Смедеревске винограде да испитају г. г. Петроније Савић и Станислав Станисављевим који живе у Смедереву, и то најпре сами а доцније укупно са г. Милутином Севићем, и

3) Винограде у Пожаревцу да испита г. Милутин Савић, који је тамо био са службом.

Како је 1882 године био знатно увећан рад комисије то је Друштво за пољску привреду израдило ново уређење и том приликом поднело Министарству Финансија листу кандидата за комплетирање комисије. Кад се комисија комплетирала и у њој, после претседника др а Лазара Докића професора Велике школе, на прво место као члан долази г. Милутин М. Савић, професор Земљоделско—шумарске школе.

Првог јануара 1883 године обнародован је и „Закон о мерама против филоксерне заразе", а 28 фебруара исте године „Стална комисаја противу филоксере" изабрала је за претседника др а Лазара Докића професора Велике школе, а између 8 чланова комисије, на прво место г. Милутина Савића секретара II кл. Министарства финансија. (Те је године укинута Земљоделско—шумарска школа).

Покојник је волео и Свиларство. Као оснивач и претседник Свиларског друштва знатно је допринео да се Свиларство у предратној Србији, које је било до 1895 године сасвим у повоју, у реону Свиларског друштва подигне пре светског рата на завидну висину и да произвођачи свилених мехурака подмирују најпреће потребе своје из новог извора за њих, јер је приход од Свиларства, прва пара, која пада у доба, кад је сељак најоскуднији. И кад је покојник због старости својевољно дао оставку на претседнички положај,

Свиларско друштво му је изјавило писмено благодарност на својском и енергичном заузимању за ову привредну грану.

Ја сам драги професоре као твој ученик и млађи службеник у немогућности да у кратким потезима прикажем свеколика дела твоја. Ти си био човек великога духа и размаха искрени васпитач не само твојих ученика, већ и свих наших привредника, одличан саветник, приступачан свакоме и као свештенички син, Шумадинац, свуда истицао рад, мир и слогу.

Твојој породици, супрузи, ћеркама, сину Јовану, професору Београдског Универзитета и осталој родбини, нека буде у овој великој жалости њиховој за тобом, утеха у томе, што си дочекао дубоку старост и што се у хладну гробницу спушташ као човек који си искрено и предано радио и много користио своме роду и племену.

Слава ти и вечан ти помен!

Потреба читања књига и часописа на селу

Код нас се још увек изузев Словеније мало чита на селу. Заћете ли којипут кроз наше културне установе или сеоске домове приметићете на углу многе књиге и корисне часописе који стоје често у прашини, неразрезани и недирнути. Догађа се да и они који су били научили да донекле читају и пишу течајем времена и то забораве јер нису проследили да читају доцније, а да не говоримо о толиким селима аналфабета где књиге уопште не видите. Стога би желели да овде нагласимо потребу читања књига и часописа уопште, да укажемо на корисне последице од тога, и да наведемо нека средства која би послужила појачању тога интереса за књигом код сеоског народа.

Читање књига и часописа имаде неизмерне благодати за душевни развој онога који чита. Погледи читаоца проширују се на тај начин. Он се упознаје с тековинама у другим земљама, с разним проналасцима и новинама, то га потиче на даља размишљања, он покушава да у свој живот и рад унесе нешто савршеније. Код њега се буди већи смисао да схвати потребе времена и да свој рад доведе у склад с духом времена у коме живи. Његове мисли и интерес почиње да обухвата шире подручје и прелази границе

његовог села. Нарочито код нас у Југославији, где је пре рата степен наше привреде и састав друштва био много друкчији, утицајем аграрне реформе натеран је велики број земљорадника — до јучер неслободних — да сносе више одговорности о своме раду и да га подешавају новим измењеним привредним и социјалним приликама. Он се појављује у новој улози и према органима власти и према привредницима из града и и према пијаци. Сви ти његови многобројни односи и упућеност на разне друштвене редове у граду захтевају и од њега много више знања него до тада. У колико се и наша привреда више укопчава у светску привреду и у колико наши земљоранички производи излазе на стране пијаце а наше домаће пијаце се проширују у толико се и на нашег земљорадника стављају већи задаци; он мора да прати берзанске цене, развој цена на домаћим и страним тржиштима. Читајући чешће књиге и часописе, он постаје културнији човек и боље се сналази у животу, у ужем друштву свога села, пред органима власти, у вароши, на пијаци, у држави. Постепено с порастом његове писмености он почиње да кида с разним предрасудама и ружним обичајима; црте конзервативности и заосталости које су дотле кочиле сваки његов напредак ублажују се барем ако не могу тако брзо да нестану.

У нашој земљи где код доброг дела становништва у великој мери влада конзервативност, старинске навике и заостала схватања о животу и стварима много би значило да се изнађу што сигурнији путеви за васпитање народа и за уклањање свега тога што кочи напредак ширих слојева народа и што га одбија од напредних идеја и савремених схватања. Треба обићи најзабитније и најзаосталије тачке рецимо по Јужној Србији, Црној Гори, Босни и Херцеговини, деломично у предратној Србији па да се види и увери колико имаде тих последица некадањег начина живота и схватања, које се никако не могу помирити с духом садашњице. Долазите при томе каткад до једне необичне и истодобно тужне појаве: сусрећете неписмене или полуписмене људе с начином живота готово из средњег

века где владају међусобне размирице и трвења, где царују гатке, чаролије и предрасуде и где влада велика отпорност народа против школе и просвете уопште а да су ти исти људи грађани модерне државе и обавезни да плаћају порез и да извршују и остале обавезе које им намеће правни поредак у нашој држави. Код те чињенице морају да застану мало подуже и озбиљније о њој размисле и наши школовани људи и земљорадници из напредних делова државе. О њој треба да размисле нарочито они другови заосталих земљорадника који су се до данас већ уздигли на већи културни степен и који живо учествују у својим пољопривредним друштвима и земљорадничким задругама разних облика у Словенији и Србији.

Са систематским и сталним читањем, са васпитањем самог себе може кроз низ година да се један сељак препороди у сваком погледу, да подигне своју економију, да приступи савршенијим начинима рада, да води више рачуна о школовању своје деце и о њиховој спреми за живот, о здрављу и другим потребама своје породице, о исхрани, хигијенском становању ит.д. Већа писменост нагони га уопште да он сам предузима све што води напретку његовог живота и рада, да приступа раље разним просветним и социјалним организацијама на селу и да активно сарађује у њима као на пр. у друштву трезвености, соколу, читаоници, ватрогасном друштву или другој којој културној организацији, разним задругама, пољопривредном друштву ит.д. Писменији човек приступа с већом свешћу оваквим установама, он очекује од њих извесне услуге и води рачуна да и он треба да одговори својим дужностима према њима. Аналфабет или човек мале писмености и који мало чита не разбија себи главу око тога; ако се уопште зачлани у њих он је у њима више само по имену.

Становништво Данске не би никад доживело економско благостање ни висок културни степен на којем је данас да се није тамо развила једна шира просветна акција преко народних универзитета, предавања и популарних књига још пре 60—70 година. Просветити

најпре сваког члана државне заједнице нарочито земљорадника, дати му што солидниј општу спрему — то је била полазна тачка опште државне политике, то је био камен темељац напретка данске привреде и пољопривреде. На просвећеног земљорадника могла се је најбоље да накалеми свест и смисао за задружно организовање. Књига и школа просветила је њиховог земљорадника до завидне висине, оспособила га за живот и за сналажење у његовој производњи и газдинству.

Dr. Салих Ућварлић

Летње калемљење очењем

Воћке се највише калеме очењем и оно се врши лети кад су сокови у кретању, а то је услов да се кора може лако одвајати ради постављања окца под кору. Време калемљења летњег на спавајуће окце настаје у јулу и августу, и како се време тога рада приближује, сматрамо за потребно да изнесемо неколико практичних савета о том раду.

За калемљење очењем најбоље су дивљаке (подлоге) једногодишње, дебљине од 6 до 10 м.м. и 50—70 см. висине. На 10—15 дана пред калемљење врши се одгртање дивљака око стабла, ако су биле огрнуте, и удаљивање гранчица са стране стабла остављањем само неколико при врху; сечење гранчица врши се до самог стабла, да не остану чворови, а ране не треба замазивати.

Калемгранчице са којих се узимају окца за калемљење треба да се секу са младара. Окца са гранчице узимају се средња и најбоље развијена, а доња слабо развијена и горња нису добра те их не треба узимати. Тако исто не треба узимати окца којима је опало или покварено лишће.

Калемгранчице се спремају овако: отсеку се гранчице и са њих удаљује лисни део, а оставља дршка. Калемгранчице треба спремати на један дан пред калемљење и држати их у хладу (сенци) у влажној маховини или у трави.

Калемљење очењем врши се овако: у сам дан калемљења прво се доњи део подлоге очисти од земље прањем или брисањем влажном крпом. На калемграничици са које се узима окце за калемљење, направе се два попречна зареза и то један на 2 см. над окцем, а други на 2 см. испод окца; затим се положи нож пљоштимице над горњи зарез, пажљиво вуче низ граничицу и отсече окце, пазећи да се ножем засече што мање дрвовина; отсечено окце узима се левом руком за лисну дршку, а десном руком одмах се прави зарез на подлози (дивљаки) у облику штампаног слова

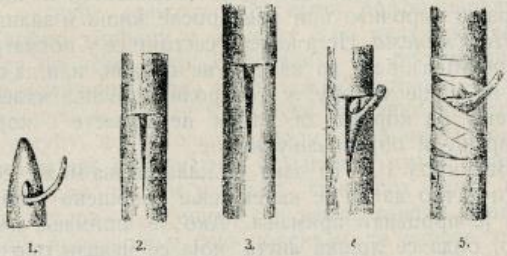

Сл. 23 — Калемљење очењем: 1) изваљено окце, 2) зарезана кора на подлози, 3) одвојена кора, 4) уметнуто окце под кору, 5) увезан калем рафијом.

Т и то овако: прво се прави попречни зарез — а затим зарез низ дивљаку |. али што ближе кореновом врату (најмање 5 см. над кореновим вратом). Кад се направи зарез окрене се коштана страна ножа и пажљиво се кора мало отвори. У тако отворену кору увуче се окце озго и вуче доле дотле док горњи крај окца не падне под попречни зарез на кори дивљаке. Ако се окце тешко увлачи (миче) у овом зарезу, онда се коштана страна ножа наслони на основу окца и пажљиво повлачи доле. Ако величина празног поља испод окца не одговара дужини разреза на дивљаци и цело окце не може да се завуче у зарез, не треба вадити окце већ се горњи део над окцем отсече.

Везивање калема. Намештено окце одмах се везује рафијом. Рафија се раније исече на дужину 35—45 см. Узима се рафија и почиње се са везивањем попречног разреза; крај рафије наложи се на попречни

разрез, притисне се палцем испод попречног разреза, затим се обухвати око калема и придржавајући чврсто палцем крај рафије, направи се још два обрта увијањем до окца, па се рафија косо премести испод окца и увије цео уздужни разрез, а крајеви вежу на замку. Слика показује цео рад калемљења очењем.

За време везивања калема треба обратити пажњу да завој рафијом не ослаби, зато се палцем леве руке придржава увијено место. Особито је важно да разрез са окцем буде добро спојен, јер код слабог спајања и рђавог везивања окце се обично осуши. Повољни резултат овога рада зависи од пажљивости и чистоти при раду, нарочито при раду после кише и заливања.

Нега калема. Нега калема састоји се у посматрању (контроли) да веза на калему не ослаби, или да се сасвим не упије у кору; у контроли примања калема, у чишћењу од корова да калем не зарасте у корову, пинцирању и образовању круне.

Већ кроз 10—15 дана од калемљења може се одредити тачно да ли је калемљење извршено добро и какав је проценат примања. Ако је примање калема добро, онда се дршка листа која се налази око окца лако одваја, то место као и оно око окца имају свеж изглед; ако примање није добро онда окце поцрни, смежура се, лисна дршка се осуши и тешко се одваја од окца. Чим се примети да примање није добро, треба одмах извршити друго калемљење на супротној страни испод првог калемљења.

После калемљења дивљака се не прекраћује више калема све до пролећа. Зато време дивљака може јако задебљати на месту око калема и веза рафијом може да се упије у кору те се калем на том месту лако ломи. Да би се то избегло потребно је после 20 дана од калемљења, попустити везу и превезати калем, а ако је примање калема добро може се после 25—30 дана веза сасвим скинути још с јесени и оставити калем преко зиме без везе. Ако се при превезивању, или уклањању везе не може ово постићи рукама, онда се веза исече са противне стране калема, пазећи да се не повреди кора подлоге.

Милорад П. Зечевић

Гајење јагода

Гајење јагода у Југославији сматра се и данас више као украс градине или окућнице. Али такво схватање је у многоме погрешно, јер култура јагода даје одличне приходе, и чак се може рећи, да она спада међу културе, које дају највећи принос с обзиром на уложени капитал при производњи.

Леп пример могу нам пружити пољопривредници из околине Новог Сада, који су почели гајење јагода на већим површинама, те од засађених јагодњака добијају одличне приходе. Да наши пољопривредници нису добро упућени у важност ове културне биљке, види се по томе што Југославија не производи довољну количину јагода ни за своју потребу, а камо ли за извоз, и ако су климатске прилике идеалне за ову културу, а уз то се са овом необично корисном биљком може искористити и најмањи кутак градине, како на селу тако и у граду. Насупрот нама, наши суседи Бугари су оценили сав значај гајења јагода, те су своју производњу јако повећали, те извозе знатне количине у иностранство.

Као комесар за преглед воћа у Суботици, имао сам прилике да видим једну велику пошиљку јагода из Бугарске у Немачку (Берлин). Ова пошиљка отпремљена је у специјалним немачким колима, у којима је утоварено 3—4 вагона јагода. Кола су била снабдевена са фригорифичком машином, која на целом путу транспорта одржава сталну температуру од + 4°C.

Бугари се нису задржали само на таквом начину извоза јагода; они су ишли даље тако да су и са најскупљим превозним сретством данашњице (аеропланом) извозили јагоде за Немачку.

Да би читаоци имали јасну слику о рентабилитету гајења јагода, навешћу један оглед, кога сам извео у бановинском расаднику на Палићу.

На површини од 20 ари засађене јагодама, у току вегетационе периоде 1934 имао сам следеће расходе и приходе:

а) Ђубрио сам јагоде у јесен са 8 кола ђубрета (1 кола 22 дин.)	176 дин.
б) за рад око покривања ђубрета са земљом на дубини од 1 ашова употребљено 6 радника са надницом од 12 д.	72 „
в) у пролеће и током вегетације за окопавање ове површине (10 пута окопана, двапут плевљена и кидани заперци, живићи) — и на бербу утрошено је 70 надница по 10 дин.	700 „
г) за осам заливања утрошено је струје (расадник има електричну пумпу)	160 „
д) четвора кола ражене сламе (која се пред зрење ставља испод јагода) по 50 дин.	200 „
Укупан расход за најинтензивнију обраду ове површине изнео је	1308 „
На површини од 20 ари произведено је 1098 кгр. плодова јагода, који су уновчени по цени од 8 дин. кгр. франко расадник, што је изнело укупно	8784 „
По одбитку расхода, са површине од 20 ари добивено је чистог прихода	7476 дин.

Напоминьем то да заливање у оволикој мери није потребно свуда. Обично је неопходно залити бар двапута, и то први пут пред цветање а други пут у почетку зрења. Овде је употребљено оволико заливање због тога што је земљиште на коме је вршен оглед живи песак.

Како се више година бавим производњом јагода, то ћу овом приликом изнети податке о подизању и нези јагода, као и опис појединих сората, које се одлично уновчавају.

Подизање јагодњака. Посве је погрешно мишљење појединих пољопривредних стручњака, да јагоде треба подизати сађењем живића у августу. Јагода спада у групу биљака које захтевају велику количину воде приликом пресађивања. Како је август код нас скоро увек сушан и топао, то горњи обрадиви слој оскудева у обилној влази, те млад живић јагоде који је

пресађен дође у сухо тло; коренски систем нове биљке не може правилно да се развија и биљка или посве угине или закржља. Да би се ово избегло најбоље је јагодњак подизати месеца октобра, јер у том месецу водени падежи су обилни, те засађени живић не оскудева у влази. Могло би се мислити да је то много доцкан, да је тада температура много ниска, те млада биљка неће моћи продужити са успехом развијање на новом месту. Како је јагода врло отпорна према хладноћи — може да издржи 20 до 25° а у овој години је издржала и 32°C, испод нуле — то она на температури од + 4° па на више врло добро вегетира.

Огледом изведеним при бановинском расаднику у Рачи Крагујевачкој (где сам раније био управник) добио сам следеће резултате.

Јагодњак подигнут у августу и трипут заливан после сађења, дао је много слабије резултате од јагодњака подигнутог у месецу октобру кога уопште нисам заливао.

Да би се подигао добар јагодњак потребно је: а) припремити земљиште; б) извршити добар избор сорте која ће се гајити, в) ваљано и правилно засадити и добро неговати засађене биљке.

Пре сађења јагодњака земљиште треба добро пођубрити са згорелим стајским ђубретом, па потом пођубрено земљиште преривати (окренути ашовом), на дубини од 35—40 см. Ово припремање мора се учинити у другој половини септембра, а најкасније у првој половини октобра.

Избор сорте која се има гајити је од великог утицаја на чист приход. Коју сорту изабрати за гајење то диктује тржиште. Укус потрошача је такав да често пута треба узети сорте које су горег квалитета, али на изглед лепе, крупне. Такве потрошач радије купује и много скупље плаћа. Јагоде које се у пољопривреди гаје сврставају се у две групе и то: а) група јагода које имају првокласан квалитет: укус, арому, сласт, киселину и мирис. Плод код ове групе је потпуно испуњен са сочним и укусним месом, али не расте крупан. Сорте ове групе врло су подесне за прераду;

врло много се цене у домаћој преради за слатко и за справљање компота — јер су доста постојане, не распадају се приликом прераде, а и транспорт издрже најбоље од свих. Претставник ове групе је сорта Ананас. Њена предност је нарочито у преради; иначе врло врло добро роди и спада међу најраније сорте.

б.) Група јагода које су по крупноћи плода боље од првих, али чији је квалитет нешто лошији. Ипак и поред лошијег квалитета, јагоде из ове групе се много повољније уновчавају. Ово долази отуда што су плодови јагода из ове групе изванредно лепог изгледа и врло крупни, те су за сто одлични. У ово групи има стотине сората. Ја ћу само навести сорту Ерфрутски џин, који је приликом вршења огледа, дала највећи чист принос, а уз то се уновчава најбоље од свију, управо идеално. Невероватно је крупна, тако да при доброј нези 80% плодова достиже просечну тежину од 45 грама. Ова сорта има то преимућство, што се добром негом успе да плод са свију страна па и онај који је до земље, односно сламе, добије потпуно сјајну-кармин црвену боју, што врло повољно утиче на њену цену.

Потребно је приликом подизања јагодњака строго водити рачуна да се сађење правилно изведе. Сађење треба вршити у гредицама — лејама, тако да живић од живића буде *у реду удаљен највише* 15—20 см., а ред од реда у гредици или у табли 60 см. Овако често у реду треба садити живиће зато што се олакшава приликом зрења јагода постављање сламе испод плодова, да не би земљу додиривали, јер ако су бокори удаљенији, ветар сламу посве разнесе, те се овај најважнији рад у јагодарству не може добро извести. Растојање од 60 см. између редова потребно је да би се радови могли правилно изводити, а особито јесењи који су од највеће важности. У јесен се ђубре може лепо зарилати, а да се жиле најмање повреде.

Код сађења у гредице не треба остављати бразде (јаркове) јер оне појачавају губљење влаге.

Јасно је да избор сорте много утиче на успех у производњи, али и најодабраније сорте без неге за-

кржљају, па чак и не личе на првобитну сорту. С тога је неопходно потребно у јагодњаку обавити следеће радове:

а.) У јесен, месеца новембра, треба скинути све живиће са матичњака, добро пођубрити са стајским ђубретом и изриљати јагодњак на дубини од 35 см., тако да се ђубре потпуно покрије са земљом. Када се овај рад изврши, треба јагодњак оставити на миру до пролећа. Погрешно је мишљење да јагоде преко зиме треба покривати стајским ђубретом да се не би смрзле, јер су оне врло отпорне; ове 1935 год. оне су без покривања издржале мраз од — 32°С и одлично наставиле вегетацију.

б.) Пролетњи радови се састоје само у честом прашењу, скидању живића са матичњака, плевљењу и заливању. Да би јагодњак дао првокласне плодове за пијацу, потребно је прашити га шест до седам пута т.ј. земљиште увек држати у растреситом стању, јер коренски систем захтева веће присуство ваздуха. Само у таквом тлу, плодови јагода добивају 100% карминасто црвену боју. Живиће у јагодњаку треба чистити редовно, јер развијање ових утиче негативно на квалитет и квантитет плода, а такође и изнурује јагодњак. Заливање јагода у пракси је ретко јер јагода у редовним приликама има главну вегетацију: цветање, заметање и сазревање плода у месецу мају, који на територији наше државе обично обилује у воденим падежима, те потреба заливања отпада. Но ако се јави потреба заливања у случају да је мај сув, заливање треба извршити на обичном земљишту највише два пута: пред цветање и пред шарак-зрење.

Пре појаве шарка и другог заливања (ако се ово врши) неопходно је потребно испод бокора јагода разастрети сламу, како не би плодови лежали на земљи, и прљали се. Прљави плодови пошто се не смеју прати, постали би неупотребљиви као стоно воће.

Берба је такође необично важна за трговину и транспорт. Јагоде треба брати што касније предвече, али пре росе, јер ако их овлажи роса оне губе боју, одмах почињу да тамне и губе на пијаци много од

своје вредности. Зато их треба брати увек увече са петељком и слагати одмах у корпе за транспорт, јер свако препакивање рђаво утиче. Приликом транспорта не дозволити да на плодове пада прашина (ако се отворено транспортују), нити да их сунце дохвати. Зато пренос треба вршити или ноћу или ујутру рано пре изласка сунца, по могућству увек федерним колима.

Гајење јагода има ту предност што газдинству даје прву помоћ, јер се плодови уновчавају у мају а то је прва пара која се узме за воће. Јагода је такође за децу незаменљива, јер садржи много витамина, а прва од воћа дође за трпезу. Због састава и финоће свога плода спада у деликатесно воће. Предност ове културе је и та што не захтева специјалну стручност за негу. Стога је може сваки пољопривредник имати и то ако не за трговину а оно за личну употребу. Свака ваљана домаћица, било да је на селу или у граду, поред неге цвећа треба да негује и ову благодарну биљку.

Вуле Вујачић
Управник банов. расадника — Палић

Живот у оранице

Сваки је пољопривредпик добро приметио да му оранице није увек иста, већ се стално мења. За време орања земљиште (оранице) има друкчију боју, но што то бива после краћег или дужег времена. Не само да се боја мења са сушењем преораног земљишта, већ оно често добија и зеленкасту боју, а нарочито ако је у то доба прилично влажно. Исто је тако познато, да свеже преорано земљиште има другачији мирис но непреорано, који је нарочито јак, кад киша падне на суво земљиште за топлога времена. Уз то, једном пођубрена оранице са стајским ђубретом добија затворенију боју и друкчији изглед но нећубрена, али се и та боја, после дужег или краћег времена, губи из земљиште. На исти начин пролазе и сви они биљни или животињски остаци, који падну на земљиште (оранице).

Сви ови примери говоре јасно, да оранице није непроменљива, вечито стална, већ да се и она стално мења. Само је ова промена сасвим друкчија но што је то на пример код камења, стена, дрвећа и др. Много су ове промене јаче изра-

жене и брже се одигравају код оранице, но код стена или дрвећа. Ако разбијемо стену, у том случају не настају и неке нарочите појаве, чије би порекло било у самој стени, већ све што настане (трошење) при томе, последица је спољашње снаге, удара. Али, кад се преоре или истроши оранича, онда не само што добијамо ситније честице, већ ту саму радњу прате и неке појаве, које су директног порекла из оранице (нпр. мирис!). Значи, да у земљишту (ораници) има нешто *живо*, нешто што смо ми спољашњом снагом (ломљењем) постакли, да се и оно испољи (ствара мирис, нпр.). Међутим, у камену, видимо, да тога нечег живог нема, те не долази до изражаја.

Сва та жива бића у ораници бисмо могли поделити у две групе. Једна од њих су видљива и голим оком, док су она друга тако ситна, да се могу видети тек са великим увеличавањем (микроскопом). Сваки пољопривредник зна какво мноштво ситних животињица има у ораници. Неке тамо живе стално, као нпр. глисте и др. неки црвићи, док друге само тамо проводе зиму или и још који део свога живота, нпр. разне бубе и њихове ларвице (младунци). Њима земљиште (оранича) не служи само као склониште, већ неке од њих имају и великог утицаја на саму оранicу. Тако нпр. глисте буше многобројне ходнике, кроз које после протиче вода са другим хранљивим материјама. Исто је тако велика и њихова улога у изношењу из дубина и мешању појединих материја у ораници, чиме омогућавају лакше распростирање хранљивих материја у ораници. Кроз њихове пролазе струји лакше и ваздух са површине и тамо, где је потребан за живот разног корења биљака и других живих бића у земљишту. Сличне путеве оставља и многобројно корење разних биљака и усева, када иструли после жетве на пример. Даље, овим се начином и сама оранича дроби, ископава, стварајући што ситније грудвице земље, што је исто тако важно. Све ово скупа само потпомаже правилније распоређивање влаге и хранљивих материја у ораници, што је врло важно код гајења разних усева. Кад ових ситних животињица не би било у земљишту, оно би се заиста у малом разликовало од обичне једноставне масе неке стене, било би мртво.

Али је за оранicу много важније то, што у њој има оних сићушних, невидљивих живих бића, која у правом смислу речи дају живот ораници. Док су она прва врста живих бића (бубе, глисте) само привремени или стални житељи у ораници, а утичу више на сам распоред готовове хране за биљке, путем преношења, дотле је група невидљивих бића не само стални становник оранице, већ у највећем делу и стваралац биљне хране у опште.

Од ових невидљивих сићушних бића, највише у ораници има такозваних бактерија, гљивица и алги, које највише имају

утицаја при стварању хране за биљке. *Бактерије* су најситније, али зато и најмногобројније у оранице. Израчунато је да их у сваком граму оранице може бити и до читаве милијарде. Због овог великог броја бактерија сам тај мали делић земљишта се пре може назвати живом масом но мртвом, јер су само те многобројне бактерије у стању да га истакну као живу материју. И ако бактерије не можемо видети голим оком, ипак можемо видети и осетити њихово дејство (рад). Например, мирис оранице, нарочито кад се оре, који је сваком пољопривреднику добро познат, долази од рада и живота једне групе бактерија. Има једна група бактерија која својим животом и радом изазива појаву топлоте. Њих има највише у свежем, још незгорелом ђубрету, и у свежем, неосушеном сену и другим производима. Због њих и наступа оно познато загревање и пушење (одилажење паре) код таквог ђубрета и загревање влажног сена у пластовима. — Познато је исто тако свима, да нпр. слама, лишће, и други биљни, а и животињски отпаци нису нимало хранљиви за биљке све дотле, док потпуно не иструле и не прећу у обичну земљу. То трулење обављају у главном опет разне бактерије, уз помоћ и неких гљивица. Исто бива и са ђубретом у ораници. И оно мора да се претвори у простије састојке, сличне земљишту, па тек онда да послужи као храна за биљке. Ово се обавља у самој ораници до краја, а започиње у доба згоревања (зрења) на ђубришту (гомили).

Ако се пажљиво ископа једна од махунастих биљака (пасуљ, детелина, и др), заједно са земљом, па се онда земља лагано испере у суду воде, видеће се онда на корењу и жилицама њиховим неки ситни чворићи (кврижице), којих иначе нема на другим биљкама (пшеница, траве). Кад се ти чворићи спрште међу прстима, види се унутра једна слузаста маса, која има у себи многобројне бактерије (што се види само под јаким увеличањем). Ове су бактерије врло корисне у ораници, јер узимају непосредно из ваздуха један важан елеменат (састојак) за храну биљака (азот), кога исте године неколико искористе биљке, а нешто остаје у земљишту, за биљке, које идуће године ту буду засађене. Због тога су жита или други усеви врло напредни и зелени, бујни, кад се сеју на земљишту, где је била детелина. То су сви пољопривредници приметили. Иначе има и других бактерија, које обављају овај исти рад (везивање азота из ваздуха) али живе слободно у земљишту (ораници), без везе са оним чворићима. Има једна група бактерија, које скупљају гвожђе, па се отуда често виде у ораници рђаста, црвена места. Итд.

Дакле, живот и рад ових сићушних бактерија у ораници је, видимо, толико важан и користан за рашћење биљака и усева, да би без њих био и немогућ живот усева, ако им бактерије не би припремале храну. Осим ових бакте-

рија, које су корисне само у оранице, има их у овој таквих, које су корисне у справљању хране за животиње и човека. Онда, оранице је седиште и разних штетних бактерија, које изазивају разне болести човека, животиња и биљака. Да поменем само најобичнији пример, који је сваком познат. Кад човек ради бос у њиви, па се случајно посече или ма како нарањави ногу, онда зна, како то место обично отекне, загреје се, и некада врло тешко оздрави, зарасте. Ту су разне бактерије ушле из земљишта, па својим отровима спречавају зарастање. Некада се може десити и тровање крви у телу и смрт, ако би случајно ушле унутра неке отровне бактерије.

Од других тих ситних бића у оранице смо поменули још *гљивице* и алге. Појединачно су и оне невидљиве голим оком, али кад их је више у маси, онда се виде. Сваки је видео буђаве или плесњиве навлаке по ђубрету, по шуми на опалом лишћу, и свуда у земљишту, где труне органска (мртве биљке и отпаци) материја. И оне исто помажу бактеријама при трулењу биљних (и животињских) остатака у земљишту, и тиме доприносе спремању хране за биљке, усеве. Свима је познато, да је њих највише ипак по шумама и шумским земљиштима, што се нарочито лепо види, кад се копа или оре први пут једно такво земљиште. На многим местима се тада виде оне буђаве навлаке у земљишту. У таквом су земљишту гљивице главни мајстори у трулењу лишћа и других биљних остатака, а бактерије им ту врло мало помажу. У обичној оранице, видели смо, да је обрнуто: бактерије су главни мајстори а гљивице само помагачи. То долази због тога, што гљивице боље расту у киселом земљишту и средини, а бактерије опет у благом земљишту. А познато је опет свима, да су земљишта у шумама киселија обично но она по добрим њивама и оранicама. У оранице могу бити и многе гљивице, што изазивају разне биљне болести (нпр: главница, пламењача, и др.).

Алге се исто тако могу видети и голим оком, када су у већој маси нагомилане, а уз то су обично зелене или плавичасте боје. Њих је видео сваки пољопривредник по браздама, када је влажно у току неког времена, у облику оне зеленкасте навлаке по површини. Има их и по устајалој води по барицама. И оне су корисне у оранице.

Има у оранице и других сићушних бића животињског порекла, званих праживотиње (протозое). Али је и њихов број далеко мањи од броја бактерија, а улога им је више штетна но корисна.

Из свега досада је јасно, да оранице представља једну живу машину, у којој се прерађује и спрема храна за наше усеве. Исто онако, као што наше домаће животиње прерађују у своме телу узету храну у производе, које искоришћава после човек (млеко, маст и др), слично и у оранице се при-

према храна за биљке и усеве. У том припремању највише имају удела она сићушна многобројна бића, као што смо то већ навели, поред других мртвих помагача (вода, киселине и др.). Па пошто је за живот и рад тих сићушних бића, поред биљних отпадака као хране, потребан још и ваздух, топлота и влага, онда је јасно, да им и те услове треба пружити, ако желимо да нам оранице спреми доста хране за усеве, тј. да нам она буде плодна. Исто онако, као што гајимо домаће животиње (храна, нега), треба, дакле, да негујемо и оранице. То постижемо ђубрењем, тј. уношењем резервне материје за претварање у храну за биљке и обрађивањем тј. побољшавањем услова за живот и рад оних сићушних живих бића. Обради је циљ да се оранице растресе а тиме се проветрава, боље задржава и распоређује влагу и постаје црна, те више упија сунчане топлоте. А то све скупа убрзава рад бактерија и других помагача на припреми хране за усеве. Како и за ово припремање треба извесног времена, то је онда јасно, да треба оранице раније припремити, па тек онда приступити сетви на време, када већ има довољно хране за усеве. У томе у главном и јесте значај разних врста угара.

Ето у том смислу треба схватити оранице, као неку живу силу, која се стално мења, стварајући погодну храну за поједине наше усеве и биљке у опште. Зато не треба никако мислити, да је оранице мртва ствар, и да се сњом може поступаи без икаквог обзира. Увек треба имати на уму, да у њој живе и раде она безбројна жива бића, и да у главном од њих и зависи плодност наше „живе" оранице.

Ing. agr. **Живојин Тешић.**

Борба противу мале (ситне) пипе

Мала (ситна) пипа (Otiorrhynchus ligustici), коју народ још зове и бресквин лакмаш и краљуштава буба, овог се пролећа појавила у огромном броју у неким нашим виноградарско воћарским крајевима; нарочито је било много око Суботице на пешчарама. Тамо је пипа овог прелећа било толико много да куд год је прошла оставила за собом праву пустош. Поздрала је не само развијеније пупољке и младе ластариће на лози и воћкицама, већ и лишће и цвет на јагодама, затим салату, млад грашак и др. тек изникло поврће.

У мањем броју опажена је и у другим воћарско-виноградарским реонима, што не искључује могућност да ће је наредних година још негде бити у јачој мери. У сврху обавештавања пољопривредника са овом штеточином и борбом противу ње, дајемо нижа саопштења.

Опис штеточине. Инсекат је дугачак 7—14 м.м. и у основи је боје црнкасте. Крила су му јајасто засвођена, нешто пругаста и посута ситним тачкицама. На грудима има штит са црним испупченим зрнцима а између њих краљушти, због којих је и названа још и краљуштава буба.

Јавља се у пролеће чим почне развијање пупољака у младе ластаре. Напада лозу, воћкице, лишће и цвет јагода, младо поврће и сл.; ждере их бесомучно и за собом оставља праву пустош. Преко дана крије се у земљи а пред вече и у јутру излази и штету наноси.

Сузбијање. Као мера противу ове штеточине до сада је препоручивано следеће:

1) Прскање култура 3% баријевим хлоридом уз додатак 3 кгр. меласе на сваких 100 л. воде. Ово је средство у пракси дало слабе резултате јер је пипа и надаље чинила штету.

2) Полагање снопића сламе око нападнутих култура. Препоручило се да се код сваког нападнутог чокота или воћкице стави снопић - гомилица - сламе, у који ће се пипе преко дана и ноћи завући. Сваког јутра све снопиће треба пажљиво сакупити, изнети и спалити заједно са пипама које су у њима а нове снопиће поново положити. И овај начин није дао у пракси задовољавајуће резултате, нарочито ако је пипа напала веће површине и разне културе, када треба и много сламе и много радне снаге. Сем тога сразмерно мали број пипа завуче се у сламу а већи број остаје испод сламе.

3) Пуштање пилића и ћурића на заражене терене. Познато је да живина врло радо и ревносно тамани многе инсекте, нарочито оне који слабо лете, јер их узима за храну.

Користећи се тим практичним искуством једна наша пољопривредна установа, која је поменутом пипом била јако нападнута овог пролећа, набавила је око 200 пилића и пустила на табле на којима је пипа, дотле пустош правила. После два дана иза дана када су пилићи пуштени међу нападнуте културе, пипа више није било јер су их пилићи све појели.

Наравно пилића треба имати у довољном броју, према величини зараженог терена, јер мали број пилића није у стању да поједе све пипе у року за 2—3 дана, а то је неопходно нужно. Што више пилића утолико боље.

У поменутој установи у прво време пипа је напала културе на површини од 3 хектара. Разуме се да би пипе ишле и даље када опустоше првобитно нападнуте површине. На површину од 3 хектара пуштено је 200 пилића; они су пипу врло успешно утаманили за 2—3 дана, те овај начин борбе противу ње најпре препоручујемо.

Ст. Д. Лукић

Конзервисање трешања, вишања и јагода

Како су већ доспеле јагоде, трешње и вишње, то могу домаћице и по коју теглу овог воћа да оставе за зимску исхрану породице. Ово се воће може прерадити као слатко, компот, а вишња и јагода као пекмез.

1. *Слатко од трешања* приправљa се овако: одаберу се зреле, крупне, неубијене трешње, оперу се у више вода, а затим се очисте од коштица. На очишћене трешње исцеди се један лимун Сируп се спрема тако, што се на 1 кгр. бруто воћа узме 1 кгр. шећера. На ту количину шећера дода се 3 чаше воде.

Шећер се укува толико, да буде густ као мед, а да је довољно укуван познаје се по томе, што се кашичица тог сирупа ставља на тацну, да се расхлади, па ако се на сирупу ухвати скрама, онда је добар. Тек тада се додаје воће да се кува. Истовремено дода се шипка ваниле ради мириса и један лимун исечен на колутове. Додавањем воћа сируп се разблажи и мора се поново укувати, док не буде густ као мед. Проба се врши на већ описани начин. Када је слатко скувано уклони се са штедњака и док је још вруће скида се пена. Пена се мора потпуно скинути, да нам не би остао сируп мутан. Затим се шерпа са слатким покрије честим мокрим убрусом, и остави да стоји 10—12 часова. За овим се сипа у чисте искуване тегле и повезују пергамент хартијом или се сипа у патент[1] тегле са гумени прстеном и гвозденим затварачем, а држи се на сухом промајном месту до употребе.

На исти начин кува се слатко и од вишања. Најбоље је од тз. марела.

Слатко од баштенских и шумских јагода. Одабирање јагода врши се као и код трешања и вишања. Затим се очисте од петељака (баштенске) и оперу у више вода. Затим се преко опраних и спремних јагода поспе 4—5 кашика шећера у праху и на 1 кгр. воћа исцеди се 4 лимуна. Суд са јагодама покрије се чистим убрусом и остави да стоји 4—6 часова. Затим се спрема сируп. На 1 кгр. баштенских јагода прави се сируп од 2 кгр. шећера, а за шумске 3 кгр. Овде се не ставља ни лимун ни ванила при додавању воћа у сируп, јер јагоде имају свој природни мирис, а лимуна већ има. Цео поступак је исти при кувању јагода као и код трешања и вишања.

2. *Компот од трешања и вишања и јагада.* Компот од трешања и вишања се спрема овако: припремљено воће се одаберe (као за слатко), очисти се од петељака и опере у више

[1] Најбоље патент тегле су марке „Вајсман". Практичност њихова је у томе што су грлићи без обзира на величину тегле једнаки као и сви поклопци. Могу се добити код Срп. пољопривредног друштва. Немањина 15.

вода. Затим се ређа у стерилизовану теглу (која се претходно искувала у чистој води), али тако да у њој остане 2—3 см. празног простора. Налије се сирупом, који се кува по вољи. На 4 л. воде дода се 1 кгр. шећера, а ако ко воли слађе може на 4 л. воде узети 2 кгр. шећера. За воће, које садржи довољну количину шећера у себи, довољна је сразмера 4:1, а за киселије може се справљати слађи сируп. За компот није потребан сируп густ као мед, већ да се шећер добро укува, отприлике 20—30 минута да кључа. Сируп се налива хладан. При наливању треба за сваку теглу од 1 л. запремине додати једну јеловну кашику лимуновог сока; на запремину тегле од 2 л. две кашике и т. д. Затим се тегле затварају. Код патент тегле ставља се при затварању топла гума, која се кувала у кључалој води, па онда стаклени поклоп такође искуван и гвоздени обруч. Затим се кувају тегле заједно са воћем 16 минута на 80°С. Из лонца се ваде тек пошто се вода охлади. Вода у лонцу, у коме се кувају тегле мора бити 2 см. изнад њих.

Обичне тегле затварају се пергамент хартијом и она се узме двоструко, па се повеже канапом неколико пута око грлића. Ове се тегле кувају на исти начин, као и патент тегле.

Компот од јагода се справља као и од трешања.

Многе домаћице остављају компот од разног воћа у обичне тегле зато што су јефтиније од патентираних као нпр. марке „Вајсман" и др. Ове се тегле затварају пергамент хартијом и везују канапом. Али овде ваздух лако уђе у теглу. У ваздуху се налазе микроорганизми (буђи, квасне гљивице и бактерије) и како дођу у додир са воћем, размножавају се, јер имају услова за то, ту имају храну, влагу, топлоту и ваздух.

Домаћице су то опазиле, и да би спречиле буђање, распадање и трулеже које изазивају ови микроорганизми, додају салицил да би воће сачувале.

Међутим, да се домаћицима одржи воће као компот, треба даураде ово: сваку теглу пре употребе да искувају, (ту да узимају тегле, које немају мехурића у себи, јер оне прскају зато што се у мехурићима загрејани ваздух шири). Према степену зрелости воћа, да га обаре од 1—10 минута у кључалој води, у којој има нацеђеног лимуна (1 л. воде 1 лимун). Сасвим мека воћа не треба барити као: рибизлу, трешњу, вишњу, малину и др. Затим се из кључале воде воће вади и потопи у хладну, зато да се поврати свежина воћа. Потом се воће вади кашиком, и ставља у решетку да се исцеди, па тек онда се ређа у искуваној тегли. Налије се хладним сирупом, који се кува на већ раније изложени начин. На воће се дода сок од лимуна, на 1 л. једну јеловну кашику, на 2 л. — две и т. д. После тога се ставља искувана гума и стаклени поклопац са гвозденим обручом.

Овако затворена тегла кува се у „рекс" лонцу 16 минута на 80°С. Вади се из лонца тек пошто се охлади вода.

Патент тегла марке „Вајсман" или које друге, и лимунова киселина спречиће размножавање микроорганизама, јер је тегла херметички затворена, приступ ваздуха је онемогућен.

3. *Пекмез од вишања.* Одаберу се зреле вишње, оперу се у неколико вода, а затим се очисте одкоштица и пасирају. Па 1 кгр. пасираних вишања (марела) дода се $^1/_2$ кгр. шећера, а ако домаћица воли слађе може додати 1 кгр. Направи се сируп као за слатко, па се тек онда додају пасиране вишње. Никакав се мирис не додаје. Исцеда се на 1 кгр. испасираних вишања 1 лимун. Пекмез се кува на јакој ватри, непрестано мешајући. Готов је онда, када се одваја од дна суда у коме се кува, т.ј. када се варјачом превуче кроз шерпу са пекмезом, остане чиста бразда.

Пекмез од јагода. Одаберу се зреле јагоде (као и за слатко) очисте од петељака, оперу се у наколико вода, затим се пасирају. Да би сачувале боју и мирис, дода се 4—5 кашика шећера у праху и исцеде се два лимуна, па се покрије чистим убрусом. То стоји 2—3 часа. За то време приправи се сируп. На 1 кгр. пасираних јагода $^1/_2$—1 кгр. шећера према укусу домаћице и према новцу са којим располаже.

Цео поступак је исти као и код пекмеза од вишања.

Пекмези уопште, па и од вишања и јагода, сипају се у искуване — стерилизоване тегле, још док су врући. Пре сипања над паром угрејати теглу, и пазити да не остану празни простори у теглама. Затим напуњене тегле пекмезом ставити у рерну од штедњака, да се мало ухвати кора, а када се изваде из рерне повезују се чим се расхладе или се ставља гума на патент теглу и стакло са затварачем.

Наталија Ђуровић

Један интересантан процес у Бугарској

Бугарски часопис „Воћарство и Градинарство" у броју за јуни ове године доноси под горњим насловом белешку ове садржине:

18 маја 1934 год. помирителни судија у Варни примио је тужбу адвоката Тошева воћара из Варне противу државе којом тражи оштету од 13.200 лева. Суштина дела састоји се у овоме: Управник државног расадника у Х на питање пољопривредне катедре у Варни дао је одговор истој катедри у 1928 год. да има на продају воћне саднице бресака раних сората и то: Јунску рану, Амзденску и Рану врло родну. Од ових сората воћа у пролеће 1928 год. катедра је послала Тошеву из расадника 131 калема и то 55 Ране јунске, 42 Амзденске и 34 Ране врло плодне. Тошев је воћке пресадио и неговао најпажљивије. Међутим при прегледу који је из-

вршен 27 септембра 1933 год. од стране вештака утврђено је да је од тих раних сората било 32 позне и мало цветне и да је средња цена раних сората на пијаци у Варни била 10 лева а за позне 2 лева кгр. Ту разлику у цени једне и друге сорте оштећени тражи да му се накнади.

Уз ову белешку следује коментар: „Други такав процес да ли је запажен код нас (у Бугарској) није нам познато, али допуштамо, да овај неће бити први. И код оваког случаја, без обзира на факат, што се баца ружна сенка на дотични расадник, није искључено да ће управник расадника бити стављен под суд и да ће материјално одговорити. Зато све то казује да управници расадника пазе добро и контролишу добро рад својих млађих".

Износимо овај случај да би из овога извукли поуку и наши раседници, који се баве производњом и продајом воћних садница.

М. Зечевић

Питања и одговори

Питање: Имам једну краву, стару 3 године, која више пут кашље. Такође и њена мајка. Каквим лековима или исхраном би требало да, је лечим? Је ли кашаљ код говеди излечив?

Милош Чорбић, чувар
шуме—Лопатица, члан пољопривред.
подружине — Краљево.

Одговор: Подаци, које нам пружате сувише су оскудни да би могли створити праву слику болести код ваших крава. Кашаљ једини симптом, који нам стоји на расположењу није болест, већ једна пропратна појава, која наступа код разноразних оболења органа за дисање. Потребно би било, да нам питач достави и остале промене, које је уочио на болеснику у вези са тим кашљем, као нпр. како болесник узима храну и воду, какво је дисање, убрзано, отежимо дали код болесника постоји грозница, да ли има излив из носа, да ли кашље више при раду или у штали, какав је кашаљ? Болан дубок ит.д. Тек после добивених података могли би да дамо своје мишљење, о каквој се болести ради и какве би мере требало предузети.

Наиме начин кашљања није подједнак код свих болести. Додуше не може се поставити тачна дијагноза по начину кашљања али и поред тога има начина и врста кашља, који је карактеристичан за поједине болести. Чест кашаљ говорио

би на пр. за једно заразно запаљење плућа. Кашље ли болесник реће могли би помислити на једну крупазну пнеумонију. (упала плућа). Болан кашаљ говори за једно запаљење поребрице, или за акутну упалу ждрела или за један бронхитис. Ако је кашаљ слаб и кратак значи, да је по среди сипња. Сем тога има тзв. влажан кашаљ и с друге стране сув кашаљ и т. д.

Кашаљ сам се обично не лечи. Треба увек тражити и пронаћи узрочнике и њих одстранити односно лечити. Код појединих болести морамо чак појачати већ постојећи кашаљ помоћу разних лекова у циљу одстрањивања секрета-шлајма из појединих органа за дисање, који штетно утичу на организам болесника.

Само у случајевима, када кашаљ болеснику проузрокује велике болове приступамо ублажењу помоћу разних умирујућих средстава.

Код свих оболења у вези са кашљем треба избегавати спољне надражаје, као ладно, ветровито време, прашину, дим и томе слично. Болеснику пружити потпун мир на чистом и одмерено топлом ваздуху. Када је за то погодно време болесника држати на пољу. Нарочиту пажњу обратити на храну да није прашава,

Ако болесник осећа болове у пределу гуше и на притисак на гушу отпочне јаче, да кашље онда је у томе случају по среди једна гушобља (ангина), коју најједноставније лечимо топлим, односно топло — влажним облогама око гуше. И парења воденом паром су на месту. У воду, коју употребљавамо за парење растворимо мало кухињске соли 10—30 грама на литар обичне воде.

Сваки је кашаљ опасан јер може, да буде пропратни симптом и тежим оболења. Зато не узети ствар олако и по могућству обратити се најближем ветеринару, који ће лако моћи утврдити, која је ту болест по среди. Ф. М.

Из пољопривредне књижевности.

Изашао је из штампе „Пољопривредни Гласник" број 11 од ове године са следећом садржином:

Чланци: Ing. agr. Живојин Тешић: Проблем сушења фрушкогорског винограда. — Успеси југосл. одгајивача монтафонског говечета. — Сељачко свеучилиште у Загребу. Овогод. пољоприв. изложба и сајам припл. стоке у Будимпешти. Белешке: Гнојива која се заједно не смеју мешати. — Циљеви одгајивања стоке. — Крчићаци на ливадама. — Сушење шпаргле. — Олизивање страних предмета. — Млеко као храна. — Индијска пловка. Клице кромпира. — Сољење масла. — Биљна прашина у сточној храни. — Стока у ста-

јама као извор топлоте. — Из историје смештања житарица. — Уништавање лисних мушица уљем. — Колико биљке требају воде? — Да утврдимо клијавост семена. — Силицијумова киселина у биљци. — За сузбијање мува. Инсекти у опложавању биљака. — Важност повртарских градина. — Полицијски пси. — Контрола наслеђа код носиља. — Сузбијање жишка. — Ждребљење кобила. — Поступак с млеком лети. — Нега стоке. Засађивање падина Везува. Са ботан. експедиције у Анадолији. Кукувичја суза у Сјед. А. Државама. — Оплемењивање пшенице у Мађарској. — Заступништво за градинарство у Италији. — Светска производња дувана. — XII Скуп. ветеринара у Њујорку. — V Конгрес домаћичке наставе у Берлину. — VII конгрес за испит. семена у Штокхолму. — О Холандији. — Светска изложба у Бриселу. — Суша у Сјед. државама. — Наводњавање Палестине. — Бројно опадање свиња у Немачкој и Америци. — Сточарство у Русији. — Мачка. — Књижевност: Шљива пожегача, од Д. Спремића. — II зем. воћарски конгрес у Сарајеву, од Др. В. Стојковића. — Основи практ. пчеларства од Др. С. Грозданића — 40 год. рада у земљорад. задругама, од Др. Д. Недељковића. — Чехосл. пољ. академија (1924—1934), од инг. Др. Едварда и инг. Б. Влачила. — Опис домаћих животиња, од Др. Д. Балинта. — Фенолошки годишњак Чехословачке за 1931. — Наше лековите биљке, изд. Југофармација. — Држање свиња и болести им, од Др Вовре и Др. Ленца. — Мед и восак, од М. Мартиновићке. — Поправљање дом. животиња, од проф. М. Рајчевића. — Упутсва за риболов, од Р. Нешића. — По равном Банату, од С. Миловановића. — Радње око вина, од Бобзановића и Белића. — Сточарство у нашим планинама. — Одабирање приплодника у Чехословачкој, од Др. Петрашека — Гајење кукуруза у Чехословачкој од Др. Е. Кунца и О. Малиша.

ИСПРАВКА. — У прошлом 11 броју Тежака на стр. 395 под насловом „Рад наших подружина" тач. 3. у више хиљада примерака оштампан је део пасус погрешно: „Подружина у Краљеву приредила је ове године неколико популарних пољопривредних књижница и читаоница и омладинских дружина у срезу и организовала поучну екскурзију чланова ових установа", а треба да стоји: Подружина у Краљеву приредила је ове године неколико популарних пољопривредних предавања у срезу жичком од којих су неколико била у вези са практичним извођењем калемљења и сађења воћака и лозе и др. послова.

Под истим насловом изостала је тачка 4. која гласи: „Подружина у Свилајнцу приредила је и обавила у 10 општина среза ресавског разна пољопривредна предавања. Радила на оснивању пољопривредних књижница и читаоница и Омладинских дружина у срезу и организовала поучну екскурзију чланова ових установа.

Моле се читаоци и подружине да ову исправку приме на знање с тим, да је Подружина у Краљево накнадно известила да је у току ове године одржала 38 разних пољопривредних предавања по селима среза жичког.

ЗЕМЉОРАДНИЦИ и КОСЦИ

Ако желите да ваљано и весело косите ваше ливаде наручујте само наше гласовите и надалеко чувене кован косе, варцарке руком рађене из најбољег енглеског челика, изванредно оштре и дуготрајне у свакој форми и величини од 70—100 сантиметара.

ЦЕНА КОСАМА 65 ДИН. ПО КОМАДУ, ФРАНКО СВАКА ПОШТА

Задругама 5 отсто попуста и ко наручи десет коса добије једанаесту на дар. За сваку косу гарантирамо. Имамо и праве цепане талијанске брусове, цена од 10—15—20 и 50 дин. по комаду и према квалитету. Код наручивања молимо тачну адресу. Отпрема брза и тачна

ПАВАО ЂОСИЋ ГРГИЋ, радионица кованих коса утемељена 1830 год. — Мркоњић Град — Босна — Врбаска бановина

Цене пољопривредних производа, на дан 12 јуна 1935 г.

Пшеница стара	
Српијанска 79 2% Дунав	117—120
Српијан. 79, 2% Сава	125—132
„ 77, 3% гл. пр.	117—120
„ 77, 3% уз. пр.	116—120
Бачка 80 2%	138—141
Банат. 80, 2%	137—140
Кукуруз	
Баватске утовар ставнице пром.	68— 70
Банат. пар. Вршац	68— 70
Срем. паритет инђија	71— 73
Српијан. пар. Пожаревац н. пр.	69— 70
Вагон пром. пар. Банат	71— 73
Вагон пром. пар Бачка	71.50— 73
Овас	
Српски пар. Београд лађа	102—108
Јечам	
Барањски 68-69 нов.	130—135
Бачки нови 65—66	125—130
Главна пруга	—
Мекиње обала Београд	92— 98
Кукољ самлевен	60— 70
Сено	45— 50
Слама	25— 35
Пасуљ	
Срб. 3%, 1933 г. пар. Београд.	105—115
Сремски 2% без вр. утов. ст.	110—115
Бачки 2% без вр. утов. ст.	120—125
Бачки и срем. 2% пар. Београд	

Стока и сточни производи	
Свиње тешке	7.20—7.50
„ средње	7—7.30
Свиње лаке	6—7.—
Свиње мршаве	—
Волови I кл. жива мера	3.50—4.50
„ II	2.75—3.25
„ III	2 2.50
Краве I кл.	3—4—
„ II	2.25—2.75
„ III	1.50—2—
Овце живе ваге	1.50—2.—
Јагањци млади жива вага	2·50—3
Живина жива пилићи	14—15
Јаја 100 ком.	37—42
Маст	13—14
Сланина	8—10
Млеко кравље	2—2.50
Млеко овче	2.50—3
Сир српски	8—10
Кајмак	17—20
Кашкаваљ	12—20
Хартије од вредности	
2½% Рента ратне штете	367.50—368
4% Аграрне обвезнице	49—50—
7% Инвестициони зајам 1921	81.50—82—
Аграрна банка	226—226.5

Штампарија „Скерлић" — Мил. К. Цветановића — Београд
Краљице Наталије 12. — Телефон 20-736

Универзитетска Библиотека
Београд

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ.

Бр. 13. Београд, 1 ЈУЛИ 1935 год. Год. 62.

ПОД ПОКРОВИТЕЉСТВОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА II.

ТЕЖАК

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.
ОСНОВАН 1869 ГОД.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. Д-р. Т. МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32.

УРЕДНИК
Д-р МЛАДЕН ЈОСИФОВИЋ
Јаворска ул. бр 7

Садржај:

Мил. П. Зечевић. — О берби воћа.

Б. Раданчевић. — О њубрењу бресака и кајсија.

Инд. Милан Драгаш. — Претакање вина.

Б. Раданчевић. — Треба ли калемити кајсију на џанарику или на неку другу подлогу.

Мил. П. Зечевић. — Поводом смрти Ивана Владимировића-Мичурина.

Др. Вел. Н. Стојковић. — Шљива пожегача.

Допис са села.

Уредништво: Немањина ул. 15. — Рукописи се не враћају. — Излази двапут месечно. Годишња претплата Дин. 30 а за њве и Војнике Дин. 15. — Чековни рачун 50 350 — Телефон Српског пољопривредног друштва. Канцеларија 20-302, магацин 27-702.

О берби воћа

Најрадоснији дани за свакога воћара јесу они кад наступи прибирање зрелих плодова и њихово уновчавање.

У том времену основни је задатак сваког воћара да правилно одреди време бербе воћа, да правилно обере то воће, с једне стране да не би повредио воћке које треба и даље да рађају а с друге стране да би своје воће боље уновчио. Јер није довољно одгојити добре воћке и добити добре и лепе плодове, већ је још важније да се ти плодови правилно оберу, пажљиво сортирају и спакују, да би се што боље сачували од кварења и на тржиште изнели у што бољем стању.

Правилно брање воћа од нарочите је важности за оно које је намењено за продају и извоз на иностране пијаце; јер задобијање иностраних пијаца изванредно је деликатан посао и зависи не само од квалитета изнетих плодова на тржиште, већ и од општег изгледа и стања тога воћа у коме стиже на пијацу. Наше воће, на жалост, на страним пијацама још није задобило стабилост, ма да су нам те пијаце најближе од свих конкурентних земаља, а нема стабилност зато, што се не износи у оној опреми и у онаком стању у каквом се износи воће других земаља, нарочито Америке. Наше ће воће моћи да се такмичи са страним воћем и да конкурише само онда кад наши воћари буду довољно схватили и научили да треба да извозимо само првокласну трговачку робу, коју траже те пијаце и навике њихових потрошача.

Да се то постигне са воћем се мора поступити на начин који може да пружи најбоље гаранције конкурентне способности, а то се поступање састоји у правилној берби, сортирању, паковању и транспорту воћа.

Пошто ће ускоро почети берба и продаја воћа која траје до зиме сматрамо за потребно да у виду поуке изнесемо за читаоце Тежака најважнија правила у овом раду.

Време бербе. Правилно одређивање времена бербе воћа важан је задатак, и на време бербе воћа сваки

воћар треба да обраћа велику пажњу. Обрани плодови воћа пре времена немају све своје укусне особине, немају потпуну спољашњу боју која одговара карактеру сорте, нису плодови довољно развијени, брзо увену, смежурају се, губе сочност и укус а са тиме и вредност. Позно обрани плодови исто тако као и пре времена обрани нису издржљиви при преносу и чувању те и то утиче на каквоћу плода и цену. Нарочито кад наступи зрелост па плодови остану дуже време необрани они презре, јер тада прилив сокова престаје, вода се испарава док је још плод на дрвету, изазива колебање у процесу образовања шећера, кора на плоду задебља и стврдне се, месо постаје грубо, губи нежност и укус

При свем том време бербе воћа зависи од особине земљишта на коме су воћке, од надморске висине, старости дрвета, начина неговања и т д,

За одређивање момента бербе најважнији су лични опити, али се опет не треба задовољити једним опитом, јер он није довољан.

Знаци зрелости. Постоје извесни знаци по којима се одређује зрелост плодова и одређује време бербе.

За јабучасто воће знак је зрелости кад се плод лако одваја од гране и на грани не оставља отворену рану. То је време кад обојени плодова добију потпуно јасну одређену боју, која је карактеристична за дотичну помолошку сорту, а плодови необојени кад добију белу или жуту боју. Кад се такви плодови расеку може се приметити да семе почиње да добија већ своју обичну црнкасту боју.

Зрелост плодова одређује се и према циљу за који се употребљава и у таквом случају делимо зрелост на *природну* и *техничку*. Природа зрелост плода дели се још на *зрелост на дрвету* и на *дозревање на лежишту или при транспорту*. Природна зрелост на дрвету означава стање плода кад је зрео али није презрео, кад се брањем лако одваја од плодне гране слабијим увијањем петељке и том приликом не отвара ране на грани; то стање зрелости постиже се кад се плод потпуно формира, почиње да сазрева, на месту

где се петељка плода спаја са плодном граном образује плутасти слој, одваја петељку од плодне гране, а плод има леп изглед и лако се одваја од гране. Код дозревања плодова на лежишту или при транспорту, плодови се беру полузрели, берба се врши са већом пажњом, јер се петељка од гране теже одваја, и оставља ране, зато што се плутасти прстен није још образовао *Техничка зрелост* плода бива кад су му меснати део плода и семе потпуно сазрели; тада код плодова настане мировање и здрави зрели плодови опадају сами са гране.

Најзад по времену сазревања јабучастог воћа делимо га на три групе: *летње, јесење и зимске сорте.*

Летње сорте јабучастог воћа имају мало значаја за извозну трговину. Њихова издржљивост при чувању је сасвим слаба и кратка. Зато се летње сорте јабука и крушака продају на домаћим тржиштима. У таквом случају крушке се беру на 4—5 дана, а јабуке на 8—10 дана пре пуне зрелости. Сасвим нежне летње сорте јабука и крушака ваља брати на време а то је кад имају најлепши укус и аромат. Воћар треба да се чува од сувише ране бербе летњих сората јабука и крушака, јер код превремене бербе плодови брзо увену и остану без укуса.

Јесење сорте беру се на 5—6 дана пре потпуне зрелости, а то време пада кад зелена основна боја плода код необојених сората добије жуту навлаку, а код обојених кад црвена боја постане светлија, кад семе потамни, петељка се лако одваја од гране, али плодови не опадају сами, сем оних који су црвљиви. Јесење сорте јабука и крушака врло рано обране немају леп спољашњи изглед, аромат и укус, као оне које се дуже држе на дрвету.

Зимске сорте јабучастог воћа беру се што позније. остављају се на дрвету што дуже, али не чекати да их затекну јесење хладне кише и мраз. Две три слане пак да затекну зимске јабуке и крушке на дрвету добро је јер плодови добијају лепшу боју.

Пре времена обране зимске сорте брзо се спаруше, неугледне су и слабо су издржљиве при чувању.

Дуње се остављају на дрвету до позне јесени и беру се кад наступи мраз. Плод дуње мора бити жут и сјајан кад се бере, а маље које се налазе на њему морају дотле нестати. Мушмуле се беру после првог мраза.

Време бербе коштичавог воћа зависи од употребе. Ако су плодови назначени за техничку прераду беру се кад достигну пот уну зрелост и добију пуну боју и све особине укуса. Такви плодови нису за транспорт. Ако су пак плодови назначени за дужи или краћи транспорт, онда се беру нешто раније, док нису доспели у пуну зрелост.

Тако шљиве се беру за транспорт кад су им плодови у полутврдом стању, а кајсије и брескве кад добију жућкасту боју. Шљиве се беру увек са петељком.

Прибор за бербу воћа. Да би се борба воћа могла извршити што правилније потребно је да воћар увек има најпотребнији прибор за бербу, а то су: лествe мале и високе, берачке корпе, берила, куку за привлачење грана и корпе за пренос обраног воћа.

Лествe могу бити мале (ниске) и служе за бербу плодова са доњих грана, а високе за бербу горњих високих грана. Кука служи за привлачење грана које се лако савијају, а са којих се руком плодови не могу да дохвате; кука се може направити од обичног дрвета. Аутоматска берила служи за бербу плодова који ни куком не могу да се дохвате или за бербу сувише нежних плодова. Берило може да се направи од процепљеног дрвета, или од врга, а могу се купити и готова берила На врло високим воћкама и са великом круном на којима се тешко плодови беру и берач је принуђен да се пење унутра круне, берач треба да има лаку обућу или само чарапе да гране воћака не би рањавио. Обрани плодови руком мећу се у нарочите берачке корпе, које морају бити изнутра и на ивицама постављене са маховном или сламом; берачка корпа не треба да је веће запремине од 4—5 кгр. нарочито за меко и нежно воће. У торбе, канте и недра не треба брати воће, јер се гњечи и са њега отире воштана навлака. Берачка корпа

мора имати куку којом се закачи за грану, да би руке берача биле слободне.

Како треба брати воће. Берба воћа врши се изјутра код опадне роса и само по лепом времену. За време велике врућине у подне, затим по влажном времену, киши и магли не треба брати воће. Скидање плодова са воћке, нарочито назначеног за продају, извоз и зимско чување треба вршити руком обавезно и засебно сваки плод, да би се избегло свако рањављење и гњечење. Плодови се при берби хватају целом шаком а не само прстима, јер се прстима плодови често повреде; кад се плод обухвати, онда се лаким дизањем врха плода у вис, или увртивањем петељке одвоји од гране. Плодови се беру обавезно са петељком, јер код плодова код којих је истргнута петељка, добијају рану на месту петељке, мање су издржљиви при транспорту и чувању и мања се цена постиже при продаји. Кад се беру шљиве за продају као стоно воће, онда се плод не хвата руком, већ се само ухвати петељка између палца и кажипрста, увије и одвоји од гране.

Воће назначено за прераду (за печење ракије, за прављење вина и пекмеза) бере се трешењем. Али се не сме тај посао вршити млаћењем мотком и то немилосрдним млаћењем помоћу мотке; то је варварски начин бербе воћа; уопште употреба мотке за брање воћа није за препоруку. Трешење воћа може да се врши, али се не тресе цела воћка одједанпут већ појединачне гране. Или ако се у крајњем случају мора употребити мотка за брање воћа, онда руковање са мотком мора бити са великом пажњом и да тај посао врши добро извежбана рука, да се не прави штета.

Пресипање обраног воћа из берачких корпи у корпе за пренос, као и даљи поступак до сортирања и паковања врши се постепено и пажљиво. Преручивање воћа врши се руком.

Пренос воћа до места сортирања, паковања и доњег транспорта треба вршити на колима покривеним или товарном стоком по хладном времену.

Мил. П. Зечевић

О Ђубрењу бресака и кајсија

Већ 5—6 година нисмо имали у неретванском базену, долином Неретве од Метковића до Коњица тако добар род кајсија и бресака као ове године, која се може назвати рекордном! Милина је заћи по мостарским воћњацима. Оком се не можеш нагледати.! Па још да нису омануле ране трешње, које су услијед неповољног времена у доба цватње веома слабо понијеле - не би тамошњи воћари споменули кризу ни оскудицу!

Невоља је само у томе што су овакве родне године, нарочито за кајсије и бреквве, веома ријетке. Једва свака пета да се може убројити у добро родну годину, а то је право да кажемо, веома мало према ономе, што би се под бољим околностима могло и имало право очекивати. Мало је и онда, ако узмемо у обзир, да није никакво чудо ни ријеткост, да једно одрасло дрво од 15 до 20 година старости да 200—300 кг. кајсија, које се продају од 6—12 динара по килограму према квалитету и доби сазревања. Ранка се увјек боље плаћа од касних.

Узрок неродице наших кајсија и бресака у највише случајева треба тражити првенствено у неповољним временским приликама и касним пролетним мразевима у планинским крајевима, а исто тако јаким касним јужним врућим вјетровима на приморју, који доносе воћу већу штету и од најјачих пролетних мразева.!

Поред наведеног има још један узрок неродици наших воћака у опште, а нарочито бресака и кајсија, а то је недовољна исхрана и можемо мирне душе рећи скоро никакова нега и заштита наших воћака.! Наш воћар, са малим часним изнимкама, зна само, кад је воће зрело, доћи под дрво, омлатити род, натоварити па хајд на прву пијацу, а да и један поглед више не добаци оној рођеној воћки, коју је на онако дивљачки начин опљачкао, одневши јој сав њен род, без и једно хвала.!

Добра исхрана и нега воћке састоји се у главном из ове три радње: ђубрење, орезивање, и заштита од болести и штеточина.

Бресква и кајсија захтевају дубоку пјесковиту пропусну и хумозну, дакле храном богату баштенску земљу, од сјевера и врућег јужног вјетра што више заштићен положај, по могућности у близини ријека и потока, гдје услијед сталног испаривања је ваздух стално и умјерено влажан. Велика промаја и јаки суви вјетрови не пријају овим двема воћкама. Оне рађају само на младом дрвету и на једногодишњим пуповима и према томе сасвим је природно што се напредни воћари, код узгоја ових двију воћака, служе се резом воћке као регулатором редовите, уједначене и умјерене родовитости - помоћу којег они постизавају то, да су им бресквe и кајсије стално заодјенуте младим дрветом и једногодишњим цвијетним пуповима. За наше воћаре, бар у великој већини, било би још прерано говорити о неком систематском орезивању воћака и боље је држати се мудре изреке великог воћарског мајстора г. Николе Гошера из Студгарта, који је рекао: „Боље је воћку никако не резати него рђаво резати". Са мало ријечи пуно је рекао!

Друга је ствар са исхраном односно ђубрењем воћака, ту мислимо да можемо коју више рећи, јер је предмет једноставан и јако схватљив. Исто као што нама треба за одржавање голог живота извесна количина хране на пр: Хљеб, зеље, зачин (уље и маст) и сол, тако исто треба и воћка за одржавање свога живота (јер и она је живо биће) извесне количине хране, а то је: 1. Душик, (азот) 2. Фосфорна киселина, 3. Кали или пепељика и 4. Креч. Има још неких мање важних материја, које су потребне за правилну исхрану воћке, али ове четири су поред воде најважније и ми ћемо само о њима говорити настојећи, да на јасан кроз једноставан начин убедимо наше воћаре, да морају пошто пото да се упознају са овим стварима и да воћке ђубре ако желе, да им воћке боље и редовитије и више користи доносе.

Душик помаже бујно растење свих дијелова воћке и образовање плодног дрвета и цвјетних пупова. Кратке младице, ситно неугледно лишће са кратком петељком и избоченим нервима, боје свијетло зелене која прилази у блиједу, најбољи су знакови да некој воћки недостаје душика.

Фосфорна киселина важан је чиниоц код исхране воћке. Без фосфорне киселине не може бити ни говора о добром расту воћке и њеној родности.

Калиј или пепељика тако је исто неопходно потребан. Он, поред тога што испомаже око израдње и развијања целокупног система воћке, почев од корена па до гранчице, листа и цвијета, има великог удјела око стварања шећера у плодовима. Воћка која у земљи налази довољно калија показује то својим веселим и свјежим изгледом и зеленим лишћем. Кали дакле у сарадњи са осталим хранивима у земљи има три важна задатка: 1. Пожурује раст и повећава цватњу односно родност. 2.) Поправља квалитет плода и 3.) Воћке које не оскудевају у калију здравије су и отпорније против болести и штеточина.

Креч је исто тако важна храна воћке а поред тога креч својим присуством у земљи помаже осталим хранивима да лакше дођу до дјеловања. Тако креч помаже да се шталско ђубре лакше и брже раствара. Тешке иловаче и друге сличне земље додавањем креча постају пропусније и лакше се обрађују, корење лакше досиже у дубље слојеве земље и тако воћка постаје отпорнија против суше и ветрова. Влажније земље и оне које садрже превелике количине киселина, погнојене са кречом постају питомије, блаже. Дакле, укратко креч одржава хармонију између осталих хранива у земљи и олакшава растварање свих органских ствари у земљи и ђубрету.

Видили смо, да су сва ова побројена четири хранива неопходно потребна за правилну исхрану воћака и да према томе морамо код ђубрења воћака настојати, да та четири побројена хранива у истину и додамо воћки, а то ћемо најлакше постићи на слиједећи начин:

Рано с јесени, чим лист са дрвећа падне, на сваки 100 м. земље у воћњаку заорати или који други згодан начин закопати у земљу по 400 кг. обичног стајског ђубра и на ту исту површину просути испод воћака 12 кг. живог креча у праху. Две до три недеље иза тога дати опет на сваких 100 м² око 4 кг. фосфорног гнојива у облику Томасове дрозге или суперфосфата и 4 кг. калијевог гноја у облику 40% калијеве соли.

У пролеће, чим крене вегетација или како наш народ у Херцеговини лепо каже: „Кад дрво дође у подкис", просути још на свако 100 м² земљишта по 4 кг, чилске салитре.

Пошто је чилска салитра као и остала вештачка ђубрива доста скупа и због тога још доста непопуларна као гнојиво код наших малих тежака воћара, њу ћемо одлично надоместити са осоком из стаје или из нужника, због чега је неопходно потребно да свака сеоска кућа односно домаћинство има узорно ђубриште са нужником, па макар и оно најпримитивније набијено са глином и ограђено камењем.

Гнојити са осоком најбоље је за кишовитог времена, а ако је осока прејака треба ју разредити 2—3 пута са водом. Испод саме воћке ископа се десетак рупица и у те рупице улијева разређена осока. На једну одраслу воћку можемо дати 60—100 лит. осоке. Заливање са осоком, ако је имамо довољно, може се поновити свако четрнаест дана.

И калијево гнојиво можемо веома добро надомјестити са дрвеним пепелом (лугом). Свака домаћица нека преко цијеле године брижљиво сакупља на свом огњишту сав пепел који, ако се просипа испод воћака замењује и надомјешћује Калијеву со. Пепелом је најбоље ђубрити у исто вријеме кад се ђубри са штал'ским ђубром. На сваки 100 м² 12—20 кг. пепела.

Б. Раданчевић

Управник расадника Блато на Корчули.

Претакање вина

Посао, који се мора вршити у винарству редовно и на време, да би се вино правилно однеговало и очувало, осим доливања буради, јесте претакање вина.

Претакању је у главном сврха:

1. да се младо вино одели од стеље (грожђа);

2. да вино дође у додир с ваздухом.

Стеља се у вину образује после довршеног врења, таложењем врелних гљивица, које се, обавивши врење, сталоже на дно бурета; таложењем стреша, који је слабије топив у алкохолној течности; беланчевина, које се спајају с танином и таложе повлачећи и нешто боје, затим теложењем других разних нерастворљивих једињења, која настају оксидацијом, као и таложењем нечистоће и мутежа, који су са широм доспели у вино и т. д.

Да се вино узмогне сталожити и делимично прочистити потребно је извесно време. Ово време зависи од количине шећера и екстракта у шири, од температуре, од величине суда у коме се превирање врши, од количине хране за врелне гљивице, од материја у вину које спречавају врење (сумпор диоксид, алкохол) и т. д. Отприлике се рачуна, да је потребно од свршетка главног врења до првог претока 8—10 недаља.

Од врло велике је важности да винар оцени право време првог претока, јер од свих претакања, која се морају доцније вршити најважнији је први преток.

Није добро претакати ни прерано ни прекасно.

Чињенице, које се морају имати у виду пре него се вино први пут преточи јесу следеће:

1. Вино мора потпуно преврети. Ако вино не преври потпуно а преточи се оно ће се доцније чим наступи топлије време због непреврелог шећера мутити али неће моћи преврети јер се претоком уклања највећи део врелних гљивица. Преточена непреврела вина, нарочито ако немају довољно алкохола, непрестано се муте и подложна су разним болестима. Накнадно превирање таквих вина скопчано је с великим потешкоћама.

2. Врелне гљивице треба да потроше и своју резервну храну коју су прикупиле у повољним приликама, нарочито гликоген, јер трошећи гликоген стварају још нешто угљен диоксида и алкохола (0 5-0 8% волумних) као и нешто глицерина, што би се изгубило ако би се вино прерано преточило.

3. Преток се мора обавити пре него се врелне гљивице почну разлагати јер ако се почну разлагати и трулити онда не само да служе као храна бактеријама и гљивицама болести него кваре вино и узрокују мутеж, који се из вина врло тешко уклања, пошто су честице толико ситне, да се и најјачим средствима тешко уклањају,

4. Да се претходно изврши нормално смањење киселине.

5. Да се сав мутеж сталожи и вино довољно избистри.

6 Најзад пре претакања треба извршити пробе, да ли се вино може претакати у додиру или без додира с ваздухом (опасност од посмеђивања).

Одаврелост вина и време претакања у практичном винарству утврђује се најчешће дегустацијом т. ј. просуђује се укус, боја мирис и општи изглед вина. Ова вештина оцењивања вина стиче се само дугогодишњим искуством и посматрањем. Вешт винар често с великом тачношћу по укусу, мирису, боји и општем изгледу вина може не само оценити шећер т. ј. да ли је вино преврело него и хармоничност вина у погледу киселине, танина, алкохола, екстрата а тако исто и да ли је наступила каква мана или болест вина и. т. д.

Практично се одаврелост може контролисати и тиме, што се шећер измери у шири пре врења и рачуном се нађе колико ће вино имати алкохола када преври; затим мерењем алкохола у вину може се закључити да ли је вино потпуно преврело.

Добро је у ту сврху извршити и следећу пробу. Из бурета које испитујемо узети вина у боцу и однети га у топлу собу. После 2—3 сата, када се вино загреје добро боцу с вином протрести, да се истера

угљен диоксид, који се у вину налази а затим боцу зачепити и оставити у соби. У тако проветреном и загреваном вину ако има још непреврелог шећера отпочеће дејство врелних гљивица, те ће се до сутра дан створити угљен диоксид, који ће вршити притисак на чеп боце, а када се боца отвори излазиће овај гас из вина напоље стварајући мехуриће, што је знак, да вино није преврело

Ако изведемо исту пробу, само вино оставимо у соби у отвореној боци, и ако вино почне мењати боју почев одозго с површине, где најпре долази у додир с ваздухом, онда је тако вино подложно мрком прелому (посмеђивању) На тај начин може се утврдити да ли се вино сме претакати кроз ваздух или не Вина која посмеђују не смеју доћи у додир с ваздухом пре него што се засумпоришу или пастеризирају.

Има извесног значаја за утврђивање првог претока и реакција на гликоген јодовим раствором (Вортманов реагнес). Врелне гљивице наиме, док су у повољној средини створе и доста резервне хране у својим ћелијама а нарочито гликогена Када нестане хране у средини у којој се налазе, онда оне троше своје резервне материје, у првом реду гликоген, што се догађа када потроше сав шећер. Ово се лепо може контролисати под микроскопом: ако се јодовим раствором врелне гљивице обојадишу смеђе ружичусто значи да ћелије садрже још гликогена; а када гљивице гликоген потроше протоплазма у изгладнелим ћелијама постаје зрнаста и са јодом се бојадише жуто. Ако се дакле гљивице обојадишу жуто знак је да су потрошиле гликоген и да могу отпочети да се кваре и распадају, те је тада време претакању.

Оба ова начина испитивања могу се вршити само у лабораторији и немају за праксу великог значаја, али данас има у нашој држави већ доста енолошких станица: у Београду, Загребу, Букову, Вршцу и вински отсеци у Марибору и Сплиту при Пољоприв. огл. и контролним станицама, те се у случају потребе нарочито задруге и већа подрумарства могу обраћати за упутства на те установе. Задруге

пак имају 50/0 попуста за испитивање задружних виноградарских производа и вина. Према горе изложеном први преток треба да се обави када је вино потпуно преврело, када су врелне гливице потрошиле гликоген, када је наступило нормално смањење киселине, таложењем стреша, што се такође може мерити одређивањем киселине у шири пре врење и у вину после врења, те када се сталожи сав мутеж и нечистоћа.

Ако вино није потпуно преврело потребно је узмутити стељу и подесити температуру, по потреби додати и селекционисане врелне гљивице, да вино потпуно преври.

Не може се за претакање вина одредити тачно време претакања, које би важило за сва вина и све случајеве, него се за сваки случај мора одвојено испитати и одредити време претакања.

Време претакања зависи и од тога да ли је грожђе било натруло или здраво. Ако је грожђе било натруло онда се вино претаче раније, да се што пре уклони са покваренога талога т. ј. 3-4 недење после свршеног главног врења, а затим још 3-4 пута годишње у јануару, марту, јуну и октобру.

Натруло грожђе најбоље се искоришћава на тај начин што се још у ширу додају веће количине калиум метабисулфита и после изврши врење селекционисаним врелним гљивицама.

Вина која имају доста каселине а здрава су потребно је оставити нешто дуље непреточена, да се изврши смањење киселине.

У главном здрава вина потребно је претакати овако:

Ако је берба вршена раније у септембру, обична вина претачу се први пут у децембру, финија у јануару или фебруару; ако је берба вршена доцније у октобру онда се обична вина претачу у јануару, финија у марту. Претакати се мора по хладном и лепом времену, јер се тада вино не мути.

Претакањем се вино негује и израђује дозрева. Дозревањем вино мења укус, мирис, боју постаје пу-

није, хармоничније, укусније, лепшег изгледа и бистрине и на ваздуху сталније. Одневговано вино у додиру с ваздухом не мути се и не мења. Неговањем стечени квалитет вина држи се извесно време а после тога квалитет слаби и пропада. Што је вино слабијег квалитета раније стари и пропада. Слаба вина треба потрошити у првој, најдаље у другој години.

Средња вина изискују за своју изградњу 2-3 год. а могу се држати и до десет година. Фина вина изграђују се 3-6 година а држе се у флашама 20-40 година.

У додиру с ваздухом многе непотребне материје у вину оксидишу се и поставши нерастворљиве таложе се на дно бурета.

Друго претакање врши се 8-10 недеља после првог, т. ј. обична вина претачу се други пут у марту, фина у мају. Добро је да се и други преток обави раније, пре него настане велика промена температуре у подруму, јер се вина код повећане температуре лако муте. У подрумима где је температура стална, спољашна промена топлоте нема утицаја на мућење вина.

Треће претакање врши се за обична вина у јуну, за финија у августу т. ј. пред бербу.

Вино треба у првој години најмање два пута преточити а редовно трипут, нарочито финија вина и она која ће се дуже чувати, Може се и чешће претакати, ако се вина намеравају брзо трошити.

У другој години довољна су обично два претакања а у трећој једно.

Старија вина од три године треба преточити у флаше, јер у бурадима губе у квалитету нарочито финија.

Болесна вина претачу се према болести која је у питању, а ако су вина бистрена треба их преточити чим се бистрило сталожи.

Претакање се врши или да вино дође што више или што мање у додир с ваздухом. Вино долази код претока у додир с ваздухом ако се претаче посредно преко неке отворене посуде а нарочито упо-

требом справа за разбијање вина на ситне капљице у облику кратког левка са решеткастим широким дном и у облику уског цилиндра, који је на доње две трећине своје површине решеткасто избушен.

Употреба ових справа састоји се у том, да се на славину пуног бурета намести ова справа у облику, левка (Brause), те вино из славине пролазећи кроз њу разбија се на ситне капљице пре него падне у отворену подметнуту посуду; а истовремено се може справа цилиндричног облика (Reissrohr) наместити у врањ тако да се вино преко ње сипа у буре и разбија поново у капљице. Ово се нарочито употребљава код тегљивих вина.

Додир с ваздухом се умањује, ако се вино претаче из бурета у буре непосредно кроз црево.

Најобичнији начин претакања је претакање на славину у мале шафоље а из ових у буре. При овом претакању вино долази доста у додир с ваздухом. Додир с ваздухом може се смањити ако се на славину натакне црево, које допире до дна шафоља и ако се на левак на врању бурета у које се претаче натакне такође црево и спусти до дна бурета.

Славина се не сме често отварати и затварати јер ће се вино узмутити него се остави отворено док се вино не преточи.

Помоћу црева без пумпе вино се може претакати уз додир с ваздухом и без њега. Са додиром ваздуха ако се претаче посредством мање отворене посуде а без додира ако се претаче непосредно из бурета у буре, али у том случају буре из кога се претаче мора бити више од бурета у које се претаче. Може се цревом претакати и тако, да се у оба бурета удари славина у отвор за чеп и обе славине споје с цревом. На овај начин може се вино потпуно преточити ако је пуно буре изнад празног а само деломично т. ј. око половине, ако су бурад подједнако високо постављена и једнаке величине.

У великим подрумима највише се вино претаче помоћу пумпи, којих има разних врста, ручних и моторних. Ако се вино на славину пусти да тече у неку

отворену посуду а из ове пумпом у буре вино долази у додир с ваздухом. Овај додир може се још увећати помоћу горе поменутих справа за разбијање вина у ситне капљице у случају потребе а смањује се додир с ваздухом, ако се непосредно пумпом претаче вино из бурета у буре.

Код нарочито финих вина вино се претаче помоћу мехова, да се што више смањи додир с ваздухом. У оба бурета у отвор за чеп ударе се славине и обе се споје са цревом а помоћу мехова се изводи притисак на површину вина кроз отвор зи врањ бурета из кога се претаче. Притисак на површину вина може се вршити такође и угљен диоксидом из челичне бомбе под притиском од пола до једне атмосфере према потреби (ако је буре у које се претаче изнад пуног бурета).

Уз опрезно руковање бурад могу поднети овај притисак. Да се сасма уклони додир вина са ваздухом може се из празног бурета у које се претаче истерати ваздух угљен-диоксидом из челичне бомбе.

Црна вина с много боје и миришљава вина не треба много излагати ваздуху, јер се мирис губи а боја се оксидише и таложи. Стара вина нарочито фина излажу се такође код претакања што мање ваздуху.

Вина подложна мрком прелому и цикнула вина, претачу се без додира с ваздухом, јер ваздух изазива прелом односно погодује развоју сирћетних бактерија а тиме појачава цикнулост вина.

Код претакања потребно је такође бурад засумпорити. Здрава вина код првог претока не сумпоришу се много, нарочито ако су киселa, да би се оставила могућност рада оним микроорганизмима, који утичу да се киселина смањи.

Слаба вина сумпоришу се јаче, а нарочито вина од натрулог грожђа и вина, која су подложна мрком прелому.

Вина су врло осетљива према страним мирисима; стога је потребно подрум пре претакања проветрити и засумпорити, да се уједно убијају и бактерије и

клипе болести у ваздуху подрума а исто тако треба пазити на чистоћу свега посуђа с којим вино код претакања долази у додир, као и да не дође у вино гвожђе, бакар, цинк и т д.

Стеља из буради сабере се у једно буре и остави да се сталожи, те се таложењем добије нешто вина за кућну потребу а стеља се искористи за печење ракије (дрожђенке).

Из свега до сада излеженог види се, да су доливање буради и претакање вина најважнији послови у практичном винарству. Правилно њихово извођење очуваће вино здраво, однеговано и способно за чување и за промет а винарство учинити кориснијим и рентабилнијим.

Инж. **Милан Драгаш**
асистент Енолошке станице у Београду

Треба ли калемити кајсију на џанарику или на неку другу подлогу?

Да се осврнем на ово питање дао ми је повода уважени господин Драг. Ј. Спремић у свом напису под горњим насловом у 11 броју „Тежака" од ове године.

Сасвим је тачно што г. Спремић тврди да болест падавица подједнако напада кајсије калемљене на џанарику као и оне калемљене на рановачу. На основу мог дугогодишњег искуства ја тврдим међутим, да болест падавица, у *извесним приликама* не напада ни једне ни друге т. ј. ни оне што су калемљене на џанарику као ни оне калемљене на рановачу, или коју било другу шљиву! И ако, према моме дубоком убеђењу ни џанарика ни раношљива нису најзгодније подлоге за кајсију — узрок болести „падавици" треба ипак тражити на другој страни и то првенствено у теренским недостацима, као што је помањкање креча, тежина самога тла, превелика влага или прејака суша; у опште кад су физикална својства тла таква, која искључују могућност успешног гајења коштичавог воћа у опште, а кајсије, као веома племените воћке, нарочито.

Наши најбољи кајсијари и бресквари налазе се у долини ријеке Неретве од Метковића до Мостара. Ту се предвиђа овогодишњи род самих кајсија на којих 20 вагона Наплављена долина ријеке Неретве са својом дубоком пјеско-

витом и хранљивом баштенском земљом, а к томе од јаких сјеверних и јужних вјетрова заштићени положаји — створени су за културу кајсија.

Код Срећка Јерамаза у Метковићу посађено је пред 25 година 20 комада кајсија на џанарици од којих и данас још постоје 19 комада, дивне и горостасне. Угинула је само једна. Падавици, наравски ту нема ни трага. Нашао се терен који баш прија и џанарици и кајсији т. ј. дубоки наплав, иначе пјесковито и хумозно тло, близина ријеке Неретве, која својим испаравањем држи ваздух стално умјерено влажан, што особито прија кајсијама. Често сам ја обишао ове кајсије, па сам то урадио и маја мјесеца ове године, кад сам на наваљивање мога пријатеља Срећка морао да проценим овогодишњи принос са тих 19 стабала кајсија који износи од прилике на 30 товара или 3.000 кг., док мој друг Срећко рачуна и на 40 товара или 4.000 кг.

Има само једна невоља код ових кајсија, а то је: честа неродица, што ја нарочито уписујем у гријех самој џанарици, на којој су ова дрвета у повољном терену просто подивљачила. Нарочито је то запажено ранијих година.

Код Др. Џанког у Чапљини посађено је 1930 године око 300 комада кајсија на џанарици, набављене дјелом у нашим расадницима, а дјелом у Италији код фирме Сгаравати. Терен, дубока бескречна црвеница, богата на садржини жељеза. Пред садњу земљиште је прекрчено, добро ђубрено а додан је и креч. Дрвеће уздржава по свим прописима савремене воћарске праксе — па опет сваке године угине по 20 и више комада од падавице.

Оваквих и сличних случајева са џанариком и раношљивом као подлогом могу навести још више, али мислим да није потребно. За мене је ствар јасна: Кајсија на одговарајућој подлози у „своме" терену (тамо гдје је она код своје куће) не угиба од падавице.

Срећко Јерамаз калеми у новије вријеме своје кајсије на једну своју модру шљиву, коју он добива из изданка и изгледа, да је на добром путу. За његов терен, који је онако богат и хранљив од природе, боље ће одговарати као подлога неки изданак него џанарика узгојена из сјемена.

Код Др. Џанког у Чапљини и још у неким расадницима врше се опити са калемљењем кајсија на Ст. Јулиану и на саму кајсију (Armeniaca vulgaris) као и на изданак шљиве пожегаче. Има изгледа да ће се доћи до задовољавајућих резултата, који ће се накнадно објавити.

Чим подгојимо довољан број подлога од шљиве Маријане који смо тек прошле године набавили ми ћемо на њу калемити кајсију и надамо се да ћемо подесним подло-

гама и при том пазећи на положај и терен, ако не сасвим избећи падавицу код наших кајсија, а оно бар умањити њено пустошење наших кајсијара.

Колико се ја могу сјећати, познати воћарски мајстор г. Н. Гошер у Штутгарту није био склон да се кајсија калеми на џанарику или на раношљиву, већ је као подлогу употребљавао првенствено Ст. Јулиану.

Б. Раданчевић.

Управник расадника Блато на Корчули

Поводом смрти Ивана Владимировића — Мичурина — Његов живот и рад —

На дан 7 јуна о. г. умро је Иван Владимировић Мичурин научник и селекционер светског гласа. То је једна од најгенијалнијих и најмаркантијих фигура у области воћарства, чији је рад у добијању нових сорта воћа изазвао потпуну револуцију у воћарству и његова смрт за науку значи велики губитак.

И. В. Мичурин рођен је 1855 године у Пронском округу Рјазанске губерније. Отац му је био мали поседник и љубитељ воћарства, тако да је Мичурин наследио љубав према природи и воћарству од свога оца. У 1870 години услед сиромаштине својих родитеља морао је да напусти школовање у гимназији, дошао је у град Козлов, окружно место удаљено 385 километара југоисточно од Москве. Ту је ступио у службу железничке станице, где је провео дванаест година и добио звање помоћника шефа станице али услед немирног карактера буде смењен са те дужности и преведен у магацинску службу. Промена овог положаја довела га је у сигналну службу на прузи и бавећи се службом сигналних апарата, као таленторани младић Мичурин је испекао добро свој занат у механици и електромоторству, тако да је добио чин ревизора сигнализације. Ту је у раду на селекцији воћака дошао на мисао да примени електрику на биљке, тако да је сам својеручно израдио динамо машину, проучио дејство статичке и динамичке електрике на биљке, и најзад основао електробиолошку лабораторију широких размера и тај рад биљне електротерапије довео на степен савремене науке.

Свој рад на воћарству Мичурин је почео одмах по доласку у Козлов. За време свога службовања на железничкој станици, Мичурин је своје трошкове сводио на минимум, штедео, купповао семе и скупљао разне биљке да би могао да оствари своју замисао у воћарству, које је било занемарено. Већ 1875 године Мичурин је од своје уштеде купио једну башту и све своје слободно време проводио је у раду на се-

лекцији воћака и побољшању воћарства. После неколико година рада он већ у 1888 години купује 6 ха земљишта на коме извршује масу опита у воћарству. А 1900 године свој расадник је пренео на обалу реке Варонеж, пошто је прво место расадника имало земљиште богато, а њему је за опите било потребно земљиште сиромашније и суровије.

Тако видимо да је покретна сила за рад Мичурина била страст скупљања биљака, спојена са великом љубављу према природи. И поступно од младића Мичурина, који има страст да скупља биљке, постаје велики зналац природе, који дубоко гледа у животне тајне биљака, нарочито воћака и доцније изводи невероватне, праве мађионичарске продукције, тако да се неке методе Мичурина битно разликују од познатих теза савремене науке и да тек сада модерна наука признаје и потврђује плодне резултате његовог рада.

Мичурин је доживео 80 година, а пуних 60 година непрекидно је радио на селекцији и извођењу нових сората воћа и добио такве сорте, које могу да се гаје и да дају плод свуда: и у најсуровијим и крајње северним пределима, и на најсиромашнијем земљишту и то без особите неге, а што је најглавније под тако оскудним условима могу да се гаје не само поједине сорте воћа, већ и такве које су до сада гајене само у топлим пределима. Кроз његове руке прошло је десетине хиљада опита, произвео је 312 потпуно нових сората, скупио је колекцију од 800 оригиналних биљака Европе, Азије, Сибира и Америке, скупио је читаву архиву разних опита од којих су неки објављени са много фотографских и уметничких слика. А његове сорте воћа распрострањене су данас у Русији у различитим реонима на север до Архангелска, на исток до Николско-Усуриска, на југ до Владивостока, а на запад до Нинска.

Његов успешан рад у воћарству запажен је у целом свету, а нарочито у Америци, која је откупила саднице неких нових сората Мичурина још у 1888 години, и од тада је у испрекидној вези са Мичурином и његовим радом.

Совјетска власт, цењећи успешан рад Мичурина променила је име граду Козлову у Мичуринск, пружила је обилну новчану помоћ за проширење рада и од његовог малог расадника израђен је Централни воћарски завод истраживања и огледа у Русији по методама Мичурина под именом Мичурина. У њему ради 80 научника специјалиста и читав штаб професора у свима специјалним гранама савремене воћарске науке. Овај завод располаже огледним имањем од 16.000 хектара, од којих 400 хектара припада само централи у Мичуринску, а остало је распоређено на 17 обласних станица са 107 опитних поља на великој територији Русије од Балтичког мора до обале Великог Океана. У расадницима Централног

воћарског завода Мичурина производи се годишње 100 милиона подлога. Све су станице снабдевене лабораторијама по савременој науци и последњој техници. У Омску, Минсуиску, Краснојарском, Иркутску и Николско усуриском раде станице по методама Мичурина и то са успехом, а нарочито станица у Краснојарском горда је са својом арктичком градином у којој успевају јабуке, крушке, вишње, шљиве и друго воће и ако тамо хладноћа достиже 56° С испод нуле.

Основни циљеви, методе и резултати рада Мичурина. Шездесето-годишњи рад Мичурина бележи пет етапа у току којих је била створена његова методика извођења нових сората.

Прва етапа била је аклиматизација. Требало је десет година док је Мичурин дошао до уверења да је аклиматизација биљака изван граница науке.

Друга етапа била је производња садница из семена домаћих и страних сората и одабирање у масама у жељи да добије нове сорте; и ту није добио задовољавајуће резултате, јер одабране саднице од домаћих сората нису дале резултате побољшања, а из семена страних сората саднице нису биле отпорне на мразу.

Трећа етапа то је бастардизација т. ј. укрштање бољих иностраних сората са домаћим отпорнима на мразу и постигао је потпун успех.

При одбиру родитеља — произвођача Мичурин је дошао до уверења, да се добијају бољи бастарди од укрштања биљака даље географске постојбине и да се такви бастарди лакше прилагођавају условима новога места. Овде је Мичурин постигао позитивне резултате. Тај је метод постао камен темељац науке Мичурина и он је добио потврду у раду немачког професора Ренера.

У четвртој етапи имао је посебно укрштање између родова и врста, т. ј. укрштање биљака које су знатно удаљене по сродности. Ова је етапа завршена светлим резултатима, јер су се у северним областима појавиле знамените сорте јабука, зимских крушака, грожђа, кајсија, бадема, трешања и многих других јужних култура.

Пета етапа електробиолошки рад или метод фотоперіодизма, који се састоји у скраћивању вегетације биљака, повећању издржљивости на мразу и отпорности према болестима, примени светлосних зракова и електричне енергије. То је нов метод биљне електротерапије који се показао изванредно користан.

Одобирање (селекција) у борби са природом и свима недаћама које проистичу од огромне њене моћи, код Мичурина је ушло у систем широког реда и донео је огромне корисне

резултате, који су довели до могућности гајења воћака у оним пределима на које се уопште није мислило.

Затим је Мичурин у циљу поправке рђавих особина бастардних сората примењивао и своје оригиналне методе рада:

Метод ментаро који је заснован на утицају подлоге на калем и обратно и изводи се на тај начин што се у круну младог бастарда калеми гранчица оне сорте чије особине желе да се пренесу на млади бастард.

Метод побољшања кореновог система код подлога које имају рђаве жиле и не може да исхрани надземне делове калема.

Метод добијања нових сората вегетативним путем т. ј. калемљењем, који је заснован на калемљењу бастарда на подлогу дивљаке у врло раном порасту, док још није успео да у себи изради довољну сталност особина. Под утицајем подлоге добија се сасвим нова сорта са савршено новим особинама.

Затим је примењивао особени режим за добијање нових сората и доказао могућност да се задобијене особине тим путем могу преносити у наслеђе.

Најзад је Мичурину пошло за руком да реши један важан практичан проблем у воћарству, а то је бесполно размножавање воћака без калемљења. Данашњи систем размножавања воћака путем калемљења на подлози дивљаке негира се као непрактичан, јер подлога има врло великог утицаја на калем кроз цео живот воћке, а поред тога такве воћке природе врло доцкан. Из резница размножене воћке решавају све те проблеме и така способност индивидуализирања воћака бесполним путем преставља важан практичан интерес у воћарству и тај је проблем Мичурин решио.

То је углавном живот и рад Мичурина из кога се може видети како су створене методе његовог рада и да је Мичурин био велики познавалац природе и велики победник у искоришћавању дивље природе у добијању нових сората воћа и померању граница гајења на далеки север. Види се и то да је Мичурин тај успех постигао извесним методама, чврстом вољом и неуморним упорним радом, који је заснован на дубоком посматрању и строгом практичном проверавању научних опита, који су до сада постојали у области ботанике, а посебно генетике. Везујући теорију са марљивом праксом у широким размерама открио је Мичурин огромне могућности, а то има велики значај и имаће одлучан утицај на даљи развој воћарства у свима земљама па и у нашој

Милорад П. Зечевић

Из пољопривредне књижевности.

Шљива пожегача

— Њено размножавање и гајење —

стр. 91, 38 сл. у тексту. Написао **Драг. Ј. Спремић** управник среског расадника у Топчидеру. — Цена 10 дин.

Поникао у једном шљиварском крају крај Дрине писац је кроз цео свој живот и у свима местима, где је службовао са ретком љубављу и интересовањем проучавао шљиву пожегачу и из ближе пратио њено размножавање, њен пораст, њену трајност, њену родност и све друге њене особине, желећи да што дубље уђе у њену природу, да прозре тајне њеног живота, те да и сам допринесе поправци њеног гајења. И свој тридесетогодишњи рад и искуство писац је прикупио и средио у књижици, којој је дао горњи наслов, те да пружи прилику и млађим генерацијама, а нарочито нашим практичарима произвођачима шљива, да се њоме обилно користе.

Књига поред једног општег дела обухвата четири главна одељка : 1. *избор сорте, положаја и земљишта*, 2. *размножавање шљива*, 3. *подизање шљивара* и 4. *нега и заштита посађених шљива.*

У општем делу писац истиче стање нашег шљиварства и економски значај шљива, наводећи да се наш извоз шљива у сировом и прерађеном стању — не рачунајући ту ракију од 1923—1932 године свео на мање од једне трећине и да смо за то време изгубили 17.473.216 шљивових дрвета односно скоро једну трећину од онога што смо имали. С друге опет стране писац утврђује, водећи рачуна о расходима око гајења шљива и приходима, који се добијају уновчавањем њеног рода да једно шљивово дрво доноси годишње чистог прихода 18,22 дин. или по хектару (са 300 дрвета) 5 466 дин. што значи да свако стабло посађене шљиве представља капитал од 180 дин., који доноси 10% годишње камате. Разуме се да се оволики приход може остварити, ако се шљива како треба гаји и негује и ако уредно ђуба.

Огромни губици, које смо претрпели у шљивовим дрветима и извозу шљива и велики чист приход, који шљива може донети произвођачу са јединице површине — хектара, потпуно оправдавају потребу издавања једног корисног упутства за разумно гајење и негу шљива. И писац је са овом својом књижицом дошао у добри час да донесе здраву и корисну поуку за изградњу новог, бољег и напреднијег нашег шљиварства у будућности.

Писац у том делу (и ако је то требао да пребаци у наредни одељак) с правом истиче погрешан назив *мађарке*,

који се одомаћио за нашу шљиву пожегачу, а који је назив дошао са стране, из Мађарске и ако је шљива пожегача дошла с југа, из Азије, а никако са севера и ако се спомиње у нашим споменицима из 14 века. На супрот називу *мађарке* писац истиче за *пожегачу* поред овог назива још и називе: позница — пожњака, цепача, читловка, бистрица, какви се називи понајчешће у народу чују.

Прелазећи на одељак о *избору сората, положаја и земљишта*. писац детаљно описује и истиче особине разних сората јесењих шљива, понајпре пожегаче, а за тим и њој сличних сората балканске царице, Цара Душана, и чокешинке. Уз то он још помиње и неколико одлика од тих шљива, од којих су неке необичне крупноће, јер у $^1/_2$ килограма садрже свега 12 плодова, а које он проучава и испитује пре него што ће о њима донети дефинитиван суд.

С обзиром на велики извоз сирових шљива из наше земље, који последњих неколико година по тежини премашује извоз сувих шљива, писац саветује да се појача производња крупних шљива, као што су то балканска царица и Цар Душан нарочито у близини железничких и водених путева, утолико пре што се такве сирове шљиве и боље уновчавају него пожегаче, које су од њих ситније. Али с обзиром на бољу родност и на разноврсне прераде за које је подесна, писац нарочито истиче шљиву пожегачу, у чему у осталом не греши, јер је она доиста у току већ врло дугог гајења и искоришћавања и с обзиром на највећу раширеност у нашој земљи већ о томе дала довољно доказа.

Пошто је изложио у кратко значај и улогу различних органа шљиве: корена, стабла, листа и т. д., онолико колико је то за једног практичара најпотребније да зна, писац износи добре и рђаве стране положаја који треба изабрати за гајење шљиве, истичући нарочито да су јужни положаји са благим нагибом и заклоњени од ветрова најповољнији за подизање шљивика, затим и југоисточни положаји. Што се пак тиче избора земљишта од чије каквоће зависи и напредовање и отпорност и трајање и рађање шљиве, а с обзиром на то што корен шљиве не залази дубоко у земљу, већ се више површно грана, писац с правом препоручује за ту воћку дубоку, плодну, растреситу и умерено влажну земљу, која садржи нешто креча а чија је здравица више пропустљива и умерено влажна. Он мало сумња да шљиву треба садити поред речица и потока бојећи се да би ту она патила од сувишне влаге. Међутим на речним наносима у близини река, где су земљишта оцедна, шљиве могу, као што смо имали то прилике видети, добро напредовати и рађати.

У другом одељку *о размножавању шљива* писац врло опширно разлаже добре и лоше стране давно познатих на-

чина размножавања шљива изданцима, семеном — коштицом и калемљењем. Износећи разне недостатке размножавања шљива семеном — коштицом, а нарочито најглавнији да се њиме не може са сигурношћу добити плод са оним особинама, какве је имао плод, чије је семе послужило за размножавање, писац истиче као најбоље начине размножавања шљива: калемљењем и изданцима. Он саветује да се на плодним земљама у низини и на нижим и блажијим положајима са снажнијим и умерено влажним земљиштем, са дубљом ораницом и нешто пропустљивом здравицом, употреби за размножавање изданак, где се он повољно развија и добро рађа. Међутим засађен по странама и на мршавијим земљама изданак се слабије развија, мање рађа и краћег је века — разуме се под претпоставком да се дрвета оставе самој природи, као што се то у осталом код нас обично и чини, односно да се земљиште под шљивиком не ђубри и не обрађује нити негује уредно. Тиме и тумачи писац да се шљиве на изданцима саде све више и више на нижим положајима, док виши мало нагнутији и сувљи положаји, где би се шљива могла и требала гајити, како би се равнија места употребила за гајење разних усева — остају огољена и неискоришћена. За косије, стрмије и брдске положаје писац препоручује подизање шљиве калемљењем, узимајући за подлогу џанарику, јер сматра да ће јача бујност ове подлоге помоћи боље развиће и побољшати плодност домаће *шљиве*.

Писац овде улази у деликатно питање подлога за калемљене шљива, а нарочито о употреби џанарике, које се питање већ од подужег низа година код нас расправља. Претпоставка писца да се са џанариком као подлогом могу постићи повољни резултати на поснијим и брдовитим (стрменитим) земљама слаже са резултатима *анкете о подлогама за калемљење шљива*, коју је Српско Пољопривредно Друштво извршило у прошлој 1934 години и која је објављена у Раду II Земаљског воћарског конгреса.[1]) Међутим како је овом анкетом утврђено да се џанарика, будући још недовољно испитана, не може сматрати као сигурна подлога, чак ни на поснијим и брдовитијим положајима, корисно је да се произвођачи у погледу њене употребе као подлоге за калемљење шљива придржавају упутства, која су изнета у мало час поменутој анкети.

При подизању шљивика из изданака писац препоручује нарочито да се ови узимају са родних стабала, пошто изданак преноси особине дрвета са кога се узима и износи начин на који се они — сечењем до земље главног стабла и окопавањем земље око овога, могу произвести у већем бро-

[1]) Рад I и II Земаљског воћарског конгреса може се добити код Српског Пољопривредног Друштва по цени од 20 дин. свеска.

ју. Тако произведени изданци се ваде с јесени па они без повреда и са што више жила, саде у растило да би се од њих после три или четири године одгајиле добре саднице, које ће искорчстити за подизање воћњака.

Говорећи о производњи шљива калемљењем писац у појединостима описује све радње око припреме, стратификовања и сејања семена — како за производњу шљива из коштица тако и за производњу младица из џанарика, затим само калемљење и његово извођење, па онда негу младица и садница у првој, другој, трећој и четвртој години — износећи све податке, који су му до ситница познати и који могу корисно послужити нарочито почетницима у воћарству. Могли бисмо овде још додати да су у данашње време, када се шљиве морају уредно бранити од болести и штеточина и када се велике количине шљива извозе сирове и руком бране, ниска односно полувисока стабла подеснија него висока С тога сматрамо да у расадницима треба појачати производњу шљивових садница на краћем стаблу од 0 90 до 1 20 мет.

У трећем одељку *о подизању воћњака — шљивика* писац најпре саветује да произвођач подиже онолики воћњак, односно да засађује онолико шљивових дрвета колико према радној снази и средствима, којима располаже, може како треба гајити и неговати. Тај је савет потпуно уместан с обзиром на ту околност да су радње у воћњаку: обрада земље, ђубрење итд. разноврсне и да воћке траже многобројне неге ради сузбијања све већег броја и биљних и животињских болести и штеточина — ако се жели да оне уредно и добро рађају.

За подизање нових шљивика треба земљу ваљано припремити те да би се воћка у њој могла правилно и несметано развијати. Писац износи појединости како у том погледу, а према разним случајевима треба поступити. Места на којима су расла стара шљивова дрвета, треба вели писац само добро очистити од старих жила и пањева и добро припремити па садити шљиве тако да нови редови буду између редова старих шљива. Ми ћемо допунити овде писца да земљу под старим воћњацима, треба не само добро очистити од жила, јер се она тешко може од ових како треба очистити него још и обрађивати и искоришћавати бар три године са другим усевима, понајпре лептирастим биљкама (луцерка, детелина, пасуљ или пак и биљкама које се окопавају, па онда на њој подизати нове воћњаке. У опште је боље подизати нов шљивик на месту, на коме шљиве нису раније сађене а ако таквог земљишта нема онда на местима искрчених воћњака, али у овом последњем случају само после дужег размака времена, док заостале жиле од старих воћњака у земљи не иструну. Иначе нови шљивик, који се подиже одмах после

крчења старог воћњака изложен је болести корена — трулежници те неће бити дугог века, макар се нове шљиве подизале и између редова старих дрвета.

Питање растојања, на коме се шљиве саде је једно доиста болно питање нашег шљиварства. Постоји увек код нашег народа погрешно мишљење да ће се са већим бројем дрвета на једној одређеној површини боље искоришћавати земља и већа количина рода добити, отуда се као што је то и анкетом о подлогама за калемљење шљива утврђено шљиве у шљивицима код нас саде обично на растојању од 4 метара, а по кат кад и на 3, па и на 2, 5 метра. Писац износи све незгоде честог сађења шљива у шљивицима и врло детаљно и убедљиво разлаже све чињенице, које утичу на растојања. Растојање шљива у шљивику не треба да буде мање од 5 метара на стрмијим и посним земљама, нити мање од 6 метара у равнијим и плоднијим земљама, премда писац налази да се не би погрешило ако растојање између дрвета у шљивику не буде у опште мање од 6 метара, а из разлога што се болести и штеточине у таквим воћњацима теже множе и лакше сузбијају.

Писац даље разлаже и објашњава све појединости које треба имати у виду при подизању шљивика, а наиме говори о обележавању места за сађење, добу сађења, копању рупа, припрема садница за сађење, и о сађењу шљива дајући код сваке од тих радњи корисне упуте и савете, који су производ његове дугогодишње праксе, опажања и искуства.

Ми ћемо овде допунити писца додајући да се шљиве могу гајити не само у склопу саме за себе, то јест у облику шљивика без других биљака, него и у редовима, удружене са другим биљкама, као што се то ради у Француској. Како код нас преовлађују мали поседи, где се често пута услед потребе за производњом хране и људске и сточне не може или пак може само мала површина земљишта употребити за подизање воћњака у склопу, корисно се могу ради бољег искоришћавања земљишта шљиве садити у редовима тако да редови шљива буду раздаљеко један од другог по 10, 20, па и више метара, а шљива од шљиве у реду по 6, 7 па и 8 метара. У том случају између редова шљива могу се гајити усеви који се окопавају; кукуруз, репа, пасуљ итд. а тако са једног земљишта извлачити два рода и од шљивика и од усева. Али за овакав начин интезивног искоришћавања једне дате површине потребно је и земљу уредно и добро ђубрити и обрађивати.

У четвртом одељку о *нези и заштити посађених шљива* писац обраћа пажњу на све радње, које треба предузимати да се још у првим годинама добије снажна воћка и да се осигура несметано развиће њеног стабла, круне и лишћа. Он

нарочито полаже на то да шљиве добију правилно развијену круну износећи како се то орезивањем, углављивањем и подмлађивањем може постићи. Али у исто време он с правом тражи да шљиве у шљивику буду засађене на довољном одстојању, јер ако су шљиве густо посађене, круне ће се све више и више издуживати и гране бегати ка светлости те никакав рад око њиховог уређивања неће помоћи.

Али да се воћка нормално развија и роди треба је хранити, треба је ђубрити. Писац говори о различним ђубретима, којима се шљиве могу ђубрити, напоминући да се пуно дејство ђубрења постиже применом и вештачког и стајског ђубрета. С обзиром на скупоћу вештачких ђубрива, — од којих би се могла својим корисним дејством нарочито препоручити фосфорна и калијева ђубрива, писац нарочито истиче значај ђубрења стајским ђубретом, које је (и чврсто и течно) за пољопривредника у данашње време најдевтиније. Ми бисмо овде додали да се видни резултати постижу и *торењем шљивика*, које се у осталом у многим воћарским крајевима наше земље примењује, у толико пре што је и овчарство од нас нарочито у шљиварским крајевима доста раширено.

У погледу примене стајског ђубрета писац износи различне начине ђубрења истичући нарочито ђубрење по ширини круне за случајеве, кад се располаже мањом количином стајског ђубрата и ђубрење по целој површини шљивика, кад се располаже већом количином ђубрета. У погледу количине стајског ђубрета, која се примењује по целој површини писац износи да је „за ђубрење целе површине бар 3—4 см. дебелим слојем потребно 4000—5000 кгр. по хектару." Свакако да је овде по среди нека штампарска грешка, јер нити се баца у воћњак толика количина ђубрета да земља у њему буде покривена слојем од 3—4 см дебљине, нити је 4000—5000 кгр. довољно да се ђубри 1 хектар шљивика. Писац је свакако хтео рећи да за јаче ђубрење шљивика треба растурити 40.000—50.000 кгр. ђубрета по хектару што би било потпуно исправно.

Најзад у поглављу о заштитити и одбрани шљива од разних штеточина и болести, писац описује важније болести и штеточине: штитасту ваш, гусенице од разних лептирова, зоље, а затим биљне болести: пламењачу, рогаче, маховине и лишајеве и показује сва средства борбе, којима се произвођач противу једних и других може најуспешније борити. Најзад на крају књиге он износи још и штете, које елементарне непогоде, мраз и град могу причинити шљивама и указује на то да се оне могу избећи односно ублажити.

Писац се старао, не упуштајући се у многа сувопарно теориска излагања не само да истакне значај и потребу свих радњи око подизања, гајења и неговања шљива, него и да објасни због чега се и како се оне у пракси најбоље могу

изводити. Читањем ове књиге се осећа да ју је писао не само добар практичар који даје савете о ономе што је сам радио него и добар посматрач, који је многе појаве на шљиви умео да сапази и упоран теренски практички истраживач, који тражи да многа спорна и довољно нерасветљена питања сам проучи, испита и провери. Отуда су и сва његова опажања искуства и упуства од велике практичне вредности и за шире масе — за произвођаче шљива и за уже кругове — за воћарске стручњаке, који хоће какве даље и дубље студије о шљиви и њеном гајењу да предузму.

Ова књига има и извесних мана и недостатака, који потпуно ишчезавају према њеним добрим странама, те је ми сваком најтоплије препоручујемо.

Dr. Вел. Н. Стојковић.

Од доброг семена, добром се роду надај!

Допис са села.

Рад соколске чете у селу Суботици среза Ресавског на унапређењу Пчеларства.

Соколска чета у Суботици са својим вредним учитељем г. Мијом Дугоњићем и оснивачем ове чете приредила је пчеларски течај за обуку младића сокола и осталих пољопривредника пчелара у рационалном пчеларењу. Течај је приређен у дане 2, 3, и 4. јуна т. г. у Суботици.

Поред изведене хигијенске изложбе, калемарско-воћарско-виноградарског течаја, у току ове године, чији је главни иницијатор био г. Дугоњић, приређен је и овај течаја који је потпуно успео.

Г. Дугоњић увидевши потребу развоја пчеларства, као и користи од овога у своме селу и околини, затражио је од Српског Пчеларског друштва у Београда да му друштво пошаље једног свог пчеларског стручњака који би био и главни наставник овога течаја. Српско Пчеларско друштво радо је се одазвало захтеву г. Дугоњића, и упутило је свога члана и изасланика г. Тихомира Јевтића, учитеља и једног од најбољих пчелара да одржи предавања на овоме течају.

Течај је отворен на дан 2. јуна т. г. у 8. часова пре подне у основној школи Суботичкој. Течај је отворио срески пољопривредни референт у Свилајнцу који је у кратким потезима изнео значај течаја по унапређење пчеларства у ресавском срезу упоређујући пчеларство са осталим гранама пољске привреде.

Г. Дугоњић, поздравио је присутне и захвалио се у име течајаца Српском пчеларском друштву штоје се одазвало захтевима соколске чете те је упутило свога изасланика и наставника пчеларског течаја г. Јевтића.

По том је г. Јевтић поздравио присутне и отпочео са својим предавањима. На течају је било око 50 пчелара и осталих пољопривредника а међу њима запажено је учитеља и свештеника који су дошли да посећују овај течај.

Предавања су држана у основној школи суботичкој а практични радови извођени су на пчелињаку вредног и агилног свештеника и пчелара г. Петра Петровића, пароха суботичког, који је радо ставио на расположење свој пчеларник те да се у њему изводе сви практични радови из пчеларста.

Интересовање међу присутнима било је велико, тако да су се појединци често обраћали г. Јевтићу и тражила потребна објашњења, која им је он радо давао.

Лепо је било видети г. Јевтића како са пуно воље и љубави показује присутнима све радње у пчеларнику не жалећи свога труда и рада само да би течајци добили што више теоричног и практичног знања из пчеларства те да би то стечено знање могли корисно употребити на својим пчелињацима и добрима.

По завршеном течају одржан је испит течајаца пред комисијом на челу са председником г. Јевтићем, и течајцима који су показали добар успех и интересовање подељене су награде у пчеларским справама, књигама и кошницама, које је доделило Српско пчеларско друштво у Београду и Соколска жупа Крагујевац. Награђено је 33 течајца.

За сваку је похвалу ова лепа замисао г. Дугоњића, као главног покретача овог течаја, који је као и увек показао труда, рада и љубави према селу и сељаку да му што више помогне и учини за општи напредак нашега села и сељака, нарочито у данашњим временима тешке економске кризе, и да сељака упути бољим путевима рада одакле ће добити веће користи. Овај његов рад на унапређењу нашега села и сељака може послужити свима који желе добра своме народу као пример како треба радити за своје село и народ, да би се сељак својим радом користио и унапредио.

4. јуна 1935. године
Свилајнац.

Мил. М. Жујевић
пољопр. референт.

Где год нађеш згодно место, ту воћку посади!

Цене пољопривредних производа, на дан 27 јула 1935 г.

Пшеница стара	
Српска 79 2% Дунав	110—115
Српска 79, 2% Сава	115—120
„ 77, 3% гл. пр.	112—116
„ 77, 3% уз пр.	112—116
Бачка 80, 2%	128—132
Банат. 80, 1%	125—128
Кукуруз	
Банатске утовар станице пром	75— 77
Банат. пар Вршац	75— 77
Срем. паритет Инђија	77— 79
Српски пар. Пожаревац н. пр.	76— 78
Вагон пром. пар. Банат	77— 78
Вагон пром. пар. Бачка	77— 78
Овас	
Српски пар. Београд лађа	110—115
Јечам	
Барањски 68—69 нов.	127—130
Бачки 65-66	115—120
Главна пруга	—
Мекиње обада Београд	85— 95
Кукољ самлевен	60— 70
Сено	35— 45
Слама	20— 30
Пасуљ	
Срб. 3%, 1933 г. пар Београ.	115—120
Сремски 2% без вр утов. ст.	115—120
Бачки 2% без вр. утов ст.	120-125
Бачки и срем 2% пар. Беог.	

Стока и сточни производи	
Свиње тешке	730—7.50
„ средње	7—7.30
Свиње лаке	6—7.—
Свиње мршаве	—
Волови I кл. жива мера	3.75—4.50
„ II „	3 — 3.50
„ III „	2.25—2.70
Краве I кл.	3.25—4.—
„ II „	2.50 3.—
„ III „	1.75—2.25
Овце живе ваге	1.50—2.—
Јагањци млади жива вага	2—2.50
Живина живи пилићи	13— 14
Јаја 100 ком.	40— 43
Маст	13— 14
Сланина	8—10
Млеко кравље	2—2.50
Млеко овче	2.50—3
Сир српски	5—6
Кајмак	14—18
Кашкаваљ	10—14
Хартије од вредности	
2½% Рента ратне штете	367—369
4% Аграрне обвезнице	46—46.50
7% Инвестиционни зајам 1921 гидине	81,50—82
Аграрна банка	222—233

Читај „Тежак“ и дај другом да чита.

Штампарија М. Цветковића, Београд, — Војводе Глигора 62.
Телефон 23-178.

Универзитетска Библиотека Београд

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА

Бр. 14. Београд, 15 ЈУЛИ 1935 год. Год. 62.

ПОД ПОКРОВИТЕЉСТВОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА II.

ТЕЖАК

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА
ОСНОВАН 1869 ГОД.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. Д-р. Т. МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32.

УРЕДНИК
Д-р МЛАДЕН ЈОСИФОВИЋ
Јаворска ул. бр 7

Садржај:

Др. Т. Митровић. — † Сима Лозанић.
Ing. agr. *Жив. Тешић.* — Какву штету причињавају биљне болести.
Јеврем Герасимовић. — Трактор и моторни плуг.
Милорад П. Зечевић. — Наут у људској исхрани.
Наталија Ђуровић. — Хигијенски и васпитни значај конзервисања воћа и поврћа.
Наталија Д. Ђуровић. — Конзервисање воћа.
Др. Павле Вукасовић. — О грожђаном мољцу.
Питања и одговори.
Ст. Д. Лукић. — Узорни воћњаци.
Бор. Нешић. — Практична пољопривредна предавања.
Бор. Нешић. — † Живко Бугарчић.
Извод из записника седнице Српског пољопривредног Друштва.
Огласи.

Уредништво Немањина ул. 15. — Рукописи се не враћају. — Излази двапут месечно
Годишња претплата Дин. 30 а за ђаке и војнике Дин. 15. — Чековни рачун 30.350 —
Телефон Српског пољопривредног друштва. Канцеларија 20-302, магацин 27-702.

† Сима Лозанић

редован и почасни члан Српског пољопр. друштва

Нестало је још једног од најврснијих наших људи, те је и Друштво претрпело велики губитак смрћу Симе Лозанића, који премину 7. ов. мес. у 89 год. старости. Све до своје дубоке старости покојни Сима Лозанић бејаше ревносан сарадник Друштва, и кад год му је требало неко мишљење или савет по важнијим предметима који су задирали у струку покојника, оно је наилазило на искрено саветовање и велику предусретљивост његову. Још у млађим годинама покојни Лозанић се одликоваше озбиљношћу, великом марљивошћу и видно се истицаше својом солидном спремом. Као хемичар он долажаше у везу са пољопривредом и показиваше за њу врло велико интересовање, нарочито за нашу пољопривреду, чија га је велика заосталост јако тиштила. То његово интересовање за пољопривреду види се по томе, што се он врло рано, у 24 год. свога живота, по завршеним студијама, јавља први пут у друштвеном листу Тежаку од 1870 год., у коме пише популарне чланке „*О белом смоку*“ (прављење масла, сира и холандског сира). Још од 1874 год. пок. Лозанић се интересује гајењем шећерне репе, и са ондашњим редовним члановима Друштва развија пропаганду за њено гајење у нашој земљи, када се свакако по његовој иницијативи са осталим тадашњим стручњацима окупљеним у Друштву, јавља и прва мисао оснивања шећерне фабрике у нашој земљи. Његова способност, озбиљна стручна спрема и интересовање за пољопривреду и рад Српског пољопр. друштва донеше му редовно чланство 1874 год. Избор за редовног члана Друштва постиче, тада још младог Лозанића, да са још више енергије и воље приступи раду на подизању наше пољопривреде. Покојни Лозанић беше члан Друштва 61 год.

Као редован члан Друштва покојни Лозанић развија још јачу пропаганду у Друштву за гајење шећерне репе, и настоји да се изврше огледи са разним

страним семеном, да би се видело које ће показати најбоље резултате. Огледи су вршени на државним имањима, преко учитеља и свештеника, који су имали свога поседа. Успеси тих огледа налазе се у касније извршеној анализи шећерне репе, чији су резултати предани јавности у Тежаку 1876 год., у чланку „*Анализа шећерне репе сриске*". И касније, покојни Лозанић ангажује за огледе сађења шећерне репе учитеље, свештенике, свршене ђаке пољоп. школа, међу којима беше и г. Никола Белобрк, данашњи члан Управе Друштва, који ми ово саопшти као допуну забележеног рада у Тежаку.

† Сима Лозанић

Велико интересовање покојни Лозанић показиваше и за виноградарство и као члан Друштва и као хемичар. И из сопствене радозналости, а и по поруџбини од званичних органа, покојни Лозанић извршио је много анализа вина, о чему је остало трагова у Тежаку од 1880 год. у чланку „*Анализа српских вина*".

Спровођење унапређења пољопривреде, којим се још из своје ране младости загревао, а у чију је су-

штину и сложену природу покојни Сима Лозанић ушао кроз Српско пољопривредно друштво, како је он замишљао, могао је привести у дело као Министар народне привреде. За његова министровања угледали су света многи важни закони,. који су дуго остали на снази, основане су многе пољопривредне установе које и данас постоје: *Закон о унапређењу воћарства од 1898 год.; Закон о државним економима од 1898 год.; Закон о пољопривредним (окружним) станицама од 1898 год.; Закон о уништавању штетних животиња и биљака и о заштићавању корисних животиња од 1898 год ; Закон о унапређењу сточарства од 1898 год.; Закон о риболову 1898 год.* — сви ови пољопривредни закони овековечили су име покојног Симе Лозанића и ставили га у ред наших најбољих и најугледнијих министара пољопривреде. А сви они скупа говоре нам колико је много смисла и разумевања за пољопривреду показивао пок. Лозанић, и како је темељно и систематски схватао њено унапређење

Од врло великог значаја јесу и напори пок. Симе Лозанића, да увери ондашње меродавне чиниоце и нашу јавност, да је нашој пољопривреди потребна и једна виша пољопривредна школа, која би имала да израђује нашу пољопривредну науку, и да својим заводима служи пружању стварног материјала за унапређење пољопривреде. И по универзитетском закону онога доба, на Београдском универзитету требало је основати Пољопривредни отсек при Философ. факултету. Да би се тај отсек што боље организовао, пок. Лозанићу поверено је од стране Министар. просвете да проучи све веће пољопривредне школе и да о томе поднесе извештај. Покојни Лозанић прегледао је Пољопр. институт у Прагу, Пољопр. инст. у Хале-у на Сали, Пољопр. инст. у Лајпцигу, Пољопр. оглед. станицу у Мекерену, Пољопр. инст. у Јени, Велику пољопр школу у Берлину, Агрономски инст. у Паризу, Народну школу за земљорад. у Гријону, Високу пољопр. школу у Бечу, Пољопр. хемиску оглед. стан. у Бечу и Централ оглед. станицу у Будимпешти, о чему је поднео и

свој извештај. публикован 1909 год. (Извештај о ведиким пољопр. школама). И после рата пок. Лозанић настојавао је да се оснује Пољопр. факултет и врло ватрено заступао оправданост његовог постојања.

За све време свога врло дугог живота покојни Сима Лозанић, заилазећи све дубље у агрикултурну хемију, а тиме и у све тешњу везу са пољопривредом, показиваше овој последњој безграничну наклоност и интересовање. У знак захвалности према свему ономе што је показивао према пољопривреди и овоме Друштву, и што је за њих учинио, Српско пољопр. друштво изабрало га је 1927 год. за свога почасног члана. Покојни Лозанић је заузимао врло велике положаје: као професор Универзитета, као претседник Српске краљевске академије наука, као министар народне привреде, па је бодро пратио и напредовање наше пољопривреде и сарађивао у Српском пољопривредном друштву, што је данас реткост од људи који су заузимали високе положаје.

Бележећи овај тежак губитак у пок. Лозанићу, наше Друштво жели овим да сачува баш у Тежаку, у коме је он можда објавио и своје прве популарне чланке, трајну успомену на његову ретку врсну и заслужну личност за нашу пољопривредну и науку уопште.

Нека је вечита слава и хвала покојном Сими Лозанићу,

Dr. **Т. Митровић.**

Какву штету причињавају биљне болести

Пољопривредници скоро сваке године имају пред очима мноштво разних биљних болести на скоро свима ратарским усевима и воћкама. Нема године а да се не појави гар и главница на житима, пламењача винове лозе и воћака, разне флеке по лишћу и т. д. Само се неке године развије виша једна, а опет друге године више нека друга болест, што зависи од услова за живот њихових проузроковача (гљивица), као што

смо то већ видели у једном од прошлих бројева овога листа. Дакле, пољопривредници су први и непосредни сведоци појаве тих многобројних болести својих усева и биљака те они заиста жњу и беру само оно, што им остане иза тих разних непозваних гостију — болести и штеточина.

И поред овако честе појаве биљних болести има ипак година, када многе од њих остају скоро и непримећене од пољопривредника. Или, ако их заиста и примете, не предузима се ништа за откривање узрока њиховог, као и за само сузбијање, јер им се најчешће и не придаје скоро никаква важност. Колико ли тек сваке године овако прође неопажено оно мноштво разних пега по лишћу наших воћака и њиховим плодовима, а да се оне више мање сматрају за нешто неминовно, природно, без чега то лишће и плодови не могу ни да буду. Због чега имајући сваке године пред очима овакво лишће, пољопривредници су навикли да га само таквог, флекавог и гледају, па им отуда та појава и изгледа природна, нормална. Често се и не помишља на то да би то исто лишће заиста морало и требало природно да буда сасвим чисто. Најбољи пример за ово су лишће на шљиви и оне краставе флеке по плодовима неких јабука и крушака.

Баш због тога, што се биљне болести редовно јављају сваке године, пољопривредници и остали придају им већу важност само онда, када је њихова појава тако јака да јаче угрожава принос и опстанак појединих усева и биљака, Најбољи пример за ово је пламењача винове лозе, због које је сваки виноградар убеђен да мора свој виноград прскати бордовском чорбом. Још речитији пример је био онај напад рђе (пламењаче) на пшеници у 1932 години. До те године мало се и обраћала пажња на ову болест, а само онај њен угрожавајући напад те једне године је био довољан, да покаже свакоме шта значи рђа за пшеницу у опште. Слично је било и са пламењачом на шљиви у неким крајевима пре неку годину дана. —

Да би и пољопривредници били убеђени у штет-

ност ове или оне биљне болести и да би због тога уколико је могуће више настојали да умање ту штету, треба прво да сами знају правилно разумети штетност од тих појединих болести На жалост, код већине у том погледу још влада сасвим погрешно схватање о тој штети. Скоро је свуда укорењено погрешно схватање, да је велика штета само од оних биљних болести, које непосредно (директно) нападају и уништавају плодове разних усева и воћака. Без сумње је ова директна штета и сасвим очигледна, па је свако може лако запазити и разумети. Али је права истина да су у већини случајева много опасније и штетније оне болести, које нападају друге делове усева и воћака, и тиме посредно (индиректно) умањују и приносе њихове. Та посредна штета остаје најчешће и неопажена ако само нису нападнути сами плодови, ради којих се биљке гаје. Код ових болести што посредно наносе огромне штете, најчешће су оне на лишћу, корењу и донекле стаблу. А умањен принос таквух биљака се ретко кад код пољопривредника приписује овим болестима, већ обично нечему сасвим другом. —

Врло згодан пример за разумевање непосредне и посредне штете од биљних болести, имамо код пшенице. Свакоме је врло добро позната болест гар и главница на пшеници, а тако исто и њена рђа (пламењача). *Гар и главница* нападају само клас, односно зрно, те је и штета од њих очигледна, непосредна. Свако може да буде начисто с тиме, да ће му општи принос бити умањен само за толико, колико је класова, односно зрна уништила гар и главница. Уништавањем и смањењем броја зрна умањен је по количини и општи принос пшенице, али најчешће количина и каквоћа осталих здравих зрна, није ничему умањена

Међутим је сасвим друкчија ствар са *рђом на пшеници.* Њу смо узели за пример болести, која индиректно (посредно наноси штету, јер се у главном развија на лишћу, стабљикама и ређе споља по класовима. Ако њихов проузроковач (гљивица) и допре до самога зрна, никада га директно не уништава, као што то чине гар или главница. Рђа је иначе свако-

годишњи непозван гост наших њива, али пролази прилично неопажено. Ипак се зато она дубоко урезала у памћење свакоме код нас 1932 године, када је својом наглом и великом појавом (због ванредно повољних тадашњих прилика за њен развој!) доказала највећем сумњалу, шта је она у стању да учини од пшенице! Та се година неће лако заборавити, па би нас то скупо искуство требало бар толико да научи како треба да схватимо и разумемо штету од болести овакве врсте.

Да би смо потпуно разумели и схватили величину штете, коју нам наносе овакве болести (као рђа нпр.), треба прво да се сетимо тога шта значи за сваку биљку њено лишће, стабло и корење. Оно што су за човека и животиње уста, стомак и плућа (органи за исхрану и дисање), то су за биљке корен, лишће и донекле стабло. Корен усисава неке материје из земље за исхрану биљака (највише воде), па се те материје само у зеленом лишћу (и другим зеленим деловима) уз учешће једног гаса из ваздуха (угљен диоксид) и сунчане светлости тек преради у материје са којима се хране сви биљни делови, па и плодови и семења. Исто онако као и што пате мршаве животиње (и човек) кад имају какво оболење уста (стоболља нпр.) и плућа (туберкулоза нпр), тако и биљке пате и суше се, када им оболе лишће или корен. Оболело лишће губи своју зелену боју, делом или на целој површини, па сви ти оболели делови више не могу да спремају храну за биљку (јер нису више зелени!), и биљка престаје да храни своје плодове како треба, те исти остају ситни, кржљави, недозрели и штури. Ако се на овај начин сасуше и цели листови, онда престаје свако стварање нове хране и биљка када утроши своју резервну храну, почиње да се сасушује. У оваквим случајевима се баш већином и суше пре оне биљке, које су биле понеле више рода (плодова), јер је тај род у стању да исцрпе и оне последње остатке наслагане, резервне хране у биљци (од пламењаче на шљивама нпр., много више настрадају и често се осуше она стабла, која су уз то била исувише родила).

Ето, овакву нам штету причињава рђа на пшеници. Гљивица ове болести се развија највише у листу и стабљикама, где не само да одузима готову храну од пшенице, и тиме умањују исхрану класа (зрна), већ кад се више развије сасушује делом или цело лишће, те она престаје са свим да спрема храну. Сличан је случај и са зеленим стабљикама, само је у толико опасније код њих, јер кад се оне осуше престане у опште сваки скоро долазак хране у зрно, те ово онда мора раније да сазри, при чему остаје ситно и шутро. Такву смо жетву имали у 1932 години, када се скоро свако зрно могло „у иглу уврсти" како то сами пољопривредници кажу. Али, знамо и то, да се рђа не јавља сваке године овако у великој и опасној мери те и шутрост пшенице није сваке године иста. Само треба бити једном начисто с тим, да је рђа један од главних криваца у опште нашем шутром житу, и малом приносу пшенице по хектару површине, Ово је нарочито повећано и тиме што су скоро све наше пшеничне сорте јако осетљиве према рђи, те их ова сваке године кад више кад мање напада.

Из ова два наведена примера, а који су сваком пољопривреднику врло добро познати, јасно се да видети, да су најчешће много штетније оне биљне болести, које се развијају на другам деловима осим плодова, но оне, што се развијају само на плодовима. Јер док ове друге кваре или уништавају само плодове, дотле оне прве доводе у питање не само плодове већ и сам живот целе биљке. Код ових болести, што причињавају посредну штету, штетност је, дакле, већа не само за саму биљку, већ и за њене плодове, ради којих човек и гаји те биљке, те су онда оне штетније и за самога човека. — Да напоменом само још и то, да је сличан случај и код разних штеточина (буба). Познато је добро свакоме, да нпр. црвљивост плодова разног воћа, и ако је врло много проширена код нас, још никад није довела у питање опстанак наших воћака, док су од гусеница и штитастих вашаи многи воћњаци ишчезли.

Ing. агр. **Живојин Тешић**

Трактор и моторни плуг

Не водећи рачуна о гориву, мотора имамо: 1) стабилних, који се причврсте за под или нарочиту подлогу, израђену обично од бетона, 2) преносних, на гредицама, санкама или носилима, које се на рукама преносе с места на место, 3) покретних, на колицима или двоколицима, који се сточном или људском снагом превлаче на место рада, 4) самоходних, који се сами својом снагом крећу, и 5) теглећих, који су тако удешени, нарочито у погледу својих точкова, снабдевених јаким пречагама или ауто гумама, те јако приањају за свако тле, па за собом вуку све што и обична стока може вући.

Теглећи мотори зову се једним општим именом трактори, па их има разне врсте и јачине, па и конструкције и намене: пољопривредних који вуку разне пољске радне машине (плуг, сејачицу, жетелицу, копачицу) и покрећу разне пољопривредне машине; друмских, који на приколицама превозе разноврсне товаре; шумских, који служе за извлачење и превлачење оборених стабала или трупаца; речних, којима се реморкирају по каналима и рекама шлепови и дереглије; железничких, који на ранжирним станицама пребацују вагоне с једног колосека на други; војних, који замењују коњску запрегу те вуку топове, рефлекторе, понтоне итд.

Али раније то није тако било.

Када је у првој половини прошлога века начињена прва локомотива и када су први возови прорадили по разним европским земљама, у Енглеској су дошли на мисао да парну локомобилу употребе и за орање. И тако је пре сто година постао први трактор, парни, велики, гломазан и необично тежак.

Услед немогућности да се овај парни трактор олакша и тако избегне набијање земље, напуштено је њихово грађење, па се прешло на израду само парних самоходних локомобила, снабдевених каблом са добошом (винтом), које су, по две, свака једном ивицом

њиве на махове се помицале и каблом, навијајући га на добош односно одвијајући, превлачиле плуг са више бразда преко њиве час на једну страну час на другу, и тако је орна земља.

Али када је крајем прошлога века донекле усавршен бензински, петролејски и нафта мотор, много спретнији и лакши од парног мотора, многе фабрике одмах су се дале и на израду трактора, теглећих мотора, поред обичних стабилних или покретних.

Почетком прошлога века и у току рата техника и металургија тако су напредовале да је већ било пронађено све што је било потребно за израду добрих теглећих мотора, а многобројне пробе, изложбе и утакмице, које су приређивале државе и пољопривредна друштва на страни, па и премије и новчане награде дељене тим приликама, допринеле су после рата силном развоју теглећих мотора и њиховој подели на разне типове, за разноврсне употребе, па и нормализацији, која се свакад јавља када једна машина, израђивана у многим земљама и од многих фабрика, достигне савршенство.

Сл. 24 трактор са три бразде.

Тако данас имамо углавном две врсте теглећих мотора, а то су: 1) трактори у правом смислу те речи, речи које се обично употребљава за све моторе, и 2) моторне плугове.

Трактор је самоходан мотор на четири точка (а има их и на три), који личи на ауто без каросерије, на кратак тегљан ауто с једним седиштем за шофера. Трактора има у главном две врсте: обичних на точковима и гусеничара, код којих се точкови крећу по једном бескрајном спољa пречагастом појасу као борна кола, тенкови.

Моторни плуг јесте у ствари гредељ причвршћен за колечке, те донекле личи и на предњак од кола, код кога се на оплену налази над осовином причвршћен мотор, а руда игра улогу гредеља.

Разлика између трактора и моторног плуга лежи у томе што је трактор у правоме смислу теглећи мотор, теглећа снага као и во или коњ, јер он за собом тегли, вуче сваку машину, док је моторни плуг чврсто спојен са самом том радном машином, плугом, копачицом итд.

Како трактора тако и моторних плугова има разне величине и јачине, те ору 2 до 10 и више хектара на дан, али моторних плугова има и малих од 2, 4 и 6 коњских снага, такозваних баштенских, који се употребљавају у повртарству, но и они могу да ору по хектара на дан, некад мање, некад више, према својој снази.

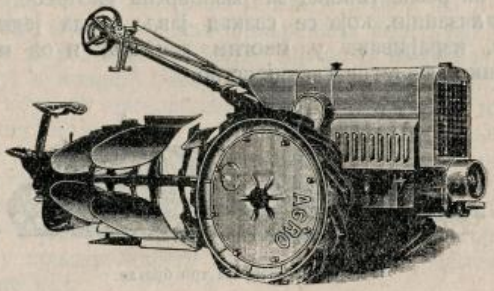

Сл. 25 моторни плуг обртач са две бразде

Иначе сваки трактор и моторни плуг има своју ременицу (шајбну) са које се преко кајиша преноси спага на машину коју он ставља у рад као и сваки други стабилан мотор (вршалицу, млин итд.) Поред ње имају још и квачило које служи за прикопчавање радне машине: плуга, сејачице, жетелице или само појединих делова неке радне машине што је обично случај код моторних малих плугова.

Разуме се да су мотори код трактора и моторних плугова разноврсни, бензински или петролејски, нафта

или дизел, али трактора има исто тако и са мотором за дрвени ћумур или обично дрво, суво или сирово.

Данас има трактора и плугова моторних за све поседе: и за огромне од неколико стотина или хиљада хектара, и за оне мале, али многобројне као што су сеоска имања у нашој земљи. Има их и за све врсте култура, и за жита, и за винограде и за повртарство, а има их и општих, тако званих универзалних, којима се сви послови на једном обичном сеоском имању могу обавити, послови који су дотле обављени којом другом запрегом: воловима или коњима. Има их и за све кесе, али у питању трактора и моторног плуга кеса не игра никакву улогу на селу, јер: прут за себе слаб у снопу је јак.

Јеврем Герасимовић

Наут у људској исхрани

Још за време древних Јелина и Римљана наут је гајен и његово зрно служило је за људску храну. Данас се он гаји у М. Азији, Грчкој, Турској, Италији, Шпанији, Мароку, Алжиру, Египату и Балканском полуострву. Највише се гаји у Шпанији, јер се тамо највише употребљава за исхрану, где се спремају разноврсна и укусна јела од њега. Наут се и код нас гаји у јужном делу Краљевине и највише се употребљава као посластица у облику леблебије и спрема тесто за печење симита и ђеврека.

Зрно наута одлична је људска и сточна храна и може се рећи и најбоља храна од свих других варива. За храну човека употребљава се у облику зеленог или зрелог зрна или у облику печеног и претворен у „леблебију". Као и свако друго вариво наут може де се спреми на разне начине за исхрану како одраслих тако и мале деце, али има само ту неугодност што му је тврда и груба опна и ко не зна како се спрема да му омекне опна нерадо се упушта у спремање јела од наута. Међутим кад се наут увече по-

топи у слану воду или цеђ од пепела он одмекне и од њега може да се спреми врло укусно јело као и од пасуља, боба, грашка, лећа итд.

Зрно наута печемо и претворено у леблебију даје храну укусну и високе хранљиве вредности, јер садржи важне хранљиве материје: беланчевине, маст, угљене хидрате у форми декстрина, минералне соли и фосфат у облику лецитина. После соје наут је најхранивљивије вариво, јер по опитима који су вршени зрно наута садржи 10% воде, 22% беланчевине, 4.90% масти, 54% угљених хидрата, 3% целулозе, 2.80% пепела и 1.70% лецитина. Најважнија је садржина беланчевине и масти, а затим садржина лицетина, која је доста високо и да је још већу вредност науту као храна, нарочито за децу. Лецитин је фосфорна материја која је од великог значаја за развиће и рашћење младог организма, а поред тога он учествује у стварању материја за извођење варења. Исхрана деце наутом може да се спроведе на разне начине у млечном брашну као што је „Нестлово брашно".

На југу широке масе народа употребљавају печен наут: леблебију као посластицу за време свечаности; али како леблебија брзо запече стомак, јер садржи декстрин, који јако апсорбује сокове у стомаку и цревима; зато се највише једе са сувим грожђем те се на тај начин спречава затвор. Народ је ту потребу спровео и у једној песми о леблебији где се каже: „за суво грожје и леблебију".

Печена и слана леблебија употребљава се као мезе, а само печен наут као замена кава, нарочито за оне особе које пате од нервних и срчаних обољења; затим као додатак кави и у шећерџинницама и посластичарницама.

Од наутовог зрна прави се маја за мешење симита, ђеврека и нарочито наутовог хлеба. Наутова маја даје хлебу специфичну пријатну арому — арому воћа.

Наут је врло добра храна и за стоку, нарочито за гајење свиња, јер је економичнији од кукуруза. Гојење

свиња са наутом даје врло добре резултате у Француској, а у свом правцу врше се опити у Бугарској, пошто тамо наут добро успева и гаји се у великим размерама. Слама од наута такође је добра храна за стоку.

Тако је употреба наута многострука и његово гајење и употребу треба проширити и код нас у крајевима где има услова за његово гајење.

М. П. Вечевић

Хигијенски и васпитни значај конзервирања воћа и поврћа

Храна је услов за одржавање нашег живота. Она се подешава према саставу нашег тела. Све што изгубимо физичким било умним радом, надокнадимо храном.

Храна се састоји из материја биљног, животињског и минералног порекла и воде. Материје животињског порекла су: месо, млеко, јаја сир и др; материје биљног порекла су: пшеница, раж, кукуруз, брашно, све врсте воћа, поврћа, салате и др.; материје минералног порекла су: кухињска со, затим разни минерали који се у храни налазе везани у виду соли као нпр. креч, фосфор, сумпор, гвожђе.

Све што узимамо свакодневно за исхрану као месо, млеко, јаја, поврће, шећер, воће со итд. називамо једним општим именом намирнице.

У намирницама има хранљивих материја, које служе за растење и развијање нашег организма, и хранљивих материја које служе за стварање топлоте. У прву групу долазе беланчевине, а у другу угљени хидрати. Минералне соли служе у главном за очвршавање костију као и за њихов развитак.

Беланчевине су заступљене и у биљу као; пшеници, пасуљу, грашку, печуркама, и др. и у животињ-

ској храни као. месу: млеку, јајету сиру и др. Оне су по хемијском саставу, азотне материје.

Угљени хидрати су маст, шећер, скроб, декстрин и др. Масти су биљне: као све врсте зејтина, и живинске: свињска маст, говеђи лој, масло и др. Шећер и скроб налазе се много у воћу и поврћу, а сем тога у корену, лисшу, стаблу поврћа налазе се и минералне соли. Вода у организму има свој задатак: помаже варењу и служи за регулисање топлоте.

С обзиром на то, да се наш организам састоји из различитих материја: беланчевина, угљених хидрата, минералних соли и воде, а да су те материје неједнако распоређене у намирницама, које нам служе за исхрану (у једној групи заступљене су претежно беланчевине, а у другој групи угљени хидрати) онда баш због тога наша исхрана мора бити разноврсна. Како су у воћу и поврћу заступљени од угљених хидрата: шећер и скроб, то је неопходно потребно, да их у намирницама за исхрану уносимо посведневно, док их има за време сезоне свеже, а за зимску исхрану прерађене тј. конзервисане.

Воће и поврће може се прерадити — конзервисати одузимањем воде — сушењем, или загревањем до 100° С. тј. стерилизовањем. Воће и поврће има у себи хранљивих материја познатих под именом: витамини. Оне су само по своме хемијском саставу азотне материје, али нису беланчевине. За исхрану су врло важне. Недостатак витамина у храни изазива различна обољења, као нпр. болест бери-бери или једно тешко обољење рожњаче у очима.

У воћу има воћних киселина: јабучне и лимунске. Оне утичу освежујуће на нас. Затим воће услед велике количине воде, соли шећера и неизварљивог семена има тз. лаксативно дејство тј. чисти прева.

Хигијенски значај прераде воћа и поврћа. Један од главних услова за правилно извођење прераде обраћају нарочито пажњу, а у томе је заступљен и хигијенски значај; сем тога спремањем воћа и поврћа за зимску исхрану, наш јеловник се не своди само на једнолику употребу: купуса, кромпира и пасуља,

већ домаћица има: бораније, грашка, тиквица, бабура, парадајза, краставца, компота, слатка, пекмеза, сокова и др. Тиме је задовољен основни принцип исхране да она буде разноврсна.

Васпитни значај је у томе што је посао око конзервисања лак и забаван. У кући ако је више женске деце, онда у самом раду приликом одабирања воћа и поврћа, прањем тегли, рећањем у тегле, развијају се код њих осећање за лепим — естетским, затим воља за рад, љубав према раду у кући и пружа им се могућност, да се корисно запосле. При извођењу појединих радњи конзервисања воћа и поврћа потребна је тачност у раду, стрпљење, савесност, истрајност, а то су такозване посредне врлине, које утичу на образовање моралног карактера код деце. Према томе и васпитни значај конервисања воћа и и поврћа је исто толико важан као и економски и хигијенски.

Воће се може прерадити на: компоте, слатка, пек мезе, сокове мармеладе. густе сиреве; а од поврћа се оставља бораније. грашак, тиквица, винов лист, црвени и модри патлиџан, цвекла, кулус, шпаргла, карфиол и др.

За домаћу употребу воће и поврће се оставља у стаклене тегле, ћупове и бурад, и у индустрији у лимене кутије.

Да би воће и поврће сачували и за дужу употребу у исхрани тј. да би га прерадили конзервисањем употребљавамо: антисептике, шећер, сирће и со. Употребу салицила треба потпуно изоставити, јер он рђаво утиче на срце, органе за варење и квари нам производ, јер врло често не само да изгуби боју конзерва, него при отварању се осећа на трулеж—распадање. У месту салицила можемо добро употребити лимунову киселину или сирћетну.

Наталија Ђуровић

Конзервисање воћа

Остављање јагода у меду (шумских)

Пола килограма опраних јагода, стављају се у кључалу воду са додатком исцеђеног лимуна 3—5 минута, према томе да ли су тврђе или мекше. Затим се решеткастом кашиком ваде и стављају у хладну воду.

На ову количину јагода скува се $^1/_2$ крг. меда са 1 литром сока од јагода. За време кувања се пена мора остранити. Када је сок укуван, што се позна по томе што нестане пене, јагода се дода у врући сок. Затим се тегла затвори и у рекс лонцу кува 15 минута на 80°C.

Остављање малина у меду.

Скува се 600 гр. меда са литром воде, затим се опране и одабране малине додају у скувани сок са додатком исцеђеног лимуна, за овим се пуни тегла. Затворена тегла се кува у рекс лонцу 15—20 минута на 80°C.

Наталија Ђуровић

О грожђаном мољцу

Грожђани мољац, који се јавио најпре у Смедереву пре неколико година, раширио се сада по целој Србији и ове године изгледа да је шумадијско виногорје нарочито заражено.

О мољцу и његовом сузбијању већ је доста писано и већина виноградара је већ са њим упозната. Навале мољца за сад су још у главном повремене, јављају се само појединих година, и јако су нередовне. Дешава се да после година са необично јаком заразом долазе године без мољаца, да многобројне гусенице с пролећа ишчезну у току лета не дајући порода, или, што је много опасније, да се током лета лептирићи скоро не виде, али да се с јесени наједном јаве гусенице и униште гроздове.

Узроке овако великих нередовности треба тражити у врло јакој осетљивости штеточине спрам временских прилика које одлучују колико ће се дуго гусенице развијати, колико

ће дуго лептирице живети и колико јаја снети, а и како ће се јаја развити. А како су последње године једна чудније од друге, природно је да и код мољца морамо наићи на исте велике промене. Сем тога, мољац је нова штеточина за наше винограде и треба му времена да се у њима одомаћи, да нађе све погодне услове за живот и множење, а за ово су потребне године. Ако га оставимо да се без сметње множи, шири и бира погодна места, за неку годину знаћемо да ли је успео да се са свим прилагоди нашим приликама и да постане најопаснија штеточина винограда као у Јужној Француској, далеко опаснија од пламењаче, пепелнице и других непријатеља лозе, или ће пак остати само као повремени нежељени гост. На сваки начин, ове велике нередовности у појавама мољца необично отежавају свако организовање неког сталног, систематског сузбијања, и ми остављамо штеточину и наше винограде судбини, чекајући крајњи исход па да онда предузмемо потребне мере.

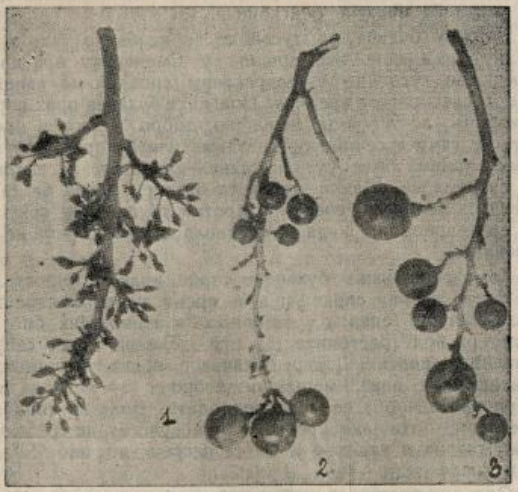

Сл. 26 Гроздови нападнути од мољца: 1. млад грозд прецветана; 2 и 3 одрасли гроздови који су били јако заражени

Стално, систематско сузбијање мољца састојало би се у прскањима и запрашивањима винограда са арсеновим средствима. Али ова средства могу се применити само до појаве

шарка (промене боје зрна) а то значи с пролећа, истовремено када се сузбија и пламењача. Тада би требало сваке године, сузбијати штеточину без обзира да ли је има и у којој мери, уништавати и малобројне гусенице првог нараштаја, спречавати тако даље множење штеточине у току године, и ако би се овако поступило, сигурно да до јачих навала и веће штете не би никада дошло. Само једно овакво сузбијање значило би читав нов намет на винограде и појмљиво је да га власници у садашњим приликама не би могли прихватити. Остаје дакле да тражимо неки други начин, неко друго средство ако оно уопште постоји, којим би могли брзо и лако сузбијати мољца кад га заиста има, било то почетком или крајем лета.

Такво средство постоји — то је познати жути прах од бухача — али се у најпознатијим страним виноградарским земљама не употребљава јер је и сувише скупо. За нас овај разлог морао би да отпадне, пошто смо ми главна произвођачка земља за бухач, и морало би се наћи начина да његова употреба постане рентабилна.

Дејство бухача на гусенице је необично јако и брзо. При огледима које смо вршили у Смедереву пре две три године, све гусенице у испрсканим гроздићима нађене су мртве после кратког времена. Пошто се бухачев прах справља са сапуном, а сапуница необично добро влажи и продире свуда, не само гусенице у гнездима између зрна, већ и оне у самим зрнима биле су овлажене, напустиле су заклоне и биле су убивене. Дакле чорба са бухачем могла би се употребити са великим успехом и против гусеница у току лета, када су у зрнима, и када се арсенова средства више не смеју применити.

Само справљање бухачеве чорбе врло је просто. Постоје разни начини справљања и према усменом саопштењу г. инж. Чечука, један од најбољих и најновијих био би: у 100 литара воде растопити $1^1/_2$ кгр. зеленог меког сапуна и у сапуници сипати $1^1/_2$ кгр. бухачевог праха и оставити да се кисели два дана, мешајући добро с времена на време. Пре употребе чорба се мора процедити. Вода за справљање чорбе несме бити јако кречна.. По могућству не треба ни да је јако хладна и најбоље је да се загреје до око 30^0 додавањем вреле воде.

Овако справљена чорба требало би да кошта: $1^1/_2$ кгр. праха бухачевог око 45 дин. $1^1/_2$ кгр. сапуна 15 динара — дакле 100 литара око 60 динара или 1 литар 0,60 пара. Цена је велика, али са овом чорбом прскају се само гроздови и при пажљивом прскању, а нарочито ако су цеви са прекидачем те се млаз може заустављати за време прелаза од чокота, утрошак од течности неће бити велик.

На нама остаје да се нађе начина те да се цена бухачевог праха смањи. Уосталом за справљање чорбе био би добар и тако звани прекрупљени бухачев цвет, који је много јефтинији и не би коштао више од око 15 динара 1 кгр. У том случају и бухачева чорба би била много јефтинија и њена употреба могла биући у праксу. Тако би било решено питање сузбијања опасног штеточине, грожђавог мољца.

П. Вукасовић

Питања и одговори

Питање: Молим за одговор преко „Тежака", како треба хранити стоку (преживаре) свежом детелином па да до надуна не дође?

Борисав Ј. Симовић
економ. С. Грабовац.

Одговор: Надун код преживара настаје услед сувишног и наглог развитка гасова у бурагу, када стока прими већу количину пиће која брзо превире (црвене детелине, луцерке, еспарзете, граорице, бујних житарица, киселих трава и др.) — Надун се појављује по зеленој пићи и то како у стаји, тако и на паши; у стаји када стоку хранимо већим количинама увеле зелене пиће, нарочито која је дуже лежала на гомилама и потпарила се. — На паши надун се јавља у толико чешће, уколико је стока на зелену пићу мање навикнута (у пролеће), уколико је пића течнија и бујнија; даље, је ли јако орошена, смрзла или прокисла, када се стока одмах по зеленој пићи напаја, када пасе према ветру и истовремено с пићом гута много ваздуха. Од надуна могу оболети и телад која доје и истовремено много ваздуха гутају. — Да нам стока не би од надуна оболела морамо при исхрани зеленом пићом бити обазриви. Нарочито с пролећа, при прелазу са суве на зелену храну треба овај прелаз поступно, у року од 8—14 дана извести и стоку на њу навикнути. У стаји је препоручљиво младу зелену пићу спочетка мешати са сеном или са сламом. Пића која стоји у стаји и полаже се мора увек бити свежа, никад неувела и потпарена; зато је треба у танком слоју — разређену на хладном и промајном месту држати. — Стоку на пашу треба истеривати тек пошто се претходно сеном или сламом заложи и кад росе нестане. — Ради сваког случаја, добар домаћин треба да има трокар, који постоји у две величине: мањи за овце и већи за говеда. Уз сваки трокар иде и више резервних канија, тако да се при наглом надуну и већем броју грла истовремено може помоћи и лако га чувари стоке могу са собом за стоком носити. Трокара има на стоваришту и Српско пољопр. друштво. **Јањић.**

Питање: На 30 ари засадио сам калеме лозе, који су досада врло добро напредовали а сада су почели да се суше. При прегледу нашао сам да су неки избушени у земљи од црва које шаљем. Молим да ми што пре одговорите које су ово штеточине и како се могу од њих сачувати.

Милоје Јовановић
председник среске подружине — Трстеник

Одговор: Штеточине које сте послали (танки а дугачки црви сјајне мркожуте боје и врло чврсти) зову се жути или гвоздени или жичани црви. Они пробаве у земљи две или више година, према томе којој врсти припадају, док потпуно не израсту, а тада се у земљи претварају у луткице и најзад у бубе које називамо (скочибубе). Скочибубе су издуженог тела, затворених, мрких боја или сасвим црне и током целог лета има их на разним биљкама, а нарочито на детелини, луцерки, шећерној репи, дивљој мркви, дивљем першуну итд., које им служе као храна, али одрасле бубе обично мало штете наносе. Све скочибубе одликују се по томе што стављене на леђа одбаце се у ваздух са лаким пуцњем, као када се покат о покат закачи, и дочекају се на ноге.

Женке носе многобројна јаја поглавито по ливадама, луцериштима или детелиштима. Излегли црвићи хране се најпре иструлелим биљним деловима и најситнијим жилицама, а уколико одрасту нападају све веће жиле, подземна стабла, кртоле итд. Од њих нарочито страдају биљке које се гаје на свеже искрченим ливадама, пашњацима, утринама, луцериштима. И калеми лозе могу од њих да буду нападнути, док су још загрнути, меки, зелени.

Да би се спасли од штеточине одгрните калемове и за време ове обраде земље покупите и уништите све црве које опазите. Ако имате живину, дотерајте је за време рада јер она радо једе црве.

Све остале мере против штеточине су тешко изводљиве и обично дају слабе резултате.

Др. П. В.

Питање: Радећи у винограду приметио сам нарочите мале бубе које вам шаљем. Оне прегризу петељке листа те се он савије, а буба по њему носи јаја. Изгледа ми да се из ових јаја доцније развију црви. Умољавам Пољопривредно друштво да ме извести да ли је ово опасно и које је врсте штеточина, као и да ли се зло може спречити и лечити.

Рака Бабовић
земљоделац из села Врачевића — Мионица

Одговор: Многе несреће научиле су нашег земљорадника да почне обраћати већу пажњу на све што се догађа око њега,

да одмах потражи савета и тако ћемо, по оној пословици да у сваком злу има и по мало доброг, и од њих имати бар неке користи. Оне показују исто тако да наш земљорадник уме да запази ствари и чак да их добро опажа, само је понајчешће лен да то уради.

Послате бубе су познати штеточина винограда и воћњака. Зове се цигараш јер нападнуто лишће увијено је и личи на цигару.

Одрасле бубе дуге су свега 5 до 7 мм и сасвим плаве или златнозелене боје са сјајним, металним одсјајима. Глава се продужава у дугу и посавијену кишу или рило које се завршава устима. Женке засецају петељку листа, а затим га савију у цигару, избуше у њој рилом по неколико рупица и у сваку снесу по једно сасвим мало, бело јаје. Црвићи када се излегу хране се листом и отприлике за две три недеље сасвим нарасте. За то време обично и наше назови цигаре отпадну и црвићи одлазе у земљу да се претворе у луткицу и одраслу бубу. Одрасле бубе понајчешће тек идућега пролећа, месеца маја, излазе из земље спарују се и наново носе јаја.

Цигараш у нашој земљи обично није опасна штеточина, јер се јавља местимично и само понеких година. Од њега се виногради могу лако сачувати и најпростији лек је да се цигаре од лишћа, чим се примете, скупљају и спаљују, пре но што црвићи у њима одрасту. Ако се пак штеточина почне јављати стално и у великом броју, тада при прскањима против пламењача треба додати чорби неко арсеново средство и тако затровати лист.

О арсеновим средствима већ је довољно писано у Тежаку; она су позната свима земљорадницима, те би било сувишно овде говорити о њима.

Др. П. В.

Питање: У мојој општини Црмница, уобичајено је заламање зелених ластара винове лозе до врха притке, а потпуно кидање заперака. При таквој радњи лоза им доноси прилично плода, доброг квалитета.

Молим најучтивије да ми се преко „Тежака" објасни зашто је потребно заламање ластара и закидање заперака и како то треба да се врши?

Бајa Ђурановић

село Лимљани, општина црничка — Вир Пазар

Одговор: Заламање зелених ластара винове лозе и закидање заперака врши се зато, да би се уједначио или појачао пораст оних делова лозе, које желимо да уједначимо или појачамо, да се повекад помогне и убрза оплођавање цвета и да се допринесе стварању крупнијег и једријег грожђа. Јер зала-

мањем зелених ластара и закидањем заперака, сокови, који би њима служили за исхрану и пораст упућују се у оне делове лозе, које желимо да појачамо, а упућују се и у плод — грожђе, те је крупнији и роднији.

Ако се лоза гаји на шпалире или лукове, онда се заламају само они зелени ластари, који су на врховима лукова или дугачких кондира. На тај начин појачавају се они зелени ластари, који идуће године треба да служе за кондире и резнике. Ово заламање зелених ластара врши се онда, када је цветање лозе потпуно завршено и када су се гроздови потпуно формирали и образовали, као и када су бар два листа изнад вршног грозда достигла отприлике половину своје нормалне величине. Ластари се заламају на три до четири листа изнад последњег (вршног) грозда.

Када се лоза гаји по виноградима уз притке, заламање свих зелених ластара израслих изнад притке вршити пре но што почне грожђе да зри; то заламање врши се обично у току месеца јула. Изузетно и само онда, када је лоза сувише бујног пораста, то заламање може се вршити и раније. Ластари се заламају на десет до петнаест листова изнад последњег (вршног) грозда. Кратко и доцније заламање од наведеног може да буде штетно, јер се таквим заламањем повећава стварање киселине у грожђу на штету шећера.

Пре цветања лозе, и то непосредно пред само цветање, препоручује се заламање зелених ластара само код оних сората грожђа, које дају реуљав плод, да би се потпомогло правилније оплођавање и стварање грозда. Ластари се у овом случају заламају на два листа изнад вршног грозда.

Заперци, који избијају из пазуха лишћа на зеленим ластарима, нису чокоту од користи, а за своју исхрану троше хранљиве састојке, те су на тај начин штетни за лозу. С тога заперке треба ревносно закидати. Они се закидају кад год избију и кад год је потребно; закидају се, дакле у више махова, али после оплођавања грожђа. Заперци се закидају на један до два листа од основе.

Ник. Ж. Петровић

Питање: Један се човек два пута женио. Прва му жена у мираз донесе непокретно имање. За време брака с првом женом имао је сина и ћерку, а са другом женом сина. Прва жена је умрла и њен син, 1914 год. погине муж. Ко ће после наследити мираз прве жене, да ли њена заостала кћер или син друге жене?

Миљ. Т. Ђорђевић

Одговор: По нашем Грађан. Закону, ако се мираз састоји у непокретном имању или у другим правима и стварима, које се употребом не троше, онда ће жена остати господар од свог

имања. Према томе муж за живота никада није стекао својину на овом земљишту, већ је само исто уживао и приходе употребљавао и на овим приходима стицао својину. По смрти матере, њени су наследници само њена деца, па макар и женска, и у овом случају ћерка прве жене, искључиће из наслеђа њеног брата по оцу у оном имању, које је њена мати као мираз донела своме мужу. Син друге жене биће једини и искључиви наследник на заоставштину његовог пок. оца, као што је ћерка једини наследник на миразном имању жене пок. матере. Шта више заостала ћерка од прве жене, има право тражити из заоставштине пок. јој оца, ако није удата, пристојно удомљење — спрему.

М. Ђорђевић

Питање: Пок. отац Богдан имао је четири сина: Радослава, Светислава, Радојка и Аврама и ћерку Милунку. Радослав умро 1918 год. и оставио две ћерке, Светислав умро 1914 год. оставио сина, отац Богдан умро 1907 год. а жена му Круна умрла 1927 год. Пок. Круна имала је свој мираз. Сад се деле заостали задругари. Па се пита, да ли ћерке пок. Радослава имају право на имање — мираз — пок. им бабе Круне, јер пок. Радослав за живота ово имање није добио.

Аврам Б. Мак'имовић
из Влајковца

Одговор: Како је пок. Радослав умро после своје мајке пок. Круне то је без важности то, да ли је он имао — добио раван део за живота са осталом браћом. У том моменту одн. по смрти пок. Круне на миразном имању пок. Круне пок. Радослав је имао иста права као и остала браћа. Према томе пошто је деоба сада настала, без важности је то, да ли се дели заоставше имање мајке или оца. Ћерке Радослављеве наслеђује део, који би припао њиховом оцу, јер се има сматрати, да га је он још за живота имао. Дакле, када се, како у питању стоји цело имање дели на четири дела, то ће се и имање — мираз — пок. Круне поделити на четири дела, тако да један део добијају ћерке пок. Радослава, а друга три дела: Радојко. Аврам и син пок. Светислава. Ово се има тако разумети и то у толико пре, кад се у питању наглашава, да ћерке пок. Радослава добијају своју очевину, а у њихову очевину пада и овај четврти део бабиног — Крушиног мираза, јер је пок. Радослав пок. Круну надживео, без обзира што овај мираз пок. Круне није раније дељен, међу синове јој. Што се тиче ћерке Милунке, њу су из наследства искључила њена браћа: Радослав, док је био жив, Радојко, Аврам и син пок. Светислава. те не може ни конкурисати ни у заоставштини покојног јој оца Богдана ни на миразном имању покојне јој мајке Круне.

М. Ђорђевић

Питање: Имам једну кобилу, стару 4 године, којој су предње ноге отекле спреда изнад копите а испод кичице. Овај оток је доста тврд и кобила стално криви. Када је на раду она загреје ноге и мање криви. После одмора, када је изведена из штале јако рамље.

Молим друштво, да ме извести, каква је то болест и како се она може спречити и којим средством.

Ово сам првипут приметио на кобили фебруара месеца прошле године, али тада није кривила као данас.

Нестор Младеновић
из Слишане срез јабланички

Одговор: Према добивеним податцима може се са сигурношћу казати, да су у овом случају по среди такозване мртве кости око кичичних кости предњих ногу. Како сопственик сам наводи болест је приметио већ фебруара месеца прошле године. И већ тада је грло рамало само у мањој мери.

Болест је прилично застарела и не ће бити великих користи од лечења. Јер су баш мртве кости на томе делу у близини крунске кости веома незгодне и одупиру се и најенергичнијем лечењу. Можда би ту помогло горење-палење усијаним гвожђем. Наравно, да би требало тај посао поверити стручњаку. Великом успеху не смемо се надати. Зато би препоручио, да се грло искористи за радове по меком терену, орању, ливади и т. д. нарочито — како сопственик наводи — да грло мање рамље, када загреје ногу. Кобила је још млада, па би могла још дуго, да корисно послужи, ако јој се додели такав рад где нема јаких потреса, дакле рад по меком земљишту. Да је болест узета на лечење још прошле године, када се цео процес налазио у акутноме стадијуму успех би био сигуран. Тако, како ствар сада стоји било би свако лечење готово узалудно.

Ф. М.

Питање: Во ми је пре месец дана пропишао крв те зато молим друштво, да ме и за то извести како би се могла ова болест спречити односно лечити.

Одговор: Питача упућујем на мој чланак: *Мокрење крви*, који је изашао у 21. броју *Тежака* из 1934. год. стр. 1120, где ће добити све потребне податке и упутства код болести које су у вези са мокрењем крви.

Ф. М

Узорни воћњаци

као споменица блаженопочившем Краљу Александру I Ујединитељу.

Трагична и прерана смрт блаженопочившег Краља Александра I. Ујединитеља оставила је претежак и незаборавими бол на све Југословене. Но како је покојни Велики Краљ због својих неупоредивих заслуга за Отаџбину заслужио да му спомен остане за вечита времена, захвалан народ приступио је да му подигне достојне споменике, које ће далеким поколењима приказивати Великог Краља и потсећати га како Отаџбини треба служити. Споменици се подижу у разним облицима, као: бисте, домови, болнице, чесме са здравом пијаћом водом, и томе слично. Наравно за облик споменика одлучују материјална средства. Већи и имућнији градови подижу монументалне споменике, мање имућнији бисте, домове и слично. Главно је да код целокупног народа постоји жеља да се искрено одужи свом Великом Краљу и да му за вечита времена остави спомен међу живима,

Пољопривредници, које је покојни Велики Краљ нарочито волео и интересовао се за њихов напредак, нису хтели да изостану иза других редова грађанства, и да се Великом Краљу не одуже на начин, који њихова, данас најоскудније средства то дозвољавају.

Како је покојни Велики Краљ био и велики љубитељ воћарства и на својим имањима подизао угледне воћњаке од најбољих сората воћа, то су пољопривредници у Дунавској Бановини прихватили акцију, да у својим општинама, на заједничком општинском земљишту, подигну узорне воћњаке као споменике покојном Великом Краљу, и да такве насаде назову „Узорни воћњак у спомен блаженопочившег Краља Александра I Ујединитеља".

Стручни органи упутили су општине на правилан избор земљишта, на припрему, обраду и размеравање и правилно сађење воћака. Набавили су им добре саднице подесних врсти, најбољих сората воћа за дотични крај и воћњаке потпуно узорно подигли и уредили. Наравно да ће се ти воћњаци и надаље неговати како треба, те да потпуно и што дуже светле као достојни споменици пок. Великом Краљу.

Акција је почета зимус и у Дунавској бановини таквих је воћњака подигнуто 43, у 43 разне општине. У њих је посађен овај број облагорођених садница: јабука 1140, крушака 470, шљива 1142, трешања 333, вишања 136, кајсија 316, бресака 369, ораха 160, укупно облагорођених садница 4066.

Акција ће се наставити идуће јесени у јачој мери тако да ће до идућег пролећа свака општина подићи по 1 узоран Спомен воћњак.

Овом лепом примеру требало би безусловно да следују све општине у нашој Краљевини, које имају подесно земљиште и повољне услове за воћарство.

Ст. Д. Л.

Рад Друштва и његових подружина

Практична пољопривредна предавања

Знатан део свога пропагандистичког рада Друштво спроводи путем практичних пољопривредних предавања и курсева. Овај рад обавља непосредно преко својих чланова стручњака као и преко својих подружина односно подружинских функционера и чланова.

Поред предавања која одржава у унутрашњости, Друштво је ове године организовало и у својим просторијама одржава разна предавања за слушаоце из Београда. Тако исто организовало је и у друштвеним просторијама обавља течајеве за конзервисање воћа и поврћа за зимску исхрану.

Поред до сада одржаних предавања у унутрашњости, утврђен је распоред ових за месец август и септембар, по коме ће се иста приредити из разних грана: у Крагујевцу, Свилајнцу, Ћзковици, Петровцу, Цариброду, Вишеграду, Прокупљу, Трбуњу, Гор. Милановцу, Ковину, Краљеву, Чачку, Пожеги, Ариљу, Нишу, Крушевцу и Јагодини.

У друштвеним просторијама у току прве половине ове године одржана су ова предавања:

1. О сортама и култури јечма у Санџаку, одржао је предавање 9 марта г. Мита Ђ. Николић инсп. Министарства пољопривреде у пензији, приликом држања конференције свих друштвених секција.

2. О гајењу собног цвећа, одржао је предавање са демонстрацијама 25 априла, г. Милорад П. Зечевић управник државног парка у Топчидеру у пензији.

3. О сузбијању црвљивости воћних илодова и лисних ваши 8 маја. Предавач г. Др. Павле Вукасовић биолог централног хигијенског завода у Београду.

4. О васпитном, економском, социјалном и хигијенском значају конзервисања воћа и поврћа за зимску исхрану. Предавач г-ђа Наталија Д. Ђуровић управитељица више домаћичке школе у пензији.

5. *О узроцима кварења свежег и конзервисаног воћа и поврћа и њиховом отклањању* 28 јуна, одржала је предавање г-ђа Наталија Ђуровић.

6. У дане 26,27 и 29 јуна и 2 и 5 јула одржани су течаји за конзервисање воћа и поврће за домаћице из Београда и Земуна. Наставница течајева била г-ђа Н. Ђуровић. Кандидаткиње су саме доносиле материјал, воће, поврће и остало за прераду и по упуту наставнице саме су изводиле све послове око конзервисања. Течајеве је похађало 22 кандидаткиње. Од воћа су конзервисане, трешње, вишње, јагоде, маслине, рибизле и кајсије а неке врсте су прерађивене и у сокове и слатка. Од поврћа су конзервисани грашак бораније, тиквице и патлиџан.

Потребно посуђе и прибор за рад Друштво је набавило и исти ће послужити за рад у овом правцу у будуће, како у Београду тако и у унатрашњости.

Бор. Љ. Нешић

---

† Живко Бугарчић

У другој седмици јуна месеца ове године пред Духовске празнике угасио се је живот Живка Бугарчића пољопривредника из Кулиноваца среза тршавског, редовног члана Чачанске Пољопривредне подружине од њеног оснивања.

И поред све помућености која данас у друштвеним и социалним односима влада, ипак у нашим селима нису ретки примери добрих и чврстих карактера. Али, за честитост, вредноћу, чедност, мирноћу темперамента и истрајност у раду покојног Живка, без устезања и без претеривања може да се каже, да му је мало било равних. Због ових лепих врлина јако је цењен, вољен и поштовзн како од својих укућана тако и од свих пријатеља и познаника.

Прве калемарске воћарске и виноградарске курсеве, приређиване у среском воћном и окружном лозном расаднику у Чачку у времену од 1904. до 1908 године, покојни Живко је редовно посећивао и марљиво пратио и примао поуке на њима и ове на своме газдинству примењивао. Овим и оваквим радом Живко је успео да своје, релативно мало имање, лепо уреди и на њему засади и гаји само најодабраније сорте воћака и грожђа. Сви смо се на чачавској пијаци журили да прво Живка са његовим корпама са воћем, грожђем и поврћем потражимо, па ако њега нема, онда тек идемо код других.

Покојни Живко је увек узимао учешћа у свима пољопривредним и задружним манифестацијама, изложбама, конгресима, конференцијама и др. скуповима као скроман али врло искрен сарадник и прави пријатељ свих акција, установа и удружења која раде на побољшању живота на селу.

Његови су производи на изложбама увек били међу најбољима и награђивани дипломама, похвалницима и материјалним наградама.

Приликом сахране са покојником су се опростили свештеник г. Гојко Ђукнић а у име Чачанске Подружине члан Управе г. Милош Петронијевић.

На дому Чачанске Пољопривредне подружине виje се црн барјак у знак жалости за својим врлим чланом који је Подружину, после свог дома, највише волео као школу за стручно просвећивање.

Слава Живку Бугарчићу! Лака му земља коју је искрено волео и као војник одано и јуначки бранио.

Бор. Љ. Нешић.

Извод из записника управног одбора српског пољопривредног друштва

XVII седница одлучено је: Да се Подружини у Крњеву одобри настављање рада у овој години кад испуни услове по правилима.

Да се одобри кредит у роби за ову годину Подружини у Каменару 10.000, у Трстенику 80.000, у Превешту 17.500, у Козељу 15.000, у Јунковцу 8.956 и Подружини у Лебану 15.500 динара.

Да се изврши набавка 3 ком. двореднх сејалица за кукуруз, 20 запрашивача за лозу, 1000 кгр. семена грахорице и 50 кгр. гледичје.

Да се узме у комисиону продају до 1000 кгр. уранијe зеленила и да фирма може да рекламира продају.

Да се Главној набављачкој задрузи у Петровграду уступи тражена количина рафије по одређеној цени за готово са 2.½% попуста.

Да се г. Бранislаву С. Марковићу секретару Подружине у Јагодини исплати 108 динара на име хонорара за рад у 1934. год.

Да се Народној књижници и читаоници у Кочанима бесплатно изда једна колекција књига од спремљених за давање Пољопривредним књижицама и читаоницама.

Да се молба Милосава А. Томовића пошаље Министарству пољопривреде.

Да се усвоји распоред препарата за пролетњу и летњу борбу противу штеточина и болести на воћкама из накнадне помоћи Народне банке и да се у вези са овим изврши набавка 300 кгр. уранијe зеленила.

По поднетој оставци г. Боже Ранковића на чланство у Управном одбору одлучено је, да Управни одбор не може да усвоји разлоге његове оставке и исту му не уважава.

XVIII седница одлучено је: Да се усвоји предлог књи-

жевног одбора о откупу 50 ком. књига „Шљива пожегача", од Драгутина Спремића.

Да се одобри кредит у роби за ову годину Подружини у Превешту 1000, у Сараорцима 8.000 и у Белановици 25.800 динара.

Да се подружинама у Лозници и Рошцима на место 10 кгр. уранијe зеленила датих из накнадне помоћи Народне банке изда по 100 кгр. плавог камена под истим условима с тим да пошаљу менице за део који узимају на кредит.

Да се Подружини у Милутовцу одобри нов кредит за тек. год. кад испуни услове по правилима и одлукама Управе о кредитирању подружина с тим да се у нов кредит урачуна и остатак дуга из 1934. године.

Да се Подружини у Голобоку не може одобрити нов кредит за тек. год. пошто је немарљиво одговарала на обавезе из ранијих година и има већу суму старога дуга.

Да се Подружини у Белановици из накнадне помоћи Народне банке изда још и једна прскалица „Мало чудо" са бамбусовом трском.

Да се изврши набавка 1000 кгр. пломбираног семена луперке, 300 ком. прскалица „Плац" Н. 1. и 5000 кгр. сумпора у праху. Да се набавка прскалица објави преко „Тежака" да ће се за готово продавати по 540 а на кредит 600 динара комад.

Да се траже цене сточних серума од фабрика и Савеза здравствених задруга.

Да се изврши исплата утрошене количине уранијe зеленила и да се тражи 200 кгр. у комисиону продају.

Да се прими у састав Друштва ново-основана Пољопривредна књижница и читаоница и Омладинска дружина у селу Брежану, среза пожаревачког бановине Дунавске.

Да се Подружини у Изањици из помоћи Народне банке са 50% попуста у место 20 кгр. уранијe зеленила изда једна аутомагска прскалица „Ное".

Да се Соколској чети у Каменову не могу дати тражене књиге бесплатно, већ само са 50% попуста.

Да се усвоје предложене мере и радови на одбрани воћа лозе и цвећа од штеточина и болести у околини Београда с тим да се води евиденција о утрошеном материјалу и да се особље кад не ради на томе користи за рад у друштвеном магацину а празне кантице да се враћају.

Да се изврши набавка 30 ком. кантица за експедицију сумпорно-кречне чорбе ради опитних прскања.

Да се у Друштву установи градинарска секција.

XIX седница одлучено је: Да се одобри накнадни кредит у 10.000 дин. Пољопривредној подружини у Лозници.

Да се Подружини у Врању пошаље семе мухара у вредности од 60 динара.

Да се Подружини у Козељу изда 400 кгр. плавог ка-

мена и 10 кгр. ураније зеленила са 50% попуста из помоћи Народне банке ради сузбијања штеточина и болести на воћкама.

Да се изврши набавка 50 кгр. азбеста по означеној цени и условима.

Да се Пољопривредним књижницама и читаоницама и омладинским дружинама у Суботици и Купиновцу среза ресавског изда по 1500 свега 3000 динара на име помоћи ради приређивања и извођења поучних екскурзија њихових чланова.

Да се Пољопривредној подружини на Убу изда 10 кгр. ураније зеленила и један лењи запрашивач „Торпиљ" са 50% попуста из помоћи Народне банке ради сузбијања воћних штеточина и болести.

По позиву Савеза здравствених задруга ради учешћа на Конгресу у Брислу за побољшање живота на селу одлучено је да се умоле г. Дуњић и г ђа Булка Јосифовић редовни чланови друштвени, да спреме кратке реферате у смислу послатог програма за Конгрес. Реферати да не буду већи од 300 речи.

Претседник г. Др. Т. Митровић реферише, да је у друштвеним просторијама одржано успело предавање из цвећарства. Предавачу г. Зечевићу и Др. Ђаји изјављује захвалност и то г. Зечевићу као предавачу а г. Ђаји што је уложио велики труд око прибављања свих потреба за демонстрације и уређења сале за предавање.

Пошто је члан Управе г. Божа Ранковић, поднео оставку то Одбор одлучује: да се на његово место за члана Управног одбора позове г. М. Никетић, који је на прошлом збору Друштва имао највећи број гласова.

Где год нађеш згодно место, ту воћку посади!

Читај „Тежак" и дај другом да чита.

Штампарија М. Цветковића, Београд, — Војводе Гагрица 62.
Телефон 23-178.

Универзитетска Библиотека Београд

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ.

Бр. 15. Београд, 1 АВГУСТ 1935 год. Год. 62.

ПОД ПОКРОВИТЕЉСТВОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА II.

ТЕЖАК

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА
ОСНОВАН 1869 ГОД.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. Д-р. Т. МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32.

УРЕДНИК
Д-р МЛАДЕН ЈОСИФОВИЋ
Јаворска ул. бр 7

Садржај:

Инж. агр. *Ђорђе Вакањац.* — Нешто о обради земљишта.

Вуле Вујачић. — Борба против лисних вашију на воћкама.

Ст. Д. Лукић. — Поводом сушења делова леторасте на воћкама.

Асен С. Станчевић. — Јапанска кајсија.

Dr. *Павле Вукасовић.* — О житном пивцу.

Вића П. Матић. — Једна порука пољопривредницима.

Наталија Ђуровић. — Конзервисање воћа с медом.

Питања и одговори.

Из ваших подружина.

Пољопривредна књижевност.

Извод из записника Управе Срп. пољ. друштва.

Уредништвоц Немањина ул. 15. — Рукописи се не враћају. — Излази двапут месечно Годишња претплата Дин. 30 а за ђаке и војнике Дин. 15. — Чековни рачун 50.350 — Телефон Српског пољопривредног друштва. Канцеларија 29-302, магацин 27-702.

Нешто о обради земљишта

Поред привредних услова и особина земљишта, начин обраде може, такође, да утиче на принос наших усева, разумном обрадом могу се и сиромашнија земљишта поправити, док се непажњом и најбогатија могу упропастити. Честа је код нас појава пљачкашког газдовања са земљиштем. Земљишту се више година одузима све а ништа не даје и не враћа. Оно се често не обрађује како ваља. Код нас се у правцу поправке земљишта и повећавања његовог приноса урадило веома мало. Још увек ми обраћамо већу пажњу површини, а никако дубини. Код нас се обично сматра да се докупљивањем новог над кнађује изнуреност старог. — Отуд се намеће питање правилне обраде у вези са поправком и ђубрењем.

Обрада има за циљ да се земљиште припреми и оспособи за усеве. Главни део обраде је само орање земљишта. Али пре орања је потребно обавити извесну припрему, као уништавање лединe, ако је има, а затим заоравање стрњике и уништавање корова.

Уништавање ледине врши се на два начина: 1) орањем са превртањем бразде, при чему дубина не сме бити већа од 15—20 см. Ово се може постићи тзв. енглеским плугом. Врши се у циљу сузбијања влаге да би се осушило оно земљиште, које је намењено обради; 2) Други начин уништавања ледине јесте отсецање горњег слоја ледине, превртањем ове на дно бразде и затрпавањем прашном земљом. То се постиже плугом са предплужњаком („Саков") Овај други начин се примењује обично на лединu са пићним биљкама, које не дају затворени бусен. После ових припрема приступа се главном орању на дубину.

Заоравање стрњике постиже се тзв. „љушћењем", при чему се отсеца танак слој површине оранице 4—6 см. Овде није циљ да се уништи покривач, већ да се сачува влага и његове добре особине. Ова радња се мора вршити у суво доба, одмах после жетве, јер стрњика брзо отврдне. Растурено стајско ђубре олакшава рад „љушћења".

После заоравања стрњике, приступа се одвојено главном орању. Време орања се бира према томе да ли се жели сетва озимних или јарих усева. Код оних првих време орања је раније, а код јарих доцније. Чак се некад остави да презими непооране. Али је увек боље да њива презими поорана. Отуд важност јесењег дубоког орања. Јесење орање је неопходно пред сетву озимних усева. Оно је једно од најутицајнијих сретстава за повећавање приносне вредности земљишта. — Јесење орање може доћи после угара, неког усева који рано напушта њиву (житарице) или после усева који доцније напушта њиву (окопавине). Код нас је овај последњи случај, нарочито после кукуруза, најчешћи. Тада се послови морају брзо да свршавају, земљиште се, такорећи и не одмори, а одмах се мора приступити орању. При том су неповољне прекомерне кише и велика влажност. Сама зима утиче на успех јесењег орања. Дужа оштрија зима са јаким мразевима побољшава обраду, („Мраз је најбољи орач"). Када је зима хладна, влажна, али без мразева — успех јесењег орања је мањи. Јесење орање треба да је дубоко, јер се на дубоко посраном земљишту, услед мраза, распадају велике грудве, а мање грудве прелазе у ситна зрна. Мраз, поред тога, добро утиче и на садржину ваздуха и влаге у земљишту. Даље успех јесењег орања зависи од типа, каквоће и грађе земљишта.

Што се тиче пролетњег орања, оно не може никад да замени јесење. Стога је оно нужно зло. Само када претрпани послом, не приспемо да с јесени пооремо, приступа се пролећњем орању.

Кад ваља поновити главно орање? У пракси и код напредних газдинства то се обавља сваки пут после усева. Притом дубина орања зависи од врсте усева. Јер разне наше ратарске биљке имају различиту дубину својих корнова: житарице 1 м., окопавине 1,5 м., луцерка више метара дубине. Али није потребно да се напр према 1 м дубине корена житарица и само орање врши на 1 м. дубине. За житарице је довољна дубина 15 до 16 см., а права дубина је 15 до 20 см.

Дубина зависи од оруђа, плуга, спреге, радне снаге, затим и од особина оранице и здравице. Има случајева плитке оранице где ни најсавршенија оруђа не помажу и где је ралица незаменљива

Услови за добру обраду су ови: повољна грађа земљишта, блага лепљивост, када оно није склоно да гради велике грудве, да се честице земљишта не расплину и не хватају за плуг у облику блата. Например, кречна земљишта се одликују благом лепљивошћу. Добро оруђе, у првом реду плуг, као најсавршеније оруђе које сече, преврће и меша ораницу, услов је добре обраде. Питање оруђа у земљорадњи претставља једно посебно питање у обради. За добро орање најподеснија је умерена влажност земљишта, што зависи од „времена" дотичног краја. Затим површина земљишта треба да је растресита.

У пракси се у погледу обраде стиче извесно искуство код пољопривредника. Припрема саме површине оранице за сетву не мање је важна. Да би семе усева добро клијало и расло, потребни су извесни захтеви за то: земља треба да је мека уситњена, уравњена, да обезбеђује довољно хране, влаге, топлоте и ваздуха за дисање. Оно затим, треба да се заорава на извесну дубину да би се сачувало од непријатеља (тица). Сви ови захтеви постижу се најпре орањем. Али то све још није довољно, јер површина и после орања може да буде пуна грудава и неуравњена. Стога се у припреми површине за сетву, приступа дрљању и ваљању. Што се тиче времена када се има да обави ова припрема, показало се у пракси да је то најбоље пред саму сетву т. ј. између главног орања и припреме треба да прође што више времена. Ово зависи од стања земљишта и од тога да ли се жели обавити сетва с пролећа или с јесени. Кад земљиште презими непоорано, после пролећњег орања мора се обавити одмах и припрема.

При раду дрљачом и ваљком циљ је да се у главном униште постојеће грудве на њиви, што даје прилично тешкоће. Цео успех зависи од с мог стања земљишта. Ако је ово сувише влажно, зубци дрљаче

се загуше у блату, и површина се још више улегне, а ако је земљиште сувише суво и тврдо, дрљача отскаче и не врши никакав посао. Незгода дрљаче је само у томе што претвара земљиште у прашину, што је особито незгодно код земљишта која образују покорицу. Ваљцима се постиже разбијање грудава, равнање површине, и слегање земљишта. Важно је код ове две радње да се зна како њихов рад утиче на распоред влаге у оранициј. Отуд је често потребан наизменичан рад дрљачом и ваљком. Растресито, подрљано земљиште теже се исушује него поваљано, збијено. У томе влада код наших пољопривредника погрешно мишљење, јер сматрају да се ваљањем сачува влага земљишта, а да се дрљањем омогућава јаче исушивање. То, донекле, може да важи само за најплићи део на самој површини. Али за нас је важнији распоред влаге у унутрашњости, у дубини земљишта. Познато је да се влага земљишта управља по такозв. капиларности. (Капилари су као неке празне цевчице, дебљине длаке, које у дубини прожимају честице земљишта, спајајући унутрашњост овог са површином.) Кроз ове капиларе земљишта струји влага на више и опскрбљава биљку водом. Дрљањем, земљиште се растреса, чим се уништава ова капиларност. Ово има за последицу спречавање већег исисивања влаге на површину и њен губитак испаравањем. Ваљањем пак, успоставља се и поспешује та капиларност, услед чега се влага више губи. Стога је дрљање добро средство за чување влаге земљишта, што има важност особито за сушне крајеве. И ваљци и дрљаче могу бити из једног или више делова и различитог облика. Најпознатији су глатки ваљци, а има их прстенастих, тањирастих, бодљикавих и комбинованих. Према тежини има их лаких до 100 кг. тежине, средњих до 300 кг тешких преко 300 кг. тежине.

Ваљање, као што је речено има за главни циљ да разбије грудве. Када је површина јако растресита, ваља се да би се слегла. Ваљањем пре сетве, тежи се да семе не доспе дубоко. После сетве се ваља у циљу уравнања и олакшања доцнијег рада нпр. прашења,

затим да би се потстакло брже ницање семена, које услед притиска дол.зи у ближи додир честицама земљишта и влагом. Некад се врши ваљање сувише бујног усева да не би полегао Ваљак и дрљача служе дакле пре сетве и после сетве за припрему и за негу. Дрљачом, ко а може, т. које, да буде различита, врши се растресање горњег дела оранице од 5 до 15 см. дубине. Њен рад допуњује рад плуга. По већ узораном земљишту она уситњава, поравњава оно што се није могло по.тићи плугом. Ово последње се нарочито тражи пред сетву као услов за добро смештање семена, па се тада и најчешће дрља. Али се често, особито после сетве омашком, дрља да би се затрпало преостало семе. Препоручљиво је и дрљање усева, пшенице, кукуруза, и кромпира и др, после ницања. Тамо где има обрађених ливада и пашњака обавља се и дрљање ових.

Особито је значајно пролећње дрљање пшенице које се код нас веома мало практикује, било што је мало познато, било што се мисли да ће то повредити бокоре и проузроковати још веће закоровљавање. Све ово се спречава, када се изабере погодно време и начин. Не сме се ни преуранити ни задоцнити с радом. Најпогодније време за овај посао је април месец, јер дотле већ семе корова изникне и тако већ може да се захвати зупцима дрљаче и уништи. Успех овог дрљања је већи када је пшеница посејана на редове, јер нема толико опасности да ће се ишчупати бокори пшенице. Дрљање се овде врши дуж редова, а само код густих усева попреко. Иначе се овим дрљањем постижу све добре стране у погледу очувања влаге, пошто је обично у пролеће земљиште под озимом пшеницом тврдо, збијено и треба да се разбије и растресе и тим омогући продирање ваздуха и чување влаге. Истина подрљана пшеница не даје баш леп изглед, али то је споредно, јер се по старом искуству сматра „да је пшеница тек тада добро подрљана, када изгледа као да је баш тада посејана, т. ј. када се једва види који зелени лист".

Да проговоримо још нешто о заоравању стрњике и ђубрива. После жетве, уколико је год могуће пре, потребно је приступити заоравању стрњике (обично на 4 до 6 см.) Тим заоравањем чува се земљина влага, и олакшава се следеће главно орање. Правилно распадање сирових делова стрњике омогућава се радом микроорганизама. Важност заоравања стрњике је још и у томе што се испалом и растуреном семену корова даје могућност да исклија и да се лакше уништи. Ово заоравање даје успешније резултате, када следује одмах после жетве.

Када влада суша, заорано стрњиште се ваља и после прве кише одмах подрља. При влажном стању довољно је заорано стрњиште само подрљати.

Стајско ђубриво ставља се на знатну дубину, јер би из сувише плитко зораног слоја оранице, оруђа вадила ђубрива из земљишта. За озиме усеве, ваља ђубрити пре сетве. Ако се намерава применити вештачко ђубриво, онда ваља још на неизорану њиву расути ово, а после га заорати на дубину 15—20 см. За стајско ђубре, ако је сламасто, препоручљиво је да се извози на њиву одмах када се приступа главном орању. Изношење овог на стрњику, врши се обично после стрних усева или иза окопавина. Време када је најподесније да се стајско ђубре расури, зависи од момента главног орања. Најбоље је да се истодобно с растурањем, приступи за најкраће време и његовом заоравању.

Инж. агр. Ђорђе Вакањац.

Борба против лисних ваши ју на воћкама

Поред многих штетечина које нападају воћке, велику штету чине и лисне ваши, особито младим воћкама које су у порасту.

Лисне ваши су за одрасле воћке мање опасне него ли друге неке штеточине, али за брескву и ја-

буку лисна ваш је врло опасан штетник, па макар и кад су ове одрасле.

Колику штету лисна ваш може да причини најтачније се види код одраслих бресака, које су понеле пун и обилан род, па када их је ваш напала плодови су престали даље да се развијају и добили су сасушену скамењену форму, па нити отпадају са дрвета а сазрети уопште не могу. То долази отуда што се ваши множе врло брзо, сишу прерађену храну и уопште ометају да лист шаље храну у плод, те често пута и сама воћка може бити доведена у питање. Ово важи нарочито за бресквe које су осетљиве. Лист, нападнут од ваши сковрџа се те се на први поглед може помешати са коврџајем као последицом болести. Ваш се прилепи за лист на његовој полеђини-наличју, те кад се лист сковрџа тешко до ваши допре раствор са којим изводимо борбу, зато је потребно одмах, чим се ваш примети предузети потребне и ефикасне мере.

Лисне ваши често пута пустоше воћне саднице по расадницима, нападајући све врсте воћака, изузимајући кајсије, вишње и ораха. У растилу у коме се појави ваш, а иста се на време не сузбије, нападнуте саднице се неће никад нормално и правилно развити а ластари неће моћи сазрети, па ће подлегнути зимским мразевима.

Против лисних ваши препоручују се многи препарати као: дувански екстракт, „Афидон", Агритокс, летњи Шел-биљобран, уљане емулзије и др. У подручном ми расаднику вршио сам пробе са напред означеним препаратима, па неки су проказали прилично добре резултате, док су неки били без икаквог дејства

Лисне ваши се ефикасно сузбијају са чорбом *Квасије* по следећом рецепту: На 100 литара воде узети 3 килограма квасије и 2 крг. обичног перућег сапуна.

Начин справљања.

а) У 20 литара воде ставити 3 кгр. квасије па кувати један сат т. ј. кад прокључа треба да ври један сат, како би се горчина по све излучила у воду.

б) За време док се кува квасија узети други суд са 10 литара воде, ставити на ватру, додати 2 кгр.

обичног перањег сапуна, па кувати и мешати док се сапун потпуно не раствори.

в) Када је квасија откувана, треба је добро процедити да се отстрани иверје (које би иначе сметало рад прскалице приликом прскања), па у процеђену врелу текућину сипати врели раствор сапуна. Ове две течности треба мешати одмах после скидања са ватре, иначе сапун би се сгрушао и не би се могла саставити добра чорба.

г) Емулзији квасије и сапуна (које ће бити нешто мање од 30 кгр јер је приликом кувања уврело) додати 70 кгр. воде, односно нешто мало више, како би се добило свега *сто литара*. Приликом сипања воде у емулзију треба једном метлицом брзо мешати, како би се добила једнако јака и правилно измешана чорба Овако справљена чорба биће 100% ефикасна за све врсте лисних вашију а листу у опште не шкоди. Руже се такође могу прскати са овом чорбом.

Пошто је чорба доста скупа, то се за бресквe, руже и саднице у растилима препоручује потапање нападнутић делова биљке, те се на тај начин уштеди 60% чорбе.

По израчунавању утврђено је да кошта 100 лит. чорбе 50 динара (3 кгр. квасије, рачунајући по 12 дин. килограм-стаје 36 динара, 2 кгр. сапуна по 7 динара 14 динара: Свега динара 50).

Напоминьем, да квасија ако се добро не спреми, по напред означеним рецепту, неће дати ефикасне резултаге. Зато је потребно строго пазити на означено справљање

Вуле М. Вујачић

Управник бановинског расадника. **Палић**

Поводом сушења делова летораста на воћкама

Сушење делова младих летораста на воћкама примећивано је и ранијих година. Али како је сушење

било у мањој мери није му се придавала важност, нити се улазило у истраживање узрока. Међутим сушење делова летораста у овој години узело је веће размере и на много места јако оштетило круну младих воћкица, или јако оштетила леторасте окуланата. Због тога се приступило проучавању тих случајева, истраживању узрока и истраживању подесних мера да се оштећењу летораста стане на пут.

Појава сушења делова летораста изгледа овако: у другој половини маја и током јуна, горња половина летораста прво вене; након неколико дана (7—8) свенути се део сасвим осуши, преломи код здравог дела летораста, дан два виси на лици, па потом пада на земљу. Дакле не пропада и не суши се цео летораст, већ само његов *горњи део* за 20—30 см. од врха па наниже. Наравно ако на овај начин пропадне већи број летораста једне воћке онда је круна јако оштећена, као и ако се већини летораста окуланата једног растила оштети на овај начин, да је и растило скоро упропашћено, јер се полет калема јако ремети.

Узрок је сушењу и пропадању делова младих летораста један штетни инсекат, кога воћари називају *плави рилаш* (Rhynchites coerulens). Рилаш причињава штету на један врло интересантан и веома срачунат начин за успех, те ће бити корисно да се то и опише. Наиме штету причињава само женка овог рилаша, док мушкарац у овом послу не игра никакву улогу.

Када се леторасти развију 40—50 см. што обично бива у другој половини маја и у јуну, женка својом оштром рилицом, изабрани летораст за 20—30 см ниже од врха нагризе доста јако, због чега летораст свене. Одмах за овим женка, ближе врху летораста или на самом врху, убоде 2—3 рупице, једну изнад друге и у сваку снесе по једно, ређе два или три јајета. Чим је јаја положила, женка се понова спушта на онај део летораста, односно на оно место на њему, које је раније већ нагризла, и својим оштрим рилом продужује засецање, глођање летораста. Након 7 дана од како су јаја положена у рупице излегу се ларве (црвићи), и продуже да живе у леторасту. За то исто

време женка је већ пресекла ластар, који, пошто се сасвим осуши, преломи се на засеченом месту, виси дан—два па потом пада на земљу. Када је ластар пао на земљу, ларве су се у њему већ толико развиле да су дорасле за чауреље, чему оне по природном нагону и теже. Тога ради излазе из сувог летораста у земљу, ту се уврте и учауре. Исте јесени из чауре излазе нови рилаши, који презимљују на заклоњеним деловима воћке, или у земљи око исте. У мају идуће године женке поновљ почињу своју штетну акцију на младим леторастима воћака.

За овог рилаша саопштавају се још и ови подаци:

1) на дрвету на које је пао, не држи се чврсто и лако се са истог стреса; 2) покрилци су му плави или плавичасто зелени, због чега је и добио име плави рилаш; 3) у прво време храни се соком из младих пупољака, потом и соком из цветова, а доцније соком из младих летораста; 4) у току године има само једну генерацију и зиму проводи као савршен инсекат; 5) женка носи округласта и жуто обојена јаја; 6) ларве (црвићи) су беличасте и безножне.

Противу плавог рилаша препоручују се ове мере:

1. Нагризле и увеле младаре, и оне који као суви још висе, *свакодневно* и најревносније отсецати, изнети и *одмах спалити*, а оне који су пали на земљу скупити и такође спалити.

2. Око стабла воћке ујесен наместити воћне појасеве или привезати гужве од сламе, у које се, као што је познато, многи инсекти па и овај рилаш, радо завлачи да презими. Током зиме појасеве и сламне гужве скинути и заједно са инсектима спалити.

3. Инсекат се лако отреса, чега ради у другој полсвини априла и у почетку маја стављати под воћку неки простирач а гране чукати неким дрветом да инсекти попадају на простирач, одакле их бацити у ватру.

4. Што чешће обрћивати земљу у обиму воћкине крошње, пошто се обрадом убија велики број чаура разних инсеката, па и овог рилаша.

Препоручује се да се воћке, почетком маја прскају раствором у коме има арсена, али ова прскања нису дала задовољавајуће резултате.

Најбоље практичне резултате дало је скупљање и спаљивање свенулих и сувих летораста, и то када се ово радило свакодневно, јер се на тај начин потпуно онемогућило пчелама да се учауре и да створају нове генерације. Када би овакву одбрану савесно проводили сви воћари поссигурно је да штете од овог инсекта не би било.

Ст. Д. Лукић

Јапанска кајсија

Ова лепа кајсија је јапанског порекла, а раширена је по целом свету, што су јој сигурно допринеле њезине истините врлине, а и рано сазревање. Из дана у дан њено гајење се све више шири и пропагира и то све због њене лепе и драгоцене особине.

Дрво јој успева у топлим и умереним положајима виноградарских покрајина, где даје одличне резултате, док у влажном и хладном поднебљу слабо напредује. Земљу тражи топлу, обично дубоку иловачу са довољном количином креча и која је преко лета прилично влажна. На сувом, песковитом и јако пропусном земљишту слабо успева, што је испитано и уверђено по воћњацима у Букову за последњих 6 година. Расте бујно и јако према осталим сортама до своје осме године, док после је средње бујности. Бочне водеће гране јако бујају у дужину, но подесним орезивањем да се уравнотежити с деблом. Дебло је јако и право, а круна пирамидална за разлику од свију осталих сората кајсија, које имају или лоптасту, или широкопљоснату круну. Бочне водеће гране тера под углом 30°. Не може се узгајати у свима вештачким воћним облицима, због свог природног инстикта да иде пирамидално, већ једино у облику косе кордунице, белгијске кордунице и вештачке и природне

пирамиде. Најбоље резултате даје, ако се гаји у облику природне пирамиде полувисоке воћке. Док је дрво младо кора дебла је глатка и светла затворено-љубичасте боје, док кад остари јако испуца, али и даље задржи своју карактеристичну боју. Гране и гранчице такође имају глатку и сјајну кору љубичасте боје. Уопште, ова сорта је врло карактеристична, тако да на први поглед да се приметити у воћњаку, макар она бала једина међу свима другим сортама. Лишће је средње величине елиптичног облика и према врху је јако шпицасто. Обод листа је слабо изрецкан. Боје је тамно зелене са танким и светлим нервима. Цвета обично крајем марта, или почетком априла и цветање траје око 6 дана. Ове, 1935 г., цветање је почело 7 априла, а завршило се 13 априла. Цветови су крупни, беличасторозе боје и имају пуно прашника за сплођивање.

Плод је крупан, или средње крупноће и облика је променљивог обично округластог. Браздица се слабо примећује, док је жиг (пупак) јако истакнут. Ка жигу обе стране плода се сужавају, од којих једна пљоштимице, док друга се лепо заобљује. Покожица је танка и глатка и не одваја се од меса. Златножуте је боје, док са присојне стране је испрскана многобројним ситним и врло густим светлоцрвеним тачкицама, које често запремају $^2/_3$ од целокупне површине плода, тако да на оку изгледа веома леп и привлачан. Петељкино удубљење је дубоко и широко и према браздици је развучено. Боје је прљавожуте. Месо је светложуто, а према коштици беличасто. Врло је сочно и јако укусно, слатко-накисело са веома пријатним мирисом, који се јако осећа у просторији у којој се и чувају плодови те сорте Коштица је мала до средње величине и њезин однос према месецу је 1:25,2 (2,5:63). Коштица се врло лако одваја од меса, око које долази извесна шупљивица. Боја коштице је затворено мрка, а површина јој је равна. Укус семенке је горак. Просечна тежина плода се креће од 70—75 грама.

Сазрева средином јуна месеца и то обично 2—3 недеље раније од других сората кајсија, што јој је то и допринело да се рашири по целом свету. Као зрела на дрвету не може дуго да остане, обично 3—4 дана и опадне, док у локалу се сачува 5—7 дана. Ако је желимо негде експедовати морамо је брати раније још док није омекшала.

Јапанска рана кајсија је изворна аустралска сорта, а одлична је и за разноврсне прерађевине као: мармаладу, пекмез, компот и др. Располовљени се плодови одлично суше.

Из горе изложеног види се да је ова сорта изворна, те је отуда смело можемо препоручити за гајење по целој нашој држави, а поглавито у воћарским крајевима Северне Србије, јер јој је дрво јако и отпорно, плодови крупни, лепо обојени и врло привлачни, укус и мирис изванредан, коштица у сразмери према месу је мала; као зрела сачува се скоро недељу дана, те се може транспортовати и на већу даљину и што је најглавније сазрева 2 до 3 недеље раније од других сората кајсија, а одмах после најпознијих сорти трешања, те се одлично уновчава, скоро боље и од бресака.

Асен С. Станчевић
практикант Сред. пољ. школе у Букову

О житном пиљцу

Подружина Рошци-Прељина јавља: Једна буба, у огромном друштву, напада и уништава њиве у читавом једном засеку Рожада, а сада се почела и даље ширити и задаје све више бриге овдашњим земљорадницима. Буба се одједном појави на њивама у грдном броју чим пшеница постане млечна, упија се у зрно и када га исише-изгризе прелази на друго док не страда цео клас. И то тако траје док пшеница не почне да чвршћа, када се брзо, неосетно и одједном изгуби.

Многима половину приноса, а некима и више, уништила је ова буба те се људи решавају да ли да идуће године уопште гаје пшеницу.

Обавештење. Штеточина о којој се овде ради је познати пивац (*Анисоплиа*). О њему је већ писано у Тежаку али с обзиром на јачину навале и све чешће појаве морамо се мало дуже на њему задржати.

Пивац је честа штеточина пшенице и понеких година наноси врло велике штете. Изгледа да се у последње време све чешће јавља и има га у брдским крајевима где га раније није ни било, или га је било у тако слабој мери да није привлачио пажњу. Његово све јаче ширење у вези је са све већим гајењем пшенице. Нове сорте пшеница, тако звани пролифик успевају и дају добар принос и у крајевима где се раније пшеница мало сејала, а са повећаном производњом, дошле су и све чешће и опасније навале.

Поставља се одмах питање зашто овај штеточина није онда опасан у нашим познатим житарским крајевима, где се из године у годину огромне површине налазе под пшеницом? И ту се понекад јаве јаче навале, али јако множење бубе онемогућено је добром обрадом земље, нарочито заоравањем стрњике (угарањем), и ако мало разгледамо како штеточина живи, ово ће нам одмах бити само од себе јасно.

Опажања која доставља Подружина врло су тачна. Буба се јавља на класју када је зрно већ израсло и храни се њиме све док сасвим не очврсне. За то време она се и спарује и по лепом, сунчаном дану, на све стране само парове и налазите. Оплођене женке убрзо напуштају клас, силазе на земљу и носе многобројна јаја. Иако могу да лете, оне обично остају на истој њиви и зато су поједина места нарочито јако заражена из године у годину. Мали црвићи остају у земљи изгледа две године, хранећи се жилицама. Током друге године они потпуно израсту, претварају се у лутке, а лутке дају одрасле с пролећа, када пшеница класа.

Како ћемо се борити против овог штеточине који се јавља само за кратко време, када не можемо да уђемо у њиву и да га по њој хватамо? Истина, препоручивана су скупљања одраслих буба, али то се у пракси може урадити само по ивицама њива, па и тада се мора вршити обазриво, најбоље са мрежом јер од додира бубе се опуштају и одмах падају на земљу.

Морамо дакле тражити други начин сузбијања и најважнији међу њиме јесте да се најпре црвићи, т. ј. ларве бубе у земљи, а затим и одраслим бубама онемогући исхрана и да се глађу уморе.

За црвиће у земљи ово је доста лако изводљиво. Потребно је само заоравати стрњику, и то одмах после жетве, пре но што се земља окори. Ако су лета влажна, чим се коров у јачој мери јави, треба наново угарити. Угарењем један

велики део избацује се на површину и пропада од сунца и суше, или га поједу птице, а црвићи у земљи остају без хране док се њива наново не затрава. *Добро заоравање стрњике је према томе прва и најважнија мера против штеточине*, али оно још никако не може да продре, и већина земљорадника још за њега неће ни да зна.

Друга мера против бубе је *добар плодоред*, и то најмање трогодишњи. Одрасле бубе хране се пшеничним зрном, иако га не могу наћи морају угинути од глади или отићи из тог краја. И зато у јако зараженим крајевима требало би престати са сејањем пшенице за две године; само у пракси је тешко овако нешто спровести, ма да би то била радикална мера против штеточине.

Трогодишњи плодоред и заоравање стрњике и у најјаче зараженим крајевима дају одличне резултате и у току неколико година штеточина би ишчезао сам од себе, као што је и дошао.

Др. П. Вукасовић.

Једна порука пољопривредницима

Пре светског рата, наш је народ већину свога одела израђивао сам у своме дому. Од лана (ћетена) и кудеље (конопље) које је сам производио, домаћице су преле прећу, и ткале на својим разбојима платно. Кад се живот мало више развио и погледало се и на лепоту, почео се куповати памук и ткало се финије платно од памучне основе и кудељне или ланене потке. Од овчије вуне, била грубља или финија, домаћице су преле и ткале сукно, које се у ваљарицама ваљало и од њега се кројило мушко одело. А за женскиње су се, од боље вуне израђивале вунене тканине, издржљиве и хигијенски удобне. Тако исто и ћилими, губери за покривање и шаренице за разне потребе. Врло се мало куповало за новац стајаћег, празничног одела, за мушки и женски живаљ. И то празнично, нарочито мушко одело, трајало је по неколико година. Чувало се за свечане дане.

Али светски рат поремегио је ту нашу дивну радиност. Нарочито инокосан сељак, одељен из породичне задруге, био је принуђен да иде у дућане и да купује себи одело од финијих израђевина. Настало је неразумно такмичење која ће сељанка, као и варошанка, купити боље па и скупоценије одело. Није се много гледало на његову трајност и удобност. Покисне ли само једанпут, оно постане као пелена и мора да се купи ново. Ту економску слабост народа, фабрике су иско-

ришћавале и продавале му робу од мање вредности за скупе паре. И та је појава један од већих узрока, створене кризе. Нарочито кад су цене пољопривредникових производа много пале, а индустријске израђевине за одела, остале скоро на истој великој цени, или су врло мало постале јевтиније.

Да бисмо се од те кризе лечили и повратили своју домаћу, кућевну радиност, израду домаћег одела на селу, поред осталих мера у земљи, установљено је пре две године Друштво: *„Југословенска народна ношња"*, са задатком, да у народу поврати оне лепе обичаје народне ношње. *Оно је одмах почело да уноси у народ нове савршеније преслице и разбоје.* Држало је предавање како се са тим преслицама и разбојима много више и боље опреде и изатка, него на старинским преслицама и разбојима. Друштво је смештено у Добрачиној бр. 5 у Београду. Разумно би било, да пољопривредници, кад одлазе у Београд сврате у то друштво, да са њим ступе у везу и да добију упутство за рад, на овоме своме корисном послу. Нарочито препоручујемо и умољавамо младе сеоске учитељице да ступе у везу са овим друштвом и упуте сеоске девојке и домаћице, да прихвате рад на народној ношњи, себе ради. Ми знамо неке младе учитељице, које су почеле овај рад, па су га брзо напустиле. Треба да истрају, па да до циља дођу. И сеоски учитељи ће учинити добро народу, ако га на овај рад упуте.

Али да би народ на селу, могао имати што више материјала за израду свога одела, на првом месту платна, неопходно је потребно, да сеје и гаји што више ћетена (лана) и кудеље (конопље). Ту потребу народ је опазио и почео да сеје више ових предивастих биљака. Али ипак мало. Треба да их сеје још много више, да подмири најпре своју потребу, па том да продаје у градовима на пијацама. О најбољем начину гајења лана и конопље биће посебног говора у идућем броју Тежака.

Вића П. Матић

Конзервисање воћа са медом

Наш народ гаји много пчеле, па према томе има и доста меда; а исто тако има код нас и разне врсте воћа па могу лако на јефтин начин са мало труда наше сеоске домаћице, да оставе по коју теглу воћа за зимску исхрану својих укућана. Сем тога мед је врло хранљив, зато нека домаћице не пропусте ову прилику и нека се користе овим упутствима.

Све врсте воћа крупнијег и ситнијег могу се оставити са медом. Воће се са медом може остављати на дуже и краће

време. Ако хоћемо за краће време да сачувамо воће ситније и меко као нпр. јагоду, малину, рибизлу, купину, онда воће добро проперемо и добро га осушимо, а ако хоћемо крупније као: кајсију, брескву, крушку и др. в ће избришемо чистом крпом, дршку крушке скратимо на $^1/_3$ величине, а с доње стране отстранимо црне делове. Тако припремљено воће ређамо у опрану и искувану теглу. Затим се налива медом. Воће мора бити покривено бар $^1/_2$—1 прста медом, а у тегли треба да остане празан простор бар за 3—4 прста. Ово нам је потребно с тога, што и воће пусти свој сок. За време стајања, мед у тегли са воћем добија боју и укус воћа, које је у тегли нпр. малине и др.

Али када остављамо воће са медом на дуже време од 5—6 месеци поступамо унеколико друкчије.

Одабере се здраво воће, без икаквих мрља, потпуно зрело и тако спремно воће бари нпр. крушка, јабука, шљива, дуња и др. са љуском или без ње. Ово зависи од укуса саме домаћице и оних за које се спрема. Ако се бари са љуском, онда се воће претходно опере. Барење воћа врши се у кључалој води за време од 5—10 минута (према томе да ли је воће мекше или тврђе) са додатком лимунтуса величине лешника на $1^1/_2$ л. воде. Воће се из кључале воде потапа у хладну, да се освежи. Затим се после кратком времена хладна вода из суда проспе, а воће се ставља на какав решеткасти суд, да се оцеди. За овим се воће слаже у искуване тегле.

Сок односно сируп за наливање воћа припрема се тако, да се један део меда и воде кува дотле, док има пене у суду, у коме се кува. Пена се скида за све време кувања. Кад не буде више пене, сируп је скуван. Колика ће се количина меда употребити за сируп, зависи од тога какву врсту воћа остављамо: слађу или киселију, затим од укуса потрошача, најзад од материјалне могућности појединаца. За теглу од $^3/_4$ литра довољно је 200 грама меда да се скува са $^1/_2$ литре воде. Ова количина меда довољна је да нам сачува — конзервира воће, а може се на исту количину воде употребити 300—350 грама меда, ако се жели већа сласт.

Воће се скоро увек оставља на исти начин, само је доба кувања у лонцу рекс или сбичном различита, а томе се унеколико промени и медни сок Најбоље је за кување меда употребити добро прокључалу воду, зато што у њој нема креча. Мед са водом мора добро да се кува, док се потпуно не раствори.

У место воде домаћица може да кува сок неког другог воћа са медом, на већ описани начин. нпр. 200 грама меда са $^1/_2$ литра сока од малине и да употреби за наливање компота од крушака. Овде се оставља у избору потпуна слобода домаћици.

Спремљено воће у виду компота на овај начин чува се на хладном, сухом, промајном месту.

Може се једна иста врста воћа са медом оставити на више начина. Најједноставнији су ови:

Компот од бресака са медом.

Обришу се одабране зреле бресквe, затим се исеку на половине и ређају у искувану теглу. Скува се и сируп од 200—350 гр. меда са $^1/_2$ л. воде на већ изложени начин. Налива се врућ преко набареног воћа. Тегла се затвори и кува се пола часа (30 минута) на 80°C у обичном или рекс лонцу. За теглу од $^3/_4$ литра потребно је неочишћеног воћа $^3/_4$ кгр. и $^1/_2$ литре воде.

На исти се начин оставља и компот од кајсија.

Компот од крушака са медом.

Одабране, очишћене крушке од љусака или са љуском (тада се добро оперу) исеку се на половине или четвртине што зависи од укуса саме домаћице, а ако су ситније могу се оставити и целе. Воће се бари од 5—10 минута у кључалој води, док не буде мекано толико, да је пријатно за јело. Даље се поступа у раду на већ изложени начин. Сируп се скува од 200—350 грама меда са $^1/_2$ л. воде или каквог воћног — сока за једну теглу. На обарено воће сипа се сируп прохлађен. Пошто се тегла затвори, кува се 15 минута (четврт часа) на 80C. у лонцу.

Компот од крушака са медом на други начин.

Крушке се припремају на већ описани начин, и сложе се у искуване тегле. На 5 кгр. крушака скува се сируп од једног килограма меда са $1^1/_2$ литром воде. У скувани сируп се додаје $^1/_4$ литра чистог алкохола. Овом се мешавином налива воће. Тегле се затварају и кувају 15 минута на 80°C.

Компот од малина са медом.

Одаберу се зреле ненагњечене малине, проперу се и сложе у искувану теглу. Скува се сируп од 350 гр. меда са $^1/_2$ л. воде. Налива се врућ на малину, затим се тегла затвори и кува се 20 минута на 80°C.

Компот од шљива са медом.

Одабране, опране и просушене шљиве очисте се од коштица. Затим се одмах слажу у искувану теглу необорене (а

може домаћица и да их бари највише 5 минута на већ ранији описани начин), затим додаје шипку ваниле ради мириса, ако хоће. Скува се сируп од 200—350 гр. меда са $^1/_2$ л. воде. Налива се тегла и кува 15 минута на 80°C.

Наталија Ђуровић.

Питања и одговори

Питање: Марисав Максимовић из Страгара — Трстеник пита: Миливоје имао два сина: Војислава и Јеврема. Син Војислав имао два сина и кћер, Јеврем једног сина. Миливоје и Јеврем умрли су 1915 год. Војислав 1918 год. Жена Војислава преудала се, а Војислављеви синови умрли су 1922 год. Војислављева жена са ћерком тражи деобу са сином пок. Јеврема и да ли на ово има право, пошто Миливојева жена исто имање ужива са својим унуком?

Одговор: По одредбама § 413 грађ. зак. и даљих, жена по смрти мужа остаје на уживању мужевљевих добара и ужива их заједно са онима, који су и за живота пок. јој мужа на овим добрима уживали. Према овоме, сам закон удовици осигурава право на уживање на мужевљевом имању. Како је у питању удовица пок. Миливоја, она има право уживања на свим добрима пок. Миливоја, заједно са унуком сина јој пок. Јеврема и унуком сина јој пок. Војислава.

Међутим ако би заостала удова или пак наследници тражили деобу, у таком случају удови припада раван део са наследницима. Са овог дела удову нико кренути не може за њеног живота или евентуалне њене преудаје.

Како пак ћерка пок. Војислава тражи деобу било из којих разлога, то ће се целокупно имање пок. Миливоја морати поделити на три равна дела. Један део припада удови пок. Миливоја, други сину пок. Јеврема а трећи ћерки пок. Војислава. Део који припадне удови пок. Миливоја, остаће њој на уживању до њене преудаје или смрти.

По смрти удове пок. Миливоја, наследници: син пок. Јеврема и ћерка пок. Војислава, припали део удови пок. Миливоја, поделиће на равне делове. Овака деоба имања пок. Миливоја због тога је, што су га по његовој смрти, као његови наследници по закону наслеђивали његови синови или њихови питомци, по праву престављања — син пок. Јеврема. Како је пок. Војислав надживео свог оца, то је његов део био прешао на њега, односно његове законске наследнике — децу. Како имање пок. Миливоја није дељено, а исто је до сада

имање било под теретом удовичког уживања, то се сада има прво узинити деоба, како је то напред објашњено.

Што се тиче жене пок. Војислава, она у питању деобе овог имања нема никаквог права, јер се је преудала, а у овом случају она се јавља само као природни заступник своје деце.

М. Ђурђевић.

Питање: Једна жена — баба имала је очевину. По смрти мужа остане на очевом имању са женском децом, јер мушке није ни имала. У кућу доведе зета. Зет позајми 1000 дин. а изда заједмодавцу признаницу и једну ливаду у залог. Међутим баба прода све имање зету и још једном човеку. Тада се испостави да заложена ливада није била зетова, већ бабина. Купац не хтедне признати овај дуг зета, па он прода другом, и овај трећем лицу. Нико од купаца питачу не признаје датих 1000 динара на зајам зету, који је у међувремену умро. Како могу доћи до датих 1000 дин. да ли се могу бранити уверењем о слабом стању; имам ли право откупа?

Одговор: По одредбама Грађанског закона, у општем делу каже се, да оно што ко нема сам, не може ни другим дати, нити му може више права уступити но што сам има, као да нико туђе не може дати. Према овоме законском тексту бабин зет није вам могао да позајмљених му 1000 динара уз признаницу дати у залогу и ливаду, која није била његова. Да би дошли до својих датих 1000 дин. мораћете тражити обезбеђење на имању наследника издаваоца признанице. Без утицаја је, што признаница од власти није потврђена. Ви ћете у тужби навести, да сте дали 1000 дин. да је издаваоц признанице издајући ову признаницу, дуг признао, па како је он умро, то су наследници дужни овај дуг умрлог да плате. У овом спору имаћете једино успеха.

Што се тиче питања, да ли можете садањем купцу заложене ливаде истаћи приговор, да је она вама дата на позајмљених 1000 дин. не може се ништа успети. Њих никако овај дуг не везује, јер зет није ни могао дати вам ливаду' пошто он није ни био власник од исте.

Исто тако не можете истицати приговор, да немате довољно земље, да би ливаду могли задржати.

Такође немате право и на приговор пречег права откупа. Као што смо горе навели, једино да добћете до Ваших 1000 дин. можете успети тужбом наследника издаваоца признанице.

М. Ђурђевић.

Питање: Живко Ф. Николић, из Мутња пита по пресуди Изборног и Касационог суда општинска управа неће да му

да на руковање земљу коју је по пресуди Касац. суда њему досуђења. Моли за савет, шта да ради, да би ово имање добио на уживање као својину.

Одговор: Обратићете се Среском суду, поднећете пресуду Касационог суда и тражити, да вас уведе у посед. Ако постоје земљишне књиге, тражићете, да се у књиге упишете као власник досуђеног земљишта, по наведеним пресудама Изборног и Касационог суда, а ако књиге не постоје, опет ће те се обратити суду, да вам се на добијено спорно земљиште изда тапија. Општински суд код пресуде Касационог суда не може поново упућивати вас на спор, пошто је по овом питању донео коначну одлуку Касациони суд. На позив суда тапија вам се мора издати, ако нису у питању неке друге сметње, као на пр. експропријација.

М. Ђурђевић.

Одговор: на питање Обрада Јашовића — Пећанац. —

Разлози, да крава не тражи бика могу бити различити. Није редак случај да је по среди и наследност. Кондиција — хранидбено стање — игра тако исто веома важну улогу. Тако се на пример дешава, да сувише уређена крава неће да тражи бика, а тако исто и слабо храњена и изнемогла грла избегавају да траже и приме мужјака. Нарочиту пажњу треба обратити за исхрану и у сваком случају избегавати храну, која садржи много воде.

Појачање тражења — вођења — можемо постићи ако грлу пружимо могућност, да се што више креће у слободној природи у друштву мужјака. И у штали треба оваква грла сместити тако, да су у близини мушкарца.

Од лекова даје одличне резултате такозвани ЈОХИМБИН, кога дајемо или на уста или подкожним инјекцијама. Разуме ће, да овај посао може да ради само ветеринар.

Ф. М.

Питање: Имам ливаду од 25 ари првокласног земљишта, црнице помешане с песком, у равници поред реке. Прошле зиме по ливади река је насула песак у висини 5—10 см. На земљишту расте већином грска. У околини добро успевају од воћа шљива, крушка, јабука и орах. Ове јесени намеравам на том земљишту подићи воћњак или багремар. Молим за обавештење и савет.

Антић Д. Ђорђе.
Пољопривредник из села Грудоша,
среза Добричког

Одговор: Судећи према томе што на ливади расте вепринова трска, земљиште мора да је и сувише влажно; сва је вероватноћа да неће моћи добро успевати нити воће нити багрем. Пробајте ископати усред земљишта једну рупу дубоку најмање 1.20 м. и запажајте и мерите преко целог лета, јесени и зиме ону дубину на којој се налази стајаћа вода у земљи. Ако запазите да се вода задржава на дубини мањој од 75 см. испод површине за дуже времена (по више недеља), онда немојте никако садити воћке. Ако би вода остајала на дубини већој од 75—90 см. а на мању дубину да се попне само за неколико дана после јаких киша или топљења снега, онда би још могли пробати са шљивама или јабукама, које имају плиће жиле. Друго воће не би ни у том случају могло добро напредовати.

Ближи савети не могу се дати без излажења на лице места и без даљег испитивања прилика.

Инж. агр. Фр. Лукман

Из наших подружина.

Пољопривредне Омладинске дружине из села: Суботице, Купиновца и Розинде ресавског среза а уз помоћ Српског Пољопривредног Друштва организовале су једну пољопривредну екскурзију од 30 чланова омладинаца под вођством: г. г. Петра Петровића свештеника, Мије Дугоњића, и Панте Ликовидова учитеља, и г-ђице Круне Ђорђевић, учитељице.

Према сачињеном програму екскурзија је кренула на дан 24 јуна тек. год. на Опленац да се поклоне гробу Краља Мученика Александра I.

Над гробом Краља Мученика припалио је један омладинац свећу у тежини од 2 килограма; затим је г. Петар Петровић свештеник одржао помен, а г. Мијо Дугоњић учитељ одржао комеморативни говор у коме је истакао рад и дела Краља Мученика, затим су сви скупа одали почаст ћутањем од једног минута у клечећем ставу.

По том су чланови омладинци разгледали цркву; затим су исто тако разгледали стару цркву Вожда Карађорђа.

На дан 25 јуна екскурзија је обишла и бановински расадник у Тополи, где је омладинце лепо прихватио управник расадника г. Радован Степановић, који је омладинце провео кроз расадник и детаљно им објаснио поједине радове у расаднику, показујући им разне врсте и сорте воћа, за које су се чланови омладинци много интересовали.

По разгледању расадника омладинци су се кренули за Аранђеловац, где су такође разгледали расадник и Аранђеловачку Бању.

По повратку из Аранђеловца, екскурзија је свратила у село Бању да разгледа Венчачку винарско - виногр[illegible]дарску задругу. Омладинце је провео кроз сва одељења задружна дежурни члан задруге, и показао им је све радње у подруму, а нарочито негу вина и чување за више година, разливање у флаше; исто тако показао им је и све справе са којима се врши прерада грожђа и т. д. што је чланове највише интересовало; по свршеном разгледању подрума и његовог уређења сваки је омладинац пробао по неколико врста вина које им је дежурни члан задруге ставио на расположење.

По том су се омладинци повратили у Свилајнац с тим да други део, екскурзије изведу у месецу августу т. г. и том ће приликом обићи неколико пољопривредних школа и других установа.

Вредно је истаћи предусретљивост брата начелника соколског друштва у Тополи г. Буљубашића, који је се постарао за преноћиште омладинаца, које је лепо разместио у Соколски Дом „Карађорђе" те су омладинци имали удобно преноћиште за све време бављења у Тополи и околини.

М. Жујовић.

Пољопривредна књижевност.

Изишао је из штампе „Пољопривредни Гласник" број 13 од ове године са следећом садржином:

Садржина: *Чланци:* Ing. Јово Поповић Сарајево: Пољопривредне огледне установе. — Ing. Tadija A. Popović profesor: Poljoprivredna proizvodnja i tržište. — Ing. agr. Јован Белић: Издржљивост у употреби босанског товарног коња. Dr V. Pavić, Berlin: Druga izložba Reichsnahrstang-a u Hamburgu. = Белешке: Како живе земљорадничке жене у страним државама. — Upotreba umjetnih gnojiva. — Усјевима треба хране. — Hrana za ozimu repicu. — Хранимо стоку равномерно. — Kako da sprečimo da krmača ne prignječi prasiće. — Нов начин борбе против беснила. — Kako se spravlja višnjovača? — Сахарин или шећер? — Купање стоке. — Помозимо радну стоку. — Međunar. izložba gradinarske umetnosti 1937 u Parizu. — Узроци опадања цвета и плодова код рибизле. Da sačuvamo bobice ukrasnog šiblja od ptica. Утицај исхране стоке на квалитет меса. — Hranljiva vrednost krompira. —

Значај заоравања стрништа. — Ne oklevajmo s vršajem. — Jесу ли вам житнице у реду? — Ishrana koza leti. — Кад крава неће да дозволи телету да дoји. — Svinjama treba hranu soliti. — Пловчија јаја. — Mrkva kao stočna hrana. — Који узроци неповољно утичу на извођење јаја? — Hlađenje mleka. Како настаје инфекција рана. — Kako ie postao margarin. — Свиње има одлично чуло мириса али слабо чуло вида. — Duševno raspoloženje stoke i produktivnost. — Чворак. — Важност кретања суздребних кобила. — Књижевност: Poljoljoprivreda Čehoslovačke, posebno izdanje, „Bečkih poljoprivrednih novina". — Die Unkrartdistelen Mitteleuropas und deren Bekampfung, od D-ra O Heinisch'a.

„Пољопривредни Гласник" излази двапут месечно. Претплата за друштва, општине, школе и читаонице за целу годину 160 динара, за остале 130 динара. — Уредништво Нови Сад, Сремска улица број 6.

Извод из записника Управе Српског пољ. друштва.

На XX седници *одлучено је*: Да се одобре кредити у роби за текућу годину подружинама: у Младеновцу 20 000, у Струмици 5.000, у Калудри 10 000, у Удовицама 7.500 и на Руднику 10.000 динара а Подружини у Косовској Митровици да се одобри да за покриће одобреног јој кредита 7.000— динара може да пошаље једну меницу.

Да се изврши набавка 500 кгр. дуванског екстракта и 15 ком. лаких плугова обртача Бехерових.

Да се Пољопривредном удружењу у Земуну тражена роба изда под условима под којима се даје друштвеним подружинама.

Да се справе и препарати за сузбијање воћних штеточина и болести из помоћи Народне Банке не могу давати појединцима већ само подружинама.

Да се члан управе г. Др. А. Бајa упути да као представник Друштва присуствује састанку за израду плана и распореда пољопривредних предавања преко радио станице.

Да се достава г. Ж. Новаковића о раду Подружине у Мрчајевцима пошаље пољ. реф. среза љубићског са молбом да ствар изврши и извештај поднесе. На име хонорара да му се исплати 100.— динара.

XXI седница: Претседник г. Др. Т. Митровић пре преласка на остале тачке дневног реда поздравља новог члана Управе г. Милутна Никетића позвавног на основу Правила на место г. Боже Ранковића који је поднео оставку. Износи да је г. Никетић нов само као члан Управе, али је као сарадник у Друштву и раније познат. Уверен да ће г. Никетић у будуће агилније радити на пословима и циљевима Друштва како захтевају интереси установе, њених чланова и напретка пољопривреде. Управни одбор је говор претседника саслушао и узвиком „Живео" прихватио поздрав г. Никетића.

Затим одлучено је:

Да се Подружни у Кавадарцу роба коју тражи не може слати. пошто није испунила услове по правилима.

Да се Подружини у Куршумлији одобри кредит у робн за текућу годину у 8.155— динара.

Да се прими знању да је извршен редован месечни преглед касе и рачуна за месец април т. г. и нађено стање исправно. Тако исто да се прими знању извештај о извршеним наплатама друштвених потраживања у току априла као и месечни биланс стања касе и имовине на крају истог месеца.

Да се од г. Владе Петровића ср. пољ. реф. у Зајечару тражи да одмах врати Друштву новац дат му за семе луцерке у противном да се тражи интервенција надлежних власти.

Да се поруџбине пољопривредних установа у роби у будуће извршују, кад су потпуно уредне и упућене од установа и претставника који своје дугове уредно плаћају,

Да се дугови установа из ранијих година предаду адвокату и наплата тражи судским путем.

Да се усвоји предлог бр. 86 о пошиљци препарата „Елафрозин" означеним подружинама и установама ради опита.

Да се набави 10) комада великих гума за прскалице и један троделни гвоздени ваљак.

Да се г. Љубислав Петровић машински инжињер на државном добру „Беље" умоли, да Друштву пошаље писмени предлог, предрачун и мишљење о преправци трифолин машине на влажно чишћење и појачање њеног капацитета.

Да се приход фонда државних економа, пољопривредних чиновника и службеника за 1934 и 1935 год. у 1.171.77 дин. на основу завештања стави у равним деловима на расположење дирекцијама пољопривредних школа у Букову и Краљеву у пољопривредним справама, семењу и књигама за награде најбољим ученицима који заврше школу.

Да се прими у састав Друштва новооснована пољопривредне књижнице и читаонице у селу Коњевићу среза љу-

бићског бановине Дринске и Јаковљу среза моравског бановине Моравске.

По предлогу п. претседника г. Др. Јосифовића о оцени и мишљењу о пројекту закона о унапређењу воћарства и виноградарства одлучено је да се сазове Конференција секције за биљну производњу и на њој пројекат изнесе на оцену и мишљење.

По предлогу члана Управе г. Др. Ђаје о држању предавања у народу одлучено је да се прибаве податци од подружина и чланова друштвених о пропагандном раду па по том израдити детаљан програм рада у овом правцу.

Саслушан је извештај г. Др. П. Вукасовића о састанку у радио станици и одлукама на њој о будућем раду на држању пољопривредних предавања преко радиа па је одлучено да се сачека предлог станице.

На XXII седници одлучено је: Да се одобри кредит у роби за ову годину Пољопривредној подружини у Гроцкој од 20 000 динара и да се приме менице за обезбеђење одобрених кредита подружинама у Рашкој и Косовској Митровици.

Да се прими знању извештај о продатој роби за време првог тромесечја ове године с тим да се у будуће износе цене и продаја упоређује са продајом у исто време прошле године.

Да се изврши набавка 100 комада брусева и 50 гривни за косе, 100 белегија за ножеве и 50 носних алки и прстенова за бикове и 50 комада обичних маказа за воће.

Да се Соколској чети у Негорцима срез ћевђелијски изда бесплатно једна колекција књига у вредности 100 динара.

Да претставник Друштва у одбору за пољопривредна предавања преко радиостанице буде члан Управе г. Милутин Никетић.

Да се Управи Народног универзитета предложи да одреди састанак за израду програма за држање пољопривредних предавања и да се од Задужбине Николе Спасића тражи помоћ за пропагандистички рад Друштва.

Да се Српској читаоници у Вариасу-Румунија бесплатно шаље Тежак.

По позиву Винарског друштва за Дравску бановину у Марибору на годишњу скупштину и конгрес, одлучено је да се моли редован члан г. Ј. Приол директор пољоприв. школе у Марибору да буде претставник и делегат Друштва.

На XXIII седници одлучено је: Да се подружини у Бијељини не може дати плави камен и сумпор са 50% попуста.

Да се прими знању да су примљене прскалице „Плац" у 300 комада, да квалитет одговара условима испоруке и да им цена буде 570 динара по комаду са 5% попуста код куповине за готово.

Да се изврши набавка једног тоцила за жетелични нож и пчеларског алата, које тражи Подружина у Краљеву.

Да се одбије понуда за брашно од креде за ђубрење јер нема интересовања за њега.

Да се не може да прими и растура плакат за рекламирање препарата „Уранија зеленило" са фирмом Друштва, већ да лиферант изда плакат са својим потписом и у истом само да назначи да се препарат може добити и код Друштва.

Да се Удружењу Власотинчана у Београду и Народној књижници и читаоници у Новом Пазару бесплатно изда по једна колекција књига у вредности од по 100 динара.

Да се подружини у Власотинцима из помоћи Народне банке бесплатно изда 10 кгр. уранијe зеленила за борбу противу гусенице губара.

Да се пољопривредном референту среза љубићског у Прељини г. Добросаву Л. Ковачевићу изјави захвалност за преглед рада и стања Подружине у Мрчајевцима не тражећи никакав хонорар за извршење ове дужности.

Саопштења и предлози: По предлогу председника г. Др. Т. Митровића о предавањима и курсевима воћа и поврћа за зимску исхрану одлучено је: 1) да члан Управе г. Др. Ђаја оде у Јагодину и у споразуму са женском Подружином организује ова предавања у околини и 2) да се приређивање ових предавања организује и изводи у друштвеним просторијама.

На XXIV седници одлучено је: Да се Подружини у Гор. Топлици не може признати разлика у цени плавог камена, пошто је купила робу из 1934. г. којој је стварна цена била 6.50 динара по килограму у колико је и рачуната, а Подружини у Сврљигу да се призна разлика у 225 динара пошто јој је послата количина од робе набављене у 1935 год.

Да се одобри регулисавање дуга Подружине у Чачку са роком за 1—IX т. г. пошто је у отплату истог у току маја послала 15.000 динара.

Да се међународном пољопривредном институту у Риму пошаље 100 талијанских лира на име чланарине за ову годину.

Да се Подружници у Гор. Милановцу из помоћи Народне Банке изда 600 кгр. плавог камена са 50% попуста с тим да се исти има употребити искључиво за борбу противу штеточина и болести на воћкама.

Да се Подружници у Трбуњу тражена количина уранине зеленила може дати из помоћи Народне банке само са 50% попуста а не бесплатно.

Да се од свих Подружина које су из помоћи Народне банке узеле справе и препарате за борбу противу штеточина

и болести на воћкама тражи да пошаљу тачне податке коме су справе и препарати дати, колико је воћних дрвета (стабала) прскано и какав је успех у раду постигнут па да се поднесе извештај Народној банци.

Да се Зетској бановини понуди семе репе угарњаче у количини са којом Друштво располаже и да се извести какве су данашње цене истим.

Да се изврши набавка 200 ком. белегија за оштрење ножева и 10 лаких Бехерових плугова обртача по одређеној цени и условима.

Да се помоћ Подружини у Божурњи за екскурзију одреди у идућој седници при изради распореда средстава за пропагандистички рад.

Да се одобри Подружнини у В. Долу — Азања да не приступа ликвидацији већ да рад обнови почетком наредне 1936. године.

Да се прими у састав Друштва ново-основана Пољопривредна књижница и читаоница у Новом Селу среза трстеничког бановине Моравске.

Да инспектор изврши преглед рада и стања подружина у Скопљу и Сињелићу првом приликом путовања у Јужну Србију.

Да се одобри одлазал у Јагодину инспектора г. Нешића на место члана Управе г. Др. Ђаје за израду програма за рад друштвених подружница и да се женској Подружници у Јагодини изда помоћ у новцу 1.000 и у материјалу 500 динара за држање предавања о конзервисању воћа и поврћа за зимску исхрану у 10 села у околини Јагодине и Ћуприје.

Да програмски одбор идућој седници поднесе распоред пољопривредних изложаба, предавања, курсева и екскурзија као и средстава за исте.

Да на Међународном конгресу у Бриелу о домаћој радиности буду претставници Друштва г. Др. Јосифовић и гђа Булка Јосифовић с тим да по њиховој изјави не траже накнаду путних и др. трошкова.

Где год нађеш згодно место, ту воћку посади!

Ценовник

Сезонских потреба, које се могу добити
код Српског пољопривредног друштва у Београду,
Немањина улица број 15

Ветрењаче лакше, на пропелер, „Циклон"	Динара	750.—
„ „ на крила, домаће . .	„	1250.—
Тријери Хајд, № 1,6	„	1800.—
„ „ „ 1,a	„	2400.—
„ „ „ I	„	2600.—
„ Мајер „ 1 a 1/2	„	1800.—
„ француски сортирач Маро Бр. 5 .	„	5500.—
„ „ „ „ „ 6 .	„	7000.—
Плуг „Унија" на две баазде, *ва угаривање*, 860.— 950.— и		1050.—
Крњачи за кукуруз, за 1 клип, без ветрила	Дин.	770.—
„ за „ „ 2 клипа, са ветрилом	„	1200.—
Сточна вршалица. са геплом и сламастресом	„	4000.—
Прскалице за лозу, домаће „Илинка"		420.—
„ „ „ патент „Аустрија", ориг. . . .		460.—
„ „ „ „ „Јубила" „		480.—
„ „ „ ВЕРМОРЕЛ Бр. 1, „		480.—
„ „ „ ПЛАЦ Бр. 1 „		570.—
МАНИЛА за жито, на клубе од око 2 1/2 кгр. . . .		26 50
РАФИЈА ПРВОКЛАСНА, на целу балу 12,50 на мало .		14.—
СУМПОР у праху, на 50 кгр. Дин. 4,50 на мање .		5.—
Плави камен 99% на целу врећу 5,75 на мало. . .		6.—
Сумпор на азбесту, за бурад Дин.		20.—
„ „ јути „ „ „		10.—
Најбољи САЈЦ АЗБЕСТ за вино		70.—
ЖЕЛАТИН за бистрење вина . . . . . II 40.—		1 50.—
Калиметабисулфит у кристалу . . . . . 30.—		„
Семе мухара, за производњу сена . . . . . 2.— и		2.50
„ *летње репе (угарњаче)* . . . . . Дин. 15.—		кгр.
Вајсман-ове патент тегле за конзервисање воћа и поврћа: 1/2, 3/4, 1, 1 1/2 и 2 литара по Динара 10, 11, 12,50, 15 и 17 ком.		
Тегле за мед од 1/2 и 1 кграма . . . . . Дин. 7 и		9.—
Рез. гуме за *Вајсман*-ове тегле комад		1.—
Виле челичне, са брестовом држаљом, на 4 парошка комад . . . . . Дин		20.—
Трокари ва говеда, са раз. канијом, никловани „		60.—

Маказа за шишање оваца	15.—
Алке за бикове: стални Д. 15.— само за извођење	21.—
Широмер без термометра Дин. 35.–, са терм. Дин.	60.—
Нож калемарски Кундеов од 9½ и 10 см. 32.— и	35.—
Нож воћарски обичан и Кундеов Дин. 30 — и	50.—
Маказе воћарске обичне	25.—
„ „ „солинген" са два сечива . . „	50.—
„ „ Кундеове . . . . . „	60.—
Тестерице воћарске Кундеове	50.—
Тестерице воћарске обичне	30.—
Маказе за живу ограду	80.—
Берило са кесицом	18.—
Белгија за калемарске ножеве	12 и 15.—

Подружине и чланови, код куповине за готово имају на свакој куповини, која износи више од 100 динара, 5% попуста

Новац слати чек. уплатницом Бр. 50.350., а на полеђини исте увек означити зашто се новац шаље. Уплатнице (бланко) могу се добити код сваке поште. Цене су франко друштвени магацин.

Цене пољопривредних производа, на дан 28 јула 1935 г.

Пшеница стара

Срб. 78/79 - 2-3% Луг. нов.	114.50—117
Србијан 78/79, 2-3% Сава	113.50—116
„ 77/78, 2-3% гл. пр.	110—107
„ 77/78, 2-3% уз пр.	110—107
Бачка 79/80, 2%	118—122
Банат. 79/80, 1%	117—121

Кукуруз

Банатске утовар станице пром	75— 76
Банат. пар Вршац	75— 76
Срем. паритет Инђија	77— 80
Србијан. пар. Пожаревац н. пр.	77— 79
Вагон пром. пар. Банат	76— 78
Вагон пром. пар. Бачка	76— 78

Овас

Сремски нови утов. ст.	85— 90

Јечам

Барањски нов.	—
Бачки нови	75—80
Главна пруга	—
Мешиње обала Београд	80—90
Куколь самлевен	55—65
Сено	40—50
Слама	25—30

Пасуљ

Срб. 3%, 1933 г. пар Београ.	120—140
Сремски 2% без вр утов. ст.	110—135
Бачки 2% без вр. утов ст.	125—140
Бачки и срем 2% пар. Београ.	

Стока и сточни производи

Свиње тешке	7.20—7.50
„ средње	7—7.30
Свиње лаке	6—6.75
Свиње мршаве	—
Волови I кл. жива мера	3—4.—
„ II „ „	2- 3.—
„ III „ „	1—2.—
Краве I кл.	2.50 - 3.50
„ II „	2 2.50
„ III „	1—2.—
Овце живе ваге	1—2.—
Јагањци млади жива вага	2—2.25
Живина живи пилићи	9.50— 10
Јаја 100 ком.	41— 42
Маст	13— 14
Сланина	8—10
Млеко кравље	2—2.50
Млеко о че	2.50—3
Сир српски	5—6
Кајмак	14—18
Кашкаваљ	10—14

Хартије од вредности

2½% Рента ратне штете	370—371.—
4% Аграрне обвезнице	46.75— 47.—
7% Инвестициони зајам 1921 године	80 - 80.75
Аграрна банка	228—229.—

Како сејеш тако жњеш!

ПОЉОПРИВРЕДНИЦИ! Употребљавајте за дезинфекцију — запрашивање семена свих врста житарица **најбоље домаће сретство**

ПОРЗОЛ

јер тада нећете имати главнице у житу.
Употреба једноставна и јевтина.
Производи: „БИЉАНА" А. Д. Београд, Прешернова бр. 14.
Самопродаја за Подружине: Српско пољопривредно друштво Београд, Немањина бр. 15.

ЗЕМЉОРАДНИЦИ!

желите ли си осигурати

здраву жетву и веће приносе?

Онда употребите за дезинфекцију семена само

ЦЕРЕТАН (Тилантин Н)

Универзално средство за напрашивање семена.
Домаћи производ.

Церетан сигурно делује против тврде снети и других болести житарица.

Церетан повећава клијавост семена и узрокује бујнији узраст биљке.

Церетан је јефтин! Колико мет. центи пшенице— толико кесица Церетана.

Суверено средство против пољских мишева и штакора су **ЦЕЛИО** - препарати.
За сузбијање житног жишка служи ГРОДИЛ

Тражите опширна упутства и проспекте.
„ЈУГЕФА" к. д. Загреб
Прерадовићева ул. 16
Одељење за заштиту биља

Сва наша средства можете набавити од
Српског пољопривредног друштва Београд

Штампарија М. Цветковића, Београд, — Војводе Глигора **62.**
Телефон **23-178.**

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ.

Бр. 16. Београд, 15 АВГУСТ 1935 год. Год. 62.

ПОД ПОКРОВИТЕЉСТВОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА II.

ТЕЖАК

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА
ОСНОВАН 1869 ГОД.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. Д-р. Т. МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32.

УРЕДНИК
Д-р МЛАДЕН ЈОСИФОВИЋ
Јаворска ул. бр. 7

Садржај:

Др. Велимир Н. Стојковић. — Чување свежег воћа. Начела на којима се оно заснива.

Вића П. Матић. — Гајење лана.

Милорад А. Јовановић. — О нези калемова у пропришту.

Др. Павле Вукасовић. — Како ћемо сузбијати бувача.

Коста Главинић. — Комбинована Главинићева сушница.

Услови за пријем ученика у средње пољопр. школе.

Извод из записника Управе Српског пољопр. друштва.

Уредништво: Немањина ул. 15. — Рукописи се не враћају. — Излази двапут месечно
Годишња претплата Дин. 30 а за ђаке и војнике Дин. 15. — Чековни рачун 50.350 —
Телефон Српског пољопривредног друштва. канцеларија 20-302, магацин 27-702.

Чување свежег воћа.
Начела на којима се оно заснива.

Ове године воће ће, како по свему, изгледа бити доста пороређено у нашој земљи, те ће му и цена бити релативно доста висока. Неке врсте воћа трају мало по берби, те је услед тога и њихова продаја у свежем стању ограничена на једно релативно кратко време. Друге опет врсте воћа, ако се одмах после брања троше, нису пријатне за јело, него тек пошто се извесно дуже или краће време очувају, пошто накнадно сазру. Произвођач, који рачуна на добру и лаку прођу, треба да има воће са свима развијеним особинама, које скупа сачињавају његову квалитету и да уме да очува своје воће у добром стању од бербе до продаје. Ово последње нарочито из два разлога: с једне стране да би пружио потрошачу што свежију робу, а с друге стране да би избегао пренатрпаност на тржишту, пренатрпаност, која, као што се зна, доводи обично до ниских цена. А знати очувати воће по берби и припремити га тако да оно у што бољем стању допре до потрошача, значи не само лакше га продати, него и осигурати му бољу цену.

Онај који жели да се бави чувањем свежег воћа, треба да познаје неке животне појаве, које се у њему дешавају кад се оно откине од дрвета, односно кад се обере, а које стоје у врло тесној вези са дужим или краћим трајањем воћа.

1. Убран плод дише и док дише дотле и живи.

Плод, кад се одвоји од дрвета као и сваки живи орган, живо биће, као и човек уосталом, дише, то јест упија кисеоник из ваздуха а испушта угљен диоксид. Докле год плод дише, дотле је он жив; међутим кад престане дисати, престаје и да живи.

Како је дисање једна врста сагоревања, то плод дисањем губи један део материја које у себи садржи, па према томе и своју тежину: он копни, он се полако троши. Баш услед тог сагоревања, које прати само дисање, плод испушта извесну количину топлоте;

ако се та топлота не изнесе, односно не упије каквим средством, ако остане међу воћем, — нпр. кад је ово на гомили, она ову загрева. Најзад, плод за време чувања и испарава извесну количину воде; он се суши и то се сушење огледа у све јачем и јачем набирању његове кожице, те још више губи од своје првобитне тежине.

Док је плод на дрвету, он такође дише, али последице тога дисања нису исте као последице дисања на плоду, који се откине од дрвета. Он на дрвету и ако упија кисеоник, а испушта угљен диоксид, иако испарава воду, ипак не само не губи од своје тежине, него је напротив повећава до извесног времена, јер му притичу нове материје које се у листу стварају, и вода, те се тако накнађују оне материје које се дисањем и испаравањем губе. Одвојен плод од дрвета све те материје нема откуда да накнади; он их из своје унутрашњости, из свога меса, из себе самога троши, па према томе мора губити од своје тежине. Дисање плода је у тесној вези са зрењем док се плод још налази на дрвету, и у вези са накнадним зрењем, кад се плод одвоји од дрвета. Благодарећи дисању, односно упијању кисеоника из ваздуха, врше се у плоду у току сазревања разноврсне животне појаве и промене и споља и унутра; плод мења и изглед и укус, он добија све оне особине ради којих се тражи и троши, он једном речју зри.

2. Јесење и зимско воће треба после брања да накнадно сазри

Зимско и јесење воће кад се обере иако је зрело, није обично (бар то важи за многе врсте и сорте) добро за јело. То воће после брања има још накнадно да сазри, да повећа своју сласт, да изгуби један део своје киселине и опорости, да се укрти, те да постане пријатно за јело. Такав је случај са многим јабукама (будимка на пример), а такав је случај и са многим крушкама (калуђерка на пример). Такве врсте воћа треба да се после брања сачувају још неко време, те да за време тог чувања развију све оне добре особине које их одликују, а нарочито да постану укусне

и да лако привуку потрошача. Код зимског и јесењег воћа постоји дакле после нормалног зрења, кад се плод обере са дрвета, и једно накнадно зрење којим се плод приуготовљава за потрошњу. Кад је плод завршио то накнадно зрење, он је до потпуности развио све своје особине, које доприносе његовом укусу и чине да је онда најподесни и за потрошњу После тога момента плод почиње да презрева и да губи многе од својих добрих особина и да пропада. Размак времена између нормалног и накнадног зрења може бити дужи или краћи према врсти воћа и према погодбама чувања; он се као што ћемо то мало доцније видети вештачким путем може знатно скратити, као и знатно продужити. Уопште се може рећи да је тај размак код летњег воћа врло кратак, јер се тамо нормално зрење скоро поклапа са накнадним зрењем, док је тај размак код јесењег и зимског воћа много дужи.

За произвођаче јесењег и зимског воћа од особитог је значаја чување до изношења на тржиште, до потрошње. Оно је значајно с двоструке тачке гледишта: 1. што се неки састојци у воћу, који улазе у састав плода, као нпр. киселине и танин у току чувања смањују или ишчезавају, а други, нпр. скроб се претварају у шећер, те тиме плод добија у каквоћи и 2. што се чувањем може да учини да се те промене у воћу зауставе или продуже, односно подесе тако, да накнадно зрење падне баш у оно време, кад тржиште није пренатрпано, те да се тако осигура и боља цена воћу.

Има извесних чинилаца, који се налазе изван плода и који убрзавају, и других који успоравају накнадно зрење воћа, разуме се под условом да се чува потпуно здраво воће, то јест без повреда и без болести. Те чиниоце и њихов утицај на чување воћа треба да познаје сваки онај који се бави или хоће да се бави чувањем воћа. Од њих су четири најзначајнија, а наиме: топлота, влага, ваздух, и светлост. Да видимо сада како ти чиниоци утичу на чување воћа.

3. Јача топлота убрзава дисање и скраћује трајање воћа.

Топлота, односно температура утиче на дисање воћа тако, да уколико је она у средини, у којој се воће чува, виша, и дисање ће бити јаче. А уколико воће јаче дише утолико ће оно и више производити угљеног диоксида, утолико ће се различне промене у њему брже вршити, па ће и накнадно зрење краће време трајати Тако. на пример, брескве и крушке испусте 15 пута више угљеног диоксида на 30° него при 0°, јер у првом случају много јаче дишу него у другом. Разуме се по себи, да уколико воће јаче дише, утолико ће оно више трошити и своје резерве, па у толико више губити и од своје тежине. Обратно бива ако се температура средине, у којој се воће чува, снижава: дисање се онда знатно успорава, па и све промене у воћу, те онда и накнадно зрење траје далеко дуже времена. Подешавањем топлоте у згради, у којој се чува воће, може се, дакле, према потреби убрзати или успорити накнадно зрење воћа.

Огледима је доказано да се живот воћа може продужити за 1, 2, 3, 4, 6 па и више месеци уколико се одржава на нижој температури. Тако на пример, ако једно воће на температури од 20° траје месец дана, на температури од 10° трајаће 2 месеца, на температури од 5° трајаће 3 месеца, на температури од 0° 5 и више месеци према врсти, односно сорти итд. Разуме се по себи, то дуже трајање воћа утицајем ниске температуре може да се оствари под условом да је воће потпуно здраво, то јест ненападнуто болестима и штеточинама, и без повреда.

Значајна улога ниске температуре на воће учинила је, те је данас примена вештачке хладноће помоћу за то нарочито подешених машина у чувању воћа веома раширена у свима напредним воћарским земљама.

Кад се воће чува у обичним зградама, оно разуме се, не може тако дуго трајати као кад се чува у зградама, у којима је примењена вештачка хладноћа. Али међутим и у обичним зградама, утицај спољне топлоте може се разним средствима отстранити (дебљи зидови, уношење материја које рђаво спроводе топ-

лоту, промаја итд) и температура унутрашњег ваздуха знатно снизити, те тиме и накнадно зрење знатно успорити. У таквим зградама ваља нарочито настати да се температура одржава на што нижој тачки, да је што је могуће сталнија и да не спадне испод 0°, те да воће не би измрзло.

4. Влага доприноси да воће сачува своју свежину.

Влажност ваздуха у згради, у којој се чува воће, значајно утиче на чување воћа: сувишна влажност помаже развиће различних болести на воћу: буђи трулежи итд., те тиме скраћује трајање, па према томе и живот воћа. Недовољна влажност и сув ваздух убрзава испаравање воде из воћа, те ово за краће време губи своју свежину и спољни изглед — услед многобројних пора, које се на њему појављују. Средина у којој се воће чува не треба, према томе, ни да је сувише влажна ни да је сувише сува Како се нарочито цени спољни изглед и свежина, кад се воће износи на тржиште, и како се та свежина може очувати код воћа, кад је средина, у којој се воће чува ,нешто влажнија пре него сувља, то се и препоручује да ваздух у згради за чување воћа буде мало ближи својој засићености. Каже се да је ваздух засићен кад у једној одређеној запремини нпр. у кубном метру садржи 100% водене паре. Влажност ваздуха, која се мери нарочитим справама, званим *хигрометрима*, треба да се креће између 80 и 90%, а у такој једној атмосфери воће ће испаравати мање воде, те ће сачувати за дуже време своју свежину. Истина у таквој једној атмосфери разне болести буђи, трулежи итд. лакше ће се развијати него у једној атмосфери са нпр. 60 и 70% влажности. Али да би се то предупредило. воће које се хоће да чува треба претходно строго одабрати и све оно које буди каквуману на себи има, нарочито угњечено и разним болестима нападнуто воће, треба отстранити, јер се оно не може дуго очувати у добром стању.

5. Воће треба умерено проветравати, да би се могло под повољним погодбама чувати.

Ваздух утиче двоструко на чување воћа и кисео-

ником који улази у његов састав, и угљен диоксидом, који се у атмосфери налази.

Да би воће могло дисати—а са дисањем је као што је напред речено скопчан његов живот,—до њега треба да допре ваздух односно његов кисеоник. Ваздух је, дакле, воћу потребан за дисање, те његов приступ у зграду, у којој се чува воће, треба да је осигуран.

С друге опет стране воће које дише, односно упија кисеоник, издише односно испушта угљен диоксид, који остаје око воћа и отежава приступ кисеоника из ваздуха. У једној згради, у којој се чува воће, дисањем, односно издисањем овога нагомилава се угљен диоксид, јер као тежи гас тешко одилази, и то утолико теже, уколико је зграда јаче затворена и уколико се мање проветрава.

Угљен диоксид сам по себи успорава зрење воћа, те према томе може корисно допринети дужем трајању накнадног зрења. Али то бива само до извесне границе, управо дотле, док количина угљеног диоксида у згради, у којој се воће чува, не буде сувише велика. Међутим, већа количина угљеног диоксида која се може нагомилати кад је зграда, у којој се чува воће, добро затворена, може бити штетна по чување воћа, јер може да угуши воће, те да услед тога оно угине. Доиста кад се воће налази у једној средини испуњеној угљеним диоксидом, оно не налази потребан кисеоник за своје дисање, те његове ћелије почињу да растављају шећер и да из њега тај кисеоник узимају. Воће при том добија мрку боју која се од средине шири ка периферији и најзад пропада.

Да би се с једне стране довео нов ваздух, а с њим и кисеоник до воћа, те да би оно могло слободно дисати и да би се с друге стране одвео угљен диоксид, који издише воће и који у великој количини шкоди воћу, зграду у којој се чува воће треба проветравати.

Зграда у којој се чува воће може се проветравати природним струјањем ваздуха (промаја) услед разлике у температури, кад се на њој направе отво-

ри, вентили на разним местима (обично при дну и при врху зараде). То се струјање ваздуха може још и појачати нарочитим справама, вентилаторима. Да се не би услед струјања много мењала температура и влажност ваздуха у згради, у којој се чува воће, проветровање се често пута подешава тако, да спољни ваздух не долази непосредно с поља него из какве побочне одаје, где се претходно мало загрејао. Како честим мењањем ваздуха може воће и велику количину воде да изгуби, да се исуши, и како је с друге стране корисно да се око воћа задржава извесно време нека количина угљен диоксида, који помаже чување, то и само проветровање треба да је умерено и да се опрезно изводи.

6. Светлост шкоди чувању воћа, јер убрзава дисање и скраћује трајање воћа.

Светлост утиче на чување воћа али некад у позитивном некад у негативног смислу, а према томе какви зраци из ње до воћа допиру. Неки (ултраљубичасти) зраци које сунчана светлост садржи, уништавају различне сићушне организме, који се налазе у ваздуху зграде у којој се воће чува, те тим самим осигуравају дуже трајање воћа. Други опет (топлотни) зраци убрзавају дисање воћа, те услед тога оно брже сазрева и краће времена траје, и потстичу испаравање воде, те се воће брже суши. Пошто ово последње дејство светлости, нарочито кад ова непосредно пада на воће, може донети много неповољнијих последица него оно прво, то је при чувању воћа најбоље избегавати утицај светлости. Ако се одаја, у којој се воће, чува не може одржавати потпуно мрачна, јер се у њој, у оскудици електричне светлости, не би могло радити, то у њу светлост треба пустити у најпотребнијој мери (помоћу малих прозора, који се с поља капцима могу затварати) и то тако, да она не пада непосредно на воће него посредно, то јест да се најпре одбија са каквог предмета, па да одатле улази у одају.

Ето такви су утицаји разних спољних чинилаца на чување воћа. Кад се они знају могу се у једној

зграда подешавати кад у већој кад у мањој мери, па с тим и чување воћа осигурати за дуже или краће време.

Др. Вел. Н. Стојковић.

Гајење лана.

Цела готово Југославија је повољна за гајење ове предивне биљке. Изузеци су мали где у нас она не може да успева.

Науком и праксом утврђено је, да се лан може успешно гајити у умереним климатским положајима, па и у хладнијим планинским пределима наше земље. Његово је гајење ишло од југа на север. Прво је пренет из Азије у Грчку, а одатле распрострањен по целој Европи. За наше прилике најбоље је гајити лан у пределима и местима, где је и досад гајен и навикао на наше земљиште и климу (поднебље).

Лана има неколико сората, али за наше крајеве и терене најподеснији је *озими лан*, који се сеје у јесен. За њим долази пролетњи лан, који се сеје у пролеће и пренет је у нашу земљу из Ческе, а показао се као добар и у нас, али не као тамо, јер је у нашем поднебљу мање воденог талога но у Ческој.

Земљиште и положај. Јесењи лан и уопште лан је пробирач земље и положаја. За њега морамо изабрати нарочито подесну земљу и место на које ћемо га посејати. Најбоље је земљиште за њега лака иловача, у којој има умерено песковитих састојака, растресита, довољно пропустљива и умерено влажна. Не сме бити одвећ песковита нити сувише збијена, смо ничава. Положај је најподеснији брежуљкаст, југоисточни, са благим нагибом. Где оваквог положаја нема, може поднети и југозападни, а источни само у оним местима, која су заклоњена од источних ветрова (кошаве). Ни северна страна није најбоља за лан, нарочито ако је изложена јаким северним ветровима. Положај земљишта за лан, изложен јаким ветровима,

неподесан је из два разлога. Прво, што од јаких, хладних ветрова, посејан лан, док се још није убокорио, може да пропадне од јаке хладноће, да му жиле промрзну. Друго, што од јаких ветрова може лан, кад одрасте, да полегне, да га ветар обори и онда изгуби половину своје вредности у влакну и семену. Где нема положаја брежуљкастих, са благим нагибима, нити умерених висоравни, може се лан сејати и у равници, само ако је земљиште погодно, ако је лака и плодна иловача, каквих земаља има на речним наносима. Само та места не смеју бити изложена поплавама.

Припрема земљишта за сејање. Лан најбоље успева после махунастих биљака: пасуља, грашка, грахорице или детелине, јер све биљке остављају земљу обогаћену азотом, који је лану неопходно потребан за повољно напредовање. Али ако оваквог земљишта нема, може се лан посејати и на стрништу, најбоље овсеном, па онда пшеничном, јечменом и ражаном. Само то стрниште треба нађубрити згорелим стајским ђубретом, па га дубоко заорати и земљу добро уситнити. Ко има довољно радне снаге, а мало земљишта, најбоље је да то земљиште прериља ашовом, па риљајући да га, ред по ред, грабуљама уситни и уравна, да ђубре буде добро зариљано, да се не види по површини земље, а на то је и при орању потребно пазити. Ова припрема земље треба да се изврши у току месеца августа. Чим је земља припремљена, крајем августа, а најдаље до половине септембра, треба семе посејати, под дрљачу и повлачити, а још боље посејати под мотику, да се земља пажљивије уситни. Лан се може посејати и на рано обраном кукурузишту, на коме на исти начин ваља земљу пођубрити и припремити. У сваком случају ваља га посејати што раније, најдаље до краја септембра. Раније посејан лан боље се убокори до зиме, и не боји се да страда од мразева. А упролеће док је више влаге, он „угради" те одрасте, цвета и заметне једрије семе и влакно му буде дуже и боље. Он као такав напредан је и бујан, више је отпоран и не по-

длежи „бухачу“, нити другим болестима. Касно посејан може да пропадне од мразева или хладних ветрова. Или остане кржљав, не израсте довољно, кад га ухвати суша.

Семе пре сејања ваља пажљиво припремити и уверити се да ли је добро дозрело, а то се познаје по његовој затворено кестењастој боји. Кад се разгризе, оно треба да слади и не осећа се да је ужегло. Ово важи и за семе од пролећњег лана, ако га желимо посејати упролеће из буди којих разлога,

У нас је мање одомаћено сејање и гајење пролетног лана. У једно време, пре рата, наше Министарство пољопривреде добивало је повећу количину овог семена Раздало га је преко пољопривредних установа у народ, те је сејано. Али се у пракси и животу показало да је он варочито у предратној Србији, мање приносан но јесењи лан. Када је пролеће довољно кишно, он добро одрасте и буде врло добар. Влакно му је финије, но у јесењег лана Али није тако издржљив као јесењи лан, те се мање гаји Разумно је гајити га и производити семе од њега, упоредо са јесењим ланом. Кад се деси, да јесењи лан пропадне од мразева, ма да су те године врло ретке, онда је пролећни добро дошао, те га ваља посејати што више.

Припрема земљишта за сејање пролетњег лана иста је као и за јесењи лан. За њега је неопходно потребно земљу ујесен нађубрити и дубоко угарити. Земљиште и положај, па и клима су слични као и за јесењи лан. Нарочито ваља имати на уму, да пролетњи лан сејемо и гајимо у оним пределима наше земље, у којима су водени талози упролеће већи.

Сејање пролетњег лана на добро припремљеној земљи ваља извршити почетком марта кад се земља просуши, да се може обрађивати. У сваком случају до краја марта мора бити посејан, а много је боље ако се посеје почектом марта, чим престану мразеви. Само у суровијим и хладнијим пределима, сејање се може продужити и до половине априла.

Ни јесењи ни пролетњи лан не сме се сејати уза-

стопце на истом земљишту, јер лан много исцрпљује земљу и лан за ланом, једно за другим, не успева.

Најпрактичније је сејати лан умерено густо, да послужи и за семе и за влакно. Око 200 кгр. ланеног семена потребно је на један хектар.

Нега лана после сејања. — Ни јесењи ни пролетњи лан не захтевају нарочиту негу пошто никну. Кад мало поодрасту, ваља их оплевити од корова, ако би се у њима појавио. Али се то ретко дешава, јер се лан сеје довољно чест, а та густина угушује појаву других биљака и корова, који би му сметали. Где владају јачи ветрови, разумно би било заштитити лан да не полегне кад одрасте. То се може постићи ако смо лан посејали у леје од 1 м. ширине и произвољне дужине, према терену. То се ради у Чешкој, где се гаји чувени чески лан. Кад лан упролеће одрасте, онда се између леја побије коље, па се по кољу затегне жица, која придржава и чува лан да не полегне. Ко има довољно радне снаге и материјала, а ланиште му је на ударцу ветрова, добро је да овако уради.

Берба лана и топљење — врло су важни радови. Нарочито је потребно знати у ком стању зрења треба лан брати. Он се бере чупањем из земље. Ако се од лана жели добити финије влакно, ваља га брати док још није добро дозрео. Жели ли се од њега добити семе и довољно добро влакно, треба га брати кад на стабљикама отпадне лист до пред врх, кад су оне добиле отворено жуту боју и кад је семе у чаури изгубило млеко и почело добијати отворено кестењасту боју. За наше прилике најбоље је лан брати, да се од њега добије и добро влакно и зрело семе. Тако се већином и ради у нашем народу. Лан се бере у ручице, од којих се жиле осеку, а тако и семе, па се ово остави 3-4 дана разређено, на промајном месту и на сунцу, да у чаурицама добро дозри. Да би се боље осушило садене се у розге, ту остане десетину дана, а по потреби и више, па се онда омлати, овеје од плеве и остави на сувом месту, док

не дође време сејању. Ко има већу количину семена може га оврћи на вршалици, приликом вршаја пшенице.

Ручице се повежу у снопове и носе се у воду на топљење. Топљење је најбоље вршити у речицама и рекама. Није добро топљење у барама и треба га избегавати. Лан треба да остане потопљен око 5 дана. Ако је вода топлија, он се пре „укисели", ако је хладнија, онда касније. Дебљина и зрелост ланених стабљика такође утиче на то да ли ће он бити пре или касније кисео. Четвртог дана откад је лан потопљен, треба пробати да ли је кисео. Изваде се 3-4 стабљике из ручице, па се прстима преломе. Ако се трска ломи, а влакно одваја дуж целе стабљике, онда је лан кисео и ваља га вадити. Кад се извади, свака се ручица растресе на „кокошке" и постави дупке на пољани, једна поред друге, да се на сунцу осуше. Кад буде добро осушен, покупи се и веже у снопове који се оставе у згради на тавану, или под шупом, издигнути од земље да сачекају прераду.

Прерада лана — врши се у малим газдинствима на ступи и трлици, којима се влакно одвоји од стабљика у виду поздера. Влакно се даље сређује гребенима у повесма, која се преду на преслици. Од испреденог лана на преслици, долази припрема за разбој, на коме се тка ланено платно. Савршеније преслице за пређу и најпрактичније разбоје за ткање сваки пољопривредник може добити у Друштву „Југословенска народна ношња" у Београду, Добрачина ул. бр. 5

Ове напомене о гајењу и преради лана, учинисмо поглавито за наша мала газдинства на селу и за ручну нашу домаћу радиност.

Вића П. Матић.

О нези калемова у прпоришту.

Тежња, која се све више и више истиче међу земољорадницима, да сами калеме лозу у циљу об-

нове старих и подизања нових винограда, учинила је да се са овим радом сусретну и они, који су дотада мало што знали о калемљењу и даљој нези калемова до садње на стално место. Зато су баш и већина врло рђав успех у том послу и имали, јер осим калемљења и стратификовања по старим методама, па онда пропорења, даљу негу нису скоро ни пружали упропореним калемовима. Познато је међутим, и у народу да „однеговао је пола одгајено", те у том циљу за наше земљоделанике—читаоце „Тежака" изнећемо најпотребније о нези калемова, како оних окалемљених на зрело тако и на зелено.

Под претпоставком да је извршено како треба и калемљење, нега у стратификали и пропорење, ускоро после ових радњи појављује се потреба да се разбије отврднула кора на банковима. Ма да је правило да се преко врхова калемова меће земља помешана са песком, како се не би стврдњавала и отежавала избијање ластарића из калемова, ипак услед кише и сунца земља се збије, па често буде и толико тврда да ластарићи, немајући снагу да избију, нетруле, а понеки искриве се пробијајући се кроз земљу. Искривљени и са другим ластарима уплетене ластариће чека скоро иста судбина, да угину, или зато што су утрошили сву резерву, па немају снаге да путем лишћа почну редовно хранење, или се доцнијим радовима очену најчешће грешком. Улога разбијања коре на банковима и делом снижавање набацање земље, која не сме бити више од 3. см. дебљине, отклониће потпуно предње последице. Једновремено са разбијањем коре на банковима уклони се и сав евентуални коров на банковима и између редова. Коров се у прво време уклања плевљењем и копкањем, затим редовно се уништава прашењем, које је обавезно и после сваке кише без обзира на коров. Пропоране треба често обилазити, пазити на развој калемова и евентуалне штеточине, које би се појавиле, како би се на време уништиле. Око половине месеца јуна ваља открити калемове све до 3—4 сан. испод спојног места. Овом приликом оштрим ножем имају се сасећи

све жилице избиле из вијоке, као и сви изданци из подлоге. У песковитим земљама често се појављује једна буба наивног изгледа, али веома штетна, под именом пешчарац — Apatrum sabalosum. Она особито напада и уништава окца на калемовима; сада је за њу време и једини начин тамањења. Познаје се лако по својим рапавим крилима прљаво сиве боје, величине колико зрна једрог пасуља. Циљ сасецању жилица из вијоке је да се оне не развијају и јачају на рачун жилица из подлоге и спојног места. У противном оне ће, толико ојачати, да ће жиле из подлоге закржљати, а спојно место толико ослабити, да ће се на крају и одвојити. Жилама пак избилим из вијоке претстоји сваког дана опасност да буду уништене од филоксере. Рад око сасецања жилица и изданка по могућству подесити када је дан облачан. Како се који ред очисти ваља га одмах покрити на првобитан начин.

Одмах после сасецања жилица и изданака потребно је калемове залити, како би се водом окрепила биљчица, која је већ један део жилица изгубила, а после сваког заливања између редова земљу опрашити У то време наилазе и сушни дани током месеца јула и августа, те треба калемове заливати готово сваке недеље. Како се услед заливања увек нагомилава и влага у прпориште, то је потребно сваких 15 дана калемове прскати бордовском чорбом. Раствор треба да буде испочетка слабији 1,5%, а после и 2% плавог камена Како је младо лишће калемова веома осетљиво, то га пероноспора услед погодних услова веома често уништава и напада, то прскање мора бити обавезно. У септембру месецу потребно је калемове поново открити и поновити исту радњу као и у јуну месецу, са разликом што се више неће покривати, већ оставити слободном утицају спољних фактора и овоме је циљ, да на ваздуху спојна места потпуно очврсну и здрвене се, пошто заклоњена земљом у банковима то није могло. У новембру, ако су калемови за домаћу употребу не треба их вадити, већ их поново покрити и оставити до пролећа. Треба ли их

вадити за трговину, онда то вађење не сме бити пре него што опадне све лишће. Јер зна се, да се сва храна спрема у лишћу, па према томе, треба лист и последњу своју резерву да преда калему.

У северним влажнијим и хладним крајевима треба у септембру још и заломити све врхове од ластара на калемовима, још једаред испрскати како би се лоза боље здравенила. Иначе, како имају доста влаге, ластари ће дубоко ујесен расти и неће успети да се здрвене. Нездрвењени ластари су увек подложни измрзавању, мање имају резервне хране, и уопште су мање издржљиви од здрвењених.

Нега зелених калемова поред осталих радова прашења, прскања и наводњавања, састоји се и у надгледању и попуштању везе да се не би усекла у ткиво калема, чишћењу изданака и заламању ластара. Ако је везивање при калемљењу било гумом, онда нема потребе попуштати је, јер ће сама по себи отпасти. Чим ластари калема добију 4—5 листа ваља их заломити, а све евентуалне заперке заломити на један лист. Пред прскања бордовском чорбом, у крајевима где се јављa и оидијум, запрашивати сумпором.

Милорад А. Јовановић.

Како ћемо сузбијати бувача.

Свакоме који се бавио повртарством и сувише су добро познате мале бубице, обично мрке или сасвим црне боје, које врло добро скачу, као буве, услед чега их је народ и назвао бувачима. Има их неколико врста, али све на исти начин живе. Од њих нарочито страда купус, и чести су случајеви да се расад мора по два или више пута садити, нарочито сушних година.

Бувачи су наше велико зло и досада је већ маса разних начина сузбијања препоручивана, као често заливање, јер не маре за јаку влагу, или посипање лишћа просејаним пепелом по роси, или прскања са екстрактом дувана итд., али већином успех је слаб. У последње време у трговини се могу добити извесни прашкови којима се лишће запрашује и који дају добре резултате, али су већином јако скупи. Сличан начин

сузбијања и ми смо применили код омладинаца наших Здравствених задруга, само за запрашавања узели смо позната арсенова средства, која су релативно много јевтинија.

У трговини се налазе неколико арсенових средстава за запрашивања, која се употребљују против грожђаних мољаца, као на пр: гралит, естурмит, меритол, уранија зеленило за запрашивања итд. Довољно је да се са њима запраши једном или два пута јутром, по роси, млад расад, па да се сачува од бувача. Немајући мале запрашиваче, земљорадници су сами брзо и згодно решили то питање: у велику чашу сипа се прашак, чаша повеже танким платном и запрашивач је готов. Довољно је чашу протрести над струком, па да се добро напраши.

Само свима је познато да су ова арсенова средства отрови и да се са њима мора опрезно поступати, дакле опрати руке после посла, чувати да прашак не дође у руку неупућеним итд. Исто тако сме се прашити само расад, а када се главичице почињу да савијају, средство се више не сме употребити, уосталом бувач је тада мало опасан. Сем тога мора се пазити да прашак не доспе на салату, лук и сву осталу зелен која се свежа једе.

Препоручујем овај начин сузбијања нашим земљорадницима да га испробају, па када се увере у његову вредност и примене.

Др. **П. Вукасовић.**

Комбинована Главинићева сушница.

У нади да неће бити од штете, већ да може бити и од неке користи и интереса за оне поштоване читаоце „Тежака", који раде на рационалнијем сушењу шљива и у вези са тим, на употребљавању бољих, савршенијих сушница код нас у Југославији, а нарочито за оне који нису читали моје досадашње написе по овом питању, сматрам за потребно, пре но што пређем на описивање овог новог типа моје сушнице, и остало, да учиним следећи кратак увод.

Ових дана навршава се *65* година како сам видео прву босанску сушницу („пушницу") и гледао како се у њој суше шљиве, и то у некадањем шабачком округу Каежевине Србије, а *53* године откако је, под мојим руковањем, сграђена у Аранђеловцу, на имању пок. Илије Павловића бив., капетана, једна од првих модерних — француских сушница, „Исартијеве" конструкције. Исте године сграђене су „Исартијеве" сушнице под мојим руковањем и у Косјерићима и Пожеги, тадањег ужичког округа и у Јаребицама, тадањег лозничког округа.

Одмах по довршењу тих сушница, било ми је јасно: да

их наш земљорадник неће и не може примити с тога: што склоп (конструкција) „Исартијеве" сушнице, не одговара његовим вишегодишњим навикама; што су за њено грађење потребни извежбани мајстори, и, што је за наше прилике врло скупа (сви гвоздени и дрвени делови били су изграђени у Београду, а зидаре, који су нарочито одабрани, повео сам из Београда). Да је ово моје мишљење било оправдано, уверио сам се после 4 године *(1886)* кад сам, као изасланик пољопривредног одељења у Министарству финансија, прегледао „Исартијеве" сушнице у селу Крнулама или Владимирцима онд. округа шабачког, и Јаребицама онд. округа лозничког и ради утврђивања стања у коме се налазе, и да ли се могу оспособити за даљу употребу. Те сам сушнице нашао тада у полурушевинама (а у таком су стању биле и остале) и сазнао од присутних земљорадника, да су неки пробали да у њима суше шљиве па су посао напустили, јер, рекоше ми: „Оваква сушница није за нас". (Била је округлог облика, са 2 спрата, врло сложеним спроводом дима, лиманим кровом и врло малим троугластим лесама).

Ово сазнање и потврда мога ранијег мишљења (из 1882 године): да сушница „Исартијеве" конструкције није погодна за наше прилике били су повод да се и ја позабавим конструисањем једне сушнице која би била боља од наше „домаће" („босанске") *а што више би се приближила истој*, у погледу грађења, цене и раду при сушењу шљива.

Резултати мога досадањег рада на овоме питању следећи су:

1. 1886 године конструисао сам своју прву сушницу са *48* мањих, правоугаоних леса;

2. 1889 године сграђена је у Топчидеру прва сушница моје конструкције из 1886 године, код које сам применио „Исартијеве" мање (али правоугаоне лесе) и принцип спровођења дима кроз унутрашњост сушнице;

3. Кад сам се доцније уверио да се наши земљорадници никако *не могу да спријатеље са малим лесама*, повећао сам 1897 године мере леса и те је године сграђена у Топчидеру друга сушница моје кострукције са 12 леса. Те исте године сграђено је у Србији неколико сушница моје конструкције са већим лесама, као што је ова у Топчидеру. Али су ми људи, и после говорили: „Да би било боље да су лесе још веће, како би могле примити више сирових шљива."

По себи се разуме да сам водио рачун и о овим доста оправданим захтевима наших људи, те сам, обзиром на ово и потребу *што простије* унутрашњости сушнице, конструисао тако званију „упрошћену Главинићеву сушницу".

Овакве *2* „упрошћене сушнице" сграђене су 1902 год. и то, једна у дворишту „Срп. Пољ. Друштва" и друга у Букову, на имању „Школе за виноделје и воћарство." Доцније

је подигнута *1* и на Св. Никољском тргу, код Београд. железничке станице ради досушивања рђаво осушених, влажних шљива, које су дотериване на београдски трг.

Узгред напомињем: да су у сушници сграђеној у дворишту „Срп. Пољ. Друштва извршене комисијске пробе поред осталога и за „етвирање" сувих шљива у расутом стању и по лесама а не у сандучићима.

4. У тежњи да дам нашем земљораднику сушницу која ће се што више приближити обичној и домаћој сушници, код

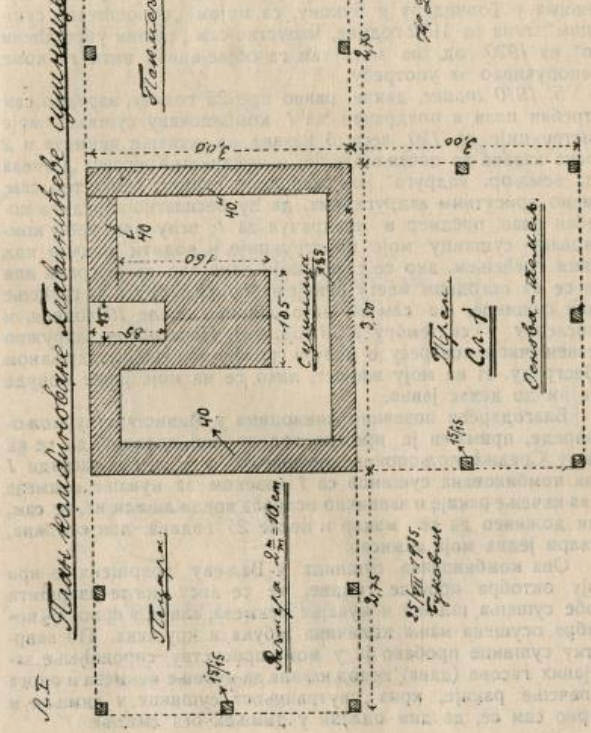

које ће се употреба гвоздених делова, које мора градити бравар или лимар, свести на најмању меру *и бити што јевтиније*, а ипак имати особине савршеније, боље сушнице, конструисао сам год. *1920* нов, *сасвим упрошћени тип моје сушнице*, у којој се загрејани ваздух (дим) из ложишта, води до димњака по патосу, озиданим каналима, који су озго покривени лимом — место металним цевима које пролазе косо по средини између левог и десног реда леса. Резултат овог упрошћавања био је: *повећани утрошак горива* и *нешто продужено време сушења*.

Са тим „претпоследњим" типом моје сушнице, вршене су упоредне пробе сушења у Чачку 1920 и 1921 године и то без мога присуства, јер сам био спречен болешћу да и ја присуствујем тим пробама. И како су резултати тих упоредних сушења знатно подбацили резултате добивене упоредним сушењима у Топчидеру и Букову, са мојом „упрошћеном сушницом" типа из 1902 године, напустио сам „сасвим упрошћени тип" из *1920* год. па нити сам га објављивао нити га коме препоручивао за употребу.

5. 1910 године, дакле, равно пре 25 година, израдио сам потребан план и предрачун за *1* комбиновану сушницу моје конструкције са *120* леса, *5* казана за кување пекмеза и *2* сеоска казана за печење ракије, и приликом Конгреса „Савеза срп. земљор. задруга", одржаног те године, саопштио сам, усмено присутним задругарима, да ћу бесплатно израдити потребан план, предмер и предрачун за *1* већу или мању комбиновану сушницу моје конструкције и водити надзор над њеним грађењем, ако се реши који задругар да је гради или ако се на погодном месту оснује нарочита задруга за грађење такве сушнице, па сам то исто поновио после *10* година, и напослетку у септембру *1933* год. на I Национално задружно трезвењачком конгресу о воћу и грожђу као храни, одржаном у Београду. И на моју жалост, *нико* се на моје јавне понуде није ни до данас јавио.

Благодарећи позваним чиниоцима у Министарству пољопривреде, примљен је прошле године мој предлог, да се на имању Средње пољопривредне школе" у Ваљеву сагради *1* мала комбинована сушница са *1* казаном за кување пекмеза и *1* за печење ракије и званично испроба вреди ли или не, те сам, ипак доживео да се макар и после *25* година, док сам жив, оствари једна моја замисао.

Ова комбинована сушница у Ваљеву довршена је при крају октобра прошле године, те се нису могле извршити пробе сушења шљива и кувања пекмеза, али је у првој $^1/_2$ новембра осушена мања количина јабука и крушака. По завршетку сушнице пробано је у моме присуству спровођење загрејаних гасова (дана) испод казана за кување пекмеза и онога за печење ракије, кроз унутрашњост сушнице у димњак и уверио сам се, да дим одлази у димњак без сметње.

После запажања која сам учинио за време грађења ове *прве* моје „комбиноване сушнице“ у Ваљеву, постао је овај тип који сад објављујем у „Тежаку“.

Излажући горње податке о моме раду на конструисању бољих сушница за сушење шљива код нас и упознавању земљорадника са њима, желим да оним поштованим читаоцима „Тежака“ које ово питање више или мање интересује, и овом

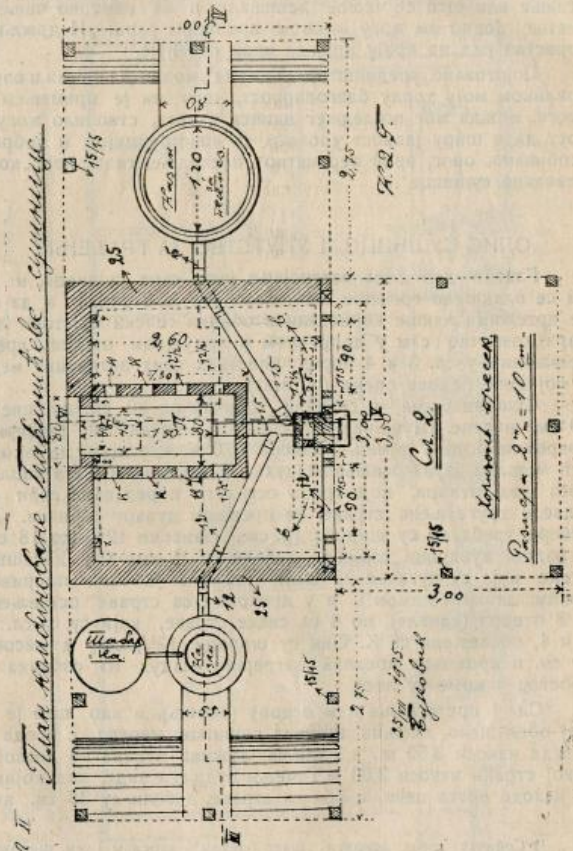

приликом скренем пажњу на многима познату чињеницу: да већина наших земљорадника тешко и врло споро примењују нове, боље начине рада или употребу бољих, савршенијих оруђа и постројења за прераду њихових производа, која им школованији људи препоручују и да им нагласим: да треба да буду и да морају бити издржљиви у своме благотворноме раду и да га не напуштају ако наиђу на недовољно неразумевање или што се чешће дешавало и на намерно чињене сметње. Једно им могу и овом приликом рећи: „Издржљив, користан рад на крају крајева ипак побеђује."

Поштовано уредништво „Тежака" молим да прими и овом приликом моју топлу благодарност, што ми је примањем и овога, можда мог последњег написа у лист, створило могућност да и ширу јавност упознам са конструкцијом и добрим особинама, овог, врло вероватно „последњег типа" моје „комбиноване сушнице".

I

ОПИС СУШНИЦЕ И УПУТСТВО ЗА ГРАЂЕЊЕ.

Главни део овог постројења јесте сама сушница, и да би се олакшало грађење исте, израђено је 6 слика, а да би се цртежима лакше користили и обични сеоски мајстори (зидари), означио сам у попречном и подужном пресеку претстављеним у сл. 3 и 4 поред уписаних свих потребних мера и поједине редове опека (цигаља).

Сушница има у средини собичак од 80 см. ширине и 60 см. висине. Шупљина тог собичка, мерена од унутарње површине основе (темеља) износи 1,70 м. и у њему се налази пећ металн за загревање ваздуха, који улази у њега споља, кроз два отвора, које треба оставити поред саме пећи са једне и друге њене стране, на предњем дувару собичка. Ти отвори треба да су широки 10 см., а високи $12^1/_2$ до 18 см. Оградни дуварови собичка дебели су 12 см. ($^1/_2$ данашње опеке које су дугачке 25 см.). Собичак је озго покривен црним, дебљим лимом[1]), а у дуварима са стране остављено је 8 отвора (канала), по 4 са сваке стране, који су, у сл. 2, 3 и 4, обележени са К. Они су широки $12^1/_2$ см., а високи 20 см. и кроз њих пролази загрејани ваздух из собичка у простор у коме су лесе.

Сл. 1 претставља нам основу (темељ), и као што је у њој обележено, спољна ширина сушнице, мерена с преда и позади износи 3,50 м.. а спољна дужина мерена по десној и левој страни износи 3,00 м.Темељи задњега зида, над којима се налазе врата пећи, и оба са стране, дебели су 38 см., ако

[1]) Собичак треба покрити „шлос блехом" дебелим 1 мм, широким 65 см. и дугачким 100 см.

су од опеке (цигље), а 40 см. ако су од камена. Темељи предњега зида, у коме су отвори за лесе, дебели су 25 см. ако су од опеке, а 30 см. ако су од камена. Зидови који ограничавају собичак са леве задње и десне стране немају нарочитих темеља, већ су само укопани у земљу за дубину једнога реда опека.

За пепељар пећи, који је обележен у сл. 3 и 4 са п треба ископати рупу 65 см. широку и 100 см. дугу, мерена

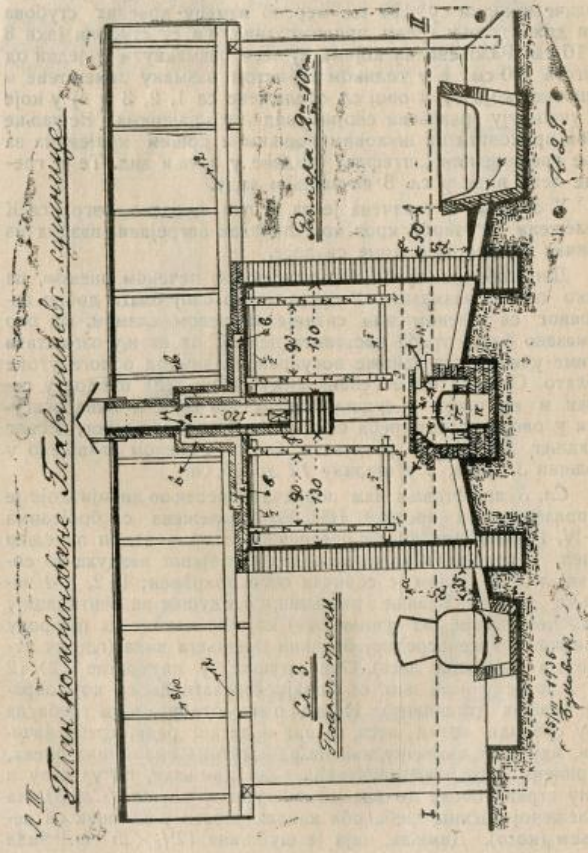

дужина од спољне ивице задњега зида сушнице.

Сл. 2 претставља нам хоризонтални-водоравни пресек по линији I-II обележеној у сл. 3, која нам претставља попречни пресек. Као што се види у тој сл. 3, задњи, леви и десни зид сушнице дебели су 25 см. (1 данашњу опеку), а предњи је дебео, уколико га има, само 12 см. или $^1/_2$ данашње опеке.

Отвори на предњем зиду кроз које се лесе увлаче и извлаче широки су 120 см. мерено између дрвених стубова који држе горњу греду предњег зида. Ти су стубови јаки 8 до 10 см. Ражњеви на којима су лесе, размакнути су један од другога 100 см., а у толиком су истом размаку намештене и вешаљке (које су у овој сл. обележене са 1, 2, 3 и 4) у које се учепљују ражњеви својим задњим крајевима. Вешаљке треба приковати на њиховим горњим и доњим крајевима за тање гредице или „штафле" узидане у задњи зид. Те се гредице лепо виде у сл. 3 на задњем зиду.

У овој сл. 2 означена је са П пећ гледана озго, са К обележени су отвори кроз које пролази загрејани ваздух из собичка у простор у коме су лесе.

Дно собична треба патосати добро печеном опеком, па преко опека размазати *2* прста дебео слој блата добро измешаног са плевом или ситније исеченом сламом. На ово размазано блато треба поставити пећ *П*, па на њу озго стати и тиме учинити да наниже посувраћени лим од облоге утоне у блато. Овим се онемогућава диму да из пећи продре у собичак и из овога у сушилиште. Да би се још више осигурали у овом погледу треба свуд око пећи, поред левог, десног и задњег дела пећи размазати блато с плевом начињено у дебљини *3* прста, а у ширину *12* до *15* cm.

Сл. 3 претставља нам попречни пресек по линији која је у хоризолталном пресеку (*Сл. 2*), обележена са бројевима III—IV. У овом попречном пресеку обележава нам *п* пепељар *П* пећ, *к* отворе (канале) за излаз загрејаног ваздуха из собичка, *л* лим којим је собичак озго покривен; 1, 2, 3 *4* вешаљке за учепљавање ражњева; *в* одушке за вентилацију (одвођење паре из сушилишта) које се находе на плафону сушилишта у непосредној близини предњега зида (где су отвори за увлачење леса). Ове одушке су квадратне 12×12 cm. у пресеку и за њих се морају изрезати даске, које образују плафон (таваницу). Изнад ових отвора, који треба да су у средини изнад леса, левог и десног реда, треба начинити, идући ка димњаку, канале од насатице положених опека, покривене озго опекама и вођене до димњака, па уз леву и десну страну овога до висине означене у тој *сл. (Сл. 3)*. На обележеној висини треба оба канала увести у димњак са пењањем (косо). Димњак, чија је шупљина $12^1/_2$×25 cm. зида

се насатице положеним опекама, те према томе његови су дувари дебели $6^1/_2$ *ст.* И описане канале и димњак, треба омазати добро израђеним блатом са плевом.

Преко дасака које образује таван (плафон) сушилишта, треба премазати слој блата са плевом у висини $6^1/_2$ *ст.*

Даске које образују таван (плафон) прикивају се за летве које су приковане за греде тавањаче, означене са *t*, *Сл. 4* претставља нам подужни песак по линији обележеној у хоризонталноме пресеку (*Сл. 2.*) бројевима *V.-VI*, а замишљено је да пролаз кроз задњи зид до краја његовог темеља, поред овога до средине пећи, затим по средини

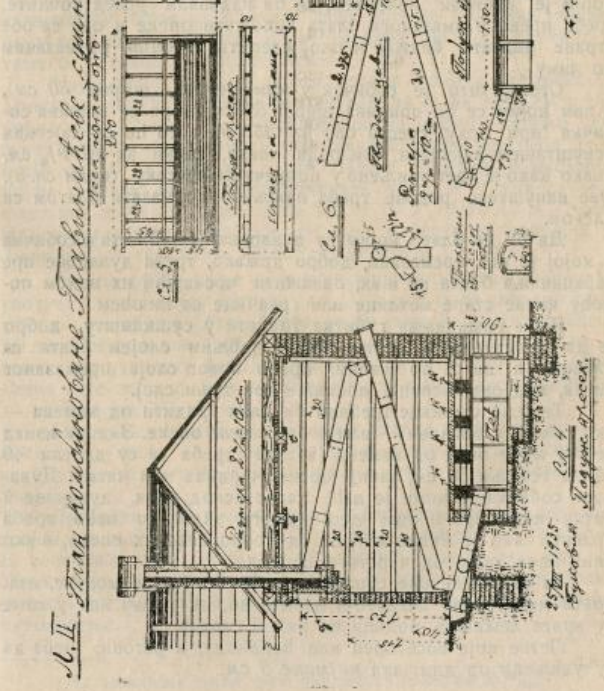

пећи до њеног задњег краја, потом кроз собичак између пећи и његов десни оградни зид и напослетку кроз предњи зид сушнице. У овом уздужном пресеку *V-VI* обележава нам: *п* пепељар; *П* пећ; *к* отворе (канале) за пролаз загрејаног ваздуха у сушилиште; *т.* тавањаче.

У овом подужном пресеку виде се ражњеви на којима леже лесе, а у пресеку пречаге (дизалице) у које се упуштају предњикрајеви ражњева и то на варку.

Патос сушилишта треба начинити стрм, са подом од собичка ка левом и десном зиду сушнице, као што је означено у попречном пресеку (види *сл. 3*), добро га набити, затим обложити и премазати слојем блата са плевом.

Унутарње дуварове сушнице треба добро премазати дебљим слојем блата са плевом. Исто тако треба размазати блато са плевом преко лима којим је собичак покривен. Дебљина блата треба да је *2* до *3* сантиметра. Да се крајеви лима, којим је собичак покривен, не би издизали услед топлоте, треба преко размазаног блата положити опеке и ове са обе стране омазати блатом и ово слепити са оним размазаним по лиму.

Стога, што је собичак у коме је пећ, широк *80 см.*, а лим којим се он покрива широк *65 см.*, мора се ширина собичка при врху свести бар на *45 см.*, а то ће се постићи испуштањем најгорња три реда опека, сваки за по $4^1/_2$ *см.* онако како је претстављено у попречном пресеку (види сл. 3). Ове напуштене редове треба пажљиво подмазати блатом са плевом.

Да би се блато, којим су дуварови сушилишта и собичка у којој је пећ премазани, добро држало, треба дуварове пре набацивања блата на њих, овлажити прскајући их водом помоћу какве старе метлице или гранчице са лишћем.

Ради умањивања губитка топлоте у сушилишту, добро је да се сушница и споља олепи дебљим слојем блата са плевом, и да се по тавану, преко првог слоја премазаног блата, кад овај испуца, премаже нов тањи слој.

Темеље сушнице требало би увек градити од камена — ако га има у близини — или *добро печене* опеке. Задови изнад земље могу бити од камена (и тада треба да су дебели 40 см., а темељи 50 см. јаки), опеке, черпића или чатме. Дуварове собичка у коме је пећ, патос испод пећи, дуварове и патос пепељара и онај део задњега зида око пећи треба правити ако је икако могуће од добро печених опека, а ако ових нема, онда од чврстога черпића.

За подизање ове сушнице треба кад год је могуће, изабрати место мало нагнуто и заклоњено, па задњи зид у коме су врата лежишта, подићи на нижој страни.

Летве које носе цреп или ћерамиду, и рогови, треба да су удаљени од димњака *најмање 5 см.*

Добро је да се стреха што више напусти (најмање за 30 см.), јер ће тада боље штитити зидове од кише, а и покривени простор испред сушнице, над пекмезаром и пецаром биће већи.

Ражњеви треба да су од сувог дрвета и добро је да су на својој горњој површини обли или заобљени, а унутарње отесане. Најлакше и најбрже граде се ражњеви од чамових „штафли" јачине 4×7 см. или 5×8 см. У овоме случају треба унутарње горње ивице отесати те да у пресеку изгледају овако ⌂. Овако треба удесити ражњеве стога, да би што мање спречавали струјање топлог ваздуха кроз лесе.

При углављивању ражњева треба удесити да задњи крајеви буду за 5—8 см. виши но предњи, јер ће такав њихов положај олакшати извлачење леса из сушилишта.

Сл. 5 показује нам лесу какву *нарочито* препоручујем Овакве лесе не захтевају ни много више посла ни материјала, а *много су боље* од обичних зато, што је струјање топлог ваздуха одоздо навише и јаче и брже но код обичних, и тиме се убрзава и само сушење.

Најбоље су лесе од танког, правог врбовог или лесковог нецепаног прућа, које не би требало да је на дебљем крају дебље од 10 до 12 мм., прикованог за пречаге танким јексерчићима[1]). Размак између појединих прутова не треба да је мањи од 10 ни већи од 12 мм. После леса од прикованог прућа долазе оне од поцинковане жице и у том случају шупљине жичане мреже треба да су 10×10 до 12×12 мм. Најјевтиније али и најгоре су лесе плетене од прућа, и ја саветујем да се сасвим избаце из употребе.

Све потребне мере лесе које нарочито препоручујем за употребу, уписане су цртежу *сл 5*, с тога овде наводим само толико: да образи лесе, треба да су јаки *2×10 см*; пречаге за које се прикива пруће не треба да су јаче од $1\frac{1}{2} \times 3$ *см.* и треба их утврдити тако, да ужа страна ($1\frac{1}{2}$ *см.*) дође горе. Летве које ограничавају шупљину у средини, такође не треба да су јаче од $1\frac{1}{2} \times 3$ *см.*

Да не би шљиве на најнижим лесама јако пуцале — у почетку сушења — *не смеју* најдоњи ражњеви лежати ниже но што је означено у попречном и подужном пресеку (сл. 3 и 4).

Дизалици у које се углављују ражњеви својим предњим крајем на варку, јаки су $5 \times 7\frac{1}{2}$ *см.* Затворе на отв рим[2] за увлачење леса најбоље је удесити онако као што су обично код „домаћих" сушница, да се повлаче упоље. Даске затвора треба да су суве, *2 см.* дебеле и осигуране противу витоперења.

---

[1]) За прикивање прућа треба употребити јексериће № $^{12}/_{50}$.

Доња греда рагастова за отворе, на предњем зиду, треба да је јака *8×12 см.* горња *12×12 см.* а стубићи *8×12 см.*

К. Д. Г.

(Наставиће се)

Услови

За пријем ученика у Средње пољопривредне школе. Школе постоје у Ваљеву и Букову — Неготин и Крижевцима.

1.

Настава у Средњој пољопривредној школи траје три године, а четврта година по свршетку школе посвећена је искључиво практичном усавршавању и специјализовању после које се полаже завршни испит, и обавезна је.

2.

Ученици могу бити редовни и ванредни.

3.

Редован ученик средње пољопривредне школе може бити онај, који испуњава следеће услове:

а) да није млађи од 15 ни старији од 19 година; млађи од 15, ипак не млађи од 14 година, могу бити примљени ако уверењем школског лекара докажу да су телесно доста развијени;

б) који је с успехом свршио 4 разреда гимназије или реалне (првенство имају они с малом матуром) или нижу пољопривредну школу. Они, који су свршили нижу пољопривредну школу са најмање двогодишњим течајем, примаће се за редовне ученике, тек тада кад положе пријемни испит.

На диференцијалном испиту полажу се ови предмети: 1) општа хемија; 2) минералогија и геологија са педологијом; 3) физика са метеорологијом; 4) анатомија и физиологија домаћих животиња; 5) патологија биља.

в) који је доброг владања, што доказује школским сведочанством ако долази непосредно из школе, а уверењем о владању ако не долази из школе;

г) који је поданик Краљевине Југославије; за иностране поданике решава Министар пољопривреде;

д) који је доброг владања чега ради се подвргава прегледу школског лекара пре него што буде коначно уписан;

ђ) који докаже да се родитељи или старатељи његови слажу с тим, да ступи у школу и обавежу се да ће плаћати

трошкове његовог школовања, уколико то не учини евентуално држава или која друга корпорација. Дотична обавеза мора бити оверена код надлежне власти.

4.

Ко жели да се упише за редовног ученика треба да се обрати најдаље до 10 септембра тек. године, с молбом са 5 динара таксе (мзрке) дирекцији средње пољопривредне школе. Молби приложити:

а) Крштеницу као доказ да кандидат није млађи од 15 ни старији од 19 година;

б) Школске сведоџбе о досадањем школовању;

в) Уверење општинско о владању ако не долази непосредно из школе;

г) Уверење о поданству Краљевине Југославије;

д) Лекарску сведоџбу да је молилац здрав умно и телесно; и

ђ) Писмену обавезу родитеља или старзоца потврђену полицијском влашћу, да ће плаћати трошкове за издржавање у интернату.

5.

Свршени ученици ниже пољопривредне школе полажу у другој половини септембра пре коначног уписа пријемни испит из српског језика, математике, геометрије, физике и земљописа. Програм се добија од дирекције школе бесплатно ако се пошаље један динар у поштанским маркама.

6.

При школи постоји интернат (Ваљево и Буково). Сви ученици морају становати и хранити се у интернату, зашта плаћају унапред 300 дин. месечно.

Редовна предавања почињу првог октобра.

Пре уписа сваки ученик уплаћује школској каси за здравствени фонд ученика 20 динара годишње.

Извод из записника Управног одбора Српског пољопривредног друштва.

На XXV седници *одлучено је:* Да се Подружини у Милошевцу одобри накнадни кредит у роби у 4,000.— динара и да се њеном благајнику врати 480 динара више датих у отплату подружинског дуга.

Да се одобри да Подружина у Сопоту у друштвеним просторијама оправи и држи ради продаје један велики Хајдов тријер.

Да се не форсира наплата дуга Подружине у Сопоту пошто је она предузела све мере да дуг 1-IX т. г. исплати.

Да се прими знању да је извршен редован месечни преглед касе и рачуна друштвених и нађено стање исправно. Тако исто да се прими знању извештај о извршним наплатама друштвених потраживања у току месеца маја као и биланс стања рачуна и имовине на крају истог месеца који је особено поднет.

Да се штампање Тежака за време од 1 јула до 31 децембра т. г. уступи штампарији г. Марјана Цветковића као најповољнијем понуђачу по цени од 1.400.— динара по штампаном табаку са брошурањем и обрезивањем, а израда клишеа по 0.40 дин. по квадратном сантиметру под условима: 1) да се вредност првог броја задржи за кауцију; 2) да хартија за све време од 6 месеци мора бити једнолика и истог квалитета, новинарска сатирина 31 кгр; 3) да се лист штампа два пута месечно у 7 500 примерака на два, а по потреби и више табака и да се предаје 14 и 28 у месецу. Ако се не поступи по овим условима Друштво задржава право да даље штампање откаже, а тако исто и ако по мишљењу уредника буду настале неправилности и неуредности у техничкој опреми листа. Кауција ће се употребити за евентуално покриће штете и трошкова проузрокованих неуредношћу штампарије.

Да се прими знању да је примљено 10 комада лаких Бехерових плугова обртача са црталом, да роба одговара условима испоруке и да се плугови продају по одређеној цени.

Да се изврши набавка 10 лаких Бехерових плугова обртача без цртала.

Да се Богдану Стојановићу, секретару Подружине у Лесковцу исплати 96 динара на име хонорара за рад у Подружини у 1934 години.

Да се Удружењу шумадинаца у Београду укаже помоћ у бесплатном давању књига у вредности 150 динара.

Да се помоћ за пољопривредне изложбе, предавања, курсеве, течајеве и екскурзије изда подружинама: у Суботици 300, Крагујевцу 4.000, Власотинцу 4.000, Свилајнцу 3.000, Пироту 300, Ћаковици 2 000, Петровцу 1.000, Свођигу 150, Јагодини 3.000, Цариброду 150, Краљеву 4.000, Деспотовцу 2.000, Лебану 300, Убу 2.500, Лозници 300, Вишеграду 2.000, Трстенику 300, Ваљ. Каменици 2.000. Трбуњу 300, Гор. Милановцу 500, Ивањици 500, Ковину 300, Женској подружини у Јагодини 1.500 и Подружини у Пећи 300. Свега 34.700 динара.

Помоћ да се изда подружинама, које и са друге стране буду обезбедиле средства за успешно извођење приредби које су предвиделе.

Подружинама у срезу љубићском Дринске бановине да се препоручи да заједнички приреде среску општу пољопривредну изложбу на најпогоднијем месту, да би им се могла дати помоћ Народне банке у 4.000 динара.

Да све подружине којима помоћ буде дата поднесу тачне извештаје и податке који им о приређеним пословима буду тражени.

Да г-ђа Наталија Ђуровић 21 т. м. одржи у друштвеним просторијама предавање о васпитно-економском, социјалном и хигијенском значају конзервисања поврћа и воћа за зимску исхрану и да се том приликом објави упис за течајеве за извођење конзервисања.

Да Друштво у споразуму са воћарским задругама и подружинама приреди недељу воћа и грожђа, која има да траје од 1 септембра до 1 новембра т. г.

Да попис робе и имовине изврше чланови Управе г. г. Н. Белобрк, Др. Павле Вукасовић и М. Никетић. Ако ко од одређених чланова не буде могао да ради у овом одбору овлашћује се г. претседник да му заменика одреди. Попис да се изврши у времену од 23 до 30 тек. месеца.

По молби г. Душана Шаулића за запослење у Друштву одлучено је, да се г. Шаулић прими за службеника за спољну и магацинску службу са 700 динара месечне плате и правом на стан у коме је седео економ г. Стаменковић.

По извештају Пољопривредног добра Савске бановине у Божјаковини о екскурзији њихових ђака одлучено је да Друштво набави 20 комплетних постеља (сламњача, јастук, навлака и чаршав) за преноћиште екскурзиста пољопрившкола и друштвених и подружинских чланова.

Примљено је на знање саопштење Задужбине Николе Спасића да не може Друштву да укаже никакву помоћ к раду.

По предлогу претседника одлучено је да се покојни Милутин Савић, бивши претседник Друштва упише за члана добротвора са улогом од 1.000 динара.

По предлогу претседника одлучено је да се у будуће на свакој седници у записник набављачког одбора уноси преглед стања робе у магацину и продаје исте.

По предлогу члана Управе г. Др. Ђаје одлучено је да се предавања која су у друштвеним просторијама одржана и која се у будуће држе, нотирају и пропрате у Тежаку.

Церетан

(ТИЛАНТИН „Н“)

универзално средство за напрашивање семена

ЗЕМЉОРАДНИЦИ!

желите ли си осигурати

здраву жетву и веће приносе?

Онда употребите за дезинфекцију семена само

ЦЕРЕТАН (Тилантин Н)

Универзално средство за напрашивање семена.

Домаћи производ.

Церетан сигурно делује против тврде снети и других болести житарица.

Церетан повећава клијавост семена и узрокује бујнији узраст биљке.

Церетан је јефтин! Колико мет. центи пшенице— толико кесица Церетана.

Суверено средство против пољских мишева и штакора су **ЦЕЛИО - препарати.**

За сузбијање житног жишка служи ГРОДИЛ

Тражите опширна упутства и проспекте.

„ЈУГЕФА“ к. д. Загреб

Прерадовићева ул. 16

Одељење за заштиту биља

Сва наша средства можете набавити од

Српског пољопривредног друштва Београд

Штампарија М. Цветковића, Београд, — Војводе Глигора **62.**
Телефон **25-178.**

Београд

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ.

Бр. 17. Београд, 1 СЕПТЕМБАР 1935 год. Год. 62

ПОД ПОКРОВИТЕЉСТВОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА II.

ТЕЖАК

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА
ОСНОВАН 1869 ГОД.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. Д-р. Т. МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32

УРЕДНИК
Д-р. МЛАДЕН ЈОСИФОВИЋ
Јаворска ул. бр. 7

Садржај:

Инж. *Слободан Баранац*: — Зец као штеточина
Алекса Петровић: — Сејте инкарнатску детелину
Душ. Шаулић: — Неговање свиња.
Dr. *Велимир Н. Стојковић*: — Пред сушењем шљива
Коста Д. Главинић; Комбинована Главинићева сушница.
ing agr. *Живојин Тешић*, — Гар на Кукурузу
Наталија Ђуровић: — Конзервисање воћа и поврћа
Dr. *Т. Митровић*: — Наше старе задруге.
Пољопривредна књижевност:
Пољопривредници
Некролог — † Сава Марковић.
Извод из записника Управе Српског пољопр. друштва

Уредништво Немањина ул. 15 — Рукописи се не враћају. — Излази двапут месечно
Годишња претплата Дин. 30 а за ђаке и ђојнике Дин. 15. — Чековни рачун 50·350—
Телефон Српског пољопривредног друштва, канцеларија 20-302, магацин 27-702

Зец као штеточина

На овогодишњој скупштини Српског пољопривредног друштва у Београду, жалио се је један од говорника на велике штете које зец наноси пољопривреди, а нарочито благородним воћкама, па је зато тражио да се зец као такав прогласи за штетну дивљач и дозволи његово слободно тамањење.

Да ли зеца треба заштићавати или не није ново питање, већ старо толико колико су старе и прве одредбе о регулисању лова. О њему се до сада много расправљало у заинтересованим круговима, јер је увек било спорно и као такво стварало различита и супротна мишљења и гледишта. На једној страни су обично организовани ловци, који траже заштиту зеца, а на другој страни су пољопривредници који захтевају неограничену слободу у погледу неговог тамањења.

Предалеко би нас одвело да овде износимо разлоге за и против једног и другог гледишта, јер би се о томе могло посебно писати и говорити. Зато ћемо се овога пута задржати само на питању: да ли има могућности да се горњем захтеву, изнетом на Скупштини друштва, изађе у сусрет и на који начин.

Посматрајући ово питање треба одговорити на следеће:

1) Да ли је могуће зеца прогласити незаштићеном дивљачи, т.ј. омогућити његово неограничено тамањење; и

2.) У случају да је речено под 1.) немогуће извести, да ли је онда и шта могуће предузети, да би се према постојећим околностима смањила штета, коју зец причињава пољопривреди?

По § 2 Закона о лову зец спада у групу дивљачи заштићену ловостајом (обуставом лова) што значи, да није дозвољено потпуно слободно и неограничено тамањење ове дивљачи.

Отуда, изгледа, да би у циљу задовољења изнетоме захтеву било потребно изменити овај пропис закона о лову и зеца пребацити у II. групу-незашти-

ћену дивљач, како би се онда могао таманити без икаквог ограничења.

Међутим, могућност и изгледи за измену закона о лову, ради слободнијег тамањења зечева, су у данашње време и прилике минималне, управо никакве.

Зато нам остаје да видимо на који се начин могу штете од зеца смањити у границама и на основу постојећих прописа закона.

По § 17 Закона о лову зец се не може ловити, хватати, нити убијати у времену од 16 јануара до 15 септембра.

Али по § 18 истог закона Бан се овлашћује да после саслушања савеза ловачких удружења продужи или скрати забрањено време лова (ловостаје).

Према томе, тамо где су се' зечеви појавили у толиком броју да заиста у великој мери угрожавају пољопривредним усевима и воћњацима, треба поднети писмену пријаву надлежној општој управној власти и с позивом на § 18 Закона о лову тражити да се време ловостаје за зеца за тај крај скрати.

Тамо, где постоје државна, општинска, приватна и друга ловишта, (§§ 4, 5, 6, 7, 15 Закона о лову) а утврди се превелики прираштај зечева на штету пољопривреде и шумарства, треба известити о томе општу управну власт првог степена и тражити да у смислу § 20 Закона о лову позове овлашћеника лова, да број зечева у одређеном року сразмерно умањи.

За случај да овлашћеник лова и после поновног позива не би извршио одстрељ у довољној мери, општа управна власт првог степена извршиће одстрељ помоћу овлашћених ловаца на трошак и опасност овлашћеника лова.

Овлашћеник лова дужан је накнадити (§ 50 Закона о лову):

1.) Штету што је ради вршења лова начини он сам, његови чувари, помоћници, слуге и његови гости ловци, као и сву штету нанету од њихових ловних паса (ловна штета).

2.) По правилу сваку штету што је у његовом ловишту начини ловостајом заштићени зец на земљи-

штима и на производима, који се налазе на тим заштитним земљиштима (штета од дивљачи).

Лице, чијем земљишту прети штета од дивљачи овлашћено је оградити земљиште, гонити дивљач са свога земљишта и плашити је ватром и галамом помоћу нарочитих стражара или другим начином, али тиме не сме нанети штету заштићеној дивљачи.

Овлашћеник лова може на основу дозволе опште управне власти првог степена у свом ловишту оградити туђа земљишта или их од оштећења по дивљачи заштити којим другим начином, али само тако да сопственик земљишта услед тога не трпи штету.

Но и у овом случају одговара овлашћеник лова за штету насталу од ограђивања, као и за штету од дивљачи, сем ако докаже да је оштећеник сам крив што предузете мере за заштиту нису успеле.

Штету, што је дивљач наноси по воћњацима, кућним вртовима и расадницима и на појединим младим воћкама, овлашћеник лова мора накнадити само онда, ако се докаже, да су биле предузете све мере којима разуман господар по правилу штити такве насаде.

Такве су мере нарочито: ограде вртова и расадника у висини од 1 м., кречење, постављање плашила, омотавање воћњака и стабала сламом до најмање 1.50 м. висине и томе слично.

У виноградима, на житу или на другим пољским плодовима, где се ловна штета или штета од дивљачи може утврдити у време бербе или жетве, штета се коначно процени у доба бербе или жетве.

Захтеве за накнаду ловне штете или штете од дивљачи до износа од 1000 динара решава суд за накнаду штете, који се оснива код општина, а састоји се од претседника односно његовог заменика и два члана. Захтеве за накнаду штете изнад 1000 динара решава редовни суд.

Оштећеник мора накнаду штете чији износ није већи од 1000 динара затражити писмено или усмено у записник код надлежне општине у року од осам дана од када је сазнао за штету, а најкасније у року

од 6 месеци од кад је штета настала. Земљиште на коме је штета нанета и износ оштете која се тражи, треба тачно означити.

Оштећеник мора истовремено затражити и процену штете. С тога треба затражити накнаду штете још за доба док се штета може видети и оценити, а свакако пре почетка бербе или жетве.

Не затражи ли оштећеник накнаду штете у поменутом року односно ако пропусти тражити процену, гаси се свако право на оштету.

Претседник општине обавестиће у року од три дана овлашћеника лова или његовог пуномоћника о стављеном захтеву на оштету, а за даљих пет дана одредиће рочиште за покушај поравнања, на које ће позвати оштећеника и овлашћеника лова.

Не успели покушај поравнања, општина ће у року од три дана обавестити претседника суда за накнаду штете.

Претседник суда одредиће расправу на лицу места и позваће овлашћеника лова као и оштећеника, да на рочиште одреде сваки свог члана суда.

Овлашћеник лова и оштећеник нису дужни да претходно обавесте претседника суда о лицима која су изабрали у суд за накнаду штете, а морају, ако сами не учествују расправи, својим члановима суда предати влашћу потврђено пуномоћије.

Овлашћеник лова или његов пуномоћник као и оштећеник могу присуствовати расправи суда за накнаду штете, али њихово одсуство не спречава да се проведе расправа. Обе странке имају право, да о свом трошку позову на расправу и пољопривредне, шумарске или ловачке стручњаке ради вештачења пред судом за накнаду штете. Обе стране имају право служити се и правним заступником, али морају сами сносити трошкове заступника пуномоћника.

Ако странка пропусти одредити свога члана суда или ако овај дође без ваљаног пуномоћија, а дотична странка не именује без одлагања и за исти претрес друго лице, тада ће претседник општине одредити члана суда за ту странку.

Претседник суда за накнаду штете настојаће да се странке поравњају како у погледу отштете тако и у погледу трошкова поступка. Ако поравнање не успе, суд ће на лицу места донети по овоме одлуку:

1.) да ли је штета доиста начињена вршењем лова (ловна штета) или по дивљачи (штета од дивљачи) и по каквој дивљачи;

2) да ли су тачни наводи странака у погледу чињеница које утичу на питање накнаде штете, и најзад,

3) колика је стварна штета.

На основу овако утврђеног стања ствари суд за накнаду штете донеће одлуку о висини износа накнаде као и о трошковима поступка. Одлуке суда за накнаду штете не подлеже никаквој такси.

Ако би се износ штете према мишљењу суда за накнаду штете тачно могао утврдити тек за време бербе или жетве, суд ће на захтев које од странака одложити расправу и поновити увиђај на лицу места пред бербом или жетвом.

Личне трошкове сноси свака странка сама. Посебне трошкове власти (§ 168 Закона о општем управном поступку) где улазе и пристојбе чланова суда за накнаду штете, сноси она странка по чијој је кривици проузрокован цео поступак или неки његов део.

Ако суд за накнаду штете не досуди никакву оштету, посебне трошкове власти има да сноси онај који је тражио накнаду штете.

Ако суд за накнаду штете досуди отштету у већем износу од онога, што је овлашћеник лова нудио приликом покушаја поравнања, лице осуђено на накнаду штете сносиће све поменуте трошкове. Ако суд досуди отштету у једнаком или мањем износу него је овлашћеник лова нудио приликом покушаја поравнања, сносиће их лице које је тражило вишу отштету.

Странкама доставиће се по један отправак одлуке потписан од свих чланова суда за накнаду штете, по прописима о личном достављању (§ 48 Закона о општем управном поступку.)

Одлуке суда за накнаду штете, у колико се односе на тражену отштету, извршне су.

Против изреке о трошковима имају странке право жалбе, по општим прописима, на општу управну власт првог степена, чија је одлука коначна.

Против одлуке суда за накнаду штете дозвољена је тужба ради поништења редовном суду, према прописима § 962 Законика о судском поступку у грађанским парницама, а с разлога наведених у § 691 истог Закона, а до ступања на снагу овог законика према садашњим односним законским прописима.

Одлуке суда за накнаду штете општа управна власт првог степена извршује административним извршењем (§ 137 Закона о општем управном поступку.

Поред ових казни има се кривац пресудити: на губитак узапћене дивљачи, ловачког оружја, и прибора којим је дело учињено.

На подручјима бановина, где приватна и општинска ловишта нису још као таква проглашена, т. ј. тамо, где је по ранијим законима право ловљења припадало држави, лице коме је зец причинио какву штету нема право тражити од државе накнаду штете.

Бановинским Уредбама (§ 75 Закона в лову) где оне већ постоје, донете су поближе одредбе о процени ловне штете од дивљачи.

Напред смо изнели начин и поступак како да се смањи број зечева тамо где је он превелик и осетно наноси штету пољопривреди, а сада ћемо укратко споменути и оне Законске одредбе које забрањују или регулишу поједине радње и поступке у лову на зечеве.

Сваки онај који лови зечеве за време ловостања казни се новчаном казном од 100-1000 динара и затвором од 1-10 дана или једном од ових казни, а поред тога има платити отштету за рачун оштећеника према ценовнику који доноси надлежни бан.

Истом казном кажњава се и онај, који зеца лови замкама, мрежама, ступцима или другим недопуштеним начином (§ 21 Закона о лову).

Онај, који без дозволе сопственика или закупца ловишта свесно лови у њиховом ловишту, казни се

новчаном казном од 150-1500 динара и затвором од 5-14 дана или једном од ове казне.

Инг. Слободан Баранац

Сејте инкарнатску детелину!

Приближује се време сетве ове корисне, али мало позната и недовољно цењене културне биљке. Међутим, она је таква, да заслужује много више пажње, много више простора од онога на ком је до данас, бар код нас, гајена.

Инкарнатска детелина може се сејати у јесен (август — септембар). а може да се сеје и у пролеће. За препоруку је јесења сетва, због тога што врло рано стиже, даје одличан, обично свега један откос, половином маја, те може земљиште да се искористи и за многе друге усеве, као што су: купус, хељда. кукуруз, угарњача, јари лан, конопља и сточна репа. На тај начин, земљиште се употреби онда, кад други усев на њему неможе да успева и кад би оно иначе лежало слободно, те се у размаку од једне године добију два усева са истог земљишта. То је врло важна чињеница, нарочито у нашим јужним крајевима, где поднебље дозвољава сву комбинацију.

Припрема земљишта за сетву врло је једноставна: једно плиће орање, после житарица, које у целини замењују и иначе неопходно угаривање, те добро дрљање. Где је потребно и ваљати лакшим, дрвеним ваљком. Сетва се врши руком, омашке, у ком случају треба 25-30 кгр семена по хектару. или сејалицом, а тада није потребно више од 20 кгр. по хектару. После сетве, нарочито ако је извршена омашке, треба земљиште још једном, лаком дрљачом или браном, подрљати.

После овога, никаква нарочита нега није потребна, усев брзо ниче, до јесењих мразева се довољно убокори, те му зимска хладноћа никакве штете неће нанети. Сејана као пролетњи (јари) усев, инкарнатска

детелина често страда од суше, њена вегетација дуже траје, те се земљиште неможе искористити за други усев. Због тога овај начин гајења треба избегавати, а употребити га само у случају нужде, кад се јесења сетва, из било којих разлога, није могла да обави.

Што се тиче самог земљишта, важно је напоменути да инкарнатска детелина тражи лаку, оцедну, хумусну и песковиту земљу, а хладне, влажне земље не подноси. Ако се на ово пази, као и ако се сетва на време и у добро припремљено земљиште изврши, неможе бити неуспеха у раду.

Ваља напоменути још и то да инкарнатска детелина не надима стоку, може се косити и као врло млада, а кад се за сено коси, најбоље је покосити је чим цвета, јер тада даје сено бољег квалитета. Покошена пре цветања, даје мањи принос, али је квалитативно далеко боља, те се може успешно киселити (ансилирати) и као таква чини једну одличну храну, преко зиме, нарочито за краве музаре.

Што се приноса тиче, он зависи, у многоме, од водених падежа, а креће се: зелене пиће око 10.000 кгр. по хектару; сена око 4.000 кгр. по хектару, а кад се гаји за зрно, може дати око 500 кгр. семена.

У неким крајевима сеје се инкарнатска детелина у смеши, при оснивању вештачких ливада, и то нарочито због тога, што она прве године, кад се граминеје, које обично чиме главни део трава на вештачкој ливади, тек развијају а, даје одличан откос, доксе траве у првој години тек развијају и бокоре, тако да добар откос тек у наредној години могу дати.

А. В. П.

* Семе ове корисне биљке, којој је већ време да се сеје, може се добити код Српског пољопривредног друштва у Београду, а цена му је свега 6.— динара кграм!

Неговање свиња

Данас када је постао нерентабилан сваки пољуприврени подухват, опао је и уздрман и узгој свиња, који се досада

увек боље рентирао и издвајао од свију пољопривредних грана, а предњачио у сточарству, изузев брдских крајева, где јр свињарство слабо и у недовољном броју заступљено. У ствари свиње се у брдским и планинским пределима могу успешно гајити. Како је зато погодна клисура реке Таре, и друга места високо планинских жупа, које су богате жиропаћом и чистом планинском водом, то их треба умножити ради бољег искоришћавања: паше. детелине црвене и луцерке, кромпира, тикве, жира, јевтиноће око изградње свињца обора и т. д.

Само је, пре свега, главно(а то је у свињарству најважније) за сва места и поднебља, *изабрати расу свиња коју треба гајити*, с погледом на њену свестрану корисност т. ј. уложити мање а добити више, нећемо и неможемо постићи, ако гајимо стране расе свиња, навикнуте на боље хранидбене и климатске удобности. А пошто је рентабилност главнија од свега, онда отпадају све тврдње, које иду у прилог страних раса, бар у данашњим приликама, с обзиром на њихова својства, која иду на штету далеко кориснијих и бољих домаћих раса. Случај са шумадијском свињом коју су селекционирали странци (Мађари).

Стране меснате свиње, нарочито јоркширске, веће и средње, могу се препоручити само млекарима, месарима, и тамо где има доста кухинских отпадака, и то ради тога, што више прасе, а прасад су код добрих дојиља и оних које се уредније прасе, порасна и док су на сиси месо им је укусно. У даљем порасту, ова свиња прескупо кошта, јер не искоришћује добро јевтину храну.

Мележење јоркширских свиња са домаћим даје меснату робу за пијац, као и све остале меснате расе које су туђег порекла. Познато је, да су домаћи производи од ужичке стоке врло добри. Дакле, нема никакве двојбе, да су за наше прилике и потребе најпогодније, односно најкорисније наше домаће свиње, шумадинка, мангулица, моравка, буђановка и др. Но изузев магулицу, све са знатно мањом вредношћу од шумадинке.

Одрасла шумадијска свиња, добро угојена, мери преко 300 кгр. Она у погледу масти нема такмаца; месо јој је машћу проткано и укусније но и од једне друге расе свиња. Једини је приговор што шумадинке спориje расту, мало прасе, а и кад опрасе више од 6 комада, (има их које прасе 8—9) треба вишак одвојити и подметнути под крмачу, која опраси 3—5 ком. На прасад, која, кад дођу на свет, нису одмах бела, већ пругасто тамне боје — жерасте, и треба да су са црном њушком и папцима, ваља обратити пажњу и да се крмача боље храни, а кад прасад ојачају да се прихрањују док су на сиси, тако да се учини поступан прелаз пре но што се одлуче од сисе.

По одбијању након 8 недеља, треба их хранити кашастом храном — зими силаченом, а лети уз храну додавати свеже младе луцерке или свињарице, и да стално имају чисте воде у изобиљу. Чим прасад ојачају она себи прибављају храну са минималним додатком. Изванредно искоришћавају стрништа, пашњаке, опало воће и др. Кад се има у виду да се шумадиске свиње врло уредно прасе, најмање два пута годишње, онда је неприметно што дају мањи број прасади. Пролетње паршење је најзгодније почетком марта и априла тако, да се искористи сочнија паша и стрништа, а друго прашење пре но што наступа јесен, крај августа. За приплод се одабира подмладак пролећњег прашења, пошто им је омогућено више и погодније кретање на сунцу и чистом ваздуху, што повољније утиче на развијање, премда је шумадијска свиња врло отпорна према зими и отпорнија према болестима. Дешава се, да крмача побегне и опраси се у снегу, па прасад однегује и доведе.

Шумадиска свиња у првој години старости након 3—4 месеца гојидбе, просечно даје 60—70 кгр. чисте истопљене масти и 35—40 кгр. меса. На завршетку 2 године око 120 кгр. масти и 70 кгр. меса, а преко 2 године даје и више. Па кад са оваквим приносима можемо бити потпуно задовољни, немамо потребе да одбијамо гојење шумадинке и мангулице.

Душан Н. Шаулић.

Пред сушењем шљива

1. Добра квалитета сувих шљива први је и најважнији услов за трајан и сигуран њихов извоз

Услед многих штета, које су у прошлој години причиниле инсекти и штеточине, а нарочито услед овогодишње дуготрајне суше, шљива ће у овој години бити релативно мало, далеко мање него што се очекивало. Један део тих шљива ће се као и обично извести у сировом стању, а други ће се употребити за сушење и производњу пекмеза и ракије.

Изгледи за извоз сувих шљива биће у овој години повољни и поред разноврсних тешкоћа, које су скопчане са тим извозом, јер пре свега производња сувих шљива с обзиром на предстојећу бербу код нас неће бити велика а извоз за Немачку у 800 вагона сувих шљива већ је осигуран. И ако су изгледи за извоз сувих шљива у овој години повољни, тај ће се извоз ипак моћи и остварити, *ако наша сува шљива буде задовољила стране потрошаче својом квалитетом.* На ка-

квоћу сувих шљива мора се у овој години обратити већа пажња него икада раније не само из разлога да би лакше извезли и боље уновчили суве шљиве него и да би могли проширити број њених увозника односно повећати број потрсшачких земаља, о чему нарочито морамо водити рачуна, ако у опште хоћемо да мислимо на будућност нашег шљиварства. Јер и ако смо милионе шљивових стабала изгубили за последњих десет петнаест година, нови шљивари се нагло подижу, па још сада треба мислити на уновчавење њиховог плода. То се уновчавање може постићи само сталним и сигурним извозом сирових шљива у иннстранство, а тај сталан сигуран извоз се може понајпре остварити беспрекорном робом у погледу њене каквоће.

Како се већ налазимо пред сезоном сушења шљива, то је корисно да наше произвођаче подсетимо како могу постићи тражену каквоћу и пружити потрошачу онакву суву шљиву каква ће га доиста моћи задовољити. Рецимо најпре да се под каквоћом осушених шљива у трговачком смислу разумеју све оне особине, које оне треба да имају, па да би могле задовољити купца и потрошача, а на име, да су ваљано осушене, да имају леп спољни изглед, да су довољно крупне, чисте и без мана и да су слатке и укусне и без икаквог страног мириса.

Каквоћа осушених шљива може се остварити *припремом добре сировине сирових шљива — за прераду, наметним и савесним сутеђем и пажљивим одабирањем како сирових тако и осушених шљива.*

2. Шљиве за сушење треба брати онда, кад су потпуно зреле.

Каквоћа сваке прерађевине, па тако и осушених шљива, зависи на првом месту од каквоће сировине, која се употребљава за прераду. Уколико се сирове шљиве боље, утолико ће и суве шљиве (као и пекмез и ракија), израђене од њих бити боље. Не треба према томе мислити да се рђава, незрела, црвљива, трула, чвргава и т. д. шљива сушењем може поправити.

Различне материје, (шећер, азотне, минералне материје итд.) од којих зависи и каквоћа и хранљивост и укус и мирис шљива, нагомилавају се у шљиви утолико више, уколико се она више приближује потпуном зрењу. Све су те материје нагомилане у шљиви у највећем степену, онда кад је она потпуно зрела.

С друге опет стране уколико се шљива више приближује потпуном зрењу, она утолико више добија у тежини и запремини, тако да је потпуно зрела шљива и тежа и крупнија него недовољно зрела.

Најзад кад је шљива потпуно зрела на дрвету, она, ако на овоме остане још који дан, губи извесну количину воде што је у погледу сушења само једна корисна појава. Јер, како је циљ сушења да се из шљива вештачким путем истера извесна количина воде, и сушење може само трајати краће време и стати јевтиније, уколико шљиве буду имале у себи мање воде односно уколико су зрелије обране.

Све напред изложене чињенице упућују на то да се шљиве за сушење беру потпуно зреле; тиме се може само добити и у шећеру и у мирису и у тежини и у трајању сушења односно у смањењу утрошка горива за сушење. Таква, дакле, потпуно зрела шљива, треба да се употреби за сушење. ако се жели да се добије и осушена шљива најбоље квалитете. Кад се све то има на уму онда и начин брања шљива треба тако подесити да се за сваку партију шљива, које се уносе у сушницу за сушење припреме потпуно зреле шљиве.

Истовремено брање шљива у једном шљиваку па чак и на једној шљиви није за препоруку, јер сви плодови на једном истом дрвету не сазревају у исто време, јер се и не образују једновремено нити пак примају исту количину светлости топлоте и хране. Ако се шљивово дрво одједанпут обере, па макар како род на њему изгледао зрео, помешаће се зреле и незреле шљиве, те ни осушене шљиве од такве сировине неће бити ни по спољњем изгледу ни по квалитету подједнаке, те се неће ни добити уједначена роба — сува шљива. Оне сирове шљиве, које су биле потпуно зреле даће тешку, меснату црну и врло пријатну за јело осушену шљиву. Оне пак сирове шљиве, које су недовољно зреле даће суву шљиву отвореније боје, која ће уз то још бити лака, празна, мало месната, корава и кисела на укусу.

Пошто сав род на једном истом дрвету не сазрева у исто време, то да би се за сушење имале потпуно зреле, шљиве, треба шљиве брати постепено, онако како оне и сазревају. То постепено брање најбоље се изводи повременим потресањем шљивових дрвета. Чим се опази да на шљивама има зрелог рода ваља заћи од дрвета до дрвета, па свако руком, или помоћу куке утврђене на каквој мотици са којом се захватају поједине гране) продрмати. Све потпуно зреле шљиве пашће на земљу, док ће недовољно зреле шљиве остати на дрвету. Тако се потресањем дрвета у једном шљиваку може набрати довољно шљива и припремити за сушницу. После извесног времена и то утолико дужег уколико је мањи шљивик треба поново ићи од дрвета до дрвета и поново их претресати да би се обрале оне шљиве, које су од последњег потресања сазреле. И тако се наставља тај посао дотле, док се све шљиве на дрвету не оберу.

3. Добром сушницом и савесним сушењем може се осигурати добра и јевтино произведена осушена шљива

Каквоћа сувих шљива може се поред припремљене добре сировине за прераду осигурати још и нарочито рационалним и савесним сушењем шљива. Кад је реч о сушењу шљива истиче се у данашње време, много више него икада раније, питање сушнице. То се питање истиче нарочито због тога, да се при сушењу не изгуби ништа ни од каквоће ни од садржине шљива и да се трошкови сушења сведу на што је могуће мању меру-а обз се та циља само подесном сушницом могу постићи. Кад кажемо да се не изгуби ништа од каквоће шљива, разумемо под тим да сушница треба да је таква, да се у њој онемогући загоревање шљива. Кад пак кажемо да се не изгуби ништа од садржине шљива, разумемо под тим да сушница треба да је таква да се за време сушења онемогући прскање шљива и цурење слатког сока из ње. Најзад што нижи трошкови сушења значи за исту цену шљива бољу награду пољопривредника за његов луожени труд и капитал око сушења шљива. С обзиром на ту чињеницу да су цене сувим шљивама у данашње време релативно ниске, толико ниске да се трошкови производње и сушења шљива често пута једва покривају, то је смањење трошкова при сушењу (поред смањења трошкова при производњи сирових шљива), једини пут да се за суве шљиве осигура пристојна разлика између производних и продајних цена сувих шљива у корист пољопривредника.

Ми смо у једноме чланку, објављеном у овогодишњем пољопривредном календару*) описали разне системе сушница за сушење шљива, које су примењене у нашој земљи, па смо том приликом изнели све добре и рђаве стране сваке од њих Ту је и изнето, која сушница најбоље одговара мало час поменутим погодбама сушења на основи многобројних и званичних и незваничних огледа-а то је сушница, коју је потписати конструисао. Међутим мора се рачунати, да у нашој земљи још постоје у највећем броју домаће сушнице, која не само да имају извесних недостатака за рационално извођење сушења, него и које релативно много горива троше, те тиме и поскупљавају, у место да појевтињавају сушење. Свакако би од врло велике користи било да се пећ у тим сушницама направи што дужа (на цик цак), како би пламен с димом што дуже кружио кроз њу пре него што ће изаћи на поље и да се у зидовима сушнице направе отвори у супротном правцу, како би влажан ваздух из сушнице могао лакше излазити. Онда ће се уз пажљиво сушење и премештање леса моћи осигурати и код ових сушница и боља каквоћа и јевтиније производња.

Код Главинићевих сушница са лименом пећи, која се

*) **Сушење шљива и подесне сушнице за ту сврху** од Др. Вел. Ж. Стојковића стр. 93.

лако загрева могу шљиве, ако се несавесно суше, или лако загорети или се запећи, тако да остану тешке и пуне воде, па да доцније омекшају (одвргну) и да се укваре (матирају). Иначе и са овом сушницом, где се гориво боље искоришћује него код домаће сушнице и где постоји извесно кружење ваздуха и ако недовољно, може се пажљивим сушењем и исправним радом осигурати релативно добра квалоћа сувих шљива и ако са већим трошковима него код Стојковићеве сушнице.

Буди каква да је сушница при сушењу шљива треба се старати да шљиве буду добро осушене, како се не би тако лако и брзо повраћале за време чувања и при преносу, а нарочито по топлом времену. Постоје упуства за сушење шљива на разним сушницама, те они који нису добро посвећени у то питање, треба да их набаве и да се њима користе*).

4. Строгим пребиром шљива и пре и после сушења може се добити осушена шљива, која налази лако пролаз на тржишту.

Од велике је важности како за каквоћу шљива, тако и за лакши извоз и постизавање бољих цена, одабирање шљива како пре тако и после сушења.

Још за време бербе шљива треба одвојити на страну буљаве, црвљиве и труле плодове, који не само не могу дати добре суве шљиве, него напротив могу и здраве шљиве укварити, ако заједно са њима пробаве неко време пре сушења. Такве, нездраве шљиве-а тако исто и незреле шљиве треба одвојити и бацити у кацу и употребити за печење ракије.

Познато је већ да се крупније, суве шљиве свагда боље плаћају од ситнијих и да разлике у цени између једних и других могу бити двоструке, па и троструке. Како су трошкови сушења и код ситнијих и код крупнијих шљива више мање исти, то је од интереса за произвоћаче сувих шљива да за сушење одаберу само крупнију и првокласну сирову шљиву, и да ситније шљиве употребе за друге сврхе (за продају на пекмезари или за печење ракије.)

По извршеном сушењу строг пребир шљива је такође неопходно потребан, те да се одбаце све прегореле шљиве (*пурци*) које су горке и које чак и у врло малом броју могу знатно снизити каквоћу и цену иначе добро осушених шљива. Том приликом треба издвојити и недовољно осушене шљиве (*паренице*), које се лако кваре, те и читаву гомилу сувих, иначе добро израђених, шљива могу укварити. — убуђати се или иструлити. Нарочито се треба старати да шљиве услед пукотина на пећи, кроз које пролази дим, а које пре

*) **Берба и прерада шљива** од Др. Вел. Н. Стојковића Београд 1933. Издање Српског Пољопривредног Друштва цена 12 дин.

сушења треба олепити) не буду надимљене, јер се тиме не само квари њихов природни мирис него и укус — постају горке. Треба имати на уму да се суве шљиве, које су зелене сушене, прегореле, надимљене, укисељене, труле и буђаве сматрају као лоша роба, да су искључене из продаје, да највише убијају добар глас нашој сувој шљиви у иностранству и да са таквом робом произвођач само себе може оштетити.

Подесном бербом, добром сушницом и паметним и савесним сушењем и строгим одабирањем шљива треба настати да се у овој години спреми што боље осушена шљива, те да би би иностранци купци и потрошачи били боље услужени и задовољени — што ће само допринити да је они и у идућој години још више траже и још боље плаћају.

Др. Вел. Н. Стојковић

Комбинована Главинићева сушница.

— Наставак. —

Сл. 6. претставља нам гвоздене делове потребне за ову сушницу а ти су: пећ, решетка (роштиљ) за пећ, главна цев, сулундар, за одвођење дима, цеви за одвођење дима испод казана за пекмез и печење ракије.

Главне мере свих побројаних делова, уписане су на цртежима:

Пећ треба градити од црнога лима дебелог 1 m/m а решетку (роштиљ) за пропадање пепела, од четвртастих гвозд. шипака јаких 15×15 m/m, утврђених за *3* попречна пљошта грожђа 5×20 m/m. Лим пећиних дуварова. треба утврдити за четири ребра јачине 4×30 m/m пећ је без дна и, као што се види у попречном пресеку, обмогана је, лимом, само са *3* стране; леве, десне и горње. Врата од пећи треба да су двогуба „дупла"; са унутарње стране треба, у одстојању од *2* до *3 cm*, притврдити комад јачег лима — до $1^1/_2$ m/m дебелог. Овим ће се постићи дуже трајање врата.

Још је боље ако се за унутарњу страну врата утврди лево и десно по једно усправно пљоште гвожђе („флахајзен"), јачине *2×25* m/m, облика и дужине као у овој сл. па се између спољњег лима и ових гвожђа увуче олучасти или обичан цреп за покривање крова.

II

ПЕКМЕЗАРА И ПЕЦАРА.

Као што се види у *сл. сл. 2 и 3*, и пекмезара и пецара

сасвим су просте конструкције и онакве су какве су обично у употреби, а састоје се из простора који се налазе лево и десно поред сушнице, покривених кровом онаквим каквим је покривена и сушница, а који се добија продужењем крова сушнице у лево и у десно. Ови кровови подупрти су са по 5 храстових или борових стубова, јачине 15×15 *cm* и потребне висине. На простору пекмезаре налази се озидано огњиште на коме лежи казан, и цев која одводи дим и топлоту у главну цев у средини сушнице. На простору пецаре налази се озидано огњиште казана за печење ракије, цев за одвођење дима и топлоте у главну цев сушнице и табарка.

Патоси одељења за пекмезару и пецару, морају лежати ниже од патоса „трема" испред сушнице најмање онолико колико је уписано у *сл. 3.* Ово је потребно ради бољег одвођења дима и топлоте испод казана за кување пекмеза и онога за печење ракије, у главну цев сушнице кроз коју се одводи дим у димњаке.

III

Колико је и каквог материјала и радне снаге потребно за једну „комбиновану Главиниђеву" сушницу и колико стаје (кошта)?

Највише материјала потребно је за саму сушницу, према томе на њу отпада и највећи део издатака.

Зидани део може се градити (као што је већ и раније поменуто) од камена, опеке (цигле), ћерпича, и „чатме" (прућа преплетеног између усправних и косих, танких облица, па затим олепљеног изнутра и споља, добро урађеним блатом са кратком сламом). Темељи се *морају* увек градити од камена или добро печене опеке.

Најлакше и најбрже зида се опеком и ћерпичем. Темеље треба зидати, кад год је могуће кречним малтером а тако исто и зидове до висине *5-тог* или *6-тог* реда опеке, рачунато од земље. Надземне зидове зидати добро урађеним блатом. За лепљење унутрашњих дуварова и споља, треба употребити блато са кратком сламом или плевом, али добро урађено.

За покривање крова најбољи су: цреп (нарочито олучасти — „фалцовани") и ћерамиде, а за тим танке камене плоче.

За ову „комбиновану сушницу" о којој говорим у напису, потребан је следећи материјал.

1 3100 до 3200 данашњих опека или 2700 до 2900 ћерпича, ако се њиме зида. При употреби ћерпича треба *2* кубна метра камена за темељ;

2 Око $6^1/_2$ до *7* кубних метара камена, ако се цела сушница ради од камена;

3 за таван, отворе кроз које се лесе увлаче, ражњеве и затвараче, потребно је:

4.	стругане гредице јачине 8×10 *ст.* дуж.	320—350	
4.	„ „ „ 10×15 *ст.* „	280—320	*ст.*
2	„ „ „ 10×10 *ст.* „	280—320	„
12	„штафли“ јачине 5×7½ *ст.* дужине	400—430	„
16	„ „ „ „ „	250—280	„
16	летава „ 2½ на 7½ „ „	320—350	„
20	дасака дебелих 2½ *ст* а широк 20 дуж.	380—400	„
4	за кров потребно је:		
3	греде јачине 15×15 *ст.* дуге	420—450	„
15	растов. дирека јак. 15×15 *ст.* дугих	300—350	„
2	греде јачине 15×15 *ст.* дуге	600—650	„
30	рогова „ 8×10 „ дугих	300—350	„
2	рога „ „ „ „	380—400	„
16	појанти „ „ „ „	280—300	„
180	летава „ 2½×5 „ „	380—400	„

За покривање потребно је:
3200 до 3500 *равног,* добро печеног црепа и око 120 ћерамида (за слеме). Ако се употреби олучасти — „фалцовани“ — креп, требаће га око *1100* комада, а летава јачине 3×5 *ст.* око *120* комада.

Горњем материјалу треба још додати: потребну земљу (за блато) сламу, или плеву (за блато), воду, дрво и пруће за *12* леса. *За брже и боље* **сушење препоручујем** *свакоме: да сагради бар* **још 6** *резервних леса.*

Обичних, мајсторских надница (сеоских), зидарских и тесачких, треба рачунати *45* до *50.**)

*) За „комбиновену Главинићеву сушницу“ сграђену у „средњо пољопр. школи“ у Ваљеву, прошле јесени, утрошено је за све Дин. 8135. У ову суму урачунати су и издаци за пећ са чунковима за сушницу, у Дин. 849 и за 12 леса.

IV

УПУТСТВО ЗА СУШЕЊЕ ШЉИВА.

1 За ложење треба употребљавати кратка, најдужа *60 ст.* дрва и метати их у пећ на решетку — роштиљ — да на њој сагоревају, а неубацивати их дубоко у пећ.

Боље је да је дрво суво, и у првој половини времена, док се шљиве на лесама „неуполовача“, добро је употребити дрво које даје што више жеравице; у почетку сушења сваког „налога“, треба да је топлота мања. У другој половини сушења треба употребљавати дрво које даје што већи пламен и што јачу топлоту.

2 Пре уношења у сушницу леса са *првим* шљивама, треба је празну загрејати бар пола дана раније, и за време ложења отворити вентилаторе и затворе на најгорњем реду ражњева. Ово загревање празне сушнице треба извршити зато да би влага, које мора бити у старијим сушницама, изашла из ње

пре но што се увуку лесе са првим сировим шљивама. За време овог претходног ложења, топлота треба да је у сушници *70 до 80* целзиусевих степени.

3 При сушењу шљива треба обратити нарочиту пажњу на то: *да се шљиве не суше нагло нити за кратко време — брзо. Ниуком случају, сушење неби требало да траје мање од 20 часова; биће много боље, ако се сваки „налог" суши 24 часа, јер, што год се шљиве спорије и на блажијој топлоти суше, биће знатно боље осушене и меснатије, па, према томе и теже.*

4 Пре но што ће се лесе са сировим шљивама увући *први пут* у сушницу, треба затворити канале *6* — вентиле — за одвођење паре у димњак и све отворе за увлачење леса па је загрејати толико да топломер показује топлоту од *60* до *65* Целзис. степепени и одржавати је на тој висини $^1/_2$ часа. После тога треба угурати у сушницу све лесе са сировим шљивама, почевши са најгорњим редом, и пазити на то да за пуних *6* часова топлота не буде већа од *45°* до *50 C*. Још је боље да *за прва 2 часа* топлота буде само *40* до *45 C*, јер ће шљиве тада мање пуцати и цурити, па ћемо добити бољи и тежи квалитет сувих шљива.

Један час после времена кад су сирове шљиве метуте у сушницу, треба извући најдоње и најгорње лесе, и шљиве прегледати, па, ако су попуцале и почеле цурити, треба отворити вентилаторе, *6* и топлоту за осталих *5* часова одржати на *45°* до *50 C*.

5 Кад прође *6* часова од времена кад су сирове шљиве унете у сушницу, треба одушке *6* за испуштање паре (вентилацију) до половине затворити и топлоту повисити на *60°* до *65° C* и на тој је висини одржавати пуна *4* часа.

6 Кад се наврши *10* часова од кад су сирове шљиве унесене у сушницу, треба све лесе са шљивама, које тада треба да су већ „уполовачене", извући из сушнице и оставити их *1* час да се исхладе, и, ако имамо резервне лесе (а ја и овом приликом велим: *да их свакојако треба спремити*) треба на њима раније припремити сирове шљиве, па их угурати у сушницу на месту извучених, а, ако немамо резервних леса, онда треба лесе са охлађеним шљивама, пошто су остале *1* час ван сушнице у ову вратити и топлоту повећати на *70°* до *80° C*, и тако високу одржавати пуних *5* часова.

7 Кад се наврши *17* часова од почетка сушења, треба све лесе са полусувим шљивама извадити и оставити их, ван сушнице, *2* часа да се охладе, а на њихово место увући резервне лесе са „уполовареним" шљивама. У случају да немамо резервне лесе, треба лесе са охлађеним шљивама вратити у сушницу, одушке *6* за одвођење паре (у вентилатор) у димњак, притворити за 2/3 а топлоту повисити на *80°* до *90° C*. Оволику топлоту треба одржавати $4^1/_2$ до *5* часова и на њој сушење и довршити. На завршетку сушења једног „налога",

могу се одушке *6* затворити и затворене држати $^1/_4$ до $^1/_2$ часа, а, за то време одржавати топлоту на *95*° до *100*° *C.* држањем шљива до $^1/_2$ часа у овој високој топлоти, добиће се она црна, сјајна боја, која се код сувих шљива јако цени.

8 Кад је сушење једног „налога" довршено, треба све лесе повадити и оставити да се шљиве на њима охладе. Охлађене суве шљиве треба сручити на чисту асуру или, још боље, на чисту пољаву па их оставити да се сасвим охладе. Тек сасвим хладне суве шљиве треба пребирати.

9 За време сушења треба шљиве на лесама, од времена на време прегледати, нарочито за првих *6* и последњих *5* часова, па, *ако је потребно*, ваља лесе из доњих и најгорњих редова преместити у средину, оне из средине горе и доле.

10 Ако су шљиве једнаке крупноће и подједнако зреле, сушиће се равномерно и имаћемо много мање посла при пребирању сувих шљива, и мање недовољно сувих, које морамо понова уносити у сушницу ради досушивања, с тога препоручујем: *да се сирове шљиве пре сушења сортирају, решетају.*

11 Сваких *10* дана треба све цеви које спроводе дим (сулундаре) чистити од чађи на следећи начин: узети подебљи, до $3^1/_2$ *m* дугачак, прав штап, просечне дебљине, $2^1/_2$ до *3 cm*; на дебљем крају пробушити га тањом бургијом, на *2* места, унакрст, и кроз добивене рупе протурити *2* клина од тврда дрвета, до *10 cm* дугачка. Око ових клинова и штапа треба обмотати крпе или кучине тако, да се начини као нека лопта, коју треба добро канапом везати да се неби са штапа смакла и у сулундару остала. Са овако начињеном направом треба сулундаре чистити од чађи. — Ако се сулундари не буду чистили, испуниће се чађу, па ватра у пећи неће моћи добро горети.

После сваког свршеног чишћења, треба све капке на цевима за спровођење дима наместити на своје место и добро их затиснути.

Решетку — роштиљ — пећи, треба неколико пута дневно прочистити, да пепео пропадне у пепелиште, јер, ако пепео загуши решетку неће свеж ваздух моћи допирати до горива у потребној количини, па ћемо због тога имати и слабију ватру и трошићемо више дрва.

Пепео из пепелишта треба изгртати чим га се напуни толико да заузме половину пепељарове висине, јер ако је пепелиште загушено неможе ватра у пећи добро горети.

О раду у пекмезари и пецари имам само толико да напоменем: да се за кување *доброг* пекмеза, мора имати раденик који тај посао *добро разуме.* У овој пекмезари има се радити онако исто како се ради и у свакој обичној, пољској пекмезари, добро удешеној и добро вођеној.

Рад у пецари зна добро сваки домаћин који има обичну, домаћу пецару и са њоме ради.

*

НЕКОЛИКО ЗАВРШЕНИХ НАПОМЕНА

1 За покривање собичка у коме је пећ, најбоље је употребити лимене табле дебеле 1 m/m широке, **65 см.** а дугачке **90 см.** При покривању собичка овим таблама треба прву метутя преко предњег дела собичка (код врата), тако да она допре до унутрашње површине предњег зида сушнице, а остале *1* тако да друга прође за **5 см.** преко прве а трећа за 5 **зм.** пдеко друге. Пошто се полаже све **3** табле овако, као што је речено, а треба их полагати преко житког размазаног блата, ваља преко све 3 размазати **4** до **5 см** дебели слој блата са плевом или кратком сламом, па преко свију крајева табли утиснути у блато опеке ширином тако, да $^1/_2$ ширине истих лежи на лиму а $^1/_2$ на оградним зидовима собичка и добро их. са обе стране омазати блатом са плевом и добро везати то блато са оним размазаним преко лимених табли.

2 ширине обе вентинаторове цеви, 6, на левој и десној страни димњака треба одмах изнад тавана снабдети лименим затварачима у виду „шубера". Ове „шубере" начинити од лима јачине од $^3/_4$ до $^4/_4$ **mm.** и удесити тако да се шупљина вентинаторових цеви може отварати и затварати повлачењем „шуберовог" лима к себи и потискавања од себе

3 димњак и цеви-в-за ветилацију озадани су насатице положеним опекама, те су. према томе њихови дуварови добили по 6 **см**. И димњаке и цеви вентилатора треба спсља добро олепити блатом са плевом.

4 на цевима које одводе дим испод мазања за кување пекмеза и печење ракије. у непосредној близини огњишта, треба удесити затворе (као на обичним собним пећима) ради затварања тих цеви кад се ватра испод казана наложи да неби кроз њих излазио дим из пећи сушнице.

*

Главне добре особине ове „комбинов. сушнице" јесу: а, знатна уштеда горива ако се *једновремено* суше шљиве или друго које воће или поврће. кува пекмез и пече ракије, јер се и топлота испод казана за пекмез и печење ракије искоришћава за сушење шљива или воћа и поврћа; *б,* уштеда радне снаге јер се један а исти радник може старати о трима ватрама, сушењу шљива-воћа- и печењу ракије; *в,* могу да се одабирају најкрупније и најбоље шљиве за сушење, па ћемо добити крупнију и меснатију робу а ситније и истуцане употребити за пекмез а *сви отпаци* за ракију. *г,* Боље и брже одвођење паре и из сушилишта а тиме убрзавање и побољшање сушења; *д,* Боље и брже струјање топлог ваздуха кроз лесе и шљиве на њима, он доле на више ако се употребе лесе *нове конструкције,* коју ја *нарочито препоручујем.*

На завршетку смартам за потребно напоменути још и следећи.

И са овом „комб. сушницом" као и са упрошћеном Главиниђевом сушницом, могу се добити сви они добри резултати, којима се обе одликују, *само онда кад се израде онако како сам изложио и ако се при раду у њима поступи онако како је упутству изложено, иначе не,* јер и најбоље постројење, неће показати све своје добре особине ако се са њим не рукује онако како конструктер препоручује.

Буковак—Аранђеловац.
3. августа 1935 године.

Коста Д. Главинић.

Гар на кукурузу

И ако су природни услови за гајење кукуруза код нас скоро идеални, ипак и овде он има својих природних непријатеља, штеточина и болести. Од свих тих непријатеља кукуруза код нас су најважнији кукурузни црв, као штеточина, и гар, као болест. Све друге болести и штеточине, којих има већи број, — а нарочито у постојбини кукуруза, у Америци, — нису од већег практичног значаја код нас. Због тога ћемо сада рећи неколико речи само о гари коју пољопривредници често називају „главницом" или другим сличним именима. Желимо да укажемо нарочито на неке погрешне поступке неких пољопривредника, а који се дешавају само из непознавања суштине саме болести.

Гар на кукурузу се познаје по оним разноврсним деловима кукуруза, који се доцније осуше, поцрне и претворе се у једну прашњаву масу, слична гарежи, те се отуда он назива „гар". Стварање тих израштаја или гука изазива једна готованска гљивица, која је позната у науци под именом Ustilago maydis. Та сићушна гљивица (биљчица без природног зелеила) живи и храни се на кукурузу, те тиме надражује кукуруз да ствара оне гуке. Њено кончасто безбојно тело се испреплеће са ткивом кукуруза у овим гукама, те док су младе те гуке изгледају на пресеку беличасте, крте и воденасте. Али када гљивица довољно порасте и остари има ту интересантну особину, да се цело њено тело претвара у једну прашњаву црну масу, што се види на зрелим и сувим гукама. Ова се прашина састоји из безбројних сићушних семенчица (spora, „hlamidospora") које су у стању неколико година да одржавају живот под природним условима на њиви. Идућих година ове семенчице под утицајем влаге и топлоте, ако се налазе на хранљивој средини у земљишту, клијају и одмах дају свака од њих по већи број још ситнијих семенчица (Sporidija), које кад падну на кукуруз у капљици воде клијају и изазивају саму заразу. На оном месту где је обављена ова зараза почиње и стварање нових гука. Дакле, болест се преноси и одржава оном црном прашиницом из створених гука.

Свеком је познато да је *изглед* ових израштаја споља различит, према месту и обиму на коме се развијају. Главно је то да кукуруз може бити нападнут за време целог свог развоја као и то, да може бити нападнут сваки његов надземни део. Када ће почети зараза и у колико мери зависи од спољних услова (топлоте и влаге углавном). Свакако штета највише пада у очи када је нападнут сам клип кукуруза. Ако је клип био још млад, онда обично се сав претвара у оне гуке и црну прашњаву масу, заједно са омотачем (комишином). Ако је зараза доцнија, обавља се преко оних кон-

чића свилице, те зависи од јачине заразе да ли ће бити уни штено само појединo зрно унутра, појединн делови или цео клип. Има чешће и случајева када се споља уопште и не види да је оболео али кад се притегне руком види се да је цео клип мекан и надувен. У потпуно здравом омотачу се тада налази она црна, често и влажна, маса. Штета је велика и онда када су нападнути и остали делови кукуруза, јер стварање оних гука изискује велику количину хране и онеспособљава дотичне делове за справљање те хране, те су клипови на таквим струковима обично ситнији и мање их је на броју. Болест је иначе честа код влажних и топлих година и при густој сетви кукуруза, где причињава некад и врло велике губитке. Што јој се ипак мање пажње поклања од стране пољопривредника разлог је у томе, што такве оболеле струкове раније посеку обично за исхрану стоке, те онда о штети и не воде много рачуна.

Сузбијање ове болести није ни скупо ни тешко. Иако је она по природи сродна гари и главници на осталим житарицама (пшеница, јечам, овас), ипак се не сузбија чишћењем семена, јер се овим начином она врло мало и преноси. Уз то се ни зараза не обавља приликом клијања кукуруза у земљи, већ доцније, над земљом. Скоро сва количина спора за обнављање заразе или *остаје на њиви у земљишту или се на њиву враћа са ђубретом*. Ово су главни извори за ширење ове болести. Може се десити да већи део остане на њиви, па било да отпадну саме оне суве и зреле гуке или их киша спере или остану у приликом бербе, — и ипак је много важнији онај део спора, који се враћа са ђубретом. Не треба се заваравати тиме да ће ове скоре пропасти у ђубрету. На против. Ђубре им само помаже да доцније на њиви, у овако богатој хранљивој средини, клијају и даду много већи број нових семенчица но што је случај са онима, које су остале на њиви, стално. Ово нарочито истичемо зато, да пољопривредници не би више бацали овакве отпатке на ђубре, као што се то обично ради.

Из досадашњег излагања је јасно да је једини и најсигурнији начин код сузбијања ове болести *скупљање и спаљивање или закопавање оболелих делова и израштаја са кукуруза*. При томе треба имати на уму да овај посао треба обављати првенствено у доба, када су ове *гуке још у зеленом стању* и покривене овим беличастим омотачем, скупљајући их у какве џакове или слично, износити ван њиве и *одмах* закопавати. У том је случају наравно немогуће спаљивање. Подвлачимо овде нарочито, да се истога дана изврши и закопавање, јер те зелене гуке ако остану неко време на гомили, претварају се опет у ону црну прашњаву масу, те је ветар разнесе по њиви. Отуда се ништа не постиже ни тиме, што многи пољопривредници при обилажењу својих њива

само одбију те зелене гуке са струка и оставе их у њиви. Оне ће, дакле, опет довршити своје зрење и бити извор будуће заразе.

Цео овај посао се може изводити узгредно и неприметно. Треба скренути пажњу радницима за време копања и прашења да такве случајеве скупљају и износе ван њиве, што могу да обављају и деца, које обично има уз копаче. Доцније, када се почну сећи такви струкови за исхрану стоке, што обично чине чобани, опет им скренути пажњу да скупљају овакав материјал. Сад је потпуно јасно, да се много греши кад се стоци даје сав овај материјал, не издвајући оне израштаје и сасвим оболеле делове, и то обично негде у крају њиве, па иза тога све те отпатке опет враћа на њиву ради ђубрења. Када би се овакав рад обављао у току неколико година и од стране свих пољопривредника, онда би се и ова једна од највећих болести кукуруза дала бар свести на безопасну меру. Из овога видимо најбоље, како је овде сам човек, својим незнањем, учинио да се ова болест јако рашири и постане овако штетна. Пошто овај рад на сузбијању ове болести не стаје никаквих материјалних жртава, то само уз добру вољу и савесно схватање самога посла може се стати на пут и овоме злу.

Ing. agr. **Живојин Тешић**

Конзервисање воћа и поврћа

Остављање краставаца у ћупове

Земљани ћупови за ову употребу морају бити добро глеђосани и потпуно чисти. Перу се кључалом водом 2—3 пута. Ћуп се напуни врелом водом и остави се да се она у њему охлади, па се опет напуни чистом кључалом водом и .тд. Ово због тога да би се уништила буђ, ако је има.

Затим се добро оперу краставци здрави и без икаквих мрља и оперу у више хладних вода. На 2—3 места треба их пробости дебљом иглом, а крајеве подрезати. Наслагати их у велику чинију, и прелити кључалом сланом водом. па опет оставити 24 часа покривене у чинији. Исти поступак поновити и трећег дана. Четвртог дана краставци се мало проперу у последњој сланој води, у којој су стајали па се сложе у припремљене чисте ћупове. Између редова додати опрану мирођију, лишће од вишања и очишћен рен. Овим зачинити ред одозго. Горе оставити празнину 3—4 прста. Пресолац за наливање: 12 литара воде скувати са 1 кгр. соли прокуватн, и оставити да ври 20 минута. Када се расхлади налити у ћупове. Одозго се краставци притисну каквим танким предметом, (каменом добро изрибаним и опраним) и затвори пок-

лопцем. Ћуп се остави на топлије место у неки крај кухиње. За 8—10 дана краставци су кисели.

За вађење краставаца из ћупа употребити дрвену виљушку, а не вадити руком као што многи чине.

Краставци се могу спремити и на други начин, али ма који да се употреби, треба увек изабрати младе и здраве.

Краставци се најпре оперу, а затим подрежу дршке и ако се остављају цели, избоду се иглом на 2—3 места. Затим се баре у кључаној води 5 минута, па се онда потапају у хладну воду, да се освеже. Затим се ваде из воде, да се оцеде, па се тек тада мећу у опране велике тегле.

Ради бољег укуса краставаца додати корен очишћеног рена, 15 - 20 зрна бибера и мало мирођије. Најзад се налије благо сирће, које треба да пређе за 2 прста изнад краставаца. На теглу од једног литра додати кашику ситне соли. Тегла се затвори и кува 15 минута на 100 Целзијевих.

Трећи начин остављања краставаца. Здраве веће краставце ољуштити и исећи на колутове. Пробарити у кључаној сланој води пет минути, потопити у хладну, метнути на ћевћир да се оцеде, па сложити у чисту опрану теглу, а теглу оставити празну 3—4 см. И овде ради укуса додати бибера, целеровог лишћа, мирођије и налити благим прокуваним сирћетом. Посолити колико је потребно према запремини тегле. Одозго налити 1—2 см. уља. Затворено стакло кувати 15 минута на 100 Целзијевих или кувати дотле, док вода у судове не прокључа.

Паприка бабура може се оставити на више начина. Један врло добар и исправан начин јесте овај:

Скува се 3 литара воде са 1 л. јаког винског сирћета 1/2 кгр. шећера, два децилитра зејтина, соли по укусу, 10—15 грама крупна бибера и 7—8 струка лишћа целера. Све се ово сипа у какву већу шерпу и стави на штедњак, да се кува. Када проври, онда се у ту смесу ставља, одабрана и опрана бабура, да се бари. Овако поступамо, док не обаримо све што смо спремили. У овој количини смесе може се обарити 100—150 комада бабура.

Затим се обарене још топле бабуре сложе у чисте загрејане тегле, а смеса се остави понова да прокључа, па се њоме наливају бабуре, али пошто се мало прохлади.

Бабуре се сложе у тегли тако, да остане празан простор од 2 прста до руба, а течност се налије тако, да бабура огрезне у њој и чак шта више да буде 1—2 прста изнад њих. Грло тегле треба да буде празно.

Овако спремне тегле са бабурама треба да се оставе на топлом штедњаку цреко ноћи (само се покрију чистом крпом да не пада прашина) а сутра дан се тегле обришу и повезују пергамент хартијом или целефоном. Овако спремне тегле остављају се на сухом промајном месту до употребе.

Наталија Ђуровић.

Наше старе задруге

Велика је реткост данас да се нађе још по који дом на селу, који по броју чланова претставља велику задругу. Може се слободно рећи, да је већ давно прошло оно доба, кад је цео сеоски живот струјао кроз наше старе крвне задруге. и када је свеколика сеоска привреда кроз њих пролазилее Данас, када је све пошло цепању и распарчавању, те ретке задруге када се нађу, сведоци су о високим моралним квалификацијама њихових чланова, о њиховој ваљаности и о великој вредности и за државу и за друштво. У тој великој породици, у задрузи, знало се ко је домаћин, ко се о њој брине, ко наређује и ко слуша. У њој је владао савршен ред и слога, Домаћин задруге, а то су наши врсни сељаци, својом разборитошћу, чврстом вољом. усталаштвом и поштењем предњачио је, а то је млађима уливало поштовање домаћина и безпоговорну послушност. У тим задругама рад и привређивање били су васпитно средство. А то је опет имало за последицу, да сваки члан задруге постане касније врло користан члан друштва, да се свикава на сарадњу и са другим људима са којима није у крвној вези, и на узајамно поштовање својих ближњих. Васпитно дејство наших крвних задруга лежало је још и у томе, што се сваки њен члан васпитавао у томе духу, да се само кроз велике заједнице долази до духовног и материјалног подизања. Због тога се с правом може рећи, да су наше старе задруге претеча касније насталих заједница, пољопривредних подружина, земљорадничких задруга и других установа.

Сл. 27 Велика задруга Драгутина Лукића из Костојевића, среза Рачанског, Дринске бановине.

Таква задруга постоји у Костојевићима. Њен оснивач је отац Драгутин и мајка Станисава, а у њој се налази и брат Драгутинов. Задругу води најстарији син Васо, коме је сада 35 год., који је врло вредан, даровит и заузимљив. Он је вредан сарадник више хуманих и привредних установа. И у задрузи и у селу угледан је толико, да је био и кандидат за претседника општине у прошлим општинским изборима. Задруга има око 10 хектара земље у равници и око 40—50 хектара у брду. Поред зиратног земљишта задруга располаже ливадама и пашњацима, и воћњаком од 8 хектара. Свакога дана домаћин одређује редуше и раднике за поље шта на коме делу земљишта треба урадити и како треба радове обавити. И од ране зоре до мрклога мрака у дому и у пољу ври као у кошници. Сваки члан зна свој посао и обавља га ревносно и савесно, сваки привређује. Кућа је пуна, као кошница свим и свачим; задруга није никоме дужна ни пет пара. Њена се имовина повећава из дана у дан.

Овакви примери данас су врло ретки и због тога заслужују сваку хвалу и поштовање. И наше Друштво, схватајући значај наших стари *крвних задруга* и за сеоску привреду и за друштвену заједницу, овим путем одаје задрузи Лукића пуно хвале и поштовања с намером, да се на њу угледају и други наши сеоски домови.

Т. Митровић

Пољопривредна књижевност

Основи практичног пчеларства

Пре кратког времена изашло је из штампе ново пчеларско дело „*Основи практичног пчеларства*“ од Др. Симеона Гроздањића, професора. Дело је штампано латиницом, има 127 страна и 28 слика у тексту,

Писац је углавном поделио материјал на два дела: практичан и теоријски (као додатак).

У првом делу, који обухаата XI глава, писац по месецима излаже све пчеларске радње на једном пчелињаку. Ту он износи пчелару практичару све послове, које треба пчелар практичар да уради на свом пчелињаку у току једне године, подвлачећи „да се пчеларска пракса протеже преко целе године“. Према начину како је материјал систематски изложен, овај део може пчеларима послужити као подсетник свих пчеларских радњи, како би се све што је потребно око пчела за време урадило и не би пчелар дошао у безизлазан положај због неучињених или рђаво учињених послова на пчелињаку. Писац у овом практичном делу своје књиге посматра

живот једног пчелињег друштва од месеца јануара, кад су узимљене кошнице још под снегом, прати буђење интензивнијег живота појединих друштава, њихов постепени развој до најјаче народности њихово старање за одржање врсте и распростањење, њихов сакупљачки рад око резервне хране, њихову организацију за борбу противу непријатеља, њихово постепено повлачење из активности и припремање за зиму и др. Стара се да у сваком стадијуму пчелињих друштава назначи и пчелареве интервенције, напоминући на крају: да пчелар има посла око свог пчелињака увек, чак и у оним месецима кад се друштвима не може непосредно приближити. У овом делу писац многа своја излагања подкрепљује својим личним искуствима.

Други теоријски део ове књиге, како га и сам писац назива, посвећен је општим појмовима из пчеларства. У њему је популарно изнето о пчелињем друштву, пчелињем гнезду и стану, пчелиној флори и храни, непријатељима пчела и о др. појмовима из општег пчеларства. У кратким потезима писац излаже све ове теоријске појмове, које добар пчелар треба да зна. Пчелар из овог дела књиге попуниће своја знања из пчеларства, која не треба да буду развијена само у правцу вештине и занатства. Он из овог дела може добити јаснију слику о пчелињем друштву и пчели, уопште и да баш са овим сазнањем још више заволи пчелу и пчеларство.

Дело је писано приступачним стилом. Користиће нарочито оним пчеларима, који су већ имали за собом каквог пчеларског искуства. Служећи се овом књигом, пчелар ће доћи до корисних поређења између оног што је он радио и оног што му препоручује писац. На тај начин он ће доћи до нових знања у методама рада и применити оне који се могу применити у његовом крају.

Препоручујемо ову нову пчеларску тековину, јер сматрамо, да ће допринети пропаганди пчеларства и уздизању ове привредне гране у нашој држави на ону висину која њој већма природним условима припада. Ово чинимо и из разлога што се са овим делом повећава наша пчеларска литература, која је иначе јако оскудна.

Дело се може добавити у продавници Српског пољопривредног друштва уз цену од 25.— динара.

С. М. Живојиновић

Изашао је из штампе „Пољопривредни Гласник" број 14 и 15 од ове године са следећом садржином:

Садржина: *Članci*: Alojhij Slavić, Banovci: Konjarstvo Dravske banovine. — Благоје Добросављевић, апсолвент млекарства, Призрен: Потреба оснивања Савеза млекарских задруга код нас. — Prof. Lazar Običan, agrogelog, Boka (Banat):

Šta valja uzeti u obzir pri izboru vrste pšenice za usev. — Живорад Д. Милојевић, Крагујевац: Пољопривредне установе у Крагујевцу. — Sedamdesetogodišnjica D-ra A. Georgi. — О Пфајферовој раси свиња. — *Белешке:* Дворско пољопривредно добро Демир Капија. — Obratimo pažnju na žitnog moljca i žitni žižak . — Искуства из воћарске праксе. — Pirevina (zubača) u ishrani stoke. — Репица је данас врло рентабилна биљка. Hnojidba repice umjetnim gnojivima. — Један успешан начин сузбијања врабаца. — Kako da uspešno suzbijamo čkalj? — Употребљивост укисељеног млека. — Postupak s mlekom u leto. — Како да разликујемо маслац (путер) од маргарине? — Odgoj goveda sa visokom sadržinom masti. — Узроци нестајања вољног утицаја свежег сена у исхрани стоке. — Krlja (Ricinus communis L), — Из живота кукавице. — Zašto prestajemo da rastemo? — Pitomi zec. — Како да спречимо уништавање витамина при кувању? — Gajenje koza u sarskoj oblasti. — Гљиве као храна. — Zašto krave zadržavaju mleko? — Гајење стрњишних усева. — Dezinfekciia staja. — Важност креча за повртњак. — Kakvu negu traži pas leti. — Сребрни зец. — Uzroci susenja voćnih drveta. — Кад кокош испија јаја. — Kalenoar žetve pčenice i berba kukuruza na zemlji — *Књижевност:* Нове смернице у производњи и примени вешт. гноива од Ing. Д-р Шпинке. Svinjci (obori) kako ih grade praktičari, od D-ra Valtera Wovre. — Повишење производње и примене домаћег уљаног биља у Чехословачкој, уредили Д-р Хмелар, J. Хрушка и Др Симон. — Sorte krompira sa liste sorata Rajha, od D-ra Snell'a i dipl. agr. Geyer'a.

*Пољопривредни Гласник, својом стручном садржином заслужује сваку препоруку.

Пољопривредници

Српско Пољопривредно Друштво одлучило је, да у циљу пропаганде продаје воћа и грожђа приреди воћарске недеље у Београду од 1 септембра до краја октобра тек. год.

За овај посао друштво ће ставити своје просторије на расположење пољопривредним подружинама, и воћарско виноградарским Задругама и њиховим члановима, да уз скромну наплату режајских трошкова могу продавати своје производе у сопственој режији, а оно би предавањима и пропагандом заинтересовало свет за куповину.

Да би Друштво могло да потпомогне продају ових производа, позива заинтересоване да се што пре писменим путем јаве и назначе какве би производе и кад продавали и под каквим условима.

А.

† Сава Марковић

редован члан Српског пољопривредног друштва и подружине у Зајечару.

У месецу априлу ове године угасио се живот Саве Марковића пољопривредника из Трнавца, среза зајечарског, Моравске бановине у 60 години живота.

Сава је био вредан, трезвен, честит и врло напредан пољопривредник. Од оснивања Пољопривредне подружине у Зајечару непрекидно је њен члан а често и члан њене Управе био.

Први је у његовом селу подигао калемљен виноград на америчкој подлози.

Уређење целокупног његовог имања служи за пример у целој околини. Модерна штала са бетонским ђубриштем, добра стока, живина, пчеланик и модеран и практичан живинарник, све то указује колико је покојни Сава са својим укућанима улагао добре воље, труда и разумевања око уређења свога газдинства.

Слава и хвала Сави Марковићу и вечан му помен.

Н.

Извод из записника Управног одбора Српског пољопривредног друштва.

— (Наставак) —

На XXVI седници *одлучено је*: Да је примљено 5.000 кгр. сумпора и 100 ком. трокара за говеда са резервним канијама, да роба одговара условима испоруке и да се продаје по досадањим ценама.

Да се изврши набавка 8 комада француских малигана.

Да се помоћ у књигама не може дати народној књижници и читаоници у Врчину и Трњанској земљорадничкој набављачкој задрузи, пошто Друштво књиге бесплатно даје само пољопривредним књижницама и читаоницама и својим подружинама.

Да се прими у састав Друштва ново-основана пољопривредна књижница и читаоница и Омладинска дружина у Петровцу, среза ђаковичког — Јужна Србија.

Прочитана су писма г. г. Петра Жугића, среског пољопривредног референта у Деспотовцу и Ђурђа Наумовића, новинара из Пожаревца, којима изјављују захвалност на избору за редовне чланове и обећавају будућу јачу сарадњу са Друштвом.

Члан управа г. Др. П. Вукасовић извештава да је обишао воћарске крајеве, који су прошле године били најјаче нападнути од гусенице губара, да и ове године има доста и јако оштећених воћњака, али да је штета знатно мања него прошле године и да инвазија штеточине малаксава.

По предлогу члана управе г. Др. А. Ђаје одлучено је, да се седнице Управног одбора држе одређеног дана, четвртком и одлажу само у случају нарочите погребе; да чланови управе који немају могућности да на седнице долазе извештавају претседништво и да се са оним члановима, који не долазе и не извештају о немогућности доласка, поступа по правилима.

На XXVII седници *одлучено је*: Да се по понуђеној цени откупи прскалица која је од стране комисије у Друштву испитана и да се продаја исте не врши у току ове године.

Да се предлог г. Ђуровић о позиву девојке из унутрашњости на течај за конзервисање поврћа и воћа не може да прими пошто је извиђење истог скопчано са већим трошковима.

Да се одобри да подружина у Селевцу не ликвидира, већ да рад обнови почетком идуће године.

По предлогу члана управе г. Вића Матића одлучено је да се преко подружина упути апел за јачу производњу бибљака за израду домаћих тканина и гајење оваца у циљу што веће производње вуне за исту сврху. Поред овога да се упути претставка Министарству пољопривреде да набавља и бесплатно раздаје што веће количине семена конопља и лана и да помаже развијање овчарства.

По предлогу г. Николе Белобрка одлучено је да се свима подружинама упути циркулар, којим да се објави да ће Друштво и ове године вршити откуп семена луцерке и црвене детелине и да се траже податци о изгледима на овогодишњи принос у семену, да ли се у реону подружине производи семе за продају и да ли подружина може да врши откуп семена за рачун Друштва које ће се по мустри и за отплату дуга примати. Поред овога да се од г. Петровића, маш. инжињера са Беља тражи извештај и предрачун за преправљку Трифолин машине.

Г. Никола Петровић извештава да је отворено предавање одржано од стране г. Ђуровић 21 т. м. о економском социјалном и васпитном значају конзервисања воћа и поврћа које је потпуно успело, Управни одбор је са захвалношћу примио извештај.

Г. Др. Павле Вукасовић саопштава да је приликом путовања у Гор. Милановац сазнао да је један крушач који је Друштво дало подружинском члану г. Милошу Обућини после оправке опет поломљен и да је неупотребљив. Одлучено је да се јави подружини да крушач поново врати ради прегледа

Како сејеш тако жњеш!

ПОЉОПРИВРЕДНИЦИ! Употребљавајте за дезинфекцију — запрашивање семена свих врста житарица **најбоље домаће сретство**

ПОРЗОЛ

јер тада нећете имати главнице у житу.
Употреба једноставна и јевтина.
Производи: „БИЉАНА" А. Д. Београд, Прешернова бр. 14.
Самопродаја за Подружине: Српско пољопривредно друштво Београд, Немањина бр. 15.

ЗЕМЉОРАДНИЦИ!

желите ли си осигурати
здраву жетву и веће приносе?
Онда употребите за дезинфекцију семена само
ЦЕРЕТАН (Тилантин Н)

Универзално средство за напрашивање семена.
Домаћи производ.

Церетан сигурно делује против тврде снети и других болести житарица.

Церетан повећава клијавост семена и узрокује бујнији узраст биљке.

Церетан је јефтин! Колико мет. центи пшенице— толико кесица Церетана.

Суверено средство против пољских мишева и штакора су **ЦЕЛИО - препарати.**
За сузбијање житног жишка служи ГРОДИЛ

Тражите опширна упутства и проспекте.
„ЈУГЕФА" к. д. Загреб
Прерадовићева ул. 16
Одељење за заштиту биља

Сва наша средства можете набавити од
Српског пољопривредног друштва Београд

Штампарија М. Цветковића, Београд, — Војводе Глигора **62**.
Телефон **23-178.**

Универзитетска Библиотека
Београд

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ.

Бр. 18. Београд, 15 СЕПТЕМБАР 1935 год. Год. 62

ПОД ПОКРОВИТЕЉСТВОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА II.

ТЕЖАК

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА
ОСНОВАН 1869 ГОД.

ВЛАСНИК
ВА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. Д-р. Т. МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32

УРЕДНИК
Д-р. МЛАДЕН ЈОСИФОВИЋ
Јаворска ул. бр. 7

Садржај:

Инж. *Влад. Маршиновић* — Контрола семена културних биљака.

Инж. *Ж. Тешић* — Припрема семена жита пред сетву.

Р. Томић — Сађење воћака

Ing. *М. Срећковић* — Хранљива вредност воћа и поврћа:

М. Драгаш — Сумпорисање вина.

М. Драгаш — Мане ракије.

Питања и одговори.

Уредништво Немањина ул. 15. — Рукописи се не враћају. — Излази двапут месечно
Годишња претплата Дин. 30 а за њене и војнике Дин. 15. — Чековни рачун 50 350—
Телефон Српског пољопривредног друштва. канцеларија 20-302, магацин 27-702

Контрола семена културних биљака

У ширем пољопривредном смислу сматрају се за семе сви делови биљака који служе за размножавање као: семе, плодови, луковаче, кртоле, корени изданци, саднице и слично. Једном речју сви биљни делови за размножавање било да су постали полним или вегетативним путем. У овом чланку биће речи о контроли семена у ужем — ботаничком смислу те речи као што су семена житарица, поврћа, детелинско и друго семе.

Семе је једно од основних потреба сељачког газдинства. Рачуна се да једна трећина успеха у биљној производњи лежи у здравом и селекционисаном семену. Отуда и народна пословица; „какво семе, такав плод". Према томе добрим делом и принос жетве наших пољопривредних биљака зависи од здравог сетвеног материјала—семена за сетву.

У нашој држави сваке године засеје се једна велика површина од преко 6 милиона хектара оранице. На десетине хиљада вагона сваке године употребимо семена за сетву. Од овога један знатан део увозимо са стране иако су наше климатске и теренске прилике врло повољне скоро без изузетка за све културе.

Према статистичким подацима Министарства пољопривреде од 1929 до 1933 године увезли смо житарица и другог семена културних биљака у килограмима:

1929 год.	53.961.330	кг. жит. и	24.206.158	кг. ост. сем.
1930 „	37.508.976	„ „ „	20.898.309	„ „ „
1931 „	28.321.149	„ „ „	15.807.296	„ „ „
1932 „	22.922.663	„ „ „	25.163.385	„ „ „
1933 „	24.476.242	„ „ „	20.690.210	„ „ „

Просечно можемо да узмемо, да се у току овог периода увозило годишње $32\frac{1}{2}$ милиона килограма житарица у вредности 56 милиона динара, а осталог семена $21\frac{1}{2}$ милион кг. у вредности 80 милиона динара. Или просечно смо увозили годишње 55 милиона кг. различитог семена у вредности око 176 милиона динара. Као што се види прилично велика ставка

у увозу, ако се узму наше повољне производјачке прилике. У истом овом периоду времена извезли смо просечно годишње житарица 595.565.547. кг. у вредности 800.564 537 динара, а осталог семена 4.054.580 кг. у износу 12.725.096 динара.

У погледу биланса увоза за исти период могло би се замерити, да смо увозили јечам (3 604.631 кг.), овас (1.372.438 кг.), кукуруз (4 588 656 кг.) семена уљаних биљака (репице 2.735 987 кг. сезама 3.500.230 кг. сунцокрета 3.066.790 кг. бундева 1,020.034 кг.) и других семена која су се могла производити код нас.

У погледу извоза као претежно аграрна држава не би било чудо да смо још активнији у извозу житарица, а од других семена нарочито то важи за детелинско семе. Овај однос можда се нешто изменио за 1934 и 1935 годину, али свакако још увек је извоз недовољан према ономе како нам климатске и теренске прилике пружају. Разуме се да при овом рачунамо на заоштреност кризе и на све потешкоће међународне трговине, и политичких односа које су данас од пресудног значаја за уновчавање пољопривредних производа и трговине уопште.

С обзиром на важност семена за сетву и друге намене и да би пољопривредници имали гаранцију да је семе биолошки исправно и чисто од разних штетних примеса механичких и коровских, држава је узела у своје руке контролу. Пољопривредници-купци се законски заштићују од несавесних трговаца, који би слободном и неконтролисаном трговином семена могли да оштете ове. У нашој држави постоје четири Пољопривредне огледне и контролне станице које се баве поред других послова и контролом семена културних биљака, а те су станице: у Топчидеру, Загребу, Љубљани и Сплиту. Контрола се простире на унутрашњи промет семена, увоз и извоз.

Под контролу подпадају у нашој држави сва семена културних биљака без обзира за коју су сврху намењена за људску или сточну исхрану или индустријску употребу. Изузетак у овоме погледу јесу семена: палмове коштице, кокосови ораси и језгре од

кокосових ораха зв. „копра", која семена не подпадају под контролу ни наплату таксе из разлога, што се сматра да њихово успевање у нашим крајевима није повољно.

Контролу и анализу семена врше стручни контролни органи Пољопривредних станица, којих као што је речено имамо у погледу контроле семена четири. Контрола се врши на основу Закона о контроли семена културних биљака и правилника о његовом извршењу из 1922 године, као и Правилника о извозу семена луцерке и црвене детелине од 1935 г. (службене новине бр. 69 од 22-III-1935.). Осим овога постоји маса наређења Министарства пољопривреде У исто време треба напоменути да је контрола семена проширена и на међународну основу. Од 1935 године имамо међународна правила за анализу семена предложена на VI међународном конгресу за испитивање семена у Вагенингену (Холандија). У међународном удружењу за контролу семена учлањен је велики број Пољопривредних станица из читавог света, а међу њима и наше две-у Топчидеру и Загребу. Међународна правила предвиђају технику и методику испитивања семена као и међународне цертификате (уверења), док у погледу норми (испитивање чистоће, клијавости, порекла и др.) свака држава има слободне руке да предвиди све то у своме правилнику. Како је Немачка прва још 1869 године (Нобе основао контролну станицу у Таранту) прва у целом свету почела да се бави испитивањем и контролом семена, то су и примљене код већине држава немачке или бечке норме.

Ради лакше прегледности описаћемо укратко контролу семена при унутрашњем промету, увозу и извозу онако како се ова врши у нашој држави, а с погледом на све поменуте законске прописе и одредбе неколико правилника. Поред тога биће указано и на извесне недостатке ових прописа и потребе да се допуне и измене поједине одредбе.

А. Контрола семена при унутрашњем промету.

У унутрашњем промету допушта се трговина само исправног семена културних биљака. Производња и продаја очишћеног и неочишћеног (натуралног) се-

мена дозвољена је произвођачима. У трговинама семе мора одговарати прописима Правилника. Семе детелинско морабити осем тога још пломбирано и атестирано одстране једног државног завода за контролу семена у нашој краљевини. Овакво детелинско семе у трговини мора бити у непрошивеним врећама и изложено у чистом распремљеном локалу. Преглед пломбирање и узимање угледа врше контролни органи на молбу сопственика семена, који сноси издатке за наплату анализе и пломбирања као и за излазак чиновника. Приликом инспекције, семенарске радње и трговци семеном уопште дужни су на захтев контролног органа да покажу све просторије где држе семе за продају. У случају потребе контролном органу излазе у сусрет полициске власти.

Сваки продавац семена треба да има књигу „контролних семена" која ће имати ове рубрике: редни број, идентичност семена, сорта (или варијетет), одакле је увезено (земља, фирма) где је произведено, у којој земљи, % клијавости, % чистоће, количина вреће и бруто тежина. Сваки продавац семена на крају сезоне (у априлу месецу) треба да пошаље извештај надлежном контролном заводу о количини продатог семена и количини која је остала у току сезоне непродата. Станица ће на основу извештаја послати свога чиновника агроботаничара да узме угледа из непродате партије семена и анализирати семе.

За семе које буде одговарало нормама Правилника одобриће се слободна трговина и за идућу сезону. Семе које не буде одговарало биће уништено.

Ако се код трговаца семена нађе и такво семе које није било заведено у књигу „контролних семена" сопственик односно продавац семена биће кажњен на основу чл. 5 Закона о контроли семена културних биљака.

Б. Контрола семена при увозу

При увозу контрола семена много је лакша и спроводнија, него при унутрашњем промету. Сва роба из иностранства долази преко неколико цари-

нарница, које су дужне да о приспећу семена известе надлежне пољопривредне станице. Увоз исправног семена допуштен је без разлике свакоме чим надлежни контролни завод (станица) утврди да је семе исправно у погледу чистоће, клијавости, порекла (провенијенце), пристности (идентичности) и здравствености.

У погледу анализе и наплате таксе сва семена при увозу могу се поделити на три групе и то: 1) на пошиљке семена које прате уредни међународни цертификати, 2) на семена која немају цертификате и подлежу анализи и наплати таксе и зрна семена која и поред тога што их не прате међународни цертификати не подлежу обавезној контроли ни наплати таксе.

1) Семена културних биљака која се при увозу ослобађају потребе анализе и наплате таксе морају имати уредни плави или жути (оранжасти) међународни цертификат, а у смислу правила за међународну контролу семена. Без ових цертификата подпадају редовној контроли семена. За семе трава (graminae), свих врста детелина, сточне и шећерне репе тражи се жути међународни цертификат, који означава да је анализа извршена на основу прописних угледа које узима претставник контролне станице. У случају потребе Министарство пољопривреде може тражити и за друга семена да буду праћена жутим цертификатима. За сва друга семена осим напоменутих углавном важе плави међународни цертификати, који означавају да се анализа односи само на испитане угледе Према томе као што се види већа се пажња и ваљаност у погледу контроле поклања семену трава, детелина сточној и шећерној репи. Осим тога сва семена детелина (таблица I Правилника) која се увозе у нашу државу без обзира на међународни цертификат и на увезену количину подлежу пломбирању, анализи и наплати прописне таксе од стране надлежног контролног завода (станице). Осим тога ова семена при увозу треба да се нарочито боје о чему ће бити речи у идућој тачци.

Семе уљаних биљака које прати уредан међуна-

родни цертификат природно да не подпада под обавезну контролу и наплату таксе, али се по чл. 2 правилника фонда за унапређење домаће културе уљаних биљака наплаћује по 150 динара на сваких 10.000 кг. Овај новац увозници семена уљаних биљака шаљу Привилегованој аграрној банци за рачун Министарства пољопривреде, које из овога фонда врши огледе и пропаганду за унапређење домаће културе ових биљака.

Сва семена која немају при увозу уредне међународне цериинфикате или ове уопште немају подпадају под обавезну контролу једне државне контролне станице, а према томе анализи и наплати таксе Царинарница при доспећу робе из иностранства шаље прописне огледе семена надлежној контролној станици, која чим испита семе одобрава или забрањује увоз истога и преко царинарнице се извештава сопственик семена. Такса за анализу се одређује према крупноћи семена, дужини клијања и броју различитих одређивања појединих анализа. О висини појединих такса и анализи семена уопште биће речи у засебном чланку.

За семе луцерке и црвене детелине при увозу важе осим поменутог још и нарочите одредбе Правилника о извозу семена луцерке и црвене детелине. Овакво семе се при увозу боји са лозином (црвеном бојом). Раствор се уштрца са шприцом на 14 места у сваку врећу да би се страно семе могло у продаји разликовати од нашег домаћег. Ово бојење као и пломбирање и отестирање врше позвани контролни органи државних пољопривредних станица.

У случајевима када је то неопходно може контролна станица одобрити увоз по спољним знацима семена. У том случају ће станица тражити од сопственика семена обавезу да семе неће пустити у промет док не добије резултат анализе или обавезу да ће семе употребити за своје властите потребе. У случају да се докаже да је увозник-обавезник друкчије поступио казниће се на основу закона о контроли семена културних биљака.

3.) Семена—палмове коштице, кокосови ораси и језгро од кокосових ораха зв. „котра" не подпадају под контролу ни наплату таксе. Исто тако не подпадају под контролу семена послата као мустра у мањим пакетићима или кесама испод 100 грама.

Забрањен је увоз смеше семена културних биљака. Од овога се изузимају мале количине семена трава и цвећа које увозник увози за своје потребе или за потребе градског становништва-за паркове и баште.

Контрола семена при извозу

Извоз свих семена културних биљака из наше државе слободан је и не подпада под обавезну контролу, изузевши семе луцерке и црвене детелине (види Правилник о извозу семена луцерке и црвене детелине служб новине бр. 69 од 22-III-1935 г).

На захтев приватне странке контролна станица предузима контролу и анализу и издаје потребно уверење извознику ма за које семе културних биљака. У овом случају поступа се као и при увозу семена.

Према Правилнику о извозу семена луцерке и црвене детелине може се ово семе извозити из наше државе и у очишћеном и неочишћеном (натуралном) стању.

Семе луцерке и црвене детелине домаће провенијенце које је потпуно очишћено од вилине косе и одговара свима условима Правилника о контроли семена, при пломбирању добија отест са црвеним потесом од левог доњег до десног горњег угла. На отесту се на српско-хрватском, немачком, француском и енглеском језику означава да је чисто од вилине косице и да је југословенског порекла.

Ако је семе не очишћено ово се такође означава на сва четири поменута језика, а уз то на отесту има потес плаве боје

За пломбирање очишћеног и неочишћеног (натуралног) семена луцерке и црвене детелине извозник је дужан пријавити семе најближој пољопривредној огледној и контролној станици чији ће орган узети

угледе. Неочишћеном семену се дозвољава извоз од стране контролног органа одмах, а очишћеном после свршене анализе и ако семе буде одговарало нормама Правилника о контроли семена.

Ко се огреши о прописе Правилника о извозу семена луцерке и црвене детелине кажњава се по §§ 3 и 7 Закона о контроли пољопривредних производа намењених извозу и то новчаном казном до 50.000 динара или затвором.

Наша контрола семена је недовољна. Има много празнина, које ће требати постепено у самом законодавству да се покупе. Сам Закон о контроли семена сувише је благ и предвиђа новчану казну до 300 динара. Наши контролни подотсеци Пољопривредних станица нису снабдевени ни најпотребнијом апаратуром и довољним бројем стручног особља. При оваквом стању није спроводљива контрола семена ни код свих трговина семеном на појединој територији станице, а да не говорим о контроли култура (усева) у току вегетације. Мала је корист од тога, ако се контрола спроводи код семенарских радња по градовима и варошима, а на селу пољопривредници између себе продају и купују заражено детелинско и друго семе културних биљака. При оваквим недовољним материјалним средствима и малом броју стручних контролних органа усеви ће и надаље да се гуше од опасних и штетних корова, од чега на крају сви трпимо.

На крају препоручује се пољопривредницима да се за сва питања из контроле семена као и за друга практична питања из пољопривреде обрате пољопривредним установама-станицама, школама, пољопривредним референтима, Пољопривредном друштву, уредништву „Тежака“ и свим другим државним и приватним пољопривредним установама и стручним пољопривредницима, који ће их упутити и дати потребне одговоре.

Ing. Влад П. Мартиновић

Припрема семена жита пред сетву

Ускоро ће настати сетва озимних жита. Поред осталих важних момената код овога посла (обрада, начин сетве, ђубрење итд.) највећу пажњу свакако заслужује само семе: његово одабирање, припрема и чишћење. Изрека „како семе посејеш онаку ћеш жетву жети“ има много истине кад су у питању житарице и сузбијање њихових тако честих и опасних болести главнице и гари. Подразумевајући унапред да је семе већ добро одабрано и претријерисано, ради уклањања сваке врсте уродице и шгурих зрна, изнећемо само то како даље такво семе треба очистити у циљу сузбијања главнице и гари.

Главница и гар су толико старе и познате болести наших жита да нема ваљда сигурно ни једног пољопривредника, коме оне не би биле познате. Њихова свакогодишња појава, јаче или слабије, наноси приличне штете житарицама, па се још одавно и код нас писало и говорило о начину њиховог сузбијања. То је имало за последицу да је код многих наших пољопривредника већ ушло у редовну праксу и обавезно чишћење семена пред сетву жита, што свакако заслужује највећу похвалу. Али, ко је имао прилике да види, тај посао многи пољопривредници обављају још и дан данји са срествима, која дају сумњиве или никакве резултате и са скоро никаквим разумевањем за то да тај посао треба обављати овако или онако. Због тога још једанпут треба подвући оне главне моменте из живота и развоја самих болести, на којима се заснива и њихово сузбијање.

И главницу и гар изазивају оне ситне готованске гљивице, које живећи на разним житарицама претварају поједине делове класа у ону добро познату црну прашиницу. И ако пољопривредници најчешће не праве разлику између главнице и гари (за обоје постоје у народу многобројни називи) ипак та разлика постоји како по самом проузроковачу тако и по спољашњем изгледу оболелог зрна. Код главнице је само унутрашњост зрна претворена у ону црну пра-

шиницу, те му је опна потпуно читава, па се прашиница просипа највише при самој вршидби жита. Ту клас споља изгледа скоро потпуно нормалан, само нешто блеђи и усправан. Пример је за ово главница на пшеници. Код гари пак се претвори у црну прашиницу увек цело зрно (садржај унутра и опна) и уз то још код неких и плеве и плевице. Тако у ствари код гари имамо две врсте: откривена или гола гар, кад су уништене поред зрна плеве и плевице (нпр. код пшенице, једна на јечму и једна на овсу и покривена гар, кад остају читаве плеве и плевице, у којима се налази црна маса од зрна (нпр. једна на јечму и једна на овсу). Она црна прашиница и код главнице и код гари претставља семенчице (споре) ових гљивица узрочника болести, којима се оне шире и обнављају заразу.

Важно је овде нарочито знати када се и где обавља прва зараза, јер од тога зависи и начин сузбијања ових болести. У овом погледу разликујемо две групе код ових болести.

1. Зараза се обавља у самом земљишту **приликом клијања жита** и то оном црном прашиницом, коју у главном тамо доноси семе на својој површини при сетви. Гљивица даље живи и расте у у самим зараженим струковима (бокорима) и у доба класања прелази у класове, где уништава одговарајуће делове. У ову групу спада **главница на пшеници** (Tilletia sp. (**гар на овсу**) покривена, - Ustillago avenae, и гола U. loevis, (и **покривена гар на јечму**) (U. hordei). Начин сузбијања ових болести је прилично лак, јер треба само очистити површину семена од црне прашинице.

2. Зараза се обавља над земљом **у току цветања жита** оним црним прахом из заражених класова, кога ветар преноси на здраве цветове жита. Том се приликом зарази сама клица у зрну, које се иначе кад сама сазри ни-почему не разликује од здравог семена, Али кад такво заражено зрно буде посејано у земљу оно даје струкове (бокор) у којима се већ налази и гљивица, која успе да раније натера

струкове на класање и већ кад нормална, здрава жита почињу да цветају, код ових болесних се већ цео клас (осим вретена) претворио у црн прах, који се ветром преноси на те здраве цветове и обавља заразу. Овде спадају **гар на пшеници** (Ustillago tritisi (и **гола гар на јечму** U nuda). Овде је свакако тежа борба, јер треба уништити заразу унутра самога семена.

О **гари на кукурузу** (U maydis), код које се зараза обавља на свима надземним деловима и у свако доба његовог узраста, овде неће бити речи, пошто смо то учинили у прошлом броју, „Тежака".

Пошто је **прва група** болести код нас најважнија а уз то су и средства за њихово сузбијање лако применљива и сигурна, то ћемо се на томе највише и задржати. Овде је главно да се применом разних средстава уклони са **површине семена** намењеног за сетву онај црни прашак, који изазива заразу при клијању. Према облику тих средстава чишћење оваквог семена може бити двојако: **потапањем**, ако се средства употребљавају у течном стању, и **запрашивањем**, ако се употребљују у облику праха. Ма да је овај други начин много лакши и бржи у примени, ипак даје слабије резултате код гари овса и јечма а и код главнице на пшеници, ако је пшеница била јако главничава.

Поменули смо већ да је у многим нашим крајевима одомаћено припремање семена жита пред сетву, али се оно изводи са средствима, која нису у стању да дају оне резултате, који би се имали очекивати. Због тога мислимо да ће се овај посао још више одомаћити и раширити, кад се увиде и очигледне користи од њега, применом бољих средстава за то. Многи су већ покушавали и са неким бољим средствима, па су доживели разочарење и неуспех, јер нису били начисто с тим како је то средство требало да се употреби. Изгледа нам да је досада најраширенije средство за припрему семена пред сетву, у циљу сузбијања главнице и гари, био **креч**, у негашеном стању

нарочито у неким нашим крајевима. Ову радњу треба потпуно избацити из праксе, пошто креч сам по себи није никакав отров за онај црни прах.

Средство које треба да нађе најширу примену у пракси јесте свима добро познати плави камен. То старо и праксом испробано средство за сузбијање многих или скоро свих биљних болести даје одличне резултате и код припрема семена за сетву.

Правилна употреба плавог камена је оваква: У некој бурачи на сваких 100 литара воде растворити 1 килограм плавог камена па насути унутра толико семена да огрезне у води са неких десетак сантиметара. Семе затим добро мешати, скинути и спалити све што плива на површини и тако држати од пола до једнога сата, што зависи да ли је семе слабије или јаче главничаво. За то време семе ипак с времена на време промешати па на крају одлити течност у неки други дрвени суд, а семе пренети у суд, у коме смо спремили кречно млеко (на 100 литара воде узети 5 кгр. негашеног креча) и у том млеку га промешати за кратко време (5—10 минута). Одатле се семе извади и рашири да се осуши па је готово за сејање. Могло би се место кречног млека употребити и запрашивање („кречење") спрашеним, иситњеним негашеним кречом, али само да се то изведе уз пажљиво и дуже мешање, да би свако зрно дошло у додир са кречом и неутрализало отровно дејство камена на клицу. Тиме би се избегла и потреба сушења, јер се тим самим семе и осуши. Ово би нарочито било добро онда, када нема сунчаних дана за брже сушење семена. Влажно семе се не сме никада сејати а нарочито ако је земљиште тада још и суво.

Један исти раствор плавог камена се може употребити више пута при једној припреми семена, али за сваку количину треба додати оноликo још свежег раствора, колико је упило претходно семе. Разумљиво је да ће пшеница упити мање но јечам, а јечам мање но овас. Приближно се сматра да се са 100 литара раствора може да натопи око 350 кила семена. Треба

увек спремити само приближно онолико семена, колико ће се стварно и посејати те године, јер преостало семе се не сме употребити за исхрану ни људи ни стоке, пошто је отровно. Растварање плавог камена се врши исто онако као и при справљању чорбе за прскање винограда. При отакању течности из судова са семеном добро је претходно причврстити неку рељу крпицу унутра суда код чепа, која ће пропуштати само течност напоље а задржавати семе. Подићи те судове на неке клупице ради лакшег одливања течности пр во у други исти суд.

Овако употребљен плави камен је врло добар за сузбијање главнице на пшеници. Дејство његово против гари на јечму и овсу је нешто мање те за ово има и бољих срестава. Једно од њих је формол (формалин, формалдехид), који се налази у трговинама у 40% раствору. Од њега се узме само $^1/_4$ литра, измеша са 100 литара воде у суду и потопи семе на исти начин као и код плавог камена. После пола сата изручити семе на гомилу, покрити наквашеним врећама у истом раствору и држати тако 4—6 сати, јер формалин испарава, те та пара довршује убијање спора. Иза тога испрати семе у чисто води и разастрти да се осуши. Ако се може брзо осушити на сунцу није потребно да се пере. Овакво семе се може доцније употребити за стоку ако остане иза сетве, јер је отров већ испарио. Раствор спремити непосредно пред сам рад, да не испарава и може се употребити само два пута узастопце. Ако се течност одлива и овде у други суд, онда је најбоље семе задржати покривено у самом суду, па онда иза тога га прати у води па сушати или само сушити. За то време се изврши исто и у другом суду, а раствор као неупотребљив се просне. Пазити нарочито и овде на брзо сушење или бар испирање семена, да не би отровна пара формола нашкодила и клици семена.

Код нас ово средство изгледа није много одомаћено, ма да је много лакше са њим радити, а нарочито кад се ради са већим количинама семена. Има затим читав низ специјалних фабрика препа-

рата за припрему семена потапањем, од којих неки дају изврсне резултате. Ако би неко хтео и њих да употреби онда са куповином добија и упуство за употребу, што су саме фабрике оштампале. Сам рад је иначе свуда сличан а разликује се само количина средства, коју треба узети на 100 литара воде.

Поменули смо већ да се ова група болести може сузбијати и запрашивањем са разним средствима у прашку. И овај је начин. код нас мање одомаћен и ако је рад бржи и простији, а средства су без икаквог рђавог дејства на клицу семена. Семе се отуда може припремити и раније кад се има више слободног времена. Али једно треба знати, да претходно треба и мора да се тријерисањем остране сва главничава зрна, пошто овде нема течности да она испливају на површину и да ово у главном треба употребљавати само код пшенице.

Врло јефтино и просто средство за овај рад је карбонат бакра. Узима се свега 200 грама овога прашка на 100 кила пшенице, и меша тако дуго, док сва зрна не буду обложена са њиме. Добро се лепи. За ово има и специјалних направа, али се то постиже врло добро и у каквом бурету, које би било укосо намештено на водоравној осовини између два усправна подупирача. Са стране направити подесан отвор за насипање и испуштање семена. Оваквим мешањем за 10-15 минута постиже се обично добар успех. Може се ово чак обављати и на равним даскама на гомили, претурајући семе лопатама, као кад се спрема цемент са песком. Ту се само може да изгуби нешто више праха и треба дуже мешати.

И за запрашивање има много специјалних фабричних препарата са исто тако добрим резултатима који се исто употребљавају по фабричним упуствима.

Остаје нам још да укратко видимо како се може сузбијати гар у оној другој групи, где се зараза крије унутра семена, пошто се она обавља у доба цветања. Наука је и ту нашла начина за борбу, али је то нажалост тешко применљиво за наше прилике

и пољопривреднике. За уништавање заразе у самом семену искоришћује се само топлота. Утврђено је да на извесној топлоти клица заразе пре угине но клица семена. Само је та разлика толико мала, да се ово може применити једино помоћу специјалних апарата у којима се та топлота може тачно да регулише. Зато је ово применљиво само код већих предузећа (задруга или трговина семеном), која могу набавити те апарате и стручне људе. Иначе се ради помоћу топле воде (4 сата на 25 35° С па 10 минута на 52-53° С, и онда осушити) или топлим ваздухом 15 минута на 60-65° С).

Ипак пољопривредници могу да бар смање штету и од ових гари на пшеници и јечму, ако у време класања обиђу оне њиве са којих ће узети семе за сетву и почупају и спале све оболеле струкове пшенице и јечма, јер они лако падају у очи, пошто остало здраво жито тада тек класава. Тако ће се умањити зражавање цвета здраве пшенице или јечма а тиме ће се добити и семе много здравије за сетву.

На крају још једном да подвучемо да ниједан пољопривредник не би смео посејати ни зрна пшенице, јечма или овса а да их претходно не очисти на један од наведених начина. Најзад, пошто је плави камен већ добро познат многим нашим пољопривредницима у борби са осталим болестима, то мислимо да ће он и овде наћи најширу примену.

Ing. agr. **Живојин Тешић**

Сађење воћака

Мали је број пољопривредника-воћара који ће се ове године похвалити са добрим процентом примања воћака. Овај неуспех воћара приписаће се, као и обично, временским приликама-великој суши. А да ли за то има још каквих разлога, да ли је пољопривредник могао спречити, или бар ублажити страховито дејство суше и како?

Невоља је натерала пољопривредника да о томе размишља, јер под истоветним временским приликама и прближно једнаким земљиштем видимо ту и тамо огромне контрасти у погледу примања и узраста воћка посађених у јесен 1934 и

пролеће 1935. године. Док се негде проценат примања пење на преко 95% и у пркос великој суши одлично напредује, негде пада и испод 50%. Значи да нису криве свему временске прилике-дуготрајна суша, већ да има и још нешто што је било од великог, а можда и пресудног утицаја на примање и пораст воћака у овој години. А то је наш рад: доба копања јамића за воћке, стање (растреситост) земље приликом сађења, време сађења и обрада земљишта преко године.

На прагу смо јесењег сађења воћака, те служећи се искуством из ове године, пружа нам се најзгоднија прилика да опоменемо пољопривреднике на важност благовременог припремања земљишта за сађење воћака и доба сађења ових, како нам се не би поновила још која оваква година.

Обично, и скоро као по неком утврђеном правилу, једновремено се копају рупе и саде воћке. Нарочито се оваква радња практикује ако се сади у јесен, јер веле-измрзнуће земља преко зиме и постати трошна. Последице оваквога рада нарочито су се ове године показале на влажнијем и тежем земљишту, и ко је тако радио имао је још у првим данима припеке пуцање земље око воћака, а с тим и врло брзо губљење влаге из дубљих слојева, а то значи смрт за воћку. Не само да влажна и тешка земља неће измрзнути на потребној дубини и око жила воћке, те се и не може добро приљубити уз жиле воћке, нити пак доћи до таквог стања да лако прима и испушта влагу. Због тога је потребно благовременом и разумном обрадом поправити, у колико је могуће, физичка својства земљишта и воћку садити само онда кад је земља из рупа постала сасвим трошна.

Земљиште намењено за воћњак треба прериљати или бар дубоко преорати, подрљати, па приступити копању добрих рупа. Ако се ова претходна обрада земљишта не може, ма из којих разлога, учинити тада, обавити је неизоставно одмах по сађењу воћака - у јесен.

Рупе треба да су на посном земљишту што шире: од 3 метра, а дубоко око 50—60 см. Крушке, трешње и орах захтевају нешто дубље рупе, јер им корен брзо расте и иде доста дубоко. У предубоким рупама воћке су бујне, много доцније природе а често су и неродне. Ради тога треба да су рупе увек шире, па ће воћке добро и правилно напредовати и ако нису дубоке. При копању рупа горњи слој земље (оранице) бацати на једну, а доњи на другу страну. Рупе треба да су отворене, за јесење засађење, бар месец дана. У том међувремену побити колје у рупе и поново навизирати да редови буду што правији. Затим се приступа пуњењу рупа са родном земљом. а сађење се може обавити тек када је земља у рупама довољно слегнута. Из овога излази да

рупе за јесење сађење треба копати у августу и првој половини септембра. тако да има довољно времена да земља под утицајем спољних фактора постане трошна и погодна за сађање. Једновремено затрпавање рупа и сађење воћака увек избегавати, јер у неслегнутој земљи воћка увек услед слегања земље и под утицајем своје сопствене тежине клизи наниже, све дотле, док се земља сасвим не слегне, те се на тај начин деси нежељено предубоко сађење воћака. О последицама тога говорено је напред.

За правилно и лако сађење потребна су два лица. Једно држи воћку поред колаца усправно и увек са једне стране, повремено је и лагано треска да би земља што боље западала око жила и да ове добију добар правац у земљи - док друго лице намешта водоравно летву преко јаме утврђујући потребну дубину сађења воћка која треба да буде у почетку нешто дубље, јер ће се повлачењем (трескањем) за толико извући. Затим овај набацује трошну и родну земљу, рукама је распоређује да што боље западне око жила. Једновремено пази да се воћка посади само онолико дубоко колико је и раније била у земљи - што се познаје по врату корена и овлаш нагажава земља око воћке.

У колико воћка има више жила у толико је сигурнија за примање и добро напредовање. И најпажљивијим вађењем жиле се нарањаве, расцепе или огуле, а тупим оруђем за вађење се грубо пресеку. Орезивањем се, пред сађење, уклањају сви нездрави и нарањављени делови жила режући их све дотле док се не дође до здравога места. Оне жиле које по својој дужини не треба скраћивати, потребно је оштрим ножем косо засећи колико да се смањи рана и да могућност лакшем избијању калуса и бржем зарашћивању ране.

При орезивању круне ваља пазити да је оно у складу са жилама. У колико воћка има мање и слабијих жила, у толико се и круна мора јаче резати, да би се успоставила равнотежа између корена и листа. Ако би се једна воћка са слабим жилама оставила неорезана или пак дугачко орезана, десило би се да пре крене - листа - из резервне хране, него што је успела да сопственим младим жилама почне узимати храну из земље. Резервна храна се брзо потроши, а друга не стиже из земље, те наступа сушење. Оваква судбина чека и оне воћке, које су посађене касно у пролеће. Ако се из ма којих разлога реже високо, водити рачуна да се одстране вршни и најразвијенији пупољци, јер ови најраније крећу, да би се тиме унеколико успорило превремено листање воћке. Искуство казује да је, за примање воћке и њен доцнији пораст, увек сигурнија и боља краћа резидба, а код коштичавог воћа ову само треба и примењивати остављајући на продужном и осталим бочним гранама по 4—8 пупољака. Ради једначитијег пораста свих грана у круни дебље гране се режу јаче, а тање слабије.

Орах се не орезује при сађењу, нити доцније трпи резидбу.

Јесење сађење воћака најбоље је, али поставља услов благовременог припремања, обраде земљишта и копање рупа. Једновремено копање рупа и јесење сађење исто је тако лоше, нарочито на тежим и влажнијим земљама, као и пролетње сађење - на сушним годинама.

Јесење сађење препоручујемо још из ових разлога: избор садница у јесен лако је учинити, јер их тада увек има доста, сађење се не мора изводити журно, пошто има довољно времена за сађење, заливање није потребно као код пролетњег сађења и радна је снага много јефтинија у јесен него у пролеће.

Ако рупе за јесење сађење нису благовремено ископане, а земља је иоле гњилава, боље је одгодити сађење за што раније у пролеће. Преко зиме земља измрзне, рупе се натопе влагом и воћке посаде у трошну земљу која добро регулише влагу. При пролетњем сађењу нужно је воћке добро залити, па то и преко лета чинити у колико буде потребно. Заливање треба да је у толико јаче у колико је земљиште пропустљивије.

Око воћака уредити чиније подешавајући их према нагибу земљишта, да се што више влаге задржи око воћке.

Преко лета потребна су честа и плића прашења. После сваке кише разбијање површинске коре да се влага из земље не би брзо губила - исправала.

За првих неколико година у воћњаку се могу гајити повртарске биљке, а по нужди и кукуруз само никако близу воћака. Стрне усеве у воћњацима никако не сејати.

Рад. М. Томић
управ. расадника — Сопот

Хранљива вредност воћа и грожђа

Како се налазимо у сезони воћа и грожђа, њиховом спремању и прерађивању за зимску употребу, то ће бити од интереса рећи нешто о њиховој хранљивој вредности, јер још увек већина нашега света не зна, колика је хранљива и лековита вредност воћа и грожђа, и колики би значај имали за опште економске интересе ови природни производи, ако би се што више трошили у свежем стању.

Данас је питање хигијенске и рационалне исхране становништва једно од најмодернијих, и као такво третира се већ дуже времена код културних народа. О њему се не говори само преко дневних листова и часописа, већ и по

најотменијим салонима и академским скуповима, јер се увидело да оно дубоко залази у област социјалне хигијене и народнога здравља.

Данас је утврђено још и то, да начин исхране једнога детета, једнога дечка и младића, не може бити исти као зрела човека или као старца; не можемо исту храну употребљавати лети и зими, као што не можемо ни иста одела да носимо у тим сезонама; различите климе захтевају и различите врсте хране; различити начини живота, захтевају друкчије врсте хранива; нпр. један интелектуалац који више седи удубљен у своје студије не може се исто хранити као један фабрички радник или као војник, или као земљорадник. Али о свима тим разликама у погледу људске исхране, врло мало се, или скоро никако не води рачуна код нас, из простога разлога што је свет необавештен о томе и не зна, које врсте хранива у различита времена и према различитим потребама најбоље одговарају нашем организму.

Ми имамо велики број хранива која нам природа тако обилато у свежем стању пружа, и чија је хранљива вредност несумњиво призната и научно доказана, али не умемо да их рационално искористимо онако како нам их природа даје, већ справљамо од њих разне вештачке производе, који у већини случајева шкоде нашем здрављу.

Разно поврће, воће и грожђе, то су ти директни природни производи, који у хигијенској исхрани данашњега човека долазе на прво место, било због њихове велике хранљиве вредности, било због других терапијских својстава, које имају за нош организам.

Велика хранљива вредност воћа и грожђа јесте у томе, што оно садржи све потребне састојке у најповољнијем хемијском облику, које наш организам лако апсорбује и искоришћава. То су углавном угљени хидрати у виду воћнога шећера, витамини, беланчевине и разне минералне соли. Сви ови састојци налазе се и у другим врстама људске хране, али у сложенијој хемијској форми и стога их организам теже искоришћава.

Раније се мислило, а многи још и данас тако мисле, да се воће употребљава као нека посластица, и да се редовно сервира само на богатим трпезама, више као средство да се устима одузме онај укус што су добила од хране пре тога употребљене, него као права храна, која долази као додатак целоме оброку. Међутим то је погрешено мишљење, и наука је доказала, а и лекарска пракса такође, да је воће врло важан елеменат људске исхране. и да га треба посматрати не као луксуз без кога се може бити, већ као нарочиту форму хранива које се може врло добро употребити у интересу народнога здравља.

Употреба воћа и грожђа одавно датира у људској исхрани.

И први су се људи њиме хранили, и у Св. Писму имамо о томе података: „Погледајте, дајем вам за храну све травке и плодове дрвећа". А и стари Римљани употребљавали су много воће и грожђе, и делили су њихове оброке на prima, secunda menza, подразумевајући у овоме другом оброку употребу воћа у свежем и прерађеном стању. И у Средњем Веку воће се једно време употребљавало пре јела, и у малој количини, као нека врста апаритива, да би се добио бољи апетит, и да би стимулирали органи за варење. Данас пак, пошто је утврђена хранљива и лековита вредност воћа, препоручује се његова употреба као допуна хране за здрав организам и пре и после јела, а за болестан пре јела, на гладно срце, после једне шоље теја и топлога млека, што зависи од тога каква је болест и која врста воћа употребљава.

Поред тога већом потрошњом воћа и грожђа у свежем стању, ублажила би се у неколико и винска криза, када би се појео онај вишак грожђа, који прерађен у вино не може да се прода, већ се онако улудо попије на штетуи ародноra здравља.

Даље, пропагирајући потрошњу аграрних производа у природноме стању, тиме се сељаку пружа непосредна и највећа добит.

Ing. agr. **Мил. Срећковић**

Сумпорисање Вина

Сумпорисање вина врши се у главном: да се вино очува здраво; да се у болесном вину спречи даљи развитак болести.

Да би се дакле вино очувало здраво потребно је да се поред редовног доливања и претакања такође и сумпорише. Сумпорисање вина отпочиње се већ код првог претакања, затим код идућих претакања и када се за то укаже потреба.

Код првог претакања обично се јаче сумпорише а код идућих мање. Вина са много киселине, ако су иначе здрава сумпоришу се мање, да би се омогућио рад микроорганизмима, који утичу да се киселина смањи, нарочито разлагањем јабучне киселине у млечну, док вина у којима се жели да сачува киселина сумпоришу се јаче.

Ако је вино добијено из натрулог грожђа пот-

ребно је јаче и чешће сумпорисање, поред чешћег претакања, јер из натрулог грожђа прелази и више бактерија и гљивица болести у вино. Вина која су подложна мрком прелому сумпоришу се такође јаче и чешће, што бива нарочито код вина из грожђа са племенитом гњилоћом и вина која дуже времена преврију на комини и из натрулог грожђа.

Ако се вина из било којих разлога морају држати у отпражњеној буради, морају се чешће сумпорисати. Јаче и чешће сумпоришу се нарочито болесна вина да би се спречио даљи развитак болести а тако исто и слатка вина, да би се спречило врење и кварење. Фина квалитетна вина сумпоришу се мање. У Француској нека вина светског гласа уопште се не сумпоришу.

При сумпорисању вина треба водити рачуна да се вина не сумпоришу превише. Сумпор диоксид у већим количинама шкодљив је по здравље. По нашем закону о вину (§4) и правилнику за његово извршење (чл. 9), вино које се ставља у промет за непосредну потрошњу не сме садржати више од 20 милиграма слободног или 200 милиграма свеукупног сумпор-диоксида по литру. Вино које није одређено за непосредну потрошњу може се стављати у промет ако садржи и 40 милиграма слободног или 500 милиграма свеукупног сумпордиоксида по литру. Сумпор ·диоксид који прими вино код сумпорисања, једини се са водом у вину у сумпорасту киселину, од које један део се веже на алдехиде. Један део постепено оксидацијом прелази у сумпорну киселину, која ствара са солима органских киселина сулфате. Знатан део изветри нарочито код претакања. Вино непосредно иза сумпорисања садржи много сумпордиоксида, који се затим постепено из вина губи или прелази у друге облике. Вино дакле не сме непосредно иза сумпорисања стављати у промет за непосредну потрошњу.

P. Kulisch је у једном вину које је у току од три године сумпорисањем примило преко 600 милиграма сумпордиоксида по литру нашао коначно само

130 милиграма свеукупне сумпорасте киселине по литру.

При честом сумпорисању може вино такође да добије превише сумпорне киселине, која може покварити вино.

Сумпор диоксид употребљава се за сумпорисање вина у следећим облицима.

1) у облику дима, који се добива сагоревањем сумпора.

2) у облику раствора сумпордиоксида у води.

3) у течном стању.

4) у облику бисулфита.

1) сумпорисање вина сагоревањем сумпора је најстарији и најједноставнији начин сумпорисања. Употребљавали су се раније одресци од хартије и платна умочени у растопљени сумпор. У новије време употребљавају се сумпорни одресци од азбеста. По нашем закону о вину и правилнику за његово извршење дозвољени су само одресци од азбеста за сумпорисање вина и шире. Код сагоревања одрезака од хартије а нарочито платна стварају се неугодни мириси, који могу покварити вино, док одресци од азбеста имају то добро својство, да се при њиховом сагоревању не развијају никакви штетни продукти, јер азбест не гори. Из тих разлога закон о вину забрањује употребу одрезака од хартије и платна. Сумпорни одресци са дебелим слојем сумпора тежине 10-20 грама или 25-30 грама при сагоревању много капљу, док одресци са танким слојем сумпора тежине 2,8-3,3 грама или 5-6 грама при сагоревању не капљу и стога су много бољи за сумпорисање вина. Сумпорисање се врши овим одресцима тако, да се одрезак натакне нажицу, запали и спусти у буре у које се затим сипа вино. Да би се спречило капање сумпора употребљавају се справе за сумпорисање, које испод куке на којој виси сумпорни одрезак имају малу посудицу, која спречава да сумпор капље у буре. За сумпорисање буради која нису пуна употребљавају се направе у којима изгара сумпор, те настали

сумпор-диоксид струји у буре, и на тај се начин избегава капање сумпора у вино.

Сумпорни одрезци морају бити спремљени од најчишћег сумпора, који не сме садржати никакве примесе, нарочито не сме садржати арсена и не сме бити ароматизован. Светла жута боја знак је чистоће сумпора, док су одрезци сиве. црвенкасте боје обично нечисти. Код овог начина сумпорисања вина не може се установити колико вино прими сумпор-диоксида, јер се велики део сумпора код сагоревања губи. Према L. Veigertu код сагоревања дебелих сумпорних одрезака тежине 9-30 грама сагорева 44,9-62,7% сумпора. Један део не сагорева него капље у растопљеном стању, један део сублимира и набере се на стенама бурета и т. д.

Неки стручњаци покушали су одредити колико један литар вина прими сумпор-диоксида, ако се на сто литара садржине бурета сагори 1 грам сумпора, те су добили различите податке. Једни су нашли да у том случају 1 литар вина прими 6,2 10,2 милиграма неки су нашли да прими 3-17 милиграма сумпор диоксида, из чега се види да су резултати различити, те се узима да један литар вина прима просечно 10 милиграма сумпор диоксида. При овом начину сумпорисања сматра се као слабо сумпорисање, ако се на сто литара садржине бурета сагори 1/2 танког одреска сумпора, као средње сумпорисање, ако се сагори 1 танки одрезак, као јако сумпорисање ако се сагори 1,1/2 горе поменути сумпорни одрезак.

2). Сумпорисање вина додатком сумпордиоксида у воденом раствору.

У води код 15 степени може се растворити до 10 тежинских процената сумпордиоксида. У трговини долази у 8% раствору. У потпуно пуним флашама са стакленим запушачем при подрумској температури може се дуго времена одржати непромењен. Нашим законом о вину његова употреба за сумпорисање вина и шире је забрањена.

3). Сумпорисање вина течним сумпордиоксидом. Сумпордиоксид у течном стању добива се из сумпо-

рног дима под јаким притиском и чува се у металним бомбама. Додаје се вину помоћу нарочитих справа. У Немачкој је конструисао такову справу Seitr. у Француској Pacotet. Њима се може тачно измерити количина сумпор-диоксида, која се додаје вину. Ово је најчишћи и најтачнији начин сумпорисања вина али је применљив само у већим подрумарствима. Употреба његова за сумпорисање вина и шире нашим законом о вину је дозвољена.

4). Сумпорисање вина додавањем бисулфита. У употреби је највише калијум метабисулфит, а и натријум бисулфит такође се доста употребљава.

Калијум метабисулфит је беличаста кристалра со, која теоријски у хемиски чистом стању треба да садржи 57,6% сумпор-диоксида, док у технички чистом садржи око 50%. Ако се раствори у вину ослобађа се под дејством киселина сумпордиоксид. Из једног грама калијум метабисулфита ослобађа се приближно 1/2 грама сумпор-диоксида. Овај начин сумпорисања вина је најбољи за малог винара, јер је јевтин, може се доста тачно одредити.

Количина сумпордиоксида и начин употребе је врло прост. Одмери се наиме потребна количина калијум метабисулфита и веже се у чисту крпу те спусти у вино до близу средине бурета. Када се раствори крпа се из вина уклони а вино промеша. Додаје се и тако, да се раствори у мањој количини вина која се затим сипа у буре са вином и промеша. За слабо сумпорисање употреби се 3-5 грама, за јаче 5-10 грама а за јако сумпорисање 10-15 грама калијум метабилсулфита на сто литара вина, Законом о вину употреба калијум метабисулфита дозвољена је за сумпорисање вина и шире у количини до 30 грама на сто литара.

Ing. Драгаш Милан

Мане ракије

Ракија садржи много више алкохола него вино а уз то у ракији нема хранљивих материја које би служиле као храна

бактеријама и гљивицама болести, те стога ракија није толико подложна болестима као вино Ипак није редак случај да ракија има мане које јој смањују њену вредност или у толикој мери да је чине неспособном за уживање.

Мане ракије најчешће су последица рђавог превирања, рђаве дестилације, или чувања у поквареним буђавим судовима и т. д.

Најобичније мане ракије јесу ове:

1. да ракија има непријатан мирис 2. да је мутна 3. да је зелена 4. да је кисела 5. да добије мрку боју.

1. ракија добије најчешће непријатан мирис на: буђ, трулеж, загоретину, петролеум и т. д.

Мане мириса не могу се обично уклонити поновном дестилицијом (препицањем) него се често могу уклонити употребом коштаног и дрвеног угљена. Дрвени угљен може се добити у трговини под разним именима најчешће под именом епонита. Често је довољно 30—50 грама епонита на сто литара ракије, да се уклони непријатан мирис и укус, али се по потреби мора додати и 50—200 грама на сто литара. Ракија се остави неколико дана на угљену мешајући један до два пута дневно а затим се филтрира на азбестни филтр.

Најбоље је провести пробе у малом, јер веће количине угљена утичу неповољно на квалитет ракије. пошто угљен одузима и природни мирис и боју ракије. Ако се не расположе за филтром угљен се може таложити додатком од 5 - 10 грама желитина и 7, 5—15 грама танина на сто литара, што је такође потребно установити пробом у малом. Танин се претходно раствори у нешто ракије, сипа у буре и промеша.

После неколико дана т. ј. чим се ракија добро избистри оточи се са талога. Желатин је потребно употребити најфинији у листићима.

2. мутноћу ракије могу проузроковати разне крупније нечистоће, прскање комине у лулу код дестилације, нечиста бурад и т. д.

Најзгодније је пробати уклонити мутноћу, нарочито крупнију нечистоћу, филтрирањем кроз азбестни филтр. Може се покушати и бистрити бистрилима (желатином, беланцетом и др.). Желатином се бистри на исти начин како је више изложено а за бистрење беланцетом узимаа се 2—3 беланца на сто литара ракије, који се претхооно измуте до пене, процеде кроз крпу затим са у мало ракије измуте и сипају у буре. Редовито је потребан и додатак танина. Ова мана ракије уклања се такође препицањем.

3. зелену боју ракија може добити од бакреног ацетата, који пређе у ракију из казана. Ова мана се уклања препицањем.

4. кисела ракија садржи много сирћетне киселине. Сирћетна киселина код печења ракије пређе у ракију из цикну-

лих шљива, цикнулог вина, или комине, већ према томе из чега се ракија пече. Ова се мана може уклонити само препицањем уз претходну неутрализацију киселине натријевим лугом, содом или гашеним кречем. Лугом, а боље содом него кречом. Сирћетна се киселина на тај начин веже у соли, које код препицања остају у казану. Када се не би извршила претходна неутрализација сирћетне киселине она би код препицања поново прешла у ракију и од препицања не би било користи.

Потребна количина луга или соде мора се тачно установити и зато је потребно обратити се на једну од енолошких станица (у Београду, Загребу, Букову, Вршцу) и доставити мустру од 1-2 литра ракије, која ће ракију испитати и дати потребна упутства.

5. ракија може добити боју у додиру са гвожђем. Ова мана може се уклонити бистрењем са желатином или препицањем.

Пре употребе било кога средства за поправку ракије најбоље је претходно извршити пробе у малом. За пробе у малом са желатином и танином може се спремити 1% раствор овако: 10 грама желатина раствори се у $^1/_2$ литра нешто мало врућe воде, дода 150 см.^{3} алкохола и допуни до литра. На исти начин спреми се и раствор танина. Ако се 1 см.^{3} овако спремљеног раствора желатина или танина дода у пробу од једног литра ракије то одговара количини од једног грама желатина односно танина на сто литара ракије.

Са беланцем могу се пробе у малом извести само са препарираним беланцем у облику белог прашка, који се раствори у води.

Епонит се додаје по 0 3 , 0,5 , 1 , 1,5 грама на литар што одговара 30, 50, 100, 150 грама на сто литара ракије. Овакве су пробе ван лабораторије тешко изводљиве, стога је најбоље да се достави којој Енолошкој станици мустра ракије од једнога литра.

Члан подружине из Трбуња Тихомир Марковић обратио се на друштво за савет како да се уклони шмек на буђ у шљивовици. Из горе изложеног под 1 види се како се може уклонити буђ у шљивовици.

Желатин, танин и епонит могу се добити код Српског пољопривредног Друштва.

М. Драгаш

Где год нађеш згодно место, ту воћку посади!

Питања и одговори

Питање:

У нашем крају жале се сељаци, да је од пре 15-20 дана наишла код говеда, старих и младих једна болест на очима. Говеда плачу и жмуре и стално иду сузе. Примећује се, да и гледенце побели.

Стога молим друштво, да нам да одговор имали ли од те болести лека и каквим би се начином могла ова болест спречити.

Војислав Ковачевић,
члан Пољопривредне подружине
Краљево

Одговор:

Горња је болест позната под именом Keratitis infectiosa boum: заразно запаљење ражњаче код говеда. Први податци за ову врсту оболења датирају још из 17. столећа, када су научници ову болест установили не само код говеда, већ и код оваца, коза, дивокоза и остале дивљачи. Ова болест напада како стара, тако и млађа грла, било да се она налазе на попаши, било, да су држана у шталама. Има је највише за време летњих жега, али и хладнијем добу године.

Код нис се најчешће појављује у Босни и Херцеговини. Тежих последица по болесника нема и ретко кад, да говече оћорави па чак ослепи.

У првоме реду оболи рожњача, обично само на једном оку. Али нису искључени случајеви, да оболе оба ока.

Мишљење, да ту су по среди трауматичне повреде рожњаче — од разних грана, осја неких биљака, жита и т.д. не може се усвојити, јер се тиме не може растумачити појава ове болести у виду заразе и то на прилично великом броју говеда наједанпут.

Знаци су упадљиви: Болесно око необично много сузи, говече жмури јер је око осетљиво на светлост, болесно око убрзо побели — као да му се превукла мрена преко ока. Често примећује се и упала очне слузокоже, док су остали делови ока на око здрави.

Болест траје од прилике месец дана и болесник през драви.

Како ова болест настаје још до данас нисмо на чистом, Једно је сигурно, да је заразне природе и прилично безопасна.

Од лекова могло би се употребити сва она средства, којима се служимо при упали очне слузнице и рожњаче у опште. У првоме реду испирање са 2-3% раствором борне киселине, или облогама са поменутим леком. Лек може се

добити у свакој апотеци без рецепта. И топло влажне облоге чине добре услуге.

Болесника за време трајања болести не употребљавати за рад и држати га у замраченој штали јер му светлост смета.

Ф. М.

Питање:

Бранко Ракић, из Пекчанице пита: Маса пок. Глише Грачанца, по одобрењу спор. судије продала је непокретно имање Милану Ковачевићу. Преко продатог месеног имања постојала је пешачка стаза у дужини од 180 м. којом се је служио Милојко Јоловић за прелаз у његово имање звано „Ланиште".

Маса прилоком убаштињења омерила је пом. стазу и ставила је у тапију. Када је тапија пренета на купца Милана купац Милан оспорава ову стазу Миљку, са разлога, што Миљко има колски пут за долазак у своје имање, који пролази поред овог проданог месеног земљишта. Да ли због Миљко губи право на пролаз овом стазом, без обзира што већ у тапији стоји забележен пут и то само из разлога, што има колски пут, да би могао доћи до свог имања.

Одговор:

Из постављеног питања види се, да је у питању спор о службености. Пре свега треба се осврнути како закон дефинише службеност. По нашом грађанском закону, службеност је бреме — терет — којим се ограничава уживање своје имовине на корист другога, — краће речено неко право на туђој ствари — земљи. Све се службености деле на две главне врсте и то на пољске и кућне. Пољске службености везане су већином за земљу, па се стога право службености не мења ни променом господара. Начин на који се службености прибављају мора имати свога основа. Основ прибављања сваке службености мора бити на закону или уговору, последњој вољи, пресуди или застарелости.

Из постављеног питања не види се, по ком је основу Миљко имао право службености на проданом масеном имању, те се на постављено питање не може ни дати пресудан одговор, већ нешто опсирније.

Ако је купац при куповини знао за ово Миљково право, а свакако да је и знао, јер као што се види, оно је било унето и у тапију. Према оваквом стању ствари Миљко има и даље право служити се пролазом — стазом — на проданом масеном земљишту, без обзира на то што Миљко има и други пролаз до своје њиве.

Купац Милан ако сматра да Миљко нема права, мора ће се обратити Среском суду и тражити пресуду, којом ће се Миљку забранити, да га узнемирава у његовом поседу. Међутим како је Миљково право унето и у тапију, то ће купац Милан имати слабог успеха у поведеној парници. Питање овог прелаза купац Милан једино може решити, путем погодбе са Миљком и то би био једини најбржи и најбољи начин.

М

Питање:

У нашем крају и околини много влада свињска зараза, и која наноси велике штете сељацима.

Тражили смо помоћ од ветеринара за шприцање оних свиња које још нису оболеле, а ветеринар тако скупо наплаћује да је немогуће плаћати, јер тражи од једног комада 40—50 динара. Па како постоји новчана криза у нашој околини мало ко може да плати.

Молим Друштво, да ми у наредном броју Тежака одговори:

Да ли би Друштво могло дати упутства за то шприцање, како би пољопривредници сами могли шприцати и како би и где добили тај лек?

Драгутин Јовановић, пољопривредник
Осладић — срез Подгорски.

Одговор:

По закону о сузбијању и угушивању сточних заразa (Закон обнародован у Бр. 144 — LXVII Службених новина од 26-VI 1928) пелцовање животиња сме вршити само ветеринар (чл. 26 поменутог закона).

При вршењу одредаба овога закона имају се употребити државни ветеринари, а кад оваквих нема, или су иначе спречени, онда политичка-полициска власт може употребити и друге ветеринаре у јавној служби (чл. 3).

Члан 107 поменутог закона гласи:

1) На терет државе падају ови трошкови:

а) Надзор и затвор границе према суседним државама; б) Војни затвор места или зараженe околице; в) Дневнице и путни трошкови државних ветеринара при службеним извидима ради установљења сточних заразa, мотрења, одређеногa дијагностичког цепљења и вештачког заражења; даље ради прегледа животиња које се налазе у зараженој општини или њеној околини и ради установљења болести код стоке, која је на пругу оболела или пронађена сумњивом на заразне болести и најзад, за завршну ревизију; г) Одређено жиго-

сање болесних или због болести или због заражења сумњивих животиња; д) Набавка материјала за дијагностичко, заштитно и лековито цепљење, ако је цепљење власт наредила; ђ) Одштета и помоћ, које се дају по одредбама чл. 94, 97, 102 и 106; е) Награде прописане у чл. 69, 77 и 92.

2) На терет општине падају ови трошкови:

За извршења местних мера за заштиту, за отпрему лешева и животињских отпадака, за нешкодљиво уклањање истих, за набавку десинфекционих средстава, као и за земљиште и постројења, која су за то потребна,

Ако се општина не постара за земљиште, које је потребно за укопавање животињских лешева и отпадака и ако га прописно не уреди, онда се има то на рачун општине извршити.

На рачун општине падају такође трошкови за особље, које помаже код наређених дијагностичких цепљења и вештачког заражења.

3) На терет поседника падају ови трошкови:

а) За затвор, одељивање, неговање, лечење, убијање, односно клање његових животиња на његовом имању; б) За ветеринарски преглед под затвор стављених или одељених животиња појединих власника, када се оне товаре или отпремају изван затвореног подручја као и трошкови за службени спровод при отпремању железницом, бродом или колима; в) За заштитно или лековито цепљење, кад се то врши на захтев поседника животиње; г) За чишћење пре раскужења, као и трошкови за радну снагу, потребну при раскужењу; д) За затвор и одељивање стоке, која је при путовању нађена болесном од заразе или сумњивом на заразу.

Ф.

Српско пољопр. друштво је добило, за наступ. сезону:

МУЉАЧЕ ЗА ГРОЖЂЕ, масивне, са ваљцима који се равмичу . . . . . 720.—

МУЉАЧЕ ЗА ГРОЖЂЕ, комбиноване, за одвајање петељке . . . . . 1550.—

ПРЕСЕ ЗА ГРОЖЂЕ, мале од 50 лит запрем. 700.—

„ „ „ „ „ 100 „ „ 1000.—

„ „ „ велике „ 200 „ „ 2500.—

„ „ „ „ „ 340 „ „ 4000.—

„ „ „ већих запремина — цене на захтев

Поруџбине чинити одмах. а новац слатти на чековни Бр, 50350 (бланко уплатница се добије код сваке поште!).

Како сејеш тако жњеш!

ПОЉОПРИВРЕДНИЦИ! Употребљавајте за дезинфекцију — запрашивање семена свих врста житарица **најбоље домаће сретство**

ПОРЗОЛ

јер тада нећете имати главнице у житу.
Употреба једноставна и јевтина.
Производи: „БИЉАНА" А. Д. Београд, Прешернова бр. 14.
Самопродаја за Подружине: Српско пољопривредно друштво Београд, Немањина бр. 15.

ЗЕМЉОРАДНИЦИ!

желите ли си осигурати
здраву жетву и веће приносе?
Онда употребите за дезинфекцију семена само
ЦЕРЕТАН (Тилантин Н)

Универзално средство за напрашивање семена.
Домаћи производ.

Церетан сигурно делује против тврде снети и других болести житарица.

Церетан повећава клијавост семена и узрокује бујнији узраст биљке.

Церетан је јефтин! Колико мет. центи пшенице— толико кесица Церетана.

Суверено средство против пољских мишева и штакора
су **ЦЕЛИО** - препарати.
За сузбијање житног жишка служи ГРОДИЛ

Тражите опширна упутства и проспекте.
„ЈУГЕФА" к. д. Загреб
Прерадовићева ул. 16
Одељење за заштиту биља
Сва наша средства можете набавити од
Српског пољопривредног друштва Београд

Штампарија М. Цветковића, Београд, — Војводе Гligора **62**.
Телефон **23-178.**

Универзитетска Библиотека
Београд

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ.

Бр. 19. Београд, 1 СЕПТЕМБАР 1935 год. Год. 62

ПОД ПОКРОВИТЕЉСТВОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА II.

ТЕЖАК

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА
ОСНОВАН 1869 ГОД.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. Д-р. Т. МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32

УРЕДНИК
Д-р. МЛАДЕН ЈОСИФОВИЋ
Јаворска ул. бр. 7

Садржај:

Ing. agr. *Ђорђе А. Вакањац* — Овогодишња суша и борба против ње.

Добривоје Радојичић — Обнова семена код стрних жита.

Ing. agr. *Јован Белић* — Добар Свињац.

Милорад А. Јовановић — Вађење и трапљење калемова винове лозе.

Dr *Вел. Н. Стојковић* — Чување јабука и крушака.

Ник. Ж. Петровић — Чување свежег грожђа за зимску потрошњу.

Ing. agr. *Мил. Ј. Срећковић* — Црвена јесења ребрача.

Ст. Д. Л. — Велики воћњаци подигнути на задружној основи.

Dr. *П. Вукасовић* — О једној штеточини лозе.

Уредништво Немањина ул. 15. — Рукописи се не враћају. — Излази двапут месечно Годишња претплата Дин. 30 а за ђаке и војнике Дин. 15. — Чековни рачун 30350— Телефон Српског пољопривредног друштва, канцеларија 20-302, магацин 27-702

Овогодишња суша и борба против ње

Очевидци смо великог пустошења усева наших пољопривредних биљака услед велике суше ове године. Из дневних листова и извештаја види се да је знатан део наше биљне производње у више бановина знатно оштећен. Истина понегде се очекује и извесно побољшање усева и плодова од оно мало кише што је пало у току лета, особито у августу. Али се ипак мора узети да је већина позних усева, а особито кукуруз, као важнија културна биљка, знатно пострадала.

Наша држава показује велику разноврсност у погледу климе. Распоред киша у разним крајевима наше државе је неравномеран и по количини и по расподели у појединим месецима. Границе температуре се такође колебају. Количина кише се углавном повећава идући од Приморја ка високим планинама, а одатле према унутрашњости се смањује. Највише кише падне у планинској области Црне Горе и Словеначкој. У Јадранском приморју, на острвима количина талога се креће од 800-900 м/м.; у Србији, централном делу северне и у Јужној Србији 600-700 м/м а западном њеном делу 700-1000 м/м; у Војводини 500-600 м/м. Остали крајеви у главном имају довољно влаге.

Ови разноврсни утицаји климе у појединим нашим крајевима обележавају специјалне области (реоне) биљне производње. У климатском погледу, у вези са природним условима производње, северо-истични делови државе сматрају се ратарским, а југозапад је реон малих баштенских култура Уопште у целој земљи се могу разликовати две велике области: у једној преовлађују шуме и пашњаци, а у другој ратарство, воћарство и виноградарство. Од свих 7 реона може се узети да су највише пострадали од суше Вардарски, Моравски, Подунавски и Јадрански. Сваки од ових реона се одликује одговарајућим типом земље, боље или лошије каквоће и особина. У сваком

реону јављају се самостално или се укрштају утицаји више врста климе (атланска, источна-континентална (средње-европска) средоземна и висијска). Од ових се средоземна и источно континентална одликују сушним летима.

Врсте и сорте пољопривредних биљака у свом успевању зависе од климе. То успевање је резултат прилагођавања биљака спољним чиниоцима (клима, земљиште). Од спољних чиналаца су потребни: топлота, светлост, хранљиви састојци, влага и др. Нас овде највише занима питање **влаге** чији општи недостатак или губитак јесу узроци суше која се осећа на порасту и приносу биљака. Саме пољопривредне биљке имају ширу и ужу границу прилагођавања. На пр. овас, раж и јечам успевају и на крајњем северу и на југу, док кукуруз тражи већу топлоту и дуже време пораста; јужно воће, на пр. тражи велику топлоту и отсуство мразева. Све пољопривредне биљке у свом успевању имају највећу (максимум), најмању (минимум) и најбољу (оптимум) границу деловања спољашњег чиниоца (хранљиви састојци, влага). Обично је минимум најчешћи. По **закону о минимуму** (Либигов) принос биљке зависи само од оног чиниоца (хранљивог састојка) којег има најмање. На пр. ако нема воде, не помаже ни најјаче ђубрење; нема ли довољно хранљивих састојака (азота, фосфора, калиума) не помаже ни велико обиље у влази. Данас **закон Мичерлиха** поправља то свеопште и старије гледиште, тумачећи да тај минимум, по количини не делује баш тако отсечно да се одмах заустави деловање осталих чинилаца, већ тај минимум је само у стању да скрати утицај ових других. То је такозвани, закон **независности сваког чиниоца:** сваки хранљиви састојак (чинилац) који је потребан за успевање биљака, независно од других чинилаца у стању је да повећа принос. Како би се иначе могло објаснити да ђубрење када је суша ипак може донекле да повећа принос, али само у мањој мери? Сваки од чинилаца независно делује на принос, али међусобно се потпомажући;

отуд је боље ђубрење са свима хранљивим састојцима. Тај закон важи и за влагу.

Неопходност влаге за исхрану биљке је несумњива јер се процес исхране омогућује само у течном стању (раствор соли биљно корење узима у течном стању). Али при том један део воде се испарава. Огледима је утврђено да се ово испаравање јавља код свих пољопривредних биљака и оно може да се мери у току трајања пораста биљке. Тако се добија тзв. **коефициент испаравања (транспирациони коефицијент)** за дотичну биљку. На пр. нађе ли се да кукуруз у стању зрелости донесе свега 10 грама суве материје (од зрна, стабла, лишћа) а у току целог времена његовог пораста потребно је на испаравање 2000 грама воде, онда је на сваки грам суве материје испарило свега $\frac{2000}{10} = 200$ грама, т. ј. транспирациони коефицијент кукуруза је 200. Другим речима транспирациони коефицијент претставља потребну количину влаге (воде) да би се добила јединица тежине суве материје. На сличан начин утврђена је ова вредност и код осталих биљака и она се углавном креће у границама од 200-800. На основу ове вредности може се код појединих врста биљака судити о потреби истих за водом. На пр. јечам за своје цело време пораста тражи више влаге, успева у влажнијим реонима и има већи коефицијент испаравања, него ли што је то случај код кукуруза.

За време суше вода је у минимуму. На основу Мичерлиховог закона ако је земљиште нормално, добре грађе и садржи довољно хранљивих састојака онда слаб принос долази само услед оскудице у влази, пошто се тада хранљиви састојци не могу само да активирају и постоји поремећај, у процесу исхране биљака. Много је гори случај када је земљиште ненормално (као на пр подзоли - „пепељуше“ у Србији), а истодобно се јави и оскудица у влази. Тада нити има шта да се активира. нити пак има довољно влаге. Ту принос потпуно пропада. Отуд ми видимо да је на пр. кукуруз баш највише страдао, на таласастом

терену у Шумадији где има више анормалних земљишта, него у којем крају наше државе. Толико у овом чланку, где се отприлике види значај климе за природне услове производње и зависност и промене пољопривредних биљака према спољним чиниоцима, од којих је овде најважнија влага. У идућем чланку говорићемо о сузбијању суше.

Инж. агр. **Ђорђе А. Ваканјац**

Обнова семена код стрних жита

Обнова семена није тако непозната нашем народу. Она је данас све чешћа и разумнија. И наши старији знали су да треба с времена на време, семе заменити, јер се вели „изродило". И у раније доба знало се да се за замену семена не треба обраћати првом суседу, па ни у свом селу, већ се ишло даље код познатих домаћина и пријатеља и тражило се семе са добро успелог усева.

Намера ми је да у овом чланку изнесем све добре стране т. зв. „шабачке белокласиве пшенице" под бр. 30 п., ма да су наши стручњаци више пута истицали добре особине исте у Тежаку: 15 августа 1931 г. (бр. 16) 15 јула 1933 г. (бр. 14). Ово у толико пре што су код многих пољопривредника ови чланци остали не запажени, те бих овим пострекао да их накнадно прочитају.

Да бих имао сопственог искуства о добрим особинама ове пшенице, обратио сам се 1931 г. управнику шабачке пољопривредне школе, који је и писац горњих чланака у Тежаку, за једну количину истог семена.

Семе сам добио доста касно, те сам сетву извршио 12 новембра исте год. и то омашке, јер сејалицу нисам имао, и то по хектару 110 кгр. Ма да је било мало позно ипак је ницање семена трајало 15 дана и у зиму је ушло прилично ожиљено. У пролеће пшеницу сам подрљао и принос по хектару у 1932 год.

био је 2400 кгр. Домаће пшенице, као и оне што смо добијали од бановине, поред слабијег приноса махом су страдале од гари и пламењаче-рђе; докле је ова пшеница била поштеђена.

У 1932 год. посејао сам нешто раније (10 октобра) исту пшеницу на истом земљишту и то опет омашке, јер су сејалице биле заузете. У овој прилици бацио сам 125 кгр. по хектару а семе је било запрашено „порзолом". Ницање семена трајало је 10 дана и лепо се убокорило, те је зиму врло добро издржало а у пролеће била је свуда по њиви напредна и озеленела. Дозревање било је раније од прошле године, са приносом 3300 кгр. по хектару. Запажено је, да остале врсте пшеница (пролифик и домаће) нису ове године могле допринети по хектару 1600—2000 килограма.

Те године (1933) посејао сам исту пшеницу опет а на истом земљишту пред крај октобра, опет омашке, по хектару 120 кгр. Ницање је трајало 20 дана те усев није ушао у зиму добро ожиљен (убокорен) У пролеће усев није обећавао добре резултате, али сам га ипак подржао. Услед овогодишње пролетње суше усев је дао слабији принос око 2200 кгр. по хектару. Међутим принос од других сората пшенице подбацио је много више у нашој околини, те сам ипак са приносом шабачке пшенице задовољан. Нарочито, када се узме у рачун: да сам три пута узастопце сејао исту пшеницу на истој њиви, да је земља гајњача и да ђубрена није од више година, као и да је уравни, где досађују велике росе. Ранијих година у овој земљи махом сам налазио 8-10 товара

1934 год. ову сам пшеницу засејао у брдском месту ради огледа у приносу. Сетву сам извршио касно, око 8. новембра и семе сам потапао у плави камен. По хектару омашке сам бацио семена око 130 кгр. Семе је никло за 20 дана али доста обретко, чему сам мислио да је узрок плави камен, јер исти убија клијавост. С пролећа је усев изгледао слаб, но позније се почео да поправља. Но пошто и у овој

години с пролећа беше суша то је принос морао подбацити од приноса ранијих година. Па ипак, ма да је позно засејана у доста слабо земљиште (гајњачу), и ма да је била обретка и сушно пролеће, принос је био по хектару 2100 кгр. врло добре пшенице.

Кроз четири године сетве ове пшенице, резултати у приносу по квалитету и квантитету надмашају остале сорте, које сам раније сејао на свом имању. „Шабачка пшеница белокласна бр. 30" имала је преимућства над осталим.

Из мог досадањег четворогодишњег рада и селекције ова пшеница има ове одлике:

1) Отпорнија је противу рђе; 2) раније дозрева; 3) Има тврду сламу (стабла); Класови су дужи и махом изједначени, и избијају једновремено; 5) што је зрно једрије од осталих сората код нас и стакласто је са великом хекто литарском тежином; 6) што је отпорнији противу жеге и суше.

И поред неподесне године за све усеве, ипак имам на продају ове пшенице за обнову семена у народу око 3000 кгр. по цени од 2 дин. по килограму Поручиоци нека се обрате лично преко потписаног или преко Чачанске Пољопр. Подружине преко које је ово семе и добављено у 1931 год. Поруџбине нека буду благовремене.

Добривоје Радојичић
пољопривредник из Рајца, срез трнавски.

Добар Свињац

Добар свињац је насушна потреба за правилан развој и напредовање свиња. Али питање доброга свињца није ни мало лако решити, јер се и данас још верује да је свиња прљава животиња, која се у прљавштини и брлогу много боље развија него у чистоћи. Због тога, сасвим погрешног мишљења се до данас није довољно пазило на чистоћу и негу свиња, а то је као последицу имало увек велике губитке од

болести, које и данас још причињавају огромне материјалне штете. Да би се то избегло и да би се стало макар и мало на пут погрешном народном веровању „у колику је прасе прљавије, утоликоје претилије", треба погледати на првом месту на смештај свиња у свињце, т. ј. побољшати услове под којима се данас негује, хране и чувају свиње, А да би се то заиста поправило треба почети од најгорега, а то је у овом случају свињац.

Одмах да напоменемо да се питање свињаца не састоји само у томе да ми имамо добро сграђене свињце (од бетона, цигала, дрвета и томе слично), већ да ми према приликама које владају на нашем газдинству, а у складу са потребама на истом, направимо свињац, који ће најбоље одговарати тим потребама, а то значи да буде здрав, а усто да његова изградња буде коликогод је могуће јевтинија. По себи се разуме да би нам био најјевтинији онај свињац за чију би изградњу имали на своме газдинству све што нам треба. Тога у обичним случајевима ми данас немамо, јер нам је потребно за добар свињац обично цигаља. или бар дасака. Додуше, треба одмах нагласити да се код нас још увек праве свињци од онога што имамо на газдинству, а то је разно које пруће, шаша и слама, (најчешће се виде свињци направљени од оплета а покривени сламом). Заиста су ти свињци најјевтинији, јер не коштају готово ништа али су због тога често врло опасни те се дешава да су, због губитка који настаје од заразних болести, у ствари много скупљи него што се и може помислити.

Да видимо сада услове, којима да одговори један добар свињац.

1) Да је свињац здрав, што значи: а) да је на оцедноме месту, б) да има довољно светлости, в) да има довољно ваздуха, г) да није загађен клицама.

Ова четири услова су најважнији услови за изградњу једног доброга свињца а то значи једнога правилнога и здравога свињца. Јер, свињац мора да је на оцедном месту зато, јер влага утиче врло неповољно на животињски организам а поред тога и

потпомаже развој ризним заразним клицама. Други услов, да има довољно светлости је исто врло важан јер се зна да је светлост, т. ј. сунчани зраци, најјачи непријатељ заразних клица, које сунце убија за неколико сата. Исто је светлост потребна за правилан развој, нарочито младих животиња. Даљи је услов да има у свињцу довољно ваздуха: а свакоме је познато да без ваздуха нема живота. Последњи је услов да унутрашњост свињца није загађена клицама заразних болести, што значи да, ако је у свињцу оболело од неке заразне болести макар и једно грло, па угинуло или прездравило, морамо безусловно свињац дезинфиковати, што значи ослободити га од клица које су проузроковале ту болест. У случају да се то не учини, наш ће свињац бити заражен клицама заразних болести и претстављаће извор болести и легло заразе за остале свиње у свињцу.

2) Да се свињац лако чисти и дезинфикује, што значи; а) да унутрашњост свињца има равне зидове, б) да кров није од сламе, трске или шаше, в) да се врата добро затварају и да нема између зидова отвора, г) да су зидови свињца од чврстога материјала.

Значи да би се један свињац могао лако да дезинфикује, потребно је да су зидови равни због тога што разна дезинфекциона средства (нарочито она којима се премазује) могу само на равним зидовима имати потпуни ефекат. Исто важи и за кров, јер, ако је овај од сламе, шаше или сличне материје, тешко ће се моћи дезинфиковати. Поред тога, таква места служе као одличан смештај за разну гамад, која узнемирава свиње у свињцу. Даљи је услов, да се врата добро затварају т. ј. да кроз њих не дува ветар у свињац, а нарочито да зими не завејава снег Најзад, да су зидови свињца чврсти, што значи да их свиња, која воли све да рије, не може да квари и руши.

Ако су такви, горе наведени услови, испуњени при изградњи једног доброг свињца, онда ће се исти у случају потребе моћи лако и брзо да дезинфикује.

Да су свињци довољно пространи, што значи:

а) да свиње могу лепо да се сместе, б) да су свињци довољно високи.

Ово је изгледа најтежи услов да се оствари, а ако је он остварен, онда се свиње не гурају, имају довољно ваздуха и не претстављају сметњу једне другима. Међутим, то готово никада није случај, јер се обично прави свињац за неколико свиња, па се после евентуално и број свиња повећа и оне се све стрпају у исти свињац, тако да има случајева где једва свиње могу да легну. Други услов, т. ј. висина свињца утиче повољно на количину ваздуха у свињцу односно на његову чистоћу. Јер, у колико је свињац виши, у толико је количина ваздуха већа, а с тим у вези и чистоћа ваздуха боља него у ниским свињцима.

Код овога питања, т. ј. да су свињци довољно пространи треба нарочито водити рачуна при изградњи свињца. Јер, још при самоме грађењу треба тачно определити за коју ће сврху свињац да служи, т. ј. да ли ће он бити само за један комад (нераста, крмачу) или ће служити за више свиња, или ће се најзад у њега сместити прасад. Нарочуто треба нагласити да се на то код нас баш нимало не обраћа пажња, већ се обично у један свињац затварају свиње разнога доба и пола; само се крмаче са прасадима издвајају. Зато би требало на то обратити нарочиту пажњу.

Што се тиче сразмера, за препоруку би било да се узима;

за нераста 3, 5-4 квадратних метара, т. ј. 2, 5 м, дужине са 1,6 м, ширине;

за крмаче са прасадима исто као и за нераста;

за јалове крмаче 1,5-2 метара у квадрату;

за прасад 0,5-0, 6 квадратних метара по комаду;

за назимад 0, 8 1 квадратни метар по ком.

за свињу на гојењу 1,50.2 квадратна метра, т. ј. исто као за јалове крмаче;

за свиње на гојењу (неколико комада заједно

1,20-1,40 квадритних метара по комаду. За висину свињца се препоручује да је преко 2 метра.

Напоминјем још једном да се на горе изнесене сразмере код нас никад и не пази, те су свињци увек мали, узани и ниски.

4) Да су свињци сразмерно јевтини.

То је без сумње најважније при изградњи једнога свињца и на то се заиста највише и пази, тако да врло често то иде на штету самога свињца. Треба напоменути да у изградњи свињца најважнију улогу игра материјал, те зато од самога материјала и зависи цена свињца. Знамо да као материјал за изградњу свињаца могу да послуже: бетон, цигла, даска, набој и пруће. Да видимо, који би нам материјал најбоље одговарао за изградњу једнога доброга свињца

На првом месту треба напоменути да пруће апсолутно не долази у обзир за један добар свињац и то због тога што никако не може да одговори условима које смо изнели. Слично би могли рећи да се ни бетон не може употребити али из сасвим супротних разлога, т. ј. јер је много скуп. те због тога недокучив за нашег пољопривредника. Остаје нам још као добар материјал за изградњу цигла, набој и даска, од којих је понајскупља цигла за изградњу доброга свињца, али би такав свињац био и најбољи. Нарочито треба нагласити да би то био дуготрајнији свињац од дашчанога или свињца од набоја. Дашчани свињац је нешто јевтинији, али се зато брже квари и лакше пропада од цигланог. Још нам остаје да осмотримо свињац од набоја. Он је по материјалу најјевтинији, али захтева много посла око изградње и што је нарочито важно свиње га лако кваре. Зато се морају његови зидови бар донекле облагати даскама.

Дакле из свега досада реченога о изградњи једног доброг свињца, с обзиром на постављене услове, могао би се препоручити сиромашнијем нашем пољопривреднику свињац од дасака или набоја, који би требало потпуно да земени досадашње свињце од

прућа, а имућнијем домаћину свињац од цигала, као нешто бољи, али и скупљи од свињца од набоја.

Инж. агр. Јован Белић,

Вађење и трапљење калемова винове лозе

Приказали смо већ негу калемова у прпорипту и том приликом указали смо на главне практичне моменте у извођењу овог корисног посла. Рекли смо ти ако су калемови за домаћу употребу, не морају се у јесен ни вадити из прпорипта, могу се вадити тек у пролеће приликом садње на стално место. Други је, међутим случај ако су за продају. Тада је најбоље вадити. Опште је правило да треба вадити онда када све лишће отпадне, јер је то једини знак да је и последња резерва из лишћа прешла у калем. Поступи ли се обрнуто и поваде калемове са још неотпалим лишћем, значи учинити грешку, која се огледа у квалитету калемова. Ова грешка утолико је већа уколико је више неотпалог лишћа, јер је већа и количина неискоришћене хране, која би без лишћа иначе прешла у калем.

Вађење почиње са завршног краја прпорипта са што више пажње да се не би ломили ластори и кидале жиле и на крају, чиниле озледе на подлози и стаблу. Како је овом приликом и најлакше једновремено прерилати прпориште, ако се и даље намерава употребити, то ваља за ову сврху узети 5—6 радника, од ових радника први ашовом са једне стране реда почиње копати јарак и то што ближе реду, а пазећи, ипак, да калемове не штети. За овим други и трећи овај јарак чисте и подубљавају. Четврти радник, када ови први са јарком буду готови, са супротне стране реда у близини једне шаке забија ашов што дубље и чим захвати и доње жиле, навија у страну и одбацује исте у јарак. Истовремено следећи радник узима калемове за лозу и извлачи пазећи да што мање кида жиле. Када се овако заврши цео ред, зем-

љиште се прериља између редова и на исти начин као испочетка завршава се цео ред.

Приликом вађења има се добро пазити на сорту лозе и исте најсавесније одвајати. Јер помешати сорте и продавати их под другим именом, значи служити се преваром, убијајући себи глас, а другога материјално штети што је и кажњиво. Када су сорте подвојене приступа се класификацији, која мора бити строга и обазрива и узимати од најбољег најбоље. Виноград при подизању тражи велики капитал па зато и саднице имају бити првог квалитета. Приликом класирања у прву класу стављају се сви калемови са развијеним жилама, дугачком зрелом лозом и што је најважније, код којих при јаком увијању спојно место не зева т. ј. потпуно је срасло. У II класу улазе они који имају тању лозу, мање жила и код којих спојно место приликом увијања покаже да није у потпуности срасло-зева, али има изгледа даће срасти. У III. класу долази сав остак. У промет се пушта само лоза I класе, друга класа се врћа у прпориште како би у току друге сезоне спојно место срасло. Трећа класа је шкарт и иде на ватру још на лицу места како не би дошла до руку лакомисленим виноградарима који би их садили и тиме сами себе оштетили. Овако класирани калемови везују се у снопиће са ознаком сорте и класе као и подлоге по 50 у снопу и то изнад жила и испод спојног места жицом или врбом, а преко лозе рафијом.

Ако се овако спремљени снопићи не шаљу купцу ваља знати како даље сњима поступати. Ово је сад створен материјал, који треба сачувати, а ту су веома честе грешке које се свете. Лоза најчешће измрзне, буде заражена трулежицом и што је најжалосније може да буде покрадена, ако је напољу, па ма и у близини куће. Да би се све ово избегло, лозу, као материјал веће вредности ваља чувати у трапу или подруму, како наша сеоска газдинства немају трап, то ћемо подрум претпоставити трапу.

Да би се избегло зараживање лозе трулежицом узима се средње влажан речни песак ситан, који прет-

ходно добро просејан и неколико пута прелопатан на сунцу и добро очишћен од органских одпадака-иверја, шушња, гранчица и др. Трапљење се врши на два начина: ако у подруму има доста места онда се калемови трапе усправно, иначе, положено. У првом случају почиње се са угла подрума и иде се до краја. Уза зид се набаца као бедем 30—40 сам. песак у висини калемова, а на под слој 10 см. па се поређа први ред снопића од исте сорте. Сада се преко истих набаца песак 5—10 см. и почиње други ред и све тако до краја. Када се заврши уз калемове се набаца слопеска 20—15 см., а преко калемова све док не зајадну 5—6 окаца у песку. Са овим је готова цела радња. Прозоре добро затворити пред зиму те ако се не сумња у неисправност рада никакав даљи преглед није потребан.

У случају да нема довољно места у подруму онда се мора простор сузити, а слој калемова дизати у висину. Из једног угла оболежи се полукруг и онда се наспе песак по поду тако да у углу буде 10 см. дебљине, а на периферији 25—30 см; затим стави се један ред снопића и преко њих слој песка од 5 см. и то се продужи до краја, а од зида 10—15 см. када се слагање заврши на површини се набаца слој песка у дебљини 20—25 см. Да се неби песак склизнуо прислоне се уз лозу даске. На овај начин трапљена лоза мора се једаред претрести и прегледати, да се није уплеснавила и од зида промрзла ово нарочито важи за лозу калемљену на Рупестриу ди Лот. Овако утрапљена лоза лако се чува до пролећа без икакве штете.

Милорад А. Јовановић

Чување јабука и крушака

Јабуке и крушке потроше се у највећој количини код нас до краја месеца јануара те после тог времена оне постају ретке на нашим тржиштима, тако да се тим самим ствара пут страном увозу тих врста воћа у нашу земљу.

Узрок томе је, бар што се тиче јабука — јер производња крушака у нашој земљи је још недовољна — што се то воће не чува за дуже време у свежем стању, што се највећим делом извезу по врло јевтину цену најбоље асталске сорте да се у иностранству искористе за прераду и што и оно воће, које се остави за доцнију продају услед недовољне одбране воћака од болести и штеточина, па услед несавршених метода чувања и у опште услед незнања руковања воћем знатним делом после брања и пропадне.

Међутим интерес је наших произвођача да један добар део асталских јабука и крушака сачува у свежем стању за продају после месеца јануара, јер се онда због далеко мање понуде тог воћа а веће потражње могу постићи знатно уносније цене.

Јабуке и крушке могу се очувати дуже време у свежем стању у зградама — *воћарницима* или пак у траповима. Ми ћемо у овом чланку говорити о чувању јабука и крушака у зградама, а у идућем чланку изнећемо како се то воће може чувати и у траповима.

За чување јабука и крушака у зградама могу се искористити већ постојеће зграде на имању, ако их и у колико их има: подруми, шупе, сутерени и т. д., разуме се ако се још претходно и подесе за ту сврху а могу се за ту сврху градити и нарочите зграде — воћарници. У сваком случају било за подешавање већ постојећих зграда било за грађење нових треба се ограничити на што мање издатке те да се не би повећали трошкови за њихову исплату (амортизацију), нарочито с обзиром на релативно ниске цене воћу.

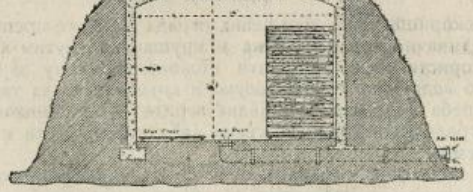

(Сл. 32)

Било да се искористе постојеће зграде, било пак да се граде специјалне зграде за чување јабука, мора се свагда имати на уму да те зграде треба да испуњавају све оне погодбе топлоте, проветравања, влаге и светлости, које услов-

љавају успех дужег чувања и о којима је већ било речи у једном од скорашњих бројева Тежака.*)

Подземне зграде и подруми задовољавају већину погодаба за чување, јер имају обично ниску, често пута и мало променљиву температуру. Истина има неки пут сувише влаге у овим одајама, која смета чувању воћа; међутим ако та влага није сувишна, онда се оне ипак могу за ту сврху употребити. Под у тим одајама треба оставити од земље или га покрити са мало шљунка, а само пролазе цементирати.

Проветравање у таквим зградама где оно обично недостаје подесити помоћу једног или два одводника тако како би се помоћу њих унутрашњи ваздух могао одводити.

И собе при земљи могу се употребити за сврху чувања јабука и крушака. Код тих соба добро је да се очисте зидови, да се врата направе дупла с капцима, а тако исто и прозори, те да би и температура била сталнија и светлост унутра, у зграду мање улазила.

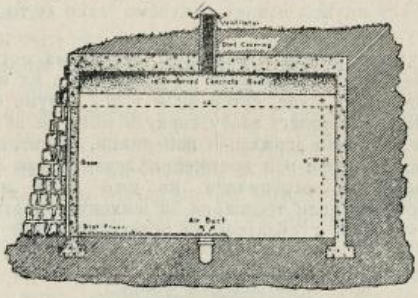

(*Сл. 33*)

Искоришћавање постојећих зграда може се препоручити за појединачно чување јабука и крушака. Међутим како највеће користи може пружити пољопривреднику заједничко односно *задружно чување јабука и крушака*, то за такво чување треба подизати специјалне зграде — воћарнике.

Зграде за задружно чување јабука могу бити подземне и надземне.

У подземним зградама могу се далеко лакше остварити погодбе ниске и релативно уједначене топлоте, те зграде можемо препоручити нарочито тамо, где се оне лако и јевтино могу изградити пре надземних.

Подземни воћарник најбоље је градити у подножју как-

*) Види: Чување свежег воћа. Начела на којима се оно заснива. од Д-р Вел. Н. Стојковића — Тежак Бр. 16 од 1935 год.

вог брега, а ако ту земља није сувише влажна, јер би иначе влага могла продирати и у одељак за чување воћа, те би овоме могла шкодити.

Зидови на подземном воћарнику треба да су направљени од бетона или од цигала премазаних цементом, како би се што боље сачували од влаге. Иначе ако је земљиште суво и оцедно, један направљен обичан тунел у њему и без озиђивања може корисно послужити за чување јабука и крушака (*сл. 1, 2 и 3*).

Важно је да подземни воћарник буде снабдевен отворима — вентилима при дну и при врху зграде да би се могао проветравати. Отвори при дну могу се изградити у облику цеви односно канала испод пода (*сл. 3,*) тако да с једне стране служи за одвођење воде ако би је било у згради, а с друге стране и за довођење спољњег свежег ваздуха у воћарник. Отвори при врху зграде треба да су снабдевени затварачима како би се могло обуставити струјање ваздуха кад оно није потребно, а нарочито онда када је спољни ваздух топлији од унутрашњег. Ако је немогуће направити доње отворе у виду цеви или канала испод пода, може се спољни ваздух довести помоћу усправних канала направљених дуж зидова који с једне стране излазе напоље кроз зграду а с друге се стране отварају у близини пода. Спољни ваздух улазиће кроз те канале у воћарник у близини пода и кад се загреје он ће се као лакши пети и излазити кроз отворе на крову.

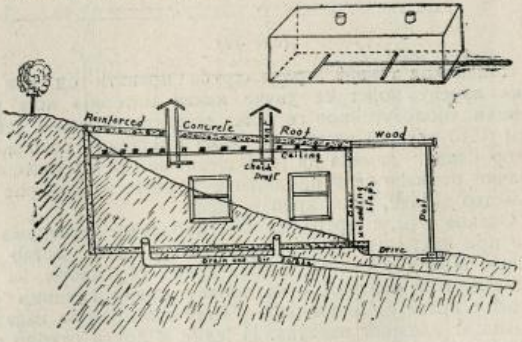

(сл. 34)

Кад је земљиште равно, те нема подесних брежуљака, у којима би се могао направити подземни воћарник, онда се за чување јабука и крушака граде надземни воћарници. Код

надземних воћарника тешко је остварити довољно ниску, а уз то још и постојану температуру за време топлих дана и тако исто и избећи сувишно расхлађивање па и смржњавање воћа за време хладних дана, јер код ових утицај спољне топлоте односно хладноће јаче се осећа него у подземним воћарницима. Ако се подземни воћарници направе тако да леже за 1 — 1.50 метара у земљи — разуме се ако земљиште није подводно — много ће се лакше избећи промене у температури него ако се воћарник налази на самој површини земље или пак ако је још и на овој мало издигнут.

Да би се осигурало што дуже чување воћа у надземним воћарницима, спољни зидови зграде треба да су довољно дебели; ако су они још направљени тако да између два реда цигала има и шупљих цигала или какве материје, која тешко спроводи топлоту (плута, сува слама, струготина, пепео, плева), утицај спољне топлоте и хлидноће ће се онда још много мање осећати (сл. 4 и 5).

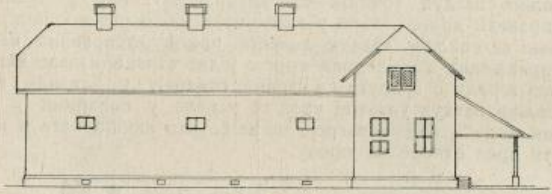

(сл. 42)

Таван код таквих зграда треба правити од два реда дасака између којих се увуче каква материја која рђаво спроводи топлоту; кров се може покрити довољно дебелим слојем (0.40 метара) трске или сламе претходно потопљене у раствор плавог камена да је мишеви не би нагризали. На тај начин отежаће се и продирање топлоте и хладноће кроз горњи део зграде, кроз кров и таван.

Овакве зграде треба да су снабдевене отворима при дну и при врху зграде да би ваздух у њима могао лако кружити. При дну бочних зидова праве се отвори за улажење спољњег ваздуха, а на тавану према средини одаје за чување праве се одводници у виду димњака за излажење унутрашњег влажног ваздуха. И једни и други отвори треба да су снабдевени капцима и да се према потреби могу отварати и затварати.

Подешавањем отвора може се у одаји за чување воћа осигурати довољно ниска температура. Доњи и горњи отвори се отварају да ваздух кроз њих слободно кружи, кад је он

напољу хладнији него воће односно унутрашњи ваздух воћарника. Ако је унутрашњи ваздух у воћарнику хладнији од

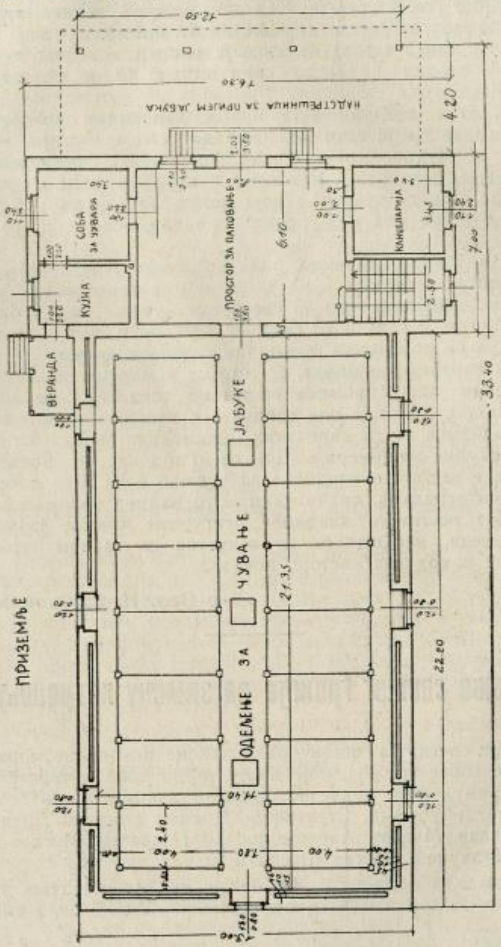

(сл. 43)

спољњег ваздуха, отвори и доњи и горњи се затварају, јер би се у противном случају унутрашњи ваздух у воћарнику могао још јаче загрејати. Кад пак наступе велике хладноће треба зграду загрејати да воће не би промрзло; али ако су зидови и таван изграђени како је напред наведено температура у згради не може сићи испод 0° и по највећим мразовима.

Како у подземним тако и у надземним воћарницима план зграде треба тако подесити да се она састоји из два дела: из једног предсобља које може послужити за доношење, сортирање, паковање и пошиљке воћа и одаје, у којој ће се воће чувати, а која може бити дужа или краћа односно шира или ужа према количини воћа које се хоће чувати.

Једна било надземна, било подземна зграда може најбоље послужити за чување воћа, ако се температура у њој може подесити тако да за све време чувања буде у близини 0°. Међутим у пракси то се може остварити само у зградама, у којима се производи вештачка хладноћа помоћу за то нарочито израђених машина. С тога се у многим земљама, извозницама воћа, примена вештачке хладноће све више и више шири, и ако је она скопчана с великим трошковима и око подизања за то нарочитих пространих зграда и око набавке скупих машинерија. Док се и код нас не почне примењивати вештачка хладноћа за чување воћа и са добро сграђеним зградама, онако како је то напред изложено, може се и без вештачке хладноће осигурати чување јабука до маја месеца, као што је то искуство са таквим зградама, које већ и код нас постоје, показало.

Д-р Вел. Н. Стојковић

Чување свежег грожђа за зимску потрошњу*)

Пре свега, за оставу ради зимске потрошње морају се узимати сорте грожђа, које имају тврдо зрно и чврсту опну (кожмурицу), које, дакле не подлеже лаком трулењу. Такве су сорте: Афус Али, Струмички Дренак и остали Дренкови, Смедеревка, Мускат Александријски (Малага), Мускат Хамбург, Прокупац, Златна Шасла и др.

Даље, за оставу грожђе брати кад је потпуно зрело. Брати га по сувом и хладном времену. Ако је била киша и

*) Ово је у исто време и одговор на питање г. Добривоја Марјановића, трг. из Власотинаца.

ако је грожђе влажно, мора се чекати да се осуши, па онда бере. Влажно се грожђе не уноси у спремницу, јер би брзо иструлило. При брању не додиривати гроздове и зрна руком, а пазити да пепељак на зрнима остане нетакнут. Брати само здраве и лепе гроздове, по могућству растресите. На гроздовима не сме бити трулих или натрулих и кварних зрна, а ако таквих има она се морају уклонити, пазити при томе да се не повреде и додирују друга здрава зрна. Зато је најбоље да се уклањање трулих зрна врши нарочитим за то подесним дугуљастим маказицама.

За обично чување грожђа у евенкама, као и за чување истога у флашицама или кутијама са водом, ваља гроздове сећи заједно са лозом. На једном ластару може бити само један, а могу бити и по два и три грозда, само ако су размакнути и ако се не додирују. Лоза се сече на два до три пупољка испод најдоњег (првог) грозда тако да буде дугачка најмање 10 до 15 cm, а изнад последњег (горњег) грозда сече се на један пупољак.

Грожђе се може доста дуго да очува и да се зими употребљава за јело у свежем или полусвежем стању на ове обичне начине.

а) да се у евенкама веша у хладној и сувој одаји. Овај локал, где се грожђе чува, ако је затворен, треба да је чист, окречен и сумпором накађен, да би се уништиле гљивице буђи. За накађивање довољно је 5 — 6 грама сумпора на сваки кубни метар просторије. А могу се евенке вешати и на тавану.

При оваквом чувању грожђа потребно је да се исто чешће прегледа, па да се редовно чисте натрула и нездрава зрна, не додирујући при том здрава зрна. Затим треба собу ветрити по сувом и хладном времену и сваке недеље је сумпорисати. Сумпорисање се врши када се сви отвори, сем излазних врата, добро запуше, па се у каквом земљаном суду унесе и запали сумпор, а затим изађе из собе, па излазна врата такође добро затворе.

Одаја где се грожђе чува не сме да буде влажна, а ако у њој има влаге, метнути по ћошковима камење негашеног креча, које замењивати по потреби другим новим грудвенима креча.

б) Грожђе се може да чува и када се упакује у дрвено сандуче буренце или лонац, у чисту дрвену струготину, мекиње или пилотину од плуте или јагњеде. При овом паковању пазити: да се за паковање узимају само најздравији гроздови, потпуно очишћени од напрслих и трулих или натрулих зрна; да се гроздови поређају тако да се не додирују а да се празнине између њих и између појединих зрна потпуно попуне; да се суд у коме је упаковано грожђе, пошто

је напуњен и засут струготином, плутом или мекињама, добро затвори; да се суд са грожђем држи на сувом и хладном месту. Струготине плуте или мекиње треба да су суве.

Бољи, али много скупљи начин чувања грожђа у свежем стању је овај:

Евенке, одсечене од чокота са лозом како је већ наведено, треба истога дана када су одсечене да се уметну у нарочито за то начињене флашице или металне кутије, као што су нпр. кутије у којима се чува боја. При овоме, прво се флашица или метална кутија напуни чистом водом. Затим се у ту воду метне грумен дрвеног угља величине лешника или ораха и 5 до 10 грама кухињске соли (што зависи од величине флашице или кутије) да се вода не би кварила. После овога, доњи, дебљи део сваког ластара (лозе) са гроздом увуче се у флашицу или кутију, са водом. Горњи, тањи крај ластара залепи се воском. На овај начин колико се влаге из грожђаних зрна изгуби испаравањем, толико се добије упијањем из воде, те су зрна увек једра.

Судови са водом и грожђем треба да су смештени на стелаже, које се за ту сврху направе и то у соби окреченој и добро чистој, која се претходно сумпорише. Велика светлост и велика промаја шкоде грожђу, те их треба отклонити.

За чување грожђа најбоља је она одаја у којој се стално одржава температура на 6 — 8° С. Сувише висока температура изазива ферментацију код грожђа, а то много убрзава његово трулење. Сувише ниска температура убрзава сушење грожђа.

Према овоме за чување грожђа употребљавати првенствено одаје чији су отвори (врата, прозори) окренути северу. Отворе на соби што боље затворити, да би се у њој одржавала стално температура како треба, а да се не мења.

Важна је ствар да се у соби за чување грожђа стално одржава температура како је наведено и да у њој нема влаге, а ако је има или се створи при испражњивању и пуњењу флашица, ваља је отклонити помоћу грумења негашеног креча, како је напред речено.

Преглед грожђа вршити што чешће и уклањати трула и нездрава зрна.

Палити сумпор чим се осети мирис на буђ или се буђ примет на грожђу или у соби.

Судове са водом допуњавати кад год су због испаравања отпражњени, те да што већи део лозе буде у води. Устајалу воду замењивати свежом водом кад је год могућно, а увек мењати грумен угља и 5 до 10 грама соли. За доливање и замењивање не узимати сувише хладну воду, већ ону чија је топлота 6 — 8° С, као што је топлота и собе где се грожђе чува. При доливању судова не прскати и не влажити водом гроздове и зрна, па ни под.

При овом начину чувања грожђа доста грожђа иструли и пропадне, а доста се и труда утроши, али се грожђе може дуго да сачува у потпуно свежем стању.

Ник. Ж. Петровић

Црвена јесења ребрача

Црвена јесења ребрача је страна сорта јабука и спада у праве ребраче (калвилке). Име је добила по ребрима, која се пружају у правцу чашица-круница, као што су добиле име и све остале ребраче. Гаји се по целој нашој држави у мањој мери. У сортиментским воћњацима Средње пољопривредне школе у Букову, налази се један једини примерак, стар 29 година. У почетку биле су засађене свега две воћке, па је једна искрчена пре неколико година, јер је у великој мери напао поткорњак. Друга воћка је већ на издисају, пошто је и њу напао поткорњак. Данас школа располаже са једним јединим старим примерком црвене јесење ребраче. Међутим, пре неколико година засађено је још десетак младих воћки, али ни једна није још породила. Дрво јој је нежно, не подноси тешка и влажна земљишта, већ напротив тражи право баштенско земљиште. При повољним условима развија се нормално и добро напредује. Лишће јој је грубо, кожасто и тестерасто са истакнутим нервима и мањавим наличјем. Лице лишћа је зелене боје и без маља. Старе воћке достижу висину од 8 — 12 метара, са казанастом круном.

Ова сорта јабука има плодове купастог облика т. ј. плодови имају највећу дебљину на $^1/_5$ од петељке, а према чашици се постепено сужавају. Око чашице ребра су јако видљива, па се постепено спуштају ка средини, где су мање истакнута. Од петељке па до $^1/_3$ висине плода, виде се ребра, мања од оних, која се налазе око чашице. Ребра чине плодове ребрастим и на око врло лепим. Чашица је затворена, а унутра зелене боје. Јамица око чашице средње дубока и фино ребраста. Чашични листићи дугачки, основама срасли, мањави су, и препокривају један другог. Петељка дугачка, танка, дрвенаста и покривена ситним белим мањама. Увучена је у дубокој, а уској увалици, те се изван плода види за 1 cm. Основна боја покожице плодова је зелекасто-жућкаста, доцније пожути и препокрије се затворено-црвеном бојом, која са сунчане стране потамни. Покожица је врло глатка и масна као да је превучена каквом воштаном превлаком, а одозго попрскана ситним белим тачкама.

Плодови црвене јесење ребраче су са меканим, кртим,

врло сочним, ситнозрним и нежним месом. На укусу су пријатни, слатконакисели и врло фино мириса. Месо је бело седефасте боје, проткано црвеним мрљицама и кончићима. Испод покожице налазе се неколико слојева црвене боје. Услед овога, ова сорта могла би се уврстити у јабуке са црвеним месом. На уздужном и попречном пресеку плода види се велика и отворена семена кућица са мрким до црним семенкама. Семена кућица је широка и ширина јој се приближава скоро дужини. Једна половина плода из семене кућице јаче је развијена од друге. Испод чашичиних листића налази се чашично удубљене четвртастог облика, допире скоро до горњег дела семене кућице. Плодови су осредње крупноће. Просечна тежина једног плода је око 125 гр. У 1 кгр. долазе око 7 — 8 плодова. Проценат шећера у плодовима по Екслову широмеру креће се око 10, 8%, титрирљивих (целокупних) киселина око 9, 8‰.

Ова сорта јабука сазрева у нормалним приликама у другој половини месеца септембра; може се наћи и раније по који зрео плод, а нарочито за време сушних лета, као што је случај ове године. При транспорту плодови су врло осетљиви. Лако се кваре и нису дуготрајни. У локалу се могу чувати једва неких 20 — 25 дана. При лежању покожица изгледа као да се зноји. Ова сорта није за препоруку да се гаји на велико, особито у оним местима, која су удаљена доста далеко од тржишта и тржишних центара. Сем тога плодови бивају често нападнути јако од штеточина, особито од јабучног смотавца, где је ове године покварено око 80% плодова. Осим тога плодове напада и фусикладиум; ове године око 30%, но ипак болест није проузроковала велики квар на самим плодовима. Црвена јесења ребрача обилно рађа сваке друге године, али јој се род не може одржати до краја потпуног зрења, пошто плодови доста опадну, услед ларви смотавца.

Из свега горе речено излази: црвену јесењу ребрачу не гајити на велико, пошто јој се плодови не могу одржати дуже времена и свежем стању. Међутим, по укусу и мирису својих плодова, дивној црвеној боји, сочности меса, требало би је свуда пропагирати, тако барем да свака кућа засади по неколико воћака. На против, може се засадити и већи број, само у оним местима, која су у близини пијаца, како би се плодови могли уновчити за што краће време. Ова сорта јабука веома добро би се ценила на домаћем тржишту, тако исто и на страном, ако би могла тамо доспети.

Ing. agr. **Мил. Ј. Срећковић.** супл.

Велики воћњаци подигнути на удруженој основи

Прошла су времена када се воћка остављала сама себи, да расте без икакве неге и одбране, а да се очекује да рађа редовно и обилно. Воћкама се мора пружити добра обрада земље, правилно растојање и сађење и доцније дати сва потребна нега, ако желимо да нам рађају редовно и довољно. Нарочита се пажња мора поклонити одбрани воћака и плодова од штеточина и болести, којих је из године у годину све више и које прете да униште не само плодове већ и сама стабла. Напослетку воћка има права на негу и одбрану, јер својим плодом довољно накнађује труд и капитал. Има права на негу, ако не већу, оно бар онолику колика се даје кукурузу, пшеници, пасуљу и др. ратарским усевима.

Ново воћарство безусловно захтева рационалну негу воћака, која се теже и скупље проводи у малим воћњацима, раштрканим по целом атару једног села, а много лакше, јефтиније и потпуније *у великим* воћњацима, са неколико стотина и више воћака, засађених на једно место.

Ово би била главна преимућства великих воћака над малима:

1. Што се у великим воћњацима свестрано омогућава обављање свих радова око правилног подизања и доцније неге *на потпунији и јефтинији начин.* На пример: 1) обрада земље у многоме се може обавити сточном радном снагом и машинама; 2) одбрана од штеточина и болести може се извести са мање прскалица и јефтиније набављеним средствима, пошто се купују у већој количини; 3) нега је потпунија јер се једновремено и како треба, изводи код свих посађених воћака.

2). У већим воћњацима се најбрже и најлакше показује успех гајења *што мањег броја* препоручених врсти и сората воћа за крај у коме је воћњак подигнут. У будућности морају се тржишту стављати на расположење *вагонске количине* појединих признатих добрих сората воћа, што се у малим и раштрканим воћњацима не може постићи.

3. Омогућава се рационално зимско чување плодова и заједничка продаја истих, чиме ће се сигурно постићи боља цена, што је скоро немогуће код малих и раштрканих воћњака.

4. У већим воћњацима лакше је упутити воћаре да рационално воћаре, јер воћарски стручњаци имају пред собом већи објекат у коме могу применити како треба све што иде у корист напреднијег рада у воћарству. Успеси овде постигнути биће најбоља школа и пострек за воћаре који не раде како треба и позив да и они пођу истим путем, ако себи желе добра.

То би у главноме била преимућства воћњака са већим површинама над воћњацима са неколико десетина дрвета, и са тих разлога приступило се у Дунавској бановини акцији да се неколико таквих воћњака подигну.

Но велика распарчаност и махом мала површина наших сеоских поседа, скоро онемогућава подизање великог воћњака код једног домаћина, па се морала потражити друга могућност и да се за ове сврхе нађу потребне површине на неки други начин. Нашло се да ће бити најподесније ако се за ово *добровољно удруже неколико* домаћина-суседа и саставе своје суседне парцеле у једну *воћњачку целину* величине најмање 10 хектара.

Наравно ова акција није ишла ни лако ни глатко, али са добром вољом и *истинском* службом позваних стручњака успех је постигнут. У шест јачих воћарских срезова Дунавске бановине нашло се ипак довољно свесних домаћина који су схватили важност рационалног воћарења. Послушали су савет стручњака *задругари воћари* спојили су своје суседне њиве у велики задружни воћњак, површине преко 10 хектара. Када се ово постигло, а то је било најтеже, за сваки задружни воћњак стручњаци су израдили *културни план*, у коме је предвиђено: како треба обрадити земљу, како је размерити, које врсте и сорте треба засадити, како засадити и доцније неговати. Одмах по изради културног плана, почело је и његово извођење и још пре почетка прошле зиме сваки је воћњак засађен одговарајућим бројем воћних садница.

Код избора воћних врста водило се рачуна да се гаје оне, за које има највише природних услова за напредовање, и трговачких за уновчавање, а код избора сората број је сведен на врло мали, и то оне са највећом економском вредношћу.

Задругари-воћари да би им воћњак што боље представљао воћњачку целину, уклонили су све оно што је дотле омеђавало границе појединих парцела, а сметало да покаже воћњак у целости. Да би пак задругари и у будуће знали границе својих парцела, ове су само на преломима обележене осредњим каменьем, које не смета обради земље и не квари воћњачку целину.

Начела којима су се задругари-воћари добровољно удружили углавноме су ова:

1. Да ће од својих суседних парцела створити воћњачку површину најмање 10 хектара, и уклонити све оно што је поједине парцеле до сада омеђавало.

2. Да ће све радове око оснивања воћњака и доцније неге воћака изводити по упуству стручњака.

3. Да ће воћкама и плодовима давати редовну и потпуну одбрану од болести и штеточина.

4. Да ће доцније, када воће пророди подићи подесне коморе за правилно чување плодова до продаје.

5. Да ће продају плодова вршити заједнички.

6. Да ће се узајамно помагати код извођења послова у воћњаку, када неко од задругара буде оправдано спречен да посао обави на време.

7. За неиспуњење предњих обавеза сваки је задругар писмено обавезан да ће, без икаквог протеста пристати на казну изречену од осталих задругара и првостепене управне власти.

У смислу предњег израђена су Правила која су задругари потписали и потврдили. Овако удружени задругари потпомогнути су од банске управе:

1. Потребним стручним саветима.

2. Потребним бројем облагорођених садница бесплатно.

3. Потребним бројем воћарских прскалица и срествима за одбрану воћака од штеточина и болести за 5 година од оснивања воћњака.

4. Сваки задругар добиће по једну колекцију ручног воћарског алата (маказе, тестерице, гребло за маховину и лишај, берило).

На основи изложенога по 1 овакав воћњак подигнут је у овим селима Дунавске бановине:

У селу Араповцу срез колубарски, површина 11.50 хект. број задругара 11.

У селу Влашки срез младеновачки, површина 11.30 хект. број задругара 9.

У селу Бањи срез орашачки, површина 10.40 хект. број задругара 6.

У селу Голобоку срез јасенички, површина 11 хект. број задруга 4.

У селу Шаранима срез таковски, површина 10.41 хект. број задругара 8.

У селу Раљи срез космајски, површина 10 56 хект. број задругара 7.

У свима воћњацима укупно је засађено 11385 облагорођених воћних садница, од чега пада: на јабуке 4026 (34.18%); крушке 2801 (24.56%); шљиве 4207 (35.71%); орах 350 (2.94%); трешње и вишње 200 (1 70%); кајсије 200 (1.70%).

У погледу сората заступљене су ове:

код јабука: лепа боскопска, Канадска, златна параменка, јонатан, вински сок, колачара, будимка;

код крушака: калуђерка, дилова, деканткиња зимска;

кои шљива: пожегача;

код ораха: домаћи меки орах;

код трешања и вишања: гермердорфска, драганоаа жута, керешка и шпанска;

код кајсија: крупна рана, кечкеметска ружа.

Несумњиво је да је са задружним великим воћњацима ударен здрав темељ даљем развоју рационалног воћарења, те се на крају ових саопштења на првом месту одаје хвала и признање свесним воћарима-задругарима што су подухват добровољно и сложно прихватили. Затим и онима који су акцију извели те истинском службом одговорили своме позиву.

Ст. Д. Л.

О једној штеточини лозе

Паучар или грозђани савијач или смотавац, доста је редак и само местимични штеточина наших винограда. Напротив, раније у многим виноградарским земљама, а нарочито на југу Француске па и у Мађарској, паучар је био страх и трепет виноградара и највећа опасност за коју се тада знало. Затим су његове појаве биле све ређе, навале краће а штета мања и пунија паучар је постао само повремени местимични штеточина.

Последњих година паучар се наново почео јављати у нашим виноградима, нарочито дуж Дунава, на пешчаним земљама. Надајмо се да се штеточина не ће, као пепељасти мољац, раширити по целој земљи и да ће наново мало по мало ишчезнути.

Како изгледа штеточина

Паучар је мали лептирак, дуг свега 10 14 mm, а раширених крила мери 20 24 mm. Боје је углавном жуте, од златножуте па до загасите жуте боје вишемање црвенкасте. На предњим крилима, нарочито и мужјака, види се обично по три пруге затвореније боје, у појединих примерака јасне и широке, у других пак уске, искидане, нејасне.

Лептир је безопасан и сву штету наноси гусеница. Она мери свега $1^1/_2$—2 mm када се испили, а када израсте свих $2^1/_2$ до 3 см. Глава јој је црна, на првом грудном прстену, одмах иза главе, види се леђњи штит загаситоцрвенкаст, а тело јој је различите боје, зелене вишемање јасне или напротив прљаве или жуте. Боја зависи од места, узраста и исхране. Гусеница је жива, окретна а када се узнемири, напушта лишће по свиленом концу да се по њему наново врати.

Како живи штеточина

Гусенице, које су се излегле још у току лета, не хранећи се одлазе одмах на зимовање под кору, опредају мале и тешко видљиве чаурице од врло лабаве преље и отворене

на оба краја и у њима остају до идуће године. С пролећа, чим пупољци крену, оне се већ налазе у длачицама неразвијених листића и док су мале буше их и хране се њима, а касније, када се лист развије, опредају у њему своја паучинаста гнезда, посавијајући по најчешће ивице листа услед чега су и добиле име смотавца. Врло радо одлазе и у гроздове, обавијајући зрна и околно лишће паучином и уништавајући читаве делове листа. Ако су многобројне, све лишће делом или сасвим је поједено, цели ластари уништени Често их има у толикој множини, да у подневној тишини сунчаног, врелог дана лепо се чује шум како брсте.

Заражен — упропашћен чокот од гусенице

Отприлике месец и по дана су им потребни да се потпуно развију дужина развића зависи од топлоте и тада се у лишћу учауравају. Лутке су велике, дуге од 8 до $12^1/_2$ mm и најпре су бледозелене боје, а затим убрзо постају загаситије и, најзад, тамо црвенкасте. Из лутке од две до три недеље излазе лептирићи. Преко дана лептири остају скривени

међу лишћем, а вечером и ноћу се роје и оплођење женке носе јаја на лице листа. Јаја се налазе у групама од 40—60 скупа па и више, и понајчешће на лишћу у средини чокота.

Јаја су дугуљаста, спљоштена и у редовима се препокривају, као црепови на крову. Дуга су свега 1,2 mm до 1,3 mm. Свеже снесена јаја су зелене боје, затим постају убрзо жућкаста, па мрка и најзад сивоцрнкаста.

Према месту где се налазе и како су изложена сунцу и топлоти, и јаја се развијају краће или дуже времена и за 9 до 16 дана из њих излазе малене гусенице. Оне одмах одлазе под коре, опредају своје мале чаурице и мирују све до идућега пролећа.

Влага је јако повољна по дужину живота лептирица и број снесених јаја. При влажном времену оне живе двоструко дуже и два пута више јаја носе и влажна лета обично су врло повољно за множење штеточине.

Како се сузбија штеточина

Врло велики број разних мера и срестава препоручиван је досада против паучара, и међу њима, као најважније, долазе:

1. **скупљање и уништавање јаја**: јаја се лако виде на лишћу и посао око скупљања а уништавања може се поверити деци. Па је доста лако изводљив и брз у малим виноградима, а даје одличне резултате. При прегледу чокота треба разгрнути ластаре и претражити у унутрашње листове, на којим се обично налази највећи број група јаја;

2.— парење чокоча крајем зиме врелом водом даје врло добре резултате на југу Француске, само оно је скупо јер се морају набавити нарочити казани и сем тога тешко је изводљиво у неравним брдовитим, кршевима;

3.— прскања чокоћа после одгртања са растворима арсенових соли: натријумовим арсенитим и натрујумовим арсенијатом у јачини 5% у води дају добре резултате и ако се не може тачно објаснити на који начин делују;

5.— у последње време штеточина се сузбија поглавито прскајући винограде са арсеновим срествима да би се отровале младе гусенице. Од највеће је важности да се прво прскање изврши што раније, чим пупољци крену, јер младе гусенице паучара чим су се неколико дана хранile незатрованим лишћем постају врло отпорне спрам отрова.

Арсенова средства су многобројна и свима сада позната да би о њим требало говорити. Да би било успеха, узети увек највеће количине које фабриканти препоручују. Пошто све гусенице не излазе од једном из зимских заклона, једно прскање је недовољно, већ је потребно два до три, на 8 до 10 дана размака; прскати увек добро гроздиће;

6 — препоручује се и прскања са дуванским екстрактом, али би се она најпре морала детаљније проучити;

7.— у последње време препоручују се много запрашавања са нарочитим солима флуора, са флуосиликатом барија, који је исто тако отрован, али много слабије од арсенових соли. И употреба овога средства морала би се детаљније проучити.

Најзад, врло је важно да се штеточина не преноси из краја у крај зараженим резницама, калемима и т. д. Стога из заражених винограда не треба узимати лозу ма у којем облику било, јер и испод сасвим младих кора прошлогодишњих ластара могу се скратити младе гусенице.

Др. П. Вукасовић

Српско пољопр. друштво је добило, за наступ. сезону:

МУЉАЧЕ ЗА ГРОЖЂЕ, масивне, са ваљцима који се равмичу . . . . . **720.—**

МУЉАЧЕ ЗА ГРОЖЂЕ, комбиноване, за одвајање петељке . . . . . **1550.—**

ПРЕСЕ ЗА ГРОЖЂЕ, мале од 50 лит запрем. **700.—**

„ „ „ „ „ 100 „ „ **1000.—**

„ „ „ велике „ 200 „ „ **2500.—**

„ „ „ „ „ 340 „ „ **4000.—**

„ „ „ већих запремина — цене на захтев

Поруџбине чинити одмах. а новац слатти на чековни Бр, 50350 (бланко уплатница се добије код сваке поште!).

Како сејеш тако жњеш!

ПОЉОПРИВРЕДНИЦИ! Употребљавајте за дезинфекцију — запрашивање семена свих врста житарица **најбоље домаће сретство**

ПОРЗОЛ

јер тада нећете имати главнице у житу.
Употреба једноставна и јевтина.
Производи: „БИЉАНА" А. Д. Београд, Прешернова бр. 14.
Самопродаја за Подружине: Српско пољопривредно друштво Београд, Немањина бр. 15.

ЗЕМЉОРАДНИЦИ!

желите ли си осигурати

здраву жетву и веће приносе?

Онда употребите за дезинфекцију семена само

ЦЕРЕТАН (Тилантин Н)

Универзално средство за напрашивање семена.
Домаћи производ.

Церетан сигурно делује против тврде снети и других болести житарица.

Церетан повећава клијавост семена и узрокује бујнији узраст биљке.

Церетан је јефтин! Колико мет. центи пшенице— толико кесица Церетана.

Суверено средство против пољских мишева и штакора су **ЦЕЛИО - препарати.**
За сузбијање житног жишка служи ГРОДИЛ

Тражите опширна упутства и проспекте.
„ЈУГЕФА" к. д. Загреб
Прерадовићева ул. 16
Одељење за заштиту биља

Сва наша средства можете набавити од
Српског пољопривредног друштва Београд

Штампарија М. Цветковића, Београд, — Војводе Гаврила 62.
Телефон 23-178.

Универзитетска Библиотека Београд

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ.

Бр. 20. Београд, 15 ОКТОБАР 1935 год. Год. 62

ПОД ПОКРОВИТЕЉСТВОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА II.

ТЕЖАК

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА
ОСНОВАН 1869 ГОД.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. Д-р. Т. МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32

УРЕДНИК
Д-р. МЛАДЕН ЈОСИФОВИЋ
Јаворска ул. бр. 7

Садржај:

Вића П. Машић. — Гајење и прерада конопље.

Ing. *Влад. П. Мартиновић.* — Испитивање семена културних биљака.

Ing. *Велимир Вучковић.* — Селекционисани квасац и његова практична примена у винарству.

Милорад Зечевић. — Зимско чување лимуна.

Михаило Жујовић. — Оснивање пољопр. дружина пољопр. књижница и читаоница и рад њихов у васпитно-пропагандистичком правцу на селу

Огласни део:

Исправка. На насловној страни прошлог броја Тежака, омашком словослагача стављен је погрешан датум 1 септембар у место 1 октобар.

Уредништво Немањина ул. 15. — Рукописи се не враћају. — Излази двапут месечно
Годишња претплата Дин. 30 а за њаке и војнике Дин. 15. — Чековни рачун 50350—
Телефон Српског пољопривредног друштва, канцеларија 20-302, магацин 27-702

Гајење и прерада конопље

Међу предивастим биљкама, као што су: памук, лан итд. једно од првих места заузима конопља. Она се гаји у целоме свету, где год може да успева, према климатским приликама и народним потребама. Чувене су конопље: Руска, Италијанска, Белгијска и Апатинска. У нашој земљи, на гласу је конопља ужара, високога раста у околини Лесковца и Врање. Она је својом каквоћом прокрчила себи извоз у стране земље и продаје се по врло доброј цени полупрерађена у повесма или у конопце, веће или мање и сличне прерађевине. Од ње се израђују разне војничке потребе: платна за шаторе и покриваче, преобуке, сламњаче итд. Она се гаји у довољној количини за фабричке прерађевине и разне занатске потребе још у Бачкој и Банату, Мачви и другим местима, негде више, а гдешто мање. У свима крајевима се гаји за израду платна на селу, за рубље мушко и женско, као и друге домаће потребе разне врсте: убруса, чаршава, сајвета итд. Али је сразмерно врло мало домова, у којима се конопља гаји и ове ствари израђују. Па је задатак наш, да их одомаћимо и у најсиромашнијим нашим сеоским домовима. Управо, да свака наша и најсиромашнија породица на селу, посеје и гаји конопље, колико може и од ње израђују све те своје намирнице.

Ко жели финије платно и за празничко рубље, може употребити основу од памука, а потку од конопље. Али ово треба избегавати и ткати платно од чисте конопље, само се старати, да се изради тање и финије влакно, које може да замени памук и да буде још чвршће и боље од њега.

Врло је похвално што се у скорије време, у појединим нашим напреднијим домаћинствима, израђују од кудељног платна, врло практичне и лепе женске, летње хаљине: блузе, сукње и мантилићи. Исто тако израђује се и врло лепа, практична и трајна мушка летња одела, од нарочито спремљсног појачега, куде-

љнога платна. И ово свака кућа у селу треба по могућству да ради, најпре за децу, ђаке, па и одрасле, да прво подмири те своје домаће потребе, па по том да их, као своје рукотворине, продаје на пијацама у варошима. То већ раде неке разумљиве сељанке наше и особито конкуришу страним фабричким израђевинама и долазе до лепих новаца.

Одлике конопље. Конопља је дводома биљка. Састоји се из белојке и црнојке. Белојка носи мушке цветове, пре сазрева и својим прашком оплоди црнојку, њене женске цветове, те се развије семе конопљано. Наша домаћа конопља разликује се и има је у главном три врсте: Лесковачка и врањска (ужара) која расте високо и служи првенствено за израду ужета и конопаца; друга је врста обична наша домаћа конопља, снижа по порасту и даје финије и тање влакно, од кога се израђује тање платно и остале финије тканине. Трећа је врста средња по порасту између ових двеју, а то је Војвођанска конопља.

Избор и припрема земљишта за конопљу. Ни једна скоро биљка, није тако велика пробирачица земље. као конопља. Она успева само на јаким земљама, умерно влажним и растреситим. Хумусне земље крај река и речица, најповољније су за њено напредовање и дају најбољи квалитет у влакну и семену. Где нема хумусних земаља, ваља изабрати земље на благим висоравнима, или мањим нагибима, да су по могућству лаке иловаче. По положају не смеју бити изложене јаким ветровима већ заклоњене. Ове земље ваља добро нађубрити равномерно по целој површини згорењим стајским ђубретом, најбоље у јесен, па га затрпати. **Ово је потребно извршити у току месеца октобра,** али ако се то избуди каквих разлога пропусти, онда до половине новембра најдаље, да преко зиме мразеви земљу уситне и ђубре се са земљом измеша. Јер без нађубрене и уситњене земље не може бити речи о напредовању конопље. Не сме се оставити припрема земљишта за конопљу у пролеће, јер може да наступи суша и да земља изгуби влагу и да

не може да се уситни. У нашем народу постоји једна изрека за добро уређену, нађубрену и уситњену земљу: „да је уређена као кудељњак".

Набавка семена од конопље. Рекли смо напред, да сваки и најмањи поседник у селу, треба да посеје конопље колико може. Ти мали поседници морају још у зиму, или рано у пролеће да набаве семе у својој ближој околини. Ако га ту не нађу, онда нека га потраже из даљих крајева. У том случају потребно је да обрате већу пажњу на избор семена. То није лако и за пажљивије око. Незнатна је разлика по спољашњости и крупноћи између семена од високе конопље ужаре и оне домаће снижега пораста потребне за мала газдинства. Семе од високе конопље нешто је ситније и по боји затвореније, али је то мало приметно. Да ли је семе добро и клијаво, може се познати, кад се разгризе зубима и осети да је сладуњаво и онда је добро. Осети ли се да горакне, или на ужеглост, онда не ваља. Старије семе од две године губи клијавост. А да ли је клијаво, може се опробати на следећи познати начин: избројати 100 семенки па их поређати на влажну млаку крпу и покрити одозго другом крпом, наквашеном у млакој води. Оставити то семе на топлом месту. Чим се горња крпа просуши, наквасити је млаком водом. За 3-4 дана семе ће клијати и кад се преброји, па буде 90% клијало, онда је клијавост повољна.

Сејање конопље. На у јесен угареној и нађубреној земљи, пошто смо припремили семе, довршићемо спремање земље пред сејање конопље. У марту месецу, чим време допусти, подрљаћемо јесењи угар Ако подрљана земља буде сасвим ситна, нећемо је преоравати оставићемо је који дан да се просуши, па ћемо посејати семе конопље. Буде ли на угару, коју смо подрљали, земља грудваста и недовољно уситњена, преораћемо је плитко, поново подрљати и по том посејати конопљу. Најбоље је посејати семе конопље под мотику руком на врстице, на малим поседима и онда није потребно дрљање. На великим поседима, она се већ сеје машинама сејалицама. Не

треба је сејати одвећ често ни сувише ретко, већ умерено. На један хектар, потребно је око 150 кила, па се према овоме може израчунати и мања количина семена, према простору земље.

За производњу семена од конопље, разумно је посејати конопљу ретко, по кукурузу, кад се кукуруз сеје. По кукурузу се она сеје ретко тако да кукурузу ништа не смета. Пошто је ретка, она порасте врло крупна и разграна се, те се од ње добије доста и доброга семена. А сама конопља, чије су стабљике дебеле као штапићи, рашта се и зове „Штапчара", употребљава се само за конопце, сламњаче, џакове, јер јој је влакно грубо и дебело, те не може да се употреби за тања платна и рубље. Овај начин сејања конопље за производњу семена, одомаћен је око Саве и Дунава. Али га ваља применити по свима крајевима наше земље као врло практичан и користан.

Нега конопље после сејања. При клијању ваља чувати конопљу да је птице не почупају. Ако која коровљика никне, ваља је ишчупати, кад је конопља одрасла око 20 сантиметара. После тога не појављује се, скоро никакав коров, јер га конопља освоји и угуши. Исто тако конопља угуши и уништи пиревину, ако је ове било. Друге нарочите неге нема све докле конопља не стигне забрање. Она ретко кад за време пораста подлежи болестима, н. пр. Пепелници бухачу, пламењачи.

Берба конопље. Кад посејана конопља расте несметано и без икаквог застоја, она приспе за брање око после 140 дана. Бере се, на малим газдинствима у 2 реда. Прво се бере белојка па по том црнојка чуком. Белојка је стасала за брење, кад њено влакно већ пожути и прашак са ње спадне, чиме се црнојка оплоди. При чупању ваља пазити да се црнојке не оборе, или не поломе. Посао је овај истина дангубан, али за мала газдинства користан, јер белојка даје тање боље и финије влакно него црнојка. Око после 3 недеље стигне за брање и црнојка. На великим поседима, често се и белојка и црнојка беру заједно и тада белојка је већ полуосушена. Кад је црнојка

зрела за брање, познаје се по томе што јој по неко зрно семена почне да вири из свога омотача. Не треба чекати да семе презри и да опада. Боље је конопљу брати мало раније, кад влакна почну добијати зеленкасту жућкасту боју, па је обрану оставити да у ручицама неколико дана семе дозри, а влакно да се просуши. На тај начин, добићемо од влакна финије повесмо и опет добро семе. Кад бисмо оставили да конопља презри, добили бисмо грубље и и крто влакно, које не би имало ону вредност, коју очекујемо.

У случају да за време брања конопље, земња од суше затврдне, те не може руком да се чупа, онда је треба осећи до земље. И белојка и црнојка, беру се у ручице 10—15 сантим. у пречнику. Оне се вежу једним влакном при врху, а другим у дну. Тако обрана конопља везана у ручице, садене су у купе по 20—30 ручица у једну купу. Купа се почиње са 3—4 ручице, па се око њих ређају друге ручице, врх и семе горе, а жиле по земљи. Кад се купа начини, покрије се сувим коровом њен врх, где је семе, да га птице не разнесу и да у купи боље дозри. Разумно је саденути у мање него у веће купе да се не би семе у већој купи угрејало и ужегло.

Семе у купама дозри „угори“ за 7—8 дана и онда га ваља оштрим ножем са ручице одсећи и оставити у сандуку на промају у хладовини, разастрто да се потпуно осуши како се може штапом омлатити и на ветрењачи овејати, па оставити на сувом месту у сандуцима, или узаним џаковима, до употребе. Чувати га брижљиво од мишева, јер они радије ово семе нападају него ма које друго. Са ручица осећи и жиле ножем ако су тање, а ако су подебље, онда их осећи сикирицом на пању. Тако спремљене ручице сложити и везати лозом или прућем у снопове око 60 сантим. у пречнику и припремити их за топљење

Топљење или кисељење конопље. Најбоље је конопљу топити у речној води слаткој, а никако у кречној, тврдој. Избегавати и баре, пиштевине и

гвожђевите воде, по којима се виде масне и сјајне мрље. Где има минералних топлих вода, најбоље је у њима топити конопљу. То је опробано у Матарушкој бањи код Краљева. Повесмо од конопље у тој води топљено, показало се скоро као снег бело и мекше је од топљеног у обичној води. Вероватно су и друге минералне воде, нарочито млаке где се има, сличне Матаурашкој води. Па се овим искуством могу пољопривредници користити. Каквоћа повесма много зависи од ваљаног топљења. Кад је конопља пажљиво натопљена, она је скупља 20_0^0.

Ако конопљу потапамо у речну, текућу воду, морамо снопове повезати један за уруги лозом, или сличном везом, да их вода не би однела, па их привезати за обалу. Овако повезане снопове притиснути најбоље неким каменом, или кладицама, од дрвета, којих, махом има крај река. Ако вода није текућа, онда снопове просто поређати један поред другога и такође их притиснути тежим предметима, да се снопови потопе и да вода више њих огрезне. За колико ће дана конопља бити „кисела", зависи од топлоте воде, од тврдоће влакна, од њине јачине и од мање, или веће влажности. Тек конопља, може бити „кисела" за 5—8 дана, а у топлим, минералним водума и знатно пре. Зато потопљену конопљ, после 3 дана, ваља сваки дан обилазити и пробати да ли је кисела, на овај начин: извући 2—3 влакна из снопа и прстима их преломити, па ако се трска одвоји од конца, онда је конопља кисела. Не одваја ли се, треба је још оставити да се кисели, док не буде укишељена. Пазити да се не прекисели, јер тада мора да изгуби знатно од своје вредности.

Кад се конопља укисели, повадити је из воде и сваку ручицу, крај реке на земљи, или на песку, дубке, округло разастрети на „кокошке", да се осуши на сунцу и на ветру. Кад се осиши, повезати ручице само на средини, па их онда опет сложити у снопове повезати и однети кући. Сложити их у качињак или чардак, за даљу прераду.

Ступање и прерада конопље у повесма. При

ступању на простим ступама, морају се ручице загрејати, најбоље на сунцу, па се онда боље ступају и поздер се лакше одваја од влакна и влакненог повесма и брже се и лакше ступа. Са ступама се одмах преноси на трљицу и трли, истресе на њој сав поздер и укаже се чистије, повесмо, али још неуређено и нерашчешљано. Зато се оно преноси на гребене и ту се изгребена и издвоји „кртиж", од власа и добије се чисто уређено повесмо. Тако уређано повесмо, долази на преслицу. Кртиж се такође још једном протури кроз гребене и од њега се издвоји остатак кратког влакна, за грубље предиво и ткиво.

Преслице и разбоји. У нашем народу, познате су старинске примитивне преслице. На њима је женска чељад прела кудељу, ланену и вунену прењу, па се са њима и данас служи, у колико на појединим местима ова радиност у нашем сеоском народу није сасвим ишчезла. На тим местим се појављују шарене мушке и женске кошуље из страних фабрика, а то нас води још већој кризи. Ваља нам се вратити нашој домаћој радиности, нашој преслици и постепоно је заменити бољом, савршенијом. На тој новој савршенијој преслици, много се више, боље и брже опреде прења равномерне дебљине и јачине. Може се лакше удесити да се испреда конац тањи или дебљи, према томе зашто се жели употребити: дали за тање или јаче платно за рубље, или за чаршаве и убрусе, или за женске летње сукње и рекле да ли за мушка летња одела, или за друге разне потребе у домаћинству.

Те нове савршеније преслице, могу се добити код Друштва Југословенска народна ношња у Београду, по цени од 130 дин. са упоством како се на њима ради. Ових преслица већ је прилично набављено и раздато у народ, али је то само добар почетак. Ваља га живље и јаче наставити и ове преслице, свуда на селу одомаћити. Са преслицама се једновремено, постепено уводе и нови савршенији разбоји. Ове разбоје исто друштво набавља и ставља на расположење народу, Они су нешто скупљи, — око 1000 динара, али их могу набавити задруге, Подру-

жине и имућнији домаћини, па да се њима и најсиромашнији послуже. И њих је друштво прилично раздало и набавило народу, па ће то и продужити. Женске домаћичке и раденичке школе, првенствено треба да их набаве, као што су то неке већ учиниле, те се на њима женска чељад уче ткању платна и других тканина.

Закључак. Неопходно је потребно да гајање и прерада предивастих биљака, конопље и лана узме што шири покрет у нашим селим, да их сваки и најсиромашнији дом у селу гаји и прерађује, прво за своје неопходне потребе, као што је и лебац потребан па по том да их продаје у градовима на пијацама. На тај начин наша ће села постати један извор радиности, која ће сузбити лоше стране прерађевине, заменити их својим бољим, доћи до зараде и у новцу. **Гајење више оваца и производња вуне и њена прерада, треба да иди са овим упоредо: да народ сам себи, на својој грудви земље произведе и начини кошуљу и хаљину.**

Не пођемо ли овим путем, прети нам опасност од незапослености народа на селу. А то се већ почело опажати, јер многи сиромашнији сељаци долазе у вароши и траже запослење, за служитеље, надничаре, или макар чистаче улица у Београду. По несрећи за то се јављају и по неки људи, који имају прилично земље на селу. И колико зараде на овим пословима, толико двапута изгубе код домова, јер децу не упуте на рад и јавља се неморал у таквој породици, која се руши. А кад се ових јединки државе више поремети, онда ни држави не може бити добро.

Вића П. Матић

Испитивање семена културних биљака

У „Тежаку“ је већ било говора о контроли семена, како се она углавном код нас спроводи при унутрашњем промету, увозу и извозу. У овом чланку

биће описано узимање и слање угледа контролним заводима, затим испитивања у лабораторији и пољу и на крају таксе за анализу појединих врста семена културних биљака.

I Узимање угледа. Циљ испитивања семена састоји се у томе да се утврди који је проценат једног угледа семена способан да да нормалне клице. Да би се то постигло мора се водити строго рачуна не само о техници испитивања, већ и да угледи одговарају што је могуће више просечној вредности робе. У том смислу достављају се државним контролним заводима (станицама) прописан број угледа од сваке партије семена. Од семена која подлежу обавезном пломбирању (при увозу и унутрашњем промету све врсте детелина из таб. I. Правилника и семе попиног прасета Phleum pratense, а при извозу семе луцерке и црвене детелине) узимају угледе контролни органи станице из сваке вреће и то са врха, из средине и са дна. Код детелинског семена, пошто се установи да није смеша и да нема вилине косице која се може голим оком видети узму се угледи и једна по једна вреће набере се у горњем делу и пет пута се канапом чврсто омота, а затим два пута завеже. Окрајци канапа се иглом провуку кроз наборе вреће један испод, а један изнад омотаног канапа. Затим на канапу дође атест, а иза атеста пломба (олово). Са клештима контролног завода утисне се на пломби с једне стране државни грб, а с друге назив завода (станице).

На захтев сопственика могу се од стране контролног завода и друга семена културних биљака пломбирати и о нађеном резултату издавати уверење. И у овом случају угледе вади и пломбира вреће контролни орган станице.

За друга семена која се не морају пломбирати при увозу у нашу државу, царинарница која прима пошиљку узима одговарајући број угледа семена и шаље на испитивање заједно са актом надлежном контролном заводу. Овај пошто испита исправност семена одобрава или забрањује увоз таквог семена.

За количине семена до 3 вреће од робе која не

подлежи пломбирању, царинарница узима угледе из сваке вреће. Код залиха од 3 до 30 врећа угледи се узимају из сваке треће вреће, а од партије семена преко 30 врећа, угледи се узимају из сваке пете вреће. По потреби од овакво узетих угледа може се начинити један или више просечних узорака, али то само у присуству контролног органа Станице.

Ако је семе у расутом стању угледи се узимају са неколико места гомиле. Налази ли се семе у сандуцима, вагонима или каквим другим судовима онда се узроци узимају са сондом која се завлачи на више разних места у семе. Ако је роба исте врсте у малим пакетићима или кесицама узима се неколико целих таквих пакетића или кесица. Када се узима узорак у току чишћења семена, онда је најбоље узимати повремено онако како излази из машине у равномерним размацима времена и по могућности приближно исте количине.

Тежина узорака зависи од крупноће семена. За ситна семена - трава, беле детелине, купуса и слично узима се просечно по угледу 50 грама. За семена нешто крупнија, као семе - црвене инкарнатске детелине, луцерке и слично узима се по 100 грама; за семе осредње крупноће, на пр. семе сточне и шећерне репе, ситног грашка, пасуља и грахорице, по 200 грама. За крупна семена, као крупнозрни грашак, житарице, крупни пасуљ, по 400 грама За још крупнија семена - кукуруз и др. узима се по 500 грама.

Приликом слања угледи морају бити добро упаковани и прописно запечаћени од стране царинарнице, приватног лица или надлештва. Ако се захтева одређивање влажности семена онда такви угледи морају бити послати у стакленим или лиманим судовима.

Од приспелих угледа семена, а пошто претходно утврди контролни завод исправност пошиљке узима се просечни узорак и од овог се даље издвајају мањи и већи угледи према врсти испитивања.

Остатак угледа по извршеној анализи чувају контролни заводи најмање два месеца, а по потреби могу и више.

II **Испитивање (анализа) семена.**

Појам анализе семена обухвата различита испитивања која углавном одређују семе као сетвени материјал у погледу његове биолошке вредности. Најглавнија одређивања семена јесу: идентичност (пристност), порекло, чистоћа, клијавост и здравствено стање. Код семена детелинског, лана и неких трава посебно се одређује у коровској примеси вилина косица (cuscuta). Код еспарзете (турске детелине) испитује се оскорушица (Poterium sanguisorba), код мака семе бунике, код јечма испитује се присуство гљивице — Fusarium roseum.

Осим ових главних испитивања семена одређује се често и апсолутна тежина (тежина 1000 зрна), хектолитарска тежина, специфична тежина, садржај сировог протеина и др

Код неких семена, као код житарица на пр, поред, прецизне анализе долази у обзир и спољни изглед семена - боја, мирис, ненормална топлота (утегнутост) и други знаци.

Најглавнија испитивања и која најчешће долазе у обзир изнећемо у кратким потезима.

1 **Присност (идентичност) семена** утврђује се по могућности по раду и врсти биљке. У случају да се семену не може одредити присност лабораториским путем, врше се пољски огледи.

Данас имамо пуно метода помоћу којих се испитује присност сорте. У последње доба рађено је много са јаком електричном светлошћу да се изазове за две до три недеље нормалан пораст биљке и одреди да ли је озима или јара сорта. Исто тако може се и помоћу боје клице да се разликује сточна и шећерна репа, (колорим метода) или хемиским реактивима (Пиперова и друге методе).

2) **Порекло (провенience) семена** најчешће се одређује по карактеристичним уродицама и другим применама (типичним за поједине регионе), које се налазе у појединим угледима семена. Исто тако узима се у обзир и величина, облик и боја семена. Код

детелинског семена разликује се у главном пет порекла: 1) источно европско (пољска, румунска и јужноруска роба) 2) западно европско (сев. француска, енглеска и холандска роба), 3) медитеранско (талијанско, јужно француско, шпањолско, грчко и наше семе из Приморја и Јужне Србије), 4 средње европско (чехословачко, аустриско, домаће (изузев Приморја и Јужне Србије), затим мађарско и немачко семе) и 5) северно европско (шведско норвешко, данско и северно руско семе).

За свако од ових порекла семена детелинског постоје и карактеристични корови и механичке примесе. Али одмах треба напоменути да је данас тешко установити ова порекла јер детелинско семе долази у трговину сваким даном све чистије од примеса. С друге стране корови се као и остале биљке прилагођавају тамо где су се случајно нашли и губе типичност у погледу одређивања порекла.

Да би се осигурало југословенско домаће порекло, предвиђено је нашим Правилником о извозу семена луцерке и црвене детелине да се ово семе при извозу означи на атестима као наше домаће. Исто тако при увозу страног семена луцерке и црвене детелине има се семе обојити црвеном бојом да се разликује од нашег домаћег.

3) **Чистоћа семена** треба да покаже колико процената од сто има чисте робе способне да да нормалне клице, па према томе и биљке, а колико појединачно и укупно има и других механичких и коровских примеса. Количине семена потребне за једно испитивање чистоће семена могу бити различите према крупноћи семена, почевши од 0,5 гр. код ситних трава као нпр. код росуље (Agrostis) па до најкрупнијег семена н.пр. кукуруз, где се узима за једну пробу чистоће 200 гр. Од овакве пробе за чистоћу издвајају се ове фракције: а) механичка нечистоћа (земља, плева, песак и др.), б) семе других културних биљака, в) семе исте врсте, али које је повређено, штуро, болесно, па према томе и неклијаво и г) корови.

Од свих поменутих група највећа се пажња обраћа

семену корова, који могу бити врло штетни и за принос биљака и за здравље човека и домаћих животиња. У семену жигарица нарочита се пажња обраћа на корове - кукољ (Agrostemma githago), љуљ (Lolium temulentum), вражја трава (Melanpyrum) и др. код детелинског семена најопаснији је коров и биљни паразит вилина косица (Cuscuta). Вилине косице може бити и код лана, конопље, код грашка, грахорице и неких трава. Код еспарзете (турске детелине) чешће се налази семе оскорушице (Poterium Samguisorba), а код мака семе бунике. Разумљиво је да има још много и пуно штетног коровског семена које отежава и поскупљава обраду земљишта и знатно снижава принос културних биљака.

Семе детелинско сматра се нечисто од вилине косице, ако се само у угледу прописне тежине нађе једна добро развијена семенка вилине косице. По крупноћи може бити вилина косица ситнозрна, ако пролази кроз сито са рупицама од 1 мм. у пречнику и крупнозрна, ако је већа од 1 мм. Углед семена луцерке и црвене детелине сматра се и онда нечист ако садржи штуре незреле семенке вилине косице или незреле чаурице са штурим семенкама.

По нормама нашег Правилника о контроли узима се најмањи % чистоће код појединих врста семена: код житарица 98%, код семена разних детелина 94—98%, код трава и пиљних биљака варира од 60% (као код пиревине-Agropyrum repens) па до 99%, код индустриских биљака 93—99%, код поврћа и зачина 93—100%, код шумског семена варира од 45 (код брезе) до 97% итд.

За одређивање процената чистоће може се употребити брза или строга метода, што зависи од потребе прецизног испитивања семена.

4) **Клијавост семена** означава у процентима који је део семена способан да да нормалне клице, способне под повољним условима да се развију у земљи. Клијавост се испитује од оног дела узорка семена које је изведено приликом одређивања чистоће као потпуно чисто семе. Према томе, прво се одреди

неком семену проценат чистоће и од тог чистог семена се узме проба за клијавост. Клијавост је најважније одређивање у погледу биолошке и сетвене вредности семена.

Главни услови за повољну клијавост здравог семена јесу: одговарајућа подлога и клијалиште, влажност, топлота, притицај ваздуха и за нека семена светлост.

а) Подлоге за клијање могу бити различите: песак, упијаћа (филтр) хартија, шамотове плоче стаклени штапићи, земља итд., што зависи од крупноће и врсте семена. Могу се употребити и разни апарати као - Јакобзенов, Родевалдов апарат и др. При овоме је најважније да се може регулисати потребна топлота, влага ваздух, а када се то захтева и светлост.

За ситна семена најчешће се употребљава упијаћа хартија, за крупнија семена поред ове могу згодно доћи шамотове плоче и песак. Крупна семена као грашак, пасуљ, цереалије, и слично најбоље клијају на песку или земљи, јер у оваквим срединама влага се може равномерно подесити,

б) Влажност мора бити умерена, јер већи притицај воде искључује приступ ваздуха и у таквој средини семе почиње брзо да трули и да се развијају гљивична оболења. Нека семена као репа и паприка нарочито су осетљиви према сувишној води. Брзина испаравања зависи од топлоте средине али добрим делом од влажности ваздуха. Зато треба пазити на регулисање влажности. Да се не би сувише брзо исушиле подлоге, поставе се у доњем делу код неких термостата плехови са водом.

в) Топлота је један од врло важних услова клијања семена. Клијалиште треба што је могуће да се прилагођава начину промене топлоте у земљи Због тога се тражи у неколико променљива топлота при клијању семена. Већина семена захтевају сталну топлоту између 15—20° С. (температура собе). За семе које није довољно зрело тражи се топлота испод ове, отприлике 10—12° С Променљиву топлоту за 6 часова на 28—30° С. и 18 часова 15—20° С. захтевају

сточна и шећерна репа, разне траве, семе јове и др. Разуме се, свуда се овде мисли на клијање семена у вештачкој - лабораторискоj средини.

г) Светлост се сматра да при клијању већег броја семена нема нарочите важности, свакако отуда је што је оно прилагођено клијању у тами, када се сеје у пољу. Ипак код неких семена није потпуно испитан утицај светлости на клијање, као нпр. код јежевице (Dactylis), ливадњаче (Poa), белог бора, приморског бора, америчког бора, ариша, фацелије као и код беле јове и брезе. Клијање може бити под утицајем сунчане светлости или на дифузној светлости (ако је термостат на дневној светлости).

За испитивање клијавости семена узима се обично 4×100 зрна која се одбрајају без пробирања. Проценат се установљава када се добијени бројеви проклијалих зрна од сваке стотине саберу и поделе на четири. У току клијања пребројавање исклијалих зрна врши се два пута. Прво пребројавање зове се у исто време енергија (брзина) клијања. Брзина клијања треба да да код нормалног семена 75% од целокупне клијавости. Брзина клијања варира према врсти семена од 3 дана (цикорија, лан) до 14 дана (ливадњача пољска).

Проценат укупне клијавости према нормама Правилника о контроли семена културних биљака врло је различит код појединих врста семена. Дозвољава се најмањи проценат код разних трава од 45% (код мирисавке - Anthosanthum odoratum до 90%. Код житарица од 80—90% (код кукуруза 80%, овса 90%, јечма и пшенице 95%). Код индустриских биљака од 55% (сунцокрет) до 85%; код поврћа од 24% (лобода) до 100%; код шумског семена од 25 (јела) до 76% и т. д.

Дужина целокупног клијања варира према врсти семена од 6 дана (код кукуруза), 7 дана (код житарица, пасуља), 8 дана (код грашка), 10 дана (код купуса), лупиње, луцерке), 12 дана (код лука, попиног прасета), 14 дана (код вијука - Festuca, енглеског и италијанског рајграса), 16 дана па до 21—28 код трава.

Али има семена која клијају и после пуних 40—60 дана као што је случај код неког коштичавог и шумског семена.

Често се одређује клијавост код ових последњих и пресеком семена (морфолошка метода).

Последњих година све се више ради на томе да се скрати дужина клијања, односно да се изазове семе да што пре проклија. Ово би било од велике практичне вредности. Постоји неколико метода физичких и биохемиских, које су дале донекле задовољавајуће резултате, али не потпуно сигурне.

5) **Апсолутна тежина** (просечна тежина 1000 зрна) семена одређује се на тај начин што се од чистог семена просечног угледа издвоји бар четири групе по 100 зрна или још боље две групе по 1000 зрна. Свака група измери се за себе и тежина 1000 зрна израчуна се помоћу средње вредиости (аритметичким путем). Разлика између два мереља не сме бити већа од 6% за крупнија семена (која мере 1000 зрна преко 25 гр) и 10% за ситнија (која мере 1000 зрна испод 25 гр.).

Просечна тежина 1000 зрна семена у грамовима износи код ових семена: код пшенице 40—50, код ражи 30—40, код јечма 40—55, код овса 30—45, код лана 4—6, код шећ. репе 15—30, код грашка 150—500, код луцерке 2—2 50, црв. детелине 1,75—2,25, код беле детелине 0,60 - 070 гр.

6) **Хектолитарска тежина** означава просечну тежину 1 хектолитра семена мерено помоћу специјалног апарата од 1 литра или $^1/_4$ литра запремине. У трговини се хектолитарска тежина узима нарочито за одређивање квалитета семена житарица. Ово мерило не може бити сасвим поуздано, јер хектолитарска тежина је зависна од много других услова, као од степена влажности, дебљине, дужине, облика, обима, специфичне тежине, процента садржине кошуљице, механичких и коровских примеса и других особина семена.

Према бечким нормама Станице за испитивање

семена, за житарице важе ови узанси за слабо, средње и добро семе:

код пшенице 76, 78, 82
„ овса 38, 43, 48
„ јечма 66, 69, 72

Код ражи хектолитарска тежина од 63 узима се као задовољавајућа. Код других семена долази мање у обзир.

7) **Брашњавост и стаклавост семена** пшенице одређује се помоћу фаринатома (справе за пресек зрна). Узме се 2×100 зрна, пресеку се у фаринатому и одреди проценат брашњавости односно стаклавости. Код јечма се претходно семе потопи у воду и држи 24 часа у поређеном ваздуху, а затим 1 сат у вакуму (јако разређеном ваздуху), па се после тога суши 24 часа и тек онда одређује проценат брашњавости Нешто је неповољнији, али много бржи начин код јечма да се одмах пресеку зрна у фаринатому као код пшенице.

Данас се сматра одређивање брашњавости и стаклавости пшенице и јечма на овај начин да није поуздано. Брашњавост значи већи садржај скроба, а стаклавост већу количину беланчевине и оно се на око на овај начин не мора испољити и онда када ова оцена не би била субјективна Квалитет пшенице како у погледу лепка, протеина, с тиме у вези и пецива вредност брашна данас се сигурније и прецизније одређује фариноrрафрским путем т. ј. помоћу апарата нарочито за то конструисаних.

Исто тако брашњавост односно стаклавост пшенице може бити врло различита у зависности и од врсте, сорте, а исто тако могу у многоме утицати и клијавост прилике.

За пиварски јечам на пример, по нашем Правилнику узимају се ове процене.

% воде	хект. теж. у кгр.	Апс. т. у гр. (100 зрна)	% нечистоће	% одпад. (сит. зрна)	% енер. клијања	% клијања	% бразић
3—15	67—72	35—45	0—0,5	0—5	90—95	90-100	70-100

% сирова протеина	% сир. прот. у плевама
8—11	8—10

8) **Садржај воде у семену** означава да ли је неко семе довољно суво или не. При високом садржају воде у семену настају бактериска и гљивична оболења-трулења. Исто тако % воде зависи од зрелости семена приликом жетве и чувања. Суво семе има обично 10—15% воде. Код кукуруза се сматра довољно суво семе са 12%, а код семена уљаних биљака 8—10% воде. Има ли семе 16—20% воде брзо се квари и није подесно за чување. Преко 20% воде семе већ набубри и не може се млети.

Садржај воде у семену одређује се загревањем на сталној температури од 103° С за 5 часова. После овог времена суши се у егзикатору и након тога измери.

9) **Садржај сировог протеина** се обично одређује код пиварског јечма и он треба да буде 8—11%.

10) **Садржај плевица** служи као нарочити знак за процену јечма и овса, јер ове плевице утичу на тежину и тим самим смањују вредност семену.

Остала испитивања не долазе често у обзир, те нас овде мање интересују.

Према Правилнику допушта се и оснивање „уговорних семенарница" које закључују уговор са једним нашим државним контролним заводом. Овакав уговор могу закључити пољопривредна удружења, друштва, задруге и радње са семеном, а обавезују се на специјалну контролу семена и јамче недокнадом штете за квалитет семена у колико не одговара Правилнику.

Ако се накнадном анализом семена утврди да

исто не одговара Правилнику, контролни заводи ће израчунати оштету коју треба продавац да надокнади купцу. У случају када разлика од просечне вредности није већа од 7% за чистоћу и 10% за клијавост за семе купљано код „уговорних семенарница", продавац накнађује разлику купцу. Исто тако и за семе код других продаваца ако разлика није већа од 2% за чистоћу и 5% за клијавост. Ако је семе исправно т. ј. задовољава минималне норме Правилника а продавац је јамчио већу вредност семена онда контролни заводи израчунавају накнаду, ако се купац и продавац сложе или ако се то захтева од судских власти. И купац и продавац могу тражити да се семе испита још једном у неком контролном заводу али резултат који је повољнији обавезан је за купца као и за продавца.

„Уговорне семенарнице" су обавезне надокнадити оштету купцу без обзира да ли он што тражи или не. Ако купац који је купио семе код неуговорних продаваца не пошаље исто на испитивање у року од 8 дана по пријему семена — губи право на накнаду штете, а исто тако губи право, ако у року од 8 дана по пријему извешћа о анализи семена не тражи накнаду од продавца.

Оштета за претрпљену штету може се извршити у новцу или у одговарајућој количини семена исте врсте. У случају ако је израчуната накнада већа од 10% од продајне цене продавац мора примити обавезно семе натраг.

Код семена сточне и шећерне репе накнада се израчунава тако, да за сваки % одступања од минималних норми у Правилнику рачуна се за нечистоћу до 2%, 1% од продајне цене, за нечистоћу од 2—7%, од продајне цене.

За клијавост се рачуна код репе накнада за сваки % оступања од минималних норми до 5%, 2% продајне цене и од 5—10%, 5% продајне цене.

Исто тако за штуро и ситно семе и садржај воде предвиђене су Правилником накнаде од стране продавца.

III Таксе за анализе семена.

У вези чл. 8 Закона о контроли семена културних биљака предвиђене су таксе за сва лабораториска испитивања као и за огледе у пољу у случају потребе за идентичност и порекло.

Висина таксе зависи: од крупноће семена, дужине клијања и броја разних одређивања. Тако за чистоћу ситног семена наплаћује се 2.— динара по врећи, за крупно 1.— динар, док специјално за травно семе 3.— динара.

Семе конопље и ситније од овога сматра се да је „ситно“, а сва крупнија семена сматрају се као „крупна“. Разна семена имају и различиту дужину клијања, па према томе се и наплаћује клијавост. Код семена трава, коштичавог воћа и шумског семена, више се наплаћује него код семена цереалија и детелина. Нека семена захтевају и специјална испитивања и пломбирања што поскупљава таксу за анализу ка нпр. испитивање вилине косице код детелинског семена, код мака испитивање бунике итд.

Да би прегледније изложили наплате такса за појединa испитивања разних врста семена културних биљака дајемо табелу израчунатих такса. За нека семена у Правилнику нису дате норме према којима би се предвиђале таксе, па је то остављено контролним заводима да сами одреде висину таксе према дужини клијања семена и другим моментима из праксе. Такав је случај у главном са семеном цвећа, воћногкоштичавог семена, сезама, суданске траве, рицинуса.

Редни Број	ВРСТА СЕМЕНА	идентичност	порекло	чистоћа	клијавост	вилина косица	буквица	фит. прег.	пломбирање	свега по врсти динара
1	пшеница, раж, овас, кукуруз	2.—	3.—	1.—	3.—					9.—
2	јечам	2.—	3.—	1.—	3.—			3.—		12.—
3	луцерка црвена, барска-хмељаста, инк. бела детелина, белодун.	2.—	3.—	2.—	3.—	2.—			2.—	14.—
4	звездан, серадела	2.—	3.—	2.—	5.—	2.—			2.—	16.—
5	еспарзета (турска детелина)	2.—	3.—	1.—	5.—	2.—			2.—	15.—
6	све траве осим ливадњаче пољске и ливадњаче обичне	2.—	3.—	3.—	5.—					13.—
7	попино прасе (Phleum pratense)	2.—	3.—	3.—	5.—	2.—			2.—	17.—
8	ливадњача пољска и обична	2.—	3.—	3.—	10.—					18.—
9	Репа угарњача, бела слачица; лан, уљана реп., дуван, сезам	2.—	3.—	2.—	3.—					10.—
10	хељда, вучјак бели, вучјак модри, жути; грашак, соја, боб, грахорица обична, маљава., сунцокрет	2.—	3.—	1.—	3.—					9.—
11	грахорка Lathyrus, шећерна, сточна репа, рицинус.	2.—	3.—	1.—	5.—					11.—
12	мак	2.—	3.—	2.—	5.—		1.—			13.—

Редни Број	ВРСТА СЕМЕНА	идентичност	порекло	чистоћа	клијавост	вилина косица	буника	фит. прег.	пломбирање	свега по вр. динара
13	конопља просо, сирак, мухар, суданска трава, цикорија, цвеће	2.—	3 —	2.—	5.—					12.—
14	пелин карфиол, купус, келераба, кељ, салата, ротквица	2.—	3 —	2.—	3.—					10.—
15	Сочиво, грашак, пасуљ,	2.—	3.—	1.—	3.—					9.—
16	црни лук, празилук, копар, целер, паприка ким, краст артичока, мрква, морач, паштр., першун, анис, киселак, спанаћ, парадајс, цвек.	2 —	3.—	2.—	5.—					12 —
17	наут, бундеве	2 —	3.—	1.—	5 —					11.—
18	шпаргла, лобада	2 —	3.—	2.—	10.—					17.—
19	багрен	2.—	3.—	1.—	3.—					9.—
20	млеч, бели јасен, гледичија, тиса, брест	2.—	3.—	1.—	5.—					11.—
21	црна јова, бела јова, бреза, црни бор, храст, воће	2.—	3.—	2.—	10 —					17.—
22	јела, граб, смрча, планински бор, бели бор, амерички бор,	2 —	3.—	1.—	10.—					16.—

Укупна сума на крају тебеле значи износ такса по 1 врећи, омоту, кеси или ма каквом колету само да је пошиљка семена преко 100 грама. У рачунању стању рачуна се врећа 75 кг. Такса за фитопотолошки преглед јечма наплаћује се ради испитивања присутности гљивице - Fusarum roseum. За испитивање идентичности

у пољу 12.— дин, а исто толико и за испитивање порекла у пољу.

Код увоза семена луцерке и црвене детелине такса се наплаћује поред 14.— динара како је наведено у редном бр 3 табеле још и за бојење 6.— динара т. ј. свега по врећи 20.— динара. При увозу на име таксе за анализу семена луцерке и црвене детелине, ако је роба потпуно очишћена (чл. 2 Правилника о извозу) такса износи 14.— динара; у противном ако је ово семе у натуралном (неочишћеном стању - чл. 3 Правилника о извозу) онда се такса по врећи наплаћује 5.— динара. Половину такса осим пломбирања плаћају пољопр. (господ. и кметијска) друштва и подружине, земљорад. задруге и њихови чланови (в. одељак VIII Правилника.)

Пре неколико година приходи су на име такса за анализу семена културних биљака износили на милоне динара. Данас су ове таксе код нас подбациле углавном из два разлога: због ограниченог увоза и због ступања на снагу међународних правила о контроли семена од 1932 године, по којима пошиљке семена са уредним међународним цертификатима не подлежу анализи и наплати таксе од стране држ. пољопривредних огледних и контролних станица.

Ing. **Влад П. Мартиновић**

Селекционисани квасац и његова практична примена у винарству

Алкохолним врењем називамо разлагање шећера у шири, под утицајем извесних микроорганизама, на алкохол и угљендиоксид. Поред алкохола образују се и неки узгредни производи, као глицерин, ћилибарна киселина и др. Ови микроорганизми, гљивице врења, који играју главну улогу при претварању шире у вино, налазе се у природи, а поглавито у виноградарском земљишту, те се одатле када грожђе почиње да зри, под утицајем кише, ветра, са прашином или помоћу

животиња а поглавито инсеката. преносе на грожђе а одатле долазе у ширу-мошт. Са овим гљивицама долазе и други микроорганизми у ширу и доцније у вино; ти стални пратиоци врелних гљивица су на пр. разне плеснибуђи, вински цвет, шиљасти квасац, сирћетне, манитне, млечно-киселе и друге бактерије. Сви ови микроорганизми у извесним приликама могу да надвладају племенити квасац, да га спрече у раду и дају вину рђав мирис и укус,

Показало се да количина алкохола коју квасац може да створи у шири јако варира; креће се од 5—18 Vol $_0/^0$ и да стоји у вези са многим факторима, као што су температура, концентрација шећера у шири, хранљиви састојци и друго. Показало се да се различите расе врелних гљивица разликују међусобом у читавом низу својих особина, што је нарочито важно за практично винарство. Са открићем вредности појединих врста квасца, указала се потреба да се одаберу они најбољи и тако чисти додаду шири, како би се добило вино бољег мириса и укуса, а које одговара дотичним сортама, положају и поднебљу виногорја. У почетку се мислило да гљивице са чувених виногорја, издвојене са појединих квалитетних сората грожђа, могу створити из обичне шире са лошијих положаја вино које би одговарало квалитету финих сората са чувених виногорја. То се показало као погрешно, јер квалитет вина, ма да у многоме зависи од рада гљивица, зависи више од сорте грожђа, земљишта, виногорја и т. д. Али је стварна чињеница да се употребом селекционисаних гљивица, уз повољне услове, врши најбоље претварање шећера у алкохол, потискују штетни пратиоци квасца у шири и утиче да се у вину изразе све оне особине које су везане за сорту грожђа, земљиште и поднебље. Услед природног одабирања гљивице се прилагођавају шири свога виногорја, те је ради тога за препоруку ширу подврћи врењу са гљивицама истог виногорја.

Затим напредак у винарској пракси учињен је применом селекционисаног квасца. Приликом сваке бербе, као што је напоменуто, долази у ширу велики

број штетних микроорганизама, који могу сузбити у раду племенити квасац. Да би се рад ових штетних пратиоца отстранио, употребљава се с успехом сумпор диоксид у вези селекционисаним квасцем.

У многим напредним земљама, где је виноградарство, односно подрумарство на високом ступњу, не може се замислити подрумарење без селекционисаног квасца. Постоје читаве лабараторије у којима се гаји и селекционише квасац из појединих виногорја и тако селекционисан пушта у промет. Код нас постоје бактериолошка одељења при енолошким станицама у Вршцу, Загребу, Букову и Марибору, која гаје и селекционишу квасац.

Добре стране употребе селекционисаног квасца су следеће:

1) врење је сигурније и не зависи од случаја, као код природног обичног врења; 2) шира пре преври и вино се раније избистри; 3) квалитет и сазревање вина је боље; 4) вино је сталније, мање подлежи болестима, него ли вина која су сама од себе превирала; 5) квасац утиче довољно и на буке вина и чини да се боље изразе све оне особине које су везане за квалитет сорте грожђа, положаја и земљиште виногорја.

Станице у горе назначеним местима производе и обичан селекционисани квасац издвојен са разних положаја, разних виногорја, као и сулфитни квасац који је навикнут на рад у јаче засумпорисаној шири. Обичан селекционисани квасац употребљава се кад је грожђе здраво, те није потребно вршити јаче сумпорисање, јер исти теже подноси сумпордиоксид. Сулфитни квасац се употребљава у годинама када има много трулог, болесног грожђа те је потребно јаче сумпорисање. Исти је већ у станици при одгајивању навикнут на већу количину сумпордиоксида, те може да обави врење без велике сметње.

Добијена чиста култура у боци налази се у бурном врењу. Оваква боца са културом квасца може се чувати око 10 дана на хладном и мрачном месту. Од ове културе селекционисаног квасца виноградар мора

справити тако звани матични квасац т. ј. треба га размножити према количини шире или кључка која се од бербе очекује.

Са справљањем матичног квасца почиње се 4—8 дана пре бербе. У ту сврху обере се зрело и најздравије грожђе (али не сме бити презрело) и испресује толико шире да би се могло на сваки хектолитар шире или кључка, који се од бербе очекује, додати 1—2 кгр. размноженог селекционисаног квасца. Нпр. ако од бербе очекујемо 100 хектолитара шире или кључка, треба спремити 100—150 литара квасца тј. треба испресовати 100—150 л. шире. Ту ширу треба прокувати у калаисаном казану или емајлираном лонцу, тако да кључа 5 минута, затим се улије у добро очишћено буре, али не и сумпорисано, затвори фатом или врањем за врење и остави да се охлади на 20—24°С. Затим се унесе на топло место где се ложи и дода се култура квасца из боце. Пре него ли се боца отвори, запушач се очисти од прашине влажном крпом натопљеном у алкохолу или у љутој ракији, затим се пробуши шилом или усијаном плетићном иглом. Кад притиска у боци нестане услед тога што је запушач проваљен, уклони се веза на запушачу и овај се опрезно извади, а садржина промућка и улије у буре са широм. Затим се талог у боци истом широм пропере. Буре се опет затвори фатом или врањем за врење. Шира ће за 2—4 дана прећи у бурно врење и квасац је готов за употребу. Ако је берба из кога разлога одложена, онда се квасцу додаје нова шира припремљена, прокувана на горе поменути начин.

Квасац се мора употребити пре почетка врења шире или кључка т. ј. одмах по цеђењу односно муљању и пошто је извршено благо сумпорисање: 5—10 гр. калиумметабисулфита на 100 кгр. Из бурета на славину се наточи потребна количина квасца, и сипа у бачву — кацу: 1—1½ л. на сваки хектолитар шире, кључка, после чега се изврши мешање пумпом или претакањем. Пазити да температура врионице, односно шире не буде испод 18°С. Ако је шира

хладнија онда треба загревати просторију где се врење врши или пак загрејати један део шире до 50°C. у добро калаисаном казану, и додати главној количини док се ова не загреје до потребне топлоте: 18°C.

Кад се жели да спреми матични квасац за јаче сумпорисану ширу, која је добивена од натрулог грожђа, онда се тражи од Енолошке станице т. зв. сулфитни квасац.

Матични квасац и овде справља се на исти начин као и за обично врење, само у нешто већој количини, јер треба на сваки хектолитар шире или кључка додати најмање $1^1/_2$ — 2 л. матичног квасца. Шира-мошт у којој ће се размножавати селекционисани квасац припрема се на исти начин као и за обичан квасац, само се пре додовања културе из боце, шира засумпорише са 10 гр. калиумметабисулфита на хектолитар. После 4—6 дана квасац пређе у бурно врење и онда је готов за употребу. Шира односно кључк се засумпорише са 10—25 гр. калиумметабисулфита по хектолитру па се затим додаје сулфитни матични квасац на исти начин као и код обичног квасца. — После 3—5 дана наступа врење.

Код сулфитног врења треба обратити пажњу на температуру која треба да се креће од 18—25°C. Добро је ширу-мошт проветрити претакањем, нарочито кад шира има високи шећер. Само пазити да се том приликом шира сувише не расхлади.

ing. **Велимир Вучковић**
асистент Енолошке станице, Вршац

Зимско чување лимуна[1])

Да би корист од лимуна била што већа, да би преко лета био здрав и бујан, да би цветао и донео плодове, најважније је његово зимско чување и неговање. Да би се то постигло треба овако поступити.

[1]) Поводом питања Павла Ђукића из Дудовице.

У јесен чим наступи хладно време и престане вегетација биљака лимун треба уносити на место зимовања. Место где се лимун преко зиме чува мора бити суво и светло, а топлота у њему не сме бити мања од 3° нити већа од 7° целзиусови изнад нуле. На таквом месту и под таквом топлотом у зимско доба лимун не губи лишће, нити се пак развија; лимун се тако одмори, сачува снагу па у пролеће кад настане вегетација он цвета обилно и даје много плодова. Међутим кад се лимун у зимско доба држи у мрачном, хладном и влажном месту, опадне му лишће, а то успорава даље развиће лимуна и не даје плодове, јер док истера ново лишће погуби свој род и снагу. Исто тако није добро да лимун презими у топлом месту јер продужава своје развиће, изнури се и у лето кад треба да цвета слабо цвета и мало даје плодова.

Поре овога ваља у зимско доба вршити заливање лимуна са великом пажњом. Тако треба заливати само онда кад је потребно т. ј. треба заливати само толико да лимун одржава живот у миру. Сувишна влага у зимско доба штетна је и први узрок опадању лишћа.

У пролеће кад престане опасност од хладноће и позних мразева и слане износи се напоље. Лимун који се износи из зимовника не мење се одмах на сунце. Прво се држи у неком заклону од сунца и од јачег ваздушног утицаја, па се после износи на сунчано и светло место; на таквом се месту држи преко целог лета, али опет треба да је заклоњен од северних и јаких ветрова, јер је лимун тропска биљка и не подноси оштре промене.

Ако се буде овако поступало са лимуном и сваке друге или треће године буде пресађиван у други већи суд и замењивана земља нарочите смесе, увек ће се имати здрав и бујан лимун, који добро цвета и даје плодове.

Милорад П. Зечевић

Оснивање пољопр. омладинских дружина пољопр. књижница и читаоница и рад њихов у васпитно-пропагандистичком правцу на селу

Одмах после рата Српско Пољопривредно друштво повело је акцију за оснивање дечјих пољопривредних клубова по узору како се то ради у Сједињеним Америчким државама и за кратко време у нашој држави у појединим срезовима основан је приличан број ових установа по нарочито израђеним правилима за рад тих установа.

Те ново основане дечје установе (пољопривредни клубови) радили су добро и у своме раду показале добре резултате, благодарећи њиховим вредним вођама: учитељима, свештеницима и економима. Тај рад у дечјим пољопривредним клубовима трајао је кратко време па је у већини места престајао радити док најзад није сасвим ликвидиран. Као главни узрок је томе чести премештаји учитеља свештеника и економа који су били и вође тих клубова.

Да је овај рад дечјих пољопривредних клубова био од користи нарочито за сеоску омладину која после свршене основне школе остаје код својих кућа, и која је тиме остављена сама себи тако рећи неорганизована; увидело је се одмах, и зато је Српско Пољопривредно друштво у Београду израдило нова правила за оснивање ових дечјих пољопривредних установа на широј основи и са називом „Дечје Омладинске пољопривредне дружине. Да би та и тако организована сеоска омладини у ове омладинске пољопривредне дружине, имала увек при себи и разних стручних књига и часописа, уз омладинске дружине као саставни део истих оснива се и пољопривредна књижница и читаоница.

У погледу рада и оснивања ових установа сеоске основне школе са њеним учитељима могле би доста допринети да се убрза рад на оснивању ових установа и да се сва сеоска омладина која после свршене основне школе остаје код својих кућа, удружи у ове пољопривредне дружине.

Рад учитеља у сеоским основним школама не би требало да се само ограничава на оне ђаке који похађају школу, већ је потребно да се утицај школе и учитеља прошири и ван школе у непосредној околини дотичне општине која школу издржава. Утицај учитеља треба да се осећа нарочито на оне ђаке који су по завршеној основној школи враћају својим кућама и који улазе у радни живот на селу. Увиђа се да основна школа на селу као једна друштвена установа не треба да буде изолована, без везе са друштвом у чијој се средини налази и да учитељ треба јаче да се заинтересује за рад и живот својих ђака ван школе, и да их упућује, и надгледа и учи пословима који ће бити њихова будућа професија, да их детаљније упознаје са ширим идеалима сеоског живота, како би од њих створили што боље и активније будуће пољопривреднике.

Зна се да на сеоској омладини остаје и сеоски свет; да се преко ње може лакше спроводити сва корисна пољопривредна пропаганда него преко родитеља.

Исто тако ни старе штетне традиције које се још и данас марљиво чувају код пољопривредника не могу се отклонити нити искоренити друкчије него само припремањем и стварањем нових генерација које ће старе заменити.

Деца која остају на селу по завршетку основне школе,

одају се пољопривредној пракси, раде на имању својих родитеља. Та деца која остају на имању својих родитеља потпуно су остављена сама себи. Основна школа треба да има јаче везе са окозином, она треба да постане један пољопривредни центар, за целу општину као што је у неким напредним државама, а и учитељи да се јаче старају о припреми за живот у будућности некадашњих својих ђака. Услед слабог мешања са осталом децом у истој општини па и у истом селу сеоска деца по изласку из школе остају скоро изолована. Услед слабод читања и писања она скоро заборављају оно што су у школи научили.

Прикупити сеоску децу која су свршила основну школу, организовати их у пољопривредна удружења, усађивати и развијати, код њих моралне и социјалне врлине, учити их и упућивати их у пољопривредне послове, који ће бити у будућности њихова главна професија и створити од њих добре пољопривреднике, који ће се моћи на сами себе ослонити; то је доиста један тежак али користан и благодаран посао, како с пољопривредно-просветног, тако и са друштвено социјалног гледишта.

Са тим тако створеним дечјим пољопривредним удружењима могли би лакше придобити наше пољопривреднике за напредније идеје и јачу међусобну сарадњу на унапређењу пољске привреде. Помоћу и преко њих могле би се лакше организовати групе пољопривредника на које би се наслањали и са којима би радили на пољопривредној пропаганди међу пољопривредницима. Тако би се постепено заснивало васпитно-пропагандистичке организације које би биле од велике важности по сам напредак пољопривредника и пољске привреде у једном месту.

Таква једна пропаганда довела би до јачег међусобног зближења, и задруге и задружне организације у таквој једној средини нашле би много бољег терена за свој рад и развиће.

Држава је у нас после рата у много прилика помагала пољопривредника у снабдевању стоком, справама, и семеном али подела те помоћи није вршена увек рационално ни правилно; већ је се са том поделом помоћи појединцима уз припомоћ партијске борбе и подвојености стварала завада, омраза, пакост и злоба код пољопривредника. Подела те помоћи једним делом преко деце овако удружена у пољопривредна удружења а у другом делу преко разних пољопривредних установа изазвала би много мање трвења и незадовољства код појединаца него ли непосредна дооба земљорадницима. На тај начин јаче би се утицало да се већи број деце уписује у дечја омладинска пољопривредна удружења, и да се њихова акција у народу знатно појача и да се та удружења што боље учврсте.

Основна школа на селу може подићи себи најбољи глас;

стећи највише угледа и бити од велике користи народу ако прошири свој рад и ван школе, учионице и ако се у том раду дотакне и економских интереса деце и њихових родитеља.

То што важи за сеоску основну школу; важи и за сеоску цркву, јер кад народ види да се учитељ и свештеник интересују за његов економски напредак, онда је и он расположен да прими и друго што се може за њега учинити. Са дечјим омладинским пољопривредним дружинама стоји у вези та економска страна; у њима леже ти економски интереси који треба да привуку пажњу једног сеоског учитеља и свештеника и да их покрену на користан и плодан рад.

С друге стране веза између економа, учитеља, и свештеника који би се нашли на једном истом плодном раду, на спремању сеоске омладине за њен будући рад и живот на селу, била би такође тешња, те би и резултат рада и сарадња тих тријух фактора на земљорадничком просвећивању и економском јачању нашег народа био осетно јачи.

Те би установе допринозиле стварању ваљане сеоске омладине и напретку на селу.

Мих. Жујовић
пољопр. референт. Свилајнац

Како сејеш тако жњеш!

ПОЉОПРИВРЕДНИЦИ! Употребљавајте за дезинфекцију — запрашивање семена свих врста житарица **најбоље домаће сретство**

ПОРЗОЛ

јер тада нећете имати главнице у житу.
Употреба једноставна и јевтина.
Производи: „БИЉАНА" А. Д. Београд, Прешернова бр. 14.
Самопродаја за Подружине: Српско пољопривредно друштво Београд, Немањина бр. 15.

Сок од грожђа (мошт)

може свако на најједноставнији начин трајно спремити са конзервирајућим потпуно нешкодљивим средством

НИПАКОМБИНОМ

чија је употреба дозвољена по Министарству за Соц. политику и Народно здравље, решењем од 25. фебруара о. г. Сбр. 5617.

Поближе упуте даје:
„Радиосан", Загреб, Дукљанинова ул. 1.
Главно складиште за „ЈУГОСЛАВИЈУ"

Штампарија М. Цветковића, Београд. — Војводе Гаигора 62.
Телефон 23-178.

Универзитетска Библиотека Београд

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ.

Бр. 21. Београд, 1 НОВЕМБАР 1935 год. Год. 62

ПОД ПОКРОВИТЕЉСТВОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА II.

ТЕЖАК

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА
ОСНОВАН 1869 ГОД.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. Д-р. Т. МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32

УРЕДНИК
Д-р. МЛАДЕН ЈОСИФОВИЋ
Јаворска ул. бр. 7

Садржај:

Dr. *Вел. Н. Стојковић.* — Чување јабука и крушака у сило-има (траповима).

Ing. *Ђорђе А. Вакањац.* — Узроци овогодишње суше и борба против ње.

Dr. *П. Вукасовић.* — О новој штитастој ваши.

Ing. *Живојин Тешић.* Јесења и зимска нега воћака.

Наталија Ђуровић. — Конзервисање и прерада воћака из домаћинства.

Рад. Поповић. — Течај о сузбијању штеточина и болести на пољопривредним биљкама у селу Триброде.

Рад друштва и његових подружина.

Огласни део.

Уредништво Немањина ул. 15. — Рукописи се не враћају. — Излази двапут месечно
Годишња претплата Дин. 30 а за ђаке и војнике Дин. 15. — Чековни рачун 50350—
Телефон Српског пољопривредног друштва. канцеларија 20-302, магацин 27-702

Чување јабука и крушака у сило-има (траповима)

Јабуке и крушке намењене потрошњи у свежем стању чувају се обично у одајама, воћарницима који се за ту сврху или нарочито направе или се пак за њих већ постојеће зграде на имању искористе. *) Међутим ако се такве зграде из буди којих разлога не могу направити нити која постојећа зграда на имању за ту сврху преудесити, јабуке и крушке могу се доста дуго чувати у сило-има, односно траповима у земљи или песку. Ово воће за време чувања дише, то јест упија кисеоник из ваздуха а испушта угљен диоксид. Кад се оно чува у каквој обичној одаји оно се, будући у непосредном додиру с ваздухом и изложено променама температуре и влажности доста брзо троши, смежурава па и квари после извесног времена. Међутим кад се чува воће у сило-у или трапу или у опште у земљи, оно није у непосредном додиру са ваздухом, те спорије дише, а промене температуре и влажности су ту знатно слабије, те оно може остати свеже и после доста дугог времена. Воће у сило-у или трапу не може се контролисати као у обичном воћарнику али се у њему болести не могу због релативно ниске температуре и ограниченог приступа ваздуха тако лако и брзо ширити нарочито ако су плодови претходно марљиво пребрани и у сило-у или трапу одвојени један од другог. У сило-има, односно траповима јабуке и крушке се могу чувати на разне начине: у слами, у бурадима и сандуцима под земљом и најзад у песку.

1. Чување јабука и крушака у слами.

Многи од наших произвођача чувају своје јабуке у великим кацама чије дуварове обложе изнутра сламом. Каце се обично чувају у каквој качари или подруму. Тај начин чувања није рђав; али да би се јабуке

*) Види Тежак од 1 септембра т. г.

мање кваре корисно би било да се поред строгог подвајања здравих од нездравих плодова и један слој јабука од другог, односно један ред јабука од другог одваја слојем сламе, што се обично не чини.

Кад се нема каца (или бачва) или кад се има већа количина јабука за чување, оне се могу оставити напољу у слами и то на овај начин.

Изабрати у дворишту (или испод какве настрешице или у самом воћњаку) суво и оцедно место, скинути један танак површни слој земље с травом, и онда ископати јаму која не треба да је много дубока. По дну тако направљене јаме разастрети мало сувог ситног грања, па преко њега разастрети један слој суве здраве (неубуђале) сламе или сувог лишћа од папрати од 8—10 см. дебљине. На овом слоју сламе треба поређати (један ред) претходно одабране и здраве јабуке или крушке (а све нагњечене, труле и укварене плодове одбацити), но тако да се плод с плодом не додирује (сл. 1) Кад се тако направи један слој јабука, онда се он покрије једним слојем суве сламе (или сувог лишћа) па се преко овога направи други ред јабука (или крушака) но тако да плод од плода буде одвојен; затим се преко овог слоја простре један слој сламе, па опет разреди један слој јабука или крушака итд. Тако се изради сило од сламе и јабука, коме се да облик купе, чија висина од основице до врха не треба да је већа од 1.5 до 2 метра. Тако сложене јабуке обложе се бочно свуда унаоколо слојем сламе исте дебљине као и при основи па се преко ове набаци један слој земље од око 30 до 40 см. дебљине према мањој или већој опасности од мразева. Да би се осигурало проветравање јабука при врху купе треба направити од сламе једну врсту одводника, који пролази кроз набацану земљу и који се одозго може покрити каквом даском, па ову притиснути каменом да вода не би улазила у сило. Или се може направити и нарочити спроводник од дасака и наместити на начин како је то мало даље речено код чувања јабука у бурадима и сандуцима под земљом. Унаоколо тако израђеног сило-а

направити један канал за одвођење воде која има да отиче падом земљишта.

Сл 1. Сило од сламе за чување јабука и крушака.

У овако награђеном сило у са наизменичним слојевима воћа и сламе где се плодови не додирују могу се и фине аталске сорте јабука и крушака чувати под погодбом да је ово воће обавијено довољно дебелим слојем сламе како не би привукло мирис од земље. Чим се сило отвори, он постаје подложан утицају спољне температуре, те се морају све јабуке потрошити, продати, јер се у отвореном сило-у не могу дуго чувати. Кад се имају веће количине јабука да чувају препоручљиво је да се прави већи број мањих сило-а јер у том случају, кад се један сило отвори и воће из њега извади, други се и не морају кварити. Исто тако ако се имају разне сорте јабука или крушака оне се могу посебно издвојити и свако у засебном сило-у чувати.

2. Чување јабука и крушака у бурадима или сандуцима под земљом.

Изабрати за ту сврху суво и опедно место, па са травом одбацити горњи површни танак слој земље и онда у земљи ископати толику рупу да половина бурета (које може бити и од јеловог, смрчевог или буковог дрвета) или сандука лежи у земљи. Тако направљену рупу — према величини бурета или сандука обложити са мало сламе или сувог лишћа, да из земље не би влага продрла до дуга односно да-

сака и одатле до јабука, односно крушака у овом посуђу. Ако је земља сува, могу се јабуке или крушке унети непосредно у буре или сандук, а ако пак има бојазни од влаге, онда се ово посуђе обложи изнутра са мало сламе па се онда уноси поменуто воће у њега. Како се у бурадима и сандуцима воће не може надгледати, то при пуњењу овог посуђа одбацити све укварене натруле, нагњечене и гњиле плодове јер они могу, чак и у малом броју, искварити велики део здравих и добрих плодова. Да би се пак воће могло из бурета или сандука лакше извлачити с преда се од данцета бурета или сандука направе вратанца, која се такође обложе сламом. Тако спремљено и напуњено буре или сандук наместити у ископану и обложену рупу усправно (а може и водоравно, кад је у питању мања количина односно мање буре или сандук) тако да оно, као што је горе речено, до половине лежи у земљи. Другу половину бурета односно сандука такође обложити с поља са мало сламе па преко ове набацати један слој земље од 30—45 см. (према мањој или већој бојазни од мразева). Од те земље направити одозго кров на две воде да би се киша лакше могла десно и лево сливати. Ако би било бојазни од јачих мразева може се поврх земље набацати одозго још и један слој сувог лишћа или сламе. У осталом ако би температура сишла на 1° до 2° степана испод нуле у буретy или сандуку, што се ретко може десити, нема опасности да ће јабуке премрзнути.

Сл. 2. Чување јабука и крушака у бурадима под земљом.

Ако јабуке треба да остану дуже времена у земљи, и ако су судови: бурад или сандуци повећи, па би могла наступити бојазан од загревања—од топлоте

коју воће испушта приликом дисања — треба над сваким судом направити један спроводник за одвођење унутрашњег загрејаног ваздуха напоље. Тај се спроводник прави од четири укованих дасака или још боље од два шупља оквира од којих један дође на врху а други на дну спроводника а за које се споља укују летвице тако да се оне не додирују. Тако направљен спроводник долази доњим крајем у додир с воћем, или се ако је направљен од летава спусти до средине бурета или сандука са воћем, а горњим крајем излази изван земље за 40 до 50 см. На доњем делу спроводника, који долази у додир с воћем наместити једну мрежу од жица те да се разне штеточине-глодари, које могу ући одозго не би увукле између воћа у буре, односно сандуку. На врху спроводника, који лежи над земљом помоћу дашчица направити кров на две воде да киша и снег не би улазили у спроводник и не би допирали до воћа.

Помоћу буради и сандука могу се и сорте јабука и крушака подвајати тако да у сваком суду буде само по једна одређена сорта. Кад се које буре или сандук отвори треба све јабуке повадити, те да се остатак не би покварио. Међутим могу се јабуке из тог посуђа делимично вадити, али само после сваког вођења треба буре или сандук поново пажљиво покрити најпре сламом па онда земљом.

У бурадима и сандуцима у земљи могу се јабуке дуго времена очувати у добром стању и свежа кожица им остаје напрегнута и сјајна а месо сочно јер јер је испаравање воде из воћа за време чувања врло ограничено.

3. Чување јабука и крушака у песку.

Јабуке и крушке могу се чувати и утрапљене у песку и то на овај начин.

У каквој одаји под настрешицом, која не прокишњава, изабрати једно место и ту ископати једну рупу, дубоку 50 см. Површина рупе одређује се према количини воћа, које хоће да се чува; али у сваком случају она не треба да је дубља него што

је мало час речено. Кад се тако ископала рупа и из ње избацила земља, спремити толику количину песка да би се та рупа могла њоме напунити. Песак треба да је проветрен и да није влажан. Ако се нема песка, употребити земљу али не ону из рупе, већ је донети са стране, са места које је орано, али није ђубрено. Земља не треба да је ни сувише сува ни сувише влажна: њу треба по могућству и просејати или бар из ње издвојити камење и шљунак, као и све оне материје које лако подлежу распадању.

Кад се тако спремљен песак или земља 5—6 дана проветрили, принети јабуке или крушке које су се пре тога мало провенуле. Јабуке односно крушке могле би се непосредно затрпати — уровити у земљи или песку, али би онда додиром са овим материјама могле изгубити свој фини мирис. С тога треба овако поступити. Потпуно здраве и без мане плодове увити, сваки за себе у хартији па их поређати по слоју песка (или земље који се баци у дно рупе. Тако поређав први слој јабука или крушака покрити одозго слојем песка или земље од 4 см. дебљине, на којим се затим поређа други слој јабука или крушака, увијених у хартију. Тај други слој опет покрити слојем песка од 4 см. па онда поређати трећи слој јабука или крушака увијених у хартију, и одозго га покрити слојем песка. Довољно је тако направити три слоја воћа, јер количина угљеног диоксида која се развија дисањем воћа, у додиру са влагом пење температуру, те воће може прећи у врење. Тако направљена гомила треба да је покривена мало дебљим слојем песка или ако овај није довољно дебео, треба разастрети преко њега један слој сламе или сувог лишћа, како би се одстранио утицај мразева на воће.

Приликом оваког трапљења могу се поједине врсте или сорте воћа лако одвојити и обележити. Да се, пак, тамо где је направљена гомила не би газило чиме би се и утрапљено воће могло повредити, ставити један видан знак или пак то место нечим оградити.

Лошије сорте јабука и крушака као и јабуке

намењене за прераду могу се чувати у трапу (у земљи) на исти начин као и поврће, то јест само споља обавити сламом и то без наизменичних слојева сламе односно песка и редова јабука. Разуме се по себи да се тим начином где се плодови налазе у непосредном додиру један с другим и воће мање проветрава и болести лакше преносе те се и воће теже чува.

Dr. Вел. Н. Стојковић

Узроци овогодишње суше и борба против ње

Узроци суше са гледишта пољопривредне производње зависе од међусобног односа влажности, температуре и испаравања у вези са земљиштем одговарајућег реона. За климатско обележје једног реона у погледу влажности, меродаван је однос који влада између укупне количине водених талога, температуре и испаравања. Тај однос обележава само климу дотичне области као суву или влажну. Када је већа температура, веће је и испаравање и обратно. Када је количина талога већа од самог испаравања, клима је влажна и обратно сува.

Суштина суше састоји се или у општем недостатку или у губитку влаге. Према томе узроци суше могу се сматрати:

1) општи недостатак или мала количина годишњих водених талога уопште.

2) неправилан распоред талога у току годишњих доба.

3) промене температуре и исушивање услед испаравања.

Овде ваља напоменути још да је научним искуством утврђено за Европу да се у њој јавља повремено наизменично ређање сушних и влажних периода, који обухватају време од 34 година. По том рачунању ми бисмо се данас налазили на крају сушне периóде(*). — Општи недостатак водених талога (испод

(*) Поучни подаци по питању суше могу се наћи у књизи: „Борба против суше" од проф. А. М. Стебута и проф. Др. Добр. Тодоровића,— Издање Мин. Пољ. 1923, књига 1.

400 мм.) јавља се обично у нашим сушним реонима: Моравском, Вардарском и Подунавском. Ипак неправилан распоред талога у току појединих месеци је најчешћи и главни узрок суше. Типичан је за наше сушне области летњи период суше у јулу и августу. Тада су најкратичнији дани у погледу влаге за све позне усеве, особито за кукуруз. Практично сама укупна количина воденог талога, није толико важна за биљке и земљиште, колико задржавање саме влаге и њено очување у земљишту. У томе лежи суштина борбе против суше

Ми се можемо и морамо борити против суше. И то на више начина Задржаћемо се на најрационалнијем и за сваког могућем начину — на **обради**. Зна се да од киша које падну један део воде отиче, други испари, а трећи се упија и задржава у земљишту. То је најважнији део влаге. Правилном обрадом се постиже то да се што више прикупи и сачува влаге у земљишту. Обрадом се спречава губитак, испаривање влаге особито после јесењих и пролетњих киша. Борба против суше могућа је још **гајењем оних врста и сората биљака које подносе сушу,** затим специјалним мерама: **наводњава и пошумљавањем.** Наводњовање је скупа техничка радња за коју је потребан построј у облику разних канала за заливање, натапање плављење. Код наводњавања у главном би требало у нашим сушним реонима, а где има довољно извора, воде (реке, језера) да се регулише притицај воде и регулише однос влаге и суше. Прскање код већине усева не би помогло пошто би се стање услед јачег испаравања још више погоршало. Корисно би било оно наводњавање које би обезбедило земљиште влагом бар по дубини орања (до 20 см.). Пошумљавањем пак особито кршних голети повећала би се кишевитост.

За пољопривредну праксу, као што је напред истакнуто ипак најбољи начи борбе против суше јесте обрада и то дубока јесења и пролетња обрада. Пошто највише талога падне у пролеће и јесен, па се тада најбоље прикупљају резерве

влаге за целу годину. **Јесењом обрадом влага се прикупља, а пролетњом обрадом и радом култиватора, прашењем, влага се чува од сувишног испаравања.** Главно је дубоко јесење орање, да би се у растреситој ораници што више прикупило зимске влаге. Често је суша у само пролеће, те настане испаравање, тако да се пораст на пр. кукуруза још пре ницања угуши; па и кад овај израсте ствара се често покорица која омогућује губитак влаге испаравањем. Отуд се препоручује дрљање и рад с култиваторима, што нарочито важи за глиновита земљишта. Сама техника рада при обради мора се управљати према особинама и типу земљишта. Земљишта боље грађе, која садрже благог хумуса и креча, лакше се обрађују, и боље чувају влагу него ли тешка и збијена земљишта.

Од грађе (структуре) земљишта зависе две супротне способности земљишта у погледу влаге: способност земљишта да задржава влагу (водени капацитет) и способност земљишта да пропушта влагу (пробојност). Глиновита земљишта имају већу способност да задржавају влагу док песковита земљишта лакше пропуштају, и слабије задржавају влагу. Отуд најбоље распоређују влагу оно земљиште које има **ситно грудвасту структуру.** Ту повољну грађу даје земљишту један састојак—благи хумус засићен кречом. Овај хумус као неки лепак слепљује честице земљишта. Тако земљиште обично садржи више хранљивих састојака (асимилатива) и довољно влаге за активирање ових. Оно се боље и обрађује. То се јавља код Војвођанских црница (чернозема) У Србији где има више песковитих (подзол) или глиновитих земљишта са мало креча (смоница), услед неповољне грађе земљишта нема правилног регулисања влаге; она су незасићена кречом, садрже кисели хумус. Код њих је обична појава испирање, а тиме и осиромашавање у хранљивим састојцима (асимилативима). Када се јави још и оскудица у влази услед суше, принос потпуно пропада.

Према томе да би се код земљишта јавила по-

вољна грађа, потребно је да оно има довољно благог хумуса. Овај се добива заоравањем стрњике и биљних коренова, затим уношењем стајског ђубрета. А да би се јавило успешно деловање благог хумуса у земљишту потребно је да оно садржи и довољног **креча.**

Лоше последице суше, услед горе поменутих разлога, долази до изражаја баш код зелљишта у Србији. Ово се још појачава неразумном и недовољном обрадом и слабим ђубрењем. Стога се препоручује **да се баш земљишта са неповољном грађом морају поправљати, боље обрађивати и више ђубрити него ли земљишта у Војводини.** Док ми видимо сасвим обрнуто. О томе пољопривредници треба да воде рачуна.

Инж. агр. **Ђорђе А. Вакањац**

О новој штитастој ваши

О новој штеточини воћака ђозевској ваши, већ је било говора и у Тежаку и у календару нашег Друштва и судећи по питањима, примљеним са разних страна, пажња наших чланова воћара већ је довољно пробуђена. Из појединих подружина (Г. Топлица, Ракари-Мионица итд.) достављени су Друштву чак и примерци шљивове коре, заражене од разних штитастих вашију, с молбом да се прегледају и утврди да није у питању нова и опасна штитаста ваш.

Иако све ово показује да су многи воћари схватили као што треба нову опасност која прети решено је ипак на последњој седници Друштва да се наши чланови наново позову да о новој штеточини поведу најстрожијег рачуна. Нарочито сада јер се приближава време сађења воћака, а зараженим садницама штеточина се најлакше и најбрже може унети у воћњак и једна заражена садница може бити узрок несреће за цео крај.

Министарство Пољопривреде најстрожије је забранило да се из крајева преко, т. ј. северно од Дунава и Драве, који су оглашени као заражени, извозе воћне саднице за остале крајеве земље. Али сви ми знамо како мало поштујемо и испуњавамо наређења, макар она била и најкориснија те тако и сада велики број садница кријумчари се преко Дунава и разноси по целој земљи и покрај свих надзора власти. и

услед нехата, глупости и личне користи, шири се зараза по целој земљи а шта би значила појава нове штитасте ваши у нашим воћарским крајевима не треба ни говорити. Довољно је видети заражене воћке, довољно је видети какве плодове прекривене корама вашију оне дају пре но што угину, па разумети због чега се сан-ҳозевска ваш назива кугом воћака. Где се она једном појави скоро је немогуће задржати њено даље ширење, јер сама прелази са воћке на воћку, јер је разносе други инсекти и животиње, јер је разноси ветар и њоме засејава далеке и широке просторе. А када се томе дада да ваш може да живи на скоро свим воћкама, на многобојном шумском дрвећу и шибљу, да је отпорна спрам зиме и врућине, да има мали број природних непријатеља а да се сама необично брзо множи, лако је разумети да њена појава значи истовремено смрт свих воћњака који се не могу уредно и савесно бранити. Одбрана од ваши састоји се у прскању воћака и бар једно прскање потребно је годишње да би се воћке очувале. Колики ће број воћара моћи то урадити у данашњем времену оскудице, када су цене разних средстава остале скоро исте као и ранијих година благостања?

Немогућност одбране, нарочито старијих воћака, у данашњим приликама свима је сувише јасна да би се о томе требало више говорити. И зато на првом месту треба на сваки начин избећи да се ваш донесе у незаражени крај, да се не унесе у воћњак са зараженим садницама. **Купујте с тога саднице само у расадницима из незаражених крајева,** јужно од Дунава и Драве, а ни у ком случају не чините то од непознатих лица, на вашарима, пијацама итд. ма како вам саднице лепе изгледале.

Али није довољно да сво ви тако поступате. Говорите и свима осталима око себе који нису чланови Друштва, упознајте их са новом штеточином ако већ нису о њој чули, дајте им Тежак и календар да о њој читају. Радећи тако браните себе, јер јавили се у њиховом воћњаку зараза тешко ћете и свој сачувати.

Затим највећу пажњу треба обратити на саднице које су добивене ранијих година из северних крајева наше земље, па ако се на њима примети ма шта сумњивог, одмах се обратити среском пољопривредном референту или управнику најближег расадника. Од највеће је важности да се зараза што пре открије и у свом почетку уништи, те тако сачува цео крај.

Српско пољ. друштво, као и у свим другим случајевима и сада ће потпомоћи своје чланове у колико то може. Сан-ҳозевска штитаста ваш врло је слична са извесним другим, честим а скоро безопасним домаћим штитастим вашима, и нарочито у почетку заразе, док је у малом броју, тешко се од њих разликује. У свим сумњивим случајевима треба

с тога достављати примерке заражених гранчица или коре Друштву, а оно ће **одмах** и на личну адресу, обавестити сваког која је штитаста ваш у питању, те да може што пре предузети мере да се огњиште заразе уништи.

Воћари, велика опасност прети вашим воћњацима и од вас највише зависи да ли ћете се од ње знати сачувати.

Dr. П. **Вукасовић**

Јесења и зимска нега воћака

Није потребно нарочито истицати да наше воћке пате од напада многобројних непријатеља: болести и штеточина и да је њихова заштита скопчана често се великим тешкоћама и трошковима.

Овде желимо да изнесемо значај правилног неговања воћака у вези са успешним сузбијањем тих непријатеља. Јер добром негом многе се штеточине и паразити могу или потпуно отстранити или њихов број свести на безопасну меру.

Изложићемо за сада негу која се има пружити воћњацима јесенас и почетком зиме.

1. Још док лишће није потпуно опало треба запазити сва потпуно **сува стабла** или таква која се ни подмлађивањем не дају повратити па их сасвим ископати из земље. Нарочиту пажњу треба обратити на то да се поваде што боље и све жиле, јер је најчешћи случај да је сушење и наступило због трулења жила. Ако се на тим жилама под кором примете беличасто кучинасте навлаке, онда је то знак да је та воћка страдала од болести трулежавице жила (**Agaricus melleus, Roselinia necatrix**) па их зато што боље повадити и бацити на ватру. Иначе ако остану те болесне жиле у земљи са њих се зараза подземним кончићима шири на здраве жиле суседних воћака. Таква стабла а нарочито отпатке оболелих жила треба одмах извући из воћњака и употребити за гориво. Ако се дебла тих воћака желе искористити за грађу (обично за коље) онда их безусловно треба отесати и скинути кору. Нема већег греха за једног воћара но кад му се нађе преко године по неко осушено дрво у воћњаку. Није ту штета само у томе што оно заузима непотребно простор већ је много већа штета што оно служи као погодна средина за живот многих биљних болести и штеточина, те тиме постаје опасно легло заразе за околне здраве воћке. Као пример само да поменем од штеточина сваком воћару познате сипце, који избуше тако осушена дебла и дебље гране нарочито са јужне стране, а од болести опет добро познате разноврсне печурке, па било око самог дебла на земљи било на самом деблу и

гранама. Са доње стране тих печурака испада ситна прашиница, која није ништа друго до семенчице (споре) за расејавање болести по воћњаку. Код старијих воћака ове болести изазивају редовно стварање дупља унутра стабла и грана.

2. Пошто смо уклонили сва сува дрвета онда са осталих треба скресати све **суве гране** и **гранчице** које исто тако служе као легло разних зараза као и сува стабла. Јер кад се нека гљивица или буба настани једном у некој сувој грани она постепено продире у остале сирове делове, сушећи их мало по мало. И ове скресане делове треба извлачити из воћњака и употребити што пре за гориво. Овде нарочиту пажњу уреба обратити на то да се отсецају до сирових, здравих места и да се ти пресеци на воћкама, особито ако су дебљи, премазују раствором плавог камена и воћарским воском иза тога. Ако се ради тестерицом онда је за препоруку да се пре премазивања пресеци загладе ножем. Сасвим је јасно да ови пресеци представљају отворена врата за многе болести, а нарочито разне трулежнице дрвета (печурке), које се на овај начин увлаче у воћке и упропашћују их. Зато је неопходно поменуто чишћење и премазивање тих рана.

3. Кад је уклоњено све што је суво са једне воћке онда треба са стране добро прегледати њену круну, па из ње повадити све сувишне гране и гранчице а особито оне, које се међусобно укрштају. Ово **прорећивање круне** игра врло важну улогу у здравственом погледу воћке јер се тиме отклања непотребно и штетно стварање озледа на гранама („клање"), кроз које такође продиру многе болести унутра грана. С друге стране код добро прорећених круна, нарочито у доњим деловима, ваздух лакше и брже струји, чиме спречава стварање запара и влаге због испаривања воћке. Отуда се на воћкама са ређим крунама мање јављају и болести, јер се после кише брже исуши унутрашње лишће и плодови. У те разређене круне лакше продире и сунчана светлост, под чијим се утицајем ствара храна у зеленим деловима воћака и од које плодови добијају ону румену боју, нарочито код јабука и крушака. На жалост код већине наших воћара још нема довољног разумевања о значају и користима прорећене круне код воћака, те се и дан дањи још многи скоро боје да осеку и најмању гранчицу из круне само ако је она још сирова. Због тога се ретко уклањају и оне многобројне водопије (јаловаци, шибутови), који иначе преплаве нешто родније воћке, нарочито шљиве.

4. Са овако прорећене воћке треба сада поскидати све оно што је још остало **болесно и непотребно**. Одмах падају у очи заостали болесни **плодови** на појединим гранама. Чим је он остао дуже времена на грани иза бербе знак је да је болестан, јер здрави плодови би и сами дотле опали са грана. У таквим плодовима презимљују разне болести,

које у пролеће поново заражују цветове и плодове, и тако служе као легло заразе за околину. Стога се и они морају сјесени обрати у торбе и одмах бацити у ватру. У овоме се код нас јако много греши. Најчешће се они никако и не дирају са грана или ако се случајно омлате остају на земљи, где опет служе као легло заразе за идућу годину. Само неке од њих, који су нешто сочнији (код шљива кад доцније оболе), поједе стока а остали остају недирнути читаве зиме. Ови су плодови најчешће заражени са познатом сиво пепељастом буђи (**Stromatinia sp**) на разним воћкама. Врло је чест случај да се виде на шљивама слепљене гомилице ситних, сувих, плавичасто сувих плодова, оболелих још рано од ове болести. Исто тако има буђавих, сувих а некад само поцрнелих плодова на гранама јабука и крушака, у којима се такође крије иста болест.

Исто тако падају у очи и заостало **суво лишће**, било у групама или појединачно, на голим гранама воћака. Оно се сасушило и остало на гранама због тога, што је оболело или од неких болести (нпр. на трешњама савијено у трубу, **Gnomonia sp.**) или су пак то гнезда опасних гусеница (глоговац, жутотрба). И у једном и у другом случају то лишће крије у себи преко зиме непријатеље воћака, који ће с пролећа наставити своје штетно дејство. Због тога такво лишће треба такође скидати и бацати у ватру. Ако је обавијена читава грањчица са лишћем паучином онда скинути све скупа и спалити.

Са осталих грана треба даље поскидати и **вештичине метле**, **(Taphrina sp)** које су најчешће на шљивама и трешњама, а одмах падају у очи својим жбунастим изгледом. О њима је било више речи у једном од пролетошњих бројева „Тежака". У неким крајевима има на воћкама и имеле **(Viscum sp)**, које такође треба скидати заједно са оним задебљањем на грани. Разуме се да све ране иза тога треба очистити као што је пре поменуто. Мало пажљивијим прегледањем могу се запазити на гранама и грањчицама и **јаја** неких опасних штеточина, у мањим или већим гомилицама. Тако нпр. јаја штетне кукавичије сузе су сиве боје, поређана око тањих грањчица у облику прстена, док су јаја губара покривена једном жућкастом материјом, те тако личе на печурку труд. Њих такође треба пажљиво скидати и бацати у ватру или премазивати катраном. Познато је исто тако да се на многим воћкама, на разним њиховим деловима, појављују веће или мање ранице, које тешко зарастају. То су најчешће **рак-ране (Nectria sp)**, особито на јабукама, које ако су на деблу или дебљим гранама треба ишчистити до здравог дрвета, па онда премазати раствором плавог камена и залепити воћарским воском. Ако су на тањим гранама боље је уклонити целе гране и спалити. Сличне су и оне испупчене мале ра-

нице на брескама, од којих се много суше гранчице. И те раице изазива једна гљивица **(Glasterosporium sp)**, у којима и презимљује највише, а лети изазива ону познату рупичавост на лишћу, ситније флеке по плодовима и раниче по гранчицама и гранама. Због тога треба што више уклањати ове оболеле гранчице и спаљивати их. Има иначе маса овако сличних оболења, па све такве случајеве у колико је год више могуће удаљивати са воћака.

Најзад са воћака поскадати сву **маховину, лишаје** и стару подлупљену **кору**. Овога је највише по деблу, а ако је воћка више запуштена онда и по гранама (особито код шљива). То су згодна склоништа многих буба и њихових јаја и младунаца. Због тога све то треба пажљиво састругати са воћака помоћу воћарских четки и стругача, прихватити на неку крпу и бацати у ватру.

Из досадашњег излагања се види да се поменути послови јесење неге једне воћке односе само на оне случајеве болести и штеточина, који одмак падају у очи. Али треба уз то знати да многи од непријатеља воћака проводе зиму појединачно и разбацано, те се лако не могу видети и уништити. Ту су разноврсне ваши и њихова јаја, многобројне ситне семенчице (споре) болести итд. Због тога ако желимо да воћку потпуно очистимо од скоро свих њених непријатеља, који зиму проводе на њој, онда после свих наведених радова **треба извршити и једно зимско прскање.**

5. На жалост код нас услед разноврсних узрока **прскања воћака** нису још ушла у редовну негу воћака, што је већ давно учињено код других напреднијих народа. Ово **зимско** прскање треба да дође потпуно чишћење воћака. Само се прскање обавља обично друге половине зиме (бресне треба раније), са јачим чорбама, пошто тада нема на воћкама оних нежних и осетљивих делова (лишће, плодови, зелени ластари), а и непријатељи воћака, које желимо да уништимо, презимљују у добрим заклонима. Треба и за ово користити свако погодно време (тихо, суво, без мраза) па не доцнити много. И ако се штеточине и болести сузбијају различитим срествима ипак ради уштеде у послу данас се истовремено прска против и једних и других, пошто се претходно помешају одговарајућа средства. За ова прскања најбоље употребити 2 - 3% бордовску чорбу у коју на 100 литара додати 7—8 килограма карбокримпа или кога другог воћног карболинеума.

Осим саме воћке, рекли смо треба неговати (обрађивати) и **земљиште** под њом. Тамо проводе зими многи непријатељи воћака, које треба уништити, и уз то побољшати исхрану воћке. Стога у воћњаку треба обављати ове послове:

1. Са површине земљишта треба **покупити** у колико и могуће више опале чврге, **болесне плодове**, **лишће** је

остале отпатке, који падну са воћке приликом извођења поменутих радова, и све одмах спалити. У свима тим деловима се крију већином разне болести и штеточине воћака. Плодови су најчешће оболели од сиве пепељасте буђи (**Stromatinia sp**), чађавих краста. (**Venturia sp**), итд. Али много већи део биљних болести проводи зиму нарочито у опалом лишћу из кога се на пролеће расејавају ситним семенчицама (спорама) на младо лишће, плодове и гранчице. Да поменем само неке од најпознатијих и најопаснијих међу њима. Највећу пажњу заслужује пламењача на шљиви (**Polystigma rubrum**) са добро познатим жућкасто црвенкастим задебљалим флекама на лишћу, које доцније поцрне и у њима на опалом лишћу презими сама болест. Код јабука са лица а крушака са наличја листа су добро познате оне чађаве рапаве флеке (**Venturia sp**), као и на плодовима што су, поред многих других болести на разним воћкама. На ораховом лишћу су исто тако оне мрке флеке (**Gnomonia sp**), које има и на плодовима (мрко сиве тврде флеке) и ластарима. Због свега тога ,,би **скупљање и спаљивање лишћа било од неоцењиве користи.** Разумљиво је да није могуће покупити све лишће испод воћака, али би се ипак код неких то дало у многоме извести, нарочито ако је лишће крупно (нпр. орахово, јабуково и др.) и кад то само земљиште омогућава. За ово би требало искористити децу, а нарочито чобане, који иначе немају много посла у јесен. Има и таквих случајева да се лишће негде и пограбуља и скупи, али се не спаљује већ баца на ђубриште. То је велика грешка јер се тиме само још више потпомаже ширење болести помоћу ђубрета. То се не сме никако више радити.

2. Осим чишћења површине у ову негу спада и **преоравање или прекопавање земљишта** под воћкама. Треба знати да се у земљишту на неколико сантиметара дубине крије велики број штетних буба, тамо презимљују а отуда излазе у току пролећа и лета и причињавају штету разним деловима воћака, највише плодовима. Као најпознатији пример да напоменем само „црва" код јабука, крушака и шљива. Преоравањем се ти младунци избаце на површину земљишта, одакле их многе поједу разне животиње (тице и живина нарочито) или тако незаштићени пропадну од разног невремена. Обично се највише крију испод саме воћкине круне, па ако се још то земљиште добро иситни мотиком, онда се уништава и њихов већи део. Због тога ако се не може преорати цело земљиште у воћњаку или ако су воћке усамљене, онда треба бар прекопати око саме воћке, у колико круна захвата. Има донекле, мада и незнатне користи од преоравања и у томе, што се затрпа већи део оних одпадака у којима презимљују разне болести. У погледу опште неге важна је ова мера, јер се орањем, обично попреко, ствара

могућност за задржавање зимске влаге, што је од нарочите важности у нашим сушним крајевима. Даље од дебла може се орати дубље а испод круне плиће, да би се што мање повређивале жиле (нарочито код шљива) из којих онда избијају многи штетни изданци, а и жиле саме бивају нападнуте од трулежнице. Уједно се може обављати и ђубрење ако треба.

Ето, то су у главном радови које би сваки воћар морао да обави у своме воћњаку, ако жели да има здраве и родне воћке. Сви они не престављају никакву нарочиту тешкоћу, падају у време када су већ завршени важнији пољски радови, те је отуда ово време најбоље искоришћено у раду око воћака. Нешто теже иде под данашњим нашим приликама само извођење оног зимског прскања. Али не постоји никакво оправдање за ниједног воћара ако не обави бар све оне остале послове. Корист је свакако мања но иначе, али зато ипак довољна да сведе штету од воћних непријатеља на малу меру. На крају још једном да подвучемо да поменуте радове мора **да изводе сви воћари, на свима воћкама, и сваке године.** Само се онда може очекивмти потпун успех у раду.

Ing. agr. Живојин Тешић

Конзервисање и прерада воћа

Из домаћинства

Пекмез од шипака. Мера: на 1 кгр. течности ½ кгр. шећера.

Зрелим, одабраним шипцима исеку се крајеви, па се онда перу у више вода. Затим се стављају у чисту шерпу, да се баре, а налију се водом толико, да огрезну у њој. Пошто се мало прохладе, гњече се на ала сито, а затим на сито од длаке.

На процеђени шипак додаје се воде онолико, колико је потребно да се добије густина меда. После овога, течност се мери, па се онда наставља кување. Када је течности за једну трећину мање, додаје се шећер.

Проба, да ли је пекмез куван врши се тако што се врућ, сипа на тацну па ако се ухвати дебела скрама, пошто се охлади, онда је куван. Сипа се затим врућ у загрејане тегле и чува на сухом промајном месту до употребе.

Пекмез од шљива. Шљиве се оперу у више вода, па се из одабраних зрелих поваде коштице. Затим се могу самлети на машини за месо, или се и без тога кувају. За време кувања пекмез се непрестано меша, да не би загорео. Овај

се пекмез може кувати и без шећера, али ко воли слађе, онда нека дода шећер по укусу. Нпр. на 4 кгр. шљива 1 кгр. шећера.

Пекмез је готов, када падају велики комади са варјаче, или када се варјача провуче кроз шерпу, па остане чисто дно.

Од 4 кгр. шљива добија се килограм пекмеза. Пекмез се сипа врућ у загрејане тегле а повезују се, када се ухвати кора и када је хладан. Ако се у великим количинама кува, сипа се у земљане судове — лонце, или сандучиће обложене пергамент хартијом.

Чува се на сувом месту до употребе.

Пекмез од грожђа. Мера: на 1 кгр. процеђеног сока дода се 1 кгр. шећера.

Очисте се зрна од петељака, добро се оперу, па се прогњече на „ала сито", а затим се процеде на сито од длака, како би добили сок без семенака. Добивена количина се измери и одмах се дода шећер. Пекмез се кува на јакој ватри. Да ли је довољно укуван проба се на већ описане начине. Поступак при датом раду је као и код осталих пекмеза.

Овај се пекмез може да кува од белог и црног грожђа. Врло је укусан од свих врста миришљавог грожђа нпр. тамњанике и хамбурга.

Сулц. (желе) од грожђа и киселих јабука. мера 1 кгр. белог грожђа. 1 кгр. киселих јабука, 2 лимуна, 1 кгр. шећера 2 литра воде и $^1/_2$ табле желатина.

Грожђе и јабуке се оперу. Грожђе се ставља са, љуском, семеном и петељком у лонац, а јабуке се неочишћене, са љуском и семеном сасеку, на половине, а ако су велике и на четвртине, овоме се дода исечен цео лимун и 2 литра воде. Лонац се поклопи и кува на јакој ватри. Чим проври промеша се. Дуго не сме да ври, јер изгуби укус, мирис, и не може да се спихтијоше. Кувањем дугим уништава се пектин, материја у воћу, која сулц спихтијоше.

Када се ово укува толико, да остане течности за један литар, што се позна по суду у коме се налази, а и воће се распадне, онда се течност процеди на често сито. На 1 литар дода се сок од једног лимуна и килограм шећера. Све се ово ставља у шерпу и кува на ватри. За време кувања скида се пена, да би се добио сасвим бистар сулц. Он је готов, када се врућ метне на тацну па спихитијоше или када са кашике падају густе и веће капи. Тада се додаје и $^1/_2$ желатина када се раствори скида се пена из сока ако је има. Он се врућ разлива у поквашене модле. Оне су разног облика и пре употребе, држе се пола часа у хладној води.

Сулц се вади из модле тек сутрадан. Танким ножем одвоји се сулц с крајева од модле а затим се преко модле

стави какав раван тањир, тацна или шта друго, па се истовремено преврне модла са подметнутим судом, тако да модла буде одозго на суду. После кратког времена сулц из модле испадне задржавши облик и шаре суда.

До употребе сулц се држи на сухом промајном месту заштићен од прашине.

Сир од грожђа и јабука Мера 1 кгр. шећера, 1 лимун и кувани остаци јабука и грожђа за сулц.

Остаци јабука и грожђа прогнеће на „ала сито. На добивену масу исцеди се сок од лимуна и дода 1 кгр. шећера. Све се то ставља у шерпу на ватру. Кува се 15—20 минута од када прокључа, а затим се скида са ватре и меша варјачом само у једном правцу и на хладном маству, На овај начин се брзо умути. Добро је умућен када падају велики комади са варјаче или када се варјача провуче кроз масу, да се види чисто дно.

Умућени сир се разлива у поквашене, модле које су стајале у хладној води пола часа пре употребе. Вади се сутра дан, на исти начин као и слуц

Чува се на сухом, промајном месту до употребе, заштићен од прашине.

Сир од дуња. Мера: На 1 кгр. очишћених дуња 1 кгр. шећера, један лимун или лимунтус влаичине лешника $1^1/_2$ л воде.

Одаберу се свеже дуње, ољуште се и очисте од семенака Затим се исеку на кришке и ставе у лонац, дода се томе сок од лимуна или лимунтус и $1^1/_2$ л. воде. Ставља се на штедњак и кува се дотле, док дуње потпуно не омекну.

За овим се исцеди сок и дуње се прогњече на „Ала сито".

За време док се дуње скувају припреми се у шерпи шећер за кување. На 1 кгр. шећера дода се $^3/_4$ л. воде. Шећер се кува тако дуго док се не почну већ кристали да стварају. Тада се дода припремљена маса од дуња, и за све време кувања непрестано се меша, да не би загорело. Проба, да ли је скувано, врши се као код и код сира од грожђа и јабука а исто тако и разливање у модле и вађење из њих.

Сулц од дуња и отпадака и киселих јабука. Мера: На 1 кгр. љусака и отпадака од дуња и у колико недостаје до килограиа додати још дуње, затим лимун грумен лимунтуса величине лешаника и $^1/_2$ кгр. шећера.

Јабуке се оперу и исеку заједно са љускама, ставе се у лонац и томе се додају отпаци и исечени лимун и $1^1/_2$ л. воде. Кува се на јакој ватри поклопљено, као год и сулц од грожђа и јабука. Када саври вода у лонцу толико, да буде за 1 литар течности лонац се скине са ватре и сок се процеди прво кроз густо сито. а затим кроз чисту белу танку

крпу, На 1 литар сока, дода се припремљени лимунтус и ½ кгр. шећера.

Понова се кува. Да ли је сок укуван проба се врши на већ изнети начин код сока од грожеа и јабука а исто тако и остали је поступак исти.

Компот од крушака. Мера: На запремину тегле од 1 л. треба и 1 кгр. крушака, један лимун и 300 грама шећера и трушен лиминтуса величине лешника.

Најбоља врста крушака за компот јесте код нас калуђерка. Осим ње може се искорнстити и свака друга крушка, која није тврда нити има у месу стврдних делова, као каменчића. Али мора се пазити да није трула нити оштећена. Тако одабране крушке очисте се од љусака, исеку се на половине или четвртине, ако су крупне. Затим се баре у зашећереној кључаној води са додатком лимунтуса. Крушке се баре према тврдоћи од 5-6-7 минута, управо држе се толико да буду тако мекане да су пријатне за јело. Затим се из кључале воде решеткастом кашиком ваде и стављају у хладну воду, да се освеже. После кратког времена вода се проспе и воће се ређе у искувано стакло. Налије се врућим сирупом и дода се 1—2 кашике лимунова-сока. Затворе се и кувају 10 минута 80° С. Стакла се ваде, кад се вода прохлади, па се прегледају и оставе на сталном промајном месту до употребе.

Компот од дуња. Мера: 1 кгр. дуња, 300 грама шећера, један лимун и лимунтус величине лешника.

Одабране и очишћене дуње исеку се на кришке. Затим се баре у кључаној води са додатком лимунтуса 8—10 минута, што зависи од њихове тврдине. Када су постале мекане, да се не распадају, а да су пријатне за јело, ваде се решеткастом кашиком и стављају у хладну воду. Затим се скува сируп. На 300 гр. шећера ¾ литре воде. Сируп кључа или ври бар 15—20 минута. Затим се дуње сложе у искувано стакло, и наливају се врућим сирупом, па се дода сок од једног лимуна. сируп треба да је изнад дуња за 1—2 см.

Стакла се затварају и кувају 5 минута на 80° С.

Доњи поступак у раду је познат.

Наталија Ђуровић

Течај о сузбијању штеточина и болести на пољопривредним биљкама у селу Трибороде

Среска пољопривредна подружина у Великом Градишту да би међу својим члановима проширила потребна знања о

савременим начинима одбране пољопривредних култура од штеточина и болести, организовала је у напредном селу Трибороде у срезу Рамском низ предавање из ове области пољопривредних знања, а сем тога члановима ће се у току зиме пружити и најнужније поуке о чувању стоке од заразних болести.

На молбу подружине Српско пољопривредно друштво из Београда, упутило је крајем прошлога месеца у Велико Градиште свога члана Управног одбора г. Д-ра Михаила Градојевића, професора Пољопривредно-шумарског факултета, познатог стручњака и практичара у сузбијању штеточина у пољопривреди и шумарству, да на томе течају одржи прво и уводно предавање.

У пространом дворишту основне школе у Трибороду 28 јула т. г. састало се преко 70 домаћина из села Трибороде, Кисиљева, Кусића, Пожежене, Макаца, Загоња и Царевца, који узимају учешћа на течају. Срески пољопривредни референт г. инж. Антон Леухин, у 9 часова пре подне отворио је течај са неколико пригодних речи о циљу и програму течаја поздравио присутне и преставио им изасланика Српског пољопривредног друштва г. Д-ра Градојевића, који је одмах после узео реч.

Праћено са великом пажњом и интересовањем, предавање г. Д-ра Градојевића трајало је пуна три часа. Јасно, разумљиво, народски и занимљиво, предавач је слушаоцима из своје богате ризнице знања дао не мутне теорије и набрајања свију могућих начина борбе против штеточина, што обично створи забуну код слушача, него им је на један необично приступачан и практичан начин говорио о штеточинама. које су ту, у срезу Рамском, које задају муке управо њима, пољопривредницима, и поучио их како ће се у будуће са већим успехом, са најмање труда и трошка моћи борити се против њих. Наиме, дан пре почетка течаја г. Д-р Градојевић је у друштву са секретаром подружине г. Леухином и благајником г. Рајчићем колима обишао неколико околних села око В. Градишта, и лично прегледао здравствено стање пољопривредних култура и у њима учинио стручну констатацију штета од стране најглавнијих штеточина, па се на тај начин цело предавање односило управо само на актуелне објекте за које су сви присутни имали непосредан интерес.

У срезу Рамском ове године на неколико места појавио се у виноградима у штетној мери лептирић звани *грожђани завијач (Oenophthira pilleriana)*, чије су живахне гусенице с пролећа обрстиле прво лишће винове лозе, нарочито прокупац и скадарку. Ентомолошки завод Пољопривредно-шумарског факултета београдског Универзитета узео је у проучавање ову за сада мало познату штеточину наших винограда, који се у јачој мери појавио ове године и у околини Тополе.

Курзистима су показана јајашца овога лептирића, која он сноси по лицу лишћа винове лозе и дата су им упуства како се ова легла проналазе, у које их време треба истраживати и уништавати. Са великим интересовањем разгледана је биолошка збирка у којој су били сређени сви видови овоги лептирића: мужјак, женка, гусенице, лутке и гомилице јаја, оштећено и смотано лишће винове лозе. Детаљније је приказано како се против лептирића и његових гусеница боре француски виноградари, којима овај штеточинац наноси много штете и чијим се искуствима морамо користити у будуће.

За *винову пипу (Otiorrhynchus Ligustici)* која штети лозине пупољке и младо лишће дата су практична упуства како је треба намамљивати под грудве земље око чокота или у импровизоване буболовке, како их треба скупљати и уништавати.

Лозин гундељ или *златарац* како га мештани зову (*Anomata vitis*) летео је ове године у читавим јатима и на много места оштетио лозино лишће по виноградима. Као најефикаснија мера препоручено је скупљање одраслих буба рано у зору када су бубе од ноћне хладноће укочене и мало покретљиве, а што треба сваки сопственик да учини у своме винограду одмах, чим их први пут примети, како би се са уништењем буба спречило и полагање њихових јаја у земљу. Овом једноставном мером очистиће се цео крај и бројно стање златарца свешће се на најмању меру. И против *маказара (Lethrus apterus)* који с пролећа досађује у виноградима, препоручено је механичко скупљање одраслих буба пред вече и зору; помоћу јаркова и арапског начина, стављањем глатког дрвеног или гвозденог котура у подножју чокота да се маказар не би могао попети на лозу.

Неколико домаћина жалило се на црљивост јабука, што је дало повода г. Д-ру Градојевићу да опширније изложи начин живота лептирића *јабучног смотавца (Carpocapsa pomonella)*, чија гусеница изазива црљивост у плодовима. Практично је присутнима показао како се на стабла јабука стављају појасеви за хватање гусеница, од каквог се домаћег материјала праве како се и на ком месту стабла причвршћују, и у које их време треба ставити а када скидати. После датих упутстава многи су изјавили да ће одмах приступити стављању појасева, јер им је једноставност и ефикасност ове мере била одмах јасна и оправдана.

Један од присутних изнео је колику напаст за сва околна села престављају собна мува, и мува пецкара, које су се прекомерно размножиле и тиранишу и људе и стоку. Предавач је одмах прихватио нову дату му тему, и пошто је код ових присутних било расположење да чују коју реч више о томе заједничком злу, то је г. Д-р Градојевић за читавих пола часа продужио своје предавање. Изненађење је

било са све кад су чули, да су сами сељаци фабриканти мува, јер нехигијенским уређењем својих домова, стаја и дворишта пружају најповољније прилике мувама да се размножавају, да их после тога тиранишу и разне болештине преносе. Муве полажу своју пљувке у људске измете, у стајско ђубре, у отпатке хране, коре лубеница и диња и т. д. Дворишта наших сеоских домова не могу се похвалити чистотом и уређеношћу у том погледу. Мало који домаћин да има нужник, ђубришта су отворена, по отпацима хране скупљају се ројеви мува и за муве су наша сеоска дворишта права благодет. Собна мува мада на први поглед изгледа невина животињица, опасан је преносилац многих болести: тифуса, туберкулозе, колере, срдобоље, пролива, шарлаха и др. болести. Мува пецкара која нарочито напада стоку, али и човека исто тако преноси разне заразне болести. Муве слећу на испљувке болесних људи, на измете, одатле са загађеним ножицама слете на сир, на хлеб и друге животне намирнице, које кад се поједу проузрокују болести и т. д. Зато је дужност свакога домаћина првенствено ради себе и своје чељади, а на другом месту ради општег интереса да поведе више рачуна о чистоћи свога дома, дворишта и стаја за стоку, па ће се бројно стање мува и опасности од њих смањити. Како ће то учинити г. Д-р Градојевић је дао кратка, али довољна упуства.

На крају предавања у име свију учесника течаја захвалио се предавачу и Српском пољопривредном друштву г. Драгутин Миљковић, пословођа Земљорадничке виноградарске задруге у Триброду.

Радивоје Поповић
апсолв. студент агрономије
из Кисиљева — В. Градиште

Рад Друштва и његових подружина.

Производња и извоз стоног грожђа у свету и наш положај у том погледу.

У недељу 8 септембра у 18 часова, у сали дома Српског пољопривредног друштва одржао је предавање са горњом темом г. Милорад П. Зечевић.

И раније предавања, која је г. Зечевић одржао на народном универзитету и у сали друштвеног дома, била су лепо излагана и радо слушана, али је ово предавање било и врло интересантно и врло документовано.

Предавање је пропраћено пројекцијама на платну мно-

гобројним сатистичким податцима, који видно и јасно претстављају наш однос и положај према суседима, који нас у производњи и кавалитативно и квантитативно надмашају, а што највише задаје бригу, који нас са главних европских тржишта поразно потискују, ма да услови за производњу код нас нису лошији, а наше саобраћајне прилике су знатно повољније.

Какав је однос и положај наше државе као производјачке и увозничке земље у погледу производње и извоза свежег грожђа према својим најближим суседима види се из следећих таблица.

Извоз свежег грожђа у европске земље у килограмима.

године	Југослав.	Бугарска	Грчка
1927	1,362.414	562.336	— —
1928	1,839.264	952.133	— —
1829	1,820.427	2,112.486	54.399
1930	3,970 630	2,714.150	303.496
1931	2,387.184	3,111.088	548.300
1932	3,123.904	6,333.144	1,139.100
1933	960.939	12,072.030	3,242.318
1934	3,561.239	21,509 230	3,034.800

Учешће Југославије, Бугарске и Грчке у извозу свежег грожђа у поједине европске земље.

Немачка

	1930	1931	1932	1933	1934
	кгр.	кгр.	кгр.	кгр.	кгр.
Југосл.	159.529	266.917	224.637	—	853.314
Бугар.	1,589.600	1,453.900	4,382.900	6,230.600	15,919.726
Грчка	117.600	154.300	181.800	1.522.100	1,915.100
Св. увез.	70,263.500	68,862.000	55,959.200	46,854.000	60,542.126

Аустрија

	1930	1931	1932	1933	1934
Југосл.	3,163.267	1,004.962	1,955.479	438,995	1,687.689
Бугар.	925.100	1,374.300	1,340.180	1,702.300	1,860.700
Грчка	157.400	317.900	643 100	822 500	581.800
Св. увез.	12,503.800	11,798.400	8,274.100	6,196.000	6,518 300

Пољска

	1930	1931	1932	1933	1934
Југосл.	109.217	39.896	327.327	78.190	273.167
Бугар.	—	—	114.600	732.000	1,294.500
Грчка	—	—	—	679.800	537.900
Св. увез	6,629.600	5,210 300	3,262 800	2,963 000	4 611.100

Чехословачка

	1930	1931	1932	1933	1934
Југосл.	267.467	1,031 366	610.642	418.121	707.747
Бугар.	32.200	152 300	300.100	636 000	827.000
Грчка	5.300	71.800	296.600	—	—
Св. увез.	3,299.200	1,938 400	1,641.000	2,240.000	1,934.747

Желети је да наши претставници пољопривредне струке потраже и отклоне узроке, који ометају нашу систематску производњу и правилан и прогресиван напредак у извозу воћа и грожђа.

Б. Н.

Пољопривредни течај при Пољопривредној школи у Пећи

Окружна Пољопривредна подружина у Пећи, организовала је први пољопривредни течај, у времену од 18—25 августа ове год. при овдашњој Пољопр. школи. На овом течају било је стално присутних младића 40, којима је предавано из свих важнијих грана пољске привреде, а које су у Метохији претежно заступљене као: **Воћарство, Ратарство, Сточарство, Живинарство, Млекарство.** О сузбијању биљних болести и штеточина, о сточним заразним болестима, о задругарству у опште. Предавања су у већини извођена са демонстрацијама.

Такође су слушаоци течаја упознати са многим корисним сезонским пољопривредним практичним радовима у пољу, који су обављали са интересовањем, пажњом и вољом. Тако су из воћарства са успехом обучени у калемљењу на очење: будни и спавајући пупољак (окулирање), које су начине калемљења потпуно научили и сами на лицу места демонстративно изводили. Затим су им показани и остали начини калемљења, као: просто спајање, седласто са стране и седласто под кору, о справљању калем-воска, о сађењу и

нези воћних калемова у воћним растилима, као: дрешењу, скидању изданака, пинзирању, образовању круне и прашењу.

Практично им је показано а и на лицу места су изводили размеравање растојања за поједине врсте воћа, сађење и негу воћака на сталном месту у воћњаку, и уништавање и сузбијање болести и штеточина на воћу. Затим говорено им је о важностима класирања и паковања воћа за транспорт извоз; о берби и чувању воћа до продаје, о преради: сушењу, изради пекмеза, јабуковаче, мармеладе и других прерађевина.

Учесници на пољопривредном течају у Пећи

Из ратарства су упознати са производњом пићних биљака, са сетвом пострних усева (кукуруз сачма, репа угарњача и др.), са подизањем и израдом сило јама, о справљању и употреби силаже за исхрану домаће стоке, о сетви и гајењу сточне репе као и трапљењу исте ради чувања за зимску исхрану стоке, о припремању семена озимних усева за јесењу сетву, о угарењу јесењем и зимском дубоком орању и о плодореду у опште, затим о прикупљању и нези стајског ђубрета у вези на подизањем бетонских ђубришта са осочаром.

Из сточарства пак су упознати са исхраном, негом и избором приплодних грла; са мужом крава, прерадом млека, израдом млечних продуката као: павлаке, бутера, меких сирева и друго.

Као што је напред речено на течају је стално било четрдесет младића, међу којима је било половина чланова пољопривредне подружине, и ако се већи број јавио подружина није могла све примити услед недовољних материјал-

них средстава. Младићи су били сакупљени са територије целе Метохије: из среза пећског, ђаковачког и источког. Дакле, одзив је био преко очекивања.

Течајем је руководио г. Милић Јевђовић управник пољопривредне школе и потпретседник подружине, а уз пуну сарадњу и припомоћ г. Вукоја Башчаревића учитеља пољопривреде и благајника пољопривредне подружине, који су на течају држали предавања и изводили демонстрације.

Поред г. г. Јевђовића и Башчаревића на течају су одржали предавања г. Аркадије Бојко срески ветеринар из Пећи и председник надзорног одбора подружине, а затим г. Љубо Лалевић управитељ основне школе и секретар подружине, који је одржао предавање из историје нашег народа.

За припремање овог течаја подружина је из својих средстава дала 1.000.— динара, на име за исхрану и друге потребе на течају, а Српско Пољопривредно Друштво у Београду дало је на име помоћи 700.— динара у поучним пољопривредни књигама и воћарском алату, које су подељене као награде учесницима течаја, на чему Подружина захваљује Друштву.

На крају важно је истаћи, да је овај и ако кратак седмодневни пољ. течај потпуно успео, јер је посећен од довољног броја курзиста и то баш из најзабаченијих крајева Метохије. Примећено је да су слушаоци течаја са највећом пажњом, интересовањем и уредношћу слушали предавања и изводили демострације, из чега се и даде закључити: да они хоће и траже нове начине рада у својим газдинствима и да је код њих створен појам да им је једини спас у рационалној обради земље и рационалном мешовитом газдовању на својим газдинствима; а поглавито у Метохији где има услова за развој свих грана пољске привреде, али на жалост немају никаквог стручног знања, те се с тога још и сада газдује и земља обрађује на најпримитивнији и најстарији начин т. ј. онако како су им још дедови и чукундедови обрађивали земљу.

Дакле да укратко резинирамо: у Метохији су сви услови Богом дани за напредну пољопривреду. Извршено је насељавање, донекле изведена мелиорација и створени услови за наводњавање земљишта, али сада је нужно тим пољопривредно-заосталим насељеницима и домороцима Метохије, дати и наоружати их са бар најпотребнијим пољопривредним знањем за рационалан рад и рационално искоришћење земље и вођење својих газдинстава. А ово се може постићи држањем што чешћих оваквих и сличних, дужих и краћих пољопривредних течајева и предавања, нарочито очигледних и демонстративних, зашта је поред приватне иницијативе потребна и минимална помоћ од државе и бановине, што би било много корисније и боље од досадашње праксе давања

разних и незнатних помоћи у готовом новцу чиме су се навикњавали земљорадници Метохије на милостињу, те је на тај начин створен рђав однос између домородаца и насељеника.

Милић Јевђовић
Управ. пољ. Школе, Пећ

Воћарско-калемарски курс у Сврљигу

Уз материјалну помоћ Српског пољопривредног друштва, Пољопривредна подружина у Сврљигу одржала је у бановинском воћном расаднику у Сврљигу петодневни воћарско-калемарски курс, за обуку младића среза сврљишког у калемљењу и неговању воћака. Курс је трајао од 15 до 20 августа 1935 год., а посећивали су га 134 младића.

Ово је први курс кога је одржала Пољопривредна подружина од свог оснивања па до данас.

Учесници на воћарско-калемарском курсу у Сврљигу

Курс је одржан са следећим програмом:

1) Теориски део: главне и споредне користи воћака: разни начини размножавања воћака; семеном, калемљењем, изданцима, огртањем, пропорцима и положеницама; припремање и сејање воћног семеоа; неговање младица-дивљачица; калемљење: време калемљења, избор, припрема и чување калемгранчица, припремање подлога-дивљака за калемљење;

спремање калемвоска; разни начини калемљења; неговање калемова; одгајивање стабла и круна; избор врста и сората воћа с обзиром на природне и привредне прилике среза; избор терена за подизање истих; неговање воћњака: окопавање око воћака, ђубрење воћака, кречење стабала, заштита од глодара; најважније болести и штеточине воћака и начин сузбијања истих; сађење воћака поред путова и користи од истих; затим предавање о значају пољопривредних организација (Пољопривредног друштва, Пољоприв. подружина, Пољопривр. књижница в читаоница као и пољопривр. задруга) по унапређење пољопривреде.

2) Практични део: за све време курсисти су се вежбали на врби у калемљењу воћака. Од начина калемљења вежбали су: просто и седласто под кору, спајање на исечак, просто и седласто аблактирање (спајање са стране) и очење. Затим су се вежбали и на другим радовима који се обављају у ово доба у расаднику.

Курсом је руководио и теориска предавања држао пољопривредни референт и секретар Подружине Јанаћковић Александар, а у практичним радовима потпомагали су га управник расадника г. Ранђеловић Јанаћко и помоћник управника г. Стојимировић Живојин.

На крају курсисти су полагали испит и показали врло добар успех а најбољи су награђени.

Интересовање за овај курс било је велико, што се види и по самом броју посетилаца и по томе, што је њих једна половина и после свршеног курса, остала својевољно и бесплатно да калеми воћке у расаднику, у циљу бољег усавршавања у калемљењу.

Од овог курса очекује се велики успех у унапређењу воћарства овога краја, на које се до сада није обраћала довољна пажња.

Александар Јанаћковић
ср. пољоприв. референт

Питања и одговори

Питање:

Молим друштво за следеће објашњење: Имам једног ждребака, старог 15 месеци. Од пре извесног времена приметио сам, да има на десној задњој нози неки оток. Тај оток није тврд, већ мекан, као да је у њему само нека вода. Намеравам да овај оток просечем ножем, да би крв или ма шта се у отоку налазило отекло и оток спао.

Антоније М. Ђувиз
пословођа Земљорадничке
Набављачке Задруге
Слатина

Одговор:

Штета што питач није навео на коме месту на нози се оток појавио. Јер није свеједно, да ли се оток налази, рецимо на дебелом месу или пак у близини некога зглавка или тетиве или на самом зглавку. Отоци на зглавцима или у близини зглавкова су у већини случајева у вези са самим зглавком, па би њиховим отварањем оперативним путем — по готово ако то ради невешта рука — отворили и сам зглавак што би имало кобних последица по дотично грло нарочито ако би се рана инфицирала.

Ако је оток настао после неког удара, а кожа при томе није повређена вероватно, да би у томе случају при отварању отока истекла крв или крвна вода. У оваквим приликама мора се оток отварати оперативним путем, али тек онда када смо се уверили, да се оток више не повећава што значи, да су крвни судови, који су приликом удара били озлеђени зарасли и да се крв више не излева у поткожно ткиво. Оток треба отварати на најнижем месту, да би садржај имао довољно одлива.

Лечење после отварања као код сваке ране. Испирање једним од десинфекционих средстава, (раствором карбола, креолина и т. д.) и засипање прашком.

Ако смо у недоумици, да ли је садржај о тока крвав или гнојав, можемо се уверити убодом једне шупље игле у оток. Било, да је садржај крвав, било, да је гнојав оток се мора отворити.

Отоке на зглавковима или у близини зглавкова или тетива нипошто сами отварати, из горе наведених разлога. У оваквом случају позовите ветеринара који ће даље уредити и наредити све шта треба. До његовог доласка можете само да у оток добро утрљате јодну тинктуру.

Ф. М.

Предавање из пољопривреде преко радна

Управа Радио станице у Београду одлучила је да систематски организује предавања из пољопривреде. Израду самог програма тих предавања и избор предавања поверила је једном специјалном одбору, кога сачињавају преставници Пољопривредног факултета, Српског пољ. друштва, Удружења агронома и Главног савеза српских земљ. задруга. Одбору је стављено у дужност и то да изабере најподесније доба дана за та предавања. Предавања ће се држати сваке недеље.

Умољавају се читаоци Тежака, који се интересују за ова радио-предавања, да известе Срп. пољ. друштво, и то што пре, да ли је боље да се предавања одрже од 9 до 9,20 час. или од 11,30 до подне или пак од пола три до три часа после подне.

Лозни калемови ожиљени

АФУЗ-АЛИ

и

ХАМБУРГЕР

на свима подлогама продаје
овлашћени
лозни расадник

РАДА СТЕФАНОВИЋ — Чачак

ценовник бесплатан

Како сејеш тако жњеш!

ПОЉОПРИВРЕДНИЦИ! Употребљавајте за дезинфекцију — запрашивање семена свих врста житарица **најбоље домаће сретство**

ПОРЗОЛ

јер тада нећете имати главнице у житу.
Употреба једноставна и јевтина.
Производи: „БИЉАНА" А. Д. Београд, Прешернова бр. 14.
Самопродаја за Подружине: Српско пољопривредно друштво Београд, Немањина бр. 15.

Сок од грожђа (мошт)

може свако на најједноставнији начин трајно спремити са конзервирајућим потпуно нешкодљивим средством

НИПАКОМБИНОМ

чија је употреба дозвољена по Министарству за Соц. политику и Народно здравље, решењем од 25. фебруара о. г. Сбр. 5617.

Поближе упуте даје:
„Радиосан", Загреб, Дукљанинова ул. 1.
Главно складиште за „ЈУГОСЛАВИЈУ"

Штампарија М. Цветковића, Београд, — Војводе Глигора **62**.
Телефон **23-178.**

Универзитетска Библиотека
Београд

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВ.

Бр. 22. Београд, 15 НОВЕМБАР 1935 год. Год. 62

ПОД ПОКРОВИТЕЉСТВОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА II.

ТЕЖАК

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА
ОСНОВАН 1869 ГОД.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. Д-р. Т. МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32

УРЕДНИК
Д-р. МЛАДЕН ЈОСИФОВИЋ
Јаворска ул. бр. 7

Садржај:

Станко Ожанић. — О столном грожђу.

Милорад П. Зечевић. — Нови начин сађења воћака и образовања њихове круне.

Ing. agr. *Јован Белић.* — Изградња, уређење и хигијена једног доброг свињца.

Сава Рашковић. — Зимски радови земљорадника.

Мил. В. Поповић. — Соколске чете и пољска привреда.

Питања и одговори

Илија Н. Николић. — Заветине и празноверице на селу.

Рад друштва и његових подружина.

Некролог: † *Ђура Ј. Савковић.*

Уредништво Немањина ул. 15. — Рукописи се не враћају. — Излази двапут месечно
Годишња претплата Дин. 30 а за Краље и Војводе Дин. 15. — Чековни рачун 36350—
Телефон Српског пољопривредног друштва, канцеларија 20-302, магацин 27-702

О столном грожђу

Виноградарство у нашој држави удешено је за производњу вина. Производњи столнога грожђа до преднедавно није се поклањала никакова нарочита пажња и ако се по свим нашим виноградима налази и земљишта и положаја подесних за производњу најфинијих столних сората. Скоро у доједном винородном крају гаје као моштвенице и некоје такове сорте, које се са правом могу убрајати међу столне сорте; јер посједују својства тражена од столних сората. На првом мјесту стоји стара и на далеко позната сорта „Смедеревка", која се издашно гаји у околици Смедерева. Каквоћа те сорте такова је, да се је осим продаје у Београду могао упутити извоз по свој нашој држави као и на средњоевропска тржишта камо све винородне земље шаљу најбоље што имаду. „Смедеревка„ се је на тим тржиштима увела и одржала.

У неким хрватским крајевима проширена је и цјењена је сорта „Краљевина" ма ни издалека као „Смедеревка" у Србији. „Краљевина" се не изважа него служи за локални потрошак. Спомена је вриједна и бијела дишућа „Ранина" али такођер само за локални потрошак. Уз њу може се споменути и сорта „Липовина".

Приморски крајеви гаје своју „Нинћушу" која је добра као столно грожђе, а одлична као винска сорта. Још боља је за јело сорта „Бобић" (Плавац Павичић). Има на приморју и бијелих сората које су добре за јело. Међу те спада у првом реду „Гегић бијели" које се грожђе раније много изважало у Ријеку и приморје Осим ове спомиње се и „Кућ бијели" (Требљан) али дозријева доста касно и ријетко се гдје искоришћује као столно грожђе, него се већином прерађује у вино. Већу важност могла би имати „Ружевина" јер дозријева раније али је слабо проширена и то само у некојим срезовима Сјеверне Далмације. За локални консум служи и сорта „Вугава" премда је њезина важност као грожђа за јело незнатна, јер

су бобице пуне сјеменака, а то смета и овде код нас, а поготово би сметало размаженом укусу потрошача у сјеверним крајевима. Пошто дозријева доста рано ипак се троши у крајевима у којима је проширена. Као винска сорта много је цијењена

На Приморју гаје се надаље ове сорте: „Ласина црна", „Кречка бијела", „Пошип бијели", „Плавац мали црни", „Окатац" које су одличне за јело а једнако одличне за приредбу бољих вина.

Обичном виноградару свако је грожђе добро за јело. И ако дакле виногради нису избирљиви обзиром на столно грожђе ипак се по виноградима у нашој држави налазе заступане и таксве сорте, које могу задовољити и најразмаженији укус. Таковић лоза, додуше, нема пуно у ниједном винограду, али по неколико пањева нађе се и у винограду сиромашка, а гаје се добрим дијелом за пријатеље у граду. Међу такове сорте падају у првом реду разне мирисавке (мушкати) у разним одликама, у главном пак бијела, црвена и црна мирисавка. Бијелу и црну мирисавку наћи је у бољим виноградима у свим нашим родним предјелима било по неколико пањева у поједином винограду, било да су те сорте посађене и у већој мјери за производњу мушкатног вина. Како је у ванприморским виноградима заступана обична мирисавка, тако је у приморским виноградима заступана и одлика мушката звана „мушкат мали жути", а одликује се јаким мускатним мирисом и укусом. У виноградима као и на одринама (чардаклије) гаји се мирисавка звана „Цибиб мушкатани (мушкат александријски)". У новије вријеме проширује се по виноградима у нашој држави одлична сорта мирисавке звана „Мушкат хамбуршки која је одлична као столно грожђе, али је и једнако тако одлична и као винска сорта.

Данас се по свима винородним крајевима налазе и разне одлике племенака (Шасле) гајене сад у већој сад у мањој мјери. Уз све општенито проширене сорте појединих наших винородних крајева имају своје посебне у малој мјери гајене одличне сорте

столнога грожђа које се за највише гаје само за зобање. Међу такове спада црвени и бијели Валандовски дренак у Јужној Србији, Адакалка и Ћилибарка па разни Дренци у Сјеверној Србији, Козјак и Воловина у Хрватској и Словенији затим Балбут бијели, Вршкаица бијела, Ципар румени, Руманија румена, Липара (Дилипар) бијела, Зизиб бијели Разаглија, Цибиб бијели и црни, Солин бијели и црни, Криваља бијела и црна, Гугољ бијели, Задарка бијела, Ранац, Самоник, Карналитанка, Чауш, Тројка, Султанина и Пагадебит бијели на приморју, Шљива, Недић-р и Минигова лоза у Херцеговини, Разаглија у Црној Гори. Многе од напоменутих сората гаје се само као чардаклије и највећи дио захтјева дугачки рез.

Наведене сорте дозријевају у разно доба. Има их које дозријевају врло рано (Кармелитанка), у првој епоки (разне Племенке), у другој епоки (Окатац, Вугава, Пошип, Султанина Чауш) и т. д. а има и таквих сората које дозријевају у петој епоки као што су Валандовски дренак, Криваља, Тројка, Солин црни и т. д Имамо дакле у нашој држави таково обиље сората столнога грожђа, да нам увоз страних сората с обзиром на добу сазријевања не би био потребит а ни с обзиром на квалитету не стојимо слабо, па ни у том правцу не би требало увоза страних сората, али како је поготово за извоз мјеродаван укус потрошача купаца уважали смо па ћемо и опет уважати сорте које више одговарају тражењу страних пијаца, све у очекивању да ћемо тако доћи или до ранијег или до бољег грожђа. У таковом настојању увезли смо у најновије доба сорте Чабски бисер, Маделен Анжевин и Маделен Руајал, разне племенке, Мушкат Хамбуршки и неке друге. Задњих година уважамо сорту Афуз Али (Бејрутска Датула) која је боља од смедеревке и која Смедеревци на ванјским пијацама озбиљко конкурише. Афуз Али мами купца својим изгледом више него ли смедеревка па се и у продаји грожђа обистињује она народна да лице пуру удаје.

Својства столнога грожђа

Код столних сората навластисто треће, четврте и пете епоке много се пази на изглед грожђа, на облик и величину, па боју бобица. Даје се предност бобицама дугуљастим, јајастим, елептичним и завинутим а што жива боја бобице то боље је. За бијеле сорте захтјева се да су им бобице прозирне, златно, сламнато или воштано жуте. Надаље се тражи, да су гроздови столних сората ријетки и гранасти, петељке и петељчице дугачке, бобице нешто тврће, а месо хрскаво. Сорте са пуно тврдим бобицама нису добре за јело него више служе за улагање у ракију. Такове су нпр наше сорте Солин црни и Тројка. Сок треба да је сладак, ма не превише. Тако нпр. наша одлична и винска сорта Окатац није одлична за јело; јер пребрзо засићује због своје велике слаткоће. Укус зобатица може бити или ароматичан или обичан. Некоја потрошна средишта више траже сорте грожђа са изразитим мирисом ну ни тај мирис не смије бити прејак јер убрзо додија. Тако нпр. сорта Фердинанд Лесепс није општенито обљубљена, јер има прејаки мускатни мирис и укус.

Грожђе обичног укуса не умара него побуђује жељу за већим потрошком. Сок не смије бити ни прекисео. Сорте са 14—16% сладора и 4—5% киселине угодније су него сорте са 20—22% сладора и 8% киселине. При оцјени и избору столних сората пазити је стога да су укусом што боље, а изгледом што угодније.

Проширење гајења столнога грожђа

Након ових општенитих напомена треба да си створимо суд о настојању како да гајење столнога грожђа проширимо У стварању тога суда располажемо са два искуства — искуство талијанско и искуство смедеревских виноградара. И једно и друго искуство оснива се на упоради домаћих сората грожђа за извоз. Тал јани признају, да извозом домаћих сората свој извоз нису унапредили и препоручују умножење сората, које су већ одомаћене на свјетским пи-

јацама. Смедеревски виноградари као наши највећи извозници грожђа признају, да им Бугарска успјешно конкурише са сортом Афуз Али па већ од неколико година настоје, да ту сорту размноже и извозом једнакога грожђа ослабе конкуренцу Бугарске. Смедеревски виногради у том ће настојању успјети, јер њихове земљишне и поднебне прилике за то су доста погодне. Како ће се питање те сорте развити у другим нашим крајевима ваља сачекати, али не би шкодило да се ту сорту окуша у свима нашим крајевима који улазе у обзир за извоз грожђа, и да се установи да ли је она и нама на Приморју потребита. Ми наиме имамо и одавна гајимо у мањој мјери сорту звану „Солин бијели" која је по величини грожђа као и по начину одгаја једнака сорти Афуз Али, али је по осталим б таничким обележајима различита. Дозријева као и Афуз Али у трећој епоки и уздржи се доста дуго на пању. Друга примо рска сорта позната под именом „Пагадебит бијели" дозријева у исто вријеме те је величином грозда, одликом бобица, па делициозним својим укусом столна сорта првога реда и као такова позната на свјетским тржиштима к мо ју у вјеликој мјери изважају из провинције Бар у Италији под именом Ува бианка ди Бари. У истој епоки дозријева и „Цибиб бијели". Сорта много цијењена ради свога грожђа са крупним јагодама и особито угодним у усом. Са овима вриједи да се напомене и Задарка бијела.

Увјети за гајење

Сорте гајене за производњу столнога грожђа захтевају топлије, зрачне положаје изложене сунцу. Најљепше грожђе произведе се у умјереним странама као и у низинама лаганога успона, ако су ти положаји заклоњени од сјеверних вјетрова. За гајење столнога грожђа нису подесне гњилаче и водоравне земље. Земља треба да је пропусна, дубока и плодна. Сухе плитке или средње дубоке земље мање су подесне за такво гајење. Може се столно грожђе гајити и у таковим земљама, ако им је плодност повећана

додатком довољних количина зрелога стајскога или пак и умјетнога гноја, али од таковых земаља нема се очекивати једнаки успјех као у дубоким пропустним земљама.

Доба дозријевања

Корист гајења столнога грожђа одвисна је како је већ у предњим изводима напоменуто од саме сорте али и од часа када грожђе дозри и када се на трг донесе. Доба дозријевања према сортама је врло различито. Имамо сората које су уз нормалне временске прилике зреле за потрошњу већ првих дана мјесеца јула, а имамо и таковых сората које дозријевају око половице до конца месеца октобра. Има надаље сората које остану свјеже све до божића и без нарочитих направа за чување. Као такове познате су Валандовски Дренак, Каталанеска, Балбут бијели, Формоса, Вршкаица, Криваља ит д. Из наведенога слиједи, да би у нашој држави могли уживати односно и извозити грожђе течајем 5 до 6 мјесеци, а извозимо га у вјећој мјери заправо течајем самога мјесеца дана и то када грожђа и другђе има доста, па постизавамо ниже цијене него би их постизавали, да проширимо гајење ранијих сората и упутимо ранији извоз. Има извозника који се с тим не слажу; јер да у доба ранога грожђа сјеверни крајеви располажу са другим свјежим воћем и да због тога рани извоз не би био рентабилан. Таково схваћање и прије него се окушало изваћати рано грожђе погрешно је, јер је било, јер их има и биће и у будућности људи, који ће желити и моћи да плате рано грожђе како плаћају и рано воће.

Из предњих напомена знамо да у држави нашој гајимо како најраније тако и најкасније сорте грожђа, али мјестимице и у малој мјери. До наше је радишности и заузетности да то гајење по мало проширујемо свуда, гдје је извоз могућ као и свуда гдје се окупља већи број странаца, и да удовољујући њиховој жељи поправљамо наше материјалне прилике. Продајом грожђа умањујемо производњу вина а с тим и

винску кризу. У том настојању успјет ћемо боље ако било за изравни потрошак, било за извоз производимо грожђе ко е изгледом мами а укусом доводи потрошача до већега потрошка таковога грожђа. Продавајући кг. грожђа ранога по 8 дин. кг. још смо на добитку и ако рано грожђе роди слабије. Продавамо ли грожђе када га је свуда доста и по 2 динара кг. још смо на добитку напрама цијени вина ако га продајемо одмах по берби лит. по 2 динара, јер за литар вина треба око 130 дкг. грожђа те према томе кг грожђа не уновчујемо у вину скупље од дин. 1.50. Гдје се вино одмах по берби прода је по 4 или 5 данара лит. ту нема кризе и ту продаја грожђа не значи толико као у првом случају.

До стручњака је, да у овом правцу народ упућују да проуче све односне прилике у колико већ нису проучене, па да енергично пораде око проширења гајења столнога грожђа, бирајући сорте за извоз а такођер и сорте за локални потрошак.

Станко Ожанић

Нови начин сађења воћака и образовања њихове круне

Досадањи начин сађења воћака, према новим опитима и новим сазнањима, претрпео је битне измене и замењује се новим начином сађења. Досада се за сађење воћака земљиште припремало дубоким орањем, или риљањем, или копањем дубоких и ширских јама, са задатком да се створи што већи део растреситог земљишта и хранљивог за воћку. Сад се тај начин припремања земљишта за сађење воћака избацује, а у Русији је чак и службено забрањен, јер се сматра да је штетан пошто се врше излишни радови и трошкови. Објашњење штетности тога начина сађења састоји се у овоме: посађеној воћки у дубокој преораној или риљаној земљи, или дубоко и широко копаној јами, са додавањем плодне земље приликом

сађења, потребно је десет и више година да искористи растресити део земљишта и да корен својим жилама дође до краја растреситог земљишта. У току тога времена корен се оријентише према хранљивом и растреситом слоју земље, продире дубоко у земљу и долази у мртви део земљишта; растресити део земљишта до тога времена се стврдне и за воћку настаје тешко време: нема хране, јер је сисалицама доспела у дубоки неплодни слој земљишта, услед недостатака хране заостаје у порасту; коренове жиле траже храну, враћају се поново у слој плодне земље и пењу се према површини. Цео тај процес враћања корена воћке према површини, у плодни део, где је иначе требао да буде, и образовања новог система коренових жила траје две до три године; у то време воћка излишно троши енергију, која је на штету њене плодности, јер је приморана два пута да врши исти непотребан рад а то је двојно образовања кореновог система. Зато се по новом начину воћке саде у плитким јамама, дубине 30—35 см. а ширине 50—60 см. на дно јаме не додаје се никаква хранљива земља, или се додаје само незнатна количина да се боље распореде жиле, и што је најглавније саде се младе воћке, без образоване круне, па се у воћњаку, на сталном месту, образује круна по жељи.

* * *

Досадањи начин образовања круне са три до пет основних грана, које се у пракси изводи са једним орезивањем при сађењу па се у даљем развићу воћка оставља самој себи или се образују спратови у круни, избачен је и замењује се новим начином образовања круне. Јер при таквом начину образовања круне њене основне гране излазе из једне тачке и добија се круна у облику метле, са врло малим растојањем, гране постају слабе, лако се очењују при ветровима или бољој родности, те морају бити подупиране, што повећава трошкове рада у воћњаку и смањивање приноса.

Код такве збијености грана на воћки највећи део

рода преноси се на периферију круне, воћница и павоћнице основних грана остају слабо осветљене, неразвијене и на крају угину; најчешће те воћнице и нема јер се уништава углављивањем воћака у младости и радњу воћнице узима једна од павоћница, која је јаче осветљена, та се тако добије круна једнострана.

Чврстина срашћивања основних грана слаба је, гране се ломе и очењују; у пукотинама кора пуца и у пукотинама се увлаче микроорганизми, воћке оболе и угину.

Зато се појавила потреба да се створи основа скелетних грана у круни која би била стално везана са стаблом, а то се постиже путем правилног и равномерног распореда грана у круни са довољним растојањем између грана на стаблу; да се створи круна која је способна не само да даје добар и обилан род, већ и да држи тај род на својим гранама и да се те гране не ломе.

Нов тип круне је амерички, и он је задобио примену у већини воћарских земаља.

Главни је задатак при образовању круне овога типа да се сачува воћница као оса до тога времена док се образују и распореде основне грана на њој, па се после на крају лета уклони. Разлика је од обичне круне која данас господари, у томе што се растојање између основних грана оставља код јабучастог воћа 25—35 см. а код коштичавог воћа 15—20 см. Број основних грана у овој круни зависи од природе и сорте воћа. Највише грана може да има вишња и то 8—15, остало коштичаво воће нешто мање, а најмање јабучасто воће. Основно је правило да број основних грана код коштичавог воћа буде већи но код јабучастог. Већи број грана код коштичавог воћа објашњава се тиме што коштичаво воће више страда од ожеготине и смолоточине и потребно је веће сенчење стабла и грана. Даље код сората са пирамидалном круном оставља се мањи број а код сората са разведеном круном већи број грана.

Милорад П. Зечевић.

Изградња, уређење и хигијена једног доброг свињца

Ако би хтели да направимо добар свињац, треба се најпре обазрети на услове који су потребни за изградњу једног доброг свињца, на потребне хигијенске прилике и спрам свега тога изабрати најповољније место у дворишту. То најбоље место је тамо где би врата свињца била окренута југу или југоистоку, што је потребно зато, да би свињац био што дуже изложен сунчаним зрацима. Одмах да напоменемо да се на то код нас ни мало не обраћа пажња, већ се свињац обично гради на забачнеом месту, где неће ни мало сметати, па разуме се, да је он у већини случајева на месту које ни мало не одговара хигијенским условима потребним за изградњу једног доброг свињца.

Пошто се одреди место, приступа се грађењу свињца (од цигала или набоја). За препоруку је да се темељ направи од цигала, па онда да се, или продужи зидање циглом, или да се настви набојем. Важно је нагласити да треба узимати сасвим суве, добро печене цигле. Кров би могао да буде од дасака за свињце од набоја, а од црепа за зидане свињце. Таваницу у овом случају не треба градити, јер су то све свињци грађени за мали број свиња. За под у свињцу се препоручују добро печене цигле. Није саветно правити под од дасака, јер исте од влаге труну и ако су мало влажне врло су клизаве. Исто ни бетон није за препоруку, јер је хладан, за свиње. Под нашим приликама, нарочито за крмаче које су одвојене или за нераста, може се дозволити да је под у свињцу од добро набијене земље. Врата треба да су доста висока и широка, и да се добро затварају, да не би кроз њих пролазио снег и киша. Прозоре у оваквом свињцу не морамо да правимо, али се могу на два до три места оставити насупрот вратима а при врху зида мали отвор, кроз које би могао свеж ваздух стално да улази у свињац, а употребљен да излази из овога напоље. То би била у ствари као нека врста вентилације у свињцу, што је неопходно за добијање свежег ваздуха.

Свињац треба изнутра обложити даскама са око 75 см. висине (ако је свињац од набоја, да га не би свиње квариле). Најзад би требало свињац окречити и оставити да се добро исуши. Тако би имали направљен један свињац који би углавном служио за смештај свиња преко ноћи. Међутим ако би хтели да направимо свињац са обором, који готово увек служи за смештај свиња на гојењу, онда би требало према броју свиња, да одредимо простор потребан за тај број. Ограда може бити од дасака. У том ограђеном простору, званом обор, свиње ће се кретати, хранити и појити, док ће у свињцу само лежати и склањати се од невремена. Згодна је

ствар, ако у обору постоји неко дрво, које ће у доба летњих припрека давати хлада. Препоручује се, да се у обору направи басен. где би се свиње за време топлих дана могле да расхлађују. Јер познато је да нарочито дебеле свиње доста тешко подносе жегу. По себи се разуме да басен не треба да буде само једна ископана рупа, из које ће свиње излазити са блатом по телу, већ треба да је озидан. Добро би било направити га од бетона, али је исто добро озидати га циглама и од горе га бетонирати. Басен не треба да је дубок, да би свиње могле да легну у њега, те је довољно да му је дубина око 40 см. Дубина и ширина басена зависе од броја свиња, а доста је направити га два метра дужине и један и по метар ширине. Улаз у басен треба да је постепен и да је површина рапава, да се свиње при излазу не би клизале и падале. Око басена би било добро калдрмисати, да се не би испљускивањем воде стварало блато. Басен би требало наместити што даље од свињца.

Знамо да се у обору свиње хране и поје. Стога је потребно да увек има у обору чисте и свеже воде за пиће. Јер се зна да свиње на гојењу пију доста воде и да ова потпомаже њихово дебљање. Чиста и свежа вода је услов потребна за здравље свиња, те је зато потребно чешће мењати воду у валову, и што је нарочито важно, валов за воду треба да стоји увек у хладовини и да је стално пун воде. Зато је добро, ако у обору постоји неко дрво да се валов за воду ставља испод њега. Осим тога треба напоменути да никада валов за воду не треба да стоји у свињцу већ увек у обору; исти је случај и са валовом за храну. Што се тиче хране и она треба да се ставља у валове и да је одатле свиње једу. Али то је код нас редак случај, јер се обично храна (зрнаста) баца свињама на земљу, са које је они једу, што није ни мало добро за њихово здравље. Зато је потребно да се и за храну употребљавају валови исто као и за воду.

Валови (лочке) могу бити од дрвета, камена, и бетона. Најјефтинији су валови од дрвета, камена, и бетона. Шта се тражи од једног доброг валова. На првом месту је важно да се валов лако и брзо пере, а лако ће се и брзо прати онај валов, који има што глађе зидове, са што мање рупица и углова, у којима би се задржавала заостала храна или случајна нечистоћа. За ту сврху би нам најбоље послужио валов од бетона; је он стварно и најскупљи, али и најдуготрајнији. Не би био рђав ни валов од дрвета, који је уз то и незгодан због тог што га свиње могу лако да развале и оглођу.

Величина валова зависи од броја свиња, које се из њега хране. Препоручљиво је да су за одрасле свиње по једном комаду валови дугачки 30—35 см. широки 25—30 см., а исто

толико и дубоки. За прасад могу бити нешто краћи (20—25 см.). Валови за воду не морају да су толико дугачки. јер све свиње неће пити води у исто време. Главно је ту да је запремини валова довољна да прими онолику количину воде коју свиње попију после једног оброка.

Иначе у обору, који би требало да је цео поплочан, ако није сувише велики, или бар један део, ако је обор велики, не би требало да буде ништа друго сем: басена и валова за храну и воду.

Каква би требала да буде чистоћа у једноме свињцу и шта би требало у том смислу предузети. Али пре него што пређемо на само излагање треба нагласити да се код нас готово и не води брига о чистоћи у свињцу, јер се још увек сматра у народу, да се свиња утолико боље развија и напредује, уколико живи у већој нечистоћи. Због тога погрешног веровања, које би требало отклонити, ни мало се не пази на чистоћу свињцу, исто као ни на чистоћу самих свиња. Из тога произилази као природна последица, да се у нечистоћи увек лакше развијају разне клице заразних болести, које се са истом лако и преносе.

Најбоље је да зидови свињца буду увек окречени и да се обавезно дезинфикују после сваке болети, која би се случајно појавили међу свињама. На под не би требало ништа стављати, док би зими било потребно да се простре чиста и сува слама. Слама се код нас готово увек простире, али се она обично врло ретко или готово никад не мења, па често бива да се тек у пролеће само избаци. То никако не би било за препоруку, већ би напротив сламу требало често мењати, т. ј. чим се примети да је запрљана.

Ако је свињац са обором, онда је обор увек нечистији, јер се у њему свиња хране, пије, купају и избацују измет. Зато је потребно да се обор чисти бар једанпут дневно, а утолико ће се лакше чистити уколико је равнији и поплочанији. Међутим су код нас обори често тако нечисти, да се од њих осећа очајан смрад, који смета како свињама у обору, тако и околини.

Сам басен, треба напунити увек чистом водом и по могућству настојати да вода у њему остане чиста. То је додуше доста тешко јер свиња обично изађе из басена и легне у прашину, која јој се прилепи уз мокру чекињу. Тога неће бити (или бар у малој мери), ако је обор поплочан и редовно чишћен, јер тада свиња неће имати могућност да се од земље запрља, Басен не треба сасвим напунити, већ само онолико, колико је потребно да се кад свиња легне, вода не прелива преко ивица. Осим тога би требало понекад басен опрати, а не само у њега доливати воду. Напоменули смо да би требало да је бар око базена поплочано, јер свиња излазећи увек на себи изнесе извесну количину воде,

која се са ње слива, те прави блато, које свиња рије, и тако ствара порад блатишта још и разне рупе, које ометају чишћење свињца.

Али највећу пажњу треба обратити на чистоћу валова, како за храну, тако исто и за воду, јер се обично и најчешће болест уноси у организам преко цревнога канала животиње. Нарочито треба пазити на чистоћу валова лети, када храна од топлоте врло лако ускисне. Зато би требало да се валови одмах по храњењу свиња оперу. Ако су од дрвета, препоручљиво је да се добро оперу врелом водом, а ако су од камена, бетона или сличног могу се по нужди и хладном водом опрати. При том треба пазити да се добро исперу сви углови суда и да после прања ништа не заостане од хране. Јер само добром чистоћом у исхрани можемо сачувати свиње од разних оболења и имати заиста највеће користи од утрошеног храњива.

Исто што смо рекли за чистоћу валова за појење, са додатком да је валов за појење много лакше чисто одржавати него валов за храњење, али са напоменом да се са водом могу исто врло лако пренети разна оболења. Зато води за појење треба обратити нарочиту пажњу и трудити се да буде у валову увек чиста и свежа.

Ing. agr. **Јован Белић**

Зимски радови земљорадника

И дан данји има знатан број пољопривредника, који по сређивању летине и сејању озимих усева — где се ови сеју, сматрају, да преко зиме, до пролећа, немају у своме домаћинству тако важних послова сем редовних око храњења и појења стоке, спремања млива у воденици за исхрану укућана и у спремању и дотеривању дрва за огрев. Остало време које им преостаје, многи земљорадници проводе по сеоским кафанама или крчмама играјући карте и беспослићећи. Овакви земљорадници сматрају, да зима и јесте зато, да се и они одморе од прекомерних радова којима су били изложени с пролећа лети и у јесен.

Али морамо одмах признати, да се стално повећава број и оних земљорадника, који су и преко целе зиме толико запослени, да скоро ни једног дана немају одмора. Ти вредни домаћини и зими имају да раде у дворишту, око неговања стоке и извлачења ђубрета, на њиви, ливади и пашњаку, у градини, у воћњаку, у подруму, у пчеланику (изградња кошница и рамова) у шуми итд. — да чак ни кишних и снеж-

них дана не могу да кажу: „данас баш нема шта да се ради". Радећи тако ови вредни домаћини неосетно смање многе послове за пролеће.

Чим се заврше јесењи радови, треба све справе и алетке прегледати, очистити и у ред довести, а по неке и подмазати, ако то није урађено раније, т.ј. одмах по завршеном послу, који је са њима обављен. Приликом овог прегледа уверити се које се справе и у чему имају оправити и наоштрити, па то у току зиме, кад је киша или велика хладноћа на пољу, те се друго шта не може радити, те справе и алатке носити мајсторима ради оправке. Оштрење и свака оправка справа и алата може се зими обавити боље и у свему по вољи домаћина, него у пролеће кад са овим справама и алатом са свих страна навале пољопривредници захтевајући да им се уради добро и брзо, јер их често пута чека упрегнута запрега да на њиву иду. Природно је, што се у овом случају кад се сви журе, оштрење и оправка алатки и справа не обави онако као кад би се радило без журбе. Сем тога, мајстори, као беспослени зими, јефтиние би сваки посао обивили, него у пролеће кад су послом претрпани, те су принуђени да раде што наш народ каже: „на двоје — на троје".

Има доста пољопривредника, који немају могућности, да своје градине — повртњаке, који су обично у близини куће, да за време виликих суша, као што је била оволетошња наводњавају — заливају. Такви земљорадници могу се помоћи тиме, што ће оно парче земљишта одређено за градину изриголовати најмање 50—60 см. отприлике исто онолико дубоко, као што се земља риголује за виногради. На тако изриголованом земљишту уз потребно ђубрење, сви градинарски усеви боље ће напредовати него при најобилнијем заливању. Доказ за то нека нам послужи риђевина за виногради, по којој се прве године, док је лоза још неразвијена, сади лукац, купус и др. усеви који дају невероватно одличне приносе. Риголовање пак земљишта, може се обавити и зими, само кад земља није замрзнута.

Познато је да семе свих ратарских усева треба бар сваке четврте или пете године обнављати — замењивати са семеном из што удаљенијег краја. Ако се то не ради, семе се брзо изроди. Дуга зима је погодна да се домаћин распита где се потребно му добро семе може набавити, па да га благовремено и набави.

Зими пада конац старе и почетак нове године, те писмени домаћини треба да изведу рачуне прихода и расхода свога газдинства: своје производње и потрошње за истеклу годину. Према показаном стању треба утврдити, која је пољопривредна грана дала највише прихода, како би се у будуће њоме више бавили.

О значају и користи питања пољопривредних књига, часописа и листова било је више пута речи у Тежаку, те о томе не мислимо овде сада понова и опширно говорити до толико, да за читање пољопривредних поука — из Тежака, Пољопривредног календара, Пољопривредног гласника, Пчелара, Задругара као и поука из разних пољопривредних књига препоручених од својих учитеља, сеоштеники, пољопривредних чиновника и школованих економа уопште — пољопривредници нијвише имају времена зими, нарочито с вечери, пошто су ноћи дугачке, те има доста времена и за одмор.

Готово у сваком селу има повише важних путева којима се поједини крајеви села служе било за воденицу или планину због дрва, било у њиве ради прибирања и свлачења летине и извлачења ђубрета, а који су пролокани и толико искварени, да се њима тешко може служити. По таквим рђавим путевима највише се кола ломе и запрежна стока упропашћује. Шта пак значи имати добре путеве лако приступачне свима напред побројаним местима, то је мање више свима познато. Треба ли чекатн све од власти да оне нареде, да се и ти чисто локални путеви и пропусти оправе и направе удобним за службеност? Зар ту не би била довољна приватна иницијатива сеоских пољопривредника, па да се та невоља — наших села отклони и стање путева побољша. Зашто морамо чекати све да нам се нареди, па и оно, што нам је свима до очигледности јасно: шта треба да радимо, па да зло отклонимо. За размишљање и радове на овоме такође зими пољопривредници највише времена имају.

Има честих случајева, да се извесне просторије обрадивих поља налазе поред самих потока, речица и читавих река — које неискоришћене протичу и за време највећих жега и најдуготрајнијих суша, као што је била прошлог лета, а усеви сагоревају без воде. Зар ту не би било места да се покуша са оснивањем таковзваних водних задруга, по угледу на такве задруге у северним крајевима наше државе. Не само за оснивање поменутих задруга, већ и за извођење земљаних радова ради довођења и распоређивања воде, зима је најугоднија, пошто се тада нема много пређних послова у пољу.

У циљу обезбеђења од суше преко лета, нужно је још прву половину зиме искористити и по могућству преорати земљиште на којима су подигнути воћњаци. То орање оставити у крупним — целим браздама да преко зиме измрзне. С пролећа те површине подрљати, како би се зимска влага што боље очувала. Ако је из буди којих узрока немогуће обавити орање целог воћњака, онда се мора у обиму круне земља ашовом преријати или бар мотиком или тронокопом прекопати. Било да се земљиште преоре или прериља, у сваком случају земља ће се у дубини натопити влагом, јаја воћ-

њих штеточина избацити на површину и од мразева морају пропасти, те ће бити мање црвљања и уопште штеточина воћака.

Затим чишћење воћака од гусеничних гнезда, напукле и старе коре, честих и сувих грана (у којима се налази сипац и др. инсекти који црвљају воће) и скидање моховине и лишаја (после кише) треба обављати преко зиме — кад нису тако јаки мразеви. По топлом времену треба обавити и кречење воћних стабала и дебљих грана. — Прскање воћака противу штитасте ваши и др. многобројних штеточина са разним карболинеумима при крају зиме а пре покретања вегетације, такође је нужно обавити, а тај ће се рад још првог лета воћару исплатити. Прорећивање круне нужно је ради више светлости и ваздуха плодовима. Зими старе воћке треба и ђубрити, ради чега треба у обиму круне ископати јарак и у исти ставити згорело ђубре па исто избаченом земљом затрпати. Ако је воћњак у страни, онда јарке правити само с горње стране воћке у полукруг.

Око неговање стоке много би се имало говорити али због недовољног просторе у листу ограничићемо се само на указивање нужности тимарења стоке зими, кад је стока већином у сточним стајама, те се не може сама чешати као лети на пашњацима. Тимарити треба сваког дана не само чешагијом већ и четком, гужвом сена или сламе. Тимарење стоке зими, спада у најважније послове сточарства око стоке. С тога није претерано кад се каже: „добар тимар — пола хране".

Најзад зими се треба уписивати у најближу пољопривредну подружину, ко то није раније урадио. Ако истих у близини нема, тражити од Српског пољопривредног друштва у Београду (Немањина ул. бр. 15) правила и упутства о томе па основати подружину. Преко подружине могу се извршити благовремено од Друштва поруџбине плава камена, сумпорна цвета, рафије, разног семења и алата, справа и свих других потреба.

Сава М. Ратковић

Соколске чете и пољска привреда

Поводом одржате пољопривредне изложбе у селу Заблаћу, срез трнавски, намера нам је да у овом чланку изнесемо своје погледе, не на циљеве соколских жупа и чета; већ да изнесемо намере оних, који акцију соколства везују за акцију пољопривредних установа. Без сумње ово се ради из тежње да се зближи делатност соколских и пољ. органи-

зација како би се допуњавале, и како би сарадња била не само активнија, већ потпунија и хармоничнија.

Сама изложба је носила локални карактер, те се може рећи, да је постигла успех само из две гране. повртарско-градинарско и ручних женских домаћих радова. Друге гране биле су заступљене са мало примерака, нарочито воћарство.

Уређај изложбе припомогла је Чачанска пољопр. Подружина, која има у овој општини истакнутих својих чланова. Та помоћ била је у томе, што су им дати стелажи за размештај изложених предмета. Сам пак распоред изложених предмета. извршио је овд. пољопривредни референт г. Жика Тодоровић.

Не улазећи у детаљна расматрања о изложеним предметима у појединим гранама изложбе — хоћемо да се задржимо на новитетима овим где се установе без пољопривредног карактера везују за пољску привреду.

Самим овим актом од стране соколских установа признаје се: да је **пољопривредни проблем**, на чијем правилном решењу дужи низ година дела **Српско пољопр. Друштво** са својим подружинама, — од врло важног и пресудног значаја не само за ову најважнију грану народног живота, већ и за повољно решење других проблема. Јер радом ових установа оспособљава се пољопривредник у пољопривредном знању и као оспособљен мења и усавршава начин производње, као што и појачава продукцију у чему осигурава вишкове за себе као произвођача, или бар тиме утиче на правилнију расподелу истих.

За извођење ове локалне изложбе припада заслуга главним иницијаторима: старешине соколске чете у Заблаћу г. Јови Ицковићу шефу желез. станице и младим учитељима г г. Вељи Урошевићу и Блад. Поповићу. У извођењу изложбе пружена је помоћ и од управе чач. сокол. друштва уз главну сарадњу професора: г.г. Драг Митровића и Драг Поповића. г. Поповић је у свом говору на изложби указао на циљеве нашег соколства, као и овог подухвата у извођењу изложбе, а старешина сокол. чете г. Ицковић такође при отварању изложбе, приказао добре стане намера соколске чете. Уз ове говоре придружили су се месни свештеник г. Милан Поповић, као и изасланик пољопривредне подружине у Чачку, истичући важност изложаба и задругарства.

Рад ових школованих младих људи обележава путеве, на којима има да дела **права интелигенција**, улазећи у све гране народног живота, истичући се као прави тумач народних тежњи и осећаја.

Мил. В. Поповић
учитељ у пенз. — Чачак

Питања и одговори

Питање:

Милорад Ж. Танасијевић, економ из Тополе Крагујевачке пита, да ли се може добро прокувана шира од зрелог грожђа дати пчелињим друштвима за зимску исхрану?

Одговор:

У деловима наше државе где су зиме дуге и хладне тј. где су пчелиња друштва дуже времена у зимском мировању није за препоруку зимско храњење са добро прокуваном широм од зрелог грожђа. Шира садржи: декстрина (око 8%) танина (нарочито шира од црног грожђа) и неке хемијске соли, материје које изазивају пролив код пчела. Пчеле храњење прокуваном широм у току зиме добијају пролив што их присиљава да излећу ради чишћења. Усред хладноће свака излетела пчела осуђена је на пропаст.

Са прокуваном широм могла би се у горе поменутим крајевима вршити рана пролетња исхрана пчелиних друштава. Тада нема опасности од угинуће пчела при њиховим излетима ради чишћења, јер је у то време спољна температура много повољнија за њихове излете. За пролетњу исхрану треба ширу припремити и очувати је до пролећа. Овај посао припремања и чување доста тежак али је могућ. Један од начина припремања сирупа од шире за исхрану пчела био би: укувавање свеже шире за 1/2 до 3/4. Овако добијени сируп разлива се у стаклене боце, које су претходно стерилизоване у кључалој води. Боце се потом затварају и остављају ради чувања на добро сувим и хладним местима. Са појавом првих пролетњих дана сируп, који смо на овај начин приправили и сачували можамо без бојазни дати пчелињим друштвима за исхрану.

У крајевима са благом зимом, као што су Далмација и Јужна Србија, можемо пчелиња друштва са овим сирупом од шире прихрањивати и зими, јер не постоји опасност угинућа пчела при излету ради чишћења.

С. Живојиновић

Питење:

Добросав Нинковић из Дића пита:

Да ли ми пред Среским судом, у спору због својине земље, као туженом може послужити као доказ о својини оловком преписано деобно писмено о начину поделе спорне

земље, коју су деобу путем поравњања пред сведоцима извршили пок. отац и стриц, отац тужиоца 1895 г.? Присутни сведоци изумрли су.

Одговор:

Према новом грађ. парничном поступку, парнична странка, ако би имала да учини вероватном какву чињеницу, може се послужити свим доказним сретствима. Ви ће те се позвати на закључено писмено, као доказ, без обзира што је оно писано оловком. Противник се о овом доказу мора изјаснити. Подносећи горњи препис писмена писаног оловком, можете судији ради стицања уверења о истинитости поднетог доказа, нагласити да је исправа коју Ви подносите као доказ писано — преписано — од самог противника, који оригинал има и неће суду да покаже: Како Ви не можете да покажете изводник исправе, који је код противника, судија ће по свом слободном уверењу оцењивати, да ли ће се и у колико веровати поднетој исправи — препису узимајући у оцену његово порекло, време његовог постанка, као и разлог што странка — Ви нисте поднети изворник.

Ако би судија из поднетог писмена и Ваших навода стекао уверење да би оригинал такве исправе имао пресудни значај у парници, може се по Вашем предлогу наложити противној странци, да поднесе Суду оргиналу исправу.

Много ће те лакше путем вештака утврдити рукопис противника, који је и извршио препис, који у том случају неће моћи да порекне постојање оргинала приложеног преписа.

М. Ђурђевић

Допис са села

Заветине и празноверице на селу

Кад се код нас о нечему напредном и усавршеном говори, обично ће се додати: „двајести је ово век". Али код нас у доста које чему изгледа да још није наступио двадесети век.

У већини наших села у Шумадији постоје уобичајене заветине (празници у радне дане) у које се не сме ништа радити као у свету недељу, а које наносе штете нашем пољопривреднику.

У моме селу има много оваквих заветина. Старији људи причају да је раније година наше село тукао град узастопце неколико година. Људи мислећи да је то нека Божија казна, појуре најчувенијим врачарама и гатарама у оно доба да би сазнали шта су Богу згрешили те их сваке године туче град. Врачаре им кажу: да су грдно Богу згрешили, и да им

дуго ништа неће помоћи него да спочетка идуће године два близнака са два вола близнака поору једну бразду око целог села, па онда где се бразда састави закопају животиње излежене у међудневице, а да би Богу удостојили, да запразнују и да не раде целу белу недељу (седмицу) изузев среде и петка, и да заветују девет четвртака почев од великог четвртка пред Ускрс. па до четвртка по Духовима, и седмицу по Ускрсу и по Духовима, и да одрже у пролеће и лето у разне дане у сваком крају села по неку богомољу, Како онда, тако и данас важе ове заветине и то у највеће радно доба у години, када су пољопривреднику пуне руке посла.

Срегао сам људе који су били ван села на раду, далеко у вароши или у гостима, па се враћају. Воде волове за пароже, а на леђима носе јарам, или терају коње а кола оставили ван села, јер је заветина па може и град отуда доћи у село, откуда тај дан иду волови у јарму или коњи упрегнути у кола; а тако се у заветне дане ни из села не излази па ма да је и болесник на колима, нити се ма какав рад обавља: у те дане а ако би киша на суве откосе сена пала не сме да се купи у пластове, па ако и сами свештеници кажу да за купљење сена нема празника; или ако се је окишало пред Духове а по Духовима ухватила заветна недеља не сме да се прска виноград па ма пламењача (перноспорд) довела у питање целу бербу. Овако држање помаже општинска власт, а ако ова ма из којих разлога не би хтела да казни лице које ради у заветне дане, онда му суди потајни ноћни суд, сечом воћа, ограде, винограда и томе слично, а понајчешће уништавањем онога рода кога је то лице обављало. Ако се отпочне дискусија међу пољопривредницима, да ли да се смање заветине или овако и даље да остане, онда општински суд зове збор да се донесе одлука. Али на жалост наших напреднијих и просвећенијих пољопривредника пре неколико година кад су у нашем селу изврсно родиле шљиве, а и други су усеви били знатво бољи него у другим селима, а сматрајући да то Бог даје што наше село има највише заветина, додате су још две богомоље у два сеоска краја у коме ове раније нису постојале. Тада је дозвољено само да ко хоће да ради за време заветине може несметано то чинити али ван села. Вредни и печални људи којима је слабо развијен посао код својих домова иду на рад у околна села у којима заветине не постоје, и тако наше село за време заветине постаде извор надничара за околину.

Има у нашем селу доста угледних и напредних пољопривредника који ове заветне дане искористе око стоке, пчела, читањем појединих књига и часописа, али има више сеоских младића који се у заветне дане скупљају на одређена места и игралишта, ту проводе читаве дане примајући навику ружних псовки и беседа, и у опште радећи све оно

што човеку није потребно у културном и напредном животу.

Могле би да се искорене ове ружне навике и пороци код наших сеоских младића, оснивањем какве установе, најбоље пољопривредне књижнице и читаонице и омладинске дружине, око које би се искупљао већи број угледних пољопривредника и сеоских младића, и читањем књига и часописа најбољих наших пољопривредних стручњака научили би се стручном раду из свих грана пољске привреде и у опште савременом и напредном животу, а они који неби пришли сличним установама, угледали би се на рад и пример својих напредних другова. и тако би се повећало благостање нишег села.

Већина пољопривредника је свесна тога, јер често чује опомену својих пољопривредних стручњака, који по своме позиву искрено сарађују са селом и сељаком. Покушавали смо да оснујемо народну књижницу и читаоницу, па воћарску задругу и пољопривредну књижницу и читаоницу, али све некако не може та наша идеја да се оствари; свуда се умеша проклета политика. Наши људи заражени политиком не воле удружење сељака, па ако се почне оснивање какве било друштвене установе, трубе на све стране рђаве гласове против истих, те нам тако коче оснивање ових неопходно потребних установа, да би се и наш пољопривредник једном могао угледрта на рад, пример и задругарство Швајцарске Чехословачке и Малене Данске и друге културне и напредне народе, а од којих би имао користи наш народ, и наша држава. Ако се где год што с'муком и оснује, неопажено се увуче по неки маскирани трут, те поједе мед а пчеле куд која. Нисам овде намеран да водим политику, кад знам да се наш лист „Тежак" не меша у политику, али видим и осећам у души неправду. И у момс и другом селу већ је скоро две године како се оснивм пољопривредна књижница и читаоница, па све не може правила да се потврде? Па кад је тако, онда и неруга што у нашем селу још владају заветине и празноверице!! Прича се да је ове године на редовном годишњем збору Српског пољопривредног друштва и политика узела учешћа...

Браћо пољопривредници чувајмо бранимо и љубимо нашу најстарију и најзаслужнију установу, и нашу узданицу Српско пољопривредно друштво, коме није циљ богаћења и увеличавање капитала, као другим грабљивим и лихварским установама, већ као хумана и просветна установа од пре шесдесет годьна неуморно ради на подизању и културном унапређењу нашег села, као и унапређењу целокупне пољске привреде и подизању морала, и нивоа код нашег пољопривредника и стварању полета и утакмице за бољом негом и већом производњом стоке, воћа и разноврсних пољопривредних, производа путем приређивања изложби, додељивања диплома, повеља и разних награда и похвалница пољопри-

вредницима који то заслужују. Па кад је тако, онда му се не може ни приговорити што се за толико година није обогатило, кад већ знамо „да не можеш другог да спомогнеш док себе не оштетиш".

Браћо пољопривредници, изоставимо заветине и празноверице које су нам од наших старијих остале, јер нам је доста празника што их је црква забележила и који су прописани нашим канонским законом, а нарочито сада када је криза обухватила сељака па му не да честито живети, а разне болести, инсекти штеточине и паразити којих до сада никада више није било прете да униште наше благородно воће, и када знамо да америчке одгојене јабуке стакласте боје продиру на европска тржишта и конкуришу нашем домаћем воћу шљиви пожегачи. Треба знати, да град, суша, јаки ветрови, провале облака, земљотреси, осуљавање земље и друге елементарне непогоде владају у целом свету, и грешном и праведном, само негде у мањој а негде у већој мери, према поднебљу, земљи и земљиним положајима, или како се где удеси. Винограде чувене Венчачке виноградарске задруге и околину пре неколико година тукао је град две три године наносећи огромне штете. Сопственици ових винограда нису ништа заветовали, а град је сам по себи престао тући. Ако баш мислимо да нисмо Богу удостојили, онда не мобимо у свету недељу и друге верске празнике, и поштујмо оних девет Христових заповести: Не уби, не укради ит.д." И у опште, не чини другом оно што ниси рад да теби други учини.

Илија Н. Николић
пољопр. из Винче

Рад друштва и његових подружина

Изложба пољ. омладинских дружина у Свилајнцу

(Из извештаја делегата Друштва г. др. Вукасовића)

27. септембра, око 10.½ часова отворена је изложба. После водосвећења одржао је велики говор г. Жујевић ср. пољопр. референт о задругарству, о циљу који се хтео постићи овом изложбом, о раду омладинских дружина и дао ми је реч. Најпре сам у име Друштва поздравио све скупљене и честитао на постигнутим успесима, а затим прешао на своје предавање о најчешћим и најважнијим штеточинама (инсектима и болестима) воћака. Предавање је било пропраћено показивањем разних средстава за сузбијање штеточина, као и микроскопских препарација спора болести.

И предавање и изложба су били релативно и добропосећени. Присуствовао је срески начелник, свештеници и велики број земљорадника. Сама изложба била је добро примљена и са обзиром да су излагани само производи омладинаца потпуно задовољава. За сав труд око припреме изложбе и уопште око оснивања ових омладинских дружина треба захвалити г. г. Жујевићу и М Дугањићу, учитељу из села Суботице. Рад ових двеју личности довољно је познат и оцењен да би било потребе да се дуже на њему задржавам. На сваки начин заслужује највећу похвалу и истовремено показује пут којим треба ићи на просвећењу народа. Он показује исто тако да се може успети само када се хоће.

Пропаганда за бољу бербу, сортирање и паковање воћа.

(Извештај г. Милорада Зечевића)

На основу одлуке управног одбора Срп. пољ. друштва од 5. септемара т г. да се придружим воћарском вагону Министарства саобраћаја и његовим стручњацима да као предавач Друштва учествујем у обуци земљорадника о берби, сортирању и паковању воћа и грожђа намењеног извозу, част ми је известити да сам поступио по одлуци Одбора и по завршеном раду подносим следећи извештај.

За време путовања и рада у воћарском вагону у заједници са ш фом пољопривредне службе Министарства саобраћаја г. Др. Александром Ђајом и његовим стручним особљем одржавали смо предавања о берби, сортирању и паковању воћа и грожђа, о сађењу и нези воћака, о заштити воћака од болести и штеточина и о пчеларењу с обзиром на важност пчеларства за воћарство. Часови предавања почињали су од 7 часова изјутра и трајали до мрака, са прекидом у подне за обед.

У сваком месту, где смо се задржавали, предавања су одржана групама земљорадника, а ако таквик група није било, онда је сваком појединцу објашњено као и групи.

Запажено је велико интересовање земљорадника за ову врсту пропагандног рада и жртве које чини Министарство саобраћаја и његови стручњаци опремом овог вагона уродиле су сигурним плодом.

Учешће Српског пољопривредног друштва у овој експедицији са стручњаком-предавачем било је од велике моралне користи за само Друштво, јер су се врло често стављала питања од појединих земљорадника да ли и Друштво узима учешћа у овом раду, па кад добију одговор да узима учешћа код њих се примећује задовољство.

Ова предавања имају великог значаја за земљорадника, јер поред тога што добију потребно стручно знање о правилној берби и поступку са плодовима воћа, они добију и најпотребнија обавештења и о добром уновчавању свога воћа, те сматрам да Пољопривредно друштво треба и даље да узима учешћа у овом раду. Уз ову напомену морам да напоменем још и ово: да се у народу запажа једна врста пропаганде која је од велике штете за њега. На име: у овој је години развијена пропаганда да се не бере шљива за извоз већ само за кацу и та је пропаганда успела. А ево зашто: кад се пакована шљива продаје по 120 динара онда се за ракију плаћа 100 динара, а ако нема извоза паковане шљиве онда је за ракију цена 70—80 динара за 100 кгр. Да би трговци довели цену шљиве на 70—80 динара они врше пропаганду да се не бере за паковање и кажу да бране руком за паковање неће више да рађају. То се уверење у народу укоренило дубоко и нико ништа не предузима да га разувери зато је у овој години наша шљива већим делом извезена у Аустрију и Немачку за печење ракије. У Лапову смо чули изјаву једног трговца који каже да више никад неће да купује шљиву за ракију у оним реонима где се ова извози као свежа, јер тражи и прибраницу и јефтино за ракију.

Што се тиче интересовања чланова пољопривредних подружина забележено је присуство само секретара подружине у Младеновцу, Патронија Марковића са још једанаест чланова и присуство претседника подружине у Рашкој, Савића, док се у другим местима подружине нису јавиле у колективном учешћу. Стекао сам уверење да у појединим подружинама није постајало добре воље да обавесте своје чланове о нашем доласку, а о томе су ме уверавали поједини чланови.

У Гружи сам се уверио од једног земљорадника да огласе у Тежаку којим се оглашавају поједини препарати сматрају као препоруку да такве препарате купују као најбоље, јер је један земљорадник рекао: „раније сам употребљавао порзол за запрашивање а сад видим и Друштво препоручује церетан, па и ако је скупљи морам га купити"-те би требало о овоме водити рачуна код пуштања огласа у Тежаку.

У Краљеву су неколико чланова подружине с којима сам дошао у везу, изјавили жељу да Тежак доноси чланке сезонске из виноградарства, нарочито о чишћењу буради, о неговању шире, претакању вина и т. д.

Рад среске Пољопривредне Подружине у Вел. Градишту на сузбијању штеточина и болести воћака и дом. животиња

Пољопр. Подружина у Вел Градишту агилно спроводи свој пропагандистички рад на сузбијању штеточина и болести воћака и домаћих животиња. Рад на унапређењу воћарства и сточарства, подружина спроводи по селима преко својих агилних и стручних чланова путем демонстративних предавања.

Течај је отворен 28 јула т. г. у селу Приброду. Течај је отворио г. проф. Dr. Мих Градојевић, када је г. Dr. Градојевић и као изасланик Срп. Пољ. Друштва одржао предавање о „Грожђаном савијачу" као штеточини у прибродским виноградима.

На дан 11 авг. т. г. приређена су у селу Кличевцу и Затоњи ова предавања:

1 О пољопривредној кризи предавање одржао г. А Леухин срп. пољ. раферент:

2 О грожђаном мољцу и начину сузбијања истог, предавање одржао г. А Леухин, срп. пољ. реф.

3 О јабучном смотавцу и др. штеточинама воћака првенствено на јабуци и крушци из реда лептирова, као и начину сузбијању истих, предавање са демонстрацијама одржао је Радивоје Поповић апс. агр. и члан ср. пољ. подружине.

4 О сузбијању црвљивости плодова, предавач Радивоје Д. Поповић апс. агр. и члан срп. пољ. подружине.

5 Сузбијање болести плодова: краставост (fusikladium). плесни воћа и трулежница (monilia), предавање је са демонстрацијама одржао Рад. Поповић.

6 Важност пчеларства за пољопривред. у данашње време. Предавање по жељи истих одржао Војислав Поповић апс. агр.

Интересовање међу присутним пољопривред. било је неочекивано и велико. Сви су са највећом пажњом пратили предавања. Многи међу њима тражили су објашњења прскања воћака са бордовском чорбом, о концетрацији и начину справљања исте за воћке, док су други желели да зиају кад је најбоље справљати заштитне гусеничне лепљиве појасева.

Тако се развијала дискусија: једни су желели ово, други оно, што им је предавач увек радо објашњавао. Видело се међу пољопривредницима да има доста њих, који увиђају користи од ових предавања и тражили су да се оваква предавања из пољопривреде чешће одржавају, па по могућству и на самом терену демонстративно објашњавају.

Наш пољопривредник увиђа да је жива реч референта

и пољопр. подружине добро средство за унапређење пољопривред. Истина је да је пољопривредник научио на политичке говоре, али на нашим предавањима било је увек оних правих узорних пољопривредника из села. Зато су наша предавања давала увек добре резултате.

Само кроз пољопривредне подружине и кроз соколство омладина селе уздићи ће ниво свога знања, користећи себи и народу.

Радивоје Поповић
члан среске Пољ. подружине
у Вел. Градишту

Пољопривредни течај на Палићу

Иницијативом г. Вула Вујачића, управника Бановинског расадника на Палићу, одржан је тродневни течај из воћарства и виноградарства у Бановинском расаднику на Палићу Течају је присутовало преко 60 војника из суботичког гарнизона а који су иначе родом из наших воћарско виноградских центара. Течај је отворио г. Вуле Вујачић лепим предавањем о значају воћарства и виноградарства за повећање чистог приноса на сељачким поседима, те о значају оваквих течајева за уношење плодова агрономске науке и праксе у сељачке масе. Одрасли и разумни младићи врло су пажљиво саслушали ово предавање Г. Вујачића и дали обећања, да ће на течају бити пажљиви и да ће све што буду научили пренети на своја газдинства.

Пољопривредни течај на Палићу

Г. Вуле Вујачић, управник расадника и Г. Живомир Милојевић, пољопривредни чиновник при расаднику, упознали су слушаоце са најважнијим питањима из воћарства и виноградарства, обраћајући првенствено пажњу практичним питањима. Тако су слушаоци имали прилике да се упознају из воћарства:

1) **О условима за воћарство**, обраћајући највећу пажњу избору земље и положаја. 2) **О размножавању воћака**, где је нарочита пажња обраћена калемљењу а специјално јесењем калемљењу на „спавајуће окце" које би требало да буде од великог практичног значаја скоро у свима нашим воћарским крајевима. Особита пажња скренута је слушаоцима на негу калемова, одгајивање стабла и круне. 3) **Подизање воћњака.** Ово питање је нарочито са слушиоцима обрађивано, где им је изложен рад око подизања воћњака, са обзиром на претходне културе иза којих може доћи воћњак, на припрему земље за сађење, на сам начин сађења, на избор и припрему садница и на технику сађења. Сва су ова питања практично приказана слушаоцима. 4) **О нези воћњака после сађења** говорио је г. Вујачић. 5) **О биљним болестима и штеточинама** слушаоци су имали прилике да чују најпотребније, а предавачи су се трудили да их утратко упознају са опасностима и штетама које воћарству наносе разни инсекти и биљне болести, те о начину сузбијања истих.

Поред поменутог слушаоци су упућени у начине чувања и паковања воћних плодова у вези са постигнућем што веће продајне цене воћа. Ту је нарочито истакнут значај воћарских задруга за унапређење воћарства.

Из виноградарства слушаоци су укратко упознати са најважнијим питањима, јер услед кратког трајања течаја није се могло опширније о томе говорити.

Г. Милојевић је у главном скренуо пажњу на избор места, положаја и земље за виноград, на избор подлоге и сорте винове лозе, на сађење и каснију негу винограда. Нарочито је истакао значај резидбе у виноградарству, те је ту радњу и практично приказао на старим чокотима, који су намењени крчењу. О борби против криптогамских болести и штеточина винове лозе, такође је говорио. Слушаоци су потпуно упознати са пламењачом код винове лозе, као и са превентивним мерама и сузбијању исте.

На крају течаја је курзистима из помоћи Краљевске Банске управе Дунавске бановине раздељено 44 награда у ситном воћарском алату (маказе и тестерице) и 8 награде и 2 помоћи Пољопривредне подружине у Палићу-Суботица. Награде пољопривредне подружине састојале су се у корисним и поучним пољопривредним књигама.

Такође треба напоменути да је г. Вујачић, као председник Пољопривредне подружине, одржао за кратко време читав низ предавања пољопривредницима среза суботичког, за која је било живо интересовање од стране чланова Подружине и осталих пољопривредника. На свима овим предавањима г. Вујачић је нарочиту пажњу обратио упознавању пољопривредника са Сан-Жозевском ваши и са начином спречавања појаве исте. У том циљу г. Вујачић обишао је све винограде са воћњацима који се налазе на чувеној суботичкој пешчари.

Живомир Д. Милојевић

Некролог

† Ђура Ј. Савковић, економ и пчелар из Слатине (ср. Космајски)

На дан 18. септембра ове године преминуо је, после кратког боловања, у својој 79 години, Ђура Ј. Савковић, познати домаћин, економ и пчелар из села Слатине у ср. Космајском, а 19-ог је сахрањен на тамошњем гробљу, уз огромно учешће својих суграђана из места и целе тамошње околине.

Са нашим драгим „Деда Ђуром" (тако су га сви звали) опростио се лепим говором г. Ика Стаменковић, парох црквe сибничке на чијем је грађењу и покојни деда Ђура активно сарађивао и као приложник и као члан црквеног одбора) у кратко изневши његове врлине и заслуге за свсје суграђане и за пољопривреду у опште.

Покојни деда Ђура био је примеран економ-практичар и пчелар, а редован је члан Српског пољопривредног друш ва од пре рата, такође је и један од најстаријих чланова Српског пчеларског друштва. Ни једна изложба и друге јавне пољопривредне и пчеларске манифестације, није прошла без његовог учешћа.

Први виноград у његовој околини, на америчкој подлози после пустошења филоксере, подигао је деда Ђура, први је почео сејати луцерку и сточну репу, а први је посо да уводи сваку новину у пољопривреди (челични полуг, жетелицу, сејалицу и др. справе).

Покојни деда Ђура био је 16 година претседник општине Бељинске, 25 година претседник среског одбора ср. космајског, а дуги низ година био је и стални члан окр. Одбора округа Београдског. Са тих положаја је увек радио за добро пољопривреде и пољопривредника, нарочито је це-

нио пољопривредну литературу и пољопривредне школе, о чему сведочи велики број питомаца из ондашњег округа Београдског и ср. Космајског, које је он изабрао и помогао да се школују.

† Ђура Савковић

И на задругарству је покојни деда Ђура активно радио, творац је и оснивач многих задруга у свом срезу и околини, од којих да напоменем Космајску житарску задругу у Со-

поту, Здравствене задруге у Бељини, Стојнику, Венчанима, Барајеву и т. д. затим је оснивач Космајске пољопр. подружине, Космајске пчеларске задруге и т. д.

Покојни деда Ђура је учествовао у ратовима за уједињење и ослобођење, године 1876 и 1885.

За заслуге стечене, како у рату тако и на привредном пољу, одликован је многим орденима, које је са поносом носио, а он их је заиста и стварно заслужио.

Ценећи, са своје стране заслуге и рад покојног деда Ђуре, ја га уписујем за члана утемељача С. П. Д. желећи да му на тај начин сачувам успомену међу генерацијама које долазе.

Лака му земља коју је волео и вечан му помен!

А. В. П.

Питање:

Стојан Лазић и други питају:

Имамо земље око 100 дулума коју већ три године штети вода. Покрај земље међом Митра Лазића иде канал у дужини 200 метара. Противници затрпавају канал с обе стране и од ширине од три метра свели га на један метар. Моле за упут што да предузму?

Одговор:

Како је у питању штета, која Вам се причињава од људи, а због тога што наводно затрпавају канал и на тај начин подижу ниво воде у каналу, да од ове воде пропадају усеви, то ће те се морати обратити суду и тужити све оне, који су канал затрпали. Висину штете означиће те, колико вреди усев на том земљишту за време од када је вода почела исти да уништава. У тужби ће те навести да канал постоји 18 година, да је исти у првобитном стању имао 3 метра ширине, да је служио за одвајање и прикупљање воде са ваших имања, и да од како су те ваше комшије почели канал да затрпавају, вода вам штети усеве. Уз тужбу поднесите све доказе које имате (сведоке и друге). Ако сте успели да докажете тужбене наводе суд ће вам досудити одговарајућу штету, а осуђене још и то, да канал прочисте, прошире и доведу у првобитно стање. Ово је једини пут, да дођете до свог права, а и да вам се надокади причињена штета.

М. Ђурђевић

Добре воћне саднице трогодишње,

од најбољих сората

јабука, крушака, шљива, кајсија, трешања, вишања, марела, дуња дудова, мушмула и украсног дрвећа и шибља, као и воћне младице има на продају.

Ценовник и услове испоруке шаље бесплатно

Бранислав Павловић
економ Злакуса Ужице.

ВОЋАРИМА и ВИНОГРАДАРИМА

Јесење и зимско уништавање биљних штеточина и болести

даје најбоље резултате. Ларве и јаја свих гусеница, затим јаја штитастих и других вашију, као и ларве грожђаних мољаца, који преко зиме преспавају у кори и пукотина стабла, чокота или притке успешно се уништавају прскањем воћака или чокота раствором воћних **карболинеума:**

Холандског карбокримпа

и нашег домаћег препарата

РЕСОЛА

Скупљањем и спаљивањем опалог лишћа се воћака и лозе, дубоким јесењим копањем око воћака и огртањем лозе, многе се болести и штеточине уништавају. али прскање раствором карбокримпа или ресола нетреба изоставити, јер оно уништи ларве и јаја штеточина и заостале клице болести и тамо где се оком немогу да виде и руком да скину.

Поуке о употреби тражите у Тежаку и Пољопривредном календару.

Каобокримп и ресол могу се добити код Српског пољопривредног друштва.

Ценовник и услови испоруке шаљу се бесплатно.

Штампарија М. Цветковића, Београд, — Војводе Глигора 62.
Телефон 23-176.

...тека Библиотека
Београд

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ.

Бр. 23. Београд, 1 ДЕЦЕМБАР 1935 год. Год. 62

ПОД ПОКРОВИТЕЉСТВОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА II.

ТЕЖАК

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА
ОСНОВАН 1869 ГОД.

ВЛАСНИК
за СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. Д-р. Т. МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32

УРЕДНИК
Д-р. МЛАДЕН ЈОСИФОВИЋ
Јаворска ул. бр. 7

Садржај:

Ing. Властимир Ђ. Ђорђевић. — Наши земљорадници треба да производе више зрнасте сточне хране богате беланчевинама.

Проф. Др. Дим. Коњев. — О пчеларењу са вршкарама.

Никола Ж. Петровић — Течајеви за сеоске домаћице.

Рад Друштва и његових подружина:

Изложба стоке у Деспотовцу.

Домаћички течај у Петровцу на Млави.

Општа пољ. изложба у Белој Паланци.

Питања и одговори.

† Милутин Стојановић.

Извод из записника седница у. о. Срп. пољ. друштва.

Огласни део.

Уредништво Немањина ул. 15. — Рукописи се не враћају. — Излази двапут месечно Годишња претплата Дин. 30 а за браћу и војнике Дин. 15. — Чековни рачун 50350— Телефон Српског пољопривредног друштва. Канцеларија 20-302, магацин 27-702

Наши земљорадници треба да производе више зрнасте сточне хране богате беланчевинама

У исхрани домаћих животиња поред воде и минералних материја, врло важну улогу играју органске материје: угљени хидрати, масти и беланчевине. Без ових материја исхрана домаћих животиња не може се замислити. Ипак, и поред тога што су ове органске материје неопходне за за исхрану домаћих животиња оне се по својој важности и утицају међу собом битно разликују. Ова разлика долази отуда, што свака од њих утиче на стварање посебних производа у животињском телу, и што се неке од њих могу међу собом замењивати, док друге не могу.

Угљени хидрати утичу у животињском телу на стварање топлоте, масти и снаге. Стога се они морају храном давати домаћим животињама. Ипак се у пракси о храњењу домаћих животиња угљеним хидратима не мора водити рачуна, пошто се они налазе у свима хранивима у довољним количинама. Угљени хидрати су врло распрострањене органске метерије; има их у семену житарица, сену, шаши, слами, плеви, кртолама кромпира, корену сточне репе и т. д. Поред овога угљене хидрате, у случају да се не унесу храном у тело животиње, могу заменити друге материје. Тако угљене хидрате могу заменити масти и беланчевине.

Масти у главном утичу на стварање истих материја као и угљени хидрати; наиме од масти исхране стварају се у животињском телу: маст, млеко, топлота и рад. Огуда се о мастима мора водити рачуна приисхрани домаћих животиња. Али како се масти у животињском телу могу образовати од угљених хидрата и беланчевина, није неопходно да их храна увек садржи. Разуме се, да је боље ако храна садржи масти те стога треба при састављању оброка за домаће животиње имати на уму и садржај масти у храни. Масти су у поређењу са угљеним хидратима мање распрострањене и поједина хранива садрже их обично у

мањим количинама. Веће количине масти налазимо у семену уљаних биљака (сунцокрету, соји, арахису, сезаму и др.).

Беланчевине су најважније храниве материје. Њихова важност лежи у томе, што оне утичу на растење домаћих животиња, на стварање меса и млека, на развиће заметка у утроби, на стварање разних сокова за варење. Када се овоме дода још и то да се беланчевине у храни не могу заменити другим органским материјама, и да се оне налазе у хранивима у већини случајева у малим количинама, онда је њихова важност још већа. Стога у практичној исхрани домаћих животиња најчешће долази у питање обезбеђење домаћих животиња беланчевинама,

Из напред изложеног видели смо да у практичном погледу при исхрани домаћих животиња треба једино водити рачуна о беланчевинама, пошто осталих органских материја или готово у свима хранивима у довољним количинама, има или се оне једне другим могу заменити. Да видимо сад каква је исхрана домаћих животиња код нас, и да ли се води довољно рачуна о беланчевинама. Ово је питање нарочито важно у исхрани домаћих животиња преко зиме, пошто преко лета стока испашом и зеленом храном уноси више беланчевина у тело. Исхрана домаћих животиња код нас преко зиме, као што је познато, врши се најчешће сеном, шашом, сламом, плевом, кртолама кромпира и кореньем сточне или које друге репе. Поред тога даје се стоци повремено нешто зрнасте хране од житарица у облику брашна, мекиња, јарме и т. сл. Сва ова хранива сиромашна су у беланчевинама, те стога слободно можемо рећи да се при исхрани стоке код нас не води довољно рачуна о беланчевинама. Последице овакве исхране су слабо здравствено стање стоке, мршавост и слаба производња млека, меса и др. производа. Стога о беланчевинама у храни треба водити више рачуна и настојати да их у сваком оброку има у довољним количинама. Нарочито треба водити рачуна о беланчевинама при исхрани младе стоке, која расте, крава музара и бремене стоке. Ако се запи-

тамо да ли можемо обезбедити домаће животиње потребном беланчевинастом храном и како, на ово питање добићемо одговор: да можемо и то врло лако и просто. Познато је да постоје биљке у чијем се семену налазе веће количине беланчевина. Те биљке су махунасте биљке. У семену махунастих биљака садржај беланчевина се креће од 22—40$_0$/$_0$. Гајењем ових биљака обезбедићемо домаће животиње беланчевинастом храном. Овде ћемо изнети неколико најважније за наше прилике махунастих (лептирастих) биљака и описати укратко њихово гајење,

1) **Соја** — Soja hispida. Једногодишња биљка. Пореклом из Азије. По својој спољашности слична пасуљу само је обрасла маљама. Према суши прилично отпорна. Соја у семену садржи 35—40$_0$/$_0$ беланчевина од којих је сварљиво 26.2 — 30.0$_0$/$_0$.

У нашој држави соја се може с успехом гајити Захтева умерено растресите, дубоке. плодне, умерено влажне и са умереним садржајем креча земље. Земљиште за соју треба обрађивати у јесен. Сетва се изводи у пролеће у другој половини месеца априла — дакле пошто прође опасност од позних мразева. Соја се сеје на редове у размаку од 40—50 см. ред од реда и 15—20 см. између биљака у реду, За сетву хектара потребно је 50—60 кгр. семена За време гајења предузима се прашење и окопавање и сузбијање коровских биљака.

Соја стасава за бербу од 3—5 месеци, што зависи од сорте. Боље је гајити ране но позне сорте. Позне сорте подесније су за производњу зелене пиће. Берба соје изводи се чупањем, као и код пасуља и почупану соју треба зденути на розге да се осуши а затим омлатити. По хектару соја може дати 1000—1500 кгр. семена.

Храњење домаћих животиња са сојом врши се тако што се ова у облику брашна, као додатак оскудној у беланчевинама храни даје домаћим животињама. Кравама музарама средње тежине може се дневно давати од 400—600 грама соје; теладима и

ждребадима од 200—300 грама, а прасадима и јагњадима 100—200 грама.

2. **Сточни боб** — Vicia faba minor. Једногодишња биљка. Има вретенаст корен, зељасто четвртасто стабло, перасто лишће, цветове беле боје, плод махуну са неколико округластих или буврежастих мрке боје семенки. Зрна боба садрже 25.4% беланчевина (сварљивих 19.6%).

Боб као и соја у нашој држави може успевати. Захтева дубуке, плодне, влажне и са умереним садржајем креча земље. Обрађивање земљишта треба изводити у јесен. Сеје се у пролеће у другој половини марта или у првој половини априла месеца. Сетва се изводи на редове у размаку 30—40 см. ред од реда и 15—20 см између биљака у реду. За хектар потребно је 120 кгр. семена. За време гајења предузима се прашење, окопавање и сузбијање коровских биљака.

Боб стасава за бербу за 18—20 недеља. Берба се изводи чупањем. Почупан боб најпре треба осушити, а затим омлатити. По хектару боб може дати од 1500—2000 кгр. зрна.

Храњење домаћих животиња са бобом врши се на исти начин као и са сојом, само се боб може давати коњима у замену овса до 1/3 оброка.

3. **Лупина — вучак** — Fava lupina. Једногодишња биљка. Има вретенаст корен, зељасто стабло, прастасто лишће, цвет беле жуте или плаве боје, плод махуну са неколико округластих семенки. Семе лупине садржи око 40% беланчевина (сварљивих 37%). Поред једногодишње лупине, постоје и вишегодишње. За културу су важније једногодишње лупине.

Код лупине се разликују три одлике; бела лупина (L. albus), жута (L. luteus) и плава (L. angustifolius). Прва успева у јужнијим и топлијим крајевима, а друге две у севернијим хладнијим. У нашој држави могу се све три гајити.

Лупина за своје успевање захтева лакша (песковита) земљишта. За разлику од осталих легуминоза,

може успевати и на бескречним земљиштима. Гаји се и сређује на исти начин као и боб, само се нешто ређе сеје. За сетву хектара потребно 90—120 кгр. семена. По хектару лупина може дати 1200—2000 кгр. семена.

Храњење домаћих животиња са семеном лупине мора се изводити обазриво. У семену лупине налазе се два алкалоида: лупинин и лупинилин. Ова два алкалоида утичу штетно на здравље домаћих животиња. Стога семе од лупине за исхрану домаћих животиња пре употребе треба припремити односно отстранити ове алкалоиде. Припрема семена за исхрану стоке састоји се у томе што се семе потапа у врелу воду и тако оставља да стоји неколико часова. У последње време одгајене су у Немачкој сорте лупине без ових алкалоида. Ипак храњене домаћих животиња врши се на исти начин као и са семеном напред описаних биљака,

4. Сточни грашак — Pisum arvense. Једногодишња биљка; има вретенаст корен, зељасто полегљиво стабло, перасто лишће, цвет беле, ружичасте, плавичасте или црвенкасте боје. Плод грашка је махуна са неколико округластих семенки мрке боје. Семе грашка садржи 22% беланчевина (сварљивих 16,9%).

Грашак се код нас с успехом може гајити. Захтева дубока, плодна, умерено влажна и са умереним садржајем креча земљишта. Обрађивање земљишта за грашак изводи се у јесен. Сетва грашка може се изводити у јесен и у пролеће. У јесен га треба сејати раније-у септембру месецу а у пролеће у марту. Пошто је стабло грашка нежно, те полеже, грашак се сеје обично у смеши са житарицама, да би му ове послужиле као ослонац за одржавање стабла у усправном положају. За сетву хектара потребно је 120—150 кгр. семена, са 20% семена од житарица.

Грашак стасава за бербу, ако је посејан у јесен у јуну или јулу месецу. Берба се изводи кошењем. Пошто се грашак осуши, треба га овршити. Вршидба

грашка изводи се на обичним вршалицама за жито. По хектару грашак може дати од 1000—1500 кгр. семена.

Храњење домаћих животиња грашком врши се на исти начин као и са семеном напред поменутих биљака.

5. **Грахорица** — Vicia. Слична биљка грашку, само има још нежније стабло и семе ситније. У семену грахорице има око 26% беланчевина (сварљивих 20%). Гаји се на исти начин као и грашак. За сетву хектара потребно је 100—120 кгр. семена са 20% семена од житарица. По хектару грахорица може дати од 1000—1200 кгр. семена. Храњење домаћих животиња изводи се на исти начин као и са грашком.

Најзад да напоменемо још и то да се све напред поменуте биљке могу гајити и за зелену сточну храну.

Ing. **Властимир Ђ. Ђорђевић**
проф.

О пчеларењу са вршкарама

Најпростији начин пчеларења је пчеларење са вршкарама, плетарама, пањевима и томе слично. Ове најпростије кошнице представљају заиста прави пањ, који је унутра издубљен, одозго затворен а са отвором на доњем делу. Ако је такав пањ постављен на какву равну даску или камен, онда се на његовом доњем делу направи зарез за лето пчелама. Овакав се пањ често прави и од четири збијене даске. Ипак сељаци најчешће воле вршкару-плетару. Њу може да направи сваки пчелар сам и то од најјефтинијег материјала, од дивље лозе, павите. Исплетену кошницу омажу блатом од глине и говеђе балеге, добро осуше па је најзад окрече унутра и споља и кошница је готова да прими нови рој. Да не би киша скидала глину са ње у неким крајевима покривају кошницу споља буковом кором, као што сам видео да раде у Метохији и Црној Гори. Због овога се често губе велике и скупоцене букве. Али се најчешће све вршкаре смештају поред зграда под кровом. Као најјефтинији покривач би могла служити позната импрегнирана хартија за покривање (Dachpapier).

Кад се смешта нов рој у нову кошницу обично се лето

и све остале рупице и отвори, кроз које би могле пчеле да изађу напоље, затварају неким платном, што омогућава ипак слободну размену ваздуха. Овако припремљена кошница се оставља у замраченом прохладном простору 24 а може и до 48 часова. За то време пчеле већ отпочињу спремати почетке за саће и када се другог дана стави кошница на стално место и отвори лето онда се нормално не дешава да пчеле побегну из кошнице, разуме се ако је и матица са пчелама. Изузеци се дешавају само у оним случајевима ако унутра кошнице има што смрдљиво и непријатно за пчеле.

Саме пчеле као најбољи архитекти распоређују цео унутрашњи простор кошнице тако да се саће налази на тачно одмереном размаку једно од другог, кроз чије правилне међупросторе пролазе радилице. За време добре паше већ кроз недељу дана је саће изграђено, те матица почиње да лож јаја и ствара нови расплод. Пчелар обично више не брине око те кошнице. Само с времена на време дође и подигне је малоу вис, да би увидео да ли кошница постаје све тежа и тежа. Ако та тежина не би расла па се примети још и опадања њено, онда је то знак да у кошници није све у реду. То може да наступи у случају угинућа матице због напада грабљивица, услед неких штеточина или несрећног случаја.

Ако је година добра и паша обилата живот пчелињег друштва је толико напредан, да је на јесен читава кошница испуњена саћем и медом. Док у старијим кошницама саће има мрку, а у сасвим старим и црну боју, дотле је код ових младих восак саћа беле боје а мед је кристално чист и бистар, са више мање жућкасте боје, према томе из каквог су цвећа узимале пчеле нектар.

Друге године овај рој претставља јако организовано друштво, које може од пролетњег цвећа сакупити толико нектара да испуни све оне ћелије саћа, које нису заузете леглом, расплодом. Према томе још у мају месецу се примећује спремање овог друштва за пуштање роја. Зашто то раде пчеле? Изгледало би да је за пчеле много боље кад је друштво јако, јер лакше могу скупити већу количину меда, могу зими лакше обезбедити потребну топлоту ит д.

Одговорити на ово питање није баш тако просто. Изгледало би да оне пчеле које су сакупиле доста меда својим појачаним друштвом, могу мирно да се предаду одмору и да чекају зиму. Али није тако. Оне стално раде на сакупљању меда и цветног праха. Кад виде да су све ћелије саћа испуњене леглом, прашком или медом оне већ осећају да је за њих овај простор постао тесан: наплодило се сувише њих за овај одређен простор. Због тога оне решавају да треба неку количину пчела одвојити и пустити да саме почну свој даљи живот на неком другом месту. Зато се и отпу-

штају рojеви. Оних година, када паша није добра, пушта се по један рој, док се бољих година могу пуштати по два или три роја.

Ко у кошници решава оваква питања? Раније се мислило да сву одговорност у кошници сноси матица, краљица, да она заповеда и пази на ред у кошници. Али су најновији посматрачи и истраживачи запазили то, да је матица толико заузета око прегледања чистоће ћелица и полагања јаја (може да положи до 3000 дневно) да она чак нема времена ни да сама узима храну већ је стално хране младе пчеле пратилице. Зато сва остала најозбиљнија питања у кошници решавају најстарије и највештије пчеле. Постоји чак мишљење да и матица ради по упутствима старих пчела, тј. повећава или смањује полагање јаја. Старе пчеле кад увиде потребу одвајања роја стварају матичњаке (увек неколико), а матица само носи у њих јаја. Исто тако кад се излеже нова млада матица старе пчеле решавају да ли ће са рojем ићи млада или стара матица, као и то колико ће пчела остати у кошници а колико ће отићи из ње.

Питање рojења је потпуно онда расветљено, кад су пчелари почели радити са модерним оквирним кошницама са рамовима. Чим пчелар примети да му се пчеле хоће да рoје одмах прегледа све рамове, вади све спремљење матичњаке и повећава простор пчелама за рад додавањем медишта са рамовима и вештачким саћем. Приметило се да иза тога пчеле губе жељу за рojење те повећавају свој рад на сакупљању меда ради пуњења једног, другог и трећег медишта. Из овога се да закључити да рojење није ништа друго до тражење простора за рад. Додавањем медишта, тј. повећавањем простора искључује се код пчела и нагон за рojењем. Познати су нам случајеви из историје пчеларења где су пчеле, уселивши се у велике шупљине камених стена, живеле и стотине година не пуштајући ни једног роја.

И код пчеларења са модерним кошницама често се налазе заједно и вршкаре, На питање зашто су потребне и вршкаре, добија се одговор: за рojеве. Тако онај пчелар који се бави само радом са вршкама је убеђен, да свака вршкара мора да пусти један или два роја. Он и не помишља да је могуће пчеларити са вршкарама без рojења.

У ствари је задатак сваког пчелара: 1. да добије што више меда и воска, и 2. да увећа пчелињак новим пчелињим друштвима, тј, новим рojевима. — На који се начин постиже први захтев (мед и восак) при раду са вршкарама већ је познато. У јесен када се завршава пчеларева година сам пчелар решава колико ће кошница узимати а у колико ће њих угушити пчеле и узети мед и восак. Друкчије је и немогуће. Он не може делимично извадити из вршкаре неку количину саћа са медом а други оставити пчелама, јер би пчеле уги-

нуле или од глади или од хладноће, према томе на који ће начин извадити саће. Зато он оставља пчелама за зиму све што је накупљено у вршкари, а да би имао корист од рада то обично половину кошница угуши сумпорном паром, те искористи мед и восак из њих. Али се он нада да овај губитак надокнади идуће године помоћу нових појева.

Други пчеларев задатак и потреба повећавања пчелињака проистиче, сасвим појмљиво, из наведеног начина на који се постиже први задатак. Она извесна количина угушених кошница сјесени треба да се надокнади идуће године пуштањем нових појова, а исто тако треба повећати број нових кошница ради напредовања пчелињака.

Сматрам да овакав начин пчеларења са вршкарама није рационалан. Није рентабилно сваке године уништавата половину пчелињака да би се дошло до меда и воска. Осим тога је познато да се у толико више скупи меда баш најбољег квалитета у колико је друштво пчелиње јаче спролећа у време главне паше. Према томе треба уредити посао са вршкарама на такав начин да у рано пролеће пчелиње друштво буде што јаче. Исто тако треба сасвим искључити из праксе пчеларења са вршкарама уништавање пчела, ради узимања потребне количине меда од њих.

Истакнута два циља (јако друштво спролећа и узимање меда без угушивања пчела) у пчеларењу са вршкарама постигао сам на следећи начин:

У пролеће сам поставио вршкару на један обичан дрвени сандук, кога сам набавио у оближњем дућану. Једну уздужну страну сам отковао и направио од ње вратанца, а на горњој страни, где сам поставио кошницу, направио сам једну округлу рупу, чији је пречник нешто мањи од доњег пречника вршкаре. Тако вршкара није могла пропасти кроз отвор у сандук. Унутрашњост сандука сам облепио хартијом, да не би улазили унутра мрави и други инсекти. Осим тога сам унутра сандука причврстио испреплетану жицу у разним правцима, која је имала да служи као потпора сачу, кога пчеле изграђују на доле, а нарочито у летње жарко доба. Целокупан овај уређај се најбоље види из приложених шематских слика.

Двогодишњи опит са две кошнице је показао следеће:

1. За две године ниједна од ових кошница није дала ниједног роја.

2. Пчеле су од половине сандука одозго саградиле саће, као продужетак саћа из кошнице. (Слика 3.)

3 У том доњем сачу није било легла, те је сандук служио као медиште

4. Ради узимљавања вршкару сам обавио савијеним ужетима сламе и поврх тога „дахпапиром", те је кошница остала на сандуку напољу.

5. На пролеће и у једној и у другој кошници било је врло јако друштво.

Доцније, у јесен танком жицом пресечем саће између вршкаре и сандука (треба прво видети у коме правцу иде саће доле у сандуку па жицу онда вући у правцу дужине а не у правцу ширине саћа.) На овај се начин вршкара одваја од сандука, те се под њу подметне једна даска, која потпуно затвара ону рупу на сандуку и доњи отвор вршкаре. Ако у току дана оставим мало отворена вратаоца на сандуку, пчеле ће почети излазити напоље и прећи после у вршкару.

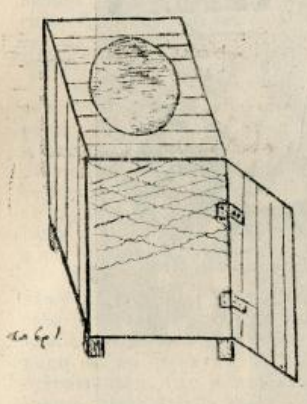

Сл. 1. Сандук са изукрштаним жицама.

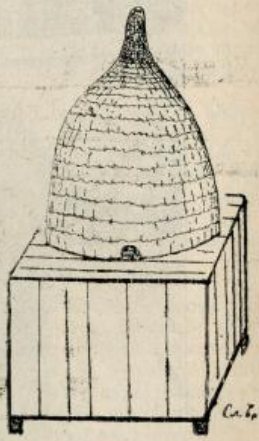

Сл. 2. Кошница са сандуком.

Сада сандук можемо извадити, димом истерати заостале пчеле и онда мирне душе негде у страну извадити саће са медом, почистити сандук, наместити поново жице и вратити га на своје место.

Користи од пчеларења са сандуком састоје се у следећем:

а). По својој жељи можемо да водимо пчеларење у коме хоћемо правцу, тј. можемо изузетно упутити пчеларење на ројеве, или на мед и восак или само на восак.

1. Ако желимо да добијемо што више ројева треба ко-

шницу оставити на пролеће на сандуку са затвореном рупом. Јако друштво, које добро презими са већом количином меда у добро угопљеној вршкари, одмах спролећа напуни скоро празно саће и због малог простора почиње да пушта ројеве. Ако су пчелару потребна два нова роја мора оставити вршкару одвојену даском од сандука док не изда и други рој. Ако му је потребан само један рој онда скида даску са сандука одмах по пуштању првог роја. Тиме је вршкара опет спојена са сандуком и пчеле почињу израђивата саће продужењем у сандук доле.

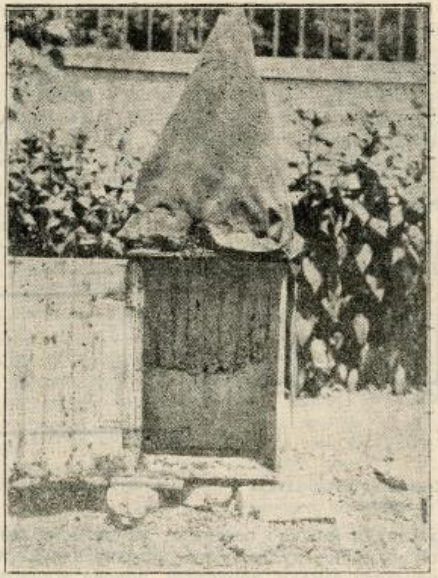

Сл. 3. Кошница вршкара са сандуком у коме су пчеле израдиле саће

2. При пчеларењу на мед и восак треба одмах спролећа извадити даску ставити вршкару на рупу, пустити пчеле да изграђују доле у сандуку и тиме, да на јесен одузмемо од њих и мед и восак што су га спремиле у савдуку.

3. Ако желимо да добијемо што више воска треба пу-

стити пчеле да раде саће у сандуку, па кад направе њих неколико можемо откинути два три саћа чистог белог воска. Али је неопходно потребно да бар једно саће остане читаво, недирнуто При доброј паши однето саће се наново изгради кроз недељу дана. Скидање саћа се може понављати док има добре паше. При слабој паши их је боље оставити на миру да би се искористио њихов рад у јесен.

б). При оваквом раду са вршкарама пчелар никада не дира рукама и златом ни саће ни легло, те тиме отпада и могућност преноса заразе из оболелих кошница у здраве. Већ је позната и призната ствар да су највише заражене модерне оквирне кошнице и да је преносач заразе најчешће сам пчелар, пошто обично он нема ни појма о суштини заразе, о њеном ширењу и мерама за спречавање и сузбијање те заразе. Најчешће пчелар увиди да су његове кошнице заражене тек онда кад угине цела кошница, а све дотле он сам разноси заразу по читавом пчелињаку.

в). Врло је ограничен број пчелара који зна добро начин пчеларења са кошницама са рамовима; много је више оних пчелара који су сами себе убедили да све добро знају и хоће да друге уче; а још је више оних пчелара, који не разумеју ни живот (биологију) пчела а набавили су оквирне кошнице само зато што комшија има такве кошнице и што се свуда по удружењима, задругама и часописима говори само о оквирним кошницама, док се о вршкарама или не говори ништа или само са презирањем.

Па кад један такав незналица почне по своме разумевању да ради по упуствима из часописа, да прави распоред саћа или појачава једно друштво за рачун другога, тешко тим пчелама од такве пчелареве помоћи јер их то често доводи и до угинућа Имали смо више пута увиђаје саћа на истраживању, где је легло било угинуло од хладноће а не од заразе, захваљујући само таквој помоћи пчеларевој.

Сви ови подаци показују то, да је могуће и са примитивним кошницама постићи оне праве задатке пчеларења, и да те примитивне, просте кошнице више одговарају појмовима наших сељака о животу пчела, јер се у њиховим рукама налази већина тих плетара. Кад би кошнице са рамовима биле све само једног система, са једним називом и истим димензијама, онда би може бити брже биле схваћене и проучене од стране пчелара. Али ово што данас у ствари постоји превазилази разумевање обичног пчелара и уноси само забуну. Кад човек зна биологију пчеле за њега је свака кошница добра. Познавалац пчеларења ће добити на свакој кошници више меда и воска но онај који има модерније кошнице а не разуме посао. Многи од оних који скоро у сваком броју по часописима препоручују сад један сад други модел кошница, апсолутно немају појма о животу пчела и правом

пчеларењу. Крајње је време да сва пчеларска друштва и задруге дођу до овог сазнања, да човеку треба дати у руке онакав алат, који је у сразмери његове снаге и разумевања. Ако пак желимо да му пружимо нешто што је у основи сасвим другојаче од дотадашњег, онда прво треба створити школе и научити га како се употребљава тај нови алат, па му тек после дати у руке то савршеније средство. Иначе од те новине неће бити никакве користи већ само муке.

Проф. Др. Дим. Коњев

Течајеви за сеоске домаћице

„Кућа не стоји на земљи, него на жени", вели наша народна пословица. И заиста за наше прилике и потребе на селу, где је још огроман број и мушке и женске чељади неписменог, или једва писмен, те се књигом и писаном речи слабо може да служи и користи, сигурно је да је велика нужда, да се од стране меродавних и позваних учини све што се учинити може: да сеоска домаћица збиља буде што солиднији стуб своје куће; те да њена кућа и њена породица буде што боља и што напреднија.

Многоструки и врло важни су задаци сваке а нарочито сеоске домаћице. Пре свега она је једина позвана да даје, чува, гаји и у главном васпита мушки и женски нараштај, па каква нам је домаћица, такав нам ће бити и подмладак, који она ствара. Она је, дакле, најглавнији васпитач нашег подмлатка, нарочито женског, који, такође, има да испуњава исту задаћу. Затим, она се брине о унутрашњем уређењу и издржавању куће, те од њене умешности, способности, просвећености и вештине зависи напредак куће у том погледу. Ако је домаћица разумна, вредна и чиста, биће чиста и уредна и њена деца, као што ће и целокупан изглед дома бити чист уредан и леп, па ће се човек-домаћин-осећати угодно и пријатно у својој кући и она ће му, код једне такве домаћице, бити мила и драга, тако, да неће желети или ће мање желети да иду у кафану чак и они, који су на кафану навикли, па макар то било и празником или зими, када се на имању нема сувише важних послова. Тако исто, свака ваљана домаћица мора да води велику бригу око исхране и одевања кућне чељади. Наша домаћица на селу позвана је да се стара о мешању хлеба и кувању јела, па је потребно да зна како ће до највећег степена и најразумније да искористи све оне животне намирнице, које обично свака сеоска кућа себи производи и може увек да их има у довољној мери. Али,

њена је поглавито и дужност да се стара о производњи и чувању тих намирница, неопходних за живот, и то како за летњу, тако исто и за зимску исхрану укућана. Зато се, уз остале повољне прилике, ваљаност једне домаћице може да оцени: и по градини коју она има и усевима заступљеним у овој; по домаћој пернатој живини; кравама и крмадима, који се око домаћинства воде, као и по квалитету и количини спремљеног воћа и поврћа за зимску исхрану. Даље домаће женске рукотворинепочев од плетива чарапа, ткања платна, шивења и крпљења рубља, израде сукна и т. д. па до вештачки израђених разних јастука, ћилимова и др. постељних ствари, спадају у делокруг рада домаћице. И ако је она за све врло важне и потребне радове довољно способна, таква ће исто за те радове бити и њена женска деца. А од колике је користи да се у нашем народу задржи и сачува домаћа рукотворина и народна ношња, излишно је и да се образлаже.

Укратко, дужност и послови једне ваљане сеоске домаћице толико су важни, разноврсни, многоструки и деликатни, да би се о њима имале писати читаве књиге, а не овако кратки и површни чланци.

Зато приређивање течајева (када, на жалост немамо домаћичких школа), у којима би се сеоске девојке оспособљавале у пословима из домаћинства, **треба сматрати за најважније и најпотребније народне школе.** Ово утолико више, као што рекосмо, наша сеоска женска деца, на несрећу, нису сва била у могућности до сада ни основну школу да уче. Остајала су у великој већини неписмена, као и матере што су им биле неписмене. А то је, поред многог осталог, и најважнији разлог што су и наше садање сеоске домаћице и наше сеоске девојке, будуће сеоске домаћице, врло слабо упућене у пословима из домаћинства.

Међутим, на пракси се до сада више пута утврдило, да је наш сеоски женски живаљ такав, да се са једним течајем, приређеним у селу за време трајања од 2 до 3 месеца, могу, кад су добре наставнице, да постигну колосални успеси у погледу обуке сеоских девојака у домаћинству.

На овим течајевима те девојке, ако су неписмене, науче да читају и да пишу; затим, практичним вежбањима, оне науче да добро кувају и да разумно искоришћавају оно што је за кување јела потребно, науче да добар хлеб месе, сређују бели смок, одржавају кујну и кухињско посуђе у реду, конзервишу поврће и воће и да га сачувају за зимску потрошњу, праве разна теста, компоте, слатко и т. д. и. т. д. Науче много корисног из хигијене, као о здравственим условима у кући. О одржавању чистоће тела и одела, најважнијим заразним болестима, које се често по селима појављују, понајчешће због недовољне чистоће, те се на тим течајевима

нарочито васпитавају да пазе на чистоћу и да исту одржавају у кући, ван куће — у дворишту и по сточним стајама и на телу и одећи и т. д. што је од огромне важности.

Услед свега наведеног, приређивањем течајева за сеоске девојке ради њихове обуке у пословима домаћинства и ради њиховог просвећивања, као и подизањем школа домаћичких, много би се помогло селу и сељаку. Такви течајеви и такве школе нашем народу су од преке и хитне потребе. Наш сељак такве течајеве радо и са највећом љубави и вољом прима, јер увиђа од колике су му потребе и користи. Имали смо прилике да видимо, баш овог лета, девојке из најбогатијих сеоских домова, које се поносе што су свршиле домаћичке течајеве, јер им то служи као добро васпитање за бољу удадбу. Зато за приређивање домаћички течајева и за отварање домаћичких школа треба и држава и бановине увек да нађу кредите и средства, пре него за многе друге ствари.

Ник. Ж. Петровић

Рад Друштва и његових подружина

Изложба стоке у Деспотовцу

(Из извештаја Пољопривредне подружине) за Горњу Ресаву.

Подружина је уз пуну моралну и материјалну помоћ Пољопривредног друштва приредила сточарску изложбу за срез Деспотовачки дана 6. октобра у присуству делегата друштва г. професора пољопривредног факултета Јосифовића, начелника среза Деспотовачког, већег броја учитеља и свештеника овог среза.

Освећење сточарске изложбе извршио је месни парох г. Павле Панић са г. г. свештеницима Жиком Миленковићем, Богомиром Поповићем и Илијом Башановићем.

После освећења са врло лепим и темпераментним говором отворио је изложбу млади земљорадник г. Станисав Милојковић, претседник пољопривредне подружине.

Милојковић је објаснио излагачима и присутним, да ову изложбу приређује пољопривредна подружина уз обилату моралну и материјалну помоћ Српског Пољопривредног друштва у Београду. Даље, објашњава да је подружину за ову изложбу помогла Банска Управа у Нишу, г. Благоје Јоцић, индустријалац из Београда, Горњоресавска Привредна банка у Деспотовцу, фабрика шећера у Ћуприји и неколико виђенијих личности из Деспотовца.

Оштро критикује општинске управе среза Деспотовачког, зашто за овакве и сличне ствари, које се тичу пољопривредног напретка овога краја, не предвиђају у својим буџетима бар скромну помоћ.

Поред осталог рекао је, да је и Министарство Пољопривреде требало помоћи ову изложбу тим пре, што је овај срез забачен и сви напори који се чине на његовом унапређењу, а нарочито на унапређењу пољопривреде и сточарства, треба да буду помогнути од стране надлежних. Овде се говорник узрујава и каже: „Нека нико, па ни надлежни немисле, да је Горња Ресава таква, да се о њој говори само онда, кад је реч о хајдучији и криминалу, него да имају у виду, да Ресава има и добре сточаре и домаћине".

На крају говора позива и присутне, односно земљораднике да ступају у пољопривредна удружења и задруге, те да се удруженим снагама боре за напредак села и сељака и поред тешке економске кризе.

Завршавајући свој говор каже: „Браћо, ја желим да се и идуће године видимо на једној пољопривредној изложби, а за тим позива присутне да кликну:, да живи наша нада и узданица Млади Краљ Петар II.".

Присутни излагачи и гости око 1000 душа громко су дочекали са усклином „Живео".

После овога, претседник Милојковић, преставио је излагачима делегата и п.претседника Срп. пољоприв. друштва, професора пољопривредног факултета г. Д-ра Јосифовића Младена.

Господин Јосифовић испоручио је поздрав Српског пољопривредног друштва и пожелео уиме његово, да се ова изложба обави са успехом на добро и напредак Горње Ресаве. Затим је говорио о пољопривредном друштву, његовом задатку и раду и пољопривредним подружинама и њиховом циљу, па позива присутне, који још нису уписани у подружину, да то учине, јер каже, да су само организоване јединице способне за стваралачки рад и успех, а нарочито у пољопривреди која је у данашњој кризи постала врло тежак посао. Само удруженим снагама, ви земљорадници, можете савладати тешкоће у вашем позиву. Напомиње да народна филозофија гласи: „Помози се сам, па ће ти и Бог помоћи", „Усе и своје кључе". Ово су, каже, народне изреке по којима се треба управљати, јер само радећи овако може се постићи успех.

После овога г. Јосифовић говори о сточарским и др. изложбама и њиховој важности по унапређење сточарства. Каже да се овакве и сличне изложбе обављају у целом свету, па је то утврђено и код нас, да изложбе претстављају једну најбољу врсту утакмице и код пољопривредника. Даље, каже да је

пријатно изненађен изложеним приплодним грлима стоке и да није знао да Горња Ресава може да да оваку лепу стоку, која се може такмичити са стоком најбољих сточарских крајева наше државе. „Стоку је тешко одгајити, јер стока је нежна и осетљива као дете, па око њеног одгајивања треба доста труда и љубави, као и разумевања. За овакву лепу изложену стоку заслужни сте ви, драги земљорадници, јер да нисте имали љубави и воље око одгајивања своје стоке, не би било овако лепог успеха."

На крају говора господин Јосифовић жели излагачима да и даље раде са још бољим успехом на добром одгајивању стоке, као и у опште на напретку своје пољопривреде.

Говор г. Јосифовића награђен је топлим аплаузом од стране присутних и излагача.

Затим је говорио земљорадник г. Драгољуб Миленковић о потреби организовања земљорадника у задругарство и пољопривредна удружења, као и о потреби читања стручних пољопривредних и сточарских књига, часописа и др.

После овога установљени оцењивачи суд од г. г. Ивана Маркотића, ветеринара: Добривоја Бркића, управника државног добра „Бела Река" и Драгоја Тишића, управника расадника из Вел. Поповића, врло савесно и стручно извршили су оцену најбоље изложених грла стоке.

Награђени су:

А) **Бикови**: Светомира Милића, зем. из Вел. Поповића са I. наградом;

Владисава Јовановића, Брестово, са II. наградом;

Божидара Милића, Велики Поповић са II. наградом.

Радоја Динића, Медвеђа са II. наградом;

Милије Нешића, Балајнац са II. наградом;

Са III. наградом: бикови Живадина Стајића, Велики Поповић; Илије Милојевића, Вел. Поповић и Божидара Станојевића, Медвеђа;

Са похвалницама: бикови Светозара Милића, Вел. Поповић, Божидара Милића, Вел. Попоповић.

Б) **Краве**: Раденка Миловановића из Медвеђе са I. наградом; Милосава Јовановића из Витанаца; Тодора Марковића из Миливе; Драгољуба Гајића из Брестова; Станоја Милића из Грабовице и Милосава Каниловића из Балајнца, II наградом; краве Љубисава Стојановића, Вел. Поповић; Угљеше Вуксановића из Трућевца; Александра Милосављевића, Вел. Поповић; Богомира Ђорђевића, Медвеђа; Николе Радосављевића, Медвеђа; Радисава Миленковића, Витанце; Милосава Младеновића, Вел. Поповић; Божидара Војиновића Брестово; и Живојина Милановића Брестово - III наградом.

Са похвалницама су награђене краве Угљеше Вуксановића, Трућевац; Богомира Милановића, Велики Поповић; Ми-

лосава Калиновића, Балајнац; Илије Станојевића Милива и Преке Марковића из Миливе.

В) **Бикчићи**: Са првом наградом: бикчић Живојина Илића из Вел. Поповића.

Са II. наградом бикчићи Златомира Милојевића из Витанаца и Радосава Младеновића из Вел. Поповића.

Са III. наградом бикчићи Милорада Илића из Брестова; Радисава Радојковића из Медвеђа и Милорада Стојановића из Вел. Поповића.

Са похвалницама: Михајла Марковића Трућевац; Животе, Миландовића, Медвеђа; Максима Нешића, Плажане; Живадина Миленковића из Вел. Поповића.

Г) **Јунице**: Са I. наградом: јуница Матеје Љубисављевића из Витанаца.

Са II. наградом: Драгољуба Гајића из Брестова; Милосава Јовановића, Витанце; Јована Здравковића из Балајнца.

Са III. наградом: Богомира Марковића, Милива; Владисава Маленовића, Трућевац; Богомира Ђурђевића, Медвеђа; Милосава Јовановића, Витанце; Димитрија Вуксановића, Трућевац; Драгомира Илића, В. Поповић; Радосава Симића, Грабовица; Чедомира Милошевића, Медвеђа; Стојана Вуксановића Медвеђа; Душана Милојковића Медвеђа; Војина Ђурђевића, Језеро; и Александра Стојановића, Грабовица.

Са похвалницом су награђене јунице Радосава Младеновића из Вел. Поповића; Златомира Милојевића из Витанце; Чедомира Милошевића Медвеђа; Драгомира Илића Вел. Поповић; Милутина Радосављевића Грабовица; и Владимира Стаматовића Медвеђа.

Д) **Кобиле**: Тимотија Вакића, Медвеђа, са I наградом: Милована Бранковића, Балајнац, са II наградом: Станоја Здравковића, Балајнац; Угљеше Вуксановића, Трућевац, са III наградом:

Са похвалницом су награђене кобиле Миодрага Гачића Медвеђа; Максима Бркића, Медвеђа; Љубисава Радојковића, Медвеђа.

Е) **Пастуви**: Радивоја Богојевића, Трућевац; са I наградом; Богомира Поповића, свештеника из Витинаца и Драгомира Вуксановића, Вел. Поповића са II наградом.

Ж) **Омад**: Милована Митића, Брестово са I наградом; Драгића Коруновића, из Балајнца; са II наградом; Живојина Огњановића, Витанце, са III наградом;

З) **Омице** Животе Радојевића, Медвеђа, са I. наградом; Љубисава Радосављевића, Медвеђа, са II. наградом; Милосава Вуксановића, Медвеђа, са III. наградом.

Са похвалницама: Михајла Марковића, Трућевац; Симе Богојевића, Трућевац; и Станимира Гајића, Брестово.

И) **Овце**: Станисава Петровића, Село Деспотовац, са I наградом;

Милентија Петровића, Вел. Поповић са II наградом; Душана Ивановића, Трућевац; Томе Марковића, Милива; Светозара Стефановића, село Деспотовац и Милована Богојевића, Трућевац, са III наградом.

Похвалницом, овце Станисава Петровића, село Деспотовац; Милована Богојевића, Трућевац; Богомира Милановића Вел. Поповић; Ђорђа Бранковића, Балајнац; Димитрија Милића, Вел. Поповић.

Ј) **Свиње**: Радивоја Богојевића, Трућевац са I наградом; Са похвалницом: Јосифа Богојевића, Трућевац.

Домаћички течај у Петровцу на Млави.

(Извештај Пољопривредне подружине)

Благодарећи одобреној помоћи од стране друштва у дин. 2000 ова Подружина е одржала 12 дневни домаћички течај у Петровцу за варошицу Петровац и околна села, о чему нам је час поднети Срп. пољ. друштву следећи извештај:

Течај је отпочео 17 а завршен је 30 сертембра 1935 године. Кроз течај је прошло 60 ученица од којих је 20 са села, а остале из Петровца.

Течајем је руководила од стране друштва послата стручна учитељица Госпођа Наталија Ђуровић.

За све време рада на течају било је интересовање, воље и пуно пажње од стране свих ученица. Свака ученица је прерадила за време течаја извесну количину воћа или поврћа за зиму, што су по свршеном течају однеле својим кућама.

Течај је одржан у згради овд. Женске занатске школе и с обзиром на број учесница, на велики број тегли и ћупова конзервисаног воћа и поврћа, особито пак на интерес и пажњу наше женске омладине; овај течај завршен је пуним успехом.

Течај је завршен свечаном изложбом свих конзервисаних примера воћа и поврћа, коју је посетило већи број грађана из Петровца и околине.

Госпођи Ђуровићки, наставници овога течаја, изражавамо и овом приликом благодарност и признање за савестан и предан рад за све време течаја.

Секретар,
Милорад Јовић,
срески пољопривредни референт

Претседник,
Бран. М Милић
агр. намесник

Општа пољопривредна изложба у Белој Паланци

На дан 29 и 30 септембра и 1 октобра 1935 год. пољопривредна подружина у Белој Паланци, уз помоћ Министарства пољопривреде, Краљевске Банске управе Моравске бановине и Српског Пољопривредног Друштва, одржала је општу пољопривредну изложбу за срез белопаланчки. Ова изложба је у погледу успела Било је 388 излагача са око 2000 изложених предмета. Изложба је била одлично посећена од стране грађана среза белопаланчког као и од ученика неких основних школа.

Ова је изложба прва у овом крају те је изазвала велико интересовање народа.

1) Првом наградом за ратарство награђени су: Живојин Стојановић из Горње Коритнице, Ранђел Митић из Вргудинца, Чедомир Крстић из Мокре, Радивоје Ракић из Мокре, Никола Тошић из Доње Коритнице, Радован Пешић из Букуровца, Тодор Стојановић из Клења, Милутин Костић из Моклишта и Радисав Марковић из Моклишта.

2) Првом наградом за виноградарство награђени су: Душан Стојановић из Беле Паланке и Бошко Живић из Моклишта.

3) Првом наградом за воћарство награђени су: Јордан Вељковић из Горње Коритнице и Душан Петровић из Беле Паланке.

4) Првом наградом за градинарство награђени су: Ђорђе Петковић из Бабин Кола и Јордан Антић из Пајежа.

5) Првом наградом из сточарства награђени су: Владимир Пејић из Беле Паланке, Александар Деспотовић из Беле Паланке, Адам Крстић из Мирановца, Младен Живковић из Мирановца, Јеленко Тодоровић из Тамњанице, Вукадин Војиновић из Сиљца, Митар Илић из Чифлика.

Поред пољопривредних производа на тој изложби било је у једном одељењу и изложба женских ручних радова, на којој се могло видети врло лепих рукотворина и народних мотива.

Изложбе овакве врсте требало би што чешће приређивати те тиме изазвати интересе код народа за што активнијим радом

Претседник пољ. подружине
Вук Миловановић

Питања и одговори

Питање:

У нашем се селу жале сељаци да имају у житу „гагрицу" која га једе и упропашћује и зато молим да ми се у идућем броју одговори како би требало да се сачува жито од гагрице, како се она производи, и пошто је већ има, како би могла да се уклони из жита.

Радоје Ц. Жикић
члан пољопривредне подружине
Салаш (Крајина)

Одговор:

Наш земљорадник зове гагрицом све разне бубе и црвиће који нападају зрнасту храну те је према томе тешко знати о којој се штеточини ради. Понајчешће у житима се налази као штеточина житни жижак, мала уска црна буба са дугом рилицом. Одрасле бубе рилицом буше зрневље и хране се њима а понајчешће се и крију у избушеном зрневљу. Женке носе јаја у јамице избушене у зрнима и мали црвићи живе у њима док не израсту и не претворе се у одраслу бубу. Постоје 2 до 4 годишња нараштаја од пролећа до јесени и пошто је женка и јако плодна, број потомака од једне јединке у току године нарасте до више десетина хиљада У јесен одрасли напуштају гомиле жита и одлазе у разне пукотине зидова, гредз и таванице, испод асура, прагова, да-

сака ако је тај патосан, и остају скривене до пролећа и топлог времена, а тада се наново враћају у жито, паре се и множе. Премо томе преко зиме. на хладним местима, штеточина не наноси штете. О житном жишку писано је опширно у Тежаку бр. 2 (стр. 42) за 1929 год. и у Пољопривредном Календару за 1931 год., стр. 82.

Друга доста честа штеточина зрневља у житницама је житни мољац, мали лептирић чије мале гусенице живе међу зрнима, обвијају их паучинастом прећом и нагризају. Одрасле гусенице одлазе у разне заклоне где се претварају у лутке и лептириће. Постоји један годишњи нараштај. И доста велика жућкаста или беличаста гусеница брашненог мољца налази се често међу зрневљем пшенице, где опреда гнезда од своје свиласте паучине и храни се зрнима. Она се међу зрнима и чуварава и из чауре убрзо излази лептир пепељасте боје. Од пролећа до јесени има 2 до 4 нараштаја. Најзад мала гусеница једног другог мољца звани кукурузни мољац живи у зрневљу, понајчешће у кукурузу, и док потпуно израсте избуши сасвим зрно. Ова штеточина има два годишња нараштаја.

Дакле неколико штеточина нападају зневље и у питању треба назначити детаљније о којој се ради пошто све се не сузбијају на исти начин.

У сваком случају угагричено жито треба најпре добро излопатати и затим препустити кроз тријер да се уклони сва нечистоћа. Место где се чува мора се добро очистити (окречити, пукотине у гредама замазати катраном, под опрати кључаним цеђом ит.д.) Ако су велике количине пшенице у питању најбоље је после тријерисања жито што пре продати пре но што дође наново лепо враме и врућине. Мање количине жите чувати на сувим, свежим и светлим местима, која могу да се добро проветравају и у којима треба да је ниска топлота. С времева на време жито се лопата, бацајући га лопатом на зид. Ако гомила жита лежи у углу с пролећа намазати око ње по поду катраном у слоју широком неколико см. да се спречи повратак одраслим бубама.

Постоје разна средства: течности и прашкова за чишћење жита од гагрица, али за нашег земљорадника су већином сувише скупа. Она су побројана у раније поментим радовима, а и за сваки појединн случај најбоље се обратити потписаном преко Пољ. друштва.

Др. Павле Вукасовић

Питање:

Имам једну краву, која је до сада била увек добра. Али у овој години је више пута тражила бика. Ми смо бика пуштали, кад она после 20 дана поново тражи. Молим стручњака, да ме обувесте, како би се могдо то лечити, па да би крава остала стеона.

Добромир Бошњаковић,
привредник из Козеља

Одговор:

По свему изгледа, да код Ваше краве постоји један претерано јак полни нагон.

По среди су вероватно неке болне промене на полним органима, можда на јајнику, (упала јајника, цисте-мехури на јајнику, туберкулоза јајника и томе слично.) Или је узрок оболења саме материце или водопусти.

Готово у свим горњим случајевима постоји неплодност. Може изнимно да оваква крава остане стеона, али само за кратко време. Ускоро наступа побачај.

Ако се благовремено узме стручно лечење постоји могућност оздрављења. Иначе помаже само кастрација-штројење краве. Ако нема изгледа на оздрављење онда је најбоље, да се крава благовремено прикоље, док се још налази у добром хранидбеном стању.

У осталом позвати ветеринара, који ће прегледом лако утврдити природу болести и наредити даље шта треба.

Ф. М.

---

† Милутин Стојановић

Тешко ми је веровати да Милутина више нема међу нама. Ни он сам, све до последњег часа, није ни издалека помишљао да му се ближи крај; кад су лекари већ знали да му нема спаса, он је само чезнуо за својим драгим Буковом и упорно је захтевао да га тамо врате, са убеђењем, да „оно што не ваља" (тако је звао своју болест) мора остати на санаторијском кревету, да томе не може бити места у Букову, на пољу рада и здравља. Нашао сам се код њега на три дана пред његову смрт, са колегом Др. Ђосићем. Катастрофа је већ могла да наступи, сваког часа; али Милутин није на то ни мислио, него је позвао Др. Ђосића да му седне до кревета, и тихо, али одмерено и прибрано, стао му је говорити о предмету који му је у последње време био најмилији, о важности проучавања наших сората грожђа и воћа; а кад му је Др. Ђосић приметио да нека се не замара говором, он му је пружио руку у знак опроштаја и казао: „Не, нисам се заморио; толико сам могао, али више не бих могао." И то је био први пут што сам видео да Милутин Стојановић мери своју енергију!

Јер ако треба укратко скицирати душевни портет Милутина Стојановића, па да га сваки његов познаник одмах препозна, довољно је казати: једна велика и ретка енергија. Одиста ко га је познавао, ко је пратио његов живот, збиља

се је морао чудити: одакле у томе једном човеку толико енергије, те је он нештедимице троши, а опет увек има у једнакој мери? Била је дакле то једна неисцрпна енергија, која је увек навирала и увек тражила да дејствује: да свладава отпоре, да руши запреке, да ради и ствара. И зато је Милутин био ретко способан организатор и неуморан радник. Кад сам није био на терену, кад је у Министарству седео на инспекторској или начелничкој столици, онда је само смишљао, како би организовао што бољи и плоднији рад по расадницима и пољопривредним школама; а кад је имао ту срећу (јер то му је била највећа срећа) да као директор школе и сам стане на подручје практичног рада, онда је од јутра до мрака обнављао, поправљао, градио, уређивао, ства-

† Милутин Стојановић

рао. То му је била органска потреба и по томе га морамо бројити међу људе чији живот пролази на најлепши и најчаснији начин; у непрестаном продуктивном и корисном раду. Као човек са високом стручном спремом, Милутин је високо ценио науку, али не као ствар, која и сама по себи може да човеку пружи највеће уживање, него као средство без чије практичне примене нема правог напретка. Например, како је он духовито знао да изврне смеху научника који се је толико удубио у неку ужу, специјалну ствар своги научног подручја, те мисли да је та ствар једино важна у васиони, те због ње више не види ни природу, ни живот, ни потребе

људске, па ни своје личне! Милутин је био сушта противност оваквом раднику, он је имао један необично развијени смисао за практично и позитивно, и ја сам често имао прилику да се дивим, како он брзо и бистро улази у практичну и позитивну страну проблема пред којим се нађе. Разуме, се човек Милутинове енергије није могао да избегава борбу, морао је и да је воли али у озбиљну борбу са људима ступао је само за идеју, за начело, и увек отворено; а кад је требило да помогне добру ствар коју би он сматрао за корисну, онда је био готов да помогне и највећем противнику. Сећам се, како смо једном разговарали о човеку на кога је Милутин имао разлога да се потужи. Мислио сам сад ће га својом диалектиком (која је често знала дејствовати као тешка артиљерија) оборити у прах; а кад тамо, Милутин му на једну страну теразија ставља мане, а другу врлине и заслуге, па каже: треба признати, ова друга страна много је тежа. Поред те објективности, иако тврд, кад је мислио да не сме бити мек, Милутин је у ствари имао једно добро срце, спремно да разуме туђи бол и да помогне. И још једна особина била је код њега врло симпатична: он је волео живот и све његове радости; строг у послу, и према себи и према другима, он је у друштву био највећи весељак, драги и духовити козер кога је свак радо слушао, нарочито кад би узео да вади из своје богате збирке шала и анегдота.

Потребна је била Милутину Стојановићу његова велика енергија, већ при првом корако у живот, иначе му не би било успело да од детета сиромашне врањанске породице постане оно што је постао. Наиме прву и највећу муку, да сврши средњу школу (у Нишу), мучио је Милутин не само главом, нвд књигом, него и рукама да би зарадио за стан и храну и за књиге. После матуре долази у Београд и уписује се у Велику школу, да учи технику; али одмах затим одлази у Француску, као државни питомац, изабран конкурсом, да се посвети изучавању пољопривреде, у првом реду виноградарства, винарства и воћарства, у Ecole Nationale D' Agriculture у Montpellier-у. Свршивши 1909 год. ову школу, где је увек био наш први, или један од првих, остаје још годину дана у Француској, на имањима и у подружинама, у циљу практичног усавршавања. И онда се са солидном стручном спремом, теоријском и практичном враћа у отаџбину и почиње каријеру као суплент Пољопривредне школе у Букову, која онда није била ни нижа ни средња, него једина своје врсте и врло добра школа, где су предавале најбоље стручне силе и одакле су изишли многи људи заслужни за унапређење пољопривреде у предратној Србији. Мало после тога наступају ратна времена, и дају Милутину прилику да се пребаци у Русију и да на Криму настави усавршавање у виноградарству и винарству. После рата улази у Министар-

ство Пољопривреде, као инспектор у одељењу за виноградарство и воћарство, 1923 год. одлази у Вршац, као директор Ниже пољопривредне школе у оснивању; а већ 1925 год. дакле у 39 години живота, добија највеће признање за свој рад и своје стручне способности: враћа се у Министарство, као начелник одељења за пољопривредну наставу; али кад је под крај 1929 године било укинуто ово одељење (због спајања са одељењем за аграрну политику), Милутин радо оставља начелнички положај, јер му се даје прилика да постане директор школе у Букову, коју је толико волео и која је међутим његовом заслугом била дигнута на ранг средње школе. И где је почео каријеру, ту је и завршава: једна мала незгода (управо стручна невештина) при оправци зуба узрокује му тровање крви и одводи га у смрт, у напону снаге, у 49-тој години живота.

Напред сам казао, како је радио Милутин Стојановић; а тешко је казати, шта је све урадио човек који је увек радио и немогуће је изразити суму рада који се је развијао у више праваца и морао делити; поготову кад је реч о унапређењу пољопривреде, где је потребан константни ситни рад, где се резултати не виде онако брзо и јасно као у другим струкама и где један човек даје иницијативу, други почиње да ради, трећи наставља и допуњује, итд. Одиста да се оцени Милутинов рад, поред објеката буковске и вршачке школе, требало би прегледати и толике уредбе, правилнике и законе Министарства Пољопривреде, па записник седница Српског Пољопривредног Друштва, па закључке многих стручних конференција, резултате многих изложаба, итд. Иако специјалиста за виноградарство и воћарство, Милутин је уопште волео пољопривреду, разумео је њену важност и сарађивао је за њено опште унапређивање, кад год је имао прилику за то. То најбоље зна Српско Пољопривредно друштво, у коме је радио као члан управе и коме је до смрти остао веран сарадник и пријатељ. Као човек иницијативе и који уживa у организаторском и практичном реду, Милутин је волео више да ради него да предаје и пише; ипак је био одличан наставник (и на Пољопривредном факултету, као хонорарни), а у своме „новом виноградарству" дао је најбољу стручну књигу ове врсте у нашој литератури. Много ли још Милутин Стојановић био учинио за нашу пољопривреду, да нам га прерана смрт није отела; али и по овоме што је учинио имамо за шта да му будемо захвални; и нећемо га заборавити, јер се овакви људи не заборављају.

И. Бошњак

Извод из Записника седница управног одбора Срп. пољ. друштва.

На XXVIII седници одлучено је: да се прими знању да је извршен редован месечни преглед касе и рачуна друштве-

них и нађено стање исправно. Тако исто да се прими извештај о извршеним наплатама друштвених потраживања од подружина, разних других установа и лица у току месеца јуна тек. год. као и биланс стања касе и имовине на крају истог месеца са упоредним прегледом на крају првог полугођа 1934 и 1935. године.

Да се од г. Богољуба Лазаревића управ. расадника у Варварину узме у комисијону продају један апарат за конзервисање воћа и поврћа по цени која ће се одредити после пријема и прегледа апарата.

Да се г-ђи Наталији Ђуровић наставници за конзервисање воћа и поврћа бесплатно уступи три књиге друштвеног издања у вредности 57 динара.

Да се прими у састав Друштва ново-основана Пољопривредна подружина у Новом Кнежевцу— Обилићеву.

Да се прими знању и одобри досадањи рад на држању течаја за конзервисање воћа и поврћа у друштвеним просторијама, и да се исплати сума од 895 динара на хонорар наставници и набавку потребног посуђа и прибора и да се усвоје предлози за будући рад у овом правцу.

Да се у току месеца августа и септембра т. г. изврши преглед и оцена свих објеката пријављених на расписане течајеве за напредније начине рада с тим, да члан комисије за објекте из виноградарства и подрумарства буде члан управе г. Никола Петровић. Пре прегледа и оцене да се известе утакмичари и питају да ли остају при поднетим пријавама и рефлектирају на преглед.

Да се одобри досадањи рад на прскању воћака, лозе и цвећа у Београду противу штеточина и болести и обрачун у овоме послу.

Да се подружина у В. Градишту извести да ће је Друштво у извођењу течаја и предавања помоћи тиме што ће о друштвеном трошку послати стручњака предавача за биљне штетотичине.

По извештају одбора за попис робе и имовине одлучио је: да се извештај прими и достави магационеру и економу да у погледу сређивања робе и уређења магацина и по свима осталим напоменама и примедбама поступе. Да се расходоваће неупотребљивих справа и материјала изврши на крају године и да се поднесе списак књига којима цену и у колико треба смањити.

По саопштењу г. претседника о држаним течајевима за конзервисање воћа и поврћа у друштвеним просторијама одлучено је, да се одабрава дозвола његова за рад и 5 т. м. за конзервисање кајсија и поврћа и да се кандидаткиње на течајима придобију за претплаћивање на Тежак.

На XXIX седници одлучено је: Да се набави и по одређеној цени прода једна ветрењача за жито.

Да се изврши набавка 20 кгр. желатина најбоље квалитета по мустри а продајна цена да се одреди по приспећу робе.

Да се понуђени тријери марке Штанер и Ланер могу примити у комисиону продају по један примерак.

Да се Подружини у Трстенику изда помоћ за извођење екскурзије својих чланова у Словеначку 1.500— динара а Подружини у Божурњи за обилазак државних, самоуправних и задружних установа и приватних газдинстава у околини, 500.— динара.

Да се предузму предложене мере за оснивање друштвене филијале у Скопљу.

По предлогу секретара секције за шумарство и лов г. инж. Слободана Баранца одлучено је да се предложени текст писма о зецу као штеточини упути Југословенском шумарству удружењу у Загребу и средишњој управи Савеза ловачких удружења у Београду.

По предлогу г. Др. Бајe о раду на повећању броја друштвених подружина и њихових чланова и о јачој вези између њих и Друштва одлучено је, да програмски одбор са члановима Управе г. г. Н. Петровићем и В Матићем и Др. П Вукасовићем спреме за идућу седницу конкретан предлог за рад у овом правцу.

По предлогу г. Др. Бајe о заједничком подизању дома нашега и Пчеларског друштва одлучено је, да се по овом питању не може предузети док се од годишњег збора не добије овлашћење.

По предлогу г. Др. А. Бајe о потреби оснивања Савеза пољопривредних друштава и удружења одлучено је да се обнови прошлогодишња акција на оснивању савеза.

На XXX седници одлучено је: Да се одобру за довршење цркве у Белој Води среза расинског не може давати накнадна помоћ, пошто је Друштво раније дало 100.— динара.

Да се Основној школи у Бранковини бесплатно издаду једне колечке за Саков плуг.

Да се по позиву Подружине у В. Градишту 28 т. м. упути стручњак да одржи предавање о грожђаном мољцу и његовом сузбијању, За предавача да иде г. Др. М. Градојевић или г. Н. Петровић.

Да се Подружини у Конаку одобри да не врши ликвидацију већ да рад обнови кад настану повољније прилике.

Да инспектор врши преглед подружина у августу т. г. приликом прегледа и оцене објеката пријављених на расписане стечаје за напредније начине рада.

Да се изврши набавка 2000 ком. чланских легитимација и 1000 ком. значки за чланове пољопривредних књижница и читаоница и Омладинских дружина.

На XXXI седници одлучено је: Да се изврши набавка

300 кгр. дуванског екстракта, 300 кгр. чилске шалитре, 1000 кгр. семена инкарнатске детелине и 10 ком. прскалица „Мало чудо".

Да се за градусе за ракију потражи понуда и од фабрике у Клостернајбургу.

Да се Подружини у Пећи поред раније датих 300 изда још 400 динара за предавање и курсеве и то у књигама и воћарском алату за награде курсистима.

Да се Подружини у Белој Паланци изда помоћ у 1000.— динара у пољопривредним справама, семену и књигама за приређивање опште среске пољопривредне изложбе. Ако која од подружина, којима је помоћ за изложбе одобрена, одустане од приређивања, да се ова помоћ повећа још са 1.000.— динара.

Да г. Владимир Јаковљевић из Балуге књиге и остало о воћењу пољопривредног рачуноводства принесе комисији у Чачак око 20 т. м.

Да се Соколској жупи у Сарајеву књиге за соколске чете не могу дати бесплатно већ са попустом 20—25%.

Претседник г. Др. Т. Митровић саопштава да је послата молба Поглаварству града Скопља да Друштву укаже помоћ у оснивању друштвене филијале у Скопљу и да му уступи 600—800 м. простора за подизање потребних зграда за исту. Поред овога да је он са своје стране послао писмо на личну адресу претседника скопске општине г. Михаиловића и молио га да са своје стране помогне ову акцију Друштва. Одбор прима знању ово саопштење са захвалношћу.

На XXXII седници одлучено је: Да се по питању откупа семена луцерке и црвене детелине предузме следеће:

Да се осигурају потребне суме новаца за куповину семена.

Да се изврши набавка 300 ком. џакова са фирмом Друштва за смештај и пренос семена.

Да се обнови молба Министарству саобраћаја за превоз семена у пола цене, које појединци шаљу на чишћење.

Да се ступи у везу са Привилегованим друштвом за извоз земаљских производа у циљу изналажења интересената за куповину и продају семена.

Да се прикупе адресе сопственика вршаћих гарнитура на терену и преко њих врши откуп.

Да се умоле Банске управе, да јаве Друштву колико ће им и каквог семена требати за наредну јесен и пролеће идуће године.

Да се друштво као купац семена на терену што пре појави и плаћа најповољнију могућну цену.

Да се откуп семена врши непосредно преко Друштвених органа-чланова Управе и чиновника, затим преко по-

дружина и лица која су раније за рачун Друштва семе куповала и обрачуне уредно свршавала. Ради успешнијег рада одредити реоне за рад.

Лицима и установама које буду вршиле откуп семена одмах дати потребне авансе по уредним признаницама, које ће се при обрачуну замењивати формалним рачунима.

Да се цене за откуп прилагођавају приликама на терену и тржишту а не да се унапред одређују.

Да се цене одређују према квалитету, чистоћи и околини а предаја да се врши по мустри

Да се семе по мустри прима од подружина у отплату њиховог дуга.

Да се члановима Управе и друштвеном особљу трошкови за рад на терену око куповине признају по постојећем Правилнику и одлукама, а подружинама и појединцима по 0.50 дин. по килограму рачунајући овде и пренос до најближе железничке или паробродске станице и утовар.

Да се Пољопривредној подружини у Ваљеву изда на име помоћи по 200 свега 400.— динара у воћарском алату и књигама за награде курсистима које ће приредити у селима Бранковини и Пољути.

Да се прими знању одлука Подружине у Ваљеву о издавању њеног селектора под закуп.

Да се Пољопривредној књижници и читаоници у Петровцу код Ћаковице бесплатно изда једна колекција књига одређених за ову сврху.

Да се израда значки за чланове пољопривредних књижница и читаоница и омладинских дружина одложи и потражи боља комбинација за исте.

По претставци воћарског и повртарског друштва у Љубљани о зецу као штеточини у пољопривреди, одлучено је, да се наше Друштво придружи акцији и поднесе претставка Министарству пољопривреде за дејство де се зец огласи за штеточину и тамани у свако доба године.

По извештају Бугарског савеза виноградара о ексурзији њихових чланова кроз нашу земљу одлучено је да делегат Друштва учествује у дочеку екскурзиста.

Где год нађеш згодно место, ту воћку посади!

ВОЋАРИМА и ВИНОГРАДАРИМА

Јесење и зимско уништавање биљних штеточина и болести

даје најбоље резултате. **Ларве** и **јаја свих гусеница**, затим јаја **штитастих** и других **вашију**, као и **ларве грожђаних мољаца**, који преко зиме преспавају у кори и пукотинама **стабла, чокота** или **притке** успешно се уништавају прскањем воћака или чокота раствором воћних **карболинеума:**

Холандског карбокримпа

и нашег домаћег препарата

РЕСОЛА

Скупљањем и спаљивањем опалог лишћа са воћака и лозе, дубоким јесењим копањем око воћака и огртањем лозе, многе се болести и штеточине уништавају. али прскање раствором **карбокримпа** или **ресола** не треба изоставити, јер оно уништи **ларве** и јаја штеточина и заостале клице болести и тамо где се оком не могу да виде и руком да скину.

Поуке о употреби тражите у Тежаку и Пољопривредном календару.

Карбокримп и ресол могу се добити код Српског пољопривредног друштва. И упут за употребу. Ценовник, услови испоруке на захтев шаљу се бесплатно.

Штампарија М. Цветковића, Београд, — Војводе Гавгора 62.
Телефон 23-178.

Универзитетска Библиотека
Београд

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ.

Бр. 24. Београд, 15 ДЕЦЕМБАР 1935 год. Год. 62

ПОД ПОКРОВИТЕЉСТВОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА II.

ТЕЖАК

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА
ОСНОВАН 1869 ГОД.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. Д-р. Т. МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32

УРЕДНИК
Д-р. МЛАДЕН ЈОСИФОВИЋ
Јаворска ул. бр. 7

Садржај:

Dr. Младен Јосифовић. — Зимске мере борбе противу болести на воћкама.

Dr. Павле Вукасовић. — Црвљивост плодова.

Стјепан Којдл. — Поуке за власнике шљивака.

Ing. Мил. Срећковић. — Загртање и окопавање винограда.

Ing. Јован Белић. — Посредно оцењивање млечности.

Наталија Ђуровић. — Искоришћавање отпадака у домаћинству.

Извештај комисије за преглед и оцену објеката пријављених на стечај за напредније начине рада.

Ing. М. Драгаш. — Како поступити са младим вином које је остало слатко.

† Јован М. Јекић. — Некролог.

Извод из записника упр. одбора Срп. пољ. друштва.

Уредништво Немањина ул. 15. — Рукописи се не враћају. — Излази двапут месечно
Годишња претплата Дин. 30 а за ђаке и војнике Дин. 16. — Чековни рачун 50350—
Телефон Српског пољопривредног друштва, канцеларија 20-302, магацин 27-702

Зимске мере борбе противу болести на воћкама

Болести сваким даном постају све чешће и опасније наносећи нашој воћарској привреди велике штете. Не само да производња бива умањена и по квалићи ослабљена, већ и саме воћке бивају угрожене у своме опстанку. Ова опасност за наше воћњаке постаје све озбиљнија из више разлога: 1) због појаве нових болести, које нам долазе из других земаља; 2) због повећања површина под воћкама, услед чега и раније безопасне болести узимају велике размере и наносе знатне губитке, — и најзад, 3) због уношења у наше воћњаке бољих сората страног порекла, које су, на жалост, скоро увек осетљивије према разним штетницима него што су биле наше раније домаће сорте.

Савремена трговина воћем пак изискује плодове потпуно здраве, неозлеђене, без икаквих мана, јер се само са таквим плодовима може успешно конкурисати на тржишту како страном тако и домаћем. Све ово намеће нашим воћарима дужност да заштити воћака и неговању плодова обрате највећу пажњу. А треба имати на уму и чињеницу да само здрави воћњаци, који дају леп плод, могу исплатити јавне дажбине: порезе и прирезе којима су оптерећени и пружити сопственику поштено заслужену награду за уложени труд и средства.

Нема сумње, рад око сузбијања разних болести у воћњаку је скопчан са осетним издацима. Али тачно је и то да се тај рад показао на крају увек користан и рентабилан за воћара. Он не само да се исплаћује већ скоро увек пружа и знатне вишкове.

Постоје болести воћака које се са највећим успехом могу сузбијати једино преко зиме. Противу неких чак готово се и не може ништа практично ни предузимати у току пролећа и лета за време вегетације. Због тога те и такве болести треба добро познавати и у току биљног мировања, све до пред кретање пупољака с

пролећа, применити најзгодније и најсигурније испробане мере одбране.

Ми ћемо овом приликом скренути нашим воћарима пажњу на неколико таквих болести и пружити им потребне савете за њихово сузбијање.

1) Свима нашим воћарима, који гаје бресквe, добро је позната болест **коврчавост лишћа**, која повлачи клобучање, квржење листа, које убрзо поцрни и отпадне. Ово отпадање лишћа повлачи увек и пропадање младих плодова, што има за последицу не само слабљење целе воћке услед губитка лишћа већ и губитак у приносу, пошто код јаког напада ове болести ретко који плод остане на воћци.

Проузроковач ове болести, једна паразина гљивица (Taphrina deformans) презимљује на гранама и гранчицама саме бресквe. Њу треба уништити благовремено. А она се може уништити ако се **круна бресквe добро испрска бакарно-кречном чорбом**, познатом под именом бордовска чорба.

За ово прскање узима се чорба са 3% плавог камена (бакарног сулфата). На 100 л. воде упутреби се 3 кгр. плавог камена и онолико креча колико је потребно да се ова количина камена засити, неутралише; од прилике 2 кгр. негашеног или 6 кгр. гашеног креча.

Са овако справљеном чорбом треба **пажљиво и озбиљно испрскати све гране и гранчице** као и основно **стабло**. Потребно је да цела воћка буде добро наквашена, јер се само тако може постићи потпун успех.

Ово прскање треба извршити што раније крајем зиме, чим попусте мразеви. Треба искористити прво лепо и тихо време после зиме и одмах прскати. У огледима а и у широј пракси показало се да се постиже утолико бољи резултат уколико је прскање удаљеније од доба кретања цветних пупољака. У колико је прскање ближе цветању, утолико је оно мање активно, ефикасно. Ове чињенице не треба губити из вида.

2) Бресква пати и то озбиљно од још једне опасне болести, коју изазива гљивица Coryneum Beijerincki. Ова болест поред тога што повлачи **решетавост рупичавост лишћа,** чиме слаби воћку, **напада и младаре као и цветне гранчице** и на њима изазива угнуте мрке пеге, у оквиру којих кора испуца, те се отвори права рак- раница из које се излива смола. Дешава се да ове штетне пеге захвате прстенасто гранчицу или младар, у ком случају се цео горњи део сасушује. Многобројне суве гранчице у круни бресве су понајчешће последица напада ове болести. А она не поштеђује ни плодове. Заражени млади плодови добијају загаситу боју и отпадају; на одраслим пак стварају се мрке пеге које кваре њихов изглед и умањују им вредност.

По опасности коју претставља, ова болест спада међу најопасније за бресквy. Напада такође и бадем и кајсију и друге коштуњице, али на њима ретко кад да узме већега маха.

Борба противу ове болести такође се изводи за време зимског одмора и састоји се у прскању угрожених воћака бордовском чорбом. Према досада постигнутим резултатима изгледа да прскања која се изврше убрзо по отпадању лишћа, пре снега, да дају најсигурнији успех. Али сасвим задовољавајућа заштита се постиже и прскањем крајем зиме, чим то време допусти.

Према томе, прскање бресве које смо препоручили за сузбијање коврчавости лишћа, заштитиће је и од ове опасне болести. Због тога, сваки сопственик ове стварно дивне и благородне воћке треба у току фебруара а најдаље почетком марта да обави ову одбрану, која не само да повољно утиче на њену родност већ и цело дрво штити од пропадања брзог и сигурног, нарочито ако су у питању према коврчавости осетљиве сорте, као што су Победник, Charles Ingouf, Миљона, M јфловер, gaillard girerd, La France, galande, Elberta.

3) Сада крајем јесени, с успехом се може спровести и одбрана огрозда од једне његове опасне бо-

лести. Свима онима који гаје огрозд позната је добро болест која напада младаре, лишће и плодове и на њима изазива тако звану „пепелницу. Прљаво пепељаста навлака на лишћу и младарима повлачи њихово сушење а плодови ако су нападнути док су млади попрне и увену; нападнути доцније они или испуцају или добију тако гадан изглед да се не могу искористити ни за прераду а камо ли за употребу у свежем стању.

Ова болест кад се појави онемогућава добијање добрих плодова Сматра се за најопаснију болест огрозна.

Да би се стало на пут њеном јачем развићу треба поступити на следећи начин

После опадања лишћа треба орезати све младаре који су били нападнути па их спалити или затрпати у земљу Затим гране и стабло испрскати бордовском чорбом за чије справљање се употреби 4—5 кгр. плавог камена на 100 л воде Овде чорба мора бити двоструко јача од оне којом се прска винова лоза. Огрозд треба да буде тако испрскан да не остане ни најмања површина на њему ненаквашена.

Овим прскањем уништавају се сви органи паразита проузроковача пепелнице помоћу којих он презимљује.

Прскање се допуњује прекопавањем земље испод и около сваког жбуна огрозда и то тако да површински слој буде превртнут, како би лишће и органи за презимљавање паразита били затрпани и тим упропашћени.

Ако се овако поступи биће знатно умањена, ако не и потпуно онемогућена, појава болести идућег пролећа.

4) Општа је појава да у току лета плодови скоро свих воћака бивају захваћени једном плесни пепељасте боје. Неки од њих само попрне и осуше се. Сви такви плодови или отпадну или сасушени остану на самој воћки. Ови буђави плодови су преносиоци

зразе за идућу годину. Са њих болест прелази на друге здраве на којима изазива исту плесан буђ.

Због тога је неопходно потребно све такве буђаве и суве плодове који се налазе на воћкама или испод воћака покупити па бацити у ватру али затрпати у земљу.

У свима напредним воћарским крајевима, скупљање и уништавање ових болесних плодова спада у редовне послове, који се неизоставно обављају сваке године у току јесени и зиме. Њиховом примеру треба да пођу и наши воћари, јер се овим сасвим лаким поступком у великој мери смањује опасност од буђавости плодова у идућој години.

Dr. **Младен Јосифовић**

Црвљивост воћа

Једна немила појава

Као што је познато, приредило је Српско пољопривредно друштво воћарску недељу и позвало чланове својих подружина и других задруга да донесу воће и да га продају у магацинима Друштва. Међу осталима који су се позиву одазвали била и једна наша воћарска задруга, и она је послала нарочито лепе плодове златне парменке. На први поглед била је то одлична роба која би могла на свим страним пијацама да заузме прво место с обзиром на своју крупноћу и боју плодова. Али изближе загледана, ствар је сасвим друкше стајала: најмање 50% а у појединим штајгнама и свих 70% плодова било је црвљиво. У многих јабука црвљивост се споља, пре но што се расеку, није могла ни приметити јер је одрастао црв изашао кроз чашицу плода те се отвор није могао ни видети. Већина оваквих јабука била је већ у средини трула, и то не само у средишту, као што се обично виђа, већ и скоро све месо. Није потребно рећи да су и остале избушене, црвљиве јабуке почеле спаковане врло брзо да труну и да о њиховом дужем чувању није могло бити ни говора. Оне би овако многобројне

упропастиле брзо и све остале здраве јабуке са којима су биле у додиру.

Не мислим овде нападати задругаре због оваквог поступка. То је наш стари обичај, наш начин схватања да је и црвљива јабука добра као и здрава, и да је сав вицц у томе да се потрошачу подвали. Задругари овде раде као и остали трговци, као и сви пијари, трпајући заједно и ђубре са добрим. Само на жалост, страна публика не прима наше обичаје и у извештајима о продаји воћа са страних тржишта чују се већ често жалбе на велики проценат црвљивисти плодова будимке, што им јако обара цену.

Црвљивост плодова није зло преко кога се може олако прећи. Имао сам већ прилике да о њему више пута пишем и већ пре неколико година говорио сам да ће обилнија култура јабука и крушака, све већи број засађених воћака имити за последицу нагло и јако појачавање црвљивости. Засада она се јавља нарочито појединих година, то су такозване црвљиве године-али када се јабучари и крушкари у довољном броју подигну, црвљивост плодова постаће стална, свакогодишња појава, из године у годину све опаснија. И у другим земљама ово је већ било опажено, утврђено, и нема разлога да се и код нас не понови. У појединим америчким државама, најпознатијим светским центрима производње јабука, јабуков црв у једно време толико се био намножио и раширио, да је скоро претио да онемогући даље гајење јабука. Тек после дугих испитивања, дугих истраживања, успело се да се нађу подесне и успешне мере и да се штеточина довољно сузбије.

Сви који су већ подигли јабучаре, као и они који се спремају да ове учине, морају се помирити с тиме да јабука тражи сасвим другу негу но шљива и да се воћке морају сваке године прскати ако се жели здрав, добар и обилан плод. нарочито племенитије сорте јабука захтевају ову негу те ако човек није спреман да им је пружи, боље да јабучар и не подиже.

Са црвљивошћу плодова јабука и крушака, има-

ћемо да се боримо из дана у дан све више. И свима који мисле да почну да бране своје воћке, препоручио бих да их сада у току јесени припреме за пролећна прскања, а то значи: 1. да их очисте од свих сувих и болесних грана; 2. да се очисте дебла и гране од старих кора које понајчешће служе за зимско склониште гусеницама или црвима; 3 да прекопају и испитне земљу испод крува воћака.

Исечене гране треба у току зиме изгорети; скинуте, састругане коре и маховину најбоље је спалити још у самом воћњаку.

Зимско чишћење воћака је недовољно и воћари који мисле да сузбијају прљавост идуће године, морају се припремити за пролећна прскања воћака са арсеновим сред твима. Засада су најјефтиниа таковзвана арсенова зеленила од којих је за 100 литара чорбе потребно 120—150 грама, и цена им је од 40 до 50 динара по килограму.

О овим прскањима говорићемо детаљније када томе буде време.

Dr. П. Вукасовић

Поуке за власнике шљивака

У интересу је сваког власника шљивика, да уважи односно у пракси примјени ниже наведених десет заповиједи и то:

1) Подизање нових шљивика треба извршити искључиво на таковоме земљишту, на којему нису биле раније засађене шљиве. Код нас имаде, хвала Богу, доста свјеже дјевичанске земље, поради чега није никако потребно, да се нови шљивици подижу на исцрпљеноме, умореноме и отрованоме месту тлу, из којега су прије дуљега или краћега времена избачене старе, изумрле шљиве.

Наша гласовита и права шљива „Бистрица" (црница, мађарка, пожешкиња) успијева најбоље у заштићенима положајима, те у долинама, продолима, уз потоке и ријеке; она треба доста влажно окопано и хранљиво тло.

2) Као саднице треба узимати са првокласне изданке од познатих здравих, родних, одабраних стабала наше шљиве

„Бистрице"; б) цијепове, који су добивени калемљењем „Бистрице" — на „Бистрицу"; в) цијепове, који су произведени калемљењем „Бистрице" на праву побољшану и зајамчену чисту бардаклију Saint Julien, те г) цијепове добивене калемљењем на бардаклију Prunus Mariana.

Само у изузетним приликама ваља узимати за подизање шљивика саднице, које су калемљене на џанарици (Prunus Mirobalana); будући да такове саднице имаду слиједеће погрјешке:

а) дрво касно природи, а негде не роди у опште;

б) доносе премалену количину плода у размјеру према величини и опсегу крошње;

в) плод је ситнији, него са изданка (у пола килограма сувих шљива иде 90—100 и више комада);

г) месо је лошијег квалитета, јер садржаје мање шећера, ароме и мириса, него плодови са изданка;

д) плод није тако течан за јело, као са изданка;

ђ) ракија од шљива на џанарици не имаде оних одличних особина, као ракија од изданака;

е) дрво је крхко, мекано, спужвасто, неотпорно и краткотрајно;

ж) дрво изискује — ако се хоће, да током свога кратког живота каткада уроди — велику и нарочиту негу, коју му већина сељака не може пружити!

3) За садњу треба узимати првенствено полустаблашице, т. ј. саднице, чије стабло не премашује 120 см. — рачунајући од земље до крошње круне.

4) Размак, у којему ваља саднице у шљивику засадити, нека износи: ред од реда 8—10 метара, а шљива од шљиве у реду 6—7 метара. Американци саде нпр. брескве и шљиве у удаљености од 8,5×9,1 метара.

5) Мјесец дана прије садње морају се на означеним мјестима у будућем шљивику ископати 150 см. широке, а 50—60 см. дубоке јаме, које треба барем 14 дана прије садње (избаченом и темељито измјешаном земљом мекоту са здравицом) затрпати: Земља у јамама мора се наиме, правилно слегнути — услиједе своје тежине — прије, а не послије садње воћака!

У савременоме воћарству не препоручива се, међутим копање нарочитих јама за садњу воћака већ се напротив иде за тиме, да се **цијело земљиште изригола** или лагумише!

6) Непосредно прије садње мора се жиле на садницама прикратити оштрим ножем — окомито, а не косо! — послије чега треба смјеста извршити садњу, и то тако, да корјенов зглавак („врат") дође у часу садње 10 см. изнад површине земље. Жиле ваља пригодом садње једнолично раздијелити,

a zatim rukama (prstima) temeljito ispuniti i pokriti prahom, hranivom zemljom, te napokon umjerено prigaziti:

Zemlju oko novo-zasađenih voćaka treba u obliku vijenca pokriti zrelim stočnim gnojem, tresetom ili kojom drugom humoznom stelju, kako bi se time zaprječilo isušivanje tla, a poredtoga će zemlja ostati na taj način sipka i prahka — što će bitno pripomoći uspjehu sadnje. Ako je zemlja suha — valja sadnice temeljito zalitи vodom.

7) Propisno zasađene voćke treba odmah pravilo obrezati. Ovaj prvi rez normalno razvijene mlade sadnice (krune, krošnje) izvršuje se tako, da se sve grane, koje sačinjavaju krunu — prikrate na dužinu od 30—40 cm. i to na vanjske pupove. Ovo je potrebno učiniti iz dva razloga: prvo, da se postigne ravnotežа između isхlapljivanja krune, te smanjenoga primanja vode od strane osakaćenoga žilja (prigodom iskopavanja i obrezivanja) — i drugo, da bi se mlada kruna započimala odmah iz početka pravilno razvijati, t. j. u širinu, a ne u visinu.

Pravilno obrezivanje krošnje (krune) kod mladih, a i starijih voćaka izvanredno je važna operacija, budući da od stručno izvršavanoga reza zavisi razvitak, otpornosti i plodovitost voćaka.

Rez krošnje izvršuje se 4—6 godina, poslije kojega vremena treba mlade voćke (šljive) prepustiti njihovome daljnjem nesmetanome razvitku, tokom kojega je potrebno, da se iz krune smišljeno i stručno izrežu samo preguste i nepotrebne grane i grančice. Sve ove manipulacije izvršuju se s najboljim uspjehom tokom mirovanja vegetacije.

8) U propisno podignutim šljivicima treba: a) tlo (zemlju) redovito obrađivati, te iskorišćavati razne okopavine (grah-čučavac, krompir, grašak, luk, kupus, kelj, rajčice itd.) Najveća važnost obrađivanja tla stoji u uništavanju korova. Korov je oštar konkurent za voćke u pogledu vlage u tlu, te hranljivih tvari. Ne smije se, nadalje, zaboraviti, da korov poredtoga služi i kao zaklonište i nosilac nekih bolesti i štetnika na voćkama. Čisto obrađena površina tla olakšava također i sve ostale poslove u voćnjaku (šljiviku), kao što su nega krošnje, štrcanje, obiranje plodova. Obrađivanjem oživljuje se i djelovanje bakterija u tlu; b) u borbi protiv raznih bolesti i štetnika izvršavati prevентivno štrcanje s dotičnim isprobanim i najefikasnijim sretstvima; v) obratiti naročitu pažnju racionalnome gnojenju, pri čemu se ne smije zaboraviti na povremeno gnojenje vapnom (krečnim prahom ili gipsom); g) prema potrebi; tj. ako zimska vlaga i oborine tokom vegetacije ne dostaju — natopiti (po mogućnosti) dotično zalijevati. Vlaga, sunčano svijetlo i toplina temeljni

су услови — за развитак и плодовитост шљива; д) повремено подмлађивати крошње; е) све оне шљиве, које доносе ситан плод оплеменити (прекалемити) са калемграничицама, је су нарезане са одабраних (селекција!) матичних шљива.

9) У старим постојећим шљивицима треба све изнемогле, болесне, сухе и прегусто стојеће шљиве искорењити. Подвипошто не ваља старе шљивике попуњавати (надосађивати), с младим садницама, јер би ове подсађене младе шљивице биле у оној сјени и уморноме тлу осуђене већ унапред на пропаст!

10) И у старим још за развитак и плодовитост подесним шљивицима — ваља тло обрађивати, те издашно гнојити зрелим сточним гнојем. Поред тога треба ове шљивике сваке 4 године погнојити вапненим прахом, од којега се сипа — у јесени или у пролећу — пола килограма на сваки четворни матар тла. Још нешто! Борба против разних болести (Polystigma rubrum, хрђа на лишћу) и штетника (штитаста уш, San Džože - уш, разне гусјенице, пипе итд.) **не смије никада престати!**

Стјепан Којдл

Загртање и окопавање винове лозе

а) Загртање винограда. Загртање винограда у јесен је врло важан рад, који се ни у ком случају не сме пропустити јер се тиме штити лоза од штетна дејства мразева. То је прост једноставан посао, који се може обавити на неколико начина, а то зависи, да ли је виноград гушће или ређе посађен. Густо посађени виногради могу се загрнути мотикама; ако су редови на већем растојању онда плугом огртачем. У колико сам имао прилике да видим сви виногради наших пољопривредника на селу, посађени су на релативно мањем растојању, па зато им је у толико лакше, да то врше сточном радном снагом. Ово је нарочито важно у оним местима, где је људска радна снага скупа. Међутим, ако је чокоће винове лозе засађено на већем растојању, онда је потребно сваки чокот загрнути засебно. Загртање винограда огртачима врши се на тај начин, што се између свака два реда провуче огртач, који ће нагрнути земљу у виду банка. Ако пак банкови не буду свуда подједнако и добро направљени, онда се то може поправити мотикама.

Загртање винограда има за циљ не само да се окца винове лозе сачувају од зимских и пролетњих мразева већ се истовремено земља култивише (обрађује). У виногорјима где се врши загртање винограда није потребна дубока зимска

копња. Земља се троши под утицајем мразева, те јој се на тај начин побољшавају физичке особине (трошност земље). Познато је да се у земљи налазе ларве многих инсеката који су опасни за винову лозу, па се загртањем винограда могу избацити на површину земље, где ће услед зиме пропасти, те се на тај начин умањава опасност од навале инсеката. Загртањем сачуваће се влага у земљушту, која ће корисно послужити у пролеће при кретању лозе. Истовремено се трава затрпава дубље у земљу, трули и може корисно послужити за исхрану лозе. При загртању винограда главно је да глава чокота буде загрнута земљом са понеколико окаца (3—4) на зрелим ластарима (једногодишњној лози), који ће се при резидби у пролеће орезати на род.

Загртање је особито важно у оним виноградима у којима се налазе бујне сорте винове лозе као нпр: црвена тамњаника, чауш и др. Прошле године при Средњој пољопривредној школи у Букову, горе поменуте сорте јако су страдале од зимских мразева

Све сорте винове лозе нису подједнако осетљиве према мразевима, а то долази од веће или мање количине воде у лози. Оне сорте винове лозе, које доцкан сазревају пре ће пропасти од мразева него ране сорте, пошто ране сорте пре заврше своју вегетацију. Бујне сорте издржљивије су од слабих сората. У влажним земљиштима увек ће пре измрзнути лоза него у сувим, а тако исто лоза ће лако измрзнути у угнућима где се највише појављују рани јесењи и позни пролетњи мразеви. Нашим пољопривредницима познато је, да сувомразица (голомразнца) причињава велике штете озимним стрнинама, а тако исто опасна је и за винову лозу.

Поред загртања винограда земљом, који је најефтинији начин, односно покривање чокота може се вршити материјама, које слабо или никако не спроводе хладноћу (слама лишће). Много је боље лозу само загрнути у јесен, а не вршити резидбу, пошто је већа могућност, да ће окца на зрелим ластарима пре да измрзну, ако је лоза орезана, него ако није.

Загртање не сме бити на малој дубини, јер у колико је већа дубина загртања, у толико ће бити и већа сигурност лозе од измржњавања.

б) Окопавање винограда је не мање важан посао од загртања. У оним крајевима где нема бојазни, да ће лоза измрзнути може се место загртања извршити једно дубље окопавање. То дубље окопавање требало би да се изврши у оним виноградима, где се топлота не спушта до 0° С и испод. Такви су крајеви нарочито у Јужној Србији и Далмацаји, али и тамо не свуда.

Окопавањем на дубини око 20—25 см. земља се преврће и излаже се дејству јаких зимских мразева. Земља ће се под

утицајем мразева истрошити. Ово нарочито важи за теже типове земљишта, ако су на њима неким случајем засађени виногради. Такви случајеви, односно погрешке нису ретке. Дубљим окопавањем коров ће се током времена постепено уништавати, пошто се семе коровних биљака затрпа дубоко у земљу. Услед дубоког затрпавања семе неће нићи, или његова клица неће моћи да допре до површине.

За суве терене потребно је, да се изврши једно дубоко окопавање у јесен или пред зиму, нарочито да би се преко зиме земљиште што боље натопило зимском влагом. Добро је окопавање винограда, што се земља растреса око чокоћа, па је услед тога и лакши приступ ваздуха, нарочито у оним виноградима, где су се на корену ухватиле буђи и други микроорганизми, који траже безвадушну средину. Дубоким окопавањем винограда избациће се из земљишта инсекти, њихове ларве и јаја, те ће услед зимске хладноће пропасти, ако не све, онда барем већим делом.

Ing. агр. **Мил. Срећковић**

Посредно оцењивање млечности

Готово су свакидашњи случајеви да се при куповању крава музара не може добити тачност података о њеној просечној годишњој музности, већ се мора обратити пажња једино на извесне спољашне знаке, који су својствени у већини случајева добрим музним грлима. То се готово увек дешава при куповинама крава на вашарима и сајмовима, те је потребно обратити на те спољашне знаке музности већу пажњу, да не би човек био иначе преварен, те уместо краве музаре купио краву која нагиње гојазности. Ти спољашни знаци музности су названи „**млечни знаци.**"

Ови млечни знаци се искоришћавају при процењивању добре млечности како код крава које дају млеко, тако исто и код јуница или већ пресушених крава.

Млечно грло има тело издужено, у своме задњем делу нешто јаче развијено него у предњем, на релативно дугачким и танким удовима. Нарочито често падају у очи истакнуте кости и доста велика гладна јама, тако да говече посматрано у целокупности даје утисак мршавог грла, иако је често одлично храњено. Та мршавост долази од тога што се код таквих грла огромна количина хране прерађује у млеко, те грло и поред добре хране, ипак остаје у својој нормалној кондицији. Међутим када таква грла престану да дају млеко, или ако бар смање нормалну своју дневну количину, могу

се под утицајем обилне хране лепо угојити. Тако се обично и ради са свим већ остарелим, т.ј. ислуженим грлима, јер се ова обично подгоје и шаљу на касапницу.

Осим тога млечне краве имају финију главу и нешто ужу а дужу, док је код тојазних раса глава грубља, нешто краћа а шира. Исти је случај са грађом ногу, као и целог костура што нам даје да закључимо, да се од млечне стоке тражи финија грађа костију.

Што се тиче посебних знакова траба да је кожа фина, мека, да се лако одваја од поткожног везивног ткива и да прави много фине наборе, нарочито на врату. Длака треба да је сјајна и кратка, што нам доказује да је то грло добро храњено и неговано, те му је организам у нормалном здравственом стању.

Нарочиту пажњу треба обратити на **виме**, које је и главни орган за производњу млека. Оно треба да је код добрих крава музара правилно развијено, да има нормалан облик и грађу. Треба да је у времену лактације велико и да се после муже нешто мало скупи и да под прстима образује фине, врло танке боре. Иначе ако је виме чврсто и ако остаје тако и после муже, доказ је да имамо посла са грлом које је наклоњено гојазности а млечност и гојазност се искључују. Јер, тако чврсто виме у својој унутрашњости има обично или наслага масти, и тада образује тзв. масно виме, или има наслаге меса и образује меснато виме, а то спречава правилан развој млечних жљезда, које и луче млеко. На вимену длаке треба да су фине и ретке; грубе и многе длаке доказују да дотично грло није уопште за производњу млека и да се код тога грла није обраћала пажња на млечност. Често се на вимену гледа и на такозвано млечно огледало, али у томе сви стручњаци нису истог мишљења, јер једни сматрају да оно нема никакве везе са млечношћу, док му други приписују велику важност у посредном одређивању млечности.

Многи пољопривредници обраћају нарочиту пажњу и на број сиса, па готово сви сматрају да су оне, т. зв. „**допунске сисе**" знак добре млечности. Свима нам је познато да код краве постоје четири нормално развијене сисе, које се музу. Али понекад постоје још две које се зову допунске, оне су обично врло мале, па често и у облику брадавице. Према њиховом броју и већем или мањем развоју се судило о млечности. Међутим данас се на то не обраћа тако велика пажња код крава, док се код бикова на то знатно више пази, јер се приметило да бикови, који су потицали из јако млечних запата, имају испред семених кеса заостатке сиса (обично 2), док код бикова, који потичу из слабо млечних запата; те сисице су знатно мање а често их уопште нема.

Исто се обраћа знатна пажња и на тако зване **млечне жиле и млечне отворе** (јаме). Млечне жиле се налазе са

обе стране трбуха; ове су код добрих крава музара јако дебеле, а сматра се да је крава утолико боља музара уколико има млечне жиле шире у доба лактације. Када крава не даје млеко тај знак не долази у обзир. Исто се гледа и на **крвне судове**, који су распрострањени по вимену и сматра се да израженији сплет крвних судова, који се виде на вимену, претставља добар знак млечности. **Млечни отвори** (јаме) су удубљења на грудноме кошу, у које увиру млечне жиле. И са њима је исти случај као и са млечним жилама, а та два знака су обично заједно изражена, тј. уколико грло има шире млечне жиле. утолико му је и млечна јама већа и обрнуто. Те спољашње особине се сматрају као добри и стални знаци млечности.

Још неки сматрају као одличан знак млечности (нарочито Швајцарци) **размак између претпоследњег и последњег ребра.** Тако се сматра да тај размак треба да је три прста за краве средње млечности; ако је размак већи од три прста, то је знак добре млечности, а ако је мањи, то имамо лошу млекуљу. Тај размак нам указује на добро развијени грудни кош, који је неопходан за једну добру краву музару.

Осим наведених знакова, постоје још многи други знаци, на које се често пута обраћа велика пажња у пракси, али нам они не дају готово никаквих стварних података о посредној млечности. Тако например, неки сматрају да треба реп добре краве музаре да је танак, а то је знак, који нам не може дати не праву, него чак ни приближну слику млечности.

Још једном треба нагласити, да сви горе наведени млечни знаци, само ако се заједно посматрају, могу нам послужити као извесна подлога за оцењивање млечности код говеда, а да поједини знаци посматрани сами за себе не претстављају ништа, или скоро ништа, те нас само могу навести на нетачан закључак.

инж. агр. **Јован Белић**

Домаћинство

Искоришћавање отпадака у домаћинству

Приликом спремања наше хране у кухињи (односно у домаћинству у ужем смислу речи) добијају се различити отпаци. Али се могу употребити врло добро прерађени или сирови за исхрану домаћих животиња, или за одржавање чистоте, или за ђубрење градине.

Како се наша храна састоји из материја биљних, животињских и минералних то су отпаци истога порекла.

Отпаци биљног порекла су: љуске од кромпира, мекиње брашна, зелени делови површа; купуса, кеља, келерабе, зеља, салате, махуне од грашка у зрну, лишће карфиола, цвекле, љуске од воћа и др. отпаци животињског порекла су: лој, жиле, пуздре, кожа са слапине, покварено месо, сурутка као отпадак при преради млека па сир, млаћеница и др.

Отпаци минералног порекла су: љуска од јајета, кости, пепео, чађ.

Умешна вредна домаћица не баца ни један од ових отпадака. Она за сваку од тих има посебне старе судове у којима их прихвата, до коначне употребе, То су стари лонци шерпе, сандуци, корпе и др.

Ови се отпаци различито искоришћују тако нпр. љуске од кромпира се скупљају у каквом старом суду, па када се расхладе могу се још помешати са мекињама. Овако спремљено врло радо их једу свиње, корист за домаћинство је та што се тада уштеди на зрнастој храни; нарочито ако отпадака од кромпира има доста за оброк.

За напој прасића и свиња врло је добра сурутка.

За исхрану живине врло су добри сви лиснати делови купуса, кеља, келерабе, салате и др. Ови се сасецкају и мешају са другом зрнастом храном: пшеницом, кукурузом или мекињама. Или се могу искористити и несасецани за исхрану зечева.

Да би се живини у доба ношења јаја помогло, да лакше стварају љуску, треба укувати скупљати љуске од јајета и истуцане дати им чешће са храном. Осим тога оне се могу живини давати увек, јер садрже креча, а он је потребан за исхрану костију.

Добивене кости од разних врста меса могу се самлети на нарочитој машини и дати живини за исхрану. То се брашно од костију обично меша са каквом другом храном.

Машина за млевење костију није скупа. Најлакше се може набавити преко пољопривредних подружина. Тако је с времена на време може добити на употребу сваки члан.

Домаћице нека скупљају кости, јер је брашно од костију врло добра храна за живину. Кости садрже креча, који је неопходно потребан живини за грађу, а напредније пољопривредне подружине нека набаве машину.

Месната делове као што су: лој; месо, жиле, пуздре и др. треба држати на хладном месту и добро поклопити да не би мачке или друге животиње појеле. Када их сакупимо за 2—3 и више килограма, може се скувати сапун. Домаћи сапун је врло добар за одржавање чистоће рубља, одела, тела. Најбољи је за употребу тек када се просуши за 1—2 месеца. Зато се држи на сухом промајном месту.

Као отпадак при горењу дрва добијамо пепео. Он се врло добро може искористити за кување цеђа. Просеје се на старо сито, да се одвоји од угарка и несагоривих делова Неколико кашика просејаног пепела 7—8 стави се у неки стари суд, налије се хладном водом за 3—4 литра. Када вода заври у лонцу, остави се да кључа 10—15 минута. Затим се склони са ватре, да се слегне пепео. Добивену течност називамо цеђ. Он је под прстима љигав и разједа кожу. Најбоље је, ако се скува више, да се сипа у флаше, а оне се затворе. На флаши треба залепити хартију и назначити, да је цеђ. У кући где има неписмених, треба скренути пажњу на то.

Цеђ се употребљава за рибање намештаја: столова, столица, пода; посуђа: карлица чабрица, варјача и др. Цеђ се додаје води за прање рубља. Том приликом нека домаћица пази да га не употреби много, јер може, да направи опекотине на рукама. По употреби треба га одмах оставити на место, где га деца неће наћи, јер су она безазлена и радо пробају, до чега год дођу.

Просејани пепео може се употреби и за чишћење ножева, кашика, плеханог посуђа.

Осим тога пепео се посипа на леје у градини. Он је користан, јер садржи калијума.

При горењу имамо још један отпадак. То је чађ. Он се такође употребљава за ђубрење градине. Може се остављати на гомилу за компост; а може се посипати и одмах по леји.

Ако чађ помешамо са кречним млеком и додамо мало песка, добијамо лепу грао боју. Њоме се могу обојити зидови.

Када домаћица буде водила рачуна, да све ове отпатке свакодневно искористи, увек ће да уштеди по који динар, што ће на крају месеца или године чинити лепу суму. Тиме ће и она допринети материјалном побољшању своје породице.

Наталија Ђуровић

Извештај комисије за преглед и оцену објеката пријављених на стечај за напредније начине рада

Одлукама Управног одбора од 4 VII и 5 XI тек. год одређени смо да са среским пољопривредним референтима или функционерима друштвених подружина, где је како могуће, комисијски прегледамо, оценимо и за награде предложимо објекте пријављене на стечаје за напредније начине рада, расписане од стране друштва у 1932 год. Поверени

нам посао извршили смо у току августа, септембра, октобра и првих дана текућег месеца, па о истим подносимо овај свој извештај.

На основу приложених записника, који су по подацима прикупљених на терену, за сваки објекат посебно састављени на основу расписаних стечаја и услова за учешће на њима и на основу одређеног броја и величине награда, предлажемо да се од прегледаних објеката награде са означеним наградама објекти следећих утакмичара:

Из одељка I ратарство, сточарство и живинарство

I За правилно уређено газдинство, уведен плодоред и постигнут највећи принос на малом газдинству, почев од 3 хектара па на више.

а) III наградом од по 500 динара.

1) Добросав Рашић из Заграђе срез качерски бановина Дунавска.

2) Станко Солдатовић из Милићеваца срез љубићски бановина Дринска.

3) Михаило Виторовић из Златарића срез ваљевски бановини Дринска.

4) Михаило Стевић из Печанице срез рамски бановина Дунавска.

б) Похвалницом

1) Јаниније Поповић из Заблаћа срез љубићски бановина Дунавска.

II За рационално гојење стоке са одгајивањем говеда у циљу производње млека и остварен највећи приход од ове гране.

а) II наградом од по 1000 динара

1) Живојин Радојевић из Вапе срез трнавски бановина Дринска.

б) III наградом од 500 динара

2) Љубомир Тадић из с. Тополе срез опленички бановина Дунавска.

б) Похвалницом

1) Добросав Рашић из Заграђе срез качерски бановина Дунавска

2) Јаниније Поповић из Заблаћа срез трнавски бановина Дринска.

3) Михаило Витровић из Златарића срез ваљевски бановина Дринска.

4) Никола В. Николић из Врбице срез тимочки бановина Моравска.

III За практично подигнут живинарник и правилно гајење живине са селекцијом најбољих носиља.

а) Другом наградом од 1000 динара.

1) Михаило Виторовић пз Златарића срез ваљевски бановина Дринска.

б) Похвалницом

1) Добросав Рашић из Заграђе срез качерски бановина Дунавска.

2) Милоје Ристивојевић из Бобове срез подгорски бановина Дринска.

Из одељка II воћарство и виноградарство са подрумарством.

I За правилно подигнут и најбољим трговачким сортама засађен јабучар, шљивар, крушар, орашар и воћњак од најбољих кајсија на простору од најмање од пола хектара.

а) За Јабучар

Другом наградом од по 700 динара:

1) Ђура Николић из Гугља срез пожешки бановина Дринска.

2) Милоје Ристивојевић из Бобове срез подгорски бановина Дринска.

Трећом наградом од по 500 динара:

1) Милош Петронијевић из Апленице срез трнавски бановина Дринска.

2) Здравко Вујовић из Прогоделице срез жички бановина Моравска.

3) Тнмотије Радовановић из Преслонице срес љубићски бановина Дринска.

4) Тихомир Николић из Чачка срез трнавски бановина Дринска.

5) Живан Јовановић из Ваљ. Каменице срез подгорски бановина Дринска.

6) Милан Крстић из Стапара срез подгорски бановина Дринска.

8) Михаило Обућина из Лозња срез таковски бановина Дунавска.

Похвалницом:

1) Милован Б. Малешевић из Д. Буковице срез подгорски бановина Дринска.

2) Бранислав Павловић Злакусе срез ужички бановина Дринска.

б) За шљивар

Првом наградом од по 1000 динара:

1) Живан Јовановић из Ваљ. Каменице срез подгорски бановина Дринска.

2) Ранко П. Качаревић из Винче срез опленачки бановина Дунавска.

Трећом наградом од по 500 динара

1) Мијушко Петровић из Врњаца срез трстенички бановина Моравска.

2) Милорад Мајданац из Мајдана срез таковски бановина Дунавска.

3) Милован Б. Малешевић из Д. Буковице срез подгорски бановина Дринска.

4) Драгомир Николић из Д. Буковице срез подгорски бановина Дринска.

5) Живојин Мајић из Беомужевића срез подгорски бановина Дринска.

6) Драгутин Јовановић из Осладића срез подгорски бановина Дринска.

7) Ивко Радовић из Крснула срез посаво-тамнавски бановина Дринска.

8) Стојан Гроња из Гаћана срез приједорски бановина Врбаска.

Похвалницом:

1) Вељко М. Живковић из Заграђе срез зајечарски бановина Моравска.

2) Милић Петровић из Миријева срез моравски бановина Дунавска.

3) Ђура Николић из Гугља срез пожешки бановина Дринска.

4) Милан Крстић из Стапара срез подгорски бановина Дринска.

в) За крушар

Другом наградом од по 700 динара

1) Драгомир Петронијевић из Висибабе срез пожешки бановина Дринска.

2) Ђура Николић из Гугља срез пожешки бановина Дринска.

Трећом наградом од 500 динара:

1) Бранислав Павловић из Злакусе срез ужички бановина Дринска.

s) *За орашар*:

Другом наградом од 700 дунара:

1) Вељко М. Живковић из Заграђе срез зајечарски бановина Моравска.

Трећом новчаном наградом од по 500 динара:

1) Драга Стојковић из Мрчића срез колубарски бановина Дринска.

2) Бранислав Павловић из Злакусе срез ужички бановина Дринска.

Похвалницом:

1) Ђура Николић из Гугља срез пожешки бановина Дринска.

2) Ђорђе Вуксић из Сикирића срез сребрнички бановина Дринска.

3) Властимир Тадић из Пожежена срез рамски бановина Дунавска.

4) Милан К. Пантић из Пожежења срез рамски бановина Дунавска.

5) Светозар Милојевић из Скобаља срез подунавски бановина Дунавска.

д) *За воћњак од кајсија*

Трећом наградом од 500 динара

1) Марко Раданивић из Пелинива срез бококоторски бановина Зетска.

Похвалницом:

1) Тимотије Радовановић из Прислонице срез љубићски бановина Дринска.

2) Ђура Николић из Гугља срез пожешки бановина Дринска.

ђ) *За правилно подигнут и најбољим агралским и трговачким сортама грожђа засађен виноград на простору од најмање пола хектара:*

Другом наградом од 1000 динара.

1) Арсеније Недић из Пласковца срез опленички бановина Дунавска.

Трећом наградом од 500 динара:

1) Ратко Р. Јовановић из Божурње срез опленички бановина Дунавска.

Похвалницом:

1) Милан К. Пантић из Пожежена срез рамски бановина Дунавска.

2) Властимир Тадић из Пожежена Дунавска.

3) Милан Петровић из Миријева срез моравски бановина Дунавска.

4) Михаило Вучковић из Влакче срез опленачки бановина Дунавска.

5) Тадија Рајичић из Београда Краља Владимира бр. 9.

6) Живан Јовановић из В. Каменице срез подгорски бановина Дринска.

7) Бранислав Павловић из Злакусе срез ужички бановина Дринска.

8) Тадија Рајичић из Београда Краља Владимира бр. 9

Последња тројица за сортиментске воћњаке.

Из одељка III повртарство

а) За правилно гајење разноврсног поврћа у циљу рационалније исхране народа:

Другом наградом од 1000 динара.

1) Јанићије Поповић из Заблаћа срез трнавски бановина Дринска.

Трећом наградом од по 500 динара

1) Андрија Прелић из Јажевице срез трнавски бановина Дринска

2) Арсеније Недић из Плясковца срез опленачки бановина Дунавска.

Похвалницом:

Марко Радановић из Пелинова срез боко-которски бановина Зетска.

Из одељка IV прерада и продаја производа није био довољан број утакмичара већ само два и од њих два један је одустао.

Из одељка V пољопривредно рачуноводство

а) За уредно, брижљиво и правилно вођење пољопривредног рачуноводства у газдинству, из кога треба да се види целокупан приход и расход газдинства и домаћинства.

Трећом наградом од по 1000 динара:

1) Добросав Рашић из Заграђе срез качерски бановина Дунавска.

2) Љубомир Тадић из Тополе срез опленачки бановина Дунавска.

3) Ђорђе Вуксић из Сикирића срез сребрнички бановина Дринска,

4) Владимир Јаковљевић из Заблаћа срез тријавски бановина Дринска.

Похвалницом:

1) Милоје М. Ристивојевић из Бобове срез подгорски бановина Дринска.

2) Марко Радамовић из Пелинова срез боко-которски бановина Зетска.

3) Милутин В. Рајлић из Салаша срез мачвански бановина Дринска.

4) Блександар Симовић из Добрача срез гружански бановина Дунавска.

5) Милоје Сретеновић из Михаиловца срез подунавски бановина Дунавска.

6) Арсеније Ристивојевић из Сибнице срез космајски бановина Дунавска.

7) Милосав Петровић из Г. Мушића срез колубарски бановина Дринска.

8) Игњат Д. Никитовић из Миковаца срез љубићски бановина Дринска.

9) Андрија Перлић из Јежевице срез тршовски бановина Дринска.

10) Никола В. Николић из Врбице срез тимочки бановина Дринска.

Расписаним стечајима предвиђено је да се на награде изда сума од 51.500 динара а распоређена је сума од 27.500 дин.

Колико је за који одељак и за које гране предвиђено да се изда за награде, а колико је предложено да се изда, види се из следећег прегледа:

Сума предложена да се изда за награде у 27.500 динара распоређена је на 42 објеката, а на 38 утакмичара. Четири утакмичара добили су по две награде с тога, што су пријавили по више објеката, који су спадали међу најбоље.

На стечаје се пријавило 61 утакмичар са 129 објеката. Од пријављених објеката прегледано је и оцењено 93. Један је утакмичар, Радован Белошевић из Рожаца у срезу љубићском умро и није оставио деце те се не зна ко ће га наследити. Због овога његов воћарски објекат није прегледан. Утакмичар г. Стева Лончаревић из Стремена код Хрв. Костајнице није послао своје пољопривредно рачуноводство те исто није прегледано. Од 27 објеката из разних одељака и грана утакмичари су својим писменим и усменим изјавама одустали и нису изјавили жељу да им се објекти прегледају.

На крају овога извештаја сматрамо за дужност да напоменемо, да је ова акција Друштви имала повољно дејство и утицај на напредак појединих пољопривредних грана, а на-

Одељак	ГРАНЕ	Предвиђено	По предлогу треба да се изда	да се изда више	да се изда мање	Примедба
I	За уређено газдинство	3.500	2.000	—	1.500	
	За гајење стоке	3.500	2.000	—	1.500	
	За подизање живинарника	3.500	1.000	—	2.500	
	За гајење гусака	3.000	—	—	3.000	Није било утакмичара
II	За подигнути јабучар, шљивар, крушар, орашар и воћњак од кајсија	11.000	15.000	4.000	—	
	За подигнут виноград	3.000	1.500	—	1.500	
	За подигнут подрум	6.000	—	—	6.000	Није било утакмичара
III	За гајење поврћа на селу	3.000	2.000	—	1.000	
	За гајење поврћа у шк баштама	3.000	—	—	3.000	Није било утакмичара
IV	За безалкохол. прераду воћа и грожђа	3.000	—	—	3.000	Није било утакмичара
	За конзервисање воћа и поврћа.	3.000	—	—	3.000	Није било утакмичара
V	За пољ рачуноводство	6.000	4.000	—	2.000	
	Свега:	51.500	27.500	4.000	28.000	

рочито на воћарство. Сви прегледани објекти махом су правилно подигнути и служе за пример у околини у којој се налазе. Приликом подизања нових објеката обраћена је велика пажња не само на припрему земљишта и правилност сађења већ и на избор најбољих сората. Од 129 пријављених објеката 60 су из воћарства.

Расписивањем и извршавањем ових стечаја отпочело се у већем броју са увођењем пољопривредног рачуноводства у

сеоским газдинствима. После воћарства највећи број утакмичара се јавио из рачуноводства 23.

Поред материјалних награда 29 објеката су предложени за писмене похвалнице, те је тако без икакве награде остало свега 22 објекта.

Преглед и оцену објеката од стране Друштва вршили су за воћарске и остале објекте г. Драгутин Ј. Спремић, а за виноградарске и делимично воћарске и делимично из пољопривредног рачуноводства г. Никола Ж. Петровић чланови управе. Као други члан комисије са г. Спремићем или г. Петровићем био је г. Борисав Нешић инспектор за подружине. За трећег члана комисије позивани су пољопривредни референти дотичних срезова или по један од претставника и функционера друштвених подружина.

Чланови Комисије:
1) Драг Ј Спремић
2) Никола Ж. Петровић
3) Борисав Љ. Нешић

Овај извештај усвојен је од управе Срп. пољ. друштва и додељене предложене награде.

Како поступити са младим вином које је остало слатко[1)]

Да младо вино остане слатко тј. да у њему остане још доста непроврелог шећера може бити више узрока и то: прениска температура, превисока температура, велика садржина шећера у шири, превелики додатак сумпор диоксида и т. д.

Услед прениске температуре шира не може правилно да превире и остане слатка а може постати и тегљива, јер је повољна температура за врење 18°—25° С.

Ако је температура превисока могу пре него што вино преври отпочети рад сирћетне, млечно-киселе и маћутне бактерије, које проузрокују цикнулост, млечно кисело врење, манит. Код веће садржине шећера у шири може се догодити, да шира потпуно не преври, јер веће количине алкохола заједно са већим још непревреним количинама шећера утичу на рад врелих гљивица и оне могу малаксати пре него што изврше потпуно врење. Превелика количина сумпор-диоксида може спречити врење, што се може догодити код прераде грожђа са употребом калијум-метабисулфита ако се истог превише дода а гљивице нису навикле на веће количине сумпор-диоксида и т. д.

[1)] Уместо одговора на питање Спире Кошића из Гугуче.

Младо вино пак, које се добије из тако неправилно превирале шире остане слатко, али ово обично не остане само слатко него је оно такође у мањој или већој мери или цикнуло и млечно кисело, манитно и т. д.

Ако би овде био по среди случај, да је вино иначе здраво а да је у њему остало још непроврелог шећера онда је потребно врење обновити на тај начин, да се вино проветри претакањем и мешањем; да му се даде повољна температура (18°—20° C); да се по потреби дода здраве шире, која се остави да у њој отпочне бурно врење и тада додаје у вино у количини од бар 2—3 литра на сваких 100 литара тога вина. Температуру у просторији где се налази то вино треба такође одржавати на 16 - 18° C. Још је боље, да се дода селекционисани квасац, који се претходно умножи у стерилисаној шири у количини од 2 – 2,5 литара на сваких 100 литара тога вина и када се налази у бурном врењу додати га у вино и добро промешати.

Селекционисани квасац може се добити у Енолошким станицама: Загребу или Букову а с квасцем се добива и упуство о употреби.

Ако се у вину већ развила у мањој мери некоја од горе поменутих болести онда вино треба добро засумпорисати додатком од 15—20 грама на сваких 100 литара вина и поновно врење извршити селекционисаним квасцем привиклим на веће количине сумпор-диоксида, који се такође може добити у горе поменутим станицама. Или пак из вина уклонити клице болести пастеризацијом, или филтрирањем кроз ЕК-филтр, ако се наравно са којим од тих апарата располаже, те поновно врење извршити селекционисаним квасцем.

Разуме се да у случају јачег кварења вина услед горе поменутих болести неће моћи бити употребљиво као вино.

Овде није могуће наводити све случајеве који би могли доћи у обзир а када је у питању већа количина вина најбоље је, да се сопственик обрати на коју од Енолошких станица да вино испита, и даде потребна упутства, а у ту сврху треба доставити јој мустре, јер је тешко дати тачна упутства а да се претходно вино не испита.

М. Драгаш

---

† Јован М. Јекић

директор шумске дирекције у пензији

Изненадна смрт 28 новембра ове год. настала несрећним случајем, истргла је немилосрдно из редова чланова Друштва још једну честиту старину и редовног члана Јована М. Јекића.

Покојни чича Јекић, како смо га звали, рођен је 1856 год. у Шврљугама (срез ужички). После основне школе и гимназије ступио је у Земљоделско-шумарску школу у Пожаревцу, коју је завршио 1880 год.

† Јован М. Јекић

По завршеној школи постављен је 28 августа 1880 год. за државног шумара, и од те године, у својству најпре среског, па затим окружног шумара, служио је у разним местима предратне Србије, затим као секретар и инспектор Министарства народне привреде и касније Министарства шума и рудника служио је све до 5 маја 1922 год. када је први пут пензионисан. Указом од 8 септембра 1922 год. постављен је за инспектора I кл. и вршиоца дужности директора

у Дирекцији шума у Скопљу, на коме је звању остао све до 16 јануара 1924 год. када је поново пензионисан.

У српско турском рату 1876—1878 год. био је добровољац болничар Црвеног крста на самим позицијама. а затим војни економ. У светском рату пок. чича Јекић поднео је заједно са осталом војском повлачење кроз Албанију, и нашао се као избеглица у Француској. Тамо је, благодарећи великој предусретљивости г. Луја Бретона, тадашњег шефа шумске инспекције, а сада конзерватора у Гренобл у, имао прилике да се упозна детаљније са шумским радовима у Алпима, о чему је публиковао дужи реферат у Шумарском листу 1922 године.

На овоме послу и у дужностима покојни чича Јекић био је неуморан, врло савестан и ретко поштен човек. По спреми је био чувен међу својим вршњацима, па и међу млађим од себе, а показивао је необичну вољу да недостатке допуни учењем и проучавањем на лицу места, тако да је ванредно добро познавао наше шумарство и његове прилике, да не кажем свако дрво по нашим шумама. Због тога је он много путовао ради проучавања о своме трошку, што је данас велика реткост. И у својој дубокој старости чика Јекић је крстарио по високим планинама и непрегледним шумама наше Јужне Србије, верао се по њиховим седлима и гребенима, обилазио села и засеоке, прикупљајући примерке ретких биљака, бележећи народне називе и изразе у пољопривреди и у шумарству. Покојни чича Јекић био је њихов редован посетилац, који је у њиховој дивљини и величанствености уживао, а оне су му откривале своје обилне, непроучене, и другима недокучиве тајне. И наша Шара са Корабом, и Јама — Бистра и Јакупица изгубиле су свога обожаваоца, којега су чувале да не настрада на мучним и тегобним путовањима, а он је настрадао у модерном Београду, на његовим равним и асфалтираним улицама, по којима бесни шофери терају аутомобиле сулудом брзином.

Покојни чича Јекић је често путовао са пок. Др. Недељком Кошанином, проф. Универзитета, а у Ботаничкој башти био је све до болести и смрти пок. Кошанина врло чест гост. Он је жудео за науком и нешто неодољиво вукло га је к њој. Тој науци он се одужио много више и боље од многих који су имали више могућности да раде на науци, својим прилозима, многобројним чланцима и расправама. Његово дело „Прилози за историју шумарства" привукли су особиту пажњу и у стручним круговима цењени. Речи обилно прикупљене за шумарски и пољопривредни речник оставиће вечиту успомену на скромног и добродушног, али неуморног чича Јекића.

Сем овога што је чича Јекић дао за ову земљу, он је мушки поднео велики ударац који му је задан смрћу њего-

вог сина Дејана, четничког војводе. Када су у Јужној Србији почеле пратити пушке на све стране да наговесте скоро ослобођење од пестолетног угњетача, оне исте суре и високе планине које су виђале Оца како их прочава, милује и мази, виделе су и сина, крв, Јекићеву, како их мушки гази и претрчава и чувале су га очински. Али је судбина хтела да оне осете како је врућа била и крв Јекића Војводе коју су крвници просули.

Покојни чича Јекић био је члан Српсокг пољопривредног друштва од 1881 год. од пре 54 године, дакле више од пола столећа. У друштву је био кртички вредан и неуморан. Од 1902—1905 год. био је и благајник Друштва, и ту је дужност као и све остале савесно вршио. Сарађивао је на Тежаку, Гласнику, календару, Пољопривредном речнику и другим друштвеним издањима. Ти прилози сведоче, поред осталог, колико је колосално био вредан поч. чича Јекић, трудољубив и солидно спреман. Кад год је Друштву затребао чича Јекић он се увек радо одазивао и користио му својим великим искуством.

За име нашег драгог чича Јекића биће везано: **„Врло савестан и врло сиромашан шумарски стручњак“** Његова сиротиња и творевине духа биће једино наследство његовој породици.

У име Српског пољопривредног друштва нека је велика хвала драгом чича Јекићу на свему, нека је слава и вечан помен међу нама!

Др. **Т. Митровић**

Извод из записника управног одбора Српског пољ. друштва.

XXXIII седница одлучено је: Да се Друштво појави на тржишту као купац детелинског семена и да плаћа семе од овогодишње жетве по 8— динара од 1. кгр. стим да семе буде чисто и здраво.

Да се набави 200 кгр. сумпора на азбесту по понуђеној цени.

По саслушању предлога г. Т. Владисављевића о основним линијама Закона о производњи, купо-продаји и контроли семена културних биљака у Југославији, Управни одбор одлучио је: да се предлог умножи и достави Министарству пољопривреде, свима банским управама, пољопривредним и контролним станицама пољопривредним факултетима у Београду и Загребу и свима пољопривредним друштвима у земљи ради прегледа и допуне.

Прочитана је молба г. Богољуба Ђ. Милошевића инспектора у пензији из Београда, којом моли, да му се исплати 800— динара за израђене четири воћарске карте за изложбе. Управни одбор одлучио је: да се г. Милошевићу исплати сума у 800— динара и иста стави на партију за изложбе.

Прочитан је позив Пољопривредног удружења за Банат, којом позива и ово Друштво да учествује на земаљском конгресу организованих и неорганизованих земљорадника, који би се одржао у септембру месецу тек. године у Београду. Управни одбор одлучио је да не учествује, пошто се из позива не виде референти по истакнутим питањима.

Прочитана је молба Пољопривредне подружине из Петровца среза млавског, којом моли да јој се додели новчана помоћ ради приређивања екскурзије својих чланова у Хрватску и Словеначку. Управни одбор одлучио је: да се Подружини у Петровцу изда новчана помоћ у 1000— динара за поменуту циљ.

XXXIV седница одлучено је: Да се соколској чети у Брњици среза гружанског и соколској чети у Доњем Катуну среза темнићског изда бесплатна по једна колекција разних пољопривредних књига у вредности по 100— динара свега 200— динара.

Да се одобри предлог да се г. Б. Петровићу пољоприв. референту из Зајечара пошаље потребна сума аванса, пошто прво пошаље тражену мустру.

Да се г. А. Петровићу стави на расположење потребна сума новаца ради куповине детелинског семена у одређеном реону.

По акту Основне школе из Бранковине тражити извештај од Пољопривредне подружине у Ваљеву, какав је то Саков плуг бр. 6 који се налази код подружине, коме он припада, има ли колица и ако нема где су иста као и вредност његова.

По акту Пољопривредне подружине из Гор. Милановца известити је да ће се умолити тамошњи срески референт да он на течају од 2 5 IX т. г. одржи практично предавање из области воћарства а потом да о томе поднесе извештај Друштву.

По акту Пољопривредне подружине у Свилајнцу известити је да ће предавање о биљним болестима и штеточинама 8 IX т. г. одржати г. Др. П. Вукасовић члан Управе а предавање о конзервисању воћа и поврћа тамошњи срески пољопривредни референт г. Жујовић, кога писмом о томе известити. Умолити предаваче да по завршеном предавању поднесу извештај Друштву.

По акту Пољопривредне подружине из Вишеграда известити је: да ће Друштво умолити Банску управу у Сарајеву да одржи предавање 29 и 30 IX и 1 и 2-X т. г. из во-

њарства и пчеларства изасланик Баиске управе коме ће Друштво по поднесеном извештају дати и пристојну награду.

По акту Пољопривредне подружине у Трстенику одлучено да предавање о берби и преради грожђа одржи члан Подружине г. Сретен Костић, који ће одредити дан кад ће се предавање одржати и по објављеном предавању поднети извештај Друштву.

Прочитано је писмо г.г. Драг. Спремића и Боре Нешића, којим извештавају да су до 12 о. м. прегледали 21 пријављени објекат на расписане стечајеве за напредније начине рада, Управни одбор прима знању.

Члан Управе г. Др. А. Ђаја предлаже Управи, да се приликом приређивања воћарских-виноградарских недеља држе и предавања са демонстрацијама, па предлаже да се одреди шири одбор за израду програма. Управни одбор усваја предлог и одлучују да у тај ужу г.г. Др. А. Ђаја, Др. П. Вукасовић, Др. М. Јосифовић, Н. Ж. Петровић и Вића Матић.

XXXV седница. Одлучено је: Да се одобри предлог набављачког одбора и набаве и то: три ком. преса од 200 литара запремине, две мале пресе од 50 лит, 2 од 100 литара и две од 340 литара по понуђеној цени и условима; од муљача да се набаве: осам комада обичних муљача, четири комбиноване муљаче, све по означеним ценама и условима.

Да се набави 5000 кгр. карбокримпа, стим да испорука и плаћање буде крајем септембра т. г. а за ресол тражити понуду па ако цена буде повољна набавити и њега 5000 кгр. стим да се тражи од Министарства пољопривреде да ли је одобрена продаја овог препарата.

Где год нађеш згодно место, ту воћку посади!

ВОЋАРИМА и ВИНОГРАДАРИМА

Јесење и зимско уништавање
биљних штеточина и болести

даје најбоље резултате. **Ларве** и **јаја** свих **гусеница**, затим јаја **штитастих** и других **вашију**, као и **ларве грожђаних мољаца**, који преко зиме преспавају у кори и пукотинама **стабла**, **чокота** или **притке** успешно се уништавају прскањем **воћака** или **чокота** раствором воћних **карболинеума:**

Холандског карбокримпа
и нашег домаћег препарата

РЕСОЛА

Скупљањем и спаљивањем опалог лишћа са воћака и лозе, дубоким јесењим копањем око воћака и огртањем лозе, многе се болести и штеточине уништавају, али прскање раствором **карбокримпа** или **ресола** не треба изоставити, јер оно уништи ларве и јаја штеточина и заостале клице болести и тамо где се оком не могу да виде и руком да скину.

Поуке о употреби тражите у Тежаку и Пољопривредном календару.

Карбокримп и **ресол** могу се добити код Српског пољопривредног друштва. И упут за употребу. Ценовник, услови испоруке на захтев шаљу се бесплатно.

Штампарија М. Цветковића, Београд, — Војводе Гагрица 62.
Телефон 23-178.

Ђ. РПЦ 53
УНИВ. БИБЛИОТЕКА
И. Бр.

ТЕЖАК

Основан 1869 године

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕД. ДРУШТВА

Издавач
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

Власник
За Српско пољопривредно друштво
Претседник Д-р **Танасије Митровић**

Уредник
Д-р **Младен Јосифовић**
Ванредни професор Београдског Универзитета

ЗА 1935 ГОДИНУ

ГОДИНА ИЗЛАЖЕЊА LXII-62

БЕОГРАД
Штампа М. Цветковић, Београд — Војводе Гагрица 62 Телефон 23-178
1935

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Његово Величанство

КРАЉ ПЕТАР II

Покровитељ Српског пољопривредног друштва

Преглед

Садржине „тежака“ за 1935 годину

Објашњење: бр. значи број Тежака; стр. значи страна; чл. значи чланак; бел. значи белешка; п. и о. значи питање и одговор; доп. значи допис; некр. значи некролог; књ. значи књижевност; књ. пр. значи књижевни приказ.

А. Сарадници.

Ђарањац Инж. Слободан: Зец као штеточина, чл. у бр. 17, стр. 562.

Белић Инж. агр. Јован: Пољопривреда нове Немачке, књ. пр. у бр. 8, стр. 296. Шта треба видети на једној сточарској изложби, чл. у бр. 10, стр. 338. Добар свињац, чл. у бр. 19, стр. 631. Изградња, уређење и хигијена једног доброг свињца, чл. у бр. 22, стр. 731. Посредно оцењивање млечности, чл. у бр. 24, стр. 797.

Бошњак М.: † Милутин Стојановић, некр. у бр. 23, стр. 776.

Вакањац Инж. агр. Ђорђе: Шта пољопривредници треба да знају о земљишту, чл. у бр. 11, стр. 383. Нешто о обради земљишта, чл. у бр. 15, стр. 498. Овогодишња суша и борба против ње чл. у бр. 19, стр. 626. Узроци овогодишње суше и борба против ње, чл. у бр. 21, стр. 696.

Вељић П. Стеван: Зашто наше пчеларство не напредује? чл. у бр. 5, стр. 184.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Видановић П. Михаило: Шљива сарица (жутарка), чл. у бр. 5, стр. 187.

Вујачић Вуле: Рад Пољопривредне подружине Палић-Суботица на сузбијању биљних болести и штеточина, доп. у бр. 5, стр. 195. Гајење јагода, чл. у бр. 12, стр. 415. Борба против лисних вашију на воћкама, чл. у бр. 15, стр. 503.

Вукасовић Др. Павле: Да ли је бордовска чорба лек против гусенице губара, чл. у бр. 1, стр. 12. О новој штитастој ваши, чл. у бр. 5, стр. 182. Сузбијајмо црвљивост плодова, чл. у бр. 9, стр. 306. О зецу, највећој штеточини воћака, чл. у бр. 10, стр. 342. О грожђаном мољцу, чл. у бр. 14, стр. 482. Скочибуба и цигараш, п. и о, у бр. 14, стр. 486 и 487. О житном пивцу, чл. у бр. 15, стр. 510. Како ћемо сузбијати бувача, чл. у бр. 16 стр. 544. О једној штеточини лозе, чл. у бр. 19, стр. 652. О новој штитастој ваши, чл. у бр. 21, стр. 699. Изложба Пољопривредних омладинских дружина у Свилајнцу, бел. у бр. 22, стр. 742. Гагрица, п. и о. у бр. 23, стр. 774. Црвљивост плодова, чл. у бр. 24, стр, 790.

Вучковић Инж. Велимир: Селекционисани квасац и његова практична примена у винарству, чл. у бр. 20, стр. 680.

Гавриловић Богољуб: Миша-Милорад В. Мирић, некр. у бр. 9, стр. 329.

Герасимовић Јеврем: Водени ован, чл. у бр. 8, стр. 293. Трактор и моторни плуг, чл. у бр. 14. стр. 474.

Главинић Коста: Комбинована Главинићева сушница, чл. у бр. 16, стр. 545; у бр. 17, стр. 576.

Драгаш Инж. Милан: Алкохолно врење шире, п. и о. у бр. 10, стр. 363. Доливање буради, чл. у бр. 11, стр. 377. Претакање вина, чл. у бр. 13, стр. 443. Сумпорисање вина, чл. у бр. 18, стр. 613. Мане ракије, чл. у бр. 18, стр. 617. Како поступити са младим вином које је остало слатко, чл. у бр. 24, стр. 809.

Дуњић Милан: Рад и његов значај у пољопривредној производњи, чл. у бр. 4, стр. 112 и у бр. 5, стр. 190.

Ђорђевић Инж. Властимир: Неговање стајског ђубрета, чл. у бр. 1, стр. 7. Сточни (коњски) боб, п. и о. у бр. 1, стр. 24. Ђубрење ливада вештачким ђубривима, чл. у бр. 2, стр.

36. Црвени мухар, чл. у бр. 5, стр. 177. Употреба осоке за ђубрење, п. и о. у бр. 8, стр. 300. Косидба ливада, чл. у бр. 11, стр. 376. Наши земљорадници треба да производе више зрнасте сточне хране богате беланчевинама, чл. у бр. 23, стр. 755.

Ђорђевић Т. Милоје: Зашто се сељак не удружује? чл. у бр. 6, стр. 215.

Ђурђевић М.: Спор око вршаће машине, п. и о. у бр. 3, стр. 91. Закон о државини, п. и о. у бр. 3, стр. 92. Сађење багрема поред синора п. и о. у бр. 4, стр. 117. Преоравање службеног пута, п. и о. у бр. 4, стр. 117. Ширина службеног пута, п. и о. у бр. 10 стр. 364. Наслеђивање мајчиног мираза, п. и о. у бр. 14. стр. 489. Могу ли унуке наследити мираз своје бабе? п. и о. у бр, 14, стр. 489. Право удовичког уживања, п. и о. у бр. 15, стр. 516. Давање у залогу објеката којима се не располаже, п. и о. у бр. 15, стр. 517. Право службености на пешачку стазу, п. и о. у бр. 18, стр. 621. Може ли послужити као доказ о својини оловком преписано деобно писмено? п. и о. у бр. 22, стр. 739. Затрпавање канала, п. и о. у бр. 22, стр. 751.

Ђуровић Наталија: Неколико напомена о ложењу ватре у штедњаку и пећи, чл. у бр. 3, стр. 89. Конзервисање трешања, вишања и јагода, чл. у бр. 12, стр. 426. Хигијенски и васпитни значај конзервирања воћа и поврћа, чл. у бр. 14, стр. 479. Конзервисање воћа с медом, чл. у бр. 15, стр. 513. Конзервисање воћа и поврћа, чл. у бр. 17, стр. 584. Конзервисање и прерада воћа из домаћинства, чл. у бр. 21, стр. 706. Искоришћавање отпадака у домаћинству, чл. у бр. 24, стр. 799.

Живојиновић М. С.: Основи практичног пчеларства, књ. пр. у бр. 17, стр. 587. Може ли се добро прокувана шира од зрелог грожђа дати пчелињим друштвима за зимску исхрану, п. и о. у бр. 22, стр. 739.

Жујовић М. Мил.: Пример за похвалу, доп. у бр, 4, стр. 121. Оснивање Пољопривред. књижнице и читаонице и омладинске дружине у селу Суботици среза ресавског, доп. у бр. 5, стр. 196. Просветно-привредна и национална пропаганда на селу, доп. у бр. 7, стр. 260. Рад соколске чете у селу Суботици среза ресавског на унапређењу пчеларства, доп. у бр. 13, стр. 462. Из наших подружина, доп. у бр. 15, стр. 519. Оснивање пољопр. омладинских дружина, пољопр. књижница

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

и читаоница и рад њихов у васпитно-пропагандистичком правцу на селу, доп. у бр. 20, стр. 685.

Зечевић П. Мил.: Кречење воћака, чл. у бр. 2, стр. 52. Комбиновано гајење поврћа, чл. у бр. 3, стр. 67. Гајење бостана (лубеница и диња), чл. у бр. 4, стр. 107. Смрдљевак, чл. у бр. 4, стр. 110. Производња раног кромпира, чл. у бр. 5, стр. 179. Батат—слатки кромпир, чл. у бр. 11, стр. 388. Летње калемљење очењем, чл. у бр. 12, стр. 412. Један интересантан процес у Бугарској, доп. у бр. 12, стр. 428. О берби воћа, чл. у бр. 13, стр. 434. Поводом смрти Ивана Владимировића—Мичурина, некр. у бр. 13, стр. 452. Наут у људској исхрани, чл. у бр. 14, стр. 477. Зимско чување лимуна, чл. у бр. 20, стр. 684. Нови начин сађења воћака и образовање њихове круне, чл. у бр. 22, стр. 728. Пропаганда за бољу бербу, сортирање и паковање воћа, бел. у бр. 22, стр. 744.

Јадранска стража: Лутрија Јадранске страже, бел. у бр. 7, стр. 260.

Јаковљевић С. Влад.: Књиговодство у сеоском газдинству, чл. у бр. 3, стр. 86.

Јанаћковић Александар: Воћарско калемарски курс у Сврљигу, доп. у бр. 21, стр. 717.

Јањић Јаша: Како треба хранити стоку (преживаре) свежом детелином да до надуна не дође? п. и о. у бр. 14, стр. 485.

Јевђовић Милић: Пољопривредни течај при Пољопривред. школи у Пећи, доп. у бр. 21. стр. 714.

Јешић Стеван: Гајење уљаних усева, књ. пр. у бр. 4. стр. 119. Годишња скупштина Пољопривредне подружине у Ваљеву, доп. у бр. 5, стр 197.

Јовановић П. Јов.: За добар развој и напредовање пчеларства, чл. у бр. 8, стр. 280. Отклањање влаге у кошницама п. и о. у бр. 8, стр. 299.

Јовановић А. Милорад: О нези калемова у прпоришту, чл. у бр. 16, стр. 541. Вађење и трапљење калемова винове лозе, чл. у бр. 19, стр. 636.

Јосифовић Др. Младен: Да би смо добили здраве плодове, чл. у бр. 9 стр. 309. Пламењача на шљиви, чл. у бр. 9, стр. 312. Пламењача (пероноспора) на виновој лози, чл. у бр. 10, стр, 346. Засађивање сортиментских воћњака о трошку Задужбине Николе Спасића, бел. у бр. 10, стр. 360. Медљика на виновој лози, п. и о. у бр. 10, стр. 362. Пољопривред. гласник бр. 10. књ. пр. у бр. 11, стр. 398. Пољопривредни гласник бр. 11, књ. пр. у бр. 12, стр. 430. Пољопривред. гласник бр. 13, књ. пр. у бр. 15, стр. 520. Услови за пријем у средње пољопривред. школе: Ваљево, Буково-Неготин и Крижевци, бел. у бр. 16, стр. 556. Пољопривред. гласник бр. 14 и 15, књ. пр. у бр. 16, стр. 588. Зимске мере борбе противу болести на воћкама, чл. у бр. 24, стр. 786.

Калановић Ж. М.: Оно што се може, чл. у бр. 3, стр. 65.

Кандић Милорад: Извођење пилади природним путем, чл. у бр. 6, стр. 221. Премештање пчела из кошница вршкара у сандучаре, чл. у бр. 9, стр. 318.

Којдл Стјепан: Поука за власнике шљивака, чл. у бр. 24, стр. 792.

Коњев Др. Дим.: О пчеларењу са вршкарама, чл. у бр. 23, стр. 759.

Кустерле Михајло: Инвентарисање у пољопривредном газдинству, чл. у бр. 2, стр. 55.

Лолић Н. М.: Стручно образовање пољопривредника, чл. у бр. 4, стр. 104. Сађење шљива на размаку од 3 мет, п. и о. у бр. 4, стр. 116.

Лукић Д. Стеван: Борба противу мале пипе, чл. у бр. 12, стр. 424. Узорни воћњаци, чл. у бр. 14, стр. 491. Поводом сушења делова летораста на воћкама, чл. у бр. 15, стр. 505. Велики воћњаци подигнути на задружној основи, чл. у бр. 19, стр. 649.

Лукман Фрања: Подизање јабучара на луцериштy, п. и о. у бр 9, стр. 325. Подизање воћњака на црници измешаној с песком, п. и о. у бр. 15, стр. 519.

Марковић С. Љ.: † Богдан Јанић, некр. у бр. 11, стр. 396.

Маршиновић П. Инж. Влад.: Гајите што више луцерку, чл. у бр. 11, стр. 370. Контрола семена културних биљака, чл. у бр. 18, стр. 594. Испитивање семена културних биљака, чл. у бр. 20, стр. 665.

Машић Вића: † Јован Н. Младеновић, некр. у бр. 7, стр. 265. Једна порука пољопривредницима, чл. у бр. 15, стр. 513. Гајење лана, чл. у бр. 16, стр. 537. Гајење и прерада конопља, чл. у бр. 20, стр. 658.

Мијатовић Арх. М.: Лечење (изолација) влаге у становима, чл. у бр. 10, стр. 354.
Милић Брана: Домаћички течај у Петровцу на Млави, доп. у бр. 23, стр. 772.

Миловановић Вук.: Општа пољопривредна изложба у Белој Паланци, доп. у бр. 23 стр. 773.

Миљковић Мирко: Наше задругарство, књ. пр. у бр. 5 стр. 199. † Алекса Поповић, некр. у бр. 6, стр. 211.

Митровић Милан: Преглед живе стоке, чл. у бр. 6, стр. 320. Хигијена меса. чл. у бр. 7, стр. 251.

Митровић Др. Танасије: 1935 година, чл. у бр. 1, стр. 1. Пољопривредне подружине, чл. у бр. 2, стр. 33. Пољопривредни гласник, бр. 1 и 2, књ. пр. у бр. 3, стр. 93. 13 јануар 1869 год., чл. у бр. 4, стр. 97. Уредба о заштити земљорадника, књ. пр. у бр. 4, стр. 120. Пољопривреда нове Немачке — Пољопривредни гласник, књ. пр. у бр. 6, стр. 236. 61 редовни годишњи Збор Српског пољопривред. друштва, чл. у бр. 7, стр 241. Наградне утакмице за подизање винограда са стоним сортама грожђа, бел. у бр. 7, стр. 257. † Милутин Савић, некр. у бр. 12, стр, 402. † Сима Лозанић, некр. у бр. 14, стр. 466. Наше старе задруге, бел. у бр. 17, стр. 586. † Јован М. Јекић, некр. у бр. 24, стр. 810.

Михајловић Т. Петар: Кикирики — Arachis hypogaea, чл. у бр. 7, стр. 244.

Нешић Бора: Цене пољопривредних производа на дан 28 децембра 1934 г.: бел. у бр. 1, стр. 31. Цене пољопр. производа на дан 26 јануара 1935 г., бел. у бр. 3, стр. 96. Цене пољопр. производа на дан 10 фебруара 1935 г., бел. у бр. 4, стр. 128. Рекордан успех у пропаганди, бел. у бр. 5, стр. 194. Цене пољопр. производа на дан 28 фебруара 1935

г., бел. у бр. 5, стр. 208. Народна банка за унапређење воћарства, бел. у бр. 6, стр. 227. Стална хигијенска изложба у Београду, бел. у бр. 6, стр. 228. Скупштина удружења југословенских пољопривредних стручњака, бел. у бр. 6, стр. 228. Нове подружине, бел. у бр. 6, стр. 229. Извод из извештаја о раду и стању друштвених подружина у 1934 год., бел. у бр. 6, стр. 230. Оснивање Удружења југословенских пољопривредних стручњака, бел. у бр. 7, стр. 258. Цене пољопр. производа на дан 15 марта 1935 г., бел. у бр. 7, стр. 272. Значај каквоће у пољопривредној производњи, чл. у бр. 8, стр. 274. Из наших подружина, бел. у бр. 8, стр. 297. Рад II Земаљског воћарског конгреса, књ. пр. у бр. 9, стр. 327. Шљива пожегача, књ. пр. у бр. 9, стр. 328. Раздужење земљорадника у Мађарској; Тешкоће код увоза наше робе у Аустрију, бел. у бр. 9, стр. 329. Из наших подружина, бел. у бр. 11, стр. 395. Практична пољопр. предавања, бел. у бр. 14, стр. 492. † Живко Бугарчић, некр. у бр. 14, стр. 493. Воћарске недеље у Београду, бел. у бр. 17, стр. 589. † Сава Марковић, некр. у бр. 17, стр. 590. Производња и извоз стоног грожђа у свету и наш положај у том погледу, бел. у бр. 21, стр. 712.

Никетић Ј. Милутин: Зелено ђубрење воћњака, чл. у бр. 3. стр. 81.

Николић Илија: Подизање купатила по сеоским домовима, чл. у бр. 5, стр. 174. Заветине и празноверице на селу, доп. у бр. 22. стр. 740.

Обрадовић Петар: Помозите сељака, доп. у бр. 9. стр. 323.

Ожанић Станко: О столном грожђу, чл. у бр. 22, стр. 722.

Петровић Ж. Никола: Јесење риљање градине, чл. у бр. 1, стр. 11. Подизање новог винограда на место старог, п. и о. у бр. 1, стр. 21. Сађење другог воћа по јабучару између редова, п. и о. у бр. 7, стр. 255. Бела или златна шасла, чл. у бр. 8, стр. 290. Афус-али (њилибар дренак), чл. у бр. 9, стр. 314. Чабски бисер, чл. у бр. 10, стр. 345. Заламање ластара и закидање заперака на лози, п. и о. у бр. 14, стр. 487. Чување свежег грожђа за зимску потрошњу, чл. у бр. 19, стр. 644. Течајеви за сеоске домаћице, чл. у бр. 23, стр. 766.

Петровић Алекса: Сејте инкарнатску детелину, чл. у бр. 17, стр. 568. † Ђура Савковић, некр. у бр. 22, стр.749.

Поповић Коста: О потреби усавршавања технике пољопривредниковог рада, чл.у бр. 3, стр. 73. Време и пољопривреда, чл. у бр. 4, стр. 100. Никотин, чл. у бр. 6, стр. 217.

Поповић В. Мил.: Соколске чете и пољска привреда, чл. у бр. 22, стр. 737.

Поповић Рад.: Течај о сузбијању штеточина и болести на пољопривредним биљкама у селу Трибороде, доп. у бр. 21, стр. 709. Рад среске Пољопривред. подружине у Вел. Градишту на сузбијању штеточина и болести воћака и домаћих животиња, доп. у бр, 22, стр. 746.

Раданчевић Б.: О ђубрењу бресака и кајсија, чл. у бр. 13, стр. 439. Треба ли калемити кајсију на џанарику или на неку другу подлогу, чл. у бр. 13, стр. 450.

Радојичић Владан: Сеоска основна настава, чл. у бр. 5, стр. 172. О начину сузбијања гусенице губара, чл. у бр. 7, стр. 247.

Радојичић Добривоје: Обнова семена код стрних жита, чл. у бр. 19, стр. 629.

Радојчић Агр. Св.: Значај пољопривредних подружина на унапређење пољопривредне производње на нашим сеоским газдинствима, чл. у бр. 1, стр. 5.

Ратковић М. Сава: Зимски радови земљорадника, чл. у бр. 22, стр. 734.

Скрјабин Инж. агр. Никола: Миковачка шљива, чл. у бр. 7, стр. 254.

Спремић Ј. Драгутин: Да ли треба и кад орезивати круну шљиве, чл. у бр. 6, стр. 223. Шта треба радити са сувише бујним шљивама? п. и о. у бр. 10, стр. 365. Треба, ли калемити кајсију на џанарику или на неку другу подлогу,, чл. у бр. 11, стр. 386.

Срећковић Инж. Мил.: Хранљива вредност воћа и поврћа, чл. у бр. 18, стр. 611. Црвена јесења ребрача, чл. у бр. 19 стр. 647. Загртање и окопавање винограда, чл. у бр. 24 стр. 795.

Станчевић С. Асен: Јапанска кајсија, чл. у бр. 15, стр. 508.

Стојковић Др. Вел. Кречно сумпорна чорба и њена примена у воћарству, чл. у бр. 2, стр. 46. Особине некојих сората кајсија и бресака у погледу оплођавања, чл. у бр. 8, стр. 284. Одабирање сората јабука и крушака за гајење, чл. у бр. 10, стр. 357. Шљива пожегача, књ. пр. у бр. 13, стр. 456. Чување свежег воћа. Начела на којима се оно заснива, чл. у бр. 16, стр. 530. Пред сушењем шљива, чл. у бр. 17, стр. 571. Чување јабука и крушака у силосима (траповима), чл. у бр 21. стр. 690.

Тешић Инж. агр. Жив.: Вештичине метле, чл. у бр. 10, стр. 348. Како треба разумети биљне болести, чл. у бр. 11, стр. 381. Живот у ораници, чл. у бр. 12, стр. 420 Какву штету причињавају биљне болести, чл. у бр. 14, стр. 469. Гар на кукурузу, чл. у бр. 17, стр. 582. Припрема семена жита пред сетву, чл. у бр. 18, стр. 602. Јесења и зимска нега воћака, чл. у бр. 21, стр. 701.

Тодоровић Д. Благоје † Милутин Савић. некр. у бр. 12 стр. 405.

Томић Р.: Сађење воћака, чл. у бр. 18, стр. 608.

Уњварлић Др. Салих: Потреба читања књига и часописа на селу, чл. у бр. 12, стр. 409.

Урошевић Р.: Прскање воћака и биљака арсеновим препаратима у вези са пчеларењем, чл. у бр. 7, стр. 249.

Феријанчић Др. Марјан: Прва помоћ оболелој радној стоци, чл. у бр. 1, стр. 16. Брадавице на кожи, п. и о. у бр. 1, стр. 23. Прва помоћ оболелој стоци, чл. у бр. 2, стр. 42. Прва помоћ оболелој стоци, чл. у бр. 3, стр. 77. Лечење метиља код јагњади, п. и о. у бр. 4, стр. 118. Лечење звериња, п. и о. у бр. 5, стр. 194. Дистол и метиљин, п. и о. у бр. 7, стр. 256. Деловање соли на животињски организам, чл. у бр. 8, стр. 287. Колера пернате живине, п. и о. у бр. 9, стр. 326. Свињска шуга, п. и о. у бр. 11, стр. 390. Да ли је кашаљ код говеди излечив? п. и о. у бр. 12, стр. 429. Мртве кости на кичичним костима, п. и о. у бр. 14, стр. 490. Крвопишња волова, п. и о. у бр. 14, стр. 490. Изостајање воћења код крава, п. и о. у бр. 15, стр. 518. Заразно запаљење рожњаче код говеда, п. и о. у бр. 18, стр. 620. Да ли пољо-

привредници могу сами шприцати свиње против заразних болести, п. и о. у бр. 18 стр. 622. Честа појава полног нагона код крава, п. и о. у бр. 23. стр. 776.

Шаулић Душан: Неговање свиња, чл. у бр. 17, стр. 569.

Б) Садржина:

Објашњење: бр. значи број Тежака; стр. значи страна чл. значи чланак; бел. значи белешка; п. и о. значи питање и одговор; доп. значи допис; некр. значи некролог; књ. значи књижевност; књ. пр. значи књижевни приказ.

I. Чланци општег привредног значаја.

1935 година, чл. у бр. 1, стр. 1. Значај пољопривредних подружина по унапређење пољопривредне производње на нашим сеоским газдинствима, чл. у бр. 1, стр. 5. Пољопривредне подружине, чл. у бр. 2, стр. 33. Оно што се може, чл. у бр. 3, стр. 65. О потреби усавршавања технике пољопривредниковог рада, чл. у бр. 3, стр. 73. 13 јануар 1869 год., чл. у бр. 4, стр. 97. Време и пољопривреда, чл. у бр. 4, стр. 100. Стручно образовање пољопривредника, чл. у бр. 4, стр. 104. Одужимо се своме највећем просветитељу Св. Сави, чл. у бр. 5, стр. 170. Сеоска основна настава, чл. у бр. 5, стр. 172. Зашто се сељак не удружује, чл. у бр. 6, стр. 215. Значај каквоће у пољопривредној производњи, чл. у бр. 8, стр. 273. Потреба читања књига и часописа на селу, чл. у бр. 12, стр. 402. Једна порука пољопривредницима, чл. у бр. 15, стр. 512. Зец као штеточина, чл. у бр. 17, стр. 562.

II Ратарство с ливадарством.

Неговање стајског ђубрета, чл. у бр. 1. стр. 7. Ђубрење ливада вештачким ђубривима, чл. у бр. 2, стр. 36. Црвени мухар, чл. у бр. 5, стр. 177. Кикирики-Arachis hypogaea, чл. у бр. 7, стр. 245. Гајите што више луцерку, чл. у бр. 11, стр. 370. Косидба ливада, чл. у бр. 11, стр. 376. Шта пољопривредници треба да знају о земљишту, чл. у бр. 11, стр. 383. Живот у ораници, чл. у бр. 12 стр. 420. Наут у људској исхрани, чл. у бр. 14, стр. 477. Нешто о обради земљишта, чл. у бр. 15, стр. 498. Гајење лана, чл. у бр. 16, стр. 537. Сејте инкарнатску детелину, чл. у бр. 17, стр. 568. Контрола семена културних биљака, чл. у бр. 18. стр. 594. Припрема семена жита пред сетву, чл. у бр. 18, стр. 602. Овогодишња суша и борба против ње, чл. у бр. 19, стр. 626. Обнова семена

код стрних жита, чл. у бр, 19, стр. 629. Гајење и прерада конопља, чл. у бр. 20, стр. 658. Испитивање семена културних биљака, чл. у бр. 20, стр. 665. Узроци овогоднше суше и борба против ње, чл. у бр. 21, стр. 696. Зимски радови земљорадника, чл. у бр. 22. стр. 734. Наши земљорадници треба да производе више зрнасте сточне хране богате беланчевинама, чл. у бр. 23. стр. 754.

III Повртарство.

Јесење риљање градине, чл. у бр. 1, стр. 11. Комбиновано гајење поврћа, чл. у бр. 3, стр. 67. Гајење бостана (лубеница и диња), чл. у бр. 4, стр. 107. Производња раног кромпира, чл. у бр. 5, стр. 179. Батат-слатки кромпир, чл. у бр. 11, стр. 388.

IV Пољопривредне справе и оруђа.

Водени ован, чл. у бр. 8, стр. 293. Трактор и моторни плуг, чл. у бр. 14, стр. 474.

V Цвећарство.

Смрдљевак, чл. у бр. 4, стр. 110.

VI Биљне болести и штеточине.

Да ли је бордовска чорба лек против гусенице губара, ул. у бр. 1. стр. 12. Кречно—сумпорна чорба и њена примена ч воћарству, чл. у бр. 2, стр. 46. Кречење воћака, чл. у бр. 2, стр. 52. О новој штитатстој ваши, чл. у бр. 5, стр. 182, Никотин, чл. у бр. 6, стр. 217. О начину сузбијања гусенице губара, чл. у бр. 7, стр. 247. Сузбијајмо црвљивост плодова, чл. у бр. 9, стр. 306. Да бисмо добили здраве плодове, чл. у бр. 9, стр, 309. Пламењача на шљиви, чл. у бр. 9, стр. 312. О зецу, највећој штеточини воћака, чл. у бр. 10, стр. 342. Пламењача на виновој лози, чл. у бр. 10, стр. 346. Вештичине метле, чл. у бр. 10, стр. 348. Како треба разумети биљне болести. чл. у бр. 11, стр. 381. Борба противу мале (ситне) пипе, чл. у бр. 12, стр. 424. Какву штету причињавају биљне болести, чл. у бр. 14. стр. 469. О грожђаном мољцу, чл. у бр. 14, стр. 482. Борба противу лисних вашију на воћкама, чл. у бр. 15, стр. 503. Поводом сушења делова леторасте на воћкама, чл. у бр. 15, стр. 505. О житном пивцу, чл. у бр. 15, стр. 510. Како ћемо сузбијати бувача, чл. у бр. 16, стр. 544. Гар на кукурузу, чл. у

бр. 17, стр. 582. О једној штеточини лозе, чл. у бр. 19, стр. 652. О новој штитастој ваши, чл. у бр. 21. стр. 699. Зимске мере борбе противу болести на воћкама, чл. у бр. 24, стр. 786. Црвљивост воћа, чл. у бр. 24, стр. 790.

VII Сточарство.

Извођење пилади природним путем, чл. у бр. 6. стр. 221. Неговање свиња, чл. у бр. 17. стр. 569. Посредно оцењивање млечности, чл. у бр. 24, стр. 797.

VIII Пчеларство.

Зашто наше пчеларство не напредује? чл. у бр. 5, стр. 184. Прскање воћака и биљака арсеновим препаратима у вези са пчеларењем, чл. у бр. 7. стр. 249. За добар развој и напредовање пчеларства, чл. у бр. 8, стр. 280. Премештање пчела из кошница вршкара у сандучаре, чл. у бр. 9, стр. 318. О пчеларењу са вршкарама, чл. у бр. 23. стр. 759.

IX Сточно лекарство (ветеринарство).

Прва помоћ оболелој радној стоци, чл. у бр. 1, стр. 16 у бр. 2, стр. 42; у бр. 3, стр. 77. Хигијена меса, чл. у бр. 7 стр. 251. Деловање соли на животињски организам, чл. у бр 8, стр. 287. Преглед живе стоке, чл. у бр. 9, стр. 320.

X Воћарство.

Зелено ђубрење воћњака. чл. у бр. 3, стр. 81. Шљива., сарица (жутарка), чл. у бр. 5, стр. 187. Да ли треба и кад орезивати круну шљиве, чл. у бр. 6 стр. 223. Миковачка шљива, чл. у бр. 7, стр. 254. Особине некојих сората кајсија и бресака у погледу оплођавања, чл. у бр. 8, стр. 284. Одабирање сората јабука и крушака за гајење, чл. у бр. 10 стр. 357. Засађивање сортиментских воћњака о трошку Задужбине Николе Спасића, бел. у бр. 10, стр. 360. Треба ли калемити кајсију на џанарику или на неку другу подлогу? чл. у бр. 11, стр. 386. Летње калемљење очењем, чл. у бр. 12, стр. 412. Гајење јагода, чл. у бр, 12, стр. 415. О берби воћа, чл. у бр. 13, стр. 434. О ђубрењу бресака и кајсија, чл. у бр. 13 стр. 439. Треба ли калемити кајсију на џанарику или на неку другу подлогу, чл. у бр, 13, стр. 450. Узорни воћњаци, чл. у бр. 14, стр. 492. Јапанска кајсија, чл. у бр 15, стр. 508. Чување свежег воћа (начела на којима се оно заснива), чл. у бр. 16. стр. 530. Пред суше-

њем шљива, чл. у бр. 17, стр. 571. Сађење воћака, чл. у бр. 18, стр. 608. Чување јабука и крушака, чл. у бр. 19, стр. 638. Чување свежег грожђа за зимску потрошњу, чл. у бр. 19, стр. 644. Велики воћњаци подигнути на задружној основи, чл. у бр. 19, стр. 649. Зимско чување лимуна, чл. у бр. 20, стр. 684. Чување јабука и крушака у сило-има (траповима), чл. у бр. 21, стр. 690. Јесења и зимска нега воћака, чл. у бр. 21, стр. 701. Нов начин сађења воћака и образовања њихове круне, чл. у бр. 22. стр. 728. Поуке за власнике шљивика, чл. у бр. 24, стр. 792.

XI Виноградарство с подрумарством.

Бела и знатна шасла, чл. у бр. 8. стр. 290. Афуз-али (њилибар дренак), чл. у бр. 9, стр. 314. Чабски бисер (јулски мускат, cszaba gyöngu), чл. у бр. 10, стр. 345. Виска криза и задружно подрумарство, чл. у бр. 10, стр. 351 Доливање буради, чл. у бр. 11, стр. 377. Претакање вина чл. у бр. 13, стр. 433. О нези калемова у прпоришту, чл. у бр. 16, стр. 541. Сумпорисање вина, чл. у бр 18. стр. 613. Мане ракије, чл. у бр. 18, стр. 617. Вађење и трапљење калемова винове лозе, чл. у бр. 19, стр. 636. Селекционисани квасац и његова практична примена у винарству, чл. у бр. 20, стр. 680. О столном грожђу, чл. у бр. 22, стр. 722. Загртање и окопавање винове лозе, чл. у бр. 24, стр. 795 Како поступити са младим вином које је остало слатко, чл у бр. 24, стр. 809.

XII Пољопривредно газдовање с књиговодством.

Инвентарисање у пољопривредном газдинству, чл. у бр. 2, стр. 55. Књиговодство у сеоском газдинству, чл. у бр. 3, стр. 96. Рад и његов значај у пољопривредној производњи, чл. у бр. 4, стр. 112; у бр. 5, стр. 190.

XIII Пољопривредно грађевинарство.

Лечење (изолација) влаге у становима, чл. у бр. 10, стр. 354. Комбинована Главиниђева сушница, чл. у бр. 16, стр. 545; у бр. 17, стр. 576. Добар свињац, чл. у бр. 19, стр. 631. Изградња, уређење и хигијена једног доброг свињца, чл. у бр. 22, стр. 731.

XIV Домаћинство.

Неколико напомена о ложењу ватре у штедњаку и пећи, чл. у бр. 3, стр. 89. Конзервисање тешања, вишања и јагода,

чл. у бр. 12, стр. 426. Хигијенски и васпитани значај конзервисања воћа и поврћа, чл. у бр. 14, стр. 479. Конзервисање воћа, чл. у бр. 14, стр. 482. Конзервисање воћа с медом, чл. у бр. 15, стр. 513. Конзервисање воћа и поврћа, чл. у бр. 17, стр. 584. Конзервисање и прерада воћа из домаћинства, чл. у бр. 21, стр. 706. Искоришћавање отпадака у домаћинству, чл. у бр. 24, стр. 799.

XV Народно здравље.

Подизање купатила на сеоским домовима, чл. у бр. 5, стр. 174. Хранљива вредност воћа и грожђа, чл. у бр. 18, стр. 611.

XVI Питања и одговори.

Припремни радови за подизање новог винограда, п. и о. у бр. 1, стр. 20. Како се лече брадавице код стоке? п. и о. у бр. 1, стр. 23. Гајење сточног боба, п. и о. у бр. 1, стр. 24. Разортачење четири ортака на једној вршалици, п. и о. у бр. 3, стр. 91. Сађење шљива на растојању од 3 мет., п. и о. у бр. 4 стр. 115, Да ли се може натерати комшија да повади багрем дуж синора, п. и о. у бр. 4, стр. 117. Право службености над пешачком стазом, п. и о. у бр. 4, стр. 117. Лечење јагњади од метиља, п. и о. у бр 4, стр. 118. Може ли се између редова јабука засадити које друго воће, п. и о. у бр. 7, стр. 255. Како се отклања влага из кошница, п. и о. у бр. 8, стр. 299. Употреба осоке за ђубрење, п. и о. у бр. 8, стр. 306. Подизање јабучара на луцеришту, п. и о. у бр. 9, стр. 325. Лечење кокошака од пролива, п. и о. у бр. 9, стр. 327. Медљика на виновој лози, п. и о. у бр. 10, стр. 362. Алкохолно врење шире, п. и о. у бр. 10, стр. 363. Чиме да се нагна баба, да на део своје земље плаћа порез, п. и о. у бр. 10, стр. 364. Колики пут треба оставити за пролаз комшија до њихове земље, п. и о. у бр. 10, стр. 364. Чиме се могу натерати бујне шљиве на род, п. и о. у бр. 10, стр. 365. Свињска шуга, п. и о. у бр. 11, стр. 390. Да ли је кашаљ код говеди излечив, п. и о. у бр. 12, стр. 429. Како треба хранити преживаре свежом детелином да не дође до надуна, п. и о. у бр. 14, стр. 485. Скочибубе, п. и о. у бр. 14, стр. 486. Цигараш. п. и о. у бр. 14, стр. 486. Наслеђивање мираза прве жене, п. и о. у бр. 14, стр. 488. Како се врши заламање ластара и закидање заперака код лозе? п. и о. у бр. 14, стр. 487. Наслеђивање бабе од стране унука, п. и о. у бр. 14, стр. 489. Мртве кости на кичичним костима, п. и о. у бр. 14, стр. 490. Крвопишња волова, п. и о. у бр. 14, стр. 490. Удовичко ужива-

ње жене по смрти мужа, п. и о. у бр. 15 стр. 516. Залога се не може дати на оно чиме се не располаже, п. и о. у бр. 15, стр. 517. Нередовна појава вођења крава, п. и о. у бр. 15, стр. 518. Подизање земљишта на поплавном и песковитом земљишту, п. и о. у бр. 15, стр. 518. Заразно запаљење рожњаче код говеда, п. и о. у бр. 18, стр. 620. Право службености на пешачкој стази, п. и о. у бр. 18, стр. 621. Могу ли пољопривред. сами шприцати свиње, п. и о. у бр. 18, стр. 622. Како да се излечи оток на нози код коња, п. и о. у бр. 21, стр. 718. Може ли се кувана шира употребити за исхрану пчела, п. и о. у бр. 22, стр. 739. Оловком преписано деобно писмено као доказ о својини, п. и о. у бр. 22, стр. 739. Штете од намерно затрпаног канала, п. и о. у бр. 22, стр. 751. Житни жижак и житни мољац, п. и о. у бр. 23, стр. 774. Претерана појава полног нагона код крава, п. и о. у бр. 23, стр. 775.

XVII Белешке.

Народна банка за унапређење воћарства, бел. у бр. 6 стр. 227. Стална хигијенска изложба у Београду, бел. у бр 6, стр. 228. Скупштина Удружења југословенских пољопривредних стручњака, бел. у бр. 6, стр. 228. Нове подружине бел. у бр. 6, стр. 229. Наградне утакмице за подизање винограда са стоним сортама грожђа, бел. у бр. 7, стр. 257. Раз, дужење земљорадника у Мађарској, бел. у бр. 9, стр. 329. Тешкоће код увоза наше робе у Аустрију, бел. у бр. 9, стр. 329. Један интересантан процес у Бугарској, бел. у бр. 12. стр. 428.

XVIII Дописи.

Пример за похвалу, доп. у бр. 4, стр. 121. Просветно привредна и национална пропаганда на селу, доп. у бр 7, стр. 260. Помозите сељака, доп. у бр. 9, стр. 323. Соколске чете и пољска привреда, доп. у бр. 22, стр. 737. Заветине и празноверице на селу, доп. у бр. 22, стр. 740.

XIX Књижевност.

Пољопривредни гласник бр. 1 и 2, у бр 3, стр 93. Гајење уљаних усева, књ. пр. у бр. 4, стр. 119. Уредба о заштити земљорадника, књ. пр. у бр. 4, стр. 120. Наше задругарство, књ. пр. у бр. 5 стр. 199. Пољопривреда нове Немачке, књ. пр. у бр. 6. стр. 236. Пољопррвреда нове Немачке, књ. пр. у бр. 8, стр. 296. Рад II Земаљског воћарског кон-

греса, књ. пр. у бр. 9, стр. 327. Шљива пожегача, књ. пр. у бр. 9, стр. 328. Рад II. Земаљског воћарског конгреса, књ пр. у бр. 11, стр. 397. Пољопривредни гласник бр. 11, књ. пр. у бр. 12, стр. 430. Шљива пожегача, књ. пр. у бр. 13, стр. 456. Пољопривредни гласник бр. 13, књ. пр. у бр. 15, стр. 520. Основи практичног пчеларства, књ. пр. у бр. 17, стр. 587. Пољопривредни гласник бр. 14 и 15, књ. пр. у бр. 17, стр. 588.

XX Некролози.

† Алекса Љ. Поповић, некр. у бр. 6, стр. 211. † Јован Н. Младеновић, нек. у бр. 7, стр. 265. Миша-Милорад В. Мирић, некр. у бр. 9, стр. 329. † Богдан Јанић, некр. у бр. 11, стр. 396. † Милутин Савић, некр, у бр. 12, стр. 402. Поводом смрти Ивана Владимировића — Мичурина, нек. у бр. 13, стр. 452. † Сима Лозанић, некр. у бр. 14, стр. 466. † Живко Бугарчић, некр. у бр. 14, стр. 493 † Сава Марковић, некр. у бр. 17, стр. 590. Ђура Ј. Савковић, некр. у бр. 22, стр. 749. † Милутин Стојановић, некр. у бр. 23, стр. 777. † Јован М. Јекић, некр. у бр. 24, стр. 810.

XXI Пољопривредно задругарство.

Наше старе задруге, чл. у бр. 17, стр. 586.

XXII Пољопривредне подружине.

Рекордан успех у пропаганди, у бр. 5, стр. 194. Рад Пољопривредне подружине Палић-Суботица, на сузбијању биљних болести и штеточина, у бр. 5, стр. 195. Годишња скупштина Пољопривред. подружине у Ваљеву. Оснивање Пољопривредне подружине у Трбуњу, у бр. 6, стр. 229. Непокретно имање Подружине у Чачку, у бр. 8, стр. 297. Дом Пољопривредне подружине у Аранђеловцу, у бр. 8, стр. 298. Дом Подружине у Божурњи, у бр. 8. стр. 298. Нове подружине, у бр, 11, стр. 395. Рад наших подружина, у бр. 11. стр. 395. Дом Подружине у Пећи, у бр. 11, стр. 396. Из наших подружина, бел. у бр. 15, стр. 519. Рад Среске пољопривредне подружине у Вел. Градишту на сузбијању штеточина и болести воћака и домаћ. животиња, доп. у бр. 22, стр. 746.

XXIII Пољопривредне књижнице и читаонице и омладинске дружине.

Оснивање Пољопривредне књижнице и читаонице и

омладинске дружине у селу Суботици, среза ресавског, у бр. 5, стр. 196. Оснивање пољопривред. омладинских дружина, пољопр. књижница и читаоница и рад њихов у васпитно-пропагандистичком правцу на селу, бел. у бр. 20, стр. 685.

XXIV Пољопривредна настава, курсеви и предавања

Рад Соколске чете у селу Суботици, среза ресавског, на унапређењу пчеларства, доп. у бр. 13, стр. 462. Практична пољопривредна предавања, бел. у бр. 14, стр. 492. Воћарске недеље и популарна предавања, у бр. 17, стр. 589. Течај о сузбијању штеточина и болести на пољопривредним биљкама у селу Трибороде, доп. у бр. 21, стр. 709. Производња и извоз стоног грожђа у свету и наш положај у том погледу, бел. у бр. 21, стр. 712. Пољопривредни течај при Пољопривредној школи у Пећи, бел. у бр. 21, стр. 714. Воћарско-калемарски курс у Сврљигу, доп. у бр. 21, стр. 717. Предавања из пољопривреде преко радија, бел. у бр. 21, стр. 719. Пропаганда за борбу, сортирање и паковање воћа, у бр. 22, стр. 744. Пољопривредни течај на Палићу, доп. у бр. 22, стр. 747. Течајеви за сеоске домаћице, чл. у бр. 23, стр. 767. Домаћички течај у Петровцу на Млави, доп. у бр. 23, стр. 772.

XXV Сајмови и изложбе.

Привредна изложба Народне одбране, у бр. 7, стр. 258. Шта треба видети на једној сточарској изложби, чл. у бр. 10, стр. 338. Изложба пољопр омладинских дружина у Свилајнцу, у бр. 22, стр. 743. Изложба стоке у Деспотовцу, у бр. 23, стр. 768. Општа пољопривредна изложба у Белој Паланци, доп. у бр. 23. стр. 773.

XXVI Радови Српског пољопривредног друштва.

Позив на 61 редовни годишњи Збор Српског пољопривред. друштва, у бр. 5, стр. 129. Извештај Управног и Надзорног одбора о раду у 1934 год., у бр. 5, стр. 131. Позив на 61 редовни годишњи Збор Српског пољопривредног друштва, у бр. 6, стр. 209. Извод из извештаја о раду и стању друштвених подружина у 1934 год., у бр. 6, стр. 231. 61 редовни годишњи Збор Српског пољопр. друштва, чл. у бр. 7, стр. 242. Записник 61 редов. год. Збора Српског пољопр. друштва, држаног 24 марта 1935 год., у бр. 10, стр. 369. Програм рада Српског пољопривредног друштва за 1935 год., у бр. 11, стр. 391. Извештај комисије за преглед и оцену објеката пријављених на стечај за напредније начине рада, у бр. 24, стр. 801.

XXVII Цене пољопривредних производа у 1934-35 год.

Цене пољопр. производа	28-XII	1934	год.	у бр. 1,	стр. 31.
„ „ „	26 I	1935	„	у бр. 3,	стр. 96.
„ „ „	10 II	„	„	у бр. 4,	стр. 128.
„ „ „	28-II	„	„	у бр. 5,	стр. 208.
„ „ „	15-III	„	„	у бр. 6,	стр. 240.
„ „ „	30-III	„	„	у бр. 7,	стр. 272.
„ „ „	15 IV	„	„	у бр. 8,	стр. 304.
„ „ „	27-IV	„	„	у бр. 9,	стр. 336.
„ „ „	14 V	„	„	у бр. 10,	стр. 368.
„ „ „	28-V	„	„	у бр. 11,	стр, 400.
„ „ „	12 VI	„	„	у бр. 12,	стр. 432.
„ „ „	27 VI	„	„	у бр. 13,	стр. 464.
„ „ „	28-VII	„	„	у бр. 14,	стр. 527.

XXVIII Записници Управног одбора Српског пољопривредног друштва.

52 седнице, држане	12	децембра	1934	год.	у бр. 1,	стр. 25.
53 „ „	20	„	„	„	у бр 1,	стр. 27.
54 „ „	26	„	„	„	у бр. 1,	стр. 29.
1 „ „	2	јануара	1935	„	у бр 2,	стр. 60.
2 „ „	10	„	„	„	у бр. 3,	стр. 94.
3 „ „	16	„	„	„	у бр. 4,	стр. 122.
4 „ „	23	„	„	„	у бр. 4,	стр. 124.
5 „ „	30	„	„	„	у бр. 4.	стр. 126.
6 „ „	6	фебруара	„	„	у бр. 5,	стр. 200.
7 „ „	9	„	„	„	у бр. 5,	стр. 203.
8 „ „	13	„	„	„	у бр. 5,	стр. 203.
9 „ „	20	„	„	„	у бр. 5,	стр. 206.
10 „ „	27	„	„	„	у бр. 6,	стр. 237.
11 „ „	6	марта	„	„	у бр 7,	стр. 266.
12 „ „	13	„	„	„	у бр. 7,	стр. 269.
Извод из записн.	13 и 14		седн.,	у бр. 8,	стр. 300—301.	
„ „ „	15 и 16		„	у бр. 9,	стр. 330—333.	
„ „ „	17, 18 и 19		„	у бр. 14,	стр. 494—496.	
„ „ „	20, 21, 22, 23 и 24		„	у бр. 15,	стр. 521—525.	
„ „ „	25,		„	у бр. 16,	стр. 557	
„ „ „	26 и 27		„	у бр. 17,	стр. 590—591.	
„ „ „	28, 29, 30, 31, и 32		„	у бр. 23,	стр. 779—783.	
„ „ „	33, 34, и 35		„	у бр. 24,	стр. 813—815.	

XXIX Разно.

Конкурс Министар. пољопривреде за попуњавање 4 чиновничка места са пољопривредно факултетском спремом,

у бр. 5, стр. 200. Оснивање Удружења југословенских пољопривредних стручњака, у бр. 7, стр. 258 Лутрија Јадранске страже, у бр. 7, стр. 260. Услови за пријем ученика у средње пољопривредне школе у Ваљеву, Букову—Неготин и Крижевцима, у бр. 16, стр. 556.

XXX Слике.

Његовог Величанства Краља Петра II, у бр. 1, стр. 3. Бетонско ђубриште, у бр, 1, стр. 9. Сан Хозеова штитаста ваш, у бр. 2, стр. 46. Справе за мерење јачине кречно сумпорне чорбе, у бр. 2, стр. 49. Велике прскалице за прскање воћака кречно-сумпорном чорбом, у бр. 2, стр. 52. Шљива са оштећеним стаблом, у бр. 2, стр. 54. Комбиновано гајење карфиола, салате и целера главичастог, у бр. 3, стр. 71. Исте културе на крају јула, у бр. 3, стр. 73. Смрдљевак, у бр. 4, стр. 111. Црвени мухар, у бр. 5, стр. 177. Пчеланик Стевана Вељића у Пироту, у бр. 5, стр. 185. Проветравање шљива сарица на лесама после сумпорисања, у бр. 5, стр. 188. Паковање сувих шљива сарица у сандучиће, у бр. 5, стр. 189. Петар Петровић, свештеник у Суботици, у бр. 5, стр. 196. † Алекса Љ. Поповић, у бр. 6, стр. 211. Златна шасла, у бр. 8, стр. 291. Водени ован пумпа, у бр. 8, стр. 294. Вештичина метла са шљиве, у бр. 10, стр. 349. Лечење влаге у становима, у бр. 10, стр. 355. † Милутин Савић, у бр. 12, стр. 402. Калемљење очењем, у бр. 12, стр. 412. † Сима Лозанић, у бр. 14. стр. 466. Трактор са три бразде, у бр. 14, стр. 475. Моторни плуг обртач са две бразде, у бр, 14, стр. 476. Гроздови нападнути од мољца, у бр. 14, стр. 483. План комбиноване Главинићеве сушнице, у бр. 16, стр. 547, 549, 551, и 553. Задруга Драгутина Лукића из Костојевића, у бр. 17, стр. 586 Подземни воћарници, у бр. 19, стр. 639, 640 и 641. Надземни воћарници, у бр. 19, стр. 642 и 643. Заражен-упропашћен чокот од гусенице, у бр. 19, стр. 653. Сило од сламе за чување јабука и крушака, у бр. 21, стр, 692. Чување јабука и крушака у бурадима над земљом, у бр. 21, стр. 693. Учесници на пољопривред. течају у Пећи, у бр. 21, стр. 715. Учесници на воћарско калемарском курсу у Сврљигу, у бр. 21, стр. 717. Пољопривредни течај на Палићу, у бр. 22, стр. 747. † Ђура Савковић, у бр. 22. стр. 750. Сандук са изукрштаним жицама и кошница са сандуком, у бр. 23, стр, 763. Кошница вршкара са сандуком у коме су пчеле израдиле саће, у бр. 23, стр. 764. Домаћички течај у Петровцу на Млави, у бр. 23, стр. 772. † Милутин Стојановић, у бр. 23. стр. 777. † Јован М. Јекић, у бр. 24, стр. 811.

XXXI Огласи

Илустровани пољопривредни календар за 1935 год., у бр. 1, стр. 31; у бр. 2, стр. 64. Патент тегле, у бр. 1, стр. 32; у бр. 2, стр. 63. Најбољи француски тријери сортирачи „Маро", у бр. 1, стр. 32; у бр. 2, стр. 64, Призната прскалица „Митри", патент № 101717, у бр. 6. стр. 240; у бр. 7, стр. 272, у бр. 8, стр. 303 Ценовник Српског пољоприв. друштва, у бр. 8, стр. 302. Херсан чај у бр. 8, стр. 303; у бр. 9, стр. 335 Земљорадници и косци, у бр. 8, стр. 304; у бр. 9, стр. 336. Ценовник Српског пољоприв. друштва, у бр. 9, стр. 334. Пажња виноградарима, у бр. 10, стр. 366. Ценовник Српског пољопр. друштва, у бр. 10, стр. 367. Земљорадници и косци, у бр. 10, стр 368. Ценовник Српског пољопр. друштва, у бр. 11, стр. 399. Земљорадници и косци, у бр. 11, стр, 400; у бр. 12, стр. 432. Ценовник Срп. пољопр. друштва, у бр. 15. стр. 526. Порзол, церетан, целио, у бр. 15, стр. 528; у бр. 16, стр. 560; у бр. 17, стр. 592; у бр. 18, стр. 624; у бр. 19. стр. 656. Муљаче за грожђе и пресе, у бр. 19, стр. 655 Порзол, у бр. 20, стр. 688. Сок од грожђа спрема се трајно нипакомбином, у бр. 20, стр. 688. Лозни калемови ожиљени афуз-али и хамбургер, у бр. 21, стр. 720. Порзол, у бр. 21, стр. 720. Сок од грожђа трајно се спрема нипакомбином, у бр. 21. стр. 720. Добре воћне саднице трогодишње, у бр. 22. стр. 752. Холандски карбокримп, „Ресол", у бр. 22; стр. 752; у бр. 23, стр. 784; у бр. 24, стр. 816.

ИЛУСТРОВАНИ ПОЉОПРИВРЕДНИ КАЛЕНДАР
за 1936 годину

Са пољопривредним поукама пробране поучне садржине, изашао је из штампе и цена му је **10** динара.

За распродају по поруџбини на кредит, даје се 20% рабата, повуком 25%, а ко пошаље новац у напред 30%. Ко пошаље новац за 10 примерак, експедиција се врши о трошку друштва.

Са поруџбинама обраћати се Српском пољопривредном друштву Београд, Немањина 15, Телефон 20-302